ANASTASE N. HÂCIU
PROFESOR

EVREII
IN
ȚĂRILE ROMÂNEȘTI

„Te voiu face să intri în țara pe care am jurat o părinților tăi și-ți voiu da: orașe foarte frumoase pe care tu nu le-ai zidit; case pline de tot felul de bunuri pe care tu nu le-ai adunat; puțuri pe care nu le-ai săpat; vii și livezi de măslini pe cari nu le-ai plantat, ca să poți să mănânci și să te saturi".
(Moise—Cartea V, cap. VI, verset 11).

CU O PREFAȚĂ A
D-LUI PROF. S. MEHEDINȚI
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMANE

TIPARUL „CARTEA ROMÂNEASCĂ" BUCUREȘTI

Toate drepturile rezervate.
Fiecare exemplar va purta semnătura autorului şi numărul de ordine.

EROILOR NEAMULUI

care – din cugetul, din trupul şi din sângele lor – durat-au zid de netrecut vrăjmaşilor noştri şi ai civilizaţiei europene, în acest pustiitor război, cu diabolică perseverenţa pus la cale de Fiii lui Israel, al căror proces îl dezvolt, astăzi, în faţa Românismului şi a lumii civilizatei

SCRISOAREA DOMNULUI SIMION MEHEDINŢI

PROFESOR UNIVERSITAR

Domnule Profesor.

N-am putut citi întregul manuscris, fiind strâmtorat de unele lucrări grabnice, în legătură cu împrejurările de azi. Din capitolele citite am rămas însă cu credinţa că ai urmat aceeaşi metodă ca şi în cartea despre Aromâni. Prin acea scriere, plină de informaţii personale, ai ajuns un izvor de informaţie nu numai pentru economişti, dar şi pentru etnografi, demografi şi istorici.

Acum, cercetezi problema evreiască. Au mai scris despre aceasta destui; unii mai bine, alţii mai rău. Cu totul rău, au procedat cei care au amestecat în scrisul lor şi patima, fie ocărând, fie lăudând. Pasiunea nu convinge pe niciun om cu judecată serioasă. Când faptele vorbesc limpede, nu mai e nevoie de patos.

— Bine ai făcut aşadar că te-ai ţinut aproape de documente şi nu ţi-ai pierdut cumpătul nici măcar în faţa copilăroaselor insinuări ale celor care au voit să înfăţişeze pe Evrei ca o populaţie veche în regiunea Carpaţilor. Bluntschli şi istoria Românilor! – se potriveşte ca nuca în părete.

Lăsând numai faptele să vorbească, ai urmat buna pildă a istoriografiei româneşti de azi; te-ai ferit de apucăturile celor care potriveau textele (uneori le şi falsificau înadins) după idei preconcepute, în loc să răsară convingerea din însăşi prezentarea exactă a faptelor.

Sunt încredinţat că, scriind despre chestia evreiască în România, ai slujit adevărul şi nimeni nu va putea trece nepăsător pe lângă lucrarea de faţă, – mai ales la tratatul de pace. Oamenii cinstiţi vor putea să-şi dea seama atunci în ce împrejurări ne-am trezit cu aceşti streini în ţara noastră.

Aceasta este părerea unui om care a fost el însuşi martor al infiltrării recente a Evreilor în ţinuturi unde nu se pomenea nici urmă de venetic până spre sfârşitul veacului trecut

S. Mehedinţi

INTRODUCERE

Una din problemele care a tulburat şi pune în primejdie, astăzi mai mult ca oricând, conştiinţa românească şi tăria statului nostru rămâne – alături de marile evenimente ce ne sângerează – chestiunea evreiască prin nenorocirile ce le-a putut produce, dar tot pe atât de ameninţătoare prin urmările ce le-ar putea dezvolta, dacă – la timp şi prin măsuri curagioase dar bine chibzuite – nu se vor putea canaliza spre lichidare puterile distrugătoare de care s-au dovedit îndeajuns de capabili Evreii noştri. Din cele ce vom expune, se vor desprinde, luminos, cuceririle făcute, în timp şi în spaţiu, de fiii lui Israel pe acest pământ românesc, în neputinţă de a se apăra prin atitudini pozitive şi practice, fiindcă vicisitudinile istorice au fost mai ţari ca tăria de rezistenţă a poporului nostru încă neînchegat într-un stat naţional, la care se adăuga şi nenorocul ca cei chemaţi să-l îndrumeze şi să-l apere să-i fi fost de o vitregie necruţătoare. Cetitorul va avea, aşa dară, prilejul să constate cât de adânc s-au înfipt Evreii – întocmai ca un corp străin într-un organism plin de viaţă cu intensitatea năvalnică a unui element al naturii – în sufletul şi în teritoriul naţional, încât – prin caracterele şi instinctele rasei semite – ne-au asfixiat şi

alterat ştiinţa şi arta originară; ne-au zdruncinat credinţa caldă şi moravurile patriarhale; ne-au secătuit aptitudinile pentru viaţa economică; ne-au răpit toate izvoarele de bogăţie, pământene şi sub pământene; ne-au robit braţele de lucru şi capul de cugetat, tiparniţa şi slova ce ni se cădea a o învăţa curată ca apa de izvor; ne-au slăbit dragostea de neam şi rezistenţa naţională; ne-au fost furate toate, robite şi falsificate, în totul şi sub toate formele. În aşa măsură, că poporul, vajnic şi vioiu, era pe punctul de a-şi pierde – sub povara corupţiei iudaice – toate marile lui însuşiri creatoare, toată vrednicia lui de altă dată.

Toate mărturiile şi documentele păstrate de vremuri turnate în tiparul scrisului spre a fi cioplite în piatra neuitării necesită o muncă istovitoare. Dar numai prin aceste sforţări, voi reuşi să strâng tot acest material disparat într-un singur mâiiuiicliiu care să dea, astfel, cetitorului putinţa unei sinteze, ceea ce nu s-a putut căpăta din lucrări privind problema numai sub un singur aspect şi pe un sector de loc şi de timp foarte redus. Munca va fi mai trudnică cu cât nu avem la îndemână materialul documentar îndestulător – statistici bine întemeiate şi întărite cu sigiliul oficialităţii lipsindu-ne în multe privinţe, mai cu deosebire pentru ultimele patru cinci decenii. Dar lucrarea este necesară. Ea trebuie să vadă lumina zilei, ca să ne servească de călăuză, de sprijin ştiinţific şi de justificare întemeiată la toate măsurile de apărare şi de eugenie a rasei româneşti.

*

În această lucrare, ne-am propus să tratăm, cu răbdare şi corectitudine ştiinţifică, invazia – când înceată, când zgomotoasă, în amândouă cazurile, sinistră – a elementului evreiesc în Ţările Româneşti, încă din preajma formării noastre ca stat politfe, cu conştiinţă şi caractere etnice distincte.

Ca fel de expunere, am căutat să împărţim materialul

documentar, pe alocuri, destul de bogat, în perioade, fiecare din ele deosebindu-se de celelalte prin caracteristici proprii, fiindcă şi factorii care favorizau invazia erau şi ei alţii. Pentru ca să o facem bine înţeleasă, fiecare perioadă va fi tratată după un plan metodic. Şi ceea ce nu trebuie nicio clipă pierdut din vedere este faptul că pe Evrei nu-i vom studia prin abstracţie în viaţa economică şi socială a poporului românesc, ca personagii activând pe o scenă în care acţiunea este numai a lor, ci îi vom considera în însăşi ambianţa morală, politică şi socială în care îi era dat să lucreze. Fiindcă nu vrem să lăsăm cât de cât impresia, că ei erau singurii care activau, adică nu vrem să facem pe cetitori să rămână convinşi că Evreii, chiar de la prima lor apariţie pe acest pământ românesc, au şi dat înlături pe negustorii băştinaşi şi cei străini de religie creştină. Dimpotrivă, aceştia, şi unii şi alţii, activau energic şi corect pe plan naţional şi internaţional, rezistând decenii lungi, ba două veacuri împlinite şi că, numai după sforţări supraomeneşti, urli şi, numai profitând de o împletitură favorabilă de împrejurări de natură variată, au reuşit ceilalţi, Evreii, să pună stăpânire pe rosturile şi resorturile fundamentale ale vieţii economice şi sociale ale bietelor noastre ţărişoare, trăind sub jug străin sau administrate de domni străini sau slabi.

Infiltraţia şi invazia evreiască este un proces lung, lung de tot, pe cât de interesant pe atât de tragic, şi de dezvoltarea şi evoluţia lui era legată însăşi soarta noastră ca stat şi ca neam. Fiindcă Evreii noştri – sau Israeliţii români, cum îndrăznesc a se numi – sau interpus.

Intre clasa noastră plugărească şi cea suprapusa – în mare parte, înstrăinată sau compusă din elemente străine – ca o placă impermeabilă, având, însă, pe ambele feţe, câte un strat de burete care sugea şi din jos şi din sus şi, deci, n-a putut să se cimenteze cu celelalte clase, ca să formeze un singur organism, viu şi viabil, însufleţit de aceleaşi tradiţii şi de aceleaşi aspiraţiuni legitime, cu

legături intime cu seva vieţii noastre ca naţiune românească şi ca popor românesc. Această masă impermeabilă n-a avut cu alte cuvinte elemente de aderenţă şi, ca atare, între Evrei şi poporul băştinaş, s-a săpat, încă de la început, o prăpastie întunecoasă şi de netrecut.

Iată ce spune economistul A.C. Cuza, unul din marii cunoscători ai problemei evreieşti, în această privinţă: „Evreii nu au năvălit în ţară ca Turcii şi Tătarii, pustiind tot ce întâlneau în cale, dar numai cât puteau să cuprindă; şi nici ca Fanarioţii, care se slujeau de puterea politică pentru a ne exploata, indiferenţi de altminteri de tot ce era românesc. Evreul ne distruge ca element etnic deosebit. Streini ca rasă, adică fiind înzestraţi cu anumite însuşiri fizice şi morale, şi astfel zidiţi încât ei nu se asimilează cu niciun popor, jidanii tind să ne înlocuiască în ţările române. Aice, dar, nu mai este vorba de o invazie trecătoare, ci de o adevărată cucerire, de o luptă pe viaţă şi pe moarte, între două neamuri deosebite, dintre care unul, Evreul, nimiceşte pe celălalt, pe Român”.

*

Destinul mi-a deschis ochii minţii prin slova învăţată la şcolile naţionale din Macedonia, întreţinute cu protecţia regală şi bani româneşti, apărate, în schimb, cu inemi, braţe şi grele jertfe aromâneşti. Am deschis ochii la şcoala română din acea provincie balcanică unde se prinseseră într-o încleştare dârză şi sângeroasă atâtea popoare şi culturi pentru apărarea libertăţilor naturale sau pentru întâietate etnică şi politică.

Faţă de frântura de neam românesc din Macedonia, al cărei fiu mă număr prin naştere şi creştere, am încercat să-mi plătesc tributul de recunoştinţă prinlucrarea „Aromânii – comerţ, industrie, arte, expansiune şi civilizaţie”. Conştiinţa m-a îndemnat să-mi împlinesc şi a doua a mea datorie ca prinos de gratitudine şi modestă răscumpărare a jertfelor materiale şi morale făcute de

România Mică pe ogorul culturii şi civilizaţiei româneşti din Macedonia, împărtăşanie frăţească şi neprecupeţită datorită căreia am ajuns să-mi luminez mintea, să-mi cresc sufletul şi să găsesc, astfel, în mine, astăzi, putinţa şi curajul de a întreprinde o lucrare de proporţiile, necesitatea şi valoarea celei de faţă.

Pe cât voi fi reuşit în această sarcină, nu ştiu. Gândul meu curat şi puterea de muncă îmi sunt, însă, o chezăşie întru reuşita în parte a ţintei ce mi-am propus-o, fără a da măcar sălaş, o clipă, gândului ispititor că aş rămâne alfa şi omega în tratarea acestei probleme. Fiindcă au fost şi alţii înaintea mea şi au netezit precât au putut drumul. Şi vor mai veni şi alţii care să adâncească şi mai greu brazda ca să poată lunţina şi mai bine problem i, servindu-se de material mai bogat şi de metode mai limpezi, poate, ca acelea adoptate de subsemnatul.

Şi, acuma, după această spovedanie, invoc, cu adâncă evlavie, sprijinul celui Atotputernic şi Atoateştiutor ca să-mi bine cuvinteze strădaniile, să mă ferească de patimă şi de orice gând de părtinire şi să-mi dea puterile trebuitoare ca să duc la capăt marea încercare ce o pornesc!

Bucureşti, 1941. Profesor Anastase Hâciu

PARTEA I

„Evreii vin în ţară de împrumută sătenilor cu dobânzi mari ce nu pot plăti. Aşa s-a săvârşit ruina populaţiei sărace de la tară... pentru că ieau prin camătă sângele raialelor şi unde merg fac mii de supărări sub cuvânt de bani” * (Petre Şchiopul, Domnul Munteniei, 1568).

9Aici în tară. Evreii obicinuiesc a cumpăra ţăranului dinainte puiul în ou, mierea în floare, mielul în pântecele mamei pe un preţ mic şi prin această camătă a suge cu totul pe locuitori şi a-i duce la sărăcie

(Din referatul comisiei însărcinată de gen. Enzenberg ca să studieze problema Evreilor din Bucovina).

DE LA PRIMELE INFILTRĂRI PÂNĂ LA CUCERIREA

MOLDOVEI

CAP. I. Perioada dacxed şi daco-romană

CAP. II. Perioada Evului mediu până la 1500

CAP. III. Epoca apariţiei cămătarilor şi a aşezărilor sporadice. (Sec. XVI).

1. Ovupaţiunile Evreilor. 2. Alţi factori activând pe scena economică.

CAP. IV. Perioada primelor aşezări de Evrei leşeşti şi ruşi ca orândari şi arendaşi. (Sec. XVII până la Fanarioft)

1. Ocupaţiunile Evreilor. 2. Poziţii câştigate de ei. 3. Alţi agenţi ai comerţului şi industriei.

CAP. V. Epoca fanariotă până la stabilirea Consulatelor (1782)., *ai* Caracteristici şi factori care favorizau invazia, *b*) Ocupaţiunile Evreilor. c) Metodele de care se serveau în activitatea lor, *di* Privilegii de care s-au bucurat şi măsuri luate împotriva lor. *e*) Alţi agenţi ai comerţului şi industriei. f) Noua înfăţişare a centrelor urbane şi rurale, g) Cum au fost văzuţi de contemporani.

CAP. VI. Perioada atotputerniciei Consulatelor (1782 – 182 g)

ai Caracteristici şi factori care favorizau invazia, *b*) Cu ce se ocupau. c) Metodele decari se serveau, *d*) Privilegii de care se bucurau. *e*) Activitatea naţionalilor şi a străinilor creştini. f) Atmosfera morală şi religioasă în care activau aceştia, *şi* Noua înfăţişare a centrelor urbane şi rurale, *hi* Cum au fost văzuţi de călători şi scriitorii străini, precum şi de autorităţile* administrative străine în previnei le pierdute de-a lungul veacurilor, II Cum au fost văzuţi de băştinaşi – Domui şi oameni d cu popor – şi reacţiunile împotriva 1 r. 7) Poziţii câştigate de ei.

CAP. VII. Perioada Regulamentului Organic (182 g – işi6)

a) Caracteristici şi factori noi. *b*) Cu ce se ocupau, c) Noi metode necunoscute băştinaşilor introduse în viaţa economică şi socială, *d*) Privilegii. *e*) Activitatea naţionalilor şi a străinilor creştini. f) Noua înfăţişare a ţării

şi a târgurilor, *g*) Cum au fost văzuţi de călătorii şi scriitorii străini.

DE LA PRIMELE INFILTRĂRI PÂNĂ LA CUCERIREA MOLDOVEI

CAP. I.

PERIOADA DACICĂ ŞI DACĂ ROMANĂ.

Cea mai gravă din toate problemele câte au tulburat conştiinţele româneşti încă de la prima apariţie a acestor poporaţiuni pe meleagurile teritoriului etnic daco-roman, este, cum am mai spus-o, problema evreiască. Cu cât mărturii lipsesc pentru vremurile dinainte de sec. XV, teorii uşuratice şi tendenţioase au fost răspândite în literatura lor de înşişi Evreii, ca să se arate tot aşa de vechi, dacă nu şi mai vechi, ca înşişi băştinaşii ce ne-am obişnuit a-i recunoaşte numai pe Români – singuri întemeietori de ţară, neîmpărtăşindu-şi cu nimenea, în decursul vremurilor, această trudnică şi sfântă onoare.

Cât de interesante sunt asemenea afirmaţiuni se vede cât de colo că, de la Decebal, stăpânitorul Daciei, când s-a pomenit de ceva grupuri de Evrei fără însemnătate, şi până în sec. XV, nicăieri, documente străine sau autentic româneşti nu pomenesc de aceste poporaţiuni într-o veşnică vagabondare şi nestatornici re ca nisipurile pustiurilor pustiitoare oricărui rod. Aşa, Josephus Flavius, evreu renegat, scriitor contemporan cu Traian, vorbind despre aceste poporaţiuni pe orizontul teritoriului etnic dac, spune următoarele: „Pe de altă parte, Evreii, refugiaţi în urma dărâmării Ierusalimului de către Titus (70 d.Hr.), îşi fac şi ei apariţia pentru prima oară în părţile dacice. Vârâţi în afacerile minelor de aur ale Daciei, pentru ca să se răzbune pe Romani, alimentau cu bani răscoalele”[1]).

Consultând pe istoricul N. Iorga în tot ce a rostit şi sens în legătură cu aceste afirmaţiuni sau informaţiuni ale

---

1 Vezi in Universul din Aprilie 1940 : ..Decebal-Sarabul Dacilor împărat", de Cristofi Pi Cerchez, arhitect.

scriitorului evreu renegat sau ale altora, informaţii! ni pe care coreligionarii lui din vremurile noastre caută să le folosească ca sprijin la fundamentul teoriei – pe cât de revoltătoare şi de absurdă, pe atât de naivă – după care Evreii ar fi, aici, în Ţările Româneşti, pământeni şi, deci, creatori de ţară şi întemeietori de stat român, dacă nu şi înainte de noi aşezaţi în Dacia dinaintea lui Traian, iată ce spune N. Iorga într-o conferinţă ţinută în 1038: „Intre elementele foarte amestecate care au venit în Dacia la cucerirea lui Traian, au fost şi asiatici, dar ei aparţineau rasei arabe, deci semiţi adevăraţi”[2]).

În altă parte şi anume în „Istoria Evreilor în ţările române”, nici nu se opreşte asupra Evreilor „idumeeni”[3]) şi „itureeni”[4]) din inscripţiile găsite în Dacia, după cucerirea lui Traian, pe care îi crede îndoielnici, deşi îi admite printre aceia cu amestec de limbă latină care au iosr atraşi de Dacia, de minele de aur şi de argint ale acestui Transwaal român. Intre aceşti „owtlanderi” au putut fi şi Evreii cei mai autentici, dar care, dacă n-au putut fi contopiţi din motive religioase, nu s-au putut menţine ca naţiune aceşti aventurieri sporadici. Şi ne lămureşte de ce: „Evreii, târgoveţi, legaţi totdeauna de gospodăria banului, nu se puteau menţine după lichidarea oraşelor prin încetarea marelui negoţ, strâns legat de siguranţa publică”.[5]).

Tot aşa de lipsite de temei sunt afirmaţiunile din En

---

2 „Elemente necreştine in vieaţa poporului românesc", conferinţă ţinută, la radio, în Ian – 1938 publicată în Universul din 10.1.1938. 2) Idumeea sau Edom, ţară cuprinzând Sudul Judeii şi o parte din Nordul Arabici Stâncoase. Ix>cuitorii – Idu-

3m eeni sau Edoniţi. 3) Itureca, ţară a vechei Asii, la N.-Est de Palestina. Locuitorii

4I tureeni. 4) Istoria Evreilor in ţările române... 5) Statul român şi situaţia juridică

5a Evreilor din România, 1879, pag. 7. Autorul Dreptului internaţional codifisat

iclopedia italiană, unde, un anonim, cu curajul celui nerăspunzător în faţa adevărului şi a faptelor, afirmă că Evreii locuiesc în provinciile constituind România, încă din vremurile cele mai îndepărtate – fără, însă a fixa pe canavaua tiparului, care este măcar aproximativ îndepărtarea acelor vremuri şi cât de compacte şi unde anume trăiau aceste poporaţiuni şi nici din ce izvoare îşi extrage informaţiile.

De altminteri, pentru susţinerea acesteia pe cât de originală şi glumeaţă teză, Evreii au câştigat şi pe renumitul profesor Bluntschli[6]), care îşi formulează în aceşti termeni teoria – băgaţi de seamă! – a continuităţii evreieşti în Dacia: „Ca şi în celelalte ţări ale Europei orientale, deşi mai puţin nuxperoşi ca în ţările Europei occidentale, se găseau Evrei din timpurile cele mai vechi şi în Moldova şi în Muntenia. Fără îndoială”, că un număr mare de familii Israelite au venit în provincia dunăreană, Dacia, încă sub domnia vechilor împăraţi romani. Aceste familii vechi Israelite s-au conservat aici şi sunt chiar cel puţin tot aşa de vechi pământene na şi naţiunea română, în mijlocul căreia trăiau. Ble formează şi sâmburele populaţiei evreieşti de astăzi în România”. Şi mai departe, statorniceşte verdictul, fără a ne indica măcar un izvor cât de slab şi îndepărtat care să-l îndrituiască la asemenea curaj ştiinţific: „În cursul secolelor, Evreii din diferitele ţări s-au asimilat şi ei cu ceilalţi copii ai ţării. Au adoptat limba ţării, şi, în cea mai mare parte, obiceiurile ţării”[7]). Ceea ce nu corespunde niciunei realităţi, ca Evreii să se fi asimilat cândva şi undeva maselor străine şi, în consecinţă, nici maselor româneşti. Dar aşa a dorit Bluntschli să se afirme.

În sfârşit, tot istoricul N. Iorga pune capăt acestei probleme, foarte interesantă şi romantică, de care nu se

---

6j urisconsult elveţian – 1808, 1881.

7 Vezi M. Eminescu : „Scrieri poli ti ce şi soci ale- – - Chestiunea israelită. 2) Istoria

pot uşor despărţi „savanţii” şi literaţii evrei, fie că se socotesc originari din Idumeea şi Itureea sau veniţi pe ocolite din Galiţia şi de pe alte meleaguri apusene sau de pe ţărmurile mării Caspice Khazariene, veşnic alungaţi şi într-o veşnică vagabondare: „Îţi vine să zâmbeşti când auzi de o aşezare evreiască datând de pe vremea marelui împărat ctitor pe malurile Dunării”[8]).

Mai sunt şi alte multe teorii care bat şaua în acel aş sens, pe care le dăm, însă, deocamdată, la o parte, cu nădejdea de a le des volt à la capitolul cuvenit[9]).

PERIOADA EVULUI MEDIU PÀNÀ LA 1500.

Istoricul N. Iorga, referindu-se la unele publicaţii „până la proporţia de volume cu pretenţii ştiinţifice”, care tind să înfăţişezepe Evrei în trecutul Ţărilor româneşti ca autohtoni, citează pe una din ele, cu titlul de „L-Histoire des Israélites roumains et le droit d-interventiona lui Bernard Stambler 1). O găseşte şi pe aceasta tot aşa de superficială, iar documente ca acelea din 1164, 1292, 1293 şi 1397»

— Adică dinaintea întemeierii Principatelor – cu pretenţia de a se dovedi că trăiau Evreii în aceste timpuri, le socoteşte de-a dreptul, fanteziste 2).

În rândul acestor publicaţii, până la proporţii de

8E vreilor. 3). A se vedea manifestul public lansat de Uniunea Evreilor Români – secţia

9B ucovina, sub semnătura preşedintelui Solomon Kassner, J. Bierer ca vice-preşedinte şi D. G. Silberbusch, ca secretar general, manifest din care se desprinde deschis teoria că Evreii constituie o populaţie autoclitonă pe meleagurile din nordul ţării, unde au fost semnalaţi în sec. I, a. C., că au venit în ţară imediat după cucerirea Daciei de către Trai an şi că, încă din acea vreme, ar fi Evrei în Cernăuţi, Suceava, Rădăuţi, Dorna, etc. ; că, în sec. VIII, ei ar fi primit alţi Evrei peste cei ,.autochtoni", că ei sunt în Moldova încă înainte de sec. XIV şi că, numai după această dată. ar fi venit Evrei din, alte ţări. Deci, ei ar fi cel puţin tot atât de vechi ca şi Românii pe acele meleaguri şi cu mult înainte – tentate risum 1 – de descălecare I („Cine sunt autohtonii Bucovinei", articol în Universul din 25.3.1937).

volume cu pretenţii ştiinţifice, clasează, bine înţeles, fără a o cita personal, şi opera fenomenală a... învăţatului evreu J.B. Brociner, pe nume „Chestiunea Israeliţilor români” prin care autorul caută să dovedească, cu tot dinadinsul ca nezdruncinată teoria că coreligionarii lui”, Israeliţi români”, sunt în aceste ţinuturi, autentic autohtoni, element constitutiv al naţiunii române şi creator, aşa dară, al statului român. La locul cuvenit, vom căuta să dovedim şubrezenia temeiniciei acestei teorii aşa de scumpă „învăţaţilor” evrei şi ce anume trebuie să se înţeleagă prin termenul arab, prin derivare turcesc, de „raia” pe care autorul îl dă ca sinonim cu noţiunea de „pământean” 3), derivare ce este departe şi străină de cea acceptată.

În mod categoric, istoricul N. Iorga afirmă că nicio menţiune despre Evrei nu există până la 1500. G. Reicherstorffer, ambasador austriac pe lângă Petru Rareş, vizitând Moldova în această calitate

— Şi este vorba de prima jumătate a sec. XVI – pomeneşte pe Ruşi, şi

Istoria Evreilor. 2) Ibidem. 3) Vezi mai la vale, partea III-a, cap. III.

Ruteni, pe Poloni şi Sârbi, pe Armeni şi Bulgari, pe Tătari şi Saşi, dar nu menţionează nimica despre Evrei î). Documentele vremii şi cronicile indigene sau străine contemporane nu pomenesc nici ele despre aceste poporaţiuni care ar fi avut sălaş vechi şi statornic în ţările noastre.

Porturile Tătarilor au cunoscut pe Jidovi. După cum au cunoscut şi ţinuturile Mării Caspice din Ţara Khazarilor din stepa rusească, care, neavând nimic de a face cu rasa lui Sem şi trebuind să aleagă între creştinism şi iudaism, au crezut că iudaismul, în ce are el mai material şi practic, se potriveşte mai mult cu firea lor de barbari războinici şi au trecut la religia mozaică 2).

Încă din 1330, se face menţiune despre Evrei tătari care locuiau 5» * Cetatea Albă (vechiul Moncastro

genovez), având afară din oraş „locuinţele jidovilor –, dintre care unii din ei serveau ca medici pe lângă comandantul tătăresc &). Iată dar, o primă menţiune despre aceste poporaţiuni evreieşti tocmai în extrepiitatea sud-estică a vechii Moldavii, dar aceşti Evrei sunt Evrei tătăreşti şi nicidecum autohtoni ai ţării moldoveneşti. În aceasta. C.

— Albă, plină de... Evrei, erau şi negustori italieni-Genovezi veniţi de peste Mare”), în această cetate-port, unde, mai târziu, în sec. XV (1412), călătorul francez Guillebert de Lannoy va întâlni locuitori „genovezi, români şi armeni”, fără, însă, a face menţiune despre Evreil.).

O menţiune indirectă despre aşezări de azi pe mâine am găsi poate în dreptul de fondaco ce se acordă Liovenilor de Alexandru cel Bun, în Cetatea lui de scaun, Suceava, dar fără drept de cârciumă, berărie, fabrică de mied, măcelărie şi pitărie L) – printre aceşti Lioveni poate au existat şi ceva Evrei, Liovul fiind, din cele mai vechi timpuri, un stup de asemenea poporaţiuni. După B.P. Haşdeu, în Istoria toleranţei religioase, ar fi apărut, şi în sec. XV, în Moldova, Evrei leşeşti „deşteptând 11-se, ca şi astăzi, mai cu seamă în acele ramuri comerciale pentru care se cere mai puţină muncă şi mai puţină pudoare, rezultând totodată şi un bun câştig.[10]... – i;

Evrei turceşti ajungeau până la Lemberg, încă din 1467 şi de asemenea în Moldova, ocupându-se cu negoţul

10 N. Iorga : ..Istoria Evreilor". 2) Ibidem. 3) N. Iorga : „Note istorice privitoare la Evrei in ţările noastre" – după Melchisedec, in Rev. pentru* istorie, arheologie şi filologic, III, p. 143 şi urm. 4) Idem, „Ist. Com. Rom., I, p. 48 – după Hur- muzaki. 1/2, p. 248. no. CLXXXIX. 5) Idem. 1st. Com. I., 89. 6) Idem, Istoria Evreilor. 7) Ibid. : ibid. : Sc descoperi de un ambasador Bogusz al regelui polon Alexandru la unul din ei, în Moldova, o doamnă polonă pe care o cumpărase delà Tătari. Ştefan cel Mare însuşi se ocupă de această afacere şi, deoarece nu se putură răspunde de ambasador cei 120 galbeni ungureşti ceruţi, rămase cheză> Teodor, starostele de Hotin Vezi şi Letopiseţe, tom. I, p. 104. Arhiva 1st. a Rom., de Haşdett, No II

de robi). Ceva mii târziu, prin 1476, s-ar fi aflând negustori evrei turceşti care cutreierau cu negoţul ţara Valairiei şi pe care Domnul porunci să-i strângă la un loc şi îi închise pe trei zile *).

Printre negustorii moldoveni care mergeau cu boi şi vaci – şi până la o sută de capete – la Braşov, alături de Andrica, Babuş, Cozma, Ionaşcu, etc. se găseşte la 1500 şi un „Sydo-i pe care istoricul N. Iorga îl identifică cu Jidovul[1112]) – un oarecare Jidov, dar şi aceasta poate să fie o simplă liipoteză şi numai atât.

Jidovi trecători, în interese negustoreşti, se întâlnesc earn des, ba şi se bucură de ceva scutiri de olace şi pod vezi pentru cai şi căruţele lor. Chiar Ştefan cel Mare întăreşte câtorva Evrei din Polonia libertatea confesiunii, dreptul de a-şi clădi sinagogi, un drept pe care Turcii – observă Eininescu, fără a ne arăta izvorul acestei informaţiuni – ce începuseră pe la 1560 să ne calce

---

11 După aceea. Domnul i-ar fi chemat şi, mustrându-i, le-ar fi cerut delà fiecare câte 1000 de arginţi drept răscumpărare. Ia dincontra „va scoate ochiul drept in realitate şi la figurat şi le va face ruşine întregului Israel". Dară ei i-ar fi răspuns : „Noi suntem supuşi turceşti şi cum poţi să ne faci pe noi şi averea noastră să fie robi ?" El, Domnul, ar fi luat averea delà cei ce aveau şi pe cine n-avea bani i-a mutilat. Relatarea aceasta este a unuia EliasKapsali. care a scris în Kaudia în 1532 şi extrasă din manuscrisul acestuia care trateazST despre istoria iudaismului spaniol în imperiul otoman şi reprodus de M Latesi cu titlul „De vitae et scriptis Eliae Kapsali.... ex manu scripts Kapsali, historia cura et studio M. Latesi, 1869 – 80, 115 pag. După J. B. Brociner, din opera căruia – „Chestiunea Israeli ţi lor români" vol. I, p. 103 – 104 – - extragem citatul. Domnul ar fi fost Vlad Ţepeş, iar după N. Iorga, Ştefan cel Mare. Desfaci fiind vorba de două Valahii – cea Mare şi cea Mică, – ar putea fi mai degrabă şi Valahi a Mare sau Tesalia şi Valahi a Mică, vecină acesteia. Oricum, este vorba despre Evrei turceşti, neaşezaţi, făcând negoţ, după cum se face menţiune şi despre alţi Evrei turceşti care ajungeau până la Lemberg şi in Moldova, ocupându-se cu

12n egoţul de robi făcuţi de Tătari. 2) N. Iorga, „Ist. Com. II", p. 155 – după Quelleii.

tratatele, deci erau suverani, nu l-au avut.[13]).

N. Iorga respinge presupunerea că, printre elementele urbane Saşi şi ceva Unguri, trimise de cetăţile Braşov, Sibiu şi Bistriţa înainte de întemeierea Principatelor, s-ar fi aşezat şi Evrei[14]). Poate să fi venit cu Germanii care aduceau cu dânşii şi o populaţie evreiască din imperiu, atraşi de regii Poloniei, stăpânitorii trii, chemaţi cu privilegii speciale în centrele galiţiene care au influenţat alcătuirea celor dintâi oraşe moldovene – afară de Baia, întemeiată la începutul sec. XIII r). Dar Evrei de aceştia şi pe această cale n-au venit pe la noi[15]).

Şi, prin aceste menţiuni, atât de puţine, se încheie epoca aceasta, cu adaosul că Ştefan cel Mare a cunoscut pe Evrei şi prin medicul care îl căuta de boala grea a picioarelor, medic evreu trimis lui de hanul tătăresc Mengli Ghirai, căpetenia separatiştilor crâmleni?).

Străini cu rosturi serioase şi durabile în viaţa noastră economică au fost destui. Vom trece uşor peste Italieni – Genovezi, Veneţieni, Pisani, Ragusani – toţi trecători, curieri ai negoţului, fără a ne fi învăţat drumurile şi tainele acestuia. Tătarii şi Turcii au semănat numai ruină şi, la plecare, n-au lăsat nicio părere de rău.

Populaţii germanice de prin părţile Renului descalecă, prin 1200, până în păsurile ce îi călăuzeau spre Ţările Româneşti, întemeiază Braşovul şi Sibiul, populează centre ca Rodna şi Bistriţa, încetăţenesc la noi organizarea germană a burgului cu acei şoltuzi – schultheis sau judeţi, de la richter şi judices. Şi cu cei 12 burgeri sau pârgari ai sfaturilor negustoreşti, alcătuiri răspunzând în totul unui regim citadin democratic, ceea ce ne împinge să căutăm hăt în fundul secolelor obârşia breslelor noastre. Aceste

---

13I , pp. 2, 3. 15 – 17, 19 – 20, 22, 30. 53 – 4. 3) M. Eminescu ,.Despre drepturile po

14S tadt Kronstadt". 5) Ibid, in „ Socoteli le Lembergului de Alex. Czolowski, sec. XIV.

15 N. Iorga, ibid. 7) Ibidem.

populaţii aşezate dincoace de Carpaţi – lucru ce n-a avut loc şi dincolo de munţi cu Şaşii, mândri de însuşirile lor sau prea încrezători în anumite însuşiri – îşi confundară interesele lor cu acelea ale băştinaşilor, asimilându-se, iar Domnii îi favorizau, pentru aportul lor spiritual şi economic, cu atâtea privilegii.

Ungurii se aşază prin sec. XIII, ca meşteşugari de modă apuseană, în cele mai vechi oraşe ale noastre, ca Argeş, Câmpulumg, Târ* govişte. Buzău, Adjud, Bacău şi în alte trei localităţi – Roman, Baia şi Suceava. Pe la jumătatea aceluiaşi secol, se aşază şi Ţiganii din Industan, împinşi de invazia tătărească, pripăşindu-se pe lângă curţile boiereşti ca făurari – meserie pe care o exercitau înaintea lor ţăranii care cunoşteau şi alte meşteşuguri servind nevoile lor zilnice.

Săcuii, a căror origine încă este în discuţie, au fost aşezaţi la paza trecătorilor înaintea întemeării Principatelor, pe câtă vreme Ungurii sunt calvini, Săcuii sunt catolici. Câţiva din aceştia trecând, în sec XIV, la husitism, prigoniţi, au trecut în Moldova pe \alea Trotuşului câteva zeci de mii, care vorbesc româneşte şi sunt Ciangăii de astăzi.

Alte neamuri cu rosturi timpurii şi durabile în viaţa noastră economică au fost Armenii, Grecii, Chiprovicenii, Aromânii. Ameninţaţi de Turcii seleucizi, Armenii se revarsă, prin sec. XI, printre Tătarii Mării Negre şi, pe urmă, în a doua jumătate a sec. XIV, cu expansiunea stăpânirii turceşti, pe căile bătute de curierii genovezi şi veneţieni, pe la Caffa, de unde au urcat în Cracovia şi Lemberg, iar de aici în Oameniţa şi în toată Moldova, cu centru principal Suceava, iar de aci peste munţi, în Ardeal. Prin expansiunea lor de la nord la sud, Armenii aceia se întâlnesc cu conaţionalii de la sud, cei veniţi din Turcia Europeană prin

C.

— Albă, unde, la un moment dat, se găseau mai mulţi

Armeni ca în toată Moldova. Ei au ajuns elemente constitutive în organizarea oraşelor moldoveneşti şi ardeleneşti, până prin sec. XVI, ne-au arătat drumurile M. Negre şi căile spre Mediterană, îndeplineau misiuni politice în Răsărit şi se amestecau în treburile publice. N. Iorga numeşte pe Armeni „vechii noştri tovarăşi de bucurii şi răstrişte”.

Grecii – unii din dascălii care ne-au iniţiat în tainele negoţului internaţional – au venit de timpuriu pe cont propriu sau, odată cu expansiunea turceasca, ca fugari sau însoţitori ai Turcilor, în slujba acestora, ca saegii, sureccii, gealepi, etc., în calitate de oameni influenţi la Poartă sau ca creditori ai domnilor. Încep să joace un rol de seamă în Principate şi în Ardeal, unde aveau să schimbe, pe alocuri, fizionomia oraşelor. Îşi vor face tabără – ca şi Armenii şi Evreii – în marele loc de schimb, în Bucureşti, pe drumul Constantinopolului, unde sunt mai ales bancheri, zarafi şi comisionari. Aromânii – confundaţi de toţi cu Grecii şi identificaţi numai de N. Iorga şi de subsemnatul în lucrarea „Aromânii” – vor juca acelaşi rol, dar cu răsunet mai adânc în Ardeal şi în Banat.

De frica Turcilor, au imigrat şi Chiprovicenii – Bulgari catolici din Chiprovăţul Bulgariei în Ţara Românească şi în Ardeal, unde, în special, aveau să se ridice la ranguri nobilitare şi aveau să se bucure de chrisovulie, ca şi Braşovenii, Lipscaniii şi Cazacliii, care, în urma unei învoiri cu Visteria, făceau un isnaf sau breaslă. Evreii vin târziu de tot, numai după întemeierea oraşelor şi nu-i putem socoti ca elemente fondatoare ale acestor centre. Când vor veni în mare număr, îşi vor avea corporaţia proprie şi drept staroste pe rabin, precum şi străinii vor avea ca staroste pe consuli.

Bogăţia Principatelor trecuse de mult în domeniul legendei. Afaceri mari de import-export avură loc nestingherite până în 4 August 1484, când porturile Chilia şi C.

— Albă ne fură luate de Turci şi, odată cu aceasta, tot comerţul şi libertăţile lui, a căror sferă se tot împuţina şi toată economia naţională se mărginea la satisfacerea nevoilor pieţei Const: 1 linopolului şi după porunci dictate de noii stăpâni. De acum, străinii şi Italienii încep să se retragă. Obiectul negoţului internaţional se mărginea numai la acele produse care nu intrau în tabelul produselor blocate de chelerul Sultanului şi la acelea ce se puteau strecura prin contrabandă.

Marile căi comerciale erau două. Una tătărească care ducea la Chilia şi C.

— Albă, cale bătută de negustori italieni şi străini – Saşi, Unguri, Germani şi Armeni venind din Galiţia – în relaţii cu Apusul harnic în meşteşuguri şi cu Răsăritul bogat în mărfuri rare şi preţioase. Calea aceasta a făcut din Moldova o ţară de mare tranzit, a îmbogăţit pe Moldoveni, a mărit puterea şi bogăţia prin vămi a domnilor, putându-se, în felul acesta, dezvolta statele române. În interesul legăturilor cu Levantul, Saşii au legat Sibiul de Brăila – unde încă din sec. XIV – veneau vase din ţări păgâne şi din tot Răsăritul, precum au făcut fi Braşovenii, legându-se prin Râşnov-Dragoslave-C. Lung sau prin Valea Buzăului la Siret, cu acelaşi port. O altă ramură atingea, pe valea Dâmboviţei, Bucureştiul şi Giurgiul.

Legături trainice se încheagă cu Ţara Ardealului. Negustorii de pe ambele versante ale munţilor şi din ţările vecine – Ungaria şi Polonia – se bucură de tratate investite cu privilegii importante, începând cu acelea emise de Vladislav în 1368 şi de Ludovic, regele ungar, în 1369, după care urmează altele: al lui Mircea în 1413, al lui Radu II Praznaglava în 1420, al lui Dan în 1422, al lui Vlad I Dracul în 1437, etc. Negoţul celor două mari cetăţi – Braşovul şi Sibiul – determină pe negustorii români să-şi clădească şi case la Sibiu, ca Ghica – şi fiul Socol în 1492. Cerealele noastre erau mult apreciate în străinătate.

Legături comerciale frecvente ale Munteniei cu ţările vecine determină pe Vlad Dracul să acorde, în 1439, negustorilor din toată Polonia, Galiţia şi Moldova libertatea comerţului cu Muntenia, precum şi îngăduinţa de a trece mai departe în Turcia – ceea ce nu era un privilegiu exclusiv al Braşovenilor. Moldova, la rândul ei, făcea comerţ întins cu Polonia şi, prin aceasta, cu ţările apusene. Aci, sau distins mulţi negustori de mare vază, ca, de o pildă, Mihul „Cancelar lui Ţării Moldovei" al cărui nume umplea Polonia toată. Şi alţii şi alţii.

Negoţul îl făceau în primul rând domnii Principatelor, care îşi păstrau drept de monopol asupra unor produse: Ştefan cel Mare vindea morun la Liov şi cu Braşovul lucra prin Trotuşan Spătarul, Vlad Dracul, Alexandru Vv. A Ideea, Radu cel Frumos, etc., fiecare cu omul său. După ei veneau boierii, marii vameşi şi vameşii, pârcălabii, vornicii, «armaşii, spătarii, logofeţii, marii vistieri, etc., toţi făcând negoţ cu domnii ţărilor vecine, cu demnitarii de toate gradele, cu clericii, negustorii şi industriaşii acestora.

Împrejurările erau destul de prielnice ca să nască, în atingere cu atâţia străini aşezaţi la noi datorită numai acestor drumuri de încrucişare a intereselor celor două lumi, o clasă bogată de boieri negustori care intră în relaţii cu ţările răsăritene şi apusene şi, deci, intră, de acuma, în sfera economiei internaţionale. Iar negustorii străini, asimilându-se în totul populaţiei băştinaşe, şi, odată cu venirea raialelor – Armeni, Greci, Chiproviceni – s-a format o clasă de negustori şi meseriaşi români, aşa numiţi de ţară, bogată şi înfloritoare şi destul de numeroasă, capabilă să înlocuiască pe negustorii străini de atunci.

În sec. XV, are loc şi înfiinţarea marelui târg de la Lipsca şi încep, astfel, încurcăturile cu toate monedele câte circulă în ţările române, dar, totodată, vor apare negustori băştinaşi care vor creşte, zi de zi, relaţiile cu acest mare centru comercial, unde se efectuau afaceri considerabile cu toate ţările apusene.

Precum am văzut, Evreii încă nu apar nicăieri şi dacă apar, ei vin în calitate de vizitatori, adică vremelnic, pentru afaceri curente, ca să se întoarcă fără înapoiere. Astfel, se încheie 15 veacuri, fără ca

Ţările Româneşti să cunoască aşezări de populaţii evreieşti. În Ţara Ardealului, încă nu se pomeneşte nimica despre acest neam de oameni.

Prin aceste câteva consideraţiuni, am căutat să prindem ceva din trecerea ţărilor noastre de la starea patriarhală şi singulară la situaţia de a intra în atingere cu ţările din apus şi cele de la răsărit.

Bibliografie: Dr. I.N. Angelescu – Istoria Comerţului; Evoluţia economică a Ţârilor Româneşti, începuturile capitalismului modern; N. Iorga Armenii şi Romanii. Braşovul şi Românii; Negoţul în trecutul românesc; Negoţ şi meşteşuguri; Din archivele Bistriţei; Studii şi documente; Acte şi fragmente; etc. M. Eminescu Scrieri po itice şi sociale; Z. Furnică – Istoria şi dezvoltarea industriei în Ţările Româneşti şi Istoria comerţului; Ionescu-Gion: Istoria Bucureştilor; A. Hâciu – Aromânii; Hurmuzache – Documente I şi îi 1. Bogdan – Relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul. Documente şi registre Documente moldoveneşti; Quellen der Stadt-Kronstadt; N. Pandela România pentru el. IV: etc.

CAP. III.

EPOCA APARIŢIEI CĂMĂTARILOR ŞI A AŞEZĂRILOR SPORADICE (sec. XVI).

Epoca aceasta se caracterizează prin următoarele: un comerţ înfloritor, ca şi în perioadele precedente, şi înăuntru şi în afară, datorită unei prielnice poziţii geografice; o preponderenţă din ce în ce mai accentuată a suzeranităţii turceşti în Prin spate, păstrându-şi, încă, totuşi, o neatârnare economică, ce, de azi încolo, va slăbi din zi în zi; ştiri din ce în ce mai dese despre Evrei turceşti-spanioli venind din Turcia, ca împrumutători ai domnilor şi ai ţăranilor, parte din ei aşezându-se pentru totdeauna,

precum şi despre Evrei leşeşti, care, însă, sunt tot aşa de trecători, ca şi în secolele anterioare; Evreii apar şi în Ardeal, foarte sfioşi şi încercuiţi în anumite centre; comerţul este practicat şi în acest secol, al XVI, de Români, alături de străini – Greci, Levantini, Armeni, Saşi, Turci, care cresc din ce în ce, Ragusani, etc., şi toţi se introduc în mase mari, ca supuşi ai împăratului turcesc, cei mai mulţi.

a) Ocupaţiunile Evreilor.

Vom urmări, pas cu pas, infiltraţiile sporadice ale Evreilor, de călăuză sigură servindu-ne izvoarele ce ne stau la îndemână şi nu presupuneri fără temei.

În sec. XVT, Evrei turceşti apar şi la Chilia[16]), deja pierdută de Moldoveni. Despre asemenea Evrei turceşti-spanioli s-a făcut menţiune şi pentru sec. XV, când se ocupau la Lemberg şi în Moldova cu negoţul de robi 2).

Jncà înainte şi pe timpul domniei în Muntenia a lui Petre Şchiopul, apar Evreii cămătari, împrumutând pe ţărani cu dobânzi mari ce nu le pot plăti, în aşa grad, că „ieau prin camătă sângele raialelor şi unde merg fac mii de supărări sub cuvânt de bani – şi cer, aceşti bieţi săteni, sprijinul cârmuirii, fiindcă „aşa sau săvârşit ruina populaţiei sărace de la ţară”[1718]). Îi găsim – alături de Greci-şi de Turci – finanţând pe Domni în negocierile pentru tronuri şi pe boieri pentru alte situaţii înalte. Ei fac parte din specia „de Evrei spanioli şi portughezi ca şi din aceea de Marrani, alungaţi din Peninsula Iberică, precum şi din personalităţile din Ţările de Jos, bogate în bănet, pe cale de a juca un rol de seamă, ca atare, în Imperiul turcesc, sub Selim II, în a doua jumătate a secolului XVI). Erau originari din Constantinopol şi Salonic[19]). Şi unii se

16 N. Iorga – Note istorice privitoare la Evrei. 2) Idem, Istoria Evreilor.

17 Idem, Agitaţii evreeşti. 2) Idem, Istoria Evreilor. 3) D. Z. Furnică. Industria

18ş i desvoltarea ei in Ţările româneşti, p. 107. 4) Ibid., 107 – 108. 5) N. Iorga – Note

19i storice privitoare la Evrei şi Hăşdeu – Archiva istorică, I, pp. 172 – 4.

înturnau de unde veniseră, dar alţii, puţini la număr, rămâneau în ţară şi se ocupau de preferinţă cu zaraflâcul, împrumutând cu dobânzi mari, căci, pe atunci, banii erau scumpi şi rari. Mai târziu, veniră şi alţii mai puţin bogaţi aduşi de gealepi, capantâi, saegii şi sureccii turci, ca să-i ajute la strângerea productelor trebuincioase capanului imperial turcesc – cu care avea loc acelaşi proces: unii se întorceau, alţii se aşezau pentru totdeauna şi se ocupau cu misitia grânelor şi a vitelor, făcând o concurenţă crâncenă misiţilor greci.[2021])

Şi, în Moldova, are loc o altă năp-stuire. Aci, Evreii – este vorba de data aceasta de cei leşeşti – deznădăjduiesc pe negustorii moldoveni care îşi pierd vremea aşteptând la hotar pe cumpărătorii de vite, dar aceştia, trecând pe alăturea şi aducând la noi postavuri leşeşti, după ce le desfac, ocolind târgurile de la Sipinţi, Eenţeşti şi Hărlău, îşi cumpără şi scot vite dinlăuntrul ţării. Petre Şchiopul, ca şi în Muntenia, unde ia, în 1568, măsuri aspre contra cămătarilor, care veneau şi cei mai mulţi rămâneau în felul acesta, el nu mai poate îngădui, nici în Moldova, ruina negustorilor băştinaşi, ceea ce îl făcu, în 8 Ianuarie 1579, să a ash această hotărâre6), de partea precupeţiei Evreilor păgubitoare neguţătorilor moldoveni, care a fost împiedicată printr-o expulzare generală şi fără termen?). Aceşti Evrei leşeşti, pe care nu-i vedem nicăieri aşezaţi, se mulţumesc să facă negoţ cu ţările noastre, îndeosebi cu Moldova, venind şi încheiând afaceri prin oraşe şi prin sate, ocolind de obicei târgurile şi aţinând calea negustorilor şi a ţăranilor. Astfel, la bâlciul din Liov, mergeau, în 1557, pe lângă câte un Român, Armeni din Suceava şi din Botoşani, ducând cu dânşii piei crude de cerbi şi de boi, postavuri croite şi vin moldovenesc, pe care

---

6) Studii şi

20D ocumente XXIII, p. 397, No. CCX.CVI, p. 398 şi Arch, ist I, pp. 173 – 4 şi N. Iorga -

211 st. Comerţului I, Ï90 – 91.

le opreau în cale Evreii poloni precupeţi 1).

Şi pe Evreii turceşti îi găsim în continue legături cu cei din Polonia, cei mai mulţi din ei venind din Constantinopol la Galaţi, la Reni, la Chilia, la Iaşi, la Hot m şi, de acolo, la Liov, întrebuinţând până la Ţarigrad cărăuşi români, cu îndatorirea de a duce şi altă marfă la întoarcere şi de a se opri puţin pentru ziua de Sâmbătă). Avem, astfel, j) e Haini Kohen, constantinopolitan, în 1570 – 71, care face negoţ de la Hamburg la Chilia[22][23]), pe Avram Mosso, asociatul său[24]), pe Nachman Tor, pe David, pe Iacob Felenchino, pe Avram Gambai şi pe o sumă alţii[25]) – până la sfârşitul veacului.

Ba, alteori, Evrei, ca cei din Olesko, făceau negoţ de vite şi dădeau pentru boi zapise iscălite de o familie întreagă, fără a se simţi, însă, datori de a-şi cunoaşte semnătura[26]). Pe vremea lui Mircea Ciobanul, fiul lui Mihnea cel Rău, Domnul Munteniei, se pomeneşte şi de un negustor evreu ambulant – după mărturii din 1553[27]).

Pe Evreii turceşti îi găsim ca negustori, pe la al patrulea sfert al veacului al XVI-lea, alături de negustori turci, musulmani şi alături de acei ieniceri, creditori domneşti, de care Bucureştii erau plini şi pe care – pe toţi la un loc – Mihai Viteazul i-a făcut să piară sub ruinele caselor dărâmate de tunuri ale Vistierului Dan", care era

---

22V T ÎJ. Iorga, o. c. pp. 184 – 5 şi St. şi Doc. pp. 341 – 2, No. CLV, V ş 344. Nr.

23I bld*. P- 205 şi St. şi Doc. XXII, pe 352 şi urm. şi 351 Nr. CLXXVI, p. 3S4.

24N o. CCXLIX. 3) Ibid, şi Chilia şi C. Albă, pp. 295 – 6. 4) Ibid, delà nota 4. 5) St.

25ş i Doc. p. 356. 358, 359 – 60. 393, 394 şi urm „ 396, 398, 456 şi tabla de acolo : Evrei.

26 N. Iorga 1st. Com. I, 185 şi St. şi Doc. XXIII, p. 354. Nr. CLXXXV. 7) Idem, Istoria

27E vreilor, o) Hurrauzaki, XI – p. 191 şi Ionescu-Gion, 1st. Bucureştilor, p. 718- – 20 ;

cea mai de frunte casă din Bucureşti"[2829]). Dar Evreii străini nu contenesc a veni în Capitala Moldovei. Un scriitor Botero îi pomeneşte în această rânduială şi anume: găseşte Armeni, Evrei, Saşi, Unguri şi Raguzani, – pe la 1590 fi). Ei sunt trecători, însă, şi nu-i găsim nici printre marii vameşi, care erau şi marii negustori ai Moldovei, funcţiuni ce le îndeplineau şi alte neamuri, ca Cretani, Greci, Raguzani şi Levantini 10).

Orice s-ar zice, Evreii erau foarte puţini în acest secol al XVI-lea, ceea ce face pe anumiţi cercetători nici să nu-i observe. Astfel, G. Reicherstorffer, ambasador austriac la Curtea lui Petru Rareş, vizitând Moldova, pomeneşte de Ruşi, Ruteni, Poloni, Sârbi, Armeni, Bulgari, Tătari şi Saşi, dar nu menţionează nimica despre Evrei II). De asemenea, Matei Strykowski, cronicar polon, cutreierând, între anii 1572 – 75, Ţările Româneşti, exclamă cu emfază în versuri: „Acolo, muntean, sârb, grec, italian, lume amestecată"). Pe Evrei nu-i pomeneşte. În Ardeal, ei se constituie în prima comunitate evreiască la A ba-Iulia, în 1591 – după H. Mat vas.

Aşa dară, încheie istoricul N. Iorga, am ajuns la 1600, fără a găsi menţiunea unui element evreiesc aşezat în părţile noastre"[30]).

În ce priveşte Ardealul, avem, în legile ţării, întâia ştire despre Evrei, care fixează, la anul 1526, în art. 4 din lege, prin care Ioan Szapolja îi izgoneşte din sate şi din oraşe. Dar peste 50 de ani, art. XXII din 1578, constată că ei sau întors din târguri şi că sunt chiar mulţi cei întorşi. De aceea, conform principiului vechi că Evreii pot să

28A rfhT^Je Stf*t44lui – Condica Bucovăţului. 197. 9) N. Iorga. Istoria Evreilor. 10) Ibid.

29. 11) Ibid. 12) Krouika polska, Warsjawa, 1546. Vezi J, Brociner, o. c. p. 152.

30 N. Iorga o. c. 2) Bogdan-Duică, Românii şi Ovreii – apus XJeber de National charakter der in Siebenburgen Befindlichen Nationen, Wien, 1792, p. 99. 3) X,. a.

locuiască numai unde se află episcopie catolică, ei sunt localizaţi, în 1591» ta, Alba Iulia. Dar dezvoltarea lor în această cetate nu pare a fi serioasă, deoarece, relativ la acest ghetto, 200 ani mai târziu, se constată lapidar: „câteva familii întreţin o sinagogă săracă în Alba-Iulia"[31]). Dar ei, după un obiceiu nedezminţit, trecuseră şi aiurea. Generalul Basta, în 1600, îi găsise şi la Cluj, unde îi tăie şi îi arse (13 Septembrie, 1600[32]).

b) Alţi factori activând pe scena economică.

Ca şi în sec. XV, şi de data aceasta, în fruntea negoţului cu străinătatea, găsim pe Domni care exercitau anumite monopoluri – ca pe Alex. Lăpuşneanu care trimitea în Ardeal porci îngrăşaţi ajunşi moneda lui curentă faţă de aceşti vecini şi aducea, tot de aici, oameni care să-i instaleze ferăstrae; el mai era în relaţii şi cu ducele Prusiei şi cu Veneţia; ca pe Petru Rareş cu boi moldoveneşti la bâlciul din Iaroslav e c. După domni, veneau boierii, mari şi mici, precum şi negustorii români. În comerţul mărunt, se alăturau la aceştia bisericile şi mănăstirile şi negustorii din târguri în majoritate români – încurajaţi de domni prin acordarea de privilegii şi întemeierea de târguri, prin îngrijirea şi paza drumurilor, precum şi prin o dreaptă îngrijire a justiţiei. Toate acestea asigurau Principatelor câştiguri mari şi prestigiu, precum şi atâtea opere de artă prin mănăstiri.

În această perioadă, pătrund mulţi străini – cu deosebire, Grecii care iau locul naţionalilor în comerţul cu Orientul. Ei vin din insulele Archipelagului, din Macedonia şi Epir – mulţi din ei identificaţi ca Aromâni – sau din C nstantinopol, în frunte cu Mihai Cantacuzino-şeitanoglâi. Mijlocitori în comerţul Moldovei cu Răsăritul, ei se asociază cu Românii în comerţul cu Ardealul, încât Sibienii

---

31G ebhardi – Geschichte des Reichs Hungarn, Leipzig, 1778, vol. IV, p. 361 – ap. ibid,

32p ag. 105.

se plâng încă din 1545, dar Grecii nu se sperie, fiindcă vin ca supuşii ai Marelui Sultan. Toţi Domnii se servesc de ei în comerţul cu străinătatea, arendându-le şi vămile, ca Petru Rareş, Petre Şchiopul, Aron, Răsvan, Iancu, etc.

Spre finele secolului, Iaşii aveau numai negustori greci şi mulţi erau chiar în Şiret, la Reni şi Tomorova, la Galaţi – până acum, un biet sat de pescari. În Moldova, veneau Armeni – pe lângă cei băştinaşi – din Turcia şi din Caffa; erau şi Albanezi sau Arvaniţi, veniţi din Scutari, pentru negoţ de oi şi negustori turci destui, din toate părţile imperiului – pe cont propriu sau ca „negustori împărăteşti” – din Caffa, C.

— Albă, Silistra, Rusciuc, Brusa şi din alte părţi a-e Anatoliei; erau şi ragusani şi veneţieni şi englezi – aceştia bucurându-se de privilegii acordate în 1588 de Petre Şchiopul. În Bucureşti, funcţionau negustori români, franciscani, italieni, ragusani, greci – aceştia veneau cu domnii, în a doua jumătate a secolului, ca Greci „politici” şi pentru negoţul cu Ardealul şi ţările vecine – şi armeni, de mult aşezaţi prin diferite alte oraşe, ca Târgovişte şi Râmnic. Negustorii români ei au foarte bogaţi în acest secol. Centrele comerciale ale capitalei erau: Târgul din Năuntru, Târgul de sus – Lipscanii, Târgul de Afară, de la biserica Sfinţilor înainte şi Târgul Cucului, acolo unde avea sa de zidească, în sec. XVII, Sf. – Gheorghe Nou. În Muntenia şi Oltenia, activau ca negustori mari demnitari, ca Banul Mihalcea – agent de negoţ al lui Mihai Viteazul – Visterii lane Grecul şi Nica, etc. Negustorii ragusani se găseau şi la Târgovişte şi Timişoara. În Bucureşti, şi în alte centre, erau mulţi negustori turci care aveau legături cu I raşovul şi erau împrumutători ai domnilor şi ai lui Mihai Viteazul care le-a dat foc şi lor şi cămătarilor greci şi evrei. Între 1529 – 30, numărul negustorilor români cu Braşovul creşte mereu.

În Ardeal, negoţul mare îl duceau Românii în legătură cu Grecii. În 1500, mărfurile sibiene de desfăceau

în proporţie de 99.20% de negustorii români, de 0, 39% de Unguri şi de 0, 41 % de Saşi. În sec. 15 – 18, mai toate numele în comerţul de import-export erau româneşti.

Marea bogăţie a ţării erau vitele, ceara şi peştele care se exportau la Veneţia. Giulio Mancinelli în „La vitar del padre” spunea că „morunul de Dunăre e mare cât omul şi că într-însulse găseşte câte unbutoiu de icre”.

Prin ţările noastre, erau medici ambulanţi – circulat ores: Hyrei, Arabi şi Italieni, care umblau cu pietre tămăduitoare. Sinan Paşa îşi avea medicul evreu.

4 Evreii – precum am văzut – joacă un rol cu totul neînsemnat în comerţul nostru. Şi, totuşi, chiar de la această primă a lor apariţie, măcar ca trecători, stârnesc nemulţumiri, indignare şi chiar măsuri represive din partea unui domn atât de înţelept ca Petre Şchiopul contra cămătarilor din Muntenia, precum şi împotriva matrapazlâcurilor evreieşti din Moldova.

Este interesant de a reda, aciz parte din textul hrisoavelor.

Petre Şchiopul hotăra în 1568, în Muntenia: „Evreii vin în ţară de împrumută sătenilor cu dobânzi mari, ce nu pot plaţi. Contra datornicilor cer sprijinul Cârmuirii. Săracii sunt siliţi a împrumuta de la ei, vi $2 s-a săvârşit ruina populaţi unii sărace de la ţară. Evreii se deosebesc esenţial de ceilalţi locuitori pentru ca ieali prin camătă sângele raialelor şi, unde merg, fac mii de supărări sub cuvânt de bani”.

Acelaşdomn justifică astfel către negustorii din Lemberg hotărârea luată, în 1579, într-un consiliu de boieri de ţară şi „toţi negustori moldoveni”: „Alungarea Evreilor din ţara noastră (din Ai old ova) nu e din bun plac, ci pentru că deznădăjduiesc pe negustorii noştri, care-şi pierd vremea aşteptând la hotar pe cumpărătorii de vite, pe când Evreii, trecând pe alăturea şi aducând la noi postavuri leşeşti, dufă ce le desfac, îşi cumpăra şi scot vite dinlăuntrul ţârii să ruineze pe negustorii noştri, nu putem

îngădui”.

Bibliografie: D. Canteinir – Historia Moldoviae; X. Iorga – Istoria comerţului; Contribuţii la istoria Munteniei; Studii şi documente; Analele Acad. Române XVIII; Acte şi documente din trecutul farmaciei; Hurinuzache – Documente; D.Z. Furnică – opere citate; Ionescu-Gion op. cit; Haşdeu – Archiva istorică a României, t. I; Prof.

I. Lupaş –... Problema oreşelor din Transilvania” în Univ, din 23 Ian. 1935; A. Hâciu op, citată; Foaia Soc... Românismul” – Document din 1506 dat de fraţii Craioveşti Mân. Bistriţa; V.A. Urechea – o c. III; Papiu Ilarian – Tezaur, I; etc.

CAP. IV.

PERIOADA PRIMELOR AŞEZĂRI DE EVREI LEŞEŞTI ŞI RUŞI CA ORÂNDARI ŞI ARENDAŞI

(Sec. XVII până la Fanarioţi).

Fizionomia politico-economică a Principatelor începe să se schimbe, condiţiile de viaţă cu Turcii înrăutăţindu-se prin instituirea capitulaţiunilor. Situaţia ţării este cu totul alta, atât înăuntru cât şi în afară. Negustorii streini – saşi, germani şi italieni – încep să-şi rărească vizitele şi, în locul lor, apar negustori greci în număr tot mai mare, sprijiniţi pe de o parte de domni ca fiind marii împrumutători sau sprijinitori pe lângă Poartă şi, deci, îi avantajau în cometţ şi în exploatarea bogăţiilor şi, pe de altă parte, erau sprijiniţi de Poartă fiind însărcinaţi cu strângerea dărilor şi aducerea la Constantinopol a produselor ţării cumpărate arbitrar sau rechiziţionate pentru trebuinţele armatei, ale capitalei sau raialelor de la Dunăre şi Nistru[33]).

Această perioadă se caracterizează prin aşezări statornice, deşi sporadice, de Evrei, venind din Polonia şi din Rusia, alungaţi de grozavele torture la care îi supuneau Cazacii zaporojani care sufereau ca ţărani din partea jidovilor arendaşi; apar primii ovrei orândari – căiciumari

---

33 Vezi D. Cantemir ,.Chronica Moldaviae”

de sate, precum şi arendaşii de angarii şi de bunuri boiereşti, furnizori ai Statului şi apare prima proprietate jidovească; Evreii spanioli ca şi Grecii, suferă de pe urma noilor aşezări turceşti şi a dispariţiei comerţului levantin, dar intră, de acum înainte, în sfera comerţului turcesc; apar Turcii negustori, odăiaşi şi cămătari, precum şi Evreii meşteri neîntrecuţi în acest din urmă meşteşug ce îl vor dezvolta în paguba tuturor claselor sociale; în plus, ca speculatori ai odoarelor furate de la biserici şi ai produselor ţărăneşti – adică matrapazi –, ca evrei”, subdiţi” – supuşi ai Domnului şi ca medici ai acestuia; în Ardeal, apar Evreii ambulanţi, atât de păgubitori locuitorilor ţării; apar primele hrisoave emise de domni în favoarea lor; capitalele arnăuduror Principatelor încep a fi invadate de ei; etc. Totodată, comerţul naţional, trece, de acum, şi în alte mâini, şi, totuşi, elementul băştinaş joacă încă un rol îndeajuns de important.

Încă o caracteristică. Ţările noastre erau bogate peste măsură. Negoţul lor era deschis tuturor naţiunilor. Această libertate este consfinţită şi de tratatul încheiat între Vasile Lupu şi Sultanul Mahomed, în 1634. Dar, tot în acelaşi tratat, este o clauză preferenţială: Turcia îşi rezerva întâietate pentru cumpărarea productelor din ţară, ceeacé, în curând, va deveni un drept exclusiv de a le cumpăra, prin abuz, după preţuri fixe „fiat” şi, în felul acesta, ţările româneşti intrau în categoria de „cheler” – adică grânar pentru trebuinţele capitalei otomane, ale armatelor şi raialelor de pe malul stâng al Ehinării. Această situaţie nenorocită se va accentua, în paguba producătorilor noştri, prin diferite hatişerifuri şi firmane şi va dura până la tratatul de la Adrianopol, ceea ce va aduce pe capul ţărilor noastre acele bande de gealepi, capantâi, saegii, sureccii, etc. de origine turcă, curdă, greacă şi alta – care de care mai cruzi şi mai barbari.

a) Ocupaţiunile Evreilor.

Neamul cel nou – scrie N. Iorga – a început a

pătrunde, însă negoţul nu este ocupaţia lui de căpetenie, ci aceşti „Evrei ce locuiesc prin aceste părţi au inventat şi înnoit, după spusa unui călător italian, cum fac pretutindenea, nesfârşite angarii, ai căror arendaşi făcându-se, se servesc de ele pentru a suge sângele bieţilor supuşi, ajutaţi de autoritatea Domnului; sunt în cea mai mare parte din Polonia şi întrebuinţează cele mai hrăpăreţe meşteşuguri pentru a < prea, în folosul lor, pe oricine e silit a li trece prin mâini” 1).

Imigrări au loc, în acest secol, şi din Rusia. Tulburările din Polonia, provocate de nobilii poloni care arendau la asemenea „arendaşi” dreptul de a vinde horilcă – rachiu şi de a face camătă* în dauna ţăranilor ruteni 2), aceste grave tulburări aduc mase de Evrei în Moldova. Dar după patru ani abia, în 1653, aceiaşi Cazaci care porniseră în Polonia şi Un aina răscoala contra nobililor şi orândarilor-cărciumari de horilcă, întâlnesc din nou vechile cunoştinţe la Iaşi, cu prilejul nunţii lui x) Hurmuzaki XI, p. 434 – ap. N. Iorga îşi. Com. I, 276.2) Ibid., ibid.

Timuş Hmilniţchi cu Ruxandra, fiica lui Vasile Lu pu şi încep a-i fugări o zi întreagă[34]).

Încă de la începutul secolului, Ştefan Tomşa deschide larg toate drumurile vechi: Cernăuţi, Hotin şi Suceava, la negustorii poloni ruteni, armeni şi evrei de supuşenie polonă[35]). Prin 1673, se strecoară la Bistriţa numai Evrei şi, din actele vremii, se vede pârile şi gâlcevile lor[36]). La bâlciul Sf. Ilie din C.

— Lung, veneau Armeni, Nemţi, Papistaşi, Evrei şi

34 Ibid. : după Acte şi fragmente, I, p. 211 şi Hurmuz. (= H.) Supl. II. 3 şi urm.

35 Doamna lui Ieremia Vv. în An. Acad. Rom., p. 1048 şi urm. Apendice, p. 1073.

36 Hurm. XV, p. 1351. no. 2476. 4) N. Iorgn, St. şi Doc., p. 341. 5) Ibid., ibid., V.

chiar Ţuici[37][38]), Sârbi, Arbănaşi şi Grecir>).

Odată cu Grecii privilegiaţi de domni şi de Poartă, veneau şi Evrei spanioli, ca supuşi şi protejaţi ai-Sultanului[39]) şi, alături de Turcii cămătari şi negustori de miere şi „odăiaşi”, (care arendau un loc şi îl făceau odaie unde îngrăşau vitele cumpărate)[40]), veneau şi împrumutători şi cămătari evrei al căror rol în manipularea creditului pare a fi fost destul de important. Un Evreu din Iaşi avea ca debitori pe Jezuiţi, în 1679[41]).

Cronicarul Neculce vorbeşte de o sinagogă ovreiască în 1678 la Iaşi şi de cimitirul evreiesc din margine, de „mormintele jidovilor”[42]).

Din nevoia de a avea carne „coşer”, exista la Iaşi, încă de prin 1683, o întreagă breaslă de mesercii, (măcelari) având în frunte pe unul Ursul Boghirlan 10).

Învăţatul Domn Dimitrie Cantemir pomeneşte şi el de Evrei, la urma celorlalţi, dar înaintea Ţiganilor şi că li se îngăduia să-şi facă sinagoge oriunde, dar de lemn, nu de piatră, după vechea datină şi că ei – aceşti Evrei – nu se îndeletniceau cu meşteşugurile, ci numai cu negoţul şi cu cârciumăritul, etc. II). Se pomeneşte de un negustor evreu, care, pe la 1700, cumpără miere de la boierii Moldovei 12). În sec. XVIII, împrumută cu bani pe săteni şi, după sistemul din sec. XVI la Munteni, îi prăpădesc cu dobânzile JS). Pe drum, piereau adesea de Cazaci şi de hoţi, ca în

---

373 53- 6) Uricariul. XVII, p. 29 – 30. 144. 7) St. şi Doc., V, p. 341 – 348. 8) N. Iorga,

38N ote privitoare la istoria Evreilor în ţările noastre. 9) Letopiseţul Ţării Moldovei.

391 0) Idem, Negoţul in trecutul românesc, vol. III, p. 177. n) p, Cantemir, Descriptiv

40M oldaviae, cap. XVI, p. 120. 12) N. Iorga, Istoria Evreilor. 13) Ibid., ibid. 14) Ibid..

41i bid. 15) Ibid, şi Pavel Strasburg, trimis al Iui Gustav ni Suediei la Ţarigrad şi care

42a vizitat Târgul din Năuntru al Bucureştilor, in Martie, 1632.

pădurile Drăcşanilor şi ale Herţei”).

În Muntenia, înainte de Matei Basarab, nu-i găsim nici ca orândari, nici ca vânzători de vin, şi nici ca împrumutători de bani, finanţele ţărilor fiind bine întreţinute. Erau prea puţini, se vede, încât un călător pomeneşte, în Bucureşti, de Turci şi de Armeni, dar nu şi de Evrei1,). De abia sub Brâncoveanu îşi fac apariţia, dârei sunt priviţi ca st rit ini, ca şi Turcii şi Armenii, ca şi Grecii şi Arbfinaşii, etc. Şi veneaţi din Turcia, ca şi Armenii, şi plăteau aceleaşi dări ca şi ceilalţi străini *). Domnul Bruncoveanu pomeneşte, într-o scrisoare, din 1700, ca neguţători, alături de Braşoveni, Armeni, Chiprovicieni şi pe „Jidovi – care toţi „făr’ de dnjde nu pot fi” a) – adică tot aşa de streini ca şi ceilalţi.

Cămătarii evrei erau în relaţii cu domnii, boierii şi negustorii noştri. Numărăm printre aceştia – socotiţi ca mari bancheri care le înlesneau afacerile – pe David Jidovul, Juda Musubnc Jidovul şi Mentesi Avram Jidovul, cu sediul în Constantinopol şi Adrianopol (Odriiu), la care se adaugă signorul Boney francezul din Adrianopol, Chiriţă Adronache, Chiriţă Panuiot, Gheorghe Medini şi Dobre Veneticul. Mai erau şi alţii proaspăt veniţi din Turcia. Ei împrumutau pe însuşi Brâucoveanu, când avea nevoie de bani, dându-le în schimb îngăduinţa de a se aşeza în ţară. De pe atunci, domnii, boierii şi negustorii români începuseră să plătească jidovilor dobânzi care atingeau 24%, 26% şi 48% 3). Ba, pe la 1700, o Evreică se ocupa cu camătă şi se aşeza la Bucureşti4).

În această perioadă, îi găsim şi ca furnizori ai ţării. Brâncoveanu avea, m şi cu) 9, pe Jidovul Silitrarul care îi furniza iarba de puşcă pentru nevoile armatei6). Jidovii se ocupau, încă din această perioadă, şi cu negoţul de odoare bisericeşti furate de egumenii greci şi pe care le transformau în aur şi argint. °).

Cel mai de seamă târg al Bucureştilor era „Târgul din Năuntru” care se crede a fi fost cel mai vechi târg din

capitala Munteniei, târg care se ţinea pe un maidan mare la spatele Lipscanilor şi str. Bărăţiei, adică fosta Piaţa Romei – Sf. Gheorghe, cum o numeşte Ionescu-Gion. De aici, îşi luau drumul toate celelalte străzi comerciale cunoscute de azi. Proprietarii de căpetenie ai acestor mahalale erau mănăstirile şi bisericile, ai căror egumeni ştiau bine unde să aibă locuri şi prăvălii care să aducă bani mulţi şi, deci, prin danii, schimbări, vânzări şi cumpărări, se îndesau toţi în Târgul din Năuntru). Pe la finele see. XVI şi începutul sec. XVII, Pavel Strasburg, trimis al lui Gustav Adolf al Suediei la Ţarigrad, care vizitează, în Martie 1632, acest târg – sufletul oraşului, unde se strângea întreaga viaţă negustorească a „minunatului şi de Dumnezeu păzit oraş al Domniei mele Bucureşti", mărturiseşte că „piaţa oraşului era plină de mărfuri de preţ pe care negustorii italieni, greci, armeni şi turci le scoseseră spre vânzare** h).[43]

V.µm şi lvvrei, dur călătorul nu-i observă, fiindcă aceştia se ocupă cu (urnituri şi cu camătă, dur nu şi cu negoţul deschis. Prin neguţători italieni, se ciule n se înţelege Rugusunii, supuşi ni Veneţiei, care făceau întins negoţ cu Bucureştii, clucfând mărfurile de aici la schelele de pe Dunăre, de unde le porneau la ei sau aiurea1).

În perioada de lungă domnie a marilor domni, prin care se înţelege epoca domnilor Matei Basarab şi Vasile Lupii, lipsesc până şi Evreii împruinutători ai domniei, cum

---

43 N. Iorga. 1st. Evreilor. 2) St. şi Doc., X. p. 400, no. 4. 3) loncflcu-Gion, o. c., 432 – opiul Semile Brftncovencştl, passim. 4) Iorgu. Istoria Evreilor. 5) ,.Tragedia Sfintei noastre biserici", de D. Dumbravă în „ Porunca Vremii "din 9.9.1937. °) IWd., ibid. 7) O pagină din trecutul Bucureştilor. – Tg. din Năuntru du D. Cuaclli, în Uuiv. din 21.10.1937. 8) Ibid., Ibid.

x) O pagină clin trecutul Bucureştilor. – Tg. din Năuntru de D. Cuaclli, in Univ- din 31.10.1937. 3) N. Iorgn, „Istoria Iîvreilor". 3) Ibid., ibid. 4) Vcxl şi ort. „Pe urmele- Judci în ţările noastre-*. III, de J. G. Dimitrin, în Por. Vremii, 11.9* >937* 5) Bogdan- Duică „Românii şi Ovreii", p. 103. 6) Ibid., 105 – 106.

am mai spus-o, precum şi Evreii mijlocitori între provinciile turceşti şi Galiţia polonă, precum au dispărut şi Turcii şi Grecii, lăsând această ramură de câştig în mâna părţilor direct interesate – Polonii şi Românii8). Ba, niciun Evreu nu se găseşte nici în comerţul de vite – contrabanda cu acestea era o predilecţie a lor – şi nici în acela de produse ce-l făceau dincolo de Nistru, în Ucraina Căzăcească, încredinţată de Turci, în 1681, administraţiei lui Duca Vodă, care făcea negoţ cu Greci, Români şi Ruşi a).

Şi alţi scriitori şi călători – ca Paul de Alep, ca Strijkovski, Bielski şi italianul Bandini, etc. nu semnalează existenţa Evreilor în Ţările Româneşti, în acest secol *).

În Ardeal, se bucură de favorurile principilor. În 1623, li se dă voie să colinde netulburaţi oraşele, dar nu şi să se aşeze în ele, dându-se prin aceasta Gabriel Betlilen ca ocrotitor negoţului ambulant. Dar Evreii nu se lăsau de vechile lor deprinderi, ci ieşeau, câte 2 – 3 mile departe de oraşe, înaintea negustorilor turci şi sârbi delii care cumpărau mărfurile lor ieftin, ca să le vânză apoi scump. Ceea ce determină, în 1648, pe principele Kr. Rákóczi să le interzică acest negoţ de mijlocitori păgubitori pentru locuitorii ţării A). Prinţul Miliuil Aparfi merse mai departe en Gabriel Bet bien, vânzându-le un aşa-zis „protectorat pe 7 ani, pe care li-l văiulu în 20.2.1673, în 4 Iulie 1680 şi încă odată, potenţial cu care aveau să se prezinte, în 1837 – 38, la dicta din Sibiu, ca să protesteze împotriva unor sporiri de biruri °).

b) Poziţii câştigate de Evrei.

Cu privire la poziţiile câştigate de Evrei în această perioadă, se semnalează, pentru prima dată, aceste fapte de mare însemnătate pentru viitorul vieţii juridico-economice româneşti.

Anume: apare cel dintâi orândar evreu – cârciumar de korilcă pe moşia lui Iordaclie Cantacuzino Vistierul de la Propicani, pe Jijia.

pe nume Moscu Jidox-ul, aşezat pe vremea lui

Gheorghe Ştefan al Moldovei (1654 – 58), pentru a face aceiaşi meserie care, pentru moment, nu înseamnă nimic comercial decât prin faptul că orândarul avea şi dreptul de a „vâna” heleşteul, vânzând peştele la Iaşi *). Primul cârciumar exâeu la Iaşi apare la 1663, dată la care cârciumele erau deţinute de Armeni).

Alt fapt are loc la 1670, când un Evreu pe nume Lazăr făcuse „casă şi pivniţă” în Stoeşti, unde se alcătuise târgul Focşanilor 3) şi deşi i se intentase procesul contra cumpărăturii, el rămâne, totuşi, recunoscut „moşian şi stăpânitor locului aceluea” 4). Tot astfel, un Evreu Cerbul vinde lui Ion Paladi Berleştii Cernăuţilor, care îl vinde, şi el, la rândul lui, în 1710, altuia 5).

Încă un fapt nou. Evreii, în 1711, sesocot şi ei „subdiţi” – supuşi ai Domnului, care plăteau însă o dajdie anuală mai grea decât cea obişnuită – graxvius ordinario –, pe când Armenii, şi ei „subdiţi”, răspundeau aceiaşi sumă ca şi Moldoxenii c).

c) Alţi agenţi ai comerţului şi industriei.

Se poate afirma că, în această perioadă, Grecii stau în fruntea negoţului – fie ca însărcinaţi de Poartă cu strângerea şi aducerea la C< nstantinopol a produselor ţării cumpărate cu preţuri arbitrare sau rechiziţionate pentru nevoile armatei, capitalei sau cetăţilor de peste Dunăre şi Nistru – raiale, ori ca sprijiniţi de Domni, servindu-le ca creditori sau ca, factori influenţi pe lângă Poartă. Alţi Greci veneau din Constantinopol sau Adrianopol, din Turcia ca şi din Epir – de data aceasta, ca oameni de afaceri, capitalişti, împrumutat ori, cămătari, aşezându-se la oraşe. Şi Turcii cresc în număr şi îndrăzneală, în aşa măsură că Domnii vor fi nevoiţi, inşi târziu să ia măsuri sexvere de alungare a lor. Îşi au şi ei casele la Constantino; ol şi Adrianopol şi – mai mult ca Grecii, – vor fi în legături strânse cu Visteria şi Cămara, care apelau la ei foarte des. Ei încep a căpăta importanţă – ca cămătari şi negustori de miere, prin a doua jumătate a

secolului, sau ca „odăiaşi!

Negoţ”! mărunt în Moldoxra îl făceau târgox-eţi români în oraşe şi târguri, în unire cu cex-a Armeni şi Greci, iar în oraşele Munteniei, ca Târgovişte, Câmpulung, Piteşti, Craiova, cu ce\ca Bulgari şi Chiproviceni.

Iaşii, cu mari bogăţii şi împodobit cu cele mai frumoase biserici, număra Unguri, Ragusani, Italieni şi Levantini, iar după mutarea capital vi am, veniseră în mare număr meşterii trebuitori pentru curte şi boieri, precum şi doctori şi spiţeri, între 1670 – 85. Negustorii români erau fruntaşi şi se bucurau de privilegii, chiar în Rusia – ca acela dat de Ţarul Alexe prin diploma din 29 Iunie, 1650.

Galaţii – cu 5.000 case faţă de Iaşi cu 800 de lemn – înfloreşte sub Movileşti şi numără 15.000 oameni – cu ceva Armeni şi Greci, Raguzani şi foarte puţini Unguri şi Levantini. Răcea mare negoţ de peşte cu Polonia şi avea braţele deschise pentru corăbiile M. Negre, ale Kgiptului şi Barcelonei, pentru grâne, lemne, salitră, miere, ceară, unt. Boieri de toate categoriile făceau comerţ important, printre aceştia boierul Brâncoveanu, în relaţii strânse cu Istanbulul şi maharajah al bogăţiei româneşti. Mănăstirile şi bisericile – cu mahalale de prăvălii şi case – îşi făceau negoţul lor.

Bucureştii, cu bogăţii legendare şi negoţ bogat, număra un şir lung de negustori români cu mare vază, la care se adăuga ceva aşa zişi Greci – în realitate Aromâni, ca membri din familia Pepano. Aici, boierii mai îşi aveau, ca şi la Iaşi şi ca şi bisericile – prăvăliile ce găzduiau pe negustori. Negoţul de ceară cu Veneţia devenea din ce în ce mai important. Activau mulţi Aromâni, iar comisionari erau Ragusanii, care erau şi mercenari. Prin vămile de la Olteniţa, Giurgiu, Cetatea de Floci, Dii, Bistreţ, Ciocăneşti, Cerneţi, Lichereşti, se făcea comerţ important. Paul Strassburgh, ambasadorul Suediei, vizitându-l, spunea că prăvăliile îi erau pline de mărfuri preţioase şi că erau negustori turci, poloni, braşoveni şi sârbi.

Negustorii braşoveni – privilegiaţi de hrisoavele lui Radu Vodă, al lui Şerban Basarab Cantacuzino şi al lui Brâncoveanu – de-abia în acest secol se aşază la noi şi „se hrăneau cu negoţ braşovenesc”.

Comerţul din cele două mari cetăţi – Braşov şi Sibiu – îl exercită de la 1636, companiile greceşti, iar în altele, cele greceşti şi armeneşti. Italianul Spontoni spunea că nicio cetate nu putea să stea împotriva din punct de vedere negustoresc ca Braşovul, prin minunata sa îmbelşugate a tuturor lucrărilor trebuincioase vieţii, prin marele trafic neguţătoresc, pentru care dau mână de ajutor nu numai Moldovenii, Valahii şi Săcuii, dar şi Bulgarii, Armenii şi Grecii – prin aceşti „Greci” va trebui să înţelegem mai ales o bună parte din Aromâni – tot atât de privilegiaţi de ambii împăraţi – german şi turcesc.

În Bucovina, toate marile centre: C-lung, Storojineţ, Cernăuţi, Rădăuţi, Suceava, Şiret, etc., etc., sunt româneşti. Tot cartierul evreiesc de astăzi unde se găseau toate bisericile ortodoxe era „Şeliştea moldovenească”, iar proprietatea urbană, încă târziu, prin 1787, era în majoritate zdrobitoare românească.

Matei Basarab întemeiază o fabrică de sticlă la Târgovişte şi o moară de hârtie – după modelul celor din Ardeal.

Pârgaiii – bürgerii, ei înşişi negustori, conduc satele-târguri şi regulamentau şi legăturile cu domnii. Precum meşteşugarii se organizaseră prin sec. XVI în bresle şi frăţii, asemănătoare corporaţiilor din Apus tot astfel, în acest al XVII secol, negustorii fac acelaşi lucru şi fiecare uliţă îşi are breasla sa. Hi erau clasificaţi în negustori domneşti „creştini găzduiţi în hanuri curate, iar Turcii în carvasara, pe câtă vreme negustorii băştinaşi sau aşezaţi îşi aveau dugheni la stradă şi ascunse, fără mărfuri expuse, numai stăpânul fiind expus.

Încă doi factori contribuiau la întărirea unei clase de negustori: parte din Români, în calitate de cărăuşi

alăturaţi negustorilor greci şi armeni li învăţau meseria, iar mai târziu, în timpuri mai noi, avea loc o împrospătare a oraşelor cu forţe noi pornite de la sate spre centrele urbane.

În rezumat: în niciunul din oraşele şi târgurile Moldovei şi ale Munteniei – în afară de cele două capitale – nu se menţionează nimica deosebit despre noii oaspeţi, Evreii, care se ocupă cu cârciumăritul, camăta, contrabanda de vite şi niciun cuvânt despre vreo» industrie. În Ardeal, în afară de câteva mari oraşe, nicio veste despre Evrei. În Bucovina, toate centrele mari erau încă româneşti. Neamul evreiesc încă nu apăruse decât în forme timide.

Bibliografie: N. Iorga – îşi. Comerţului; Studii şi Documente; Hurmuzache – Documente; A. Hâciu, Ionescu-Gion. D.Z. Furnică – op, citate; M. Eminescu – Scrieri politice şi sociale; Uricariul, XVII, XXV; D. Casselli, art. În Univ. 21 Oct. 1937; *O* pagină din trecutul Bucureştilor; Arhive – Mănăstirea Cotroceni; N. Iorga – Câteva, ştiri despre comerţul nostru în veacurile XVII ŞI XVIII; Univ, din 6 Ian. 1935*

CAI. V.

EPOCA FANARIOTĂ PÂNĂ LA STABILIREA CONSULATÉLOR (1782)

a) Caracteristici şi factorii care favorizau invazia.

Această perioadă se caracterizează prin evenimente de natură să imprime pentru multă vreme soarta ţărilor româneşti, fiindcă ele se plămădesc într-un temporapid şi în împrejurări când scaunele voievodale se vând la mezat, cui da mai mult. Anume:

I. Apar Evreii polonezi şi galiţieni – şi ceva de treabă, dar majoritatea vagabonzi şi cerşetori, care începuseră, de mult, lupta împotriva Evreilor spanioli „Franci”: 2. Boieri, mitropolii şi mănăstiri vând totul noilor oaspeţi: prăvălii, vaduri, poduri, heleşteie, căşării, orânzi, moşii în arendă, etc. Şi, astfel, pătrund în târguşoare şi prin sate; 3.

Cămătăria, de nimenea zăgăzuită, merge fatal spre distrugerea satelor şi ruina boierilor şi domnilor; 4. Evreii încep să fabrice horilca – rachiul din spirt din ţară şi, ca atare, cârciumele se înmulţesc fără stavilă, ceea ce face pe anumiţi domni să ia măsuri aspre contra acestor cavaleri ai industriei alcoolizării şi abrutizării satelor şi târgurilor; 5. Încep să apară meşteşugari evrei şi de toate neamurile şi noii veniţi reuşesc să pătrundă în bresle şi sunt pe calea spargerii lor; 6. Agitaţii în Bucovina împotriva invaziei lor tot mai crescânde, aceiaşi situaţie fiind oarecum şi în Ardeal; 8. Oraşe curat româneşti încep să-şi piardă câte ceva din fisionoinia etnică şi tradiţională, iar parte din elementul autohton nu se poate afirma ca român în viaţa economică naţională şi, în sfârşit, 9. Metodele de lucru în afacerile Evreilor sunt cu totul inedite ca moralitate.

Se impune, pentru o mai deplină înţelegere a situaţiei, să fixăm factorii care favorizau invazia acestor noi oaspeţi, pe nume Evreii.

Un factor de frunte este prima împărţire a Poloniei în 1772, precum şi suprapopulata evreiască din această ţară, constituind un mediu fecund şi nesecat de emigranţi şi aceştia din cei mai săraci. De asemenea, în Rusia, peste Nistru, aveau loc tulburări şi se plămădeau evenimente zguduitoare caii priveau de aproape soarta Principatelor pentru secolele ce aveau să vină. Aceste evenimente îşi aveau primele răsunete în Ţările noastre, pe trupul cărora se desfăşurau marile şi interminabilele războaie între Ruşi şi Austrieci pe de o parte şi Turci, pe de altă parte[44]), aşa că, odată cu armatele care luptau la noi, care treceau peste Dunăre sau ocupau efectiv ţărişoarele noastre, veneau mulţimi evreieşti făcând negoţ cu ele şi care, după

44 Râsboiul ruso-turc din 1711, când armata turcă e sdrobită la St&nileşti pe- Prut . cel austro-turc din 1718, când, prin pacea delà Passarovitz, am pierdut Oltenia pentru 21 ani şi. în fine. răsboiul ruso-turc din 1768 – 1774. care se încheie cu pacea delà Kucink-Kainargi în 1774 şi căruia îi urmează instalarea consulatelor şi pierderea Bucovinei.

terminarea lor, se întorceau cu amintiri ispititoare de tot ce văzuseră sau căutau să se aşeze, pe mai departe, în noua patrie pe care o găseau mai bogată, mai frumoasă, mai ospitalieră şi, mai cu deosebire, mai uşor de cucerit.

Printre aceşti factori, mai trebuie enumeraţi: frontierele destul de întinse şi, în lipsă totală de organe care să apere trecerea lor clandestină, prielnice strecurărilor nedorite, ceea ce va fi o mare problemă şi pentru viitor; nepăsarea cu care priveau această invazie lentă şi păgubitoare anumiţi domni fanarioţi, învinuire grea ce nu o putem aduce tuturor a, după cum se obişnuieşte în manualele didactice, fiindcă, după cum vom vedea la locul cuvenit, cei mai mulţi sau dovedit buni şi sinceri apărători ai pământenilor şi, dacă strădaniile lor în această direcţie s-au dovedit neputincioase şi n-au dat rezultatele dorite, vina trebuie atribuită mai degrabă vremurilor care erau mai aspre cal stăpânirea lor robită influenţelor străine, slăbiciunii lor sau samavolniciei sultanilor şi provizoratului celor dintâi la scaunul domniei. Mai adăugăm: aviditatea de câştig a boierilor, mitropoliţilor şi înaltului cler, stăpâni pe sate şi pe mari întinderi de moşii, care arendau totul în schimbul arenzii neaşteptat de mari; nevoia de bani a clasei de sus „boieri şi domni, în viaţa cărora intrau şi necesităţi noi odată cu introducerea în civilizaţia apuseană, precum şi nevoia de bani a ţăranilor, etc.

6) Cu ce se ocupau Evreii.

Dacă elemente evreieşti nu abundă peste tot cuprinsul ţărilor româneşti şi, deci, nu se prezintă îngrijorător ca număr, este demn de relevat, totuşi, faptul că, în această perioadă, „Evreii au toate privilegiuirile şi tot timpul să facă recunoaşteri cât mai dese şi să întrevadă perspective din cele mai surâzătoare.

Suprapopulaţia evreiască din Polonia, am mai spus-o, constituia un mediu fecund de emigranţi şi aceştia sunt din

cei mai săraci[45]). Elemente din această ţtrovenienţă poloneză şi galiţiană – şi nu Evrei turceşti „frânei” de limbă spaniolă – apar, aşadar, pentru prima dată în Moldova, prin jumătatea sec. XVIII, a căror invazie este datorită şi deselor tulburări de peste Nistru şi ea se făcea tot mai simţită[46]).

Se întâlnesc Evrei polonezi cumpărând grâu de la boieri[47]) sau Evrei vagabonzi din Polonia care se strecoară la satul Budile-Soroca şi nu plătesc nimica boierului (1741 – 2) sau Evrei din aceiaşi sorginte care umblă după negoţ şi la Botoşani, sub Grigore Ghica Voievod[48]). Mai este vorba şi de alţi Evrei polonezi care nu vor să plătească taxele datorate[49]). Încă de prin 1740, ei neguţătoresc vite, ca la Suceava şi Şiret, negoţ ce îl făceau Armenii şi Turcii sau vând, ca la Bârlad, tot ce le trebuie ţăranilor: tutun, bumbac de tors, fier, orez, frânghii, rahat, aramă, oale, sare[50]) sau se asociază – Evreii din Snyatin – cu Românii sau boierii pentru miere 7). Îi găsim la Botoşani, Dorohoi şi Herţa după negoţ şi ucişi de Cazaci şi de tâlhari *k*).

O criminală lipsă de dragoste de ţară şi de neam vedem mai cu seamă la boierii Stăpâni pe sate şi pe întinderi de moşii şi care, dornici de câştiguri mari şi neaşteptate, arendau toate acestea Evreilor, şi numai acestora, care ştiau să plătească bine şi ştiau anume de ce. Arendând satele şi moşiile boierilor, ei aveau în mâini toată

---

451) G. Zâne, Economia de schimb îu Principatele Române, Buc., 1930, p. 330

46) ^s*oria Evreilor. 3) Idem, Note istorice privitoare la Evrei in ţări le noastre*

474) Ibid., ibid. 5) Ibid., ibid. 6) Idem, Istoria Evreilor. 7) Idem. 1st. Com., II. »q-

488) Idem Note istorice. 9) Letopiseţe. III, p. 142 şi urm. 10) N. Iorga, Note istorice-

49- I) V* vAV^UieChlă- V1- p* 25* – 3. no. 380. 12) Ibid., p. 545. 13) Ibid., p. 247 – 8. no-

503 33. 14) Ibid.. 213. no. 35 ; 302. no. 605.

viaţa economică a cuprinsului, precum şi toate puterile de producere a ţăranilor, prin băutură şi camătă, prin exploatarea brutăriei şi a măcelăriei, etc.

Să ilustrăm aceasta cu câteva exemple. Prin 1726, ei se aflau prin târguşoare, ca la Oniţcani, unde sunt acuzaţi de omucidere rituală* sub Mihail Racoviţă's). Alţi Evrei, din acelaşi nesecat izvor al Poloniei, iau în arendă Răreanca din sat de mănăstirea Slatina, Berheştii sau pescuitul la Calafendeşti de pe moşia Marelui Logofăt (1741 – 2.10). Ei iau de asemenea în arendă heleştee u), căsării li.), cumpără iarmaroace 13), poduri şi vaduri ale boierilor 14). Sau îşi aşază în munte căşării pentru caşcaval, ca, în 1765, acel Isac Sora, dând, în schimb, pentru brânză de oi şi vaci, nu numai bani, dar şi zahăr şi colane de fir, precum se face şi la Munteni, unde Evrei din Silistra, de multeori cu bani româneşti ai vreunul tovarăş boiernaş care-i „colăcise”, lucrau caşcaval în munţii

Buzăului, până la 1800,). Ba, adeseori, se aşază prin sate, cu sau fără voia boierului, răspunzându-i sau ba venitul, plătind birul cu ţăranul, iar unul face un puţ lângă cârciuma lui). Până la opreliştea din 1782, Evreii nu jucau niciun rol ca negustori la Botoşani, ci ca arendaşi ai dreptului ce îl aveau boierii de a vinde rachiul sau vinul lor 3). Ei cuilipărau vaduri cu câştig, de la boieri şi răzeşi, de peste tot, ca la Soroca, Orheiu, Moghilău, Chişinău, Lăpuşna, Vijniţa 4). Ba, în acelaşi timp, Evrei din raiaua Hotinului cer să se dea poruncă târgoveţilor din Bacău să-i lase să-şi facă case pe loc domnesc unde îi va plăcea şi în cislă cu târgoveţii să nu fie amestecaţi 5).

Căpitanul din Soroca se plângea Domnului, în 1741 – 42, că boierii de la margine vând toate vadurile jidovilor, ca şi aceia care posedă câte uni petec «de moşie la vadul Nistrului, caută să pună orândari pe la vaduri şi au făcut luntre de umblă în vad, pentru Sradina şi fac ce li-i voia Jidovii pe la vaduri de se petrec oameni fel de fel peste Nistru. Şi căpitanul roagă pe Maria Sa să scrie carte la cei

cu moşiile, să nu fie marginea în voia Jidovilor, că, de nu se va ridica aceasta, el nu poate da seama de margine 6).

Tot pe atât de vinovate erau şi mănăstirile şi clerul înalt. În calitate de orândari ai acestui cler – este vorba de averile Mitropoliei – Evreii fac rachiuri, adică horilcă, după sistemul polonez, supuşi fiind la plată numai către cămănar). Evrei din Movilău şi din Botoşani se ocupau cu horilcă[51]). În 1764 şi 1766, câţiva Evrei se aşezară la Neamţ, unul lângă altul, pe pământul mănăstirii: erau să aibă locul de casă cu drept de moştenire – „iară cu să nu vândzu casa nimănui, numai eu să trăiescu într-însa şi după mine copiii mei, plătind pe an două ocă de ceară sau zece orţi egumenului” °). Şi mai apare câte un Evreu la Suceava ca orândar pe locul Mitropoliei şi alţii ca mici negustori, la Ocna, la Hârlău, la Şiretiu, la Galaţi, la Bârlad[52]). Prin 1740, se găseşte la deşi un Evreu Mendel sau Măndilă, de care se plâng preoţii bisericii Sf. Nicolae că este un „gâlcevitor între mahalagii[53]) – \ Documente din 1760 vorbesc că însăşi Mitropolia laşului sub Gavril Calimah era înconjurată de casele jidoveşti cu bezmen la).

Vin, la rând, orândarii, adică cârciumarii de sate, care caută să ocupe poziţii cu orice preţ. Din Raşcov, târg în mare parte locuit de Români, pe malul polon al Nistrului, Evreii se strecoară mai ales în centrele mari basarabene vecine, pentru a-şi exercita profesiunea obişnuită, vânzători de horilcă, în ţinutul Soroca, oraşul locuit mai ales de Moldoveni, între care puţini Greci, Evrei şi Turci 3). Jidovii trec de asemenea, horilcă – rachiu din Polonia, la Căuşani, în Buceag 4).

La Târgu Frumos, se pomeneşte, în 1755, de două

---

514) N. Iorga, Istoria Evreilor. 5) Idem, Note istorice. 6) Ibid., ibid. 7) V. A. Urechiâ,

52V I. p. 244, no. 292. 8) Ibid., p. 543. 9) n. Iorga, Istoria Evreilor. 10) Ibid., ibid.

53 St. şi Doc., V, p. 109, no. 142. Cf. şi p. no, no. 149. 12) Erbiceanu, Mitropolia Moldovei, XLIX, 41 – 42. f 1

cârciume şi orândă jidovească, ce sunt acolo în târg r>). Evrei neguţau horilcă, slobod, pe la Focşani, în asociaţie: Marcu din Bârlad, Herşu din Iaşi şi Herşu din Focşani °), deşi erau mari piedici în schimbul de la Moldoveni la Munteni 7). Prin 175Ô, erau, alăturea cu hotarul Tg.

— Sorocii", velniţe jidoveşti", fabricând în ţară horilcă al cărei import era oprit[54]). În 1736 – 37, un Evreu „Cerbu Jidovul, feciorul Ceauşului" făcea vutcă pentru Domn[55]). 1

Spre finele sec. XVIII, prin corupţie şi chirie mare, redşiră să devină orândari de cârciume şi, neputând la oraşe, se stabiliră la sate[56]). În 1733, erau deja la Focşani jidani orândari u). În 1741, doi Evrei la Suceava erau orândari ai Mitropoliei şi se îngăduie şi altor Evrei „streini" sau „de loc[57])". În 1760, au orândă în Tg. Şiretului[58]). Evrei de la Căuşani, supuşi ai Hanului, aduc şi Tătarilor horilcă[59]). În 1763, Solomon Jidovul are velniţă la Iaşi 15). În 1773, era în Bucureşti o casă a Slăvuţei Evreica în care se bea vutcă 16).

Această plagă era răspândită mai mult ca oriunde, în Bucovina, pierdută în 1775. Evreii luau, aici, în arendă, morile şi rachieriile – povernele, ceea ce a determinat să se interzică proprietarilor şi comunelor de a-i mai primi p). În 1788, toate cele 800 familii câte le găseşte generalul

---

541) N. Iorgo, Istoria Evreilor. 2) Idem. Note istorice. 3) Idem, 1st. Evreilor.

554) St. şi Doc.. VI. 246, 110. 317. 5) Ibid. p. 376. no. 1244. b) N. Iorga, Istoria industriei

56■ 9) N. Iorga, 1st. Com. II, 38. 10) N. Iorga. Istoria Evreilor. 11) Idem, Note Istorice.

57 Ibid., ibid. 14) Ibid., ibid. 13) V. A. Urcchie, o. c. V, p. 215, nota. 15) Bogdan Duică. o.

58- c. 147 – după Dr. F. Fr. Kaindl. prof, la Universitatea din Cernăuţi „Das Ansiedlunswessen

59a 6) Ibid., p. M8 – *49* 1 7) N. Iorga, Note istorice. iS) Ibid., ibid. 19. 20 şi 21) Ibid., ibid.

Enzenberg, guvernatorul Bucovinei, se ocupau cu tot negoţul – chiar şi în Suceava, în Şirete şi în Cernăuţi; ei vând vin, bere şi rachiu în ţară şi iau în arendă sate întregi. Ba au ajuns să numească ei – adică arendaşul şi nu boierul – pe vornic, în satele arendate de ei, numire pe care a suprimat-o acelaşi general Enzenberg 18). etc. Oricum, condiţiile în această provincie erau foarte prielnice Evreilor.

A treia plagă era cămătăria. Mai bine zis, cămătăria era una din cele trei plăgi, alături de arendă şi cârciumărit. Încă din 1741, ţăranii se plâng că Evreii le cer dobândă pe lună la banii împrumutaţi 19). În

1781, expulzaţii din Bucovina reclamă 6.000 fi, datorii pentru băutură şi aceasta numai Evreii săraci, dar cei bogaţi pe grâne? 2 r). Până în

1782, camăta ajunsese nemăsurată, iar cu rachiul au reuşit să strice, sănătatea şi moravurile naţiei” 21).

În această perioadă, îi întâlnim şi ca meşteşugari, chiar ca fabricanţi de tipsii sau ca argintari – iacă unul argintar la Suceava, un altul „cuimgiu” la Iaşi!). Tot aci, David argintarul e poftit de Domnie „poftind Domnie Me a veni şi a să afle la oraşul acesta oricât de mulţi oameni meşteri cu bun meşteşug” 2). O jidoavcă din Bucureşti este semnalată la Sibiu vânzând găteli femeeşti 3).

Printre toţi aceştia, întâlnim şi un medic „raarran” Fonseca al lui N. Mavrocordat, întrebuinţat, ca şi Cohen al lui V. Lupu, în negociaţii la Constantinopol 4). De asemenea, îi găsim, în număr foarte redus, ca negustori în Banat – de pildă, 12 familii în Timişoara A).

c) Metodele de care se serveau în activitatea lor socială şi economică.

Evreii ne apar, în documentele secolelor trecute, tot aşa cum ne apar şi astăzi. Din puţinele mărturii, le putem reconstitui totuşi fizionomia lor sufletească, apărându-ne mereu ca neîncadrându-se în niciun fel acelui sistem de norme morale ce respectă o societate tinzând spre

progresul râvnit de lumea civilizată.

Iată câteva trăsături, în afară de acele apucături de păsări răpitoare, îndeletmcindu-se cu camăta sângeroasă, cu spolierea populaţiei rurale în calitate de arendaşi şi de otrăvitori ai sănătăţii publice, ca debitanţi de băuturi ucigătoare.

Sunt necinstiţi în toate afacerile lor. Evreii din Herţa, aşezaţi din „strămoşi şi părinţi”– cum se pretindeau – aduc pagube mari vornicului Grigore Ghica, în calitate de arendaşi ai moşiei acestuia 6). Chiar în raporturile între ei, se înşală unii pe alţii – precum făceau anumiţi jidovi din Moldova care duceau horilcă în Muntenia 7). Vagabonzi şi cerşetori, ei pătrund ca atare în Moldova, strecurându-se pe moşia boierului, fără a-i plăti drepturile 8).

Gâlceava îi era – se vede – hrana zilnică. La 1740, un Evreu Mendel sau Măndilă, chiriaş al bisericii Sf. Niculae, este un gâlcevitor între mahalagii şi se plâng preoţii de purtarea lui 9). Alt Evreu din Silistra se ceartă cu cămărăşia pentru neplata sării 10).

Ca contrabandişti, apar de mult. Jidovi tătari treceau, prin 1741. horilcă din Polonia, la Căuşanii, în Buceag”), precum vor face contrabandă de silitră monopolizată de Turci 1), sau de monede pe care le introduceau în ţară pentru speçulaţiel) sau treceau peste graniţă vechea „monedă” mai bună 2). Ba, ei merg până acolo încât operează cu hoţii de la hotar 3). De asemenea, îi găsim şi ca spioni – unul Eeiba – deocamdată, în Polonia, în serviciul Moldovenilor4).

Ei mai apar ca plastografi – un Betăl Hahamul din Iaşi, la 1741[60]); ca falsificatori de mărfuri – aducând pe piaţă mărfuri proaste dar arătoase °); ca faliţi – adică „mufluzi”, cumpără mărturii, fac iscălituri viclene, ca atunci când „ca să postă jura înaintea hahamului, iau

---

60o . c., V, p. 359 – 60. 3) ,N. Iorga, 1st. Evreilor, An. Ac. Rom., S. 2. XXX. 4) Ibid

condeiul cu cerneală şi-l poartă peste acea iscălitură"; sau ca Leiba din Botoşani care iese „mufluz" la 1741 şi îşi vinde averea[61]); sau ca David din Chişinău, la 1741, un „mufluz" înşelător h).

Un mijloc d, e a reuşi în întreprinderile lor era şi este mituirea, pe oriunde au trecut. Evrei din Botoşani, dând şi „mizdă" – mită, mută târgul Făinii lângă casele lor, pentru alişverişul lor şi a doua oară[62]) sau prin chirie mare şi prin corupţie, reuşiră să devină orândari de cârciume şi, neputând în oraşe, se stabiliră la sate[63]). Sau frustrează fiscul, nevoind să plătească taxele datorate[64]). Sau furau la Bucureşti „argint din caragroşi nemţeşti"[65]).

În viaţa de familie, ei nu sunt călăuziţi de principii morale universal valabile. Unii îşi siluesc propriile fete[66]). Sau, în dorinţa de câştig, ei transformau „dugheana sau cârciuma în local de perdiţie", de vreme că s-a cunoscut că pricinuiesc multe lucruri fără de cale, ţiind într-adins femei şi fete tinere" – ceea ce a determinat pe C. Vv Mavrocordat, în 1741, ca să emită un pitac, după care „fete slujnice sau copii să nu fie sub 30 ani la jidovi, sau femei cârciumariţe, precum Moldovence, aşa şi Jidoavce" 14).

În sfârşit, în acest secol al XVIII-lea, are loc un eveniment de mare importanţă şi anume: se introduce francmasoneria de un oarecare marinar italian Carra,

---

61 Ibid., ibid. 9) Ibid., ibid. 10) Furnică, o. c., p. in. n) N. Iorga, Note istorice.

621 2) V. A. Urechiă, o. c. V. p. 358, nota 1. 13) N. Iorga, Istoria E vreilor. 14) Ibid,

63i bid. 15) Din discursul rostit de g-ralul Leoveanu la deschiderea expoziţiei antimasonice,

64l a No. 45 din Şoseaua Kiselef, iu ziua de 22 Iulie, 1941, când Mi hai Antonescu – pre

65ş edinte ad-interim al guvernului – a spus ironic : „Să taiu acest tricolor, ca să intrăm

66l a masoni. Il taiu cu plăcere". Ziarele.

ajutat – spune legenda masonică – de Domnul Constantin Mavrocordat. Această organizaţie va servi mai târziu de instrument puternic în captarea conştiinţelor naţionale pentru lupta de aservire economică şi spirituală a ţărilor româneşti de către jidovi 1 &).

d) Privilegii de care s-au bucurat Evreii şi măsuri luate împotriva Jor.

I Enzenberg, guvernatorul Bucovinei, vorbind despre Ovreii care, veniţi din Galiţia şi Polonia, erau trimişi în Moldova, aveau tot dreptul să zică că „în nicio ţară Evreul nu se bucură de atâtea privilegii şi drepturi şi nu plăteşte mai puţin" – cinci galbeni de familie – „o căpăţână de zahăr sau două ocă de cafea" la nuntă, acesta ţinând locul capitaţiei şi patentei 1).

Alexandru Vv Ipsilante acordă, în 1775, un hrisov domnesc în favoarea Evreilor locuind în Bucureşti şi înalţă la rangul de staroste pe unul Pilat, bucurându-se de multe drepturi şi scutiri, în plus, autorizat „să ţină povernele ce le-au făcut cu cheltuiala lor în Bucureşti pe locul ce li s-a dat de Domnie şi sinagoga lor" 2). Prin aceasta, confirma hrisoavele altor domni în favoarea beneficiarilor evrei. Stărostia era pe atunci un drept mare, căci ea deschidea calea spre intrarea în o breaslă oarecare, spre prenumerarea între pământeni sau sudiţi ocrotiţi, spre dreptul de a fi patroni de meşteşugari şi de a deschide prăvălii în detaliu. Atunci când îl dobândeau, ei căpătau şi privilegiul ca ei împreună cu starostea lor să plătească bir, „prin ruptoare" (învoială) la Cămara domnească şi să fie scutiţi de celelalte dări de peste an plătite la Vistierie. Această dare avea să fie percepută de la dânşii prin starostea lor[67]).

Un hrisov în favoarea Evreilor din Iaşi, cât şi a celor aşezaţi pe afară la sate şi târguri, este acela emis de

671) N. Iorga, Istoria Evreilor. 2) V. A. Urechia, VII, p. 199. 3) Furnică, 114.

Grigore Ghica Voievod, în Martie. 1777, şi prin care face Hahambaşă pe Marcu Jidovul „peste toţi Jidovii câţi se află atât în oraşul Iassi, cât şi pe afară la sate şi la târguri”, bucurându-se, în adevăr, de cele mai largi privilegii. Prin acest hrisov se confirmă toate privilegiile câştigate până atunci de la diferiţi domni[68]).

Boierii din Moldova apelau – susţine un învăţat evreu – la Evreii din Basarabia şi la acei din Bucovina, să vie în ţară ca să fundeze târguşoare şi să ridice, prin aceasta, starea economică a ţării prin comerţ şi industrie. În toate hrisoavele relative la fundarea de târguşoare, se prevedeau clauze speciale în favoarea Evreilor. În asemenea condiţii, s-ar fi fundat 63 târguri în Moldova, de asemenea oraşul Fălticeni la 1780 şi o parte a oraşului Focşani[69]). În 1780, apar, în hrisovul de întemeiere a Folticenilor – fost Şoldăneşti – pe locul lui

Başota, cu dreptul de a transmite urmaşilor locurile, de a-şi face velniţe fără bezmen pentru proprietar, că au drept la sinagogă, la cimitir; după care şi-au făcut în curând trei havre dărâmând case vechi româneşti *). În 1782, Alex. C. Mavrocordat dădu poruncă ca Evreii să locuiască în târguri şi să-şi caute cu dreptate alişverişul lor2). În sec. XVIII, căruţele Evreilor încep să străbată ţara, uneori scutiţi de olac şi de podvezi 3). Sau răspundeau Cămării, ca hrisovuliţii din Tg. Botoşani, 450 lei pe lună[70]).

Pe de altă parte, funcţiona şi reacţiunea, fie din partea domnilor „fie din aceea a cetăţenilor.

După vechile datini şi obiceiuri, Evreii nu aveau

---

68 Documente istorice despre comunităţile israelite din România, de J. B. Bro-

69c iner. 1896. Acset document a fost autentificat prin legalizarea sub Nr. 74 de Trib. jud. Iaşi, s. III, pe numele J. B. Brociner, la 5 Ian. 1896. 5) Vezi J. B. Brociner, Chestiunea israeliţilor români, p. 35.

701) N. Iorga, 1st. Evreilor şi Note istorice. 2) Furnică, o. c., p. iii. 3) N. Iorga,

dreptul de a depune mărturii împotriva creştinilor, nu puteau contracta căsătorii valabile cu credincioşii altor religii – vechi obiceiuri păstrate şi de condica lui Caragea, ca şi de codul lui Calimachi.[71]).

Ştefan Mihail Racoviţă decretează, prin hrisovul din 30 Julie 1764 (leat 7272), cele ce urmează privind pe toţi străinii aşezaţi sau care se vor aşeza în Ţara Românească „Deci pentru ca să se puie opreala acestui obiceiu ce rău s-au înrădăcinat aice în pământul ţărir hotărâm Domnia Mea de acum înainte nimeni din străini să nu se mai însoare aice în pământul ţării şi să ia fată de pământean, iarăşi nimeni să nu îndrăznească a-şi da pe fiica sau alte rudenii după străini măcar cine ar fi...” Şi mai departe: „Aşijderea hotărâm Domnia Mea nimenea din străini, afară de Moldoveni, ce se vor aşeza aici în ţară să nu aibă voie a cumpăra, aici, moşie, nici vie, nici casă, nici moară* prăvălie, nici nimic alte lucruri nemişcătoare”[72]).

Dacă primul pasagiu priveşte pe „Greci, Albanezi, Sârbi şi alţir „afară de Moldoveni”, adică tot ce era străin de religie creştină şi nici nu privea pe Evrei, fiindcă asemenea legături – ce astăzi mulţi Români le găsesc foarte fireşti, din nenorocire, – erau un sacrilegiu măcar a le gândi ca posibile atunci şi, în această oprelişte, trebuie să vedem o înţeleaptă măsură de eugenie a poporului românesc; în pasajul al doilea intră, cu atât mai mult, şi Evreii pe care – un domn cu atâta înţelegere adâncă a lucrurilor – Şt. M. Racoviţă, nu-i putea trece în rândul Moldovenilor, care – iarăşi un titlu de glorie şi laudă pentru acest voievod – erau trecuţi în rândul Românilor, trup şi

---

711 st. Evreilor. 4) Ibid. 5) G. Zâne, Economia de schimb in Princ. Române, p. 256.

72 TJricaml lui Codrescu, V, 336. Al doilea pasagiu continuă astfel : „iar pc cei ce până acuma va fi cumpărat să le stăpânească, insă rămânând la supunerea şi orân- duiala ce s-a zis mai sus" (ce fie-şi-care să se stâmpere şi să rămână la starea boieriei ce se află şi să nu umble a se mai înălţa la treaptă mai mare, etc.).

suflet, aspiraţiuni, datini şi limbă, asimilaţi cu Muntenii şi unii şi alţii fraţi, dar pe care vicisitudini ale sorţii i-au ţinut departe unii de ceilalţi.

Zece ani mai târziu, Domnul Chica III al Moldovei – care avea să plătească cu viaţa atitudinea lui curagioasă faţă de împilarea Austriei din 1775, furându-ne Bucovina – văzând pe Evrei că începuseră a cumpăra vii şi a lua în arendă moşii şi cârciume prin sate, (fiindcă hrisovul lui Racoviţă a fost călcat fără măsură cu sprijinul îngăduitor al băştinaşilor J) a emis hrisovul din 1766 care le interzice a cumpăra vii şi a lua în arendă moşii şi cârciume la sate), hrisov ce, constatând că a căzut în desuetudine, pe timpul ocupaţiunii ruse din 1769 – 1774 şi a împărţirii Poloniei ce împinsese valuri de Evrei spre Moldova, l-a reînoit în 1776[73]).

Dar, în răstimp, au intervenit şi alte evenimente, ca asasinarea de către Turci a marelui domn şi alungarea Evreilor din Bucovina, ceea ce aduse un nou val de imigranţi din această provincie, ca şi din Polonia de unde scurgerea Evreilor nu contenea şi, probabil, căderea din nou în desuetudine a edictului din 1776, ceea ce făcu pe Vodă Constantin Moruzi să-l repună doi ani mai târziu în vigoare – adică în 1778[74]) – cu multă asprime, interzicând sub „pedeapsa cu ştreangul” (specula cu acest vi ţiu şi luxul absenteist al boierilor) pe Evrei de la arendă şi cârciume, precum şi de la locuinţa de la sate”[75]).

Evreii, însă, nu se lasă bătuţi. În acest scop, ei se adresează formal Prinţului Alexandru Mavrocordat, cunoscut sub numele de Pârlea Vodă, rugându-l ca să

---

731) G. Zâne, o. c., p. 256. 2) M. Kogălniccanu, Arhiva Istorică, II, p. 179. 3) Ibid.

74 Ibid., ibid. 5) N. Iorga, 1st. Evreilor. 6) M. Kogălniccanu, o. c. Din răspunsul

75D ivanului moldovenesc către generalul Enzenberg, guvernatorul Bucovinei : Armenii şi Jidovii n-au avut după dreptate a cumpăra moşii la ţară de veci, nici au. Dar casă „

ridice restricţiunile din hrisoavele de până acum şi să li se dea voie de a lua moşii în arendă şi crâşme prin sate fiindcă nu găsesc a se hrăni în oraşe – lucru ce l-au făcut şi în Bucovina pe lângă guvernatorul provinciei şi chiar pe lângă împărat. Dar cererea lor înaintată Divanului domnesc spre a referi în cauză este respinsă cu adâncă înţelegere şi, în aceeaşi zi, în 24 Nov. 1782, Domnul aprobă anaforana sau referatul, statornicind în sensul că Evreilor li se interzice de a locui la ţară şi de a ţine acolo cârciume, în felul acesta, urmând să se asigure liniştea şi dreptatea în ţară şi să împiedice poporul de a fi înşelat şi exploatat[76]).

Alex. V. Ipsilante, domn al Munteniei, ca să împuţineze numărul zarafilor – greci, armeni, evrei şi foarte puţini români – şi ca să puie frâu lăcomiei lor şi să scutească pe negustori de flagelul camerei, care, pe atunci, era o mare plagă în ambele Principate, a fixat, în 1775, dobânda legiuită la suma Ue 50 talere la punga de 500 talere pe an, adică la 10%. Acel aş domn adresă, în ziua de 16.1.1766, Caimacamului din Craiova o carte domnească, prin care îl invită să păstreze vechiul privilegiu acordat de predecesorii săi tuturor negustorilor pământeni, prin urmare şi celor din Craiova, ca numai ei să vândă marfa cu mărunţişuri, iar negustorii străini să vândă marfa numai cu ridicata, care marfă să fie cumpărată numai de negustorii români, iar marfa pe care ar avea să o cumpere, numai de la negustorii pământeni şi numai cu ridicata *). Prin un hrisov din Julie 1781, a dat locuitorilor şi cârciumarilor dreptul de a cumpăra vin şi rachiu de oriunde va găsi mai ieftin, numai vânzătorul să fie pământean 2).

Încă de mult, din anul 1741, Mavrocordat opreşte pe

76d ugheni la târguri au putut şi pot cumpăra. Insă Armenii numai pot cumpăra şi vii. Generalul Enzenberg constată, în 1781, că de când Divanul moldovcnescc a luat toate arenzile şi crâşmele Jidovilor, se observă o schimbare prielnică statului.

fete sub 30 ani de a sluji la Evrei, de a fi cârciumăriţe jidoavce şi moldovence şi instituie repauzul duminical 3).

Cam la începutul acestei perioade, Ştefan Vv. Cantacuzino dă poruncă să se distrugă o sinagogă într-un colţ al Bucureştiului[7778]). În 1768, s-au stricat în Bucureşti două sinagogi, drept răspuns la purtarea nedemnă şi impertinentă a Evreilor, iar vinovaţii aceştia au fost pedepsiţi cu bătaia şi izgoniţi prin agentul imperial”).

În Bucovina, generalul guvernator Bnzenberg nu conteneşte în luarea de măsuri împotriva nefastei activităţi a acestei populaţii constituită din „vagabonzi şi leneşi”, care ţin cârciume şi iau moşii în arendă, împotriva acestui „neam de-a dreptul cel mai stricat, dedat trândăviei, etc.”[79]).

În Banat, Jidovii, profitând mai cu seamă de naivitatea poporului de rând, comiteau felurite înşelăciuni, iar când îi ajungea braţul justiţiei, scăpau de pedeapsă sub pretext că sunt supuşi ai Sultanului. Laolaltă cu Armenii, Grecii şi Turcii, făceau mare concurenţă negustorilor băştinaşi, în timpul lui Iosif II. Maria Terezia a fost nevoită să edicteze, în 28 Dec. 1776, Regulamentul Ovreilor (Juden Ordnung), potrivit dispoziţiilor căruia, Ovreii nu aveau voie să păşească la căsătorie decât numai în cazul când numărul fondurilor se micşora prin deces sau prin plecare. Aşa, în Timişoara – de o pildă – nu avea voie să trăiască mai mult ca 49 familii, numărul negustorilor jidani nu putea să treacă peste 8, iar acela al vânzătorilor de vechituri (Trobler) peste 6. Colportajul în provincie se pedepsea cu confiscarea obiectelor de negoţ; dar, în schimb, îi era îngăduit să cerceteze nelimitat târgurile de

---

771) V. A. Urechiă, I, p. 99. 2) Furnică, 39. 3) N. Iorga, 1st. Evreilor. 4) Ibidem.

78 Idem, 1st. Com., 105. 6) Ziglauer ..Geschichtliclie Bilder aus der Bukowina zur Zeit

79d er Ostcrrcichischvn Ocupation, 1883, I, p. 17. Vezi şi N. Iorga, Note istorice.

ţară şi cele săptămânale. Intrarea altor negustori evrei era îngăduită numai la târgurile provinciale, sau când intrau în serviciu la alţi Jidovi, sau vreau să-şi vază rudele sau să-şi încaseze pretenţiunile şi dacă dovedeau că sunt în trecere pentru Slavonia, Transilvania sau Turcia. Legitimarea se făcea la vămi, unde depuneau şi „taxele de toleranţă”. Îi era îngăduit, de asemenea, să aibă doice creştine şi servitoare, numai dacă, însă, acestea nu locuiau sau nu mâncau în casele jidoveşti. Li se percepeau anumite taxe pentru exercitarea negoţului şi a religiei mozaice, precum şi pentru tolerarea cimitirelor. Nu aveau voie să posede şi proprietăţi în celelalte sau în afară de oraş. Iar la Timişoara li se fixa cartierul de locuit la Fabrica Timişoarei. Nerespectarea acestor dispoziţii atrăgea urmări foarte severe *).

e) Cine mai făcea negoţ şi industrie în această perioadă.

În această epocă, singurii dictatori în viaţa economică – propriu-zis, în comerţul cu Orientul – rămâneau Turcii. Genovezi şi Veneţieni de mult dispăruseră, iar străinii n-aveau voie să facă negoţ pe M. Neagră declarată lac turcesc. Comerţul de export îl făceau Turcii, Lăzii, Grecii, Armenii şi Evreii – supuşi turci; cel de import Grecii, Armenii, Bulgarii şi Românii, iar cel locanic-intern numai Românii, fiindcă, înainte de stabilirea consulatelor, nu era îngăduit străinilor să se stabilească, în ţară şi să se ocupe de industrie şi comerţ cu amănuntul. Toptangii localnici erau toţi Români, ceva Greci, Armeni şi Bulgari din cei aşezaţi ca pământeni în timpul războaielor din 1769/1774, 1786/88 şi 1806/1812.

Simţământul de asociaţie foarte dezvoltat la Români, îi făcea să se pună în fruntea toptangiilor. Cambia şi poliţa erau noţiuni necunoscute şi în toate tranzacţiile cuvântul dat preţuia totul. Românii joacă rol important în legăturile cu Apusul. Ei se uneau în această companie şi cu Grecii – aşa zişii Greci. Lipscănia mare era un domeniu de

predilecţie pentru ei. Încă din 1700, toţi creştinii orientali îşi aveau, la Lipse, casa lor „Griechenhaus”. Românii şi Grecii erau „Orientul consumator”. Aromânii introduceau în Pens. Balcanică cea mai mare parte din mărfurile Europei centrale lucrate după gustul popoarelor balcanice. Aceşti negustori erau aşteptaţi cu nerăbdare, iar când carele grele cu mărfuri preţioase se descărcau la hanul Sf. Gheorghe Nou, Bucureştenii trăiau zile de sărbătoare. Dar după 1750, se strecoară, la Lipsca şi Breslau, şi elemente rău platnice, ceea ce a adus mari pagube caselor germane. Printre marchitani, braşoveni şi băcani greci, foarte mulţi Români, precum şi alţi negustori şi zarafi. Din listele pentru Iaşi şi Bucureşti „nu se vede niciun Evreu lipscan, cupeţ sau băcan.[80]

Armenii din Moldova, din Turcia şi Constantinopt 1 sau din Polonia îi găsim peste tot în Moldova şi în Basarabia – aici, activând şi cu Românii şi ocupă, astfel un loc important în viaţa economică. Grecii, venind de peste tot, jucau pe scena politică şi cea economică rol de seamă. Laolaltă cu Armenii, Turcii şi Evreii făceau camătă sub numele de „astar”, zărăfie şi bancherie – toate la un loc o calamitate.

Turcii împrumutătorii de bani erau cunoscuţi şi lui Mihai Viteazul când i-a măcelărit, laolaltă cu ceva Greci şi Evrei – lucru ce au făcut şi Graziani şi Aron Vodă în Moldova.

Împrumutau pe boieri şi domni, împrumutau şi oraşele şi cu sila pe bieţii ţărani, luau dobânzi mari şi pe deasupra şi produse. Peste tot în Moldova, se ocupau cu negoţul de vite şi de peşte, aveau dugheni, cafenele şi feredeie – odăi, umblau pe la iarmaroace şi încă, dela-începutul secolului, porniseră marele negoţ de lemne la P. – Neamţ.

---

80 P. Drâgălina, o. c., III, p. 171 şi nota 2 – după Szcntklâray o. c. a) D- Z. Furnică, Istoria şi desvoltarea industriei la Români, p. 10 – ix.

Alte calamităţi erau gealepii, saegiii şi capanlâiii Lăzii sau Hagii din Trebizonda, ca gealepi – negustori de vite chilipirgii, înarmaţi cu firmane sau scrisori viziriale, plăteau cu nimica produsele raialelor sau împrumutau cu dobânzi mari pe ţărani contra produse ţărăneşti şi lucrau în asociaţie cu Curzii – tot aşa de răi, sălbatici şi răpitori. După nimicirea lor totală de către C. Mavrocordat, în înţelegere cu Ali-Paşa şi Hekim Ogiti-Paşă de Vidin sau Babadag, au fost înlocuiţi cu gealepi greci, tot aşa de cruzi şi de răi. O altă calamitate erau Turcii saegii – ciobani negustori de vite, însărcinaţi cu aprovizionarea bucătăriei imperiale ottomane cu 500.000 oi şi 80.000 vite mari sau capanlâiii recrutaţi din Armeni şi Greci, rar din Turci, pentru strângerea de grâne, lemne, vite, etc.

Bogăţiile Principatelor nesecate şi variate ispitiseră pe toţi străinii. După Dapente, negustorii cei mai cu vază în Răsărit erau în primul rând cei din Principate. Se exporta potasă, piei, vite cornute, zeci de mii de porci, lână, vinuri şi rachiu, pielărie, etc., iar prin contrabandă, şi produse destinate chelerului imperial. În ramura cojocăriei şi a blănurilor, negustorii şi meşteşugarii bucureşteni deţineau, în sec. XVIII, primul rang în toată Europa. Moldovenii părăsesc Ardealul, dar lucrează cu provinciile polone, iar Muntenii lucrează cu Lipsca şi mulţi din ei fac negoţ cu Ţara Cazacilor.

Şcheii chrisovuliţi – ca sudiţi austrieci – se bucură, ca şi Sibienii, de privilegiul de a vinde singuri marfă braşovenească în Bucureşti şi în toată ţara, scutiţi de orice altă plată. Împăratul Leopold întrunise, în 1701, pe negustorii braşoveni într-o societate şi acest negoţ românesc levantin căpătase mare întindere. Aceşti negustori români braşoveni făceau negoţ cu Turcia şi Tartaria, îmbrăcaţi cu firman imperial care le acorda privilegiul de a vinde-mărfuri germane la C/pol şi în Principate şi că se întindeau cu afacerile lor până în ţările ereditare ale imperiului – în Saxonia, Silezia şi Veneţia.

Aromânii făceau parte din această companie. Iar Saşii se plâng de aceste progrese ale Românilor.

Pe câtă vreme, sub guvernarea austriacă, bieţii Olteni sărăciţi au găsit refugiu până în Schiavonia, Chiprovicenii se bucurau de mari favoruri, organizaţi în companii la Craiova, Râmnic şi Islaz, iar la Tg.

— Jiu, era o companie grecească cu trei sucursale. După retragerea Austracilor în 1739, C. Mavrocordat cheamă pe vechii prieteni de la Braşov şi întemeiază la Craiova o companie, începându-se, astfel, o vie activitate între Ardeal şi Muntenia, iar Matei Grigorie Vv. atrage pe săteni din partea Sibiului.

Industria este întemeiată de străini, ca şi de Români – boieri şi domni. Aceştia acordau privilegii importante întemeietorilor de fabrici, cum a fost cu I. Calimachi şi fiul Grigore care acordă privilegii largi fabricanţilor germani de postav din Polonia care întemeiază una, în 1764, în folosul spitalului Sf. Spiridon la Filipenii Noi. Greci din Ianina au întemeiat, în 1758, fabrica de hârtie la Fundenii Doamnei, alta este instalată deci. Moruzi pe apa Sabarului, precum şi altele de alţi domni; Românii ardeleni întemeiază fabrici de lumânări, de testemeluri, de sticlă.

Evreii excelează, în schimb, în instalarea de fabrici de rachiu – velniţe, rachierii sau poverne, ale căror produse nimicitoare a fiinţei fizice şi morale a poporului erau împrăştiate în marea mulţime de la sate şi oraşe, prin „orândari" şi cârciumari.

Bibliografie – N. Iorga: îşi. Comerţului; Studii şi documente: Negoţul în trecutul românesc; Industria la Români; D.Z. Furnică – op, citate; Ionescu-Gion şi A. Hâciu – op, citate; V.A. Urechea – o c. II; N.G.V. Gologan – Trecutul comerţului românesc din Braşov, Buc. 1928; Erbiceanu – Cronicarii greci; Calimachi şi Hurmuzachi – Documente; Giurescu – Material; Peysonnel – Traité sur le commerce de la Mer Noire. II; Gh. Netta – Expansiunea economică a Austriei; etc.

Noua înfăţişare a centrelor urbane şi rurale, cu date statistice asupra numărului lor şi a poziţiei câştigate de Evrei.

Deşi numericeşte puţini, Evreii parcă încep să schimbe înfăţişarea etnică şi tradiţională a târgului românesc.

În 1738, „Jidovii den târg den Bârlad” au un „staroste de jidovi” după „obiceiul vechi, precum au fost de altă dată, mai înainte vreme”, pentru „poruncile gospod”, „nevoile” şi „cislele” lor, ajutat de alţi „doi, trei aleşi”[81]). În 1767, era la Bârlad „un rând al dughenilor jidoveşti”). În 1770, un Evreu a putut fi anexat cumva la breasla blănarilor din Botoşani 3). Prin 1741, erau, la Chişinău, negustori tot Romani – probabil, vrând să înţeleagă majoritatea, fiindcă un alt document îi pomeneşte pe Evrei după Armeni, iar în 1751, se mai văd la Cernăuţi, pe lângă Chişinău, târgoveţi moldoveni şi jidovi!). Pe la jumătatea sec. XVIII, Evrei din raiaua Hotinului cer să se dea porunci târgoveţilor din Bacău să-i lase să-şi facă case la târg pe loc domnesc, undje îi va plăcea şi în cislă cu târgoveţii să nu fie amestecaţi 2). Este vorba de Evrei cu nume curat daco-romane: Avram şi Burăh 3). Ei mai apar şi în alte târguri, ca mici negustori, la Ocna, la Hârlău, la Şiretu, la Galaţi, etc. 4). În 1779, apare, în Moldova, un căutător de vaduri şi poteci, primul Galiţian pe nume Wigder – cum vrea să înţeleagă N. Iorga 5) – după care avea să atragă, în deceniile şi secolele următoare, pe cele mai sălbatice hoarde de făpturi cu aşa numit chip omenesc, cum îi descria contele d’Hauterive.

Un călător, Kelemen Mikeş, „un observator nu totdeauna exact şi mereu dispus la exagerări răutăcioase”, nu vede la Iaşi, în 1739, decât Armeni şi Ovrei[82]), ignorând cu dinadinsul parcă pe Greci, care, <lupă unanimitatea

---

81B lânarilor din Botoşani, p. 9.

821) Ibid., Note istorice. 2) Ibid., ibid. 3) Ibid., ibid. 4) N. Iorga. 1st.

informaţiilor preţioase, sunt arătaţi ca având un rol de seamă în comerţ[83]). La această impresie globală, va fi contribuit, probabil, faptul că însăşi Mitropolia era înconjurată de casele jidoveşti şi toate dughenile ei arendate Jidovilor. Oricum, proporţia numărului şi a cifrei afacerilor fiecărei grupe etnice este, în această vreme, într-o continuă transformare, evoluând mereu în favoarea Evreilor[84]). De altfel, o scurtă menţiune în darea de seamă asupra veniturilor şi cheltuielilor Moldovei pentru anul 1763, ne permite să constatăm, că, din toate oraşele Principatului, numai Iaşii cuprindeau un număr de Evrei suficient ca să formeze o comunitate şi ei plăteau o contribuţie anuală de lei 623[85]). În celelalte oraşe, după aceiaşi dare de seamă, rezultă contribuţiuni ale altor grupuri etnice streine, pe când Ovreii nu figurează cu nimica[86]). Până pe la finele sec. XVIII, se găseau puţini prin oraşele capitale de judeţ, prin sate nici nu se pomeneşte de ei[87]). De abia la Focşani se ridicau la numărul de 6 familii 12). La Roman, se pomeneşte numai de Moldoveni şi Armeni 13).

Muntenia este încă ferită de puhoaiele ovreeşti din Nord. La Ploieşti, apare, de abia în 1737, primul Evreu 14). Din recensământul efectuat de Austrieci, în 1727, Oltenia, în toate ale ei cinci judeţe, număra numai 4 Evrei 16). În Muntenia, ca şi în Moldova, veneau Evrei mai puţin bogaţi, aduşi de gealepi, capantâi, saegii şi sureccii turci, ca să-i

---

83B vrei lor. 5) Ibid., ibid. 6) G. Zone. op. c.. p. 330 – după ..Ion Neculce",

84I V, 1924, p. 262. 7) Ibid. 8) Ibid. 9) Verax – Radu Rosetti ..La Roumanie et les

85J uifs", 1903. 13uc., p. i. – după Ms. Nr. i din Sucurasla Archivei statului din Iaşi.

86 Ibid., ibid. 11) D. Z. Furnică, Industria şi desvoltarea ei. p. 106. 12) Ibid., ibid.

873 3) N. Iorga. Note istorice. 14) N. Iorga, Note istorice. 15) Verax. o. c.. p. 6.

ajute la strângerea produselor trebuincioase ca panului imperial turc, dar care, după terminarea acestei operaţiuni, sau se înturnau de unde veniseră sau unii din ei rămâneau în Principate şi se ocupau cu misitia grânelor şi a vitelor, făcând o crâncenă concurenţă inisiţilor greci *).

Oricum, numărul acestor Evrei nu putea fi prea mare, deoarece nu îi era îngăduit să facă neguţătorie cu mărunţişul, nici să se ocupe cu meşteşugul, ci îi era doar îngăduit să se ocupe numai cu zărăfia fără prăvălie, cu misitia şi cu meseria de povarnagii învăţată în Polonia, unde erau cele mai mari rachierii şi din care îi goni faptul că domnii Moldovei au prohibit importul rachiului – pe moldoveneşte, horilcă, adică basamacul de azi, spirt amestecat cu apă „duşmanul de moarte al ţăranului român” *). Li mai era îngăduit străinilor, printre care şi Evreilor, să facă taxiduri periodice, adică să vie din când în când în Principate, la epoci anumite şi mai cu seamă la bâlciuri anuale, ce se ţineau în diferite oraşe sau sate şi îi era îngăduit să-şi vânză mărfurile ce aduceau în soroc de 12 zile, dar numai cu ridicata şi nu cu mărunţişul, lucru ce erau datori să-l facă şi la cumpărări. Totuşi, aceşti negustori streini, printre care şi Evreii, abuzau de această neîngăduinţă şi se încercau în multe localităţi să vânză cu mărunţişul. Unii din sudiţii streini au încercat să săvârşească acest abuz şi la Craiova, dar Vodă nu le-a îngăduit, la plângerea negustorilor[8889]).

O invazie a streinilor – Greci şi Arnăuţi, dar mai cu seamă Ovrei, a urmat, după pustiirea Turcilor din Noiembrie 1738, şi după ciuma lui Mavrocordat, când a urmat o perioadă de înflorire şi de linişte. Ovreii sau aşezat cam prin părţile ocupate în mahalalele de azi în Bucureşti înlăturând pe de o parte pe negustorii români, iar pe de

---

88 D. Z. Furnică, o. c., 107 – 108. 2) Ibie., 108. 3) Ibid., 28. 4) D. Dumbravă,

893 32. 6) Bogdan-Dulcă, o. c. 147. după Dr. R. Fr. Kaindl, o. c. 7) „Bucovina si

alta, cumpărând, sau pur şi simplu, ocupând proprietăţile boiereşti şi bisericeşti[90]).

După cum se vede, mărturii despre înmulţirea negustorilor evrei apar în a doua jumătate a sec. XVIII şi vor deveni foarte frecvente în secolii ce urmează).

În Bucovina, înainte de 1769, adică sub stăpânirea moldovenească, trăiau vreo 200 familii, iar în 1774, sub aceiaşi stăpânire, 526 familii, din care 300 s-au strecurat în timpul ocupaţiei, venind cu armatele ruseşti. În 1776, erau 650 familii, adică contau cu 3.82% faţă de totalul de 17.000 familii în toată provincia e). De altfel, până la anexarea de către Austria, în 1775, toate oraşele erau exclusiv în mâinile Românilor).

Generalul Hnzenberg, care a urmat generalului Splényi în 1778, găseşte 800 familii[91]). În 1782, erau 1050 familii, clin care expulza 372 şi rămaseră 678, cerând, însă ca şi aceştia să fie negustori mari, meseriaşi sau agricultori, după ordinul din 16 Oct. 1782 al împăratului

---

90d eclaraţiile ministrului Iamamli", în Univ. din 6.1.1935.

91 R. Scişanu, art. in Univ. din 30.12.1934 : „Restabilirea unui adevăr istoric”. Cui au aparţinut oraşele şi târgurile din Ardeal şi Banat. (Răspuns lui Iamanţii). 2) B.-Duică, o. c., p. 141, după Marki Sandor, „ Aràdvàrmegye és Aràdszabad kiralyi varos tortebete”. Arad, 1895, p. 757 – 762 (Istoria Comitatului şi oraşului Arad). După lucrarea „Arad varos tortenete” (Istoria oraşului Arad), de Lakatos Otto, vol. II, p. 221 şi după art. „Oraşul Arad la 1774 şi azi" din Anuarul şcolii medii-civile „Iosif Vulcan” din Arpd p. a.şc. 1920I21, de director Victor Bobescu. (Vezi Univ. din 22 Aug. 1940) : „Din registrul proprietarilor de case ai cetăţenilor din oraşul de cameră Arad” după lucrarea lui Eakatos Otto, din 954 locuitori proprietari de case din Arad în 1774 : Românii erau 575 – •• 60,30 la mie propr. ; Germanii 162 – 16,90 la mie, Sârbii 14,90 la mie şi Maghiari 74 – 7,80 la mie. 3) R. Seişanu : „Restabilirea unui adevăr istoric” în Univ din 30.12.1934, după Karl Gottlieb von Windisch în lucrarea „Geographic des Konigs- reichs Ungara, vol. II, tipărită la Presburg-Bratislava, 1780. 4) N. Iorga, Note istorice. 5) B.-Duică, p. 121. 6) P. Drăgălina, Din 1st. Banatului Severin, III, p. 171 şi nota 2 – după Szentaklaray : Szaz és Dél- Magyarorszag, p. 228 – 230. Erau Români, Sârbi, Bulgari, colonişti germani, italieni şi francezi şi ceva -ţigani.

Iosif $>).

Ovreii – după constatările gen. Bnzenberg – se înmulţeau mai rău decât ţiganii şi mai constată că nu plăteau nici birul meseriilor, nici foncieră şi că erau vârâţi în tot negoţul – chiar şi în Suceava, în Siretiu şi în Cernăuţi: 1). Pe câtă vreme, creştinii creşteau prin Români veniţi din Moldova şi Transilvania, iar Rutenii din Polonia Rusă, Evrei creşteau de la 37%, la 41% – în intervalul de la 1776 la 1780, când erau 1069 familii la 26062/ majoritatea lor constituind-o Evreii cerşetori – Betteljuden[92]).

În 1776, erau la Cernăuţi 178 familii creştine şi 112 familii evreieşti {495 suflete); la Sadagura, – 45 (180 suflete) evreieşti faţă de 180, la Suceava 55 (218 suflete) faţă de 76 şi la Vijniţa – 60 (208 suflete) faţă de 65.[93]).

Când, în 1781, au fost siliţi să muncească pământul, din 714 familii, rămaseră, în 4 ani, numai 175[94]), iar când li s-a cerut un capital de 250 florini, ei sau ridicat în masă şi au trecut în Moldova).

Începând de la data anexării, soarta Bucovinei este pecetluită sub toate raporturile. Printre alte măsuri de desnaţionalizare, Maria Tereza şi împăratul Ion Pif II s-au străduit din toate puterile ca să ajute la formarea cu burghezia streină de târguri în mijlocul satelor moldoveneşti[95]). Ştirile despre Evrei în Ardeal se înmulţesc de la 1781 încoace – anul când s-a emis Edictul de Toleranţă al lui Iorif II, care, însă, nuscoase pe Evrei din Alba Iulia, unde erau înţărcuiţi. Dar ştirile despre aceste

---

92M onatschrift, heraysgegeben von dur K. K. Ccntrulschiclitliche Bilder nus der

93B ukovina zur Zeii des osterreichischcn Militar Verwaltung. Sonder-Abdruck nus den

94B ukowiucr Naclirichteii- p. 6. 6) Hurmuznchi, VII. p. 457- 7) Hunii.. VII, 299

95. S) B.-Duică, o. c., p. 37. 9) Idem, o. c., 106 – după G. M. G. von Hermann, „Das alte und nene Krontadt", Mermnnstndt, 1883, v. I, p. 308 şi v. II. p. 18 19, Oi. 324.

poporaţiuni se înmulţesc în a doua jumătate a sec. XVIII, pe vremea Mariei Tereza care le dase drepturi, autorizând Cahalul, acea organizaţie autonomă, un fel de stat în stat, care se îngrijeşte de interesele materiale ale Evreilor H).

Dar aceste drepturi au trecut prin multe faze. La 1 Sept. 1780, li se dase încă un an de toleranţă, după care trebuiau să fie expulzaţi; prin decretul din 4 Julie, 1781, se admitea şederea numai celor născuţi în ţară sau celor ce se găseau de cel puţin 30 ani – restul, în afară de cei din A. – Julia, urmând a fi expulzaţi, fapt. Însă, care n-a avut loc °).

Oricum, după *isgoiürea* Românilor, oraşele din Ardeal au fost invadate, *în* cursul sec. *iS* şi 19, de elemente streine venite din Un garia, Germania şi Gali ţi-a – Maghiari, Şvabi, Armeni, Evrei şi alţii *) Şi, din ce în ce, oraşele îşi pierd fizionomia etnică românească de altă dată. Astfel, Aradul, într-un secol şi jumătate (1717 – 1894) a fost cucerit de Evrei, pe care i-a cunoscut de-abia în 1717, în număr de 6 familii. Deşi, în 1725, guvernul le-a interzis aşezarea, în 1742, ei au deja o casă de rugăciune, între Sârbi, consideraţi fiind ca naţiune – lieber nemzet; în 1764, îşi aduseră un rabin; în 1775, Ovreii arendaşi adaugă un judecător naţional-judenrichter; în 1781, şi-au putut deschide o şcoală pentru cele 41 familii (sau 200 suflete2).

Oradea Mare avea, în 1780, trei părţi: reşedinţa episcopală, cartierul Românilor şi cel militar, iar în întreg comitatul erau 200 Evrei 3).

Braşovul cunoaşte pe Evrei ceva mai târziu şi aceştia sunt ori ginari din cei alungaţi din Rusia. Se pomeneşte în judeţ, în munţii Brunului, pe la 1760, de un Avram Evreul, cu capital, care se asociază cu Ardeleanul Oprea Floroiu la căşării şi-i despoaie pe asociaţi de pungi de bani4).

Pe la 1780, nu existau încă Evrei în Maramureş, dar asedierea acestuia era desăvârşită 5).

În Banat; Evreii sunt foarte slabi ca număr. De-abia 12 familii de Jidovi spanioli în Timişoara şi în număr de

353 suflete în toată provincia – prin jum, sec. XVIII, alături de 45.000, între care Românii deţineau majoritatea absolută. Totuşi, populaţia se plânge de aceştia ca şi de Jidovii venind după negoţ din Turcia, care se bucurau de multe favoruri6). 1

g) Cum au fost descrişi de către contemporani

Vom da câteva ilustraţii şi ne vom referi exclusiv la părerile scriitorilor şi ale organelor administrative străine.

Să începem cu Del Chiaro, fost secretar al Prinţului Nicolae Max-rocordat. În lucrarea lui referitoare la revoluţiile Munteniei, ne spune că cea mai mare parte din familiile ovreeşti din Moldova trăiesc în mod mizerabil, x-anzând rachiul şi alte mărfuri. În afară de limba română, ei x-orbesc limbile germană şi poloneză[96]).

Istoricul lâr. J. Sulzer relatează că târguşoarele Moldovei sunt pline de Oxrei unde îşi au locuinţele şi îşi fac o situaţie prosperă prin fabricarea rachiului şi prin comerţul de tot felul, poartă acelaşi costum ca şi Evreii polonezi şi se pare că au venit din Polonia).

Raicevici spune că aceşti Ovrei se pare a fi emigrat din Polonia* se îmbracă ca şi confraţii lor polonezi, prosperă prin fabricarea rachiului şi prin comerţul de tot felul şi sunt cămătari, având asupra moralităţii şi culturii poporului aceiaşi influenţă vătămătoare ca şi în Polonia[97]).

Peysonnel nu spune nimica despre Evrei, ceea ce constituie o probă indirectă despre puţinul lor număr şi, deci, despre slaba lor importanţă în sec. XVIII. Este, totuşi, foarte curios de a nu-i fi observat[98]).

Generalul Enzenberg, guvernatorul Bucovinei, îi

96d es Trnnsalpinischcn Dacicii*- – Istoria Daciei Transalpine, în care se vorbeşte despre

97s ocietatea română în sec. XVIII, 1789. Născut in Elveţia, căpitan în armata austriacă»

98d er beiden Eürstcnthümer Moldau und Wallachie”.

4) , .Observations sur le commerce de la Mer Noire”, Amsterdam, 1787.

5) Din Zieglauer ..Geschitliche Bilder nus der

descrie astfel pe Evreii din Bucovina pe care i-a cunoscut atât de bine şi a căutat să scape frumoasa ţărişoară de ei: „Vagabonzi, leneşi, ei ţin cârciume şi iau moşii în arendă”. Sunt: „neamul cel mai de-a dreptul stricat, dedat trândăviei; se hrăneşte, fără a fi prea mult supărat, din sudoarea creştinilor muncitori”. „Se înmulţesc mai tare decât ţiganii... Au în Bucovina tot negoţul şi meşteşugul, mai ales în Sfuceava, şi ret m şi Cernăuţi, ţin cârciume de vin, bere, rachiu şi vând după plac; au multe moşii în arendă şi, deci, ceea ce e grozav, ţin pe creştini ca supuşi şi nu plătesc nici darea meşteşugului, niçci a pământului, ci numai, pe an, cinci florini de familie”. „Pentru că în nicio ţară Evreul nu se bucură de atâtea libertăţi şi drepturi şi nu plăteşte mai puţin, se \-or aşeza toţi în Bucovina, ceea ce nu li îngăduiu şi-i expulzez surma”[99]).

Comisia însărcinată de generalul Enzenberg ca să studieze această problemă a Evreilor din Bucoxina, raportează că „aici, în ţară.

Evreii obişnuiesc a cumpăra ţăranului dinainte puiul în ou, mierea în floare, mielul în pântecele mumei pe un preţ mic şi prin această camătă a suge cu totul pe locuitori şi a-i aduce la sărăcie, aşa încât ţăranii împovăraţi astfel de datorii şi pentru viitor, nu află alt mijloc de mântuire decât să fugă din ţară; astfel Evreii dau aici prilej la emigrare şi sunt astfel periculoşi poporaţiei şi agriculturii. Evreii de aici se hrănesc mai mult cu cârciumele şi dau prilej poporului să bea şi să se strice; prin expulzarea lor ar fi hrana mai ieftină, beţiile sar mai opri, înşelătoria în negoţul cu mărfurile ar înceta, preţul arenzilor ar scădea şi satele s-ar păstra” 1).

Impertinenţa Evreilor se vede din plângerea contra lui Enzenberg care le oprise cârciumele): „Expulzaţii sunt oameni cinstiţi, oameni ireproşabili, care erau în parte

---

99B ukovina zur Zeit der Ôsterreichischen Ocupation, 1883, I, p. 17. Vezi N. Iorga. Note istorice.

aşezaţi3 yântre ei „hahami, belferi, cântăreţi şi scriitori ai celor io Porunci**[100]).

Din răspunsul lui Enzenberg la plângerea Evreilor „parte indigeni, parte descălecaţi sub protecţia turcească, rusească şi chiar austriacă” şi care spuneau că se ţin „din berărit, velniţe de rachiu, cârciume şi arenda pe sate întregi”[101]); „Până acuma, n-am văzut jidan la plug, nici pe unul îndeplinind munca ţărănească, dar am văzut arând pentru Jidovi şi anume câmpiile cele mai roditoare, pe care jidanul arendaş le ţine pentru el şi bietului ţăran îi dă desigur cele mai rele-b). Marile linii ale politicii sale erau: suprimarea Kahalului – ceea organizaţie ce stat în stat – şi proprie justiţie coruptà prin judecător confesional-evreesc; trecerea la comunele urbane a fabricii de rachiu; pedej sân a tuturor beţivilor şi închiderea cârciumile de la orele io înainte; suprimarea negoţului de mijlocitori care plăteau produse contra rachiu; excluderea de la funcţiuni a Ovreilor)

Aşa au fost pictaţi de către streinii care i-au cunoscut mai de aproape sau în treacăt.

CAPITOLUL VI.

PERIOADA ATOTPUTERNICIEI CONSULATELOR PÂNĂ LA TRATATUL DE LA ADRIANOPOL (1782 – 1829)

a) Caracteristici şi factorii care favorizau invazia.

În apus, încă spre finele sec. XVIII, se produseseră fapte de o covârşitoare importanţă. Aplicaţiile descoperirilor teclinice modifică fundamental structura economică a ţărilor posesoare de materii prime şi, deci, de industrii, în aşa fel că, producţia, întvecând orice posibilitate de consum intern, dă naştere la grija pentru debuşee în ţările cu structură economică agrară sau înapoiată. Concomitent cu aceasta, se desemnează lupta

---

100•• ri N. Iorga Note istorice, *9 – *<>. 2) Ibid. 43. 3) ibid. 40 – 41. 4) Ibid ibide

101 Ibid., ibid. 6) Ibid., 48. 7) Duică. o. c., 157. * ADia*-

puterilor apusene pentru cucerirea politică şi economică a Principatelor. Pentru ca să-şi asigure libertatea comerţului în împărăţia turcească şi în ţările supuse acesteia, Austria – care, până acum, îşi desfăcea mărfurile în Ungaria, Polonia şi Rusia, dar şi acestea căutau să-şi organizeze o industrie naţională – a introdus clauze importante în tratatul de la Pazaroviei din 1718, precum şi în Convenţia din 1747. Dar, prin tratatul ruso-turc din 1774, Austria, văzându-se împiedicată în tendinţele ei expansioniste, luptă din răsputeri ca să-şi menţină poziţiile câştigate şi înfiinţează, în 1782, primul consulat care avea să se bucure de aceleaşi prerogative că şi cel rusesc, precum a făcut în curând şi Prusia, cu toată opoziţia Austriei şi Rusiei. Prusia şi Austria, ţări cu industrie înaintată, erau, de acum, în stăpânirea pieţelor noastre; case de negoţ austriece înlocuiesc pe cele greceşti şi armeneşti; toate manufacturile veneau de acum din Anglia şi din aceste două ţări: din Lipsca şi Viena, din Veneţia şi Graz, din Breslau, Nürnberg, Braşov, etc., pe câtă vreme, produsele noastre, crescute cu atâta trudă şi *griji*, *se* vindeau aproape pe nimica, iar exportul, ca să acopere norule necesităţi, creştea *vertiginos*.

Odată cu aceste tendinţe de pătrundere a capitalismului *apusean*, *vor* avea loc, *în ţările* noastre, mari transformări *morale şi* social-economice. De acum, economia noastră casnică, de consum, se transformă în una bănească, de schimb. Ocupaţiunile austriaco şi ruseşti (1774 – 1834) aduc profunde schimbări în moravurile şi necesităţile vieţii noastre, supusă unui preces care îi schimbă direcţia şi înfăţişarea. Ocupaţia rusească din 1806, îndeosebi, desăvârşeşte procesul. Boierii au nevoie de bani cât mai mulţi ca să-şi trăiască viaţa după stilul apusean, viaţă frivolă sau în vâltoarea agitaţiilor politice din capitală. Pentru satisfacerea atâtor nevoi şi a unui export cât mai intens, ei îşi lărgesc latifundiile ca să-şi mărească producţia; ţăranul trebuie să muncească

nemăsurat mai mult; arendaşii, toţi streini, se îmbogăţesc în paguba boierilor, ţăranilor şi răzeşilor; industria şi meşteşugurile locale se distramă, meşteşugarul este de acum înainte strein, iar noua industrie* ce se aşază la noi, ucigătoare a celei băştinaşe, va fi din ce în ce mai streină şi, într-o ţară dedată unui lux ucigător de curăţenie şi moravuri patriarhale, unde tot ce este de valoare se exportă pe nimica şi tot ce este inutil se importă cu bani scumpi, unde banul lipseşte şi capitalul este strein, este nevoie de bani şi bani se găsesc la cămătar, iar cămătarii sunt toţi Evrei[102]). Şi astfel, se ruinează tăria unui neam şi se iroseşte bogăţia şi liniştea unei ţări.

Această perioadă, una din cele mai de seamă şi care poartă în ea semnele unei fatalităţi inexorabile, se caracterizează prin o invazie nestăvilită de Evrei, ceea ce zguduie din temelii vechile alcătuiri sociale şi economice ale Ţărilor Româneşti şi aduce cu sine începutul dispariţiei vechilor bresle de negustori şi meşteşugari, datorite, toate acestea, în mare parte şi amestecului străin care amplifică totul în favoarea acestor oaspeţi noi şi nedoriţi.

Invazia de care vorbim este legată de apariţia a o mulţime de factori de natură internă şi externă. Să-i analizăm pe fiecare în parte.

Factori interni: 1) începutul unei schimbări a felului de viaţă în îmbrăcăminte şi locuinţă, precum şi în mentalitate, ceea ce aduce cu sine pe meşteşugarii şi pe negustorii streini; 2) Tendinţa nestăpânită spre o viaţă de lux rafinat a boierilor şi domnilor, ceea ce aduce nevoia mereu crescândă de numerar şi, odată cu aceasta, tot cortegiul de cămătari străini, mai cu deosebire evrei şi de orândari.

care se înmulţesc prin târguri şi sate, stăpânindu-le în toate resorturile lor; 3) Anumiţi domni, prea puţin

---

102 Vezi, Intre altele, şi „Procesul destrămării vechilor forme” de I. Ververca* In vol. III al Encicl. României.

îngrijoraţi de soarta poporului, ţineau să-şi crească, prin orice mijloace, veniturile Cămării şi de aceea atrăgeau noi contribuabili, cărora le acordau însemnate privilegii, ceea ce face pe băştinaşi să devină sudiţi streini, iar pe streini supuşi români; 4) Preocupări noi în viaţa socială – îndeosebi în viaţa politică a ţării – atrăgând pe tineri spre funcţiuni publice şi părăsind brăţara de aur a părinţilor, ceea ce creştea numărul sudiţilor în chip îngrijorător, pe cât sărăceau şi se împuţinau breslaşii pământeni şi, în sfârşit, 5) Faţă de aceste stări de lucruri, ura pământenilor – breslaşi şi ţărani – creşte şi se manifestă, ceea ce face pe anumiţi domni să ia măsuri în consecinţă, fără efecte practice, însă.

Factori externi: 1) Regimul consulatelor – născut din nevoia de a supraveghea aplicarea noilor reforme economice despre care vom mai vorbi – acest regim a statornicit un sistem de capitulaţiuni vătămător prestigiului şi fiinţei ţărilor noastre prin lupta dusă împotriva vechilor datini şi alcătuirii breslelor, înalte forme şi valori de viaţă naţională, iar pe de altă parte, ca să-şi justifice rostul şi să-şi mărească importanţa, au deschis largi registrele sudiţilor care le produceau venituri tot mai mari; 2) Prin aceşti sudiţi, ele îşi ere iau pionieri ai exparsiunii lor economice şi financiare, ceea ce ducea fatal la desfiinţarea breslelor naţionale – piedică acestor tendinţe de expansiune; 3) Războaiele şi ocupaţiunile ruseşti şi auestriace ce s-au desfăşurat pe pământul ţărilor noastre aduceau cu ele mulţimi nenumărate de Evrei; 4) Măsurile luate în Polonia, în Rusia şi în Bucovina împotriva Evreilor; 5) Teama de recrutări sau de muncă disciplinată productivă în ţările de mai sus şi, în sfârşit, 6) Deşi anumiţi domni intenţionau sincer să protejeze se comercianţii şi industriaşii români, luptau din greu şi adesea zadarnic cu clauzele din tratatele Turciei încheiate cu Rusia şi Austria, tratate care favorizau pe sudiţii acestor puteri, scutindu-i şi apărându-i mai mult decât puteau fi apăraţi comercianţii

şi industriaşii localnici.

Situaţia străinilor în Principate înainte de stabilirea consulatelor nu era deloc strălucită. De aceea, numărul lor era foarte mic. Din cele spuse de Peysonnel[103]), ei nu se bucurau de niciun drept şi de nicio protecţie. Toată lumea îi prigonea, toţi slujbaşii îi sfănţuiau şi nimeni nu voia să intre în vreo relaţie cu ei, căci nu prezentau nicio garanţie de solvabilitate. Religia lor chiar era

° *piedică*: a unora, creştini, catolică, sau protestantă şi a altora mozaică, *îi* împiedica de a intru în dara veri prieteneşti cu Romanii. – îl plus, în Principate, în afară de connaţionali, străinii nu puteau să exercite alt *comerţ decât* cel cu ridicata şi acela pe picior, în termen de 12 zile, fără dreptul de a ţine prăvălii permanente. Aşa că puţinii streini goniţi de sărăcie din ţara lor – printre care şi câţiva Uvrei spanioli – cutezară a veni aci spre a exercita câte un meşteşug, pe care nud exercitau Românii sau puţini din ei îl exercitau, dar *se* puneau pe muncă, aduceau calfe şi ucenici şi munceau cu toţii din greu spre a-şi câştiga lira na. În schimb, însă, erau bine plătiţi pentru că pământenii aveau nevoie de ei[104]).

Odată cu stabilirea consulatelor, lucrurile se schimbă. Toate îestricţiunile impuse de vechile tratate încheiate cu Turcia sau de datini şi pravili vechi sunt – în mod silnic sau cu măiestrie – eludate şi, astfel, se deschideau porţile tuturor samovolniciilor *z*). Se adăuga la acestea după cum vom vedea, mai la vale – nevoia de bani prin care treceau domnii care îşi înmulţeau veniturile Cămării prin contribuabili, precum şi aceiaşi sete a boierilor care îşi arendau pământurile şi monopolurile, atrăgând pe moşiile lor pe streinii debitanţi de băuturi spirtoase şi întemeiând astfel o sumă de târguri

---

103) „Observations sur le commerce de la Mer Noire”, Amsterdam, 1787.

104 V. A. Urcchln, XI, p. 125. 2) Ibid. ibid, 3) Ibidem, I. p. 38 – 39. 4) Ibid., ibid, 99. 5) Ibid, p. 86 – 7.

moldoveneşti. Boierii îşi menţineau, şi în această perioadă, monopolul de cârciumă – vânzarea de vin şi de rachiu, dreptul de pescuire în bălţi, vânzarea de carne la scaun, etc. Evreii n-aveau voie, de pildă, să se ocupe cu negoţul mărunt, nici cu cel ambulant, pe când cel cu ridicata reclama capitaluri mari, iar breslele li stau în cale a).

Consulatele emu – după normele dreptului internaţional – organe diplomatice chemate, la noi în special, să supravegheze aplicarea, după cum am mai spus, a reformelor economice, ca negoţul să se facă în porturi de negustori creştini, de gealepi, după preţ curent, aşa cum se stipulase la Kuciuk-Kainargi; ceea ce însă n-a avut loc, fiindcă nici Turcii nu s-au ţinut de cuvânt; iar în al doilea rând, să protejeze interesele connaţionalilor – supuşi respectivi, întotdeauna, însă, în cadrul legilor şi obiceiurilor locale, ca şi în marginea tratatelor şi a convenţiilor internaţionale. Ceea ce, însă, la noi, în Principate, n-a avut loc. De pildă, încă de la instalarea sa, consulul austriac a acordat supuşilor să-i o protecţie dusă la exces, trecând totdeauna dincolo de capitulaţiuni şi tratate, dincolo de convenţiile, pravilele şi dat inele ce guvernaseră până atunci viaţa economică în Principate. Imitând pe colegul austriac, aceiaşi lipsă de respect au manifestat-o şi ceilalţi colegi – inşi, francezi, prusieni, englezi, etc. Cu cât puterea şi prestigiul Porţii scădea, cu atât creştea şi îndrăzneala acestor consuli.

În virtutea acestei protecţii fără margini, r. oui meşteşugari deschid ateliere vaste pe străzile mari, prăvălii în care expuneau marfa lucrată în atelierele lor sau adusă gata confecţionată în străinătate şi pe care o vindeau cu bucata ca produs al muncii lor, lucru ce îl îngăduiau tratatele, făcând, în felul acesta, o concurenţă păgubitoare neguţătorilor similari pământeni, cu atât mai mult cu cât, în streinătate, mai ales în Transilvania, mâna de lucru era mult mai ieftină ca în Principate). Sub protecţia ocrotitoare a aceloraşi consuli, a apărut ca legală

vânzarea mărfurilor au toptanul, dându-i-se interpretarea convenabilă. Şi anume, streinii deschiseră bolţi stabile şi începură a vinde marfa cu bucata, cu pachetul, cu cântarul, cu grosul, cu topul, cu cumaşul, iar nu cu cotul, cu odaua, cu ttsteaua sau piesa şi să numească acest nou soiu de comerţ vânzare cu ridicata, cec a ce nu convenea comercianţilor români, singurii vânzători detailişti, pe când felul acesta convenea cumpărătorilor, fiindcă îşi cumpărau marfa mai ieftin 2).

Lupta consulilor împotriva breslelor a fost lungă şi grea. Breslele erau organizaţii serioase, autonome, care se administrau după vechile datini: îşi încasau dările pentru întreţinerea lor şi a operelor cu caracter umanitar şi corporativ, precum şi dările datorate fiscului prin „taxildarii" lor şi se bucurau că plăteau dările prin cislă – adică proporţional cu averea şi câştigul realizat de fiecare membru al breslei a). Streinilor, însă, nu îi era îngăduit decât comerţul cu ridicata, vânzarea ca şi cumpărarea în termen de 12 zile şi numai la epoci anumite, mai cu seamă la bâlciuri anuale *4*). Aceasta îi făcea pe Twrei mai ales să se ocupe numai cu anumite meşteşuguri, ceea ce nu-i îmbogăţea prea repede, sau se ocupau cu zărăfia, dar mai ales cu cămătăria.

Puterea abuzivă a consulilor izvora şi din faptul că toate tratatele de comerţ, câte se încheiaţi sau se reînnoiau de Turcia cu puterile streine, prevedeau ca aceleaşi clauze, avant agii, uşurări şi scutiri de vămi aplicabile în Turcia să fie aplicate şi în Principat e. Prin aceste tratate, comerţul şi industria streine erau protejate prin vămi, pe când pământenii erau supuşi la o mulţime de dări, angarale, liuzmeturi, vămi prin oraşe, ruşfeturi, cercături, adaose, narturi şi alteletoate impuse negustorilor pământeni cu amănuntul 6), puşi, astfel. 1

să lupte cu comercianţii streini, cu Evreii care începuseră să se înmulţească şi cu tot felul de monopoluri, *etc. Î*). Cu un cuvânt, consulii ajutaţi şi de ordinele Porţii

trimise Domnilor, au început să dicteze pur şi simplu, lucrau stat în stat, acordând supuşilor lor „sucliţi” o protecţie nemărginită şi exercitând o teroare faţă de autorităţile administrative şi judecătoreşti locale şi impunând ţărilor un regim de capitulaţiuni. Aceasta face ca numărul imigranţilor şi al noilor sudiţi să crească pe zi ce trece. Pe de altă parte, negustorii pământeni, împovăraţi de taxe foarte grele şi felurite de care streinii erau în totul sau în parte scutiţi, loviţi de consulate ca şi de autorităţi adeseori, luptau din ce în ce mai greu 2), încât ajunseseră să-şi renege supuşenia lor de baştină şi să se facă sudiţi. Numai în bolţile din jurul mănăstirii Sf. Gheorghe Nou erau, în 1803, 14 Români etnici sudiţi 3). e

b) Cu ce se ocupau Evreii.

Alţi factori care au favorizat invazia Evreilor, sunt legaţi de războaiele ruseşti şi austriece duse împotriva Turcilor pe pământul ţărilor noastre, ca şi de serviciul recrutărilor în ţările vecine. Un puternic aflux de Evrei galiţieni are loc în intervalul 1789 – 91, când Austria ţinu ocupată Moldova de vest până din jos de Roman şi mai târziu toată Ţara Românească şi Oltenia 4). După aceşti imigranţi austrieci, vin Evrei ruşi, Evrei prusieni şi chiar Evrei francezi 5). Cu războiul ruso-turc din 1806 – 1812, pe pământul Moldovei s-a scurs de asemenea multă jidovime 6).

Dar prin răpirea Bucovinei, în 1775, această provincie este năpădită de Galiţieni şi, prin măsurile luate de generalul Enzenberg, oraşele noastre năpădite, iar târgurile ameninţate să devină evreieşti, singura lor soluţie era să se aşeze în Moldova, unde, nesupăraţi, puteau face negoţ de cârciumă, de împrumut şi de arendă, de pământuri şi dugheni, mai ales ale bisericilor. Invazie de ovreime în Basarabia are loc imediat după răpire şi Evreii se revarsă din Polonia şi Podolia, ca şi din toate zonele ruseşti.

Ocupaţiunea armată rusească din 1806 aduse pe

marchitanii evrei care furnizau armata cu furnituri şi băuturi din Rusia, iar la 1808”, Divanul, vorbind de o singură ţară Moldova şi Valahia, îi scutea de orice vamă”. Şi, pe când aceşti marchitani intrau ca să[105]

se aşeze, neguţători de ţară plecau care încotro. 1). În intervalul acestei ocupaţiuni ruseşti, intra în Principate numai marfă rusească, fără nicio vamă, prin contrabanda făcută pe scara întinsă de către pattonţi – cărăuşi muscali, ce urmau cu care încărcate cu provizii destinate convoiurilor militare, marfă ce se vindea direct publicului, pe preţuri de nimica, marfă importată).

Până la opreliştea din 1782, Evreii nu joacă niciun rol ca negustori, ci ca arendaşi ai dreptului ce îl aveau boierii de a vinde vinul şi rachiul lor 3). Dar intervin factori noi. În legătură cu schimbarea modei, Moldova îşi creşte necontenit populaţia evreiască4). Nevoia de lux, de bijuterii, de haine şi de mobile atât de adânc simţită de clasa boierească, era cel mai bun prilej pentru neguţătorul evreu, importator de marfă străină, nu numai să o satisfacă, dar să o şi excite[106]). Şi Evreii, fiind agenţi de legătură cu ţările apusene producătoare de asemenea mărfuri atât de căutate, ei imigrau în număr mare. Intermediarii de căpetenie – scrie istoricul N. Iorga – sunt, în acest soiu de comerţ, Evreii din ţările care fabrică sau transmit articolele necesare unui astfel de train şi de lucru Evreii galiţieni, în primul rând, care aveau şi înlesnirea de a întrebuinţa un dialect al limbii germane. Ei scot pe încetul din poziţiile câştigate pe Greci, pe Armeni, pe Germani. Aşa că rolul Evreilor în acest comerţ de modă

---

105 V. A. Urcchiă, VIII, 213. 2) Ibid, VI, 811. 3) Ibid,* o. c., XI, p. 124 – 125. Şapte inşi din aceştia poartă numele de familie Braşoveanu. Alţii poartă nume ca Civara, Recea, Catana, Gheorghiu, etc. 4) N. Iorga, Istoria Evreilor. 5) Burnică, o. c.. 114. 6) V. A. Urcchiă, o. c.. XI, p. 651.
1061) N. Iorga, 1st. Com. II, 121. 2) Furnică, o. c.. 117. 3) V. A. Urechiă. o. c., II,

este covârşitor[107]). Şi, pe urmă, se ocupară cu croitoria de bărbaţi şi de femei, cu tâmplăria de mobile, cu vopsitoria şi zugrăvirea artistică de case, cu tinichigeria şi punerea de geamuri, cu cizmăria şi tapiţeria, cu lăcătuşeria şi caretăşăria, etc., adică cu tot felul de meserii puţin ostenitoare dar bănoase[108]).

Moldova are, de acum înainte, a se lupta cu mari dificultăţi, mai cu seamă cu mărfurile streine de calitate inferioară aduse din streinătate şi vândute de negustori puţin scrupuloşi, mai cu seamă Evrei, al căror număr creştea şi se înmulţea pe fiecare zi, precum şi cu gustul cumpărătorilor, care, adesea preferau marfă proastă, dar arătoasă, unei mărfi solide, dar cu aparenţă mai puţin prezentabilă 8).

Precum am mai spus-o, invazia jidovilor se datereşte şi regimului la care erau supuşi în ţările de unde se revărsau ca un torent nestăvilit. Anume. În 1816, agentul din Iaşi raportează că zilele acestea (este vorba de luna lui Octombrie) s-a raportat Domnului vestea că 20.000 Jidovi, pe care guvernul rusesc îi scosese din Polonia, sunt pe cale spre Moldova şi – zice mai departe agentul – că Domnul, departe de a voi să împoporeze această ţară cu un aşa de mare număr de vagabonzi, a dat cele mai aspre porunci pentru a li opri intrarea în ţară[109]). Pe atunci, în Moldova, era domn Scarlat Caliinah, care, în 16 Iulie, 1S15, acordase Evreilor zarafi drejftul de a se constitui în breaslă aparte[110]). Aşa că este îndoielnic că această expediţie de 20.000 Jidovi vagabonzi să se fi oprit de-abia la mai – ginile ţării. Cu atât mai vârtos, cu cât le intrase în cap Domnilor

---

107p . 34s – 79. 4) N. Iorga, o. c., 104. 5) G. Zâne, o. c.. 343. 6) N. Iorga. o. c.. 143 – 144.

108 Furnică, o. c., 113 – II4 şi – 135. 8) Ibid., o. c.. 100 – 101.

109 N. Iorga, Note istorice – apud Doc. Calimachi, I, p. 255, no. 200. 2) N. Iorga,

110I nst. Com. II, p. 132. 3) Verax. La Roumanie et les Juifs, 57 – 70. 4) Hurmuzaki, X,

că Evreii aduc bani mulţi şi erau, ca atare, protejaţi de ei, ba încurajaţi să intre în ţară. Aceste expediţii în inassă sunt o urmare a împărţirii a doua şi a treia a Poloniei, precum şi a noi or n zbeae, când au avut loc revărsări în stoluri în Moldova, unde au găsit pe Domnii fanarioţi, care, mai puţin intransigenţi ca cei precedenţi şi fericiţi de a vedea numărul contribuabililor crescând, s-au grăbit a li acorda hrisoave, autorizându-le şederea în ţară şi fixând, pentru fiecare localitate, cifra câştiului anual ce trebuia să-l verse Vistieriei[111]). Invazia jidovilor este favorizată şi de regimul recrutării militare introdus în Basarabia, în 1827[112]), invazie pe care domnul Ioan Sturza, cu toate măsurile luate, n-a putut-o stăvili[113]). În Bucovina are loc un alt fenomen care, însă, produce aceleaşi efecte. Anume „ordonanţa imperială din 20 Martie, 1786, face ca mulţi Evrei săraci care nu puteau dovedi un capital, în bani sau în avere imobiliară, de 200 florini, să se retragă înaintea războiului din Galiţia şi să se aşeze în Moldova, plătind impozitele obicinuite în acest principat, unde se însurau cu Evreice aşezate de mult în această provincie 6).

Şi altă dată, când li se cere 250 fl., drept capital, Evreii se ridică în masă şi trec în Moldova 7).

Ajutaţi de toate aceste împrejurăii favorabile şi alungaţi de peste tot, în această perioadă, sudiţii de origine galiţiană se înmulţesc, străbat satele, murdari, nesupuşi măsurilor contra ciumei, gâlcevitori faţă de Evreii raiale, sărind şi la Români, ca în 1823,. pentru că fuseseră insultaţi la sărbătoarea „Cuştilor” 8).

Se ocupă cu de toate, cu curaj şi impertinenţă. Evreii spanioli se ocupau de preferinţă cu profesiunea de zarafi, erau toptangii, cercelari şi mărgelari, toptangii de

---

1114 33. no. 522. 51 N. Iorga, Istoria Evreilor. 6) Doc. Calimachi, I, p. 50, no. 9 Cf. şi

112p . 54. no. 13. 7) G. Zane, o. c., 332 şi N. lorga, 1st Com. II, 187. 8) N. lorga.

113I storia Evreilor.

manufactură, ceaprăzărie şi mărunţişuri, pe care le desfăceau prin sate, prin colportori ambulanţi, numiţi mămulari şi mărgelari, aşa după cum şi astăzi exercită ocupaţiunea de negustori ambulanţi prin sate, constituind elementul cei mai păgubitor neguţătorilor stabiliţi 1). În 1817, deja, acest comerţ ambulant încăpuse în mâinile lor 2). Alţi Evrei se ocupau cu misitia, samsarlâcul, telalia de vânzare de haine vechi şi, iarăşi, mulţi vindeau pe strade vax şi chibrituri, sticle şi pahare, marfă de mărunţişuri de bocceagiu, de aţă, ace şi alte lucruri necesare menajului, comerţ care reclama un capital mic3).

Ca misiţi şi samsari, Evreii, ca şi Grecii, mişunau prin sate şi oraşe, ca şi prin porturile ambelor Principate, cumpărând şi arvunind grâne, uneori chiar înainte de a fi cosite, secerate sau culese, precum şi tot ce nu cumpărau Turcii sau tot ce prisosea, provizia de grâne necesară, precum şi orzul, secara, porumbul, porcii, cel mai mare număr de vite mari şi cai, legume, sare, piei de iepuri, plante medicinale, tot ce se cumpăra cu preţ bun de negustorii streini, care veneau cu vasele lor, încărcate cu mărfuri de import şi export, plătibile în bani de aur şi cu preţ bun, preţ bun care era unica avere, singurul produs al ţării prin care se despăgubeau de pagubele cauzate de Turci, plata luxului neînfrânat al boierilor şi bogătaşilor români, toate se făceau prin mijlocirea acestor samsari greci şi evrei 4).

Ocupau dughenile din Botoşani, ca şi acelea din Iaşi ale Mitropoliei – lucru ce îl făceau în toată Moldova, unde luau orânzile la sate, cucereau, ca stoleri, croitori, cârciumari, pitari şi olari, terenurile din jurul bisericilor, încât un contemporan a exclamat cu durere: „Acolo unde au şezut Theotokis şi Evghene, astăzi vând Jidovii marfă, făcându-se tot dughene” 5).

Alţii se ocupau şi cu comerţul de cai. Un Evreu Lippmann continua să strângă cai pentru armata prusiană,

avându-şi odaia la Avrămeşti-Botoşani[114]). Aici, la Botoşani, alţii făceau bani falşi[115]). Sau când nu făceau aceasta, ei strângeau banii de aur şi de argint din ţară şi îi exportau în Austria şi pe aiurea unde câştigau cu agiul, aducând în ţară monedă care reprezenta o valoare fictivă, iar nu reală[116]). Alţii, aşezaţi în Bucureşti, aveau predilecţia de a strânge bani vechi şi a-i duce în ţările străine pentru ca să-i taie la tarapana (monetărie) spre a-i aduce aici să-i cheltuiască – după cum reiese din pitacul din 8 Mai, 1796, al domnului Moruzi şi prin care se prevedea „straşnică pedeapsă"[117]). Se mai serveau şi de alte metode. De pildă, ascundeau monedele în ceară la vremea topitului, ca, astfel, să le scoată în ţări streine, ceea ce a determinat pe Domn ca să dea ordine severe ca, la vremea topitului cerei, să se cheme vei vameşul – care să asiste la topitul cerii *şi la* pecetluirea vaselor[118]). Falsificarea banilor avea loc *şi* în Ardeal. În Braşov, în 1796, un bancher evreu înşelase cu bani falşi pe nişte ciobani ardeleni[119]). Cu cât se înmulţeau aceşti noi oaspeţi, cu atât se înmulţeau şi falsificările de monede, dar, cum făceau şi cum dregeau, aceşti abili calpuzani scăpau adesea de pedeapsă[120]).

Se pomeneşte, la Bucureşti, de Evrei tinichigii care fabricau ghiulele de tinichea umplute cu sticlă, cu pietricele şi cuie pentru cele patru guri de tun româneşti

---

1141) Furnică, o. c., 113 – 114. 2) Doc. Calimachi, I, p. 282. 3) Furnică, ibid. 4) Ibid,

1151 53. 5) Doc. Cal li ma chi. II, 67 – 8, no. 149 şi 72, no. 159. Vezi şi N. Iorga. Note isto

116r ice. 6) Hurmuzaki, X, 173, no. 228. 7) Ibid, ibid. 8) V. A. Urechiă, o. c., III, p. 359.

117 Ibid, 359 – 60.

118 Ibid, ibid. 2) Ibid, 359. 3) Ibid, 358. 4) N. Iorga, Istoria Bucureştilor

1192 39 – 240. ap. Lt.-colonel Papazoglu, Istoria fundării oraşului Bucureşti. Bucureşti,

1201 8B1, p. 76. 5) V. A. Urechiă, o. c., III, p. 360. 6) Ibid, VI, p. 757 – aP* Cod. 60,

care fuseseră ridicate de la Cotroceni după plecarea lui Tudor[121122]).

Documentele Vremii vorbesc şi de un Evreu sudit austriac Baltazar care încearcă, în Iulie 1793, să introducă în Muntenia o J loterie, ca şi de un altul Michel Beceru, în 13 August, 1794, cărora li se acordă domnească voie pe 15 zile[123]). Un Ovreiu este meşter în a pune dramurile şi tereziile la mai, iar brutarii şi negustorii sunt chemaţi a le duce la el 6). Un Ovreiu, sudit sau supus rus, cu cin de cavalerie, pe nume Bronstein, înşelător şi mincinos, a cumpărat la licitaţie apaltul (antrepriza) cărţilor de joc, după care „au meşteşugit feluri de viclenii spre a se apăra de plata banilor” şi „încă s-au sculat şi fugit de aici...”[124]).

Evreii se îndeletnicesc şi cu argintăria, în care se impun mai mult. Un Jidov Dănila lucra, în 1792. argintărie şi sămnele boierilor, adică toiegile dregătorilor8).

În această perioadă, întâlnim în 1809 şi medici evrei clandestini, doi din totalul de 11 de diferite naţii, printre care un ovreiu bătrân şi un altul în Scaune u) la Bucureşti.

Astfel, tipe zi ce triece, se desche tot mai larg poarta prin care meseriaşii streini dau năvală în breaslă, până ce vor ajunge a scoate din ea pe meseriaşii români 10). În cursul războiului ruso-turc din 1806 – 1812, generalul rus Prozorovschi îşi lua reşedinţa la Iaşi, iar Visteria Moldovei a trebuit să cheltuiască cu pregătirea europeneşte a curţii lucrată de nemţi şi ruşi II).

Oprirea hotărâtă la 1784 de a ţine moşii nu făcu decât să li crească rolul lor la oraşe12). S-a încercat socoteala că, totuşi, ei erau atunci numai 2340 la sate şi

---

121f ila 27, verso. 7) V. A. Urechiă, o. c., XI, p. 840 – 841, după Cod. 65, fila 40. 8) N.

122I orga, Industria la Români, 187. 9) V. A. Urechiă, o. c.. XI, 902. 10) Ibid., IU p.

1232 89. 11) N. Iorga – Negoţul în trecutul românesc, I, pag. 135. 12) Uricariul, I, p. 25.

1241 3) V. A. Urechiă, ibid., p. 58. 14) Uricariul, XI, 317.

nici 100 la oraşe 13). În acelaşi timp, se observă că ei caută să devină stăpâni şi pe proprietatea urbană, în 179414).

Arendarea de moşii şi care în măritul, deşi oprite, fac progrese destul de repezi. Boierii, ca şi Domnii, încheie tranzacţiile cu ei şi încurajează aşezarea lor. Iată pe Ienachi Cantacuzino Vistierul că vinde, în 1784, lui „Solomon Moisăi L, ei ba Jidov ot Bălţi" venitul satelor lui de la Soroca: bezmenul pe case, dijma, moara de la heleşteie, moara cu cai", orânzile acestor sate şi crâşme cu pivniţe", pe 1250 lei aur[125]). Tot un Ovreiu a luat pe un an „orânda băuturii satului Căbujii, cu moara de acolo şi a părţilor din moşia Toleştii din acest ţinut al Sucevei, ale dumisale Ianache Cantacuzino, biv Vei Vistier"[126]). Găsim, de asemeni, Evrei hrisovuliţi şi prin Botoşani „jidovi orândari" prin sate ai moşiilor Hotinului, în 1806[127]). Evreii din Herţa, aşezaţi din „strămoşi şi părinţi", sunt arendaşi ai moşiei Vornicului Grigorie Ghica, în 1813, îi aduc pagube de

30.000 lei şi, totuşi, se plâng contra lui[128]). „Orândătorii" Şcheii (Roman) vând, în 1817, oiânzile lui „Leiba Jidov" care stoarce pentru băutură pe locuitori şi, nesocotind dispoziţiile în vigoare (era ordin a nu se împlini pentru băutură decât 15 bani fruntaşul.

10 mijlocaşul şi 5 codaşul) au pus mâna pe lucruri şi vite[129]). În 1827, Şmil Focşăneanul, supus austriecesc din Fălticeni, luase în arendă moşia să veşti de la Aga

---

125 St. şi Doc. ,VII, 235, no. 104 şi N. Iorga, Note istorice. 2) Doc. Cali-

126X IV, lor şi urm. 11) N. Iorga, 1st. Com. II, 12) V. A. Urechiă, VII, p. 202.

1271 3) B. Duică. o. c., 15*.

128m achi, I, 498 – 9, no. 186 şi Note istorice. 3) Ibid, I, 536 şi Note istorice. 4) St.

129ş i doc., VII, 263, no. 199 şi Note istorice. 5) N. Iorga, 1st. Com. II, 38. 6) Verax,

Constantin Canta, pe şapte ani[130]).

În 1783, se întâlnesc la Focşani „jidani orândari” 5). Deşi se opreşte negoţul de cârciumă prin sate încă de la mijlocul sec, XVIII, Evreii reuşesc să ridice oprelіştea în 1804 şi de atunci ţineau cârciuma boierească în aproape toate satele ţării 6). Iar dacă pe la finele sec. XVIII, găsim puţini Evrei prin oraşe, iar prin sate nu era nici pomeneală 7), în 1820, sunt 984 capi de familie la sate8) (care nu puteau fi decât cârciumari şi arendaşi), iar în 1827, găsim 1200 cârciumari în satele Moldovei 9).

Pe câtă vreme Al. Vv. Ipsilanti opreşte vinurile, rachiurile şi horilca streine 10), în 1785, un Evreu capătă drept de velniţă în Bucureşti; în 1791, un evreu polonez era cârciumar, precum în 1773, era o casă a Slăvuţei Ovreica în care se bea vutcă n). Hangerli Vodă

11 dădea şi loc de poverne în capitala Munteniei ia).

În Bucovina, nedispunând de capital şi nebucurându-se de încredere, nu puteau întreprinde vreun negoţ mare, aşa că ocupaţia lor de căpetenie îi era cârciuma13). În Maramureş, unde îşi fac prima apariţie în 1818, se ocupă cu negoţul, dar mai cu deosebire cu cârciumăritul[131]).

Până la Regulamentul Organic arenzile cad pe încetul în mâinile lor, pe câtă vreme proprietarii sunt buni bucuroşi de câştiguri mari fără muncă[132]).

Zărăfia şi camăta sunt alte instrumente de tortură în mâinile Evreilor contra Domnilor, boierilor şi ţăranilor. Deţinătorii de capitaluri mari în această perioadă erau creditorii supuşi ruşi şi austrieci, în special Evreii[133]),

---

130o . c., 108. 7) Furnică o. c., 108. 8) Verax, o. c., 10. 9) Ibid, ibid. 10) St. şi Doc.

131 N Popp studiu ,.Consideraţiuni etnodemo grafice asupra populaţiei Romă

132n iei* în Rânduiala, vol. II. Caet. 3. 2) N. Iorga, Istoria Evreilor. 3) G. Zâne, o. c.,

133p . 232. 4) rbid o. c., 232 şi 233. Vezi şi Wilkinson, Tableau historique, géographique

precum şi în împrumuturile interne, printre streini, tot aceştia jucau un rol hotărâtor[134]). Deja în 1817, Evreii sunt socotiţi în Moldova ca stăpânii acestui gen de comerţ, practicat în Muntenia mai ales de Greci[135]).

Sub Alexandru Moruzi, domn în Muntenia între 1793 – 96, camăta – această plagă de care sufereau negustorii mici – era exercitată de Evrei, Turci şi Armeni, precum şi mare parte din articolele de monopoluri şi de narturi erau acaparate de sudiţi evrei, greci şi armeni, toate acestea apăsând din greu asupra bieţilor neguţători indigeni[136]). Sub acest Domn, atât de iubitor al poporului, sudiţii se înmulţesc în mod îngrijorător, încât streinii deveniră singurii conducători ai economiei naţionale[137]).

Pentru împrumuturile mai însemnate, Evreii erau foarte căutaţi. De aceea, Ioniţă Sturza, pentru toate împrumuturile ce le încearcă în stieinătate, se adresează Evreilor, cum a fost cazul şi cu unul de 3.000 galbeni, în 1822, pe care îl încheie cu nişte Ovrei din Polonia 8). De altfel, Evreii, din cei supuşi austrieci, îi găsim de nenumărate ori ca creditori ai boierilor şi chiar ai Domnului – fie pentru împrumuturile ţării, fie pentru cele personale 9).

Nu cunoaştem în cifre suferinţele ţărănimii moldovene şi muntene în această perioadă, adică cât de mari erau, toate pricinuite de plaga cămătăriei exercitată de Greci, de Turci şi de Armeni – care încep să cam dispară ca forţă şi virulenţă – dar mai ales de Evreii austrieci şi cei ruşi. Date statistice ni sunt date numai pentru datoriile contractate de boieri. Această clasă gemea

---

134e t politique de la Moldavie et Walachie. Paris, 1824. p. 162. 5) G. Zane. o. c., p.

1353 37. vezi şi N Iorga, 1st. Com. II. i34- 6) Furnică, o. c., 55 – 56. 7) Ibid, ibid – apud

136C ontele d-Hauberive. 8) Doc. Hurmuzaki, XVI, p. 21. Vezi şi G. Zane, o. c., 232.

137< >) G. Zane, 1. c. ••

sub o povară de datorii de nenumărate milioane. În 1827, numai creanţele creditorilor evrei, supuşi ruşi, se cifrează la câteva milioane lei, sumă care nu este – observă G. Zâne – deloc mică, când o comparăm cu bugetul statului, care la aceiaşi epocă, avea un capitol de cheltuieli totale – ale domniei şi ale ţării – în stimă de lei 2.676.623, 41. Şi aceste creanţe – spune mai departe acelaşi autor – nu trebuie să fi reprezentat decât o mică parte din datoriile boiereşti, căci cei mai numeroşi deţinători de bani erau supuşii, austrieci – în special Bv reii[138]).

Această situaţie disperată, datorită, între multe altele, ravagiilor săvârşite de revoluţia grecească din 1821, când boierii au suferit pagube imense cu prădăciunile, precum şi invaziunile streinilor, a determinat pe Domni şi boieri să ia măsuri de reglementare nouă a raporturilor între creditori şi debitori. Măsurile au fost luate. În 1825, Domnul muntean decretează, în favoarea domniei şi a vistieriei, ca toate datoriile să fie rambursate pe cursul galbenului de la venirea la domnie[139]); iar în 1827, Divanul, prin anaforaua sa, cere şi în Moldova, o nouă orânduire între creditorii care au fugit cu sineturile intacte pe de o parte şi pe de alta cu debitorii care rei-au văzut averile distruse în revoluţia din 1821, ceea ce a pricinuit o urcare a galbenului în folosul celor dintâi şi în paguba acestora din urmă[140])", care din nenorocire sunt toţi pământeni şi ocinaşii Moldovei"[141]). O asemenea redresare a datoriilor boiereşti către supuşii austrieci, în special Evrei, prin acordare de moratorii, a avut loc şi în 1820, pretinzând

138 Ibid, ibid. 2) Ibid, p. 233 – La pag. 21. aflăm că un moratoriu in favoarea

139v el vornicului V. Roset are Ioc, in Moldova, în 1825. pentru datoria lui de y3 milion.

140V ezi şi V. A. Urechiă. Moratorium, An. Ac. Rom., 1887 – 1SS8 – deşi asemenea mă

141s uri erau interzise prin hrisovul lui Alex. Calimachi. 3) G. Zâne, o. c., 234 – 35. 4) Ibid.

sume ce se ridicau, cum am spus mai sus, la câteva milioane lei, întrecând cu mult bugetul ţării şi al domniei[142]).

În Bucovina, comisia instituită de gen. Enzenberg cerù o lege contra camerei şi pentru Ovrei mai mult loc de dezvoltare în meseriile în care nu erau încă primiţi, ceea ce provocă o mare nemulţumite printre Ovrei şi trimiseră o deputaţiune la Viena[143]). În Ardeal, camăta făcea ravagii – îndatorau pe ţărani, ca şi aiurea, oferindu-le băutură multă pe credit primejdios[144]).

c) Metodele de care se serveau în activitatea economică.

Felul de a lucra al Evreilor şi de a se comporta în noul mediu social, în care se înfipseseră ca un corp străin neasimilabil într-un organism sănătos, rămâne mereu acelaşi, amplifi cându-se însă şi mai mult pe măsură ce împrejurările noi politice şi sociale erau mai mult în favoarea lor şi cu cât se vedeau mai mulţi. Evreii vin – orideunde pornesc şi se revarsă – cu aceleaşi păcate ancestrale şi le aplică, cu răsunete din ce în ce mai violente, în mediul românesc, obicinuit a duce o viaţă cu totul diferită de aceea a noilor oaspeţi.

De la capul locului, va trebui să precizăm acest mare adevăr. Evreii nu s-au putut şi nici nu s-au silit a se încadra în noul sistem de norme morale ce guverna societatea românească, ci au căutat să trăiască în ea pompându-se bogăţiile, dar să trăiască dincolo de ea, ca viaţă morală şi cetăţenească. Au vrut şi au ţinut cu tot dinadinsul, adică, să trăiască o viaţă aparte de ghetto, cu mentalitate străină de aceea a băştinaşilor, cu apucături prădalnice şi de

---

1422 34 – 242. Din anaforaua domnului întemeiată pe principii moderne de legislaţie in ••domeniul creditului şi a măsurilor de apărare. 5) Vezi nota 1. 6) B. Duică, o. c.. p. 107.

143L egea cametei din Ungaria, art. XXV din 1883 § 22 a revenit la dispoziţiunile din

1441 786. 7) Ibid. p. 157.

nimicire a mediului nou în care au intrat, în zdrenţe şi flămânzi, înarmaţi cu toate instinctele atavice, dar nu şi cu sufletul curat. Şi au continuat să ducă viaţa ca nişte paraziţi primejdioşi ai societăţii româneşti, nu ca elemente creatoare de forme noi şi civilizate, forma lor de guvernământ fiind numai Kahalul şi sistemul de principii morale cel prescris de Talmud, croit şi răscroit în interesul lor egoist şi feroce de învăţaţii iudaici de-a lungul veacurilor. Aceste instituţiuni, Kahal şi Talmud, i-au oprit expres de a se încadra într-o viaţă ordonată şi civilizată şi toate mărturiile-trecutului concurează în a ne dovedi că ei au luptat, prin toate mijloacele ce le stau la îndemână, ca să dezorganizeze această aşezare de stat românească, ai cărei bărbaţi luptau din greu tocmai pentru a încadra Principatele noastre în sistemul de norme şi de conducere adoptate de ţările apusene.

Să vedem cum ne apar în lumina documentelor trecute şi cum au fost văzuţi şi judecaţi de scriitorii şi călătorii streini, ca şi de cronicarii şi marii demnitari sau voievozii noştri.

Documentele ni-i arată ca duşmani ai higienei corporale şi sociale. De pildă, nu se supun măsurilor împotriva ciumei ce bântuiea ţara în 1824; ba dimpotrivă, se plâng la Consulate că sunt năpăstuiţi şi străbat satele murdari şi gâlcevitori, etc.[145]). Consulul prusian scria că sunt tot aşa de murdari, ca şi Turcii şi ţiganii şi că niciun alt popor nu este ca aceştia 2).

Obiectivul comerţului exercitat de ei nu ţine seamă de nicio normă de morală socială sau de interesele poporului şi ale statului în care trăiesc. Tot ce putea renta într-un fel sau altul era obiect şi metodă de comerţ: cămătăria cu oricine şi în condiţii distrugătoare, cârciumăritul de natură să otrăvească fiinţa eticobiologică a Iaşei, spionajul în favoarea lor şi în paguba oricui,

---

145 N. Iorga, Istoria Evreilor. 2) Ibid.

falsificarea de acte de orice natură, contrabanda cu mărfuri şi monede, ocolirea legilor prin corupţie, matrapazlâcul – adică specula de mărfuri şi concurenţa de orice fel şi prin orice mijloace, obiectele sacre, furtul, înşelăciunea, sperjurul, specularea muncii altora, traficul de carne vie, introducerea clandestină în ţară, specularea monedelor, falsificarea sau alterarea lor, mituirea, etc. Dacă n-au creat nimica în industria naţională, aceasta au făcut-o, iarăşi, din două consideraţii! ni: Evreii au fugit de o muncă susţinută care reclama sforţări de voinţă şi de energie, fizică şi morală şi fiindcă, în al doilea rând, ea nu renta mai bine ca cele de mai sus şi, fiind la începutul ei, industria putea fi şi riscantă. Când industria va oferi condiţii prielnice ei, şi mai cu seamă atunci când va fi investită cu privilegii importante şi aducătoare de câştiguri necalculate fără niciun risc, atunci Evreii vor năvăli în această ramură de producţie şi vor şti să stoarcă toată energia şi toate posibilităţile de economie ale acestui popor incapabil să se apere.

Iată cum glăsuiesc documentele. Nu ascultau sudifii, în special Evreii, nici de ponturile hrisoavelor, nici de totalbaşi, nici de breaslă, nici la alte angarale nu ajutau, nici beilic nu lucrează de obicei, ci fac o concurenţă ruinătoare, ieftinind nartul, luând de la pământeni calfele şi ucenicii, băgându-i în prăvăliile lor ca să le ia ucenicii şi momindu-i… Aşa se plângeau pământenii către Vodă Ipsilante *1*). Cu ceilalţi negustori – Greci, Sârbi şi Bulgari, etc.

— Românii nu avură de luptat, căci şi ei erau raiale supuşi legii breslelor, birurilor şi narturilor, precum şi comercianţii europeni care nu erau meşteşugari rar se abăteau de la prescripţiile narturilor, fiindcă şi dacă deschideau *magazi* de toptangerie, desigur ei vindeau numai cu toptanul la negustori cu mărunţişul, care erau pământeni, pe când Evreii se abătură de la această linie de conduită dreaptă şi leală de la primul pas ce făcură ei pe

calea comercială şi industrială în Principate. Ci, mulţumită avantajelor dobândite prin rugăciuni, intervenţiei consulilor streini, dării de bani şi feluritelor alte mijloace, Evreii câţi se stabiliră în Principate – veniţi din Turcia, Galiţia şi Rusia – goi şi lihniţi, în scurt timp, se înţoliră, se îmbogăţiră, se înmulţiră, prinseră chiag şi începură a-şi chema rudele şi pe coreligionarii lor, ca să se stabilească aci, ca într-un adevăr pământ al Făgăduinţei 2).

Unele documente ni-i arată ca zurbagii şi falsificatori şi conî) V.A. Urecliia, XI, p. no şi Furnică, o c., 74 – 75.2) Furnică, o c., 106 – 107.

trabandişti[146]), sau că s-au umplut târgurile de jidovi speculatori *şi* săraci 2) sau de jidovi săraci, vagabonzi şi cerşetori – Betteljuden, cum îi arătau altele[147]).

Mijloacele obişnuite de corupţie de care se serveau, cu predilecţie şi zilnic, ca mita sau „mâzda”, ca să eludeze legile şi regulamentele, chiriile mari ca să ia locul concurenţilor băştinaşi”, smomeala” calfelor şi ucenicilor, „matrapazlâcul” – acea formă de concurenţă şi de speculare întru totul întrebuinţată de ei, ocolind piaţa publică, bâlciurile şi târgurile de la hotare şi umblând prin sate sau aţinând calea producătorilor spre târguri sau dosind mărfurile ca să le vânză cu preţ mai mare, etc.

O mare plagă a comerţului mic românesc al ţăranilor era ceata precupeţilor, mai toţi străini, care ieşeau înaintea ţăranului, cu mulţi metri înainte de a intra în oraş, să-i cumpere cu viclenie şi înşelăciune, pe nimica, toate produsele ce aducea de vânzare, ceea ce a determinat pe A. Moruzi şi alţi domni să ia măsuri de proteguire a intereselor consumatorului[148]). Cum procedaseră cu comerţul mic, aceiaşi luptă o duceau şi împotriva industriei

---

1461) V. A. Urechiâ, VII, p. 211 şi VIII, p. 634 şi urm. 2) Uricariul, I, p. 21.

147 V. A. Urcchiâ, III, p. 354- 4) Ibid, VII, p. 211. 5) Ibid. ibid. 6) Ibid. XL

148p . 652 – 653. 7) Ibid, XI, p. 844.

mici, căutând prin toate mijloacele – între care cel mai convingător era mituirea – să câştige privilegii şi scutiri, ceea ce făcea imposibilă concurenţa din partea meşteşugarilor pământeni şi, astfel, Evrei de peste hotare puneau mâna pe industria mică, pe toată ziua tot mai mult. Cel mai devotat acestora a fost Vodă Hangerli 5), care nu visa decât să facă cât mai multe parale şi, în schimbul acestora, el da cele mai multe pitace şi hrisoave în favoarea acestor oaspeţi noi care ştiau să le plătească bine 6).

Din toate afacerile lor – îngăduite sau nu şi fără a ţine seamă că sunt oaspeţi în ţară străină – Evreii încearcă să aibă profit cât mai mare. Astfel, în calitate de marchitani ruşi, ei nu se supun la plata vămii la Focşani de 3% pentru marfa ce vindeau la oştirile ruseşti, ceea ce face pe Vistierul Hagi Moscu care ţinea vămile să se jeluiască Divanului, iar pe acesta să intervină pe lângă generalul Repenski, în 23 Martie, 1812.7). De asemenea, ca negustori de rachiu, ei nu se supun a plăti dările, câte 4 parale de vadră, după cum este „huzmetul cumpărat al podăritului” 8).

Nu vor să recunoască obligaţii, datorii şi angajamente solemne faţă de particulari sau stat. Iată pe un Markus Pateschok, născut în Brodig, care, în proces cu Teodor Chiriac Ciocan din Viena, mai „bine rabdă bătaia decât să-şi recunoască datoria *). Sau unul Bronstein, înşelător şi mincinos, supus sau sudit rus, cu cin de cavalerie, ceea ce îl punea la adăpost de urmăriri, lua în antrepriză cărţile de joc, dar, tocmai când să numere banii, dispărea din ţară[149][150]).

Tot ei introduc şi loteria ca un mijloc inedit de amăgire a bunei «credinţe şi de spoliere a maselor. Într-

---

149 N. Iorga, Istoria * Bucureştilor, p. 193 – ap. Nistor in Hurmuzachi, p. 828

150■ şi urm. : Un Liborius Gottingen declară că a auzit cum soţia îi zicea lui Pateschok :

atâta erau de bine văzuţi, încât domnul muntean nu le acorda o îngăduinţă mai mare ca 15: zile – cum a făcut-o faţă de suditul austriac Baltazar în Iulie 1793 sau cu Michel Beceru în 13 August, 1794[151]).

Toată practica comerţului evreiesc este un sistem de şarlatanii şi înşelăciuni, atât pentru lumea românească, cât şi pentru cei din alte ţări şi, în concurenţă de şarlatanisme cu Grecii care câteodată îi şi întrec – observă W. Sombart – ei au desfiinţat comerţul indigen[152]). Fiindcă negustorul evreu vrea clienţi, clienţi cât de mulţi şi, pentru a-i obţine, el întrebuinţează cele mai variate mijloace, care nu se puteau încadra în condiţiile morale ale comerţului de acum o sută şi mai bine de ani, comerţ dus în virtutea unei tradiţii lungi, pe când negustorul evreu nu recunoaşte nicio tradiţie, el venea dezbrăcat de orice restricţiuni morale[153]).

Evreii au încercat creditul mărunt între negustorul detailist şi cumpărătorul de toate zilele şi, astfel, au pătruns la sate, pentru «captarea altui negustor şi pentru crearea unei noi clientele[154]) şi, cu asemenea mijloace, el a prins la ţărani şi la târgoveţi şi a reuşit mai ales la ţărani – victimele lui de predilecţie, pe care îi înşală la tot, la „monedă, socoteală, greutate, balanţă şi la mai cine ştie ce”[155]). Bi vindeau marfă proastă, dar arătoasă, ieftină şi le vindeau marfa ieftină, fiindcă falsificau calitatea mărfii, prin amestecarea ei cu materii mult mai ieftine, pentru a-i

---

151, ‚Rabdă şi nu spune nimica”. Bl stătea în legături cu bogasierul Teodorachi şi cu

152•• croitorul Gheorghe Dirstoreanu, cu Mihai pecetarul, cu Vasilachi Braşoveanul delà Sf.

153G heorghe, chiar cu Hogi Moscu. 2) V. A. Urechiă, o. c., XI, p. 840 – 841. 3) V. A.

154U rechiă, III, p. 359 – 60. 4) Vezi G. Zâne, 333 – 334* 5) Ibid, ibid. 6) Ibid., 346. 7)

155“ T. Uefèbre, Etudes diplomatiques et économiques sur la Valachie, II, Paris, p. 307 – 309.

mări cantitatea sau prin prepararea ei cu alte materii prime decât cele obişnuite, bine înţeles – cu mult mai ieftine decât acestea[156]).

Evreul reprezintă concurenţa nesănătoasă a muncii rele, superficiale, cu munca dreaptă şi temeinică. „Ieftin şi rău", e deviza Evreului până ce ruinează pe creştin; „Scump şi rău" e deviza lui – când rămâne stăpânul pieţii 9). Şi consulul francez Parant scria, în Iunie 1798, că, pe lângă negustori şi cămătari care strică preţurile şi ucid comerţul descurajând pe puţinii negustori cinstiţi care ar vrea să-l facă să înflorească, meşterii „europeni" făceau din fugă lucru de tot felul[157]). Concurenţa neleală care li se atribuie în documente, acea „ucidere a alişverişului „negustorilor indigeni, au realizat-o în mare parte prin scăderea de preţuri şi mijloacele de care se serveau în Apus şi pe care le-a denunţat Sombart, rămân valabile şi pentru ţările noastre: cumpărarea de marfă de contrabandă – de războiu' sau obişnuită, negustorire de gajuri, cumpărări de la oameni în criză, de la bancrutari, de la licitaţii, negustorie «de produse contraveniente şi comerţ pus pe faliment[158]).

Comerţul ambulant a fost, deaseinenea, un mijloc de captare a clientului din straturile de jos ale societăţii. Ştim deja că, încă din 1817, Evreii erau socotiţi în Moldova ca stăpânii acestui gen de comerţ, practicat în Muntenia mai ales de Greci. Se pare că acest negoţ ridica multe nemulţumiri, căci se pretindea ca boccegiii şi precupeţii „să fie opriţi de a mai umbla fie pe la sate ori târguri, ca unii ce în aceste specule sunt cunoscuţi şi împovărători populaţiei şi cei mai mulţi dovediţi de furi... „3).

Documentele trecutului ni-i zugrăveşte ca oameni de

---

156. 8) G. Zâne, locul citat. 9) M. Eminescu, Despre drepturile politice ale Evreilor.

157 N. Iorga, Istoria Evreilor. 2) W. Sombart. Les Juifs, 192 – 193 şi G. Zâne,

158A rchiva Românească, ed. II, v. II, p. 179 – 182.

rea credinţa. Din anaforaua Sfatului administrativ, înaintată spre studiu, în 24 Noiembrie, 1782, domnului Alexandru C. Mavrocordat, extragem cele de mai jos „că breasla jidovilor care s-au obicinuit cu acest fel de urmări a cumpăra cu anul moşiile şi de a ţine arende prin sate, nu puţine supărări şi pagube pricinuiau nu numai la stăpânii de moşii, dar şi la locuitorii acelor sate, căci mai întâi de tocmelele ce făceau ei cu stăpânii moşiilor şi cu zapisele lor ce le dau pentru tocmeli, niciodată nu se ţineau, ci fel de fel de pricini şi amestecături arătau spre păgubirea stăpânilor moşiilor. Şi în loc, unde era să se folosească stăpânul de venitul moşiei sale, păgubi şi supărări aveau…” 4).

Aceasta cu boierii, mai ales. Dar aceiaşi rea credinţă o avea şi faţă de săteni – după cum rezultă din aceiaşi anaţoră – pe care „îi îndatorau cu bani din vânzările băuturilor lor şi unde de pe băuturi rămânea cineva dator câte cu ceva, ca nişte înşelători, îi încărca şi îi năpăstuia mai mult, îndoit şi întreit, din care cei mai mulţi din locuitori se sărăceau cu totul. Şi alte multe sărăcii şi pagube se făceau şi se pricinuiau şi la stăpânii moşiilor la locuitorii satelor, de vreme ce ei cu totul sunt porniţi a cerca chipuri cu care ar putea să înşele, să năpăstuiască, ori pe stăpânii moşiilor cu tocmelele ce fac, ori pe locuitori să-i încarce la câte puţine datorii ce rămâne de pe băutură. Pentru că ei, fiind oameni săraci, după cum singuri ei se mărturisesc, altul nu crede sărmanului cât de puţin. Aceste fapte care le au ei cu încurcăturile şi năpustuirile ce fac, ei o socotesc ca o negustorie, iar nu se uită la pagubele şi sărăciile ce se pricinuiesc de mulţi de către dânşii. Aceste urmări ale lor fiind ştiute şi nesuferite de către toţi, a silit domniile din trecut să hotărască ca să lipsească jidovii de prin sate”[159]).

---

159 M. Kogălniceanu, Archiva Românească, ed. II, v. II, p. 179 – 182. 2) N. Iorga,

Am reprodus mare parte din acest monument de profundă înţelegere a durerilor unui popor, înfrăţind prin suferinţă şi pe boieri şi pe ţărani, monument totodată de o înaltă gândire politică şi de nedezminţită simţire românească. Şi este cu atât mai preţios acest document, cu cât el este şi astăzi după 160 ani, de o actualitate impresionantă.

În niciun domeniu de activitate economică, Evreii n-au înţeles să conlucreze cu băştinaşii, n-au ştiut să armonizeze într-o atitudine civilizată interesele societăţii în care trăiau şi pe ale lor, ci, cu o râvnă diabolică neadormită, să o distrugă, – cum a fost în domeniul creditului mai cu deosebire – reducând, pe ţăran ca şi pe boieri, la sapă de lemn. De la început, s-au manifestat ca centrifugali. În 1828, de pildă, ei nu iau parte la conducerea târgului din Botoşani, cum făceau Armenii şi Grecii[160]).

În activitatea lor cămătărească, este interesant de a cunoaşte, din descrierile contemporane, acea speluncă denumită bursă şi în care, în sec. XIX, se organiza specularea până la sânge a poporului românesc, aşa-zisa bursă pe care a vizitat-o Befèbre şi pe care o zugrăveşte ca instalată într-o cafenea unde bancherii, zarafii şi cămătarii se adunau neregulat la un pahar cu rachiu, pentru a vorbi „despre tot-şi mai ales de afaceri” şi unde ofertele şi cererile de hârtii-valori erau raportate de bancherii care făceau aceste operaţii, de obicei numai când şi cum le conveneau 3).

Am văzut mai sus, cum, datorită creditului măiunt introdus între negustorul detailist şi cumpărătorul de toate zilele, au pătruns în sate, au distrus clientela negustorului băştinaş, reuşind, astfel, să-şi introducă marfa falsificată şi să subjuge pe ţăran şi pe târgoveţ, înşelându-i pe toţi deodată. Activitatea Evreilor ca bancheri-cămătari a

---

160N ote istorice. 3) Th. Leféhre, o. c., p. 315.

stârnit dintotdeauna proteste. Ceea ce făcea ca aceste proteste să fie uneori foarte energice, nu era numai dobânda, dar şi modul de execuţie a debitorului neplatnic, execuţie aspră şi nemiloasă, pe care b suferă totdeauna debitorul creditorului sudit; iar când se întâmpla ca un supus străin – dintre care, după cum ştim, aproape în unanimitate erau Evrei – să fie debitor, totdeauna, el întârzia cu plata sau căuta fel de fel de mijloace pentru a scăpa de datorie, printre care invocarea de mărturie mincinoasă era unul dintre cele mai curente. Alteori, ei fugeau peste hotare, sărăcind pe creditorii băştinaşi. Pentru garantarea rambursării capitalului împrumutat, însă, Evreii ştiuseră să organizeze un sistem de garanţii, printre care cumpărarea unei supuşenii streine avea o valoare mai mare chiar ca aceea a unui titlu de ipotecă. În această sferă de activitate a Evreilor – prin comerţ sau împrumut de bani – se cuprindeau toate clasele sociale[161]), încât Moruz a putut spune că „Evreii au făcut tributare toate valorile ca şi toate clasele societăţii, de la cei mai bogaţi proprietari până la cei mai săraci ţărani”[162]). Ba, unii din Evrei vin în calitate de sudiţi în ţară”, înşală locuitorii, după care dau falimente frauduloase şi mănâncă banii raialelor” – aşa cum reiese din plângerea domnitorului Ion Sandu Sturza al Moldovei adresată Sultanului[163]).

Alte documente ale trecutului mai vorbesc şi de o specie de cămătari pentru nevârstnici – minori[164]), adică de o specie de cămătărie care se mărginea numai la ademenirea celor minori spre a-i prinde în mrejele

161 Th. Lefèbrc o. c., 315. 2) G. Zâne, 1. c., 3) N. Iorga, Plângerea lui Ioan

162S andu Sturza-Vodă, p. 5. 4) V. A. Urechiă, I, 22 – 23. 5) Ibid, ibid – Vezi ce se

163z ice de Evrei şi în Hurmuzaki, p. 184, No. IV. Cod 43. fila 449 verso. 6) Ibid, III,

164T >. 347 V 351.

înşelăciunii. Sesizat de un caz din cele mai multe, de cazul unui Evreu cămătar cu un fecior de boier nevârstnic, Domnul dă ordin ca Agenţia „să dea Nizam şi la alţi semeni ai lui ca să n-aibă a mai face alişverişuri cu copiii, din care pricinuiesc gâlcevuri şi davale” 5).

La această calamitate, camăta, care făcea pe negustori şi nevoiaşi să plătească dobânzi fabuloase, erau angajaţi şi Turcii şi câţiva Armeni, iar camăta purta numele de „astar”, ceea ce face pe Moruzi, în 25 Iulie 1793, să dea nizam, oprind pe Români a se împrumuta de la Turci 6). „Astar” în limba turcă înseamnă căptuşeală.

Nu fac măcar un pas cinstit, ci întotdeauna ocolesc legile ţării, nesocotesc orice principii etice şi tot ce garantează prin respectare o viaţă socială sigură şi frumoasă. Dacă se introduc în Ţările Româneşti, ei, de la capul locului, se pun învrăjmăşie cu legile şi autorităţile: intră în ţară fără paşapoarte, iar când sunt încolţiţi, ei prez; ntă certificate de provenienţă de la fraţii din Snyatin, Horodenko şi Stanislav °) şi, de îndată ce pătrundeau în ţară, se însurau cu Evreice, căutând să se pună sub protecţia Agenţiei austriece ca să capete sprijin în conflictele cu localnicii – aşa cum declara însuşi reprezentantul austriac[165]). Când nu erau primiţi toţi, atunci unul din ei se boteza ca să le fie de ajutor la ceilalţi[166]). Şi ca să binecuvânteze pământul moldovenesc şi cel muntenesc cu cât mai mulţi cetăţeni de ispravă, aveau obiceiul să se însoare la 15 ani[167]). Ba, mulţi se introduceau şi ca medici clandestini tocmai ca să fericească cu cunoştinţele lor pe cetăţenii ţărilor de

---

165 N. Iorga, 1st. Evreilor. 2) Ibid. ibid. 3) N. Iorga, Note istorice. 4) V. N,

166U rechiă, XI, p. 902. 5) N. Iorga, Note istorice. 6) Idem. Istoria Evreilor. 7) V. A.

167U recliiă, I, p. 397. 8) Furnică, o. c., p. 108. 9) Doc. Hurmuzachi, X, Prefaţă de A.

adopţiune[168]).

Evreii încep de mult să se boteze pentru a se aranja mai bine. Documentele vorbesc de asemenea acte, încă de la 1741, când un Stati Grecul se însoară cu Smaranda Jidoavca sau se botează un jidov din Răuşeni – Suceava şi altul din Dingeni-Lăpuşna, sau, în 1763, când o botezată ţine pe unul Ştefan Scraba[169]). Documentele vorbesc de alte asemenea acte, când unii membri din câteva familii de Evrei din Iaşi şi Botoşani se botezau, ca Solomon Botez, care fu şătrar şi vornic de Câmpulung, ca Ion şi Nicolae Botezatul din 1735 – 36. Câteodată, se boteza vreo soră pentru ca să servească de legătură în toate părţile[170]). În 11 Iunie, 1803, una Maria se bucură prin hrisov de miluirea, lui C. Ipsilanti, fiindcă „din legea ovreiască a tras la pravoslavnica credinţă" 7).

Să-i judecăm şi sub alte înfăţişări. După câte am expus mai sus, ei n-au contribuit la crearea niciunei industrii utile societăţii, ci s-au, mărginit numai la fabricarea rachiului. N-au putut să trudească muncile grele, singurele creatoare de valori sociale. În Bucovina, au refuzat să se ocupe cu munca câmpului şi ori au fugit care încotro, ori s-au strecurat la noi în mod clandestin, ocupându-se de alte afaceri. Dacă s-au ocupat, la noi şi aiurea, cu fabricarea de rachiu, apoi muncile grele – toţi oamenii muncitori, cărătorii, amestecătorii şi fochiştii nu se recrutau dintre Evrei, ci dintre Români şi Moldoveni 8).

Sforţări cât mai mici, câştiguri cât mai mari – aceasta a fost şi este lozinca lor. De aceea, făceau contrabandă cu tot felul de obiecte: de rachiu 6), de silitră 10), de monede pe care le scoteau afară din ţară n) sau pe care le introduceau ca să le speculeze 12).

168I orga, XXV. Vezi şi G. Zâne, o. c.. p. 338. 10) G. Zâne, Un veac de luptă pentru

169c ucerirea pieţii româneşti. Iaşi, 1924, p. 24. 11) V. A. Urechiă. V. 359 – 60. 12) G„

170Z âne, Economia de schimb, 338. 13) Ibid, V, 358 nota 1.

Făceau comerţ necinstit şi meşteşugul lor îi servea la aceasta. Erau meşteri în a fura „argint din caragroşi nemţeşti” 13). Un Evreu din Botoşani, prin 1826, ştie să prefacă colonaţii în sfanţigi, fără să schimbe calitatea metalului şi să câştige, totuşi, doi lei şi jumătate la *fiecare* colonat prefăcut *1*). *Zarafii* excelau *mai ales* în sustragerea unei oarecari cantităţi de metal fin din monede, în aşa măsură, încât, tot veacul *al* XIX-lea până *la reforma* monetară de după Unire, ocârmuirile duc o luptă crâncenă *în* contra „calpuzanlâcurilor închipuite de *jidovi” 2*), ca acea metodă – printre multe altele – după care „scot prin apă tare aur din galbeni şi-l trec prin speculare peste hotare” *a*) sau pilesc imperceptibil marginile monedelor care nu se pot constata depreciate decât prin cântărire 4).

În cursul războaielor mso-turce şi austro-turce de la *finele* sec. XVIII-lea, se făcea monedă falsă, iar mulţi falsificatori calpuzani erau sudiţi englezi 5). Evreii erau meşteri în a face monede calpe. Când nu se făcea aceasta, ei treceau peste graniţă „monedă mai bună” °). Ei strângeau banii de aur şi de argint din ţară şi îi exportau în Austria şi pe aiurea, unde câştigau cu a & lui, aducând în ţară monedă cu valoare fictivă, nu reală. Ei se serveau de o seamă de tertipuri ca să o scoată peste hotare, de pildă, o ascundeau în ceară topită, ceea ce a determinat pe domnitorul Moruzi să-i oprească „sub straşnică pedeapsă” şi le-a impus ca, la expedierea cerii în streinătate, să fie chemat vameşul care să asiste la topirea cerii şi la pecetluirea vaselor[171]). Unii Evrei aşezaţi la Bucureşti „nu caută – scrie istoricul V.A. Urecliia – de altă treabă şi alişveriş decât numai a strânge bani vechi şi a-i duce în ţările streine pentru ca să-i taie la taraphana spre a-i aduce aici să-i cheltuiască8), Aceste monede calpe erau răspândite peste tot. Un bancher evreu de la Braşov înşela cu bani falşi pe ciobanii ardeleni 9).

171Z ane, o. c., 261. 11) N. Iorga, Istoria Bvreilor. 12) Ibid, ibid.

Aversiunea conţi a zărăfiei şi zarafilor străbătea întreaga societate şi ea se exprima foarte limpede în măsurile luate de ocârmuire pentru reglementarea comerţului de bani. Un regulament al zarafilor este făcut încă sub Scarlat Alex. Callimachi „în 1815, din care se poate vedea că zarafii se dedau la numeroase „calpuzanlâcuri „pricinuind simţitoare pagube” 10).

Evreii falsificau totul, până chiar obiectele sacre servind cultului creştin, precum procedau, de pildă, cu lumânările de ceară, când, în 1826, la cererea Mitropolitului Veniamin, sunt opriţi de a face aceste lumânări pentru biserici în care ei puneau „săuri şi alte lucruri pricinuitoare de mârşăvie, neiertată cu totul întru săvârşirea sfintelor slujbe” 11). În acelaşi an se conteneşte şi „lucrarea pâinii pentru creştini de către Jidovii din isnaful acesta” 12).

Brâu acuzaţi grav cu prilejul jafurilor din 1821, când li se punea în scamă cumpărarea de lucruri furate din mănăstiri1), tot aşa după cufn, în secolele trecute, topeau odoarele mănăstirilor creştine ale Bucureştilor furate fie de Turcii năvălitori, fie jefuite de egumenii greci în legătură cu aceşti jidovi şi tot aşa după cum, pe la 1737, Turcii care au prădat mitropolia de la Târgovişte au dezgropat cele vreo 30 lăzi pline cu bogăţiile lui Neagoe Basarab şi Petru Cercel, vânzându-le Jidovilor şi Armenilor, odată cu candelele, potirele şi casele sfinte ale mitropoliei târgoviştene 2).

Nu cunoşteau respectul de cele sfinte, nici de aceia care serveau altarul. De o pildă, în 1783, s-a stricat o sinagogă centrală, făcută fără voie, într-un han din mahalaua Răsvanului, unde Evreii luau prăvăliile, majorând preţurile, dublând chiriile. „Şi pe preotul acestei sfinte biserici Răsvanul l-au necinstit: încă au ridicat şi mâna de au tras pe preot de barbă şi de păr, bătându-şi joc de cinul preoţiei lui, cum şi mai vârtos chiar de sfânta

biserică”[172]).

Au negociat şi lucrurile de pradă furate de Turci, în 1821, la Iaşi, în timpul tulburărilor, când au apărut îndată pentru a lua pe nimic, de la Turcii armatei de ocupaţie, fructele din grădinile boiereşti şi altă pradă mai bogată decât aceasta: „Ce a fost mai bun la Turci – spune un izvor contemporan – le-au cumpărat Jidovii şi Armenii din Roman şi din Iaşi şi din celelalte târguri ce le stau în cale”[173]). Întocmai ca un stol de corbi după pradă, Evreii, şi în 1784, adulmecaseră câştigul şi se grămădiseră la Brad – în zilele revoluţiei celor trei martiri: Horia, Cloşca şi Crişan – ca să cumpere ieftin şi să vânză scump, ceea ce ţăranii prădaseră de pe moşiile şi castelele nobililor asupritori[174]).

Obiectul negoţului lor era şi spionajul. După documente din 1784, ei purtau întru ascuns corespondenţa în serviciul agenţilor streini din Moldova °). Alţi, Evrei stabiliţi la Iaşi purtau ştiri din Polonia pentru republicaţii din Iaşi şi din Bucureşti,[175]). Dar ei se mai îndeletniceau şi cu traficul de carne vie, fie angajând într-adins femei şi fete tinere de serviciu, la dulghenile şi cârciumele lor, ceea ce determină pe domnii noştri să interzică asemenea servicii, încă din 1741, cum a făcut Constantin Vv. Mavrocordat[176]), fie deschizând chiar localuri de perdiţie,

---

1721) N. Iorga, Istoria Evreilor – Vezi şi G. Zâne, o. c.. 338. 2) Dinu Dumbravă,

173a rt. „Tragedia sfintei noastre biserici” in Porunca Vrenmii din 9 Sept. 1937* Autorul

174E vreilor. 4) B. Duică, o. c., p. 107. 5) N. Iorga, Note istorice. 6) Ionescu Gion, o. c., p. 616.

175 Ibid. Istoria Evreilor. 8) Ibid, Istoria Evreilor şi Note istorice. 9) Mijlocirea Mitropoli

176t ului Dositeiu – după Cod. 28, p. 33. Vezi V. A. Urechiă. o. c., III, p. 255*

z) V. A. Urechiă, VII, 175 – după Cod. 39. fila 83. 2) V. A, Urcchiă, o. c.„ b P* 450 – 5*» Vezi şi Furnică, o. c., p. 112. 3) V. A. Urechiă o. c., I, 450 – 451.

ca acel Evreu Wolf Tetelbaum din Cernăuţi, care avea, în 1826, în Bucureşti, o casă publică deschisă tuturor desfrânârilor şi mai era acuzat şi de răpirea unui copil creştin 9). Prin mijlocirea Mitropotitului Dosoftei şi a unor boieri din Epitropia obştirei, în interesul moralităţii, şi domnitorul Al. Monizi opreşte, în 25 Noiembrie 1794, femeile de a servi prin cârciume ori de a locui colo, chiar de ar fi şi rude ale cârciumarilor 1). În 29 Sept. 1798, se repetă nizamul – adică regulamentul de funcţionare al cârciumelor – în sensul că nu era îngăduit să stea muieri sau fete celetnice în cârciume.

(*f*) Privilegiile de care s-au bucurat Evreii.

Este de la sine înţeles că Evreii – oricare ar fi fost aptitudinile sau mijloacele întrebuinţate în lupta lor de acaparare economică – n-ar fi reuşit, dacă nu s-ar fi bucurat de sprijinul dinăuntru acordat de diferiţi Domni şi în mare parte de boieri, precum şi de ocrotirea data lor prin tratate internaţionale sau de sprijinul exponenţilor statelor vecine, adică consulii, care devin, de la al patrulea pătrar al sec, al XVIII-lea, o adevărată şi permanentă ameninţare pentru fiinţa principatelor şi ameamului românesc. Vom căuta să sublimăm, în rândurile ce urmează, atitudinea prea binevoitoare a unora din domni faţă de streini, în special faţă de Evreii care formau, aproape în întregime „obiectul de largă ocrotire al hrisoavelor domneşti şi le vom urmări în ordinea în care s-au produs.

Cu toate pagubele căşunate locuitorilor pământeni, mai cu deosebire neguţătorilor şi, deşi nu întâlnim niciun scrupul în dara verile lor comerciale, s-au găsit – începând cu 1793 – mulţi Domni, atât în Moldova cât şi în Muntenia, ca să-i ia sub ocrotirea lor, să le treacă cu vederea aplecarea lor nărăvaşă, să le acorde o protecţie puternică, să le dea pe fiecare zi câte un drept, câte un privilegiu, oricine poate ghici în schimbul căror sacrificii, şi să termine prin a le acorda toate drepturile de care se

bucurau pământenii şi anume acelea de a lucra ca meseriaşi meşteşugul ce ştiau, apoi de a ţine o mică dugheană, în care să vândă produsul mâinilor lor şi, în cele din urmă, pe acela de a deschide dugheni mari mari, fără a fi meşteşugari şi de a vinde marfă importată, atât cu ridicata, cât şi cu mărunţişul 2). Dar comerţul român avea să lupte cu o sumă de alte clificultăţi. Pe câtă vreme negustorii sudiţi plăteau o vamă mai mică, aplicându-li-se tariful din convenţiile comerciale ale Turciei, negustorii pământeni plăteau taxa întreagă, taxe majorate, la care se adăugau şi axizele sau vămile de oraş, precum mai erau supuşi şi la narturi 3). Fabricile în fiinţă până acum sufereau şi ele de pe urma acestor privilegii de care se bucurau streinii şi începură să dea îndărăt, luptând din greu cu concurenţa ce le făceau mărfurile fabricate în străinătate, din care cauză şi fabricii noi nu sau mai înfiinţat în ritmul de până acum 3).

Primii voievozi nevoiţi să puie în aplicare regimul consular, a fost Nicolae Caragea în Muntenia şi Alexandru Mavrocordat Deliul sau Pârlea Vodă în Moldova. Cel dintâi, cu toată dorinţa ce avea de a favoriza pe negustorii pământeni, între care se numărau şi foarte mulţi compatrioţi greci, fu silit, timid şi nehotărât, să dea tot sprijinul cerut de consuli streinilor în paguba pământenilor x). Astfel, el execută cu smerenie toate cererile consuluiui Austriei, pe nume Raicevici, toate în favoarea sudiţilor acestuia şi totul în paguba raialelor – adică pământenilor 2), ceea ce făcură şi urmaşii acestuia şi merseră cu umilinţa sau nepăsarea până acolo că şi asupriră pe negustorii pământeni – după interese şi temperament 3).

Privilegiile în favoarea Evreilor şi a stărostiei lor fură confirmate şi de Nicolae Mavrogheni Vodă prin hrisovul de la io Februarie 1787, precum li s-a acordat, în chiar aceiaşi zi, dreptul de a clădi în mahalaua Popescului – Jigniţa de astăzi – pe un loc cumpărat de ei, o casă de rugăciune compusă din două odăiţe, în care să-şi facă rugăciunea de

toate zilele 4).

Alexandru C. Moruzi, de teama de a nu-şi pierde tronul, sparse cetatea breslelor şi deschise calea străinilor[177]). Sub acest domn, sudiţii se înmulţesc îngrijorător, monopolurile foarte numeroase sunt acaparate de sudiţi evrei, de Greci şi de Armeni[178]) şi, astfel, aceşti străini deveniră singurii conducători ai economiei naţionale – observă contele d-ïïauterive[179]). Alex. Moruzzi îi proteja pe străini şi pentru faptul că plăteau regulat la Vistieria lui. Măsura de a îndrepta pe străini prin sate şi de a opri pe ţărani de a se stabili în „poliţia lui" – adică în capitală[180]), a fost de asemenea o mare şi păgubitoare greşeală, fiindcă, în modul acesta, străinii au reuşit să împânzească satele, iar Bucureştii să n-aibă ţărani ajunşi în comerţ. Dăm în notă un pitac emis de acest domn în 16 Ianuarie, 1794, de felul cum erau protejaţi aceşti Evrei's).

Se prea poate ca favorurile de care se bucurau Evreii să nu fi avut ca explicaţie numai „niscai mituiri cu bani de

---

1771) V. A. Urechiă X, B., p. 224 – 225. 2) Doc. Hurmuzaki, VII, p. 520. 3) Ibid,

178i bid. 4) Ibid, VII, 417 – 18. 5) V. A. Urechiă, o. c., III, p. 62 – 63. 6) Ibid, VII, 150 – 153.

179 Ibid, V, 350 – 356. 8) Furnică, o. c., 56. 9) Vezi şi I. Brociner, o. c., I. p. 145 – 148. 10) Io Alexandru Constantin Moruzi Vod. Dumneta Vel Spătar şi Dta Hpistat al Agiei. fiindcă ne-am înştiinţat Domnia mea pentru breasla ovreilor, care cu voia Domniei au fost şi sunt primiţi a sălaşului în politia Domniei melc Bucureşti, care petrec cu orânduială lor, făcându-şi alişverişul şi hrana, fără de vre-o urmare împotrivă, cumcă unii alţii din prăvâ- lieşi şi din orăşeni îi supără a nu-şi face alişverişul lor, feluri de chipuri îi înjură şi le batjocoreşte copiii cu vorbe hulitoare, pe uliţe şi pela prăvăliile lor; care aceste nefiind suferite Domniei mele, poruncim Dvs, ca să daţi straşnică poruncă şi înştiinţare, ca

180n u numai prăvăliaşii şi orăşenii, isnaf sau mahalagiu, ci şi zapciii şi slujbaşii Dvoastre să nu aibă a face vreun fel de supărare, ori în chip de zăticnire alişverişului lor, sau in chip de hulă şi batjocură, cu cuvinte de înjurături, lor sau copiilor lor, ci încă pe

la ei a boierilor din Divan, ori a Domnitorului, ci şi din împrejurarea că Domnitorul se servea de Ovrei pentru a se spiona mersul afacerilor din Polonia şi din alte ţări” –) Este foarte probabil aceasta, fiindcă, după cum vom vedea mai la vale, acest domnitor era un mare proteguitor al industriei naţionale şi, Pr, îl aceasta, în luptă cu politica de heghemonie economică a Austriei *) şi că, atunci când trece în scaunul Moldovei, la începutul sec. XIX. are loc publicarea la Iaşi a protestului „înfruntarea jidovilor asupra legii şi obiceiurilor lor” – aceasta cu blagoslovea ia Mitropolitului Iacob, în 8 Septembrie, 1804 s). Şi încă multe alte manifestări care îl ridică la înălţimea unui mare domnitor. Tot lui se datorează şi izgonirea din ţară a negustorilor turci, prin aplicarea severă a Nizamului, prin care, în urma păcii de la Kuciuk Kainargi (1774), Turcii erau opriţi tic a mai intra în ţară decât numai cu permisiuni speciale, precum a urmărit, cu aceiaşi râvnă şi posibilitatea de a se scoate, fără învoire, cereale şi vite peste Dunăre, încurajând pentru aceasta pe gelepii creştini, organizaţi sub un şef sau başă şi pedepsind aspru pe ţărani, pe boieri sau slujbaşi care ajutau ori călcau înşişi Nizamul contra Turcilor[181]). El a proteguit şi pe Armeni cărora li acordă, în 24 Mai, 1704, un nou hrisov du recunoaştere[182]), iar sudiţdi austrieci, adică Evreii mai ales, beneficiază mereu de avantaje vamale[183]), fără ca în aceasta a-l condamna, întruc it tratatele de comerţ favorizau pe aceştia, iar Domnul, ca supus plecat Porţii, era obligat să le aplice.

181c ine va vedea împotrivă, să-l arăte pe acela zapciii la Dvoastră, ca să i se fncă^de

182D omnia mea certare, şi aşa să aibă odihnă ovreii a petrece iu oraşul Domniei mele

183n esupăraţi, ca nişte primiţi ce-şi plătesc dajdia lol*la Vistcria Domniei mele, n se hrăni tn pace”, 1794» Ianuarie, 16 Vel Logofăt. V. A. Urechiă, III, p. 322* Cod. XXIII, fila 194. 1) Doc. Hurmuzachi, v. II, supl. I, p. 94. 2) V. A. Urecliiă, toni. m p

Cel mai răuvoitor şi asupritor faţă de pământeni a fost Constantin O... Hangerli Vodă, suit, pe tronul Munteniei în anul 1797, ar pentru străini, mai ales pentru Evrei, o adevărată providenţă, fiindcă aceştia plăteau mai mult ca oricărui alt domnitor hrisoavele favorabile lor. În 6 Septembrie, 1798, dădu Evreilor din Focşani – deşi erau foarte puţini – dreptul de a avea un ceauş, ca vechil al starostelui din Bucureşti, având sub „zant, – ul, adică sub administraţia şi ştiinţa sa, pe Evreii pământeni statornici şi pe cel streini trecători. Cu negustorii pământeni, s-a purtat foarte rău, aruncând pe spinarea lor încă o mulţime de alte poveri şi angarale[184]). Cămara domnească dorea să vie şi alţii la Focşani, în 1798[185]). Prin pitacul de la 8 Septembrie 1798, el înnoi stărostiei Evreilor judecarea acestora de către starostele lor şi scutirea de toate dările, afară de cele din ruptoare, nunii ca staroste pe unul David sân Moisi şi îi incumjă să cheme în ţară pe eût mai mulţi ca să se aşeze, acordându-le hrisoave după hrisoave *). Pe acest David sân Moisi îl făcea staroste de ovrei şi la toată breasla ovreiască, ca aceştia să fie scutiţi „de toate alte orniuluieli ce vqr ieşi pe altă ţeară, făr* de ruptourca numai să o deeM. Acelaşi hrisov constituie Evreilor din toată ţara jurisdicţii speciale la stfţfostia lor, cu drept de apel la Cămăraşul cel mare şi prin acest act domnesc scuteşte prăvălia starostelui de fumătit şi de alte onindu-ieli; cum şi de dijmărit şi vinăriciu drepte bucatele lui; să ţie o prăvălie în Bucureşti, apărată de dajdii, la strângerea dăjdici de la ovrei câte 30 bani pentru osteneala lui şi ca vechil de hnhambnşă câte 1 taler pe an de tot ovreiul casnic şi alte venituri ale hahamului; mai scuteşte şi povernele ce le-au făcut pe locul donat adhoc de Vodă în Bucureşti, cu care poverile să nu aibă zapciii mari şi mici a face întru nimic

---

1842 91. 3) Ibid, III, p. 322 nota 1. 4) Ibid. III, p. 238. 5) Ibid, III, 6) Ibid iii!

1851 78. 7) Ibid. VII şi p. 467 – 471. 8) Ibid, VII, p. 211 ; VIII, p. 634 şi urm.

*). Astfel, acest domn organiză o administraţie specială a Evreilor, aproape independentă cu aceea a ţării a).

Prin alt pitac din 13 Octombrie, acelaşi an, acordă Evreilor dreptul de a se ocupa cu oarecare meşteşuguri, între cnri acela de a fi ceaprazari şi legători de cărţi, scutindu-i de orice dări 4). Pe câtă vreme isnafurile şi neguţătorii pământeni erau obligaţi la plata dării extraordinare cu scop de a mobila mai multe casc pentru oaspeţii turci, Armenii şi Evreii erau obligaţi la foarte puţin 6) şi pe câtă vreme narturile izbeau pe toţi. Românii erau rău pedepsiţi, Evreii le eludau toate acestea, con rupând pe zapcii °).

Tot atât de venal în interesul personal şi tot aşa de străin de aspiraţiunile şi suferinţele negustorilor pământeni s-a dovedit şi Constantin Vv. Ipsilante, care, în schimbul bogatelor plocoane ce primea de la Evrei, le acordă toate privilegiile şi favorurile ce vi îi solicitară. Prin pitacul de la 17 Aprilie 1805, n acordat şi lui David, urmaşul starostelui şi hahamului Iosif Simon de la 1783, titlul de lmliam huşă, pentru că Evreii din Bucureşti, înmulţindu-se, nu simţit nevoia de a avea mai mulţi hahami 7). HI acordă acestor oaspeţi notii nedoriţi alte privilegii şi mai favorabile lor şi tot atât de jignitoare pentru creştini şi pentru negoţul pământenilor. V0111 da câteva. În 1802, recunoştea intrarea străinilor ca valabilă şi îi supunea la pluta tuturor dărilor breslei – una din cele mai grele lovituri dată acestor cetăţi de rezistenţă naţională 8). În 1804, a făcut pe un Român din Ardeal ruia şi supus pământean, în care fel se deschise larg poarta breslelor pentru străini şi sudiţi). Duşman al breslelor. Domnul C. Ipsilante a acordat drepturi şi privilegii altor meseria streini, ca să aibă prăvălii şi să vânză în detalia marfa adusă. Pe câtă vreme, Românii plăteau toate *dările* „«treimi se bucurau de o jurisdicţie specială. Încurajând şi pe alţi străini să vie! j, încă o ilustraţie. Const. Vv. Ipsilante le-a acordat favoarea ca, acolo unde Evreii vor fi în număr

mic – spire pildă la Focşani, unde erau numai 6 familii – măcelarii creştini să fie obligaţi a tăia vitele ce puneau în consumaţie prin hahaqy după ritul ebraic, iar restul cârmi, neconsumată de Evrei, a o vinde la creştini [186]j. Următor acestor avantaje, puţinii Evrei veniţi din Turcia, Galiţia şi Rusia, chemară pe rude şi coreligionarii care veniră mulţi şi, zi de zi, prin mită şi corupţie protejaţi de domni şi di van un, căpăta ră privilegii noi

Unii din sudiţi, opriţi de a poseda imobile, singurul *mijloc* de micşorare a dificultăţilor pricinuite de aceştia, ca să poată fi proprietari în România, renunţau la protecţia streină şi, pe la 1804, cineva se putea face supus pământean, cu un simplu decret domnesc, ca acela din 8 August, acelaşi an, prin care un oarecare Ioan Ogranul, dorind a deveni raia, este primit, aşezându-se cu dajdie în visteria domniei[187]). Şi, astfel, obligat să-şi vânză acareturile şi să se ducă Ri ţinutul său, prin hrisovul de mai sus, s-a socotit raia şi a scăpat de toate necazurile[188]). Prin hrisovul din 10 Octombrie 1803, întăreşte hrisovul dat blânarilor, 23 La număr, străini din Bucureşti).

Tot atâta de strein de grija pentru ţara şi viitorul poporului peste care domnea a fost şi Mihail Şuţu. Acesta, prin pitacui relativ la rânduiala Ovreilor, numea ca starr/de pe Iosif Simon, care făcea şi pe hahamul şi care se bucura de încrederea lor, dându-i-se dreptul de a judeca pricinile mici dintre connaţionali, rămâind ca cele mari să fie judecate de Marele Cămâraş, casa lui să fie apărată de fumărit şi alte orânduieli, de dijmărit, pe drepte bucatele lui, etc.[189]).

186P entru câţi stupi avea nu plâtea fi. pe lângâ acestea, pentru ostenelile sale, el era

187p lâtit cu 1 leu pentru câ Îndeplinea funcţiunea de haham, iar 30 bani pentru at ran-

188c â nnmârul evreilor era prea restrâns pe atunci fi c4 numai cu o sumâ atât de ridica tâ.

189p utea starletele haham sâ poatâ trâi In mod convenabil. (V. A.

Acest domn poate fi socotit ca întemeietorul bugetului comunităţii ev reeşti în Moldova, instituţie prin care vor căuta să reziste de-a lungul vremurilor, şi totodată, să lupte împotriva fiinţei neamului şi a statului însuşi – fiindcă, datorită acesteia, cri şi-au trăit şi îşi vor trăi viaţa naţională, nestingheriţi, stat în stat. Plin hrisovul din 11 Martie, 1820, li n-a acordat, în urma repetatelor cereri, autorizaţia de a înfiinţa „gabela” – acea taxă ciJ/hgatorie la fiecare rx: a de carne pentru întreţinerea sinagogilor, a hahamilor, dascălilor şi «coaielor, care se înmulţcau în proporţie cu înmulţirea numărului lor *). În Muntenia, această gabelă” a fost instituită de către Domnul 1% Ca răgea, care – la cererea Evreilor care s-au înmulţit între 1804 – 1813, de la 120 la 500 familii la Bucureşti – a numit încă un staroste pentru Evreii leşeşti în persoana lui Haim Herş ca haham başă a lor *x*) şi mai acordă acestei bresle privilegiul de a institui gabelă la carnea consumată *z*), încă de la 1806, se recunoaşterea oficial „Jidovii, orândan de prin sate”, puindu-i să dea bir la un loc cu târgoveţii, cu mahalalele, în care calitate erau priviţi ca sudiţi şi nu ca Evrei

Prin ocupaţi unea militară a Principatelor de către armatele ruseşti (1806 – 1812), zile din cele mai negre au venit pentru poporul şi negoţul românesc în genere, pe două căi: prin punerea în circulaţiune silnică a monedei false ruseşti şi prin închiderea tuturor graniţelor, în afară de aceea dinspre Rusia, de unde „pahonţii” ruşi introduceau mărfuri ruseşti fără nicio taxă vamală. Silit de Comandamentul militar rus, întâiul Divan şi Comitet a procedat la o serie de acte care loveau numai pe naţionali: în 1808, în locul vămilor de la intrarea prin oraşe, a instituit accizele, ce se percepeau numai de la unele articole; în acelaşi an, desfiinţă restricţiunea conţinută în tratatele încheiate de Turcia cu alte state în virtutea căreia

---

Urechi4, o. c„ I, p. 150-151.)

comerţul cu amănuntul era un drept rezervat exclusiv naţionalilor. Ca urmare, sudiţii câştigau dreptul de a deschide prăvălii în care să se vânză orice fel de marfă, fără a *fi* supăraţi de îsnafurile respective[190]). Aşa că – adaugă marele patriot V.A. Urechea – cetatea corporaţiilor este dărâmată, orice străin poate desface marfă în Bucureşti şi a o vinde în detaliu *).

Divanul dădu, în 1809, libertatea comerţului ambulant încurajat de Ruşi şi care adusese atâta rău comerţului în genere, ca, mai târziu, când va vrei să-l oprească, în 1812, să fie deja prea târziu *7*).

Numai Evreii beneficiază, în primul rând, de toate aceste tulburări şi reforme păgubitoare ce aveau loc sub pravoslavnica oblăduire rusească. Ei se înmulţesc peste tot. Aşa că Divanul, la cerere, a aprobat, prin pitacul de la 8 August 1811, Evreilor din Ploieşti, ca să-şi aibă starostele lor independent de acela din Bucureşti, iar la 13 a aceleiaşi luni, a numit ca staroste pe Moise Sticlarul *). Ceva mai mult. Evreii pământeni îşi aveau staroste deosebit, iar cei sudiţi aveau ca staroste pe un Neamţ – secretar al generalului rus Comino, urmând ca Evreii să-i plătească leafă J). Alături de Catolici, în primul rând şi, în al doilea, Armeni, Luterani şi Calvini, Evreii se bucurau dintotdeauna în Bucureşti de cea mai completă şi mai prietenoasă ospitalitate[191]).

Altă împrejurare favorabilă pentru Evrei s-a ivit atunci când mulţi negustori pământeni din Bucureşti şi Iaşi, nevroind să plătească o taxă nouă, numită ajutorul datoriei ţării, au fost surghiuniţi şi, drept pedeapsă, au fost năpădiţi de negustori mărunţi străini, de preferinţă evrei, care căpătau, astfel, noi dreptuli, noi privilegii şi voie

---

1904 J XI, p. 793 – 95-

191p . 128. 3) Ibid, IX. O75 şi Calendarul pentru toţi Românii pe 1895, de N. D. Popescu,

deplină de a deschide prăvălii de desfacere în detaliu[192]). Încă o altă îipprejurare favorabilă este legată de tratatul de la Bucureşti, încheiat, în 16 Mai 1812, între Ruşi şi Turci, care – în virtutea art. 3 – se obligau să păzească necălcate şi sfinte şi cele de acum şi cele de mai înainte întocmiri[193]). Consulii streini, prevalându-se de valoarea celor dispuse prin acest articol, nimenea 11-a mai îndrăznit să restabilească ordinea de mai înainte, în sensul de a opri pe sudiţi de a vinde mărfuri în detaliu. Şi, de la această dată, a început darea înapoi a prăvăliilor române: aii se ocupau cu vânzarea în detaliu °). Ultima şi cea mai crudă lovitură a simţit-o negoţul şi industria naţională, prin alcătuirea din 27 funie 1820, subscrisă de Marele Logofăt şi Agentul austriac, potrivit L-ăreia se confirma egalizarea sudiţilor cu pământenii, în drepturi şi datorii prin intrarea lor în bresle6). Şi, astfel, toţi neguţătorii cu de-amănuntul intrară în esnafuri, obligaţi la multe datorinţe, rămânând, totuşi, a fi scutiţi de bir, podvezi şi de orice altă dare ce plătesc raialele – cu alte cuvinte, deplină libertate şi toate drepturile în activitatea comercială, dar fără egalitate de obligaţiuni 7). În schimb, Evreii, cu preferinţă, erau îmbrăţişaţi şi ajutaţi să prospereze – este vetba de sec. XVIII – XIX-lea 8).

Încă din 16 Iulie, 1815, Scarlat Calimah acorda Evreilor zarafi un regulament în virtutea căruia să-şi poată continua afacerile constituiţi într-o breăslă aparte.

Lovite din toate părţile – de Ruşi, Austrieci şi Turci, de consulii tuturor celorlalte ţări străine, precum şi de anumiţi domni, – se poate spune, cu drept cuânt, că Principatele române ajunseseră a fi simple colonii streine, pe când bieţii negustori pământeni – bravi în luptă, corecţi în afaceri, dar nenorocoşi în izbândă – ajunseseră la sapă

192p . 59. ap. Purnică, o. c., p. 153- 4> V. A* Urecliiă, o. c., IX, 71 x. 5) Furnică, o. c.,

193p . I2s – ,29. 6) V..A. Urechiă, X B, 382. 7) Furnică, o. c., 133. 8) Idem, 123.

de lemn şi încejibau retragerea dureroasă de pe câmpul activităţii economice care încăpea definitiv în mâini străine. Nereuşind să-şi menţină poziţiile pe frontul intern, ei şi-au desfăşurat aptitudinile în comerţul» internaţional până la o dată când şi de aici se vor îndepărta, încet încet, Hi vor fi daţi la o parte şi de aceşti noi oaspeţi, dar şi de faptul că eu cât va trece vremea, cu atât urmaşii lor vor îmbrăţişa cariere administiative în stat, sau se vor deda profesiunilor libere.

e) Activitatea naţionalilor şi a străinilor creştini.

Este necesar să stabilim pentru această perioadă condiţiile cu totul neprielnice în care îi era dat autohtonilor să facă comerţ, ca, numai astfel, să putem preţui însuşirile mari ce-i caracterizau ca să poată birui aceste piedici şi să ducă mai departe mândria negoţului naţional»

Întâi, ei au războaiele ruso-austriaco-turce care, toate, se purtau pe pământul nostiu, aducând ocupaţii vremelnice şi alte plăgi: moncta falsă turceasca a Ruşilor în războaiele din 1774 şi 18 c6 – 1812, având curs forţat şi pompând aurul şi argintul; ca marchitanii evrei care* însoţind armatele ţarului, introduceau în ţară furnituri şi băuturi fără a se plăti taxe vamale şi ca pahonţii ruşi – cărăuşii muscali care vindeau publicului pe preţuri de nimica mărfuri de contrabandă. Aceste războaie mai dezorganizau şi puţinele artere de comunicaţie şi mijloace de transport, precum şi aduceau închideri de hotare şi rechiziţii de bunuri. La acestea toate se adăugau: cete de precupeţi, mai toţi străini, care speculau produsele ţărăneşti şi nevoile consumateiilor; bandele de capantâi, gealepi, sacgii şi sureccii – evrei, turci, gicci şi armeni; moratoriile în favoarea multor risipitori şi neplatniei; concurenţele nestăvilite şi necinstite ale Evreilor; angarale, vămi de oraşe, nart, un – preţuri maximale, monopoluri şi privilegii în favoarea statului, domnilor şi boierilor – aceştia speculând băcănii, cârciume, scaune de

măcelării, pescuit, etc., sau privilegii ale boierilor de a închide piăvăliile concurenţilor; amestecul Marelui Cămăraş în orânduirea breslelor şi introducerea în acestea a Evreilor; falsificări de monede şi scoaterea ei prin contrabandă; scutiri de vămi şi putinţa pentru străini de a face comerţ cu amănuntul şi cu marfă proastă şi eu băutură – cum făceau Evreii; scurgerea năvalnică a Evreilor sprijiniţi de consuli şi de tratate, precum erau sprijiniţi şi alţi străini; mituirile Evreilor care îşi asigurau favoarea domnească şi a organelor administrative; falimente frauduloase care loveau pe indigeni; foamete şi răscoala lui Pazvanoglu; vechile datini şi pravili, ca şi moravurile patriarhale, nesocotite de străini, etc. etc.

Şi totuşi, băştinaşii duceau mai departe negoţul. După ei, veneau Greci, Armeni, Aromâni, Bulgari, Arnăuţi, Sârbi, etc. Românii din Principate fac comerţ peste Dunăre sau peste Carpaţi şi în Polonia»

Cei din Ardeal ajung în Turcia şi în (Aille străine. În unire cu Grecii şi Bulgarii, efectuau negoţul de import şi de tranzit în şi prin Ţările Româneşti din Ţările Germane şi din Ardeal şi aduceau articole de galanterie şi îmbrăcă minte, postavuri şi coloniale pentru vopsit din Breslau şi Lipsca. La Braşov şi în Ardeal, comerţul cu Apusul se făcea prin marii negustori români. Un mare negustor la Iaşi, Adaniaclii Ioan, care s-a bucurat de privilegii şi de scutiri de la a-ţi domni, a obţinut şi de la Al. Moruzi un hrisov de întărire în 180 j pentru marile servicii aduse ţării prin mar»le lui negoţ. Ţărani moldoveni ajungeau cu de ale lor până în Ardeal. În Basarabia, Moldoveni deţin încă o majoritate în domeniul economic. Contractele de muncă se închei au prin 1821 în româneşte, precum şi acte de angajamente în 1839. Mănăstirile mai joacă încă un.ro 1 puţin însemnat. Boierii – câţiva din ei iau în mitrei – priză, menziluri – încep să cam dispară şi dedaţi luxului, îşi vând pe nimica averile – munţi, moşii, etc.

Negustori străini din lumea slavă de peste Dunăre se

înmulţesc. În Oltenia, pătrund negustori din Serbia lui Miloş alungaţi de revoluţie. Bulgarii Chiproviceni sunt încărcaţi eu privilegii de A şi C. Ipsilante şi de Al. Moruzi. La aceşti Chiproveţi, se adaugă mase de Sârbi şi de Bulgari – aceştia încurajaţi de Muscali sunt aduşi şi aşezaţi cu sila în judeţele Olteniei, la Zimnicea, pe moşia Chiinogi, în Vlaşca şi Teleorman, sau pe moşiile mănăstirii Dealului şi Radu Vodă, constituiţi stat în stat, neţinând seamă de niciun drept al proprietăţii. Începând cu 1769, s-au colonizat în Basarabia, dar colonizarea a fost mai intensă între 1812 – 1F34 când s-au fondat 43 colonii cu 9641 familii, în valoare de 58.000 suflete.

Armenii joacă încă rol de seamă în Moldova. Alexandru Mavrocordat îi socotea utili şi îi încuraja. Turcii, după aplicarea Nizamului – adică regulamentul de a elibera Ţările Româneşti de această plagă – dispar din viaţa noastră economică, precum dispar şi alţi străini, ca Levantini, Ragusani, etc. Grecii, pentru care ţările noastre erau socotite ca a doua lor patrie, joacă rol important – ţin în arendă pescuit şi ocnele de sare, precum şi vămi, adesea dedându-se la cele mai mari abuzuri. În Muntenia stau în fruntea zărăfiei. În Ardeal – amestecaţi laolaltă cu băştinaşii şi Aromânii – funcţionează în companiile de negoţ. Îi găsim chiar în negoţul intern di 11 Bucovina – alături de Armeni şi de Evrei, fără a lua parte la el şi Germanii.

Aromânii joacă rol mare în negoţul intern şi exterp al Principatelor, lucrează cu ţările germane şi apusene şi cu cele balcanice, peste tot bucurându-se de protecţia împăraţilor. Întemeiază în Ţara Bârsei multe industrii. Îi găsim peste tot în Ardeal – în centrele mari, ca şi în cele mici. Întâlnim nume celebre, ca chir Constantin Ilagi Pop şi 1 Iagiica

IM unica văduva, ca Zamfir sau Zenobie Pop fiul, casa Oh. Manient iânfrano, Dumitru Nicolau Dinefl, Zetini, Fraţii Poscliari, Triaiidafil, etc. sau în Oltenia, caNicolao

Mihail, Nicolae Dumbu, Bnnehe Ilagiad, Dimitric Aman, etc., precum şi liste lungi de angrosişti, cerealişti, arendaşi sau proprietari de pământuri, în Banat, Oltenia, Muntenia şi Moldova. Se ocupă cu tot felul de negoţ – de la cel de vite până la cel de bancă şi marile întreprinderi de import-expojt.

Negustori ardeleni făceau negoţ de porci şi de lână în Ţară şi peste Dunăre şi cu Galaţii; mulţi erau marchitani de mărfuri împărăteşti, precum făceau comerţ şi cu ţările străine – unii exportau din Moldova la C/pol lemne de construcţie şi pentru corăbii, sau mergeau cu mărfuri austriaco pe toată linia Dunării turceşti şi ajungeau până la Sliven. Reprezentanţi ai comerţului românesc erau în legături cu Viena, Triest şi Veneţia. Sudiţi austrinci – în mare măsură Români şi Români ardeleni – răspândiţi în Muntenia, vindeau mărfurile austriaco.

Importanţa Bucureştiului creştea zi cu zi. Aici, găsim pe marii financiari – negustori şi bancheri, care au strălucit epoca prin mari bogăţii şi forţa lor financiară. Iată câţiva din lista nesfârşită, activând pe la finele sec. XVIII şi începutul celui de al XIX, în hanul Zlătari şi în jurul acestuia: Mcitani. – zaraf şi cu afaceri întinse peste Dunăre cu negoţul de sare; Saclielarie, Apostol şi fiul Fotaclie, Polizu Condocăminarul Polizache; mari capitalişti: Hagi Moscu, Făcea, Remanet, Bellu, Manuk Bey, Serdarul Dim. Cervenvodali, Iancu Scufa, Spiru Cazotti, Ştefan Băltăreţu; sau negustori şi zarafi de frunte: Chiurcibaşa Anesti, Scarlat Scanavi, Psalida, Pondiclii, Ilagi Bnuş, Temeli, Gudu, toţi bancheri bogaţi; sau sudiţi ca Pencovici, Cincu, Ross, Atanasie, Constantin Lazăr şi Evreul Şeling Peri. Prin 1818, dăm de alţi negustori: Ceakârovici şi Pavlovici – slavi de peste Dunăre; Abraham de Lion, Isac Blias Kohen, Moseş Zisu şi Bfraim Nalimias – Evrei, Marchand – francez, etc. Un zaraf bogat era şi Andrei Papazoglu-slătineanu, al căzui fiu lt.-colonel Papazoglu scria, în 1881 „Istoria fundării oraşului Bucureşti”.

Negustori sudiţi austrieci de toate neamurile lucrau, ca negustori, meşteşugari, doctori, chirurgi şi spiţeri – Evrei, Greci, Români, Germani, Veneţieni, Saşi, Sârbi, Unguri, Bulgari, Vienezi, Ardeleni, Bănăţeni, Arvanitohoriţi, Macedoneni, Triestini, Albanezi, Dalmaţini.

Îşi poate oricine închipui forfoteala ce însufleţea Bucureştiul cu atâtea centre de mişcare economică, care, în linii generale, sunt ocupate şi astăzi de marile străzi, precum şi de cele peste 40 hanuri – mari şi mici: hanuri nnănăstireşti, domneşti, boiereşti şi negustoreşti. La Hanul Manuk Bey, se descărcaţi mărfuri din statele germane; Hanul. Zlătari era reşedinţa favorită a bancherilor; carele de la Lipsca şi de la

Galaţi trăgeau la Hanul Sf. Gheorghe Nou: Hanul Grecilor adăpostea pe Greci; al Sf. Ecaterina pe Turci; al Gabrovenilor pe Gabroveni din Bulgaria; Hanul Şerban Vodă avea prăvălii închiriate negustorilor; etc.

Evreii nu contează cu nicio activitate sau iniţiativă creatoare în viaţa industrială a nici uneia din provinciile naţionale. Singura industrie în care şi-au manifestat aptitudinile distrugătoare a fost industria rachiului – cu care ne-au binecuvântat Polonia şi Rusia – îngăduită de domni numai din bucate stricate, pe care şi boierii ba şi mănăstirile le descopereau şi cereau să facă rachiu „din bucate ude/Dreptul de a avea povarnă era acordat cu privilegiu şi hahamilor şi sinagogilor. În schimb, Românii şi străinii se ocupau cu întemeierea de industrii utile societăţii, toate întărite cu privilegii importante, dar şi cu îndatorirea de a nu ridica preţul peste cel fixat, cu ceva inferior faţă de acele străine, iar când „şarturile” nu erau respectate, atunci privilegiile erau şi ele desfiinţate. %

Domni şi boieri, mănăstiri şi biserici, precum şi oameni din toate straturile sociale erau întemietori de industrii. C. şi Al. Ipsilante şi, în special, Al. Moruzi le acordă protecţie.

Un veneţian Alexandri obţinuse privilegiul de a

întemeia o fabrică mare de lumânări de ceară albă – privilegiu care; însă, i s-a luat fiindcă nu s-a ţinut de îndatorirea de a nu vinde peste preţul fixat. Această industrie, domnească şi bisericească, era foarte dezvoltată şi grija cea mare era de a nu se amesteca său, încât în 1797, chiar cumpărătorul fu bătut şi marfa confiscată. La Prejmer, Gh. Nica avea o fabrică sistem rusesc.

Pe la finele sec. XVIII, ia naştere şi fabricarea sticlei, de către Ardeleni, ca la Rucăr; de Români, la Târgovişte şi la Craiova – unde erau şi Nemţi şi Unguri – prin Dâmboviţa, de sticlari domneşti. Un Ceh încearcă o nouă fabrică de sticlă şi de cristal; în 1785, un Evreu întemeiază o fabrică modernă la Hârlău, dar o trece repede unui Neamţ; prin 1806, boierul C. Filipescu întemeiază o fabrică de porţelan, cu privilegiu pe 10 ani şi cu atribuire de; 10 scutelnici.

Industria potasei a luat o mare dezvoltare cu C. Duca Vodă care o expoita până la Danzig şi a crescut în paguba ţăranilor care nu mai puteau culege lemne din păduri. A încetat definitiv odată ce lemnul de brad a avut căutare. La Prejmer, în 1830, erau numeroase cuptoare de potasă instalate de industriaşul Gheorghe Nica. Acesta avea fabrici de lumânări, de am ciu turcesc şi exploata minele de la Poiana Sărată. Erau şi fabrici de tabac, de tutun şi de chilimbar.

Al. Moruzi s-a străduit mult pentru fabricarea, potasului şi, astfel, reuşi, în 1794, să o înfiinţeze, cu toată împotrivirea Austriei, condusă fiind de boierul Radu Slătineanu, întrebuinţând 150 oameni şi pentru care aducea de peste graniţă nu mai puţin de 2000 oi pentru încrucişare. Medelnicerul Arbut ridica o altă fabrică, în 1796, pe apa Dâmboviţei. În curtea mănăstirii Mărcuţa, era o fabrică de testemeluri a unuia Stănuţă. În 1830, Vornicul Gh. Ghica, viitorul domn, avea şi fabrica lui, precum aveau şi alţii şi precum se lucrau şi în case particulare. Ghermesuturi se fabricau şi la Hanul lui

Marinco. Găitanari lucrau în Dealu Spirei, îndeletnicire pe care la Braşov o aveau trolarii. Honor în Gaudin, secretar al agenţiei austriece, şi Ion Popa Polizon înfiinţau, în 1803, o fabrică de tors bumbacul „acel nou meşteşug după a Englezilor tertip/Ipcă de la finele sec. XVIII, erau, în Bucureşti, 60 dulapuri, adică roate pentru depănatul borangicului. Industria vopsitului era răspândită peste tot, având-şi, la Bucureşti, breasla încă din 1781. În Craiova, erau mătăsăragii armeni.

Industria alimentară începe să se dezvolte, cu „chiuă de păsat" – arpacaşul se exporta în Turcia şi în Moldova – cu mori de oloiu, ca la Iaşi, cu mori cu cai în principalele mănăstiri din jurul capitalei Munteniei, etc.

În Ardeal, industria casnică se dezvolta şi înregistra venituri preţioase, iar cea modernă face şi ea progrese, fără a se bucura de vreun sprijin oficial.

Bibliografie: V.A. Urecliia, o c.; N. Iorgu – îşi. Rom, prin, călători. III; îşi. Com.; Studii şi Doc.; Scrisori şi inscripţii ardelene; Corespondenţa lui D. Aman; Acte şi fragmente; îşi, industrie; Istoria Bucureştilor; Negoţ şi meşteşuguri; etc. Documente – Calimathi şi Hurmuzachi; G. Gologan – o c., Gh. Netta, A. Hâciu, I). Z. Furnică – o c., Ivrbiceanu – Mitropolia Moldovei, Ionescu-Gion: o c.

Atmosfera morală şi religioasă în care făceau negoţ şi industrie negustorii băştinaşi şi cei streini de religie creştină.

Faţă de metodele întrebuinţate de Evrei ca să acapareze bogăţiile ţărilor româneşti şi să reducă toate clasele sociale – domni, boierr negustori şi ţărani – la mizerie cât mai întinsă şi profundă, este foarte interesant şi de mare actualitate să cunoaştem câte ceva din atmosfera morală şi religioasă în care trăiau şi făceau negoţ neguţărorii băştinaşi. Şi această atmosferă de frăţie şi de îndatorinţe mutuale se datora în totul vechii alcătuiri a breslelor, pe care este bine să o rezumăm măcar ca o schiţă generală, ca, numai astfel, să ne dăm din plin seamă

de marea pierdere ce a suferit-o viaţa economică şi naţională românească prin desfiinţarea puternicei fortăreţe care apăra fiinţa poporului şi a statului românesc.

Iată ce cetim în „Industria la Români" a istoricului N. Iorga despre rostul acestor organizaţii în trecut şi despre epava politicăle, care au ajuns atunci când iniţiativa a trecut, de la cei cointeresaţi care le dădeau rost şi viaţă, la cei interesaţi care îi dau o viaţă artificială şi stricătoare de coeziune naţională.

„Prin breslele organizate, având rădăcini în viaţa satelor, se filtrau spre târguri şi oraşe elemente ţărăneşti destoinice, care, trecând în marea familie nouă, binecuvântată de Biserică, nu părăseau nimic din învăţămintele religioase şi morale ale locului de origine. Satul rămânea şi mai departe în legătură cu acela pe care nu-l mai avea în mâini, dar îl ştia îngrijit, privegbiat şi îndreptat în acelaşi sens. Şi astfel se legau, pe atunci, prin ascensiuni morale, fără întrerupere, clasele, pe care nu le despărţea invidia şi ura, ale societăţii. Breslele, formate în Moldova prin voia lor, se dezvoltau după propriile lor nevoi. Corporaţiile de azi există prin voia statului şi se dezvoltă potrivit cu interesele acestuia. Cele vechi se ajutau cu un mândru sentiment de frăţie; azi, pe baza cotizaţiilor stoarse poliţieneşte şi administrate biurocratic, ele primesc un ajutor care seamănă mai mult a filantropie oficială. Odată ele rugau pe cineva să le fie şef, îl reţineau din toate puterile când „se supăra" să plece; azi ele suportă adesea cu greu omul, fără tragere de inimă şi putere de lucru pe care li-l impun, sub scutul statului, interesele politice".

„Calităţile de atunci veneau din principiul dublu al asociaţiei sufleteşti şi al libertăţii de iniţiativă. Defectele, fatale, de azi, vin tocmai din lipsa acestor însuşiri şi, alături, fără apărarea unui spirit de vitează rezistenţă, venind din lăuntru! organizaţiilor de meşteri, libertatea neţărmurită a oricărei concurenţe de aventuri, folosită mai

ales de streini, tărăşte, în apele ei tulburi, ultimele fire de nisip din zidurile de piatră ale simplei, dar nebănuitei cetăţi de odinioară" *).

Alexandru C. Mavrocordat hotărăşte, în 1783, o „cutie" a negustorilor hrănită din taxa de jumătate de leu la sută ce o plăteau negustorii străini cu ridicata şi se instituia astfel pensia „celor cuprinşi de nevoi şi de sărăcie", hrănită din gloabele asupra negustorilor care vor „zice cuvânt de necinste asupra altui neguţitor" *L*). Starostele îndeplinea şi funcţiunea de a supraveghea şi cu apel la Visterie, având a opri „cotul sau cumpăna vicleană" 3), precum aveau, el şi fruntaşii breslei, dreptul de a opri pe pământeni, pe Armeni şi pe Jidovi, de a deschide dugheană „ca să neguţitorească cu marfă subţire care vând neguţitorii dughengii" 4) – adică negustorii băştinaşi.

Mai exista şi o instituţie tot atât de înaltă ca morală şi umanitate, aceea a ajutorării orfanilor. Din postavul vândut de fabrica de la

1) N. Iorga, Industria la Români, p. 190.2) Uricariul, I, p. 38 – 44.3) V.A. „Urechea, II, p. 378.4) Ibid, ibid, I, 4*54 şi urm, nota: La fabrica condusă, în 1795, de Hagi Chiriac Arbut se căutau şi 12 săraci de la 12 ani în sus ca să înveţe meşteşugul. Vezi şi tom. V, 291 – 3 şi urm, nota 295 şi p. 296 şi nota.

Pociovalişte-Ilfov a boierului Radu Slătineanu, se închina câte o para de cot de postav de cumpărător în beneficiul orfanilor, taxă decretată prin hrisov *).

Cele mai multe şi mai bogate mănăstiri şi biserici răspândite peste tot cuprinsul Ţărilor Româneşti, prin oraşe şi prin târguri, erau ridicate de neguţători aparţinând la diferite esnafuri. A le înşira pe toate, înseamnă a transcrie aci unul din cele mai frumoase capitole ale civilizaţiei româneşti, dar care nu formează în special obiectul acestui studiu.

Pe la începutul sec. al XIX-lea, ai loc asociaţii cu caracter mult mai largi, ca acea Prăţie „adelfiat" de la Iaşi,

care înfrăţea pe Români şi pe Greci pentru ajutorarea lor mutuală L).

Nu trebuie trecute cu vederea raporturile părinteşti ce legau pe neguţători de calfe, de „copiii lor”, cum erau numiţi într-o scrisoare de pe la 1817 a unuia care plecase de la Sibiu, de la Casa C. Hagi Pop şi se aşezase la Craiova. Acesta scria fostei sale stăpâne Hagiica Păuniţa felul cum conduce Băluţă Ioan pe cei în legătură cu dânsul la slujbele religioase”.

Băiatul din prăvălie – scrie Furnică în opera sa atât de des citată – nu era numai un funcţionar care făcea un serviciu oarecare, pentru care era plătit, ci era şi un factor hotărâtor în bunul mers al afacerilor comerciale ale stăpânului său. El devenea cu timpul un alter ego al lui. Se identifica cu interesele lui. Le apăra ca pe ale sale proprii şi se lupta cu muşteriul ca să dea pe marfă preţul cel mai urcat şi prisosul dobândit, prin isteţimea lui, prin inteligenţa lui, nu intra în punga lui, ci în cicmigeaua stăpânului”. Dar această „purtare vrednică de laudă din partea unui băiat de prăvălie, era în vechime răsplătită de către patron. Mai întâi el mărea leafa slujitorului devotat”. După câtva timp, îl numea tejghetar, apoi îl asocia cu o parte din câştig în alişverişul prăvăliei sau, în multe cazuri, îi da de soţie pe una din fetele sale şi-l lăsa urmaş al său dacă nu avea băieţi sau băieţii se apucase de alte ocupaţiuni sau îi deschidea prăvălie deosebită pe seama sa, cu obligaţiunea să-i întoarcă capitalul în rate mici, într-un timp îndelungat. Aceasta era cea mai mare ambiţiune ce hrănea un comerciant român 3). Viitorul negustor începea – spune istoricul N. Iorga – ca „slugă”, ca „ucenic” şi ajungea de la o vreme „comisionar” 4). Preotul craiovean Iordachi creşte „pedepseşte” în limba elenică pe fiul său, pe care la[194]

194 St. şi Doc., XV, p. 341, no. 979. 2) Ibid, VIII, p. 170, no. 73. Iată ce scria r „Rugăciunile care facem Maicăi preacuratei Fecioarei la zile de sărbătoare, nopţile cu privigheri şi ziua cu deosebite podoabe de

15 ani doreşte a-l face să intre pentru învăţătura acestei cariere (de neguţător) la Casa Hagi Pop din Sibiu 1). De altfel şi Aromânii din Macedonia trimiteau pe feciorii lor la învăţătura negoţului în streinătate, ca la Budapesta şi Viena[195]).

Negustorii băştinaşi duceau corectitudinea până la înălţimea unui cult religios. Câtă evlavie se desprinde din toate preocupările lor, se poate vedea dintr-o frântură de scrisoare a unui agent al lui Aman, Dheorghe Mihalovici, către marele negustor oltean: „arăt dumitale că, de când fac neguţătorie, nu m-am ruşinat între negustori şi voi să nu mă ruşinez nici acum, cu ajutorul lui Dumnezeu"[196]). Sau dintr-o altă scrisoare a neguţătorului Nicolae Iliad, datată din Bucureşti în 17 Ianuarie, 1790, către Hagiul C. Pop din Sibiu: „Primiţi şi socoteala zahărului şi mă iertaţi pentru întârziere, pentru că, voind a o achita cu o oră înainte, m-am încurcat mai rău şi de aceasta cer iertare; într-adevăr, cu cât am stăruit să lucrez cu mai mare chibzuire, niciodată nu mi-a venit nici drept şi aceasta o atribui nenorocului meu"[197]).

Dar o altă frumoasă ambiţie a vechilor neguţători era şi aceea de a-şi cucen cu cinste un loc şi un rang în biserică „care şi cine să stea la foişor sus şi care să stea jos", începând cu fruntaşul unei întregi societăţi de negustori bogaţi „Hagiul" C. Pop şi isprăvind cu ceilalţi –

---

cântări şi cu doi cântăreţi, desăvârşiţi psalţi, între amândouă strănile şi ne aduce de ascultăm acest fel de podoabă, ca pe nişte călugări. 3) Furnică, o. c., 225 – 226. 4) N. Iorga, Corespondenţa lui D. Aman, p. 12 – 13, no. 43.

195S ara din Vcles comunica dorinţa negustorului An. D. Li ca din Budapesta să-i trimită pe fiul Teodor la ucenicie. An. Lica îi cerea prietenului ca fiul său să aibă anu

196m ite însuşiri : sănătos, cinstit, credincios, sincer, ascultător, să nu fie leneş, să nu hoinărească, să fie iubitor faţă de fiul său. Vezi Aromânii, p. 205 – 200. 3) Corespondenţa

197l ui D. Aman, p. 4, no. 5. 4) Din corespondenţa grecească a casei Hagi C. Pop din

iar lupta se da de bărbaţi deopotrivă ca şi de soţiile acestora[198]).

Aceşti neguţători de ţară – „cuminţi şi evlavioşi” cum îi numeşte istoricul N. Iorga[199]) – se bucurau de o binemeritată consideraţie şi din partea stăpânirii, comerţul devenind, pe la 1820, sub influenţa ideilor apusene, o ocupaţie cercetată şi înconjurată de consideraţie. La crearea, în 1817, a epitropiilor şi curăţelelor în Moldova, se alegeau, la fiecare scaun episcopal, doi boieri „cei mai notabili” şi doi negustori cei mai însemnaţi[200]). Încă în 1797, Domnul alegea în Bucureşti un tribunal de şapte care să judece pricinile ivite între negustorii străini de lege creştină, care aveau organizaţie deosebită, considerată ca o companie[201]).

Vechiul negustor român respecta formele vechi în virtutea tradiţiei şi era prea mândru, mai presus de toate prea mândru, ca să-şi permită a se servi de mijloace şi forme neuzitate care să-l coboare de la înălţimea piestigiului de care se bucura îndeajuns şi între breslaşii lui şi în mijlocul societăţii pe care era obişnuit să o servească corect şi numai corect. Vom reda felul plastic cum G. Zâne a descris pe vechiul negustor român, ca, astfel, să reiasă cât mai limpede figura lui morală faţă de aceea a negustorului evreu care lupta ca să dărâme toate formele tradiţionale în care se desfăşura şi evolua vechiul negoţ /amânesc.

„Negustorul evreu vrea clienţi, clienţi cât de mulţi şi, pentru a-i obţine, el întrebuinţează cele mai variate

---

198S ibiu din bibi. Acad. Rom. După Furnică, 1st. Corn. 425. Scrisoarea se termină : „Şi

199r ămân al cinstitei tale persoane ca frate şi slugă. Pe cucoana Păuniţa slugarnic o închin.

200K icolae Iliad”. 5) St. şi Doc., XII, p. 64 – 5, no. 116, V, şl no. următor. 6) N. Iorga.

2011 st. Com. II, 108. 7) Uricariul, V, p. 27. 8) V. A. Urechiă, VII, p. 118 – 119.

mijloace – ... Pe câtă vreme”, comerţul vechiului regim se desfăşura în cu totul alte condiţii. Negustorul de atunci era căutat, nu umbla după clienţi. Îl vedeai stând în fundul dughenii lui scunde şi întunecoase, învăluit în lumina discretă pe care i-o dăruia un mic ochiu’ de fereastră. El îşi aştepta netulburat clientela pe care o cunoştea în întregime, din partea căreia primea nu numai banii mărfii vândute, dar şi o consideraţiune pe care azi un negustor aproape niciodată nu o capătă. Actul comercial, prin prestanţa şi calmul negustorului, prin încrederea cumpărătorului în marfa scoasă din adâncimea vreunui raft, prin lipsa de tocmeală, avea într-însul ceva demn şi serios, apărea ca expresia exterioară a unei înalte funcţiuni sociale. Niciodată negustorul nu trebuia să-şi caute clienţi. Acest lucru şi obicinuinţa şi legea îl opreau. Atunci când un negustor se abătea de la regula generală, venea ocârmuirea şi lua aspre măsuri. Meseria negustorului era păzită de ceea ce în ochii lumii ar fi putut să o coboare atunci când negustorul nu ştie el singur să o ţină la înălţimea tradiţiei. Dar aceasta se întâmpla rar”. Şi mai – departe: „De pe poziţia socială, pe care stătea, negustorul vechiului regim îşi putea arăta oricând mândria omului care stăpâneşte o situaţie. El se credea pe drept jignit, chiar şi atunci când o beizadea, un fiu de Domn, trecând pe dinaintea dughenii sale şi văzându-l, nu-i acorda atenţia salutului”.

11 urmărim pe G. Zâne. „Negustorul vechiului regim nu urmărea prefacerea stării de lucruri. El era un tradiţionalist. Aceea ce apucase aceea continua. Viaţa de prăvălie ca şi aceea de familie îşi ducea neschimbată drumul. Timp liber avea totdeauna din belşug şi îl consacra cu dărnicie petrecerii, distracţiilor ori prietenilor, mai ales dacă era om cuprins”.

„Acesta era negustorul român de la începutul secolului XIX pus în faţa negustorului evreu care nu recunoaşte nicio tradiţie. El refuză o viaţă de linişte ori

petreceri. Pentru dânsul comerţul este totul. Astfel, el este inovator şi, ca toţi deschizătorii de drumuri noi, va întâlni ostilitatea tuturor spiritelor tradiţionaliste. Evreul ridică clientela – aducătoarea de câştig – deasupra tuturor categoriilor vieţii şi ale lumii şi pentru aceasta comerţul său înseamnă o dublă luptă pentru captarea clientelei curente şi crearea unei noi clientele”. Mijloacele întrebuinţaţe sunt cunoscute de toţi: „tragerea de mână ori de haină, afişarea gălăgioasă a preţurilor şi a calităţii, etalarea mărfii la geam, la uşă sau chiar în stradă – sistem întrebuinţat până şi de zarafi care, stând turceşte înaintea dughenilor, sunând mereu în pumni ruble şi ducaţi, atrăgeau atenţiunea trecătorilor”. Alte procedee: „atracţia sau „smomirea” calfelor, pe care ei le iau de la negustorii creştini şi le întrebuinţau în folosul lor; eftenirea preţurilor, negoţul ambulant, precum şi toate acele mijloace cu care se înarma concurenţa lor neleală, despre care am vorbit mai sus 3).

Încheiăm această latură a problemei ce ne preocupă, atât de interesantă, prin constatarea lăsată de Thibault Lefèbre despre vechii noştrir negustori: „Se laudă manierele blânde şi îndatoritoare (engageantes), precum şi cinstea negustorului de naţie românească”. Şi aceasta încă, pentru anul 1854[202]).

În faţa noilor stări de lucruri, aceşti negustori „cu maniere blânde şi îndatoritoare”, cinstiţi şi harnici, înale căror preocupări intra şi grija educaţiei unui tineret pentru această nobilă îndeletnicire negustorească, precum intra şi grija de şcoala, biserica şi civilizarea societăţii, în faţa noilor stări de fapt care le micşora prestigiul şi le ucidea iniţiativa, ei cedează zi cu zi din poziţiile lor şi cad biiuiţi, după o luptă aprigă dar neegală, ca nişte ostaşi răpuşi de sforţări în apărarea hotarelor ţării şi a fiinţei neamului.

g) Noua înfăţişare a centrelor urbane şi rurale, cu

202 G. Zâne, o. c., p. 334 – 348.

date statistice asupra numărului lor.

Năvala acestor poporaţiuni, care n-au avut nimic comun cu pământul şi destinele poporului nostru, a reuşit, în scurt timp, să altereze în toate ale ei manifestări vechea şi tradiţionala înfăţişare a vieţii noastre economice, ca şi aceea a centrelor noastre urbane şi rurale. Această alterare începe să se resimtă peste tot. Primul ecou îl prindem în structura demografică a provinciilor noastre: începând cu Bucovina şi Moldova, primele cetăţi care cad în păienjenişul tentacular al acestor barbari revărsaţi ca nourii de lăcuste peste lanuri de grâu de aur.

Să începem cu Moldova. Primul recensământ al populaţiei acestei provincii a avut loc în anul 1803, executat de Domnitorul Al. C. Moruzi şi care ne arată: 544 capi de familie aşezaţi prin sate şi 2389 la oraşe, ceea ce ar face în cifre rotunde 3.000 capi de familii evreieşti faţă de 15I-549 capi de familie creştine; sau în suflete: am avea 12.000 Evrei faţă de ceva peste 604.000 creştini[203]). Proporţia se stabileşte, aşa dară» la *2*% Evrei faţă de 98% creştini.

O nouă invazie are loc nûmai decât după aceasta, fiindcă, în 1804 deja, boierii Divanului se plâng rău de numărul mereu crescând al Evreilor, stabilindu-se în paguba indigenilor L).

Din recensământul din 1820 al Domnului Mihail Şuţu, găsim un total de 4.728 familii (984 la sate şi 3 – 744 la oraşe şi târguri), adică. 18.912 pentru Moldova, marcând o creştere de 58.33% pentru 17 ani sau de 3, 43 % pentru fiecare an. În cifre rotunde: 19.000 suflete evreieşti pentru anul 1820[204]).

Anul 1827 înseamnă o altă etapă, din ale cărui date rezultă că existau în satele Moldovei 1.200 cârciumari

203m ănăstirilor, ai particularilor şi ai statului, ordinele religioase, numeroase categorii de-

204n evolnici sau incapabili de a achita impozitele. 2) Ms. Ac. Române, p. 91, p. 237 – ap-

evrei, 3.602 Evrei stabiliţi în târguri şi în oraşe şi 1.256 în Iaşi – adică 6.078 capi de familie în toată Moldova, cu o creştere de 1.350 familii faţă de 1.820,. ceea ce reprezintă 26, 32 % pe 7 ani sau 3, 76% pe an, iar faţă de 1803 o creştere exactă de 100 %[205206]). Cu alte cuvinte, un total de 24500 suflete, aproximativ.

Pentru Muntenia, n-avem date oficiale pentru această perioadă. De asemenea pentru Banat şi Basarabia. Pentru această din urmă provincie oropsită odată cu căderea ei sub Ruşi, deşi n-avem date, putem deduce, totuşi, din scurgerile lor spre Moldova, că Evreii creşteau vertiginos, revărsându-se în puhoaie din toate ţinuturile Rusiei – poloneze şi ruseşti. Iar guvernatorul general al Podoliei, Bahmetiev, care a fost un flagel pentru Basarabia, lăsând-o pradă jafului întregii bande adusă şi patronată de nevastă-sa, a populat oraşul Chişinău şi toate, tribunalele din guvernământ, cu Polonezi, Greci, Armeni şi Evrei[207])” bine înţeles, de cea mai urâtă speţă.

Măsurile decretate de excelenţii administrateii ai Bucovinei nu sau executat conştiincios decât abia pe la 1810 încoace. Ovreii veneau deci mereu, deşi birul bucovinean era mai mare decât cel din Galiţda. Între 1786 şi 1801, ei intrau, pe an, în medie, câte 32 familii. Intrau săraci şi sfioşi încă, aveau „prea puţină avere şi încredere ca să întreprindă vreun negoţ însemnat”. Cârciumari erau, însă, chiar pe valea Ceremuşului 6). În 1783, eteiu de-abia 103 meşteşugari[208]). Dar, datorită.

205V erax, o. c., p. 7. 3) Verax. o. c., 4) Ibid, ibid. Cifrele acestea, bazate pe o evaluare arbitrară, n-au valoarea celor furnizate de recensămantele din 1803 şi 1820.

206 Din art. , .Administraţia în Basarabia” de C. Şoldau, în Univ. din 20 Iulie 1941 – după* scrirorile din 1823 ale lui Longhinov către contele Vorontzov. 6) Alphabetische Darstellung:

207d es Bukovinaer Kreises, în Jahrbuch des Bukoviner Landesinuseums – Czernowitz, 1908,.

208p . 31 – ap. B. Duică, o. c., p. 158. 7) N. Iorga, Istoria Evreilor.

un port turcesc cu mai puţină însemnătate pentru Turci. Negoţul este pe măsură de activ cu negustori austrieci, francezi, ruşi şi turci[209]).

Până la încheierea acestei perioade, Evreii, preferaţi de boieri fiindcă plăteau bezmăn mare proprietarilor de moşii, au fundat pe aceste terenuri boiereşti 21 târguşoare 2), între care oraşul Fălticeni la 1780 şi o parte a oraşului Focşani, despre care găsim în 1798 un hrisov dat unui staroste Simon, după cererea târgoveţilor, de a mai aduce încă 60 familii evreieşti 3). J.B. Brociner susţine că boierii din Moldova apelau la Evreii din Basarabia şi din Bucovina să vie în ţară să fundeze târguşoare, ca să ridice starea economică a ţării-prin comerţ şi industrie 4). Dar n-are dreptate acest mare apărător al cauzei evreieşti, fiindcă boierii s-au îngrijit prea puţin de ridicarea stării economice a ţării, ci mai mult de veniturile mai ce le încasau prin aceşti Evrei, care, odată arendaşi ai drepturilor boiereşti, răspândeau cultul rachiului otrăvitor şi jefuiau pe ţărani de toată vlaga şi de tot binele lor, având la îndemână, aceşti Evrei, scaunele de măcelărie, pităria, accizele, cârciuma – acest debit de băuturi spirtoase, prin mijlocirea căruia condamnau la datorii pe ţărani şi acaparau toată viaţa economică. Nu chemaţi în interesul ţării s-au grăbit a veni, ci preferaţi de boieri. Dar cei mulţi veneau nedoriţi de nimenea.

Pentru Muntenia, statistica oficială din 1820 ne dă o singură comunitate evreiască la Bucureşti, cu 129 capi de familie. Din diverse documente, reiese că şi Craiova avea o mică colonie jidovească, condusă de un staroste. Este probabil că existau, de asemenea, Evrei izolaţi şi în centre ca Ploieşti, Piteşti, Târgovişte *b*).

După alte izvoare, Bucureştii ar fi numărat, în 1804, 120 familii evreieşti, iar în 1813, peste 500.6), ceea ce îl

---

209 7) Pumică, Ind. la Români, 129 – 130. 8) N. Iorga, Istoria Bucureştilor. 233 – 234-

determină pe Caragea Vodă să mai numească un staroste pentru Evreii leşeşti, în persoana lui Haim Herş, cu drept de a judeca afaceri comerciale şi industriale între ei şi cu jurisdicţie pentru Evreii străini 7).

Din impresiunile culese de anumiţi scriitori şicălători – cărora nu le putem acorda un credit prea larg – dăm aceste date. Kreuchely şi Fotino dau pentru Bucureşti 16.000 case cu 100.000 locuitori, între care 1500 familii de sudiţi; iar consilierul de legaţie Clausewitz, dă, pentru 1824, 80.000 – 90.000 locuitori, între care 4.000 Nemţi şi numai 6.000 Evrei8).

Majoritatea Evreilor din Bucureşti erau, în 1812, sudiţi austrieci, ruşi şi francezi, iar generalul rus le-a dat învoirea ca Evreii pământeni să-şi aibă staroste deosebit, iar peste sudiţi să rămână un staroste neamţ). Fiindcă, de la venirea Ruşilor şi până la tratatul de pace din 1812, invazia străinilor şi mai ales a Evreilor are loc cu mare repeziciune la oraşe, dar mai ales la Bucureşti 2). Din catastivul Hahambaşei Haini Herş rezultă că, în 183, au intrat în Bucureşti, numai din Austria şi Turcia peste 1.000 de Evrei[210]). În acest oraş, numărul meşteşugarilor străini creşte într-atâta, încât în 1804, croitorii bucureşteni protestează că se înmulţesc Evreii şi sudiţii care n-au de dat angarale şi beilicuri şi pot smomi calfele, făcându-se „chedir” pământenilor[211]).

În cursul războiului ruso-turc din 1827, se observă o năvală a Evreilor din Iaşi spre Bucureşti –, dar Marele şi; >ătar Alexandru Chica ia măsuri şi nu îngăduie aşezarea decât numai acelor străini care se îndeletnicesc cu plugăria[212]).

2101) V. A. Urechiă, IX, p. 589 şi V, p. 705. 2) Ibid, X, I), 218. 3) Ibid, 222 – 223.

211N ote istorice, 6) Ibidem 7) N. Iorga, 1st. Com. II, 104 – 105. 8) Ibidem. 9) N. Iorga,

212I storia Evreilor. 10) Ibidem. 13) V. A, Urechiă, V. p. 42 – 43. nota. 12) N. Iorga,

În 1787, li se îngăduie din nou a-şi face casă de rugăciune °), iar în 1793, se strică o sinagogă centrală făcută fără voie, într-un han din mahalaua Răsvanului[213]), aşa după cum şi în 1768 li se stricase aceea de lângă hanul Sf. Gheorghe Nou şi cea aşezată mai sus de casele lui Pârscoveanu 8): În 1823, şi Evreii din raiale îşi aveau sinagoga lor 9). Aceştia erau supuşi încă din 1821 Cămărăşiei 10).

Pe la finele sec, al XVIII-lea, Evreii iau prăvăliile din hanul din mahalaua Răsvanului, majorând preţurile, dublând chiriile n). Prin 1823, încep a fi în stare a cumpăra, dintre ucenicii creştini ai zarafilor, case cu 27.000 lei în Bucureşti şi, astfel, pregăteau, ca şi la Iaşi, şi în capitala Munteniei, luarea cu orice preţ a imobilelor12).

Cam pe la începutul perioadei de faţă, în stadiul acesta de profundă preschimbare, – zice Furnică – „ei fură cât se poate de timizi, de smeriţi şi de respectuoşi faţă de autorităţile locale şi de populaţia pământească. Deocamdată, se instalară în Bucureşti, într-un cartier izolat şi prea puţin populat, dar aproape de centru, adică în mahalalele Sf. Vineri, Udricani, Jigniţa, Olteni şi a bisericii Bradului: şi se grupară, strânşi la un loc, unul lângă altul. Ei încliiriară de la proprietarii români, cu preţuri bune, casele cele mai rele şi mai ponosite din cartier, pe care Românii nu vreau să le ocupe şi să se îndeletnicească cu meşteşugurile lor şi să producă mărfuri de concurenţă, pe care le lucrară prost şi din marfă proastă şi le vândură pe preţuri mici, spre a-şi atrage muşteriii. Tot ieftin vândură şi marfagiii, care strigau marfo! pe strade şi tot proastă fu marfa ce ei vindeau” 13).

În Ploieşti, ei se înmulţiră într-atâta, încât au obţinut, încă din 1811, şi un staroste în persoana lui Moise Hahamul şi, după aceasta, s-au despărţit de cei din

---

213I storia Evreilor, 13) V. A. Urechiă, I, p. 450 – 451 şi Furnică, o. c., 112 – 113.

Bucureşti de care până atunci depindeau, având şi îngăduinţa de a avea sinagoga lor, dar nu se acordă starostelui nicio scutire: „iar a scuti şi el vreo piăvălie sau cârciumă, ori vreun om străin, acest privilegiu nu i se dă de către Divan[214]).

Despre Evrei în alte oraşe din Ţara Românească nu se pomeneşte până la 1850. Ei nu prea cutezau să se stabilească, cu toată protecţia nea ce le acordau consulii ai căror supuşi erau L).

1) Cum au fost văzuţi de călătorii şi scriitorii streini, precum şi de autorităţile administrative streine în provinciile pierdute de-a lungui veacurilor.

Este de cea mai mare importanţă pentru cunoaşterea cât mai obiectivă a acestor populaţii ce au invadat Moldova şi erau pe punctul de a invada şi Muntenia să luăm cunoştinţă de constatările făcute de scriitorii şi călătorii mai ales străini care au venit în contact mai scurt sau mai îndelungat cu ţările noastre. t

Iată câteva denunţuri.

Izvoarele austriece oficiale îi descriu ca „săraci, vagabonzi, cerşetori”, locuind în colibe păcătoase şi \atât de săraci, că, atunci când o ordonanţă imperială îi obligă să facă dovada că au fiecare cel puţin 250 florini capital, o sumă foarte mică, fără de care nu pot rămâne în ţară, ei se ridică în masă şi trec în Moldova[215]). Internunţiul papal scria acestea în 1794 s: „Evreii aşezaţi în Moldova sunt Evrei mizerabili „pe care Austriecii nu voiau odată să-i ţie în Bucovina**[216]).

Parant, consul francez la Iaşi, raportează cele ce urmează, în 1798, despre Evreii din Moldova: „... numărul

---

214V el Logofăt Constantin Dudcscu către întâiul Divan şi Comitet care orânduicşte în 13

215A ug. 1811 ca Moise Sticlarul Hahamul să le fie staroste. Divanul este reprezentat de Raiu Golescu. Isac Ral et şi Mi hal ache Manu. ,2) Furnică, o. c., 113. 3) Vezi Polck,

216o . c., – ap. B. Duică şi Verax, 329 – 338. 4) N. Iorga. Note istorice.

Evreilor este considerabil, cu toate că sunt mai dispreţuiţi ca ceilalţi supuşi. Sunt, cu toate acestea, câteodată, menajaţi de guvern, căruia îi procură mulţi bani. Acest soiu de oameni fac bandă aparte şi se ocupă de afaceri mercantile, de agiotage. Cu deosebire în Moldova, se poate spune ceea ce a spus un autor francez despre Evreii din Polonia: că ei ucid comerţul şi descurajează pe puţinii negustori cinstiţi care ar vrea să-l vadă înflorind. În adevăr, Evreii ştiu peste tot să-şi procure, prin marea lor activitate şi muncă, mărfurile care au mai multă trecere şi o fac aceasta cu o economie aşa de murdară, încât sunt totdeauna în stare a le da sub preţul curent. Această împrejurare trebuie ţinută în seamă de acei negustori care ar vrea să» se aventureze a-şi încerca norocul în această ţară Acesta era avertismentul ce nu uita să-l accentueze consulul francez, pentru ca compatrioţii lui să nu uite că, în ţările noastre, Evreii numai negustori în accepţia europeană a cuvântului nu puteau fi socotiţi.

Contele d'Hauterive, fost secretar al Domnului Alexandru Mavrocordat, care îl însoţise la Iaşi pe timpul domniei sale (1785 – 1786), îi caracteriza astfel pe Evrei: datorită numai Nemţilor, ei n-au rămas cei mai mari şarlatani şi au căpătat preferinţă pentru lucrările de tâmplărie, de croitorie, de ceasornicărie, pe care le exercită de altfel destul de prost"[217]). Şi, în altă parte, îi descrie din punct de vedere fizic în felul următor: au cea mai extraordinară figură care se poate vedea în vreun colţ al lumii; cu capul pătrat sus, ascuţit jos, acoperit cu o căciulă de blană neagră, ale cărei fire stau ridicate ca nişte ţepi de ariciu, de sub care atârnă doi zulufi de păr cât sunt de lungi, în timp ce spatele capului li este ras, ei mai au pe deasupra şi un cioc mic în vârful bărbiei, ceea ce le dă

217, ‚Mémoire sur l-état ancien et actuel delà Moldavie-*, Bucarest, Gobi, 1902, p. 354.

înfăţişarea unor capre de Angora”[218]).

Vice consulul francez din Iaşi, Viollier, îi descrie, în 1829, ca fiind nişte „mizerabili boccegii, cea mai mare parte fără domiciliu, vagabonzi plini de datorii, băgaţi în afaceri suspecte de mizeria vieţii”[219]). e „Nemn speculativ, viclean şi şarlatan, care a dus populaţia română la mizerie” – aşa ne apar după alte documente ale vremii[220]).

Thibault Lefèbre ne face acest sugestiv tablou despre Evrei: „Ei trec ca setoşi de câştig, nimic nu-i demoralizează, nicio vorbă nu-i descurajează, nicio aroganţă nu-i jigneşte. Ei acceptă cu umilinţă sau cel puţin în tăcere observaţiile cele mai severe, asprimile cele mai ţari şi câteodată cele mai nedrepte. Ei solicită cu umilinţă o comandă de la cel care i-a gonit cu un minut mai înainte şi un nou refuz nu-i va descuraja, pentru că persistenţa lor va înfrânge repulsia clientului. Sunt flexibili, insinuanţi, pătimaşi la câştig, abili în a adulmeca afacerile, a descoperi marfa, à încheia târguri, a pune în curent pe corespondenţii lor cu nevoile şi resursele pieţii”. Aleargă din producător în producător, căutând marfă, stabilind preţuri, făcând târguri, totul cu o ardoare, cu o îndemânare şi o pricepere surprinzătoare” 6). „Naţia evreiască... cu sumeţie se amestecă fără îndrituire în toate” 7), îi caracterizează N. Iorga.

„*Topi aceia* care cumpără dola Evrei – «scrie *tot Lefèbre* – *treime* «fi *verifice* cu *îngrijire* cântarul de care el se serveşte, greutatea *mărfii pe care* i-o dă, banii pe care *îi numără*, *facturile* pe care i le face. Preţurile pot fi exagerate, cântarul fals, greutăţile măsluite, marfa falsificată, moneda alterată, socoteala greşită). *Ţăranii*

---

218 Ibid, ibid şi Memoriu despre starea Moldovei la 1787. Ed. Ac. Rom. Buc., 1902. 354 – 355. Vezi şi V. A. Urechi», III. 355 – 56. C. Economia naţională. XXVI

219i bid, 334. 6) Th. Lcfébre, o. c., p. 307 – 309 – ÛP* 33°- 7) Iorga. reaslu

220b lănarilor, 33.

sunt victimele *Hui* de predilecţie pe care îi inşală la tot, la monedă, la socoteală, la greutate, la balanţă şi la mai cine ştie ce” 2).

În străinătate, erau cunoscuţi ca atare şi la fel zugrăviţi de toţi aceia care s-au ocupat mai de aproape de ei sau în mod întâmplător. După o mărturie germană din sec. XVIII”, ci trăiesc din furt şi fraudă, care, după părerea lor, nu sunt crime” 8) sau că ei „nu reputaţia de a fi foarte dibaci în comerţ, însă sunt bănuiţi de n nu-l face cu toată cinstea «şi buna credinţă posibilă” 4).

Şi nu trebuie trecută cu vederea următoarea relaţie dată acum un veac şi un sfert de Pouqueville, un prea învăţat consul francez al lui Napoleon Bonaparte, despre Evreii din Thesnlia şi apucăturile lor în timpul de dezolare când această provincie era bântuită de o pustiitoare ciumă. După ce descrie atât de emoţionat drumul ce-l parcurge acest curagios misionar al ştiinţei apusene, precum şi dezastrele desăvârşite sau pe cale de des volta reale acestui cumplit flagel, care a lăsat numai cimitire şi ruine, termină cu această ilustraţie: „Câţiva Turci îninlişti rămăseseră la Larisa cu Evreii care, traficând cu ultimele rămăşiţe ale celor moi şi, răspândiră, datorită acestui negoţ sacrilegiu, ciuma până la Salonic, unde, mai mult ca 15.000 de persoane muriră în acest 4111 funest pentru Grecia” 6).

Şi, de pe tribuna acuzării, istoricul Ni Iorga îşi ridică cu revoltă neistovită rechizitoriul şi împotriva adevăraţilor vinovaţi de această-ntare de lucruri alarmantă, când vorbeşte de cârciume care cu „zecile e numără aceste cazuri de exploatare şi de depravaţie, cârciumă lângă cârciumă, cu sticlele de rachiu de cartofi şi alte otrăvuri, în tot cuprinsul Moldovei, istovind şi rasa pentru hrăni rea viciilor „civilizate” ale clasei dominante” °).

Iată câteva elemente capabile să ilustreze structura sufletească tragică a acestor popor aţintii ale căror însuşiri au adus atâtea suferinţe, şi au produs atâtea pagube

ţărilor noastre şi poporului românesc, în ţicnere. Vremurile care au să urmeze sunt şi mai grele. Evenimentele, ca războiul ruso-turc din 1828 – 29, când ţările româneşti au fost ocupate cât* Huşi şi ţinute sub administraţia acestora pană în 1856, sunt prilejuiri minunate pentru invazii ovreeşti în proporţii catastrofale.

Astfel, se încheie această perioadă pe care am putea-o numi perioada de fecundaţie rodnică în nenorociri pentru ţările noastre.

I) Cum au fost văzuţi de băştinaşi – Domni şi oameni din popor şi reacţiunlle împotriva lor.

— Nţă de situaţia din zi în zi mai alarmantă creată de prezenţa în Ţările Romaneşti a unei poporaţiuni care îşi îngroşa rândurile şi strângea cercul de asfixiere a tuturor funcţiunilor fundamentale ale statului, n-au lipsit nici reacţiunile – fie din partea poporului, fie din aceea a Domnilor şi autorităţilor administrative. Mulţi din aceşti Domni – puţini, fireşte, faţă de cei mulţi câţi sau perindat pe tronul Principatelor – erau sinceri în apărarea pământenilor şi, prin străduinţele şi contribuţiunile lor, dădeau viaţă activităţii economice şi susţineaţi pe umerii lor toate poverile gospodăriei publice şi împlineau toate cerinţele mereu crescânde ce le reclama Poarta. Dacă, însă, aceşti Domni n-au reuşit în bunele lor intenţii sau dacă găsim măsuri contradictorii – de apărare a pământenilor şi de favorizare a streinilor totodată, – această nereuşită sau această contradicţie o atribuim iarăşi nevoii de a se strecura prin marile greutăţi cu care luptau.

Grija cea mare a acestor puţini Domni în această perioadă era ca Evreii sau sudiţii (mare parte din aceştia erau Evrei) să nu poată poseda imobile sau să nu vânză cu mărunţişul şi să aibă dugheni; grija lor era de a stăvili pofta de câştig feroce a precupeţilor şi cămătarilor sau luau măsuri, severe de a se pune stavilă invaziei nimicitoare etc… Printre aceşti Domni cu dragoste de ţară

şi de negustorii pământeni, apare figura energică şi profund înţelegătoare a lui Al. Vv. Moruzi, doinii al Munteniei şi al Moldovei, care umple cu strălucirea lui toată această perioadă. Alţi mari domni sub acest raport sunt Ioan Sandu Sturza, precum şi Alex. Mavrocordat, doi domni care s-au evidenţiat ca mari iubitori ai poporului lor.

Cel din urmă, în plângerea negustoiilor moldoveni din 1783, că străinii îi concurează cu „un folos de 25% în vamă şi în impozite”, aşa încât sunt în stare să-i distrugă în curând, lua măsura ca Evreii galiţieni să fie impuşi la o dajdie mai mare, pe care, nevoind a o plăti, fură poftiţi să plece în zece zile[221]). În acelaşi an şi acelaşi domn Al. Mavrocordat, cunoscut cu porecla de Pârlea Vodă, decreta, în Moldova, printre alte măsuri şi aceea ca negustorii străini să nu poată vinde marfa decât cu ridicata şi în termen; iar „desăgarii” care înşală la vamă, adică negustorii ambulanţi să nu mai cutreiere ţara, ci să cerceteze numai iarmaroacele; stabileşte repauzul duminical. Duminica şi la hramuri, şi pentru Evrei şi pentru Armeni şi stabileşte şi pensia „celor cuprinşi de nevoi şi de sărăcie – să se hrănească din suma gloabelor din taxe etc.). De asemenea, în acelaşi an, opreşte „matrapazlâcul” – adică i< şirea „afară la câmp înaintea celor ce aduc bucate la târg de vânzare şi taie preţul lor cu aceia afară şi apoi, după ce le aduc în târg, le scumpesc cu preţ nedrept peste măsură” 2) – prin aceasta lovind pe străini, dar în special pe Evrei, obicinuiţi cu asemenea negoţ încă din sec, al XVI-lea, de pe vremea lui Petre Şchiopul.

Nicolae Mavrogheni, „marele general domnesc” al Turcilor şi-a îndreptat, în 1789, în războiul înso-turco-austriac, toată furia necruţătoare împotriva negustorilor sudiţi, al căror rol a crezut a-l fi nimicit pentru totdeauna 3). Al. Ipsilante, luând măsuri de natură să proteguiască

221 N. Iorgu, Iat. Com. II. p. 74-

negoţul pământean, hotăra, în 18 Sept. 1797, ca să se rezilieze toate contractele sudiţilor care nu puteau fi negustori de băcănie cu măiunţişul, iar în 26 Septembrie, hotăra că suditul n-are voie să ţină prăvălie de liapoli – băcănie4). Decretează, totodată, ca străinii „creştini şi Armeni” să vândă numai cu ridicata, la Bucureşti şi la Craiova6) Opreşte, de asemenea, vinurile, rachiurile şi holerca străine6). Toate acestea, însă, au fost numai acte cu caracter diplomatic şi, deci, n-au avut niciun efect practic. Şi Mihail Şuţu, domnul Munteniei, hotăra, în 1791, ca negustorii străini care veneau de afară cu lucruri de băcănie, să vânză marfa cu ridicata, în termen de maximum 12 zile, deloc cu mărunţişul, ca să nu aducă pagube negustorilor localnici şi lua măsuri de constrângere severe 7). Toate acestea, însă, erau măsuri aparente luate ca să îmbuneze pe bieţii negustori pământeni de toate pagubele ce încercau din cauza protecţiei ce era nevoit să acorde negustorilor străini, silit fiind de ordinele straşnice ce primea de la marele Vizir8).

Constantin Ipsilante, fiul lui Alexandru, cel mai mare duşman al breslelor întărea, ceva mai târziu, la 1 Dec, 1799, toate privilegiile acordate breslei negustorilor pământeni, pentru întemeierea alişverişului, care aduce folos şi Cămării domneşti – o dovadă de înaltă consideraţie pentru aceşti negustori *). În 1802, 30 Decembrie, Marele Logofăt scrie Agenţiei austriece că sudiţii nfau voie a vinde cu mărunţişul „băcănii şi alte ca de aceste de/ ale mâncării şi băuturii ce sunt

1. Un cur lui I, p. 38 – 44 şi V.A. Urechea, II, p. 378.2) V.A. Urcchia, I, p. 02 – 3, no. 35.3) Hurmuzaki, XIX, p. 5, 4.4) v. A. Urccliia, VII, p. 344.5) St. Şi) >ºC. XIV, p. 07-T-9.6) Ibidem, p. joi. 7) V.A. Urccliia, IV, p. 312.8) Ibidem, p. 341.9) V.A. Urccliia, VII, p. 286 – 7.

supuse la nart, în vreme ce acest fel de lucruri ce metahirisesc ei nu sunt aduse din ţera Nemţească, nici din Europa, ci aceste sunt lucruri de ţera turcească făr’ de

numai cu ridicata, iară vânzarea cu mărunţişul, la acest fel de lucruri din ţerile Turceşti, care iaste supuse la Nart – este numai a Raialelor Turceşti” 1). În 1805, se iau măsuri de reglementare a precupeţiei bucureştene, opriţi fiind prăvăliaşii de a ieşi înaintea ţăranilor şi de a-i „măglisi” 2).

Deşi erau luate măsuri severe oprind pe sudiţi de a poseda imobile, ca, astfel, să se atenueze dificultăţile pricinuite de aceşti stăir. i mai ales Evrei, îmbrăcaţi în caftanul protecţiei consulatelor, totuşi, se ocolea uşor această oprelişte, reuunţându-se la acea protecţie, aşa că, pe la 1804, C. Ipsilante acorda naturalizarea cu un simplu decret domnesc3). Mai putem pomeni şi de / altă măsură de neîngăduinţă şi anume de acea rezoluţie pusă de Divanul domnesc, în 14 August 1811, că lui Moise Sticlarul, starostele Evreilor din Ploieşti, nu i se acorda nicio scutire de prăvălie sau de povarnă4).

Este demn de amintit pentru domnia lui C. Ipsilant acel memoriu atât de întemeiat şi de dramatic înaintat în Ianuarie 1804 Domnului de către croitorii români bucureşteni, prin care cer înaltului for „ca croitorii sudiţi, atât evrei cât şi ceilalţi, ca şi cei ce vin din alte părţi şi cei ce sunt făcuţi sudiţi de aicea, deschid prăvălii care pe unde vor şi lucrează şi nu vor să ştiu nimic de ponturile hrisoavelor ce le avem de la atâţia luminaţi domni, nici de Telalbaşa, nici de breaslă, nici la alte angarale nu ajută, nici beilic lucrează după obiceiu şi ne iau şi calfile noastre de le bagă prin prăvăliile lor, momindu-i că de la ei nu-i poate lua de beilic”. Şi mai departe: „Dar noi seim şi prin ţările lor obiceiul că pre la ţara lor când merge vreun om cu meşteşug de aicea, nu-l lasă nicidecum să lucreze de capul lui, ci-l pune slugă la meşter pământean, iar ei aici se fac stăpâni, nedând nici obişnuita milă a cutiei ce o avem, de se hrănesc dintr-însa cei scăpătaţi, cei bolnavi şi chiar şi slugile noastre, de nu putem hrăni din pricina lor şi cum va fi mila Mariei tale”. Dar tot atât de demnă de relevat este şi energica rezoluţiune dată de domnitor

acestui memoriu din care se vede toată tragedia pe care o trăiau meşteşugarii şi negustorii pământeni. Iată o: „Dumnealui vei Agă. Domnia mea croitorii ce lucrează aici în poliţie nu-i cunoaştem de sudiţi. Cum îndrăznesc dar unii ca aceia a se împotrivi la rânduielile breslei croitorilor şi a nu fi supuşi la cele care sunt acestui isnaf? ci dar poruncim să cercetezi jalba aceasta şi fiind arătarea lor adevărată, vericine va fi acela care nu se supune la rânduiala isnaf ului, să-i pecetlueşti ïhimneata prăvălia” *b*). Dar toată

1) V.A. Urecliia, XI, 266 – 67.2) Ibidem, 360 – 63.3) Ibidem, no – Cod. I, 255.4) Ibidem, 793.5.3) V.A. Urecliia, I. p. 657Cod. XXXVIII, filo 37 această rezoluţiune care respiră de înalt simţământ naţional şi profundă înţelegere a rolului unui domn, stăpân dar şi răspunzător de destinele poporului său, este în curând urmată de atâtea diverse scutiri şi privilegii acordate starostelui Evreilor, aceasta în ziua de 17 Aprilie, 1805[222]).

Domnul care, efectiv şi practic, a sprijinit pe pământeni şi a luptat pe cât i-a stat în putinţă împotriva năravurilor barbare şi a invaziei evreieşti, rămâne tot Alexandru Moruzi, proteguitor al comerţului şi industriei naţionale, pe cât de bun înţelegător al suferinţelor poporului şi atât în Moldova, cât şi în Muntenia. Ştim, din cele ce au precedat, că el s-a silit să sprijine toată viaţa economică în interesul valorificării bogăţiilor Principatelor peste care domnea şi, în acest scop, ştim că se lua la luptă cu monarchia austriacă; lua măsuri contra Turcilor de a mai intra în ţară fără nicio trebuinţă, aplicând cu seveiitate Nizamul; regula raporturile între gealepi şi saegii şi negustorii pământeni de vite; a pus oarecare regulă în privinţa narturilor şi monopolurilor care deveniseră pentru

222 22 – 23, Cod. 43, fila 449 verso. Vezi şi Hurm., p. 184, No. 4. 5) Mijlocirea Mitr.

oraşe o adevărată calamitate; etc.[223]). Şi, totuşi, lua măsuri păgubitoare numai negustorilor cu mărunţişul, adică comerţului român, înmulţind narturile[224]). Lua măsuri contra cămătarilor care făceau afaceri de camătă cu copiii nevârstnici şi da ordin ca „Agenţia să dea Nizam şi la alţi semeni ai lui (la alţi cămătari de această speţă) ca să n-aibă a mai face alişverişuri cu copiii, din care pricinuiesc gâlceviri şi davale” 4). Lua, de asemenea, măsuri, în interesul moralităţii publice şi, din îndemnul Mitropolitului Dositeiu şi al unor boieri din Epitropia obştiei, ca femeile să nu servească prin cârciume ori să locuiască acolo, chiar de ar fi şi rude ale cârciumarilor 5), tot aşa precum, în 1798, se luau aceleaşi măsuri ca „muieri sau fete celetnice” în cârciume să nu stea G). Acest Domn energic şi cu un mare spirit prevăzător, lua şi alte măsuri, ca acelea împotriva precupeţilor”, mai toţi streini, care ieşeau înaintea ţăranului, cu mulţi metri înainte de a intra în oraş; să-i cumpere cu viclenie şi înşelăciune, pe nimica, toate productele ce aducea spre vânzare” 7), – plagă cumplită de a cărei combatere s-au ocupat şi alţi Domni înaintea acestuia. În aceste condiţii inferioare trebuia să lupte negustorul pământean şi împotriva Evreului, precum luptase şi împotriva Grecilor şi Armenilor 6). Aceste angarale ce cădeau numai asupra negustorilor şi industriaşilor pământeni, sileşte şi pe negustorii şi industriaşii din Piteşti să reclame lui Moruzi reînfiinţarea breslei şi alegerea de măimărie, care să poată repartiza mai cu dreptate toate aceste dări şi angarale asupra negustorilor şi industriaşilor români[225]).

În ce priveşte debitul de băuturi spirtoase, acest

223D ositeiu – după Cod. 28, p. 33 din 25 Nov. 1794, după V. A. Urechiă, III, 255. 61

224I bidem, VII, 175. Cod. 39. fila 83. 7, Ibidem. III, p. 354. 8 V. A. Urechiă, III, p. 355.

225 Ibidem, 356 – 57 – după Anaforaua şi rezoluţia domnească din 22 Martie.

domn interzicea larga vânzare de până atunci a horilcăi polone[226227]), deoarece ea „minează pe ţăran, îl face cu totul incapabil de lucru, îl aduce a fi leneş şi în sfârşit calic, > 3), deşi un nobil polon Dzieduzicki promitea să cumpere în locul horilcei toată sarea din depozitele Moldovei[228]), ba chiar exportul cailor şi boilor peste hotarele din Est şi din Vest[229]) Ba acorda amânări de plăţi şi pământenilor, ca să tempereze binefacerile de care se bucurau străinii sprijiniţi de consuli, lovind astfel în Evrei, Turci şi Armeni care se ocupau cu acest negoţ păgubitor, numit astar; etc.[230]). Da ordin către Caimacamii Craiovei, la 27 Iunie 1795, ca stţdiţii să fie supravegheaţi de a nu se vinde vin şi băcănie cu mărunţişul, nici de a fi prăvăliaşi sau boltaşi care să vândă cu cumaşul, bucata sau cotul, nici de a deschide prăvălii cu cuptoare de pâini; etc. 7).

Tot în acelaşi an, da ordine severe funcţionarilor ca să ia măsuri contra negustorilor sudiţi nemţeşti ca să-i oprească de a cumpăra acareturi sau lucruri nemişcătoare în ţară, de a face comerţ cu măruntişuri şi de a zăbovi în vinderea mărfurilor lor mai mult de 15 zile 8). Prin hotărârea din 28 Noiembrie, 1794, Al. Moruzi oprea sudiţilor de a cumpăra case la oraşe, coeace era o măsură protectoare comercianţilor români 9). La 18 Mai, 1804, trimitea cărţi circulare către toţi ispravnicii, ca, de la anul 1805, Evreii să nu mâi poată ţine moşii în arendă – aceasta din faptul asupririi ce sufăr de la Evrei sătenii şi negreşit de agitaţia din ce în ce înteţită a ţărănimii. Documentul

---

2261 793. 2) Hurmuzaki. VII, p. 866, no. 224. 3) Filitti, Lettres et extraits concernant les

227r élations des Principautés roumaines avec la France (1728 – 1810). Bue 1915. p. 229

228ş i urm., 518 şi uim. – ap.- N. Iorga, 1st. Com. II, p. 73. 4) v. A. Urechfă. II. p. 329

229ş i urm. 5) Ibid, XIX, p. 60. 6) Ibid. V, 350 – 356. 7) Ibid, VI, 365 – 55. 8) Ibidem,

2306 62. 9) Ibid. III, 258.

prezintă o valoare nepreţuită şi îl redăm în întregime: „Din slobozenia ce până acum au avut jidovii a cumpăra venituri, de moşie aici în ţară, cu care prinzând locul stăpânului moşiei şi puterea stăpânire! asupra venitului, nu puţine asuprelnice plângeri se văd. Deci această urâtă urmare ce din nebăgare de seamă nu sau socotit, fiind cu totul împotriva legii creştineşti şi a Domniei noastre bunăvoinţă, de a avea jidovii prin chipul acesta stăpânire asupra creştinilor, mai mult nu s-au putut suferi, ce am hotărât cu totul să se oprească şi jidovi cumpărători moşiilor să nu fie. Pentru aceia dar se porunceşte şi Dvs., să daţi de scire în tot ţinutul acela şi să le arătaţi tuturor jidovilor, ca de la anul viitor, venituri de moşii să nu cumpere, căci nu vor fi îngăduiţi, afară numai de orânzile băuturii de care nu sunt opriţi, căutând însă Dumneavoastră ca şi aceşti jidovi ce 8-nu aflat or Andători în unul acesta, să nu se păgubească de dreptul 1 or M). Aşa că măsura luată era pe dea întregul compromisă, dacă a îngăduit Evreilor să aibă cArciunie la sate.

A vest Domn n-n privit cu ochi buni năvala acestor poporaţinni şi a tuturor străinilor care n-aveau nimic comun cu destinele naţiunii româneşti. În acest scop, el adresa, la 26 Sept. 1794, un pl, tac Spătarului ca să ia cele mai straşnice măsuri, atât la graniţă cât şi prin oraşe, contra intrării şi stabilirii clandestine a streinilor fără profesiune şi fără căpătâiu – îndeosebi a Evreilor, pun Îndu-i în vedere că aşa oameni să fie imediat expulzaţi cu forţa din oraşe şi să meargă prin satele ţării unde vor voi, etc. u) 111.1804, se luau măsuri formale contra acestei invazii cvrecşti, în legătură cu alungarea lor din Bucovina şi cu revărsările din Polonia, odată cu a deta şi îl treia a ei împărţirci:). Dintr-o anafura a boierilor Divanului înaintat Domnului la 1 Iulie, 1804, reiese că aceştia cereau să li se sporească dajdea”, fiindcă jidovii din pricina hrisoavelor ce li s-au făcut de la o vreme cu hotărî! a dare a birului lor să adună mulţime din toate părţile, care uimiră altă nu

folosesc, decât numai că pricinucsc în mare parte zaherenim şi acei săraci dintre dânşii, însărcinând iarăşi pe al lor neam, s-au umplut toate târgurile de jidovi, fără a avea vreun folos de la dânşii Domnin sau ţara” 4). Alarmaţi de aceste măsuri luate în Moldova, Evreii au căutat, în deceniul al doilea al sec. XIX, să se aşeze în Muntenia, unde, însă, Murele Spătar Alexandru Ghica spunea lămurit că ei n-au voie să intre „în niciun caz, pe când au voie să se aşeze lecuiţi sitrăini ce se îndeletnicesc cu plugăria, e f).

Scarlat Cnllimnchi, domn al Moldovei, ia, în codul ce-i poartă numele, numeroase şi surprinzător de amănunţite măsuri – prin art. 1340, 1342 – 1346 – împotriva cămătarilor evrei, stabilind, în acel aş timp, dispoziţii sancţionatare care mergeau pană la pierderea dreptului de a km chiar dobânzile legale °). Ba, merge mai departe. Pentru prima dată, în codul din 1817 care a rămas în vigoare pană la 1865, Domnul sus numit, prin art. 1430, interzice şi Armenilor şi Evreilor de a poseda pământuri, iar prin art. 1431, îngăduie Evreilor de a cumpăra casc la oraşe, dar Armenii pot în plus să cumpere vii în podgoriile ţării 7).

Ultimul Domn cu care se încheie această perioadă, Ioan Sandu Sturz» al Moldovei, între 1822 – 1828, se strădui să uşureze starea mişceră a poporului peste care domnea. În acest scop, el înaintă Porţii un memoriu prin care cerea să împiedice pe sudiţi, între care pomeneşte în Evrei împotriva cărora se îndrepta mai ales cererea: *a*) de a ţine, prăvălii pl, casc de locuinţe cu chirie, trăind liberi, întru toate apăraţi de consulate; *b*) de a cumpăra, nu numai imobile orăşeneşti, dar şi grădini şi vii; c) de a lua în arendă moşiile pe viaţă şi „pentru tot neamul lor”; *d*) de a face împrumuturi împovărătoare, speculând şi asupra cursului schimbător al banilor, cecace le îngăduia să capete pe nimic pământuri; *r*) de a fi feriţi de toate sarcinile ţării, scutind în acelaşi timp şi pe oamenii lor de serviciu; f) de a provoca necontenite certuri cu negustorii

şi meşterii pămfmteni şi cu agenţii guvernului *). Prin hrisovul datat la I Fe biuar 1823, încântorea pe sudiţi să-şi cumpere carnea de la pământeni 2).

Toată această năvală la sate şi la oraşe, precum şi în cetatea breslelor ce începea să decadă calată cu pacea de la Şiştov (1791), prin faptul că sud iţii aust cinci puteau intra în bresle biicur Andu, se detoate favorurile, toată această năvală năştea ura comercianţilor şi industriaşilor pământeni, ură care creştea zi cu zi dar care îmbrăca un caracter economic şi nici decuni religios, deoarece Românul cu fost totdeauna tolerant sub raportul credinţelor intime în raport cu divinitatea. Dar această ură şi aceste adânci nemulţumiri nu duceau la nicio atitudine practică organizată (lin partea orăşenilor sau a ţăranilor. Fatalităţile istorice erau mai puternice şi cu neputinţă de înlăturat. Dăm, totuşi, în notă, câteva din reacţiunile trecătoare împotriva Jidovilor, reacţiuni care n-au avut, însă, nimica comun cu suferinţele naţiunii româneşti[231]).

111 Ardeal, la 1784, Ovreii indignară din nou stăpânirea, când aceştia, adulmecând câştigul ce ar rezulta, se grămădiseră la Brad ca să cumpere ieftin şi să vânză scump obiectele ce ţăranii prădaseră de pe moşiile şi din castelele nobililor asupritori. Tabla (judecătoria) Hunicăoarei se îngrozi şi ceru guvernului ca niciun Ovrei să nu mai fie primit în locurile urse şi prădate de

2311) iHtoriu Evreilor. 2) Ibidem. 3) In 1707, Evreii au fost despuiaţi într-o revolts – după Doc. Cullimnclil, I. p. 523, notn. I11 1801, a nvut loc o ,.zarvă" provocată dc legenda omorului ritual -după UrcchJă, VIII, p. 21 22. Cu uccnată ocazie,
Kvreli au font goniţi o zi întreagăca iepurii" – după St. şi Doc., XV, p. 130- 4°. “o. 285 şi Cf. In 1817, hc remarcă ura itdănc înrădăcinată n creştinilor din Moldova împotriva Evreilor – după N. Iorga, I«t. Evreilor. In i8n>, «u loc turburărl la Iaşi. t-And Evreii închid prăvăliile şi fug ; Î11 1821, nu loc, la Iaşi, ciocniri Intre Evrei şl Ar- nfluţli lui IpHllaiitc, cceace face po cel dintfti să hc refugieze la consulate, ilar Iu Iulie Ht- întorc, pe cAnd la bucureşti «unt prădaţi dc Etcrţpti ; In 1823, aunt bătuţi la llucu-rc$ti de Turci, cu cnutul – după uceluş izvor.

revoluţionari. Mai mult. În 178 b şi 1787, se porunci cu asprime ca Ovreii săraci să fie opriţi de a se mai însura şi ca toţi calicii şi vagabonzii lor să fie scoşi la ţară. Tot atunci li se interzisese negustorilor evrei a zidi casc prin oraşe; li se impuse repaozul Duminicci şi sărbătorilor creştineşti, pe care ei nu le respectau; iar copiii nelegitimi şi săraci ui Ovreilor s-au luat în scama statului care îi făcea, evident, catolici.

Nici camàta, nu era dată uitării *). Cât de amarnic şi de sângeros erau exploataţi de Ovrei, se constată din versurile: „Iancuie, fecior de Moţ, Fă-mi o bâtă de trei coţi, Să omor Jidovii toţi”).

Fără a se şti căror influenţe se datora, la 1790, iarăşi li se îngădui să vânză la târgurile mari ale Ardealului şi să facă negoţ ambulant, ceea ce li permise să se înmulţească[232]). Pământ propriu, însă* ca străini, nu puteau avea şi n-aveau nici drepturi politice şi nici slujbe la stat[233]).

În Oradea Mare, Ovreii sau putut aşeza abia la finele sec, al XVIII-lea, în urma Edictului de Toleranţă al lui Iosif II, într-un număr de tot mic, având, însă, voie de a locui numai în cartierul „Catonavaroş-\ În oraş, puteau umbla numai ziua, dar după apusul soarelui niciun Ovreiu nu avea voie să iasă la stradă sau să umble prin oraş[234]).

În Bucovina, lupta mare se da din partea Evreilor care vor să scape cu orice chip de agricultură, dar să li se lase deschis drumul spre orice arendare[235]). Generalul

---

2321) B. Duicâ, o. c.. 107. 2) Din Bêla Bartok, cântece populare române din comitatul Bihorului, Buc. 1913, Ed. Ac. Rom. – din B. Duică, p. iii. 3) B. Duică, 10.

233 Vezi şi Legile citate de Fr. Schuler von Llanoy ..Siebenbiirgische Rechtsgeschichte

234v . II, p. 13 – 14 – ap. B. Duică, p. 108. 5) N. Fini, Oradea Mare, p. 72. 6) Din petiţiile

235a dresate Imp. Iosif II, in 1783. 19 Iunie, când vizitează Bucovina. Dr. Fr. Zieglauer, Geschichtliche Bilder aus des Bukovinen, IV-te

Enzenberg le-a oprit cârciumele şi a decretat ca arenda să fie mărginită numai la 20 ani, iar dreptul de proprietate îl acorda numai Evreilor botezaţi).

I) Poziţii câştigate de Evrei.

Toate măsurile de mai sus dacă dovedesc oarecare grijă de partea domnilor pentru uşurarea suferinţelor populaţiei şi ale negustorilor pământeni, în realitate, ele n-au dat niciun rezultat practic şi n-au dus la nicio stăvilire a puhoiului mereu crescând al imigraţiilor evreieşti.

Poziţiile câştigate de Evrei în această perioadă sunt incalculabile* Anume: Evreii şi sudiţii pătrund în bresle şi aceste instituţiuni străvechi sunt complet dezorganizate; deja în 1820, aceştia câştigă toate drepturile pământenilor, fără, însă, a fi obligaţi şi la toate sarcinile şi angaralele acestora din urmă. Ei devin intermediarii indispensabili între ţările noastre şi cele germane. Arenzile cad, în Moldova, încetul cu încetul, în mâini evreieşti; cârciumarii cresc îngrijorător în satele acestei provincii şi rachiul distruge mai departe fiinţa poporului, ducându-l spre ruină etico-biologică; camăta duce şi mai departe efectele ei distrugătoare; zarafii mânuiesc schimbul monedelor şi devin marii depozitari de bani; comerţul ambulant şi de marchitănie este monopolizat de ei; vechile datini şi pravile, ca şi moravurile negustorilor băştinaşi, încep a slăbi, după lupte aprige susţinute în condiţii inegale; concurenţa acestora contra meşteşugarilor şi negustorilor pământeni este necruţătoare.

Se creează două instituţii evreieşti, ceea ce face din acest popor o naţiune aparte: Mihail Şuţii întemeiază în Moldova „gabela-i iar Ioan Caragea în Muntenia. A doua instituţie este felul particular de a-şi plăti către stat impozitele şi anume ei plătesc în bloc contribuţiunile lor, rezultate din taxe asupra cărnii de vite şi de pasăre, ceea ce ajută mult la fraude şi la neputinţa de a cunoaşte

---

Bilderreihe, 1897, p. 1 – 28 şi III-te Bild. 1896, p. 134 – 143 – ap. B. Duică, p. 152. 7) N. Iorga, Istoria Evreilor.

numărul exact al Evreilor. Această instituţie născută din pretextul de a uşura sarcinile celor săraci, era aplicată încă din 1823 subt domnia lui Ioan Sturza, care ne-a lăsat un hrisov în acest sens *).

Evreii câştigă capete de pod în Maramureş, ceea ce le va ajuta la cucerirea acestui ţinut în foarte scurt timp.

Pentru prima dată, apar şi sunt identificaţi în Bucureşti doi medici clandestini evrei, cu totul nepregătiţi pentru această înaltă misiune.

1) Bujorcauu, o c… II, p. 43 – P43 – apud Verax, o c… p. 7 – A.N. Hâciu.

— Evreii în Ţările Româneşti.

CAP. VII.

PERIOADA REGULAMENTULUI ORGANIC (sau a protectoratului rusesc până la 1856)

a) Caracteristici şi factorii care favorizau invazia.

Ţările noastre, până spre finele sec. XVIII şi în preajma tratatului de la Adrianopol, îşi duceau oarecum nesupărate viaţa încrustată în forme cu totul specifice unei vieţi patriarhale. Totuşi, n-au lipsit violenţe, chemări sau îndemnuri către o nouă viaţă. De demult, agenţi ai Apusului semnalau ţările noastre ca debuşee preţioase pentru desfacerea produselor manufacturate; bancherii – jidovi din Brodi-Polonia dau asalt Moldovei ca să treacă cu moşii cu tot în registrele camerei lor devastatoare; Austria nu-şi conteneşte strădaniile de a trece pe cetăţenii ei în cetatea breslelor; consulii celorlalte puteri urmăreau, fiecare în parte, aceleaşi ţinte; Anglia, către 1830, ţinea mult de acum înainte ca să ne facă clienţii capitalurilor sale; toate stipulaţiunile tratatelor de la Adrianopol şi din Regulamentul Organic, ca şi din tratatatele ce urmează, toate vor fi sforţări ale Apusului ca să ne treacă în sistemul formelor economice apusene, încurajând agrarizarea ţării noast: e Oi urmare a expansiunii industriei şi capitalurilor apusene la noi, nasc necesităţile de a se importa inventar, mobilier şi articole de lux, import care va creşte nebuneşte

şi se vor cere capitaluri lichide cât mai multe care să-l sprijine şi să-l satisfacă, etc. etc. Toate aceste tendinţe ale puterilor protectoare ne vor duce la transformarea economici noastre de consum în una bănească, de scilimb; boierul va trebui să producă mai mult şi va împinge pe ţăran să muncească peste puteri, iar industria casnică şi toată alcătuirea breslelor – singurele care au condus vreme de secole viaţa noastră economică – mergeau, fatal, spre lichidare, dacă nu erau de fapt desfiinţate. Nevoile noastre casnice ni le vom satisface, de acum înainte cu mijloace venite din afară; standardul de viaţă va creşte; tot ceea ce ţările noastre vor produce va trece prin fabrica vecinului, mai apropiat sau mai depărtat şi ne va costa mult de tot; iar atunci când produsele nu îi vor da putinţa să trăiască, ţăranul ca şi boierul vor face apel la banul altuia şi în felul acesta, ei se vor îngloda în datorii, devenind tributari în totul jidovului-cămătar sau bancher, iar vechile metode ale cămătăriei îşi vor exercita sălbatic funcţiunile lor – devastatoare.

În cadrul acestor condiţii şi consideraţiuni se va dezvolta de azi încolo viaţa noastră naţională, în această nouă perioadă bogată în urmări neprevăzute.

Încheierea păcii de la Adrianopol, care pune capăt războiului ruso-turc început în 1827, este o dată istorică, de două ori importantă sub înfăţişarea ei politică şi economică: 1) Ţările noastre îşi câştigă independenţa de mişcare în viaţa economică, ieşind cu totul de sub regimul de „raia” şi de grânar sau „clieler” pentru capitala imperiului otoman, ceea ce deschide, pentru ele, orizonturi noi şi o epocă de înflorire sub raportul avuţiilor naţionale care se pun de azi încolo în valorificare; 2) ca un corolar firesc – rezultând din această nouă înfăţişare politico-economică – are loc o invazie nestăvilită de elemente streine, mai ales jidoveşti, spre ţările uoastre, ca spre o ţară a făgăduinţei, scurgere ce s-ar putea compara numai cu acel veritabil „rush” care atrăgea pe căutătorii de aur

spre acele „plăcers” din California şi din Australia, – cum, cu drept cuvânt, observă R. Rosetti în monumentala lui lucrare şi 3) au loc, pentru prima sdată, manifestări ale Jidovilor pentru revendicări politice şi civile şi apare primul organ de publicitate întru dobândirea acestora şi, ca atare, începutuii de amestec în însăşi viaţa spirituală a naţiunii.

Până în preajma războiului ruso-turc din 1827, Evreii au reuşit să fixeze, în tăcere, câteva capete de pod bine întărite, – în nordul, nord-estulşi nord-vestul vechii Moldove – şi, fără zgomot, dar cu destulă răbdare, învăluind centrele celelalte, îşi concentrau forţele spre sud, mereu spre sud. Centre mari şi bogate, nu de mult în întregime româneşti, sub toate raporturile, au căzut, ele, încă din perioada anterioară, începând să-şi piardă caracterul tradiţioiâhl şi etnic. Negustorii şi meşteşugarii dispăreau, după o luptă înverşunată cu totul neegală şi ca ultimele coloane înfrânte părăsite de comandanţi sau de noroc într-un războiu’ de-a binelea pierdut.

Spre norocul noilor oaspeţi şi nenorocirea ţărilor noastre, factori prielnici de cea mai mare întindere şi valoare, cu surâzătoare perspective în timp şi în spaţiu, favorizau invazia lor cât mai irezistibilă şi mai completă, asigurând aşezarea lor şi mai temeinică. Vom enumera câţiva din aceştia – care, în fond nu simt decât aceiaşi enumeraţi şi în perioadele anterioare, dar amplificaţi ca intensitate şi urmări – pentru ca, numai în lumina lor, să putem prinde marile proporţii ale invaziei, ale nenorocirii şi înstrăinării oraşelor şi târgurilor, a târguşoarelor şi satelor, cu un cuvânt, proporţiile catastrofale ale întregii vieţi sociale, sub toate înfăţişările: spirituală, economică şi politică. Ei sunt, ca şi în perioada scursă deja, de natură internă şi externă.

Să-i enumerăm în ordinea lor, întâiu pe cei externi, pe urmă pe cei interni.

Factorii externi care împingeau pe Evrei spre

emigrare:

I. Persecuţiunile necontenite din Rusia şi Polonia, care îşi găseau expresia violentă în pogromuri devastatoare; v 2. Nemulţumirile autorităţilor austriece, din Bucovina şi Galiţia, mai cu deosebire, îndemnându-i să-şi caute un sălaş mai primitor în alte ţinuurti:

3. Refractari serviciului militar obligatoriu, ucazul imperial al Ţarului Nicolae I din 1827 îi îndemna să fugă spre ţările noastre şi

4. Războiul ruso-turc din 1827 – 1828 s-a încheiat pentru ţările noastre cu ieşirea deplină de sub suzeranitatea economică şi în parte politică a Sultanului, adică cu începutul unei ere de libertate a comerţului cu lumea din afară, ceea ce a atras, spre ţările noastre, furnicarele de jidovime din Galiţia, Bucovina, Polonia rusă, zonele ruseşti cu ovreime, precum şi de mai aproape sau de mai departe.

5. Paralel cu invazia capitalurilor streine, vom avea de înregistrat o invazie a Evreilor – cum spune St. Zeletin.

La aceşti factori externi, se adaugă cei interni, singurii de natură să atragă pe Evrei spre ţările româneşti şi numai spre acestea:

1. Ţările noastre, în atingere superficială cu viaţa spirituală şi materială a Occidentului, erau atrase din ce în ce spre o civilizare chiar de spoială a vieţii noastre patriarhalé;

2. Clasa de sus şi, în măsură mai redusă, clasa de mijloc, care îşi pierdea din importanţă fiind sistematic scoasă de pe arena economică „îmbătată de ideologia romantică a pseudo-liberalismului importat, era purtată de tendinţa de a se băga în viaţa politică şi hrănea din ce în ce dispreţul pentru tot ce este preocupare industrială şi comercială, precum şi de administrare a averii proprii, necum de creşterea ei;

3. Atitudinea excesiv de binevoitoare a anumitor domni, pe care cronicile contemporane îi încadrează după

faptele şi gândurile lor, într-o lumină foarte puţin simpatică; la aceste fapte şi gânduri, se adăuga venalitatea divanelor şi a organelor administrative, chemate, tocmai dimpotrivă, să apere fiinţa statului;

4. Nu putem trece cu vederea anumite deformauţe sufleteşti ale poporului român: slaba lui rezistenţă la ispite şi în faţa unor primejdii ce puneau insă-şi fiinţa lui în joc; falsa lui concepţie, după care străinii şi, mai cu deosebire. Evreii, nu pot fi primejdioşi, ci, dimpotrivă, utili şi pricepuţi în toate, concepţie pe care falşii noştri patrioţi sau judeo-masonii, au trâmbiţat-o şi interpretat-o ca pe una din virtuţile naţionale, când ea, de fapt, este una din marile scăderi sufleteşti ale poporului nostru în lupta lui pentru existenţă.

Rezultatele culese sunt: breslele oficial desfiinţate, aşa că meşteşuguri şi comerţ intră în mâini evreieşti; creditul, sub forma de zărăfie şi camătă, distruge toate forţele naţiunii, Vistieria şi Cămara devin tributare acestui credit, iar boierii îşi pierd bogăţiile ce n-au ştiut să şi le apere întocmai ca şi seniorii şi prinţii din Apus, gâtuiţi de aceiaşi Evrei; cârciumăritul – sub forma de cămătărire sângeroasă şi de acaparare a produselor ţărăneşti – distruge sănătatea trupească şi morală a poporului de la ţară, din târguri şi din oraşe; târgurile întemeiate de Evrei prin bunăvoinţa Domnilor şi a boierilor chrisovuliţi devin colonii pur evreieşti, unde se scurg toate bunurile colectivităţii româneşti care ajută astfel la înmulţirea şi bunăstarea poporaţiunilor evreieşti; Moldova, această provincie atât de bogată şi frumoasă, pentru păstrarea curată a căreia sau dus războaie sângeroase în trecut, este din punct de vedere economic, ca şi sub toate raporturile, pierdută şi ea devine o provincie jidovească; etc. Şi, astfel, începând cu această perioadă, se pun probleme atât de serioase, pe care generaţiile ce urmează nu le vor putea dezlega niciodată.

Odată cu încheierea păcii, ţările noastre promit a

deveni bogate şi, adulmecând de departe prada copioasă, o înăbuşiră ca o grădină din toate părţile[236]) şi au alergat de pretutindeni ca la un adevărat paradis[237]). Fugeau din ţări cu adevărat civilizate şi se aşezau în ţările unde semicivilizaţia era unită cu pseudoliberalismul[238]), ce începea să-şi exercite influenţa din ce în ce mai nestăpânită, unde lipsa de cultură înfrăţea deopotrivă pe boieri ca şi pe ţărani 4).

La atitudinea binevoitoare a Domnilor şi a boierilor, va trebui să menţionăm şi lipsa de pază a hotarelor pe unde se scurgeau aceste invazii neostoite. Erau de apărat, numai în Moldova, o°° – 1.000 klm, de graniţă şi, în realitate, erau de abia nouă puncte de trecere principale, alte 40 puncte secundare şi intervalele între trecători, păzite toate de 176 slujitori, un sfert călare, restul de jos – toţi ţărani fără instrucţie militară, recrutaţi şi întreţinuţi de săteni şi înarmaţi, fiecare, cu o sabie şi două pistoale cu cremene6). Alungaţi de prigoana din imperiile vecine sau de serviciul militar obligatoriu cu care rasa lui Israel nu s-a împăcat niciodată, precum şi atraşi de noile orizonturi surâzătoare ce se deschideau în ţările noastre, pătrundeau la noi ades ori fără paşapoarte, fie pe vadurile Prutului – scrie Eminescu – unde corupeau graniţa rusească, fie pe cărări de munte din împărăţia austriacă – şi unii şi alţii, şi Ruşi şi Austrieci, bucuroşi că scapă de ei 1). Înăuntrul ţărilor – dar mai ales în Moldova – paza era şi mai slabă, pretutindeni înlesnită de poliţie şi de slujbaşi tot aşa de venali, ca şi Domnul şi boierii2)

Trecerea clandestină a frontierei nif era decât un joc de copil mai ales pentru oameni având numeroase

236 Xcnopol. In ..Finanţele din epoca fanariotă *. 2) N. Iorga. Agitaţiile evreeşti. 3) M.

237E minescu. Scrieri politice. 4) Das j. o. c. 5) Réglement Organique de la Principauté de

238M oldavie – édition française, p. 81 şi urm. şi 266 şi urm. – ap. Verax, p. 7t>- – 77-

înţelegeri printre coreligionarii stabiliţi în apropierea frontierei. Odată intraţi în ţară, îi era uşor să se ascunză la alţi Evrei până când puteau să obţină, pentru şederea lor, consimţi mântui tacit, dar puţin costisitor al poliţiei nou înjghebată, incapabilă, venală, neavând din instituţiile similare din Occident decât numele şi uniforma – ceea ce ne explică, cel puţin în parte, enorma creştere în această epocă a numărului jidovilor 3).

Ajuns domn al Regulamentului Organic, Mihail Sturza – din temeri politice şi apetituri personale – a făcut în chipul cel mai stângaciu apărarea ţării. Şi, vrând în aparenţă să aplice măsurile aplicate de Iosif II şi Nicolae I, s-a îmbogăţit pe sine şi a îmbogăţit pe funcţionari, iar Evreii năvăleau cât mai numeroşi şi cât mai adânc. El este acuzat că a dat Adunării Obşteşti proiectul prin care să se hotărască luarea la oaste şi a tinerilor din naţiunea evreiască, dar a sfârşit prin a nu pune în practică această luare la oaste, sau a permis la jidovi contrabande de rachiu în stil impunător…4). A îmbrăţişat pe Greci, dar mai cu seamă pe Jidovi[239]).

Desjardins, vorbind de calitatea acestor imigranţi jidovi, spune că aceste poporaţiuni au venit prin imigraţie din Austria şi din Rusia – aceasta din urmă înlătura pe vagabonzii murdari din oraşe şi-i trimitea la plugărie pe lângă Marea Neagră, hotărând dar pe caftane 50 de ruble şi pe perciuni 25 – imigraţie care a devenit foarte activă sub cârmuirea lui Mihail Sturza sau pătrundeau, prin viclenie, aceşti calici corupători, care cumpărau astfel o patrie provizorie şi cucereau un adăpost 6).

Evreii vin, dară, în această perioadă, din aceleaşi nesecate izvoare de românitate… iudaică, cum erau Galiţia, Polonia rusă şi zonele ruseşti de aşezări evreieşti, din Bucovina, dar şi de mai departe, din Germania, anume

---

239E vreilor. 5) Ibid. 6) Desjardins, ..Les Juifs de Moldavie”, Paris, Dentu, 1867, Iaşi, 1867.

din centre ca Frankfurt, Hanovra, oraşele hanseatice, din Prusia[240]), prea puţin din s-e Europei. Erau alţii şi din Silezia, din Poznańia8).

Dar înmulţirea acestor poporaţiuni de „calici corupătoriM – cum cu bună dreptate îi numeşte Desjardins – a mers mână în mână cu reformele în sens liberal şi că numai acestea au ajutat înmulţirea furnicarelor[241]). Viaţa politică creştea în intensitate şi ca volum şi atrăgea cu o crescândă fascinare pe toţi fiii ţărilor noastre – de la vlădică la opincă, de la boier la ultimul mahalagiu – spre arena vorbăriilor goale mai producătoare ca orice muncă şi nepurtătoare de niciun risc personal, lăsându-se în paragină sau dându-se în arendă pământurile – mari sau mici, cu toate izvoarele de îmbogăţire pentru arendaşi şi cu toate nenorocirile pentru ţărani – primului venit care de-abia începuse a se bâlbâi în graiul băştinaş sau depărtându-se cu dispreţ de meşteşugul şi comerţul părinţilor, poziţii ce le ocupau streinii şi, în special, Evreii.

„Deja Regulamentul Organic – scrie marele poet Eminescu – care a pus ciocoi mea alături cu boierii vechi, dându-i o egalitate de drepturi, pe care n-o merita, a făcut ca fiecare din aceşti noi aristocraţi, care fugeau de muncă şi aspirau la slujbuşoare, să aibă câte un asociat jidan sub formă de orândari pe peticuţele lor de moşii; tot acel regulament a desfiinţat de jure breslele, aceste clase puternice şi bine constituite de meseriaşi, în urmă alte reforme şi mai liberale au deschis uşa funcţiilor statului, înmulţite în infinit, tuturor feciorilor de popă şi de negustori, care nu reprezentau nici avere, nici inteligenţă şi care găseau mai comod a trăi din funcţiuni plătite de stat şi de comune, decât din munca lor proprie, din îndeletnicirea părinţilor lor. Astfel s-a înmulţit ruşinea de

---

240 N. Iorga, 1st. Evreilor. 8)Verax, 83 – 85 şi Analele Pari. ale României, XII, p. 532 şi urm.

241 N. Iorga, 1st. Evreilor. 2) Ibid. 3) Vezi M. Eminescu, „Despre drepturile

muncă şi proletariatul condeiului... Prin pripirea celor crescuţi de mici copii la Paris, ni s-a îngreuiat peste măsură lupta pentru existenţă, libertăţile nu sunt decât tot atâtea forme de nelibertăţi, căci liber nu e decât omul ce trăieşte din munca productivă a mâinilor sale”[242]). În atari condiţii, boierii şi băştinaşii – nici ca număr, nici calitativ – nu mai puteau răspunde rapidităţii cu care creşteau producţia de export şi toate nevoile noi de credit şi de producţie ce reclamau a fi satisfăcute şi, astfel, noi organe mai destoinice şi mai maleabile, veneau să umple golul simţit în urma noilor transformări prin care treceau Principatele 3).

Din cele ce urmează, se vor desprinde cât mai luminos figurile tuturor acelora care s-au făcut vinovaţi de această abominabilă stare de lucruri – cu voie sau fără voie, cu bună sau cu rea credinţă.

b) Cu ce se ocupau Evreii.

De la capul locului, trebuie subliniat şi pentru această perioadă faptul că, în afară de fabricarea horilcei, a basamacului, Evreii n-au întemeiat nicio industrie care să promoveze sănătatea şi un ansamblu *de* condiţii d nalu a să asigure o viaţă sănătoasă etică populaţiei în mijlocul căreia doreau să se aşeze temeinic. Şi mai trebuie subliniat încă un fapt şi anume acela că Evreii găseau pe băştinaşii – în calitate de negustori şi meşteşugari – în condiţii etice cu totul altele şi în condiţii tehnice cu totul inferioare şi, deci, de la început, biruinţa trebuia să fie a noilor veniţi. Şi aceasta se poate dovedi şi pe cale indirectă şi anume: dacă au reuşit cu uşurinţă în Moldova, n-au reuşit în acel aş fel în Muntenia, unde condiţiile de viaţă şi de cultură erau cu mult mai ridicate ca în Moldova sau, cel puţin, unde Evreii au avut a face cu negustori mult mai bine pregătiţi sub toate raporturile ca în provincia de peste Milcov.

Oricum, băştinaşii se prezentau în condiţii cu totul

242p olitice ale Evreilor-*.

neegale în această luptă. Meşteşugarii indigeni, obicinuiţi cu vechile metode şi unelte de lucru şi având a satisface nevoi şi dorinţe cunoscute şi împietrite în vechile tradiţii, nu puteau să lupte cu meşteşugari stăpâni jx? noile procedee, servindu-se în acest scop de unelte perfecţionate şi cunoscând bine fabricarea obiectelor a căror cerere devenea zi de zi mai mult dorită. Adăugăm la toate acestea starea de incultură a meşteşugarilor şi comercianţilor români faţă de faptul că toţi aceştia, fără excepţie, cunoşteau să scrie, să cetească şi să calculeze. Negustorii indigeni, pe de altă parte, puţin numeroşi, dispuneau de capitaluri neînsemnate, făcând un trafic obicinuit şi foarte restrâns, fără credit în streinătate şi tot atât de streini de ceea ce se petrecea dincolo de hotarele ţării lor, ea şi de mărfurile ce se cereau, precum şi de locurile unde se produceau, de valoarea lor reală, de diferenţele de calitate, etc. Şi toţi aceştia intră în luptă cu o clasă de negustori versaţi în asemenea afaceri de secole, curagioşi, întreprinzători, rapaci, fără scrupule, născuţi negustori, în contact intim cu streinătatea şi în reiaţi uni cu fabricanţii apuseni, fericiţi de a găsi intermediari activi pentru noi debuşce. l>ar n-am isprăvit cu această paralelă. Negustorii şi meşteşugarii evrei obţineau mărfurile de la negustorii, mari toţi evrei, cu jumătate de preţ, pe când negustorii şi meşteşugarii indigeni, câţi existau, erau siliţi să se adreseze celorlalţi – comisionari şi negustori engros – ca să obţină credite şi mărfurile necesare în mare parte meseriei şi negoţului lor[243]), Evreii se ocupă, ca şi până acum, dar în proporţii mai întinse, cu tot felul de meşteşuguri mici, cu mare aplicare faţă de Nemţi, meşteşuguri ce ajută la refacerea în stil european a locuinţei, nevoie ce trezi o

243 Furnică, p. 113. 2) Furnicii, 109. 3) N. Iorga, lat. Evreilor. 4) Zâne. o. c.. 272 – 273, 5) N. Iorgii, lat. Com. II, 142 – ap. Ilurm. X. 173, no. CCXXXIX. -*>) Furnică, 7) Ncugcbuur, „Dic Donau..., p. 99 – ap. N. Iorgn, Com. II, 144. 8) N. lorgn, lat. Coin. 144 şl G. Znsic, o. c. 9) Vcrax, o. c. 110.

întreagă industrie de consumaţie interioară[244]). Se ocupă, ca şi în perioada anterioară Evreilor leşeşti, cu croitoria de bărbaţi şi de dame, cu tâmpiârie de mobile, cu vopsitoria şi pericria, cu punerea de geamuri, cu tinichigeria şi alto meserii puţin ostenitoare, dar bănoase, etc.,). La început, când nu dispuneau de capitaluri, ei se ocupau cil meseria de totali sau vânzători de haine vechi, cecace reclama şi oarecare cunoştinţe de blănărie, croitorie şi cizmărie, meserie practicată şi de Români şi de Romănce, de Ţigani şi de Ţigănci, dar în mare majoritate de Evrei şi Evreice – pământeni şi chiar streini – pentru care, încă din 3 Iulie 1784, Mihail Şuţu le numi pe un român ca telaibaşă – adică stegar al Agiei 2). Mai erau, de pildă, olari, prin 1835, ca la Tg. Frumos 3), sau argintari şi cuimgii, ca în perioada trecută. În 1837, Iancu Pecetaru din Iaşi căpăta privilegiul de a bate 2000 pietre de cumpănă oficiale; alte 2500 ies din atelierele Evreilor ieşeni – Şmil Moscovici şi Froim Aizicovici 4). Alţii aveau „odăi" unde îngrăşau vitele, ca la Avrămeni-Botoşani fi).

Toate meşteşugurile necesitate de noua modă sunt exercitate de ei, precum şi tot comerţul cu produse ce satisfăceau aceste noi cerinţe. Lucrau de toate, dar lucrau prost, vindeau marfă arătoasă, dar de proastă calitate, care, însă, le aducea câştiguri destul de mari 6). Au ajuns să plătească chirii pe străzile mari ale laşului, ca la Viena şi Berlin).

Tot Evreii sunt intermediarii de căpetenie cu ţările care fabrică sau transmit articolele necesare unui astfel de traiu şi de lucru: Evreii galiţieni, în primul rând, care aveau şi înlesnirea de a întrebuinţa un dialect al limbii germane şi scoteau, astfel, din poziţiile câştigate pe ceilalţi streini. Şi, astfel, vechea negustorie de ţară, prinsă în alte obiceiuri, se lăsa bătută *h*). Cea mai mare parte de meşteşuguri trec, aşa dară, în mâinile Evreilor, rămânând

244 Vcrns, o c „ <j8 – 99 ţi no. a),N. Iorgu, lut. Com. II, p.

pentru cei indigeni cele mai penibile şi cele mai puţin rentabile v).

Pătrunderea acestor îneşteşugari evrei era încurajată de guvernele care nu puteau cuprinde marea vătămare ce se aducea indigenilor şi proporţiile de aservire economică în favoarea Evreilor. De aceea, opreau, fără succes, de altfel, intrarea în ţară a Evreilor vagabonzi, dar autorizau pe aceea a meşteşugarilor evrei care ucideau breslele de meşteşugari băştinaşi. Ba, ce e mai trist, vedeau cu satisfacţie numărul lor crescând, în care măsură descreştea numărul meşteşugarilor indigeni.

Aceiaşi soartă o avură şi negustorii băştinaşi.

Dosarele recensământului din 1831 ne dau compoziţia breslelor de negustori şi de meşteşugari pentru 12 centre din Moldova, lipsă date fiind 7. Din ele, se constată că erau 204 corporaţiuni, cu un total de 1.5784 de firme creştine (63, 34%) faţă de 3342 evreieşti (36, 66%». Negustorii lipscani evrei sunt 263 faţă de 53 creştini; licliiorişti – respectiv, 245 faţă de 117). telali – 753 faţă de 624; croitori – 561 faţă de 263; bijutieri – 15 faţă de 1, – argintari 24 faţă de 36; negustori ambulanţi – 32/66; geamgii – 67/35; samsari sau misiţi – 43/6; gravori – 3/o; lucrători în aramă – 20/5; tinichigii – 20/4; zaraf – 71/1; povarnagii – 41/2; marchitani – 12/54; fabricanţi de căciuli de blană – 109/18; negustori de fierărie engros – 2/O; bancheri – 6/i; arendaşi de moşii – 93/130; sticlari – 20/19; negustori de tabac – 10/17 i fabricanţi de inele – 6/O; măcelari – 101/87; şelari şi curelari – 78/18; făinari – 11/O; mărgelari – 13/O; cârciumari – 295/661; ceasornicari – 8/9; farmacişti – 9/27; lumânărari – 18/65; fabricanţi de vată – 5/1; etc.:).

Este de subliniat că cele 5784 firme creştine se împart astfel: 3757 Români, 487 Armeni, 633 Greco-Bulgari şi 907 străini. Aşa că rămâneau faţă în faţă *3757 româneşti faţă de 3342 evreieşti, sau* 3757 *româneşti faţă de 5379 străine şi evreieşti*).

Cercetând tabloul contribuabililor urbani şi rurali din Moldova pentru anul 1839, aveam 21536 patentări, dintre care: *11121 creştini faţă de 10415 evrei – adică 51, 64% creştini faţă de 48, 36% evrei*). Pentru anul 1846, proporţia este inversată: avem un total de 30550 patentări, dintre care, *14833 creştini* şi *15717 evrei – adică 48, 55% creştini faţă de 51, 45% evrei.*). Pentru anul 1859, avem un total de negustori creştini 7117 şi meşteşug îi 8553, faţă de un total de meşteşugari şi negustor*, evrei 16107 – *adică 50, 96% pentru cei dintâi şi 49, 14% pentru evrei*).

Luând în considerare, însă, faptul că Evreii nu plăteau impozitul individual, ci colectiv, prin mijlocirea unei taxe asupra tăierii păsărilor şi cărnii dată în antrepriză, este foarte evident că Evreii şi antreprenorii – propriu-zis, comunitatea evreiască – aveau tot interesul ca această taxă să fie adjudecată la un preţ cât mai jos posibil. Astfel, că, nu se poate stabili cifra exactă a taxei, cu mult inferioară aceleia dată de recensământ. Şi autorul ne dă această ilustraţie: *pe când numărul Evreilor plătind taxele era de 16107 J859, recensământul din acelaşi* an ne dă un total de 27401 capi de familie nesupuşi vreunei protecţii streine, fără a socoti pe supuşii străini şi pe aceia scutiţi de impozite). Ori, nu se poate concepe că cei 11294 caP* de familie lipsă între patentări trăiau fără mijloace de traiu; dùnpotriva, este sigur că toţi exercitau negoţul sau o profesiune oarecare, cu atât mai sigur cu cât niciunul din ei nu lucra pământul şi nu putea, pe atunci, să exerciteze o profesiune liberală sau să ocupe o slujbă la stat *).

Din cele de mai sus, rezultă tristul adevăr că, încă din 1831, când Evreii reprezentau de abia 36, 66% din totalul breslelor, *ei deţineau majoritatea zdrobitoare în lipscânie, în proporţie de 263* (*53, adică în ramura de negoţ cea mai rentabilă şi care atrage spre sine cele mai mari capitaluri*; în croitorie, de asemenea, pentru o epocă de schimbare radicală a felului de îmbrăcăminte, foarte rentabilă; în fabricarea de lichioruri şi rachiuri; în arta gravurii şi a

bijuteriei, unde creştinii sunt I faţă de 18 – adică inexistenţi; *în zârăfie şi bancă, de-akia 2 faţă de* 77; în negoţul de telal, în tinichigerie, geamgierie şi căciulărie, de asemenea; etc., etc.

Comerţul de detaliu atât de rentabil era deja în mâinile lor. Şi lucrul acesta îl comunica, încă din 1834, Bois-le-Comte guvernului său, care mai spunea că aceşti negustori mărunţi, numai după exercitarea negoţului mai îndelungată vreme în ţară, deveneau deţinătorii unui capital pe care de obicei îl utilizau în cămătărie, iar nu în comerţul mare. De altminteri şi tehnica comerţului lor se putea aplica cu succes mai ales comerţului mic şi nu comerţului engros). *Şi iată cum fiecare negustor ambulant sau de mărunţişuri şi fiecare calic evreu pe atunci îndeplinea totodată şi funcţiunea de bancher, fără a fi înscris, totuşi, în catastivul breslei, după cum mulţi alţi negustori evrei, în proporţie de 30 – 40%, scăpau de controlul breslelor, lucrând în afara lor.*

Evreii nu s-au mărginit numai la aceste meşteşuguri şi la aceste negoţuri pe care le practicau şi creştinii. Ei îşi aveau specialităţile lor cu care s-au introdus în ţările noastre şi pe care tindeau să le monopolizeze sută Æl sută în mâinile lor, ca fiind cele mai uşor de aplicat şi singurele care îi făceau stăpâni pe întreaga viaţă economică a poporului. Şi anume, au excelat în cârciumărit şi în fabricarea de băuturi spirtoase, în comerţul de bani – ca zarafi, cămătari şi bancheri, în arendarea de moşii şi în întemeierea de târguri, adică în toate acele ramuri de activitate economică unde se reclamau sforţări şi riscuri minime cu câştiguri mari, ruinătoare pentru ţărani şi orăşeni, pentru boieri, vistierie şi domni – cu un cuvânt, ruinătoare pentru întregul angrenaj al vieţii noastre de stat.

Să luăm pe fiecare în parte din aceste îndeletniciri şi, în lumina cifrelor, să stabilim dezastrele şi ruina vieţii sociale româneşti în folosul lor şi numai al lor.

Cârciumăritul era în strânsă legătură cu arendarea de pământuri şi cu întemeierea de târguri şi de târguşoare, de aceea, le vom trata pe toate laolaltă.[245]

Ca şi în Bucovina, în Galiţia şi în Polonia rusească, tot aşa şi în Moldova, prima grijă a Evreilor – accentuiază Verax – era de a pune mâna pe cârciume *). Dar cârciuma boierească era cea mai productivă şi, de aceea, luptau contra oprelişte! de a locui la sate statornicită încă în cursul celei de a doua jumătăţi a sec. XVIII, lucru ce le-a succes în 1804.2). Şi, datorită acestui fapt, Evreii numără, în 1820, 984 capi de familie aşezaţi la sate 3) (şi care nu puteau fi decât cârciumari şi arendaşi), iar în 1827, numărul cârciumarilor evrei la sate atinge cifra de 1220.4), fără a se cunoaşte numărul arendaşilor pe acest an.

În 1834, guvernul – considerând locuirea pe mai departe a Evreilor ca cârciumari la sate ca „o pricină de dărâmare a stării materiale şi morale a locuitorilor"[246]), prezenta, în 16/2/1844, Adunării Obşteşti un proiect de lege prin care, între alte reforme destinate a îmbunătăţi situaţia ţăranilor, se interzicea Evreilor de a ţine cârciume şi chiar de a. se stabili prin sate, oricare ar fi fost pretextul, urmând ca cei care aveau contracte să fie îngăduiţi timp de un an şi numai trei luni ceilalţi[247]). Înşişi deputaţii, toţi proprietari de pământ, au adus – chiar împotriva intereselor lor – un amendament foarte aspru în sensul ca Evreilor să li fie interzis de a ţine cârciume şi chiar de a specula şi vinde produse alimentare, în sate, în târguri şi pe marile drumuri, îngăduit fiindu-le orice speculaţie licită şi chiar de a locui temporar prin sate în

---

245 Verax, p. 106. 2) Ibid, 108.

2461) Verax, 108. 2) Ibid, ibid. 3) Ibid, 10. 4) Ibid, 10. 5) M. Bminescu, Scrieri politice

247ş i sociale – Rezultate ale uzurei iu România. Ed. Opere complecte, 1914, p. 495.

acest scop[248]). Dar Adunarea a trebuit să dea altă formă proiectului, în sensul cum dictau interesele capului statului[249]).

Proiectul devenit lege n-a avut niciun efect practic. Evreii, în număr considerabil, au continuat a ţine cârciume sub numele ţăranilor 9). Şi, în felul acesta, jumătate din Evrei au reuşit să se sustragă impozitelor, graţie taxei asupra naţiunii evreieşti, pe tot timpul epocii regulamentare 10). Nici opreliştea din 1848 n-a dat niciun rezultat, de oarece Grigore Ghica, îndemnat de revoluţionari, le-a acordat autorizaţia de a ţine cârciume.

O hotărâre a Divanului Obştesc din 1852 – luată din nevoi fiscale – prin care se cerea Evreilor garanţii morale şi materiale, precum şi obligaţiunea de a căpăta autorizaţi a „ttel a prefecturi, a adus după sine o nouă invazie a satelor şi, de la această dată, alcoolismul a luat o întindere neliniştitoare în satele Moldovei. Şi, în asemenea condiţii, biata ţărănime-moldoveană rămânea pentru totdeauna la cheremul cârciumarilor – negustori rapaci şi cămătari fără scrupule.

Profitând de tulburările din 1821, precum şi de slăbiciunea guvernului lui I. Sandu Sturza, Evreii începuseră să ia domenii în arendă. Atât în virtutea vechiului obiceiu al Moldovei, consacrat de domnul Moruzi în 1804, cât şi prin hotărârea luată în Sept. 1830, pe consideraţiunea că „Jidovii nesăţioşi de câştig... se silesc a face locuitorilor feluri de strâmtori ce sunt foarte mari şi zdruncinătoare pentru dânşii”, Evreii nu aveau îngăduinţa să arendeze pământuri[250]), guvernul provizoriu de sub Regulamentul Organic, mişcat de plângerile* ţăranilor jefuiţi cu ferocitate, decreta ca măsura luată în 1804 de Al.

248O) An. Pari. Rom. XII, p. 532 şi urm. – ap. Verax, 83. 7) Ibid, ibid. – ap. Verax, 85.

249 Verax, 85. 9) Ibid, ibid. 10) Ibid, p. 85 – 86.

250a p. Verax, o. c., 72. 3) N. Iorga, 1st. Evreilor. 4) Ibid, ibid. 5) Verax. 108. G) N. Iorga.

Moruzi să fie pe viitor aplicată cu toată asprimea, urmând ca de pe terenurile arendate să fie alungaţi la cea dintâi plângere întemeiată *). Rugămintea adresată de Evrei Gen... Kiselef, în 1831, ca să poată lua în arendă moşii boiereşti, n-a avut nicio urmare[251]).

Toate aceste măsuri nu pun piedică arenzilor de acest fel. La Botoşani, Evreii se asociază cu Armenii, iar proprietarii sunt buni bucuroşi de câştiguri mari fără muncă[252]). Dispoziţiile toate cad în desuetudine sau sunt eludate cu nume de paie, fapt care a avut loc în 1840, când, nesocotindu-se toate dispoziţiile şi interdicţiile, un mare număr de pământuri au fost arendate E vreilor 6). Şi, de acum înainte, începe decăderea boierimii care nu putea să trăiască fără Evrei în coaste şi începuse, totodată, lichidarea marii proprietăţi boiereşti 6).

O altă plagă pentru viaţa ţărănimii în special a fost, fără îndoială, crearea de târguşoare pe moşiile boiereşti. Atraşi de o nouă viaţă de la care aşteptau numai luxuri şi desfătări fără străduinţe corespunzătoare, boierii arendau moşia sau dau drept de întemeiere a unui târg primului Ovreiu care se ivea la poarta lor. Iar domnul M. Sturdza – un om de energie extraordinară, lucrând neobosit pentru întemeierea unei ere noi, dar care înţelegea şi să profite personal – deschidea, larg şi fără multă alegere, porţile oricărei imigraţii şi favoriza întemeierea de târguri pe moşiile boiereşti 7). Şi veneau, nestingheriţi, Ovreii din Austria şi din Rusia, de unde erau alungaţi vagabonzii cu perciuni e). Înmulţirea lor nemăsurată datează de la acest domn şi, pentru prima dată, apar ca „naţiune jidovească” 9).

Este vremea clasică – scrie cu amărăciune istoricul N. Iorga – a aşezării pe moşiile boierilor, câştigaţi acum cu

---

251 1 st. Evreilor şi Agitaţii evreieşti, 7) Hurmuzachi X, p. 479, no. DCXXXIX. 8)

252 I orga, 1st. Evreilor şi Agitaţii evreieşti.

totul de luxul apusean, a unui număr de jidovi pentru a face târgurile cu caracter absolut evreiesc 10). Şi dă câteva ilustraţii. Boierul Greceanu capătă, sub I»

Kiurdza, hrisovul cha fa/: /* fZirg la DrAgiirnii O/vurluiulvi; lin „al uj T-/toefli, a răsărit Podul floa/-i; din Pruni iuţiră IhAoţanilor, Va făcut în 1845 „/loara de astăzi”; „ în Negreştii Vasluiului, un jxqsa* o străini; jx* la<ul dda hotarul I lonmului Hturdza, Mihailemi, al *1 Unit* a/1 dr fun/latie – păstra la mdstiil Marcu Xaharia, prigonit d. domn fxmtru aceasta ţi alt/zee! dr ajţezări de exploatare şi de d/-y/ravajn» cârciumă lângă draurnă < 11 ştie de rac hm de e arU/fs şi alte e/trăvuri în t/it cuprinsul mămovd, Istovind o rasă pentru hrănirea vie îi//r vilizat/” ahdatei de/minante a). Şi da/A, în 1821, Moldova a avut 2/ târguţoare, în 18.8, avea să numere 42, iar în j8 yy, un total de 21 Aceste „colonii evrerţti”, întemeiate sub numele de târguşoare aduceau venituri mari proprietarilor, venituri exmstituiU? atât din Ix*/, – niZnnt anual ce 11 plăteau concesionarii, cât ţi clin arsizde considerai/de fx-repule asupra băuturilor exmsumate în interiorul târgului, precum şi de m³/ne/txilurih asupra măcelăriei ţi pitâriei ce îi erau ele asemenea rezervate? *), lat A dâră interz ic* domnilor şi ale boierilor, stăpâni jx* mari întinderi ehpământ şi care în/>cmai ca nobilii unguri în Ungaria şi în raporturile? eu satele ea? le posedau găseau numai în Kvrej instrumentele rapace ţi capabile să exploateze jx* ţărani, l, a rândul lor, Uvreii, cunc>scători al/ili ai câţtigurilor con* derabi!” r< zihW, din ar/Me e ohmii ele rumâni ţi iobagi, ofereau preţurile cele nun ridicate ţi îţi întindeau un aţele h/r tentacule în păianjetistul cărora cădea ţăranul client ţi tributar în toate Evreulut chrisovulit, Aici, în ac/-dt târg, P, vreţi făceau afaceri admirabile în mijlocul unor populaţii primitive care. n-aveau iele”. nici de? valoarea prexluselor ce vindea ţi nici eh* aceea a obiectelor ce cumpăra. Şi, fii rich a Imnul era foarte iar, tărgiÿ se încheia jx* cale de schimb şi P, vreul

prefera îndeosebi acest gen ehafaceri, mai ales e a nu erau deloc riscant/? ţi-e a fi era la irub-niană să cumjxie < 11 j/reţul cel mai prost ţi s-a vândă cu un preţ mai mare ca de obicei 11. În schimb, ţăranul cumpăra obiecte de calitatea cea mai pre/astăzi ţi îţi angaja produse de preţ pe basamac otrăvitor. Nicio disfx/ziţie rudimitând numărul cârciumilor în aceste târguţoare cvreeşti, fiecare casă jidovească era un debit de băuturi şi/irtuoase, având o prăvălie în fund (une arrière-boutique), mai mult sau mai puţin mare, conţinând mărfuri ele e alitate* execrabilă la uzul ţăranilor *i*). Evreul hrisovulit, avea, aţa dară, în mâna lui; băutura ţi pâinea, accizele ţi carnea, toate articolele ele consumaţie ţi tirania carnete! devastatoare, cumpărarea aridtrară a produselor ţărăne. Ţti ţi boftereşti, <? te. Aceasta era fizionomia unui târg jidovesc.

e / *Ifurtn*, *i-i*. Hvr, a; V-m* (o e „ix>. 1/ IMĂ, Ihid, „Uif/. Wifi" «ic» înţânmti *lutta*. 4> Ibict, 1M1.

„De-abia un proprietar o>4 irm*>de la Domn v, îi U, Rosetti – un hrisov autorinzându-l a internet un târg yx moşia a, / a, de îndată, Hvrdi alergau la o Rordeiul, tencuit cu Jut şi paie tocate b-n torchis), <W/rat cu numele magazin ului, /-ra într-o clijxî construit; rachiul luat credit de la j/ovarnu mă şi marfa uy>r obţinută /lela negustorii angrosişti, V>ţi evrei, din oraşul vecin, parte yx-şin, jxarte la termen. Era foarte rar, – b ub b l, ca valoare a a/ esb i mărfi să d/-j/avrască 2/X. r – 3/x, h: i Beneficiile /-ran sigure 91 repezi, numai ode trei sau yzitru luni de la începul «-râu grelo" şi, alături de aceştia», e instalau meşteşugarii e*/rei, / ari, în virtutea solidarităţii evreieşti, /» 4 ineau materiile prime –» jumătate de ymţ, inarniaţi cu scule yx-rfecţionate şi capabili hă confe<ţi//nez4 modelele cele mai noisi şi mai plăcute ochilor. În luy/tă cu aceştia, meşteşugarii romani /lela sate disy/arcau *).

Bois-le Comte scria, în 1834, că, în Moldova, Jvvreii excelează în vinderea rachiului la ţărani, cărora le excită yxv, iunea, j/rmtr-un m/xl special de a face comerţul şi

reuşesc în aceasta datx/rit. a uşurinţei cu care i-l y>roeură vânzarea pe credit şi V>ale: aceste „zeci de aşezări exploatare şi „de depravaţie”, toate din belşug alimentat”. cu y>ro dacele vei ni ţel or sau povernelor râsy/îndiie yx-ste t//t cuyrrinsul t/ietci Moldove şi cu atât mai înmulţite cu cât aceiaşi Ix/ierise el/icinuiseră i fabrice aceste yrroduse civilizate din bu ale ce le stricau cu dinadinsul în amândouă J, rinciy>atele – în felul acesta, având mai mare preţ încă după războiul din 1827 – 1828, erau, numai în Moldova, 553 velniţe, faţă de 458 fahrid de tot felul *).

Numărul elrciumelor y>este tot întinsul Moldovei este, în această y-noadă, următorul: în 1831, sunt înregistrate 1240 familii de cardu mari la sate, syreculând naivitatea şi sudoarea la 183.020 familii creştine – ţărani contribuabili şi scutiţi. Districtul Herţa este în fruntea tuturor a cu în crâşmari la 2803 familii. Cu cât înaintăm y>re sud, numărul lor scade: în jud. l-utna, avem de abia 7 cârciumari evrei la *v.î.127* familii ţărăneşti). În 1839, 1820 cârciumari evrei syreculează y.28.245 familii creştine – jud. Roman numără 255 la 15.215 familii, y. câtă vreme jud. Covurlui de-abia 41 la 17.896 familii *). În 1859, Evreii stabiliţi prin sate ac ridică la 14.279 suflete *), iar cei stabiliţi în cele 63 târguri sunt 22.061 faţă de 26.780 creştini, O) – toţi ocupârulu-se cu negoţul cunoscut şi cămătăria sau arenda de moşii. În aren*t*) Ibid, 10 a – IIO. 31 Ibid, 109 no. 1) hoc* Ilurm. XVir, 13* – ap. O. Zâne. O 34.5* 4) N. lore», lat. l-vrellor. 5) V.A. UrcehlA, fat. Rom. IV, 35” 4C nota V şi p, urm, ci Ilurm „XVII, p. 341 ap* N. Iorgu, lat. Corn. II, 154.44*

boricl ireu: 134 of/lrll, e 31 fAlnArll, 7” tfibArArii, 7” *în brici* de? * & ymn, o de cordoane – i-i *ku* (% şi de păalrt şi poatuv yrrost, 22 de teatemele, iK JumAnArl de „e P*

I4 rll. 71 Verus, o, c., s-o 8> IWD, tabloul VIII, p. 23 – 23.9) HHD, tabloul XIII, p. 3”ibid, tabloul XIV, 30 – de.

darea de moşii, găsim 91 Evrei faţă de 130 creştini, dar realmente numărul lor era cu mult mai mare, fiindcă

Evreii lucrau cu oameni de paie sau cu nume împrumutate. Din cele 63 târguri, 30 numără o populaţie evreiască superioară celei creştine, – în jud. Dorohoi, Botoşani, Suceava. Iaşi, Neamţ şi Roman – în restul de judeţe merge descrescând, cu cât ne coboiâm spre sud[253254]).

Încăpută pe dea întregul în acest păienjeniş de speculă, lacomă şi crâncenă, ţărănimea moldoveană era. Încă din 1834, stoarsă de datorii: din cele 15 milioane de lei datorii, făcute, după aprecierile Domnului, numai după acte. Dacă nu toate vor fi fost încheiate pentru rachiu, cu siguranţă că aproape unanimitatea lor sunt credite mărunte acordate de negustorii evrei). Cu alte cuvinte, de două ori bugetul ţării Moldovei, care. În 1832, era de lei vechi 7.425.962, sau aproape întreg bugetul Valahiei pe acel aş an[255]).

Această alarmantă stare de lucruri determină pe anumiţi boieri ca să alcătuiască, în 1835, un memoriu, protestând cu energie contra acestui sistem care aduce pe lângă mari dificultăţi la plata dărilor, prin exportul numerarului, dar şi sărăcirea ţăranului, precum şi, totodată, şi suferinţa agriculturii boiereşti, care nu se poate face fără vitele şi instrumentele vândute pe rachiu[256]). Întinderea acestui sistem de comerţ şi mai ales urmările sale au produs, de mult, intervenţia ocârmuirii care interzicea ca ţăranii să mai fie creditaţi pentru cumpărături de rachiu pe sume prea mari, care nu puteau depăşi 15 bani pentru fruntaşi, 10 pentru mijlocaşi şi 5 pentru codaşi’s).

---

253 Ibid, ibid. 2) Colecţie de ofisuri domneşti către Obşteasca Adunare a Mol

254d ovei şi adresele acesteia delà 1834 până la 1848, Iaşi, 1848, p. 82 – ap. G. Zâne.

255o . c., p. 347. 3) A. C. Cuza. o. c.. 239 – 40. 4) Doc. Hurm.. XVII, p. 550 – ap.

256t ablou XXVI, p. 50. 8) Ibid, tabloul XXVII, p. 51. 9) Ibid, 91. Ordinul cu No. 4744

În Muntenia, lucrurile se petreceau cu totul altfel. Pentru anul 1831, niciun Evreu nu este semnalat prin sate[257]); pentru 1838, de abia 2 la ţară, în Săcuienii Buzăului 7); iar pentru 1860, 96 Evrei în Focşanii Munteniei 8). Această puţinătate de jidovime prin satele munteneşti se explică prin rezistenţa băştinaşilor – negustori şi ţărani – dar şi prin severele măsuri serios aplicate, ca aceea, bunăoară, luată, în 1849, de Ministerul de Interne, invitând pe prefecţi ca să nu tolereze aşezarea Evreilor prin sate în calitate de arendaşi, de hangii şi de cârdumari, ci să silească pe cei găsiţi în momentul acela de a fi evacuaţi în termen de 15 zile 9). Înainte de aceasta, în 1835, Prinţul Ghica recomanda Consiliului Administrativ ca să nu se permită, sub niciun pretext, intrarea în ţară altor Evrei decât numai acelora care posedau paşapoarte de tranzit, cu autorizaţie de şedere pentru maximum o lună

Şi se mai recomanda alcătuirea unui recensământ al Evreilor şi să se azvârle peste graniţă toţi aceia care n-ar putea justifica o meserie ca mijloc de existenţă 1).

Zărăfia, cămătăria şi banchieria erau alte trei feţe ale unuia şi aceluiaşi instrument prin care Evreii deveniră singuri stăpâni ai comerţului de bani şi, deci, pe robinetul care dădea viaţă sau oprea răsuflarea vieţii economice. Servindu-se de mijloace barbare şi neomenoase, în curând, creditul a ajuns să fie de-a binelea evreiesc, cel puţin în Moldova şi a devenit, astfel, unul din fenomenele economice la ordinea zilei, luând în considerare noua stare de lucruri.

Nevoia de credit pentru dezvoltarea de inventar, ca şi noile dorinţe ce trebuiau satisfăcute prin debit de bani lichizi, făcea necesară prezenţa a numeroşi bancheri străini, mai ales din cei în legătură cu finanţa streină 2). Felul nou de viaţă al boierilor în sec, al XIX-lea, viaţa

---

257s e găseşte publicat in Mon. Of. din 18 Mai. 1867.

politică la care se dedase zgomotos şi imprudent boierimea, reclama o mulţime de bani, fie pentru interior, fie pentru Turci, Ruşi şi Austrieci; moravuri şi gusturi noi aduse de desele ocupaţii streine; călătoriile ca şi luxul dictau nevoi imperioase de bani. Şi atunci când moşia nu dădea prin cultură intensivă randamentul aşteptat, singura nădejde şi singurul izvor era zaraful ori bancherul care le acorda împrumuturi cu atât mai periculoase, cu cât, paralel cu intensificarea circulaţiei, se producea şi deprecierea monedelor – în lipsa unui sistem monetar naţional 3). Boierii, bogaţi în pământuri, în vite şi în servi, ducând o viaţă rudimentară, erau foarte săraci în bani lichizi 4). Concomitent, creştinii care formau aproape totalitatea meşteşugarilor, ca şi imensa majoritate a micilor negustori, erau siliţi cu toţii să se adreseze Evreilor pentru credite şi chiar pentru o mare parte din mărfuri la comisionari şi angrosiştii evrei[258]), pe câtă vreme, toţi ceilalţi – Grecii şi Armenii dispuneau de credite deschise la băncile greceşti şi armeneşti din Constantinopol, iar Ovreii îşi trăgeau banii de la Lemberg şi Cracovia şi chiar de la Lipsca e).

Acestea erau împrejurările şi mediul cel mai prielnic necesitând apariţia şi dezvoltarea mereu crescândă a creditului, precum şi înmulţirea tuturor organelor acestei instituţii – zarafi, cămătari şi bancheri. Şi toţi aceştia, sub toate aceste trei feţe ale aceluiaşi instinct rapace, lucrau în comun la subminarea societăţii româneşti.

Zărăfia născuse din mulţimea felurită a monedelor străine circulând pe piaţa Principatelor, monede introduse de armatele streine – ocupante sau în trecere – şi din întinderea comerţului internaţional. Dar această zărăfie luase o dezvoltare aşa de mare şi de păgubitoare.

Iar mijloacele întrebuinţate de zarafi în activitatea lor cămătărească şi în falsificarea în tot felul şi în specularea

---

258 Ibid. 95.

monedelor atât de ingenioase şi incorecte, încât o bună parte din activitatea guvernelor trebuia îndreptată în scopul de a tempera acest gen de speculă şi de falsificări păgubind societatea. C. Calimachi lua, încă din 1815, măsuri severe împotriva lor 1). N. Şuţu şi A. Chica refer au domnului M. Sturdza că „mulţimea zarafilor jidovi ce se află în piaţă sunt pricina nestatornicului curs al monedei şi a ciuntirii ei” şi propuneau ca, în Iaşi, să rămână numai şase zarafi, aleşi de către negustori, dintre oamenii „cu avere şi cu destulă încredere”, care „să dea înscris că vor urma întocmai regulilor, ci se vor statornici”, etc. L). Dar zarafii luptă în fel şi chipuri şi măsurile nu reuşesc, fiindcă nevoile comerţului sunt mai mari şi dictează numai acestea, deşi dobânzile erau excesive, iar perceperea de schimb foarte mari a).

În timpul ocupaţiunii ruseşti din 1828 – 1834, zarafii şi schimbătorii de bani s-au înmulţit peste măsură 4) şi aceşti zarafi evrei erau peste tot[259]). În 1831, erau în Moldova, 71 zarafi evrei şi un singur creştin °); cu alte cuvinte, în prima jumătate a sec. al XIX-lea, zărăfia, pentru Moldova, aparţinea cu exclusivitate Evreilor[260]). De altfel, acest fenomen era cunoscut încă din 1817 când aceiaşi Evrei erau socotiţi ca singurii stăpâni ai acestui gen de comerţ[261]), ai întregii noastre circulaţii monetare e), mai propriu-zis, deţinătorii capitalului cămătăresc în marea lui majoritate 10).

Aceşti zarafi vor dispărea, în mod foarte firesc, odată cu apariţia leului naţional care aducea cu sine şi decretul de condamnare a zărăfiei. Dar, în locul acestuia, apare bancherul, tipul bancherului cămătar care acumulează calitatea de negustor şi de zaraf, fiindcă recrutarea

---

259 Verax, tabloul LXV, p. 372 – 373. 7) G. Zanc, 260. 8) Ibid, 347 9) Ibid. 276. 10) Ibid.

2603 47. ii) G. Zanc, 2O7 şi 349. 12) Verax, 108. 13) G. Zanc. 405. 14) Ibid. 404.

261* 5) Verax, 120.

bancherilor se făcea numai din zarafi, proces ce a avut loc şi în Occident n). Nevoile proprietarilor, doritori de a-şi utila şi mări întinderea culturilor lor, dar şi lipsa lor de prevedere – multe împrumuturi erau dictate de călătorii şi de luxul ce cuprinsese această clasă socială – n-a întârziat să împovăreze proprietatea imobiliară de ipoteci ruinătoare pe lângă marii bancheri u) şi, astfel, ea s-a lăsat subordonată acestor deţinători de numerar ia) – bancheri şi negustori – zarafi care făceau cele mai rentabile afaceri 14). În 185 g, fiecare bancher evreu din Iaşi se puteau lăuda cu un număr considerabil de boieri depinzând în întregime de e11B). Însăşi Vistieria apela numai la ei: Domnul Grigorie Ghica, împins de nevoi imperioase, deşi foarte bine intenţionat faţă de llaţiunea lui, a făcut răul de a reveni asupra măsurii interzicând Evreilor de a ţine cârciume şi de a trăi prin sate *l*).

Cu multă dreptate, Prinţul Moruzi, un om atât de luminat, putea spune, pe la mijlocul sec. al XIX-lea, că „un Moldovean nu poate să trăiască sau să moară fără ca ei (Evreii) să tragă vreun profit oarecare şi că Evreii au făcut tributare toate valorile ca şi toate clasele societăţii, de la cei mai bogaţi proprietari până la cei mai săraci ţărani” 3). Şi, în adevăr, aşa a fost. Fiindcă dobânzile plătite atingeau procente fantastice. Desjardins ne informează că Evreii făceau împrumuturi cu 5% pe lună; ba un proprietar, om solid, împrumuta cu 22% pe an, altul cu 34% 4). În ciuda codurilor Calimachi şi Caragea, chiar în tranzacţiile ce încheia Vistieria, dobânzile atingeau 16, 20, 24 şi chiar 30% 6). Casa evreiască Michael Daniel din Iaşi mijlocea împrumuturi pe poliţe şi alte garanţii, pe lângă operaţiunile obişnuite de schimb şi de plăţi în diferite centre 6), casă care înlocuieşte, în epoca Unirii, influenţa pe care faimosul Hilel Manoah de la Bucureşti începuse să o aibă în Moldova.).

În Moldova, poate mai mult ca în Muntenia, bancherii sunt nebăştinaşi 8). Pentru 1831, documentele vorbesc de

6 bancheri evrei şi numai unul creştin °). Alte documente vorbesc de existenţa mai multor bancheri creştini – ca, acel Spiro 10) şi Adamachi de la Iaşi 11) de unul Acatu de la Galaţi 12) şi de alte case streine – ca una Sechiari Deroussi, venită din Marsilia şi Constantinopol, care făcea şi afaceri de bancă prin porturile noastre 13), case de care vom vorbi cu alt prilej.

Şi, în Muntenia, zarafii şi „calpuzanii" – falsificatorii, agenţi ai schimbului de monede şi de valori, aveau prilejuri la câştiguri ilicite şi, prin aceasta, foarte importante. La Bucureşti, exista chiar o quasibursă la „Hanul cu Tei", unde se întruneau schimbătorii de bani spre a se orienta asupra cursurilor curente, luate după pieţele Constantinopolului şi Vienei, apoi după Frankfurt, Paris şi Londra. Deşi numărul zarafilor era limitat prin lege având să îndeplinească condiţia de a fi „persoane avute şi cinstite", în realitate, existau în ascuns sute de cămătari şi de zarafi care cultivau comerţul de monede"). Dar acest soiu de comerţ era practicat mai ales de Greci"), la care luau parte şi alţii – Români şi streini.

În această provincie, numărul Evreilor era cu totul neînsemnat. În il oraşe, ei ating – supuşi şi nesupuşi streini – de abia 829 capi de familie, în 1831, iar prin sate niciunul[262]). Clasa negustorească era aproape în întregime creştină, în afară de Bucureşti unde erau 594 familii şi mult mai puţin în alte centre[263]). Imigrarea Evreilor din Polonia, după 1828, făcându-se pe o scară foarte redusă, n-a adus nicio pagubă, dacă nu un bine, dând un nou stimulent comerţului[264]). În 1838. Evreii numără 1490 capi de familie – supuşi streini şi raiale – iar prin sate de abia 2

---

262 Vcrax, tabloul XXV, p. 49. 2) Ibid, ibid. 3) Ibid, in. 4) Ibid, tabloul XXvI,

263p . 51. 5) V. Slăvescu, p. 11. 6) Doc. Hurm. X, 217. 467, 480 ; Ann. Pari. Rom. VIII, 84 ;

264H urm. XVII, 844 şi An. P. R. VIII, 688 – ap. G. Zane, 403. 7) Z. Zane, 332. 8) Ibid,

familii[265]).

Şi în Bucureşti, întâlnim mari bancheri evrei, ca Halfon (1830), Fraţii Elias (1837) şi Hilel Manoah (1847)[266]), care se pare că a finanţat şi revoluţia din 1848, întrucâtva, Iacob Marmorosch[267]). Oricum însă. Evreii care au ajuns la averi mari au fost rari. Alături de aceştia, erau foarte mulţi deţinători de capitaluri însemnate în rândurile negustorilor de ţară, cât şi printre Greci[268]), ca Meitani, Hagi Moscu, Sachelarie, Anastasievici, Kalenderoglu, Băltăreţu (rămas în istorie ca o figură legendară prin proporţia câştigurilor realizate), Ghermani, etc. – despre care vom vorbi cu alt prilej.

În lupta pentru întemeierea unei circulaţii fiduciare şi a unor instituţii de credit – lupta care a dus la întemeierea Băncii Naţionale a Moldovei, căzută în faliment de abia după un an, în 1858, dintr-o totală lipsă de bună conducere – bancherii locali din Moldova, în cea mai mare parte Evrei, supuşi ruşi, luptau, dimpotrivă, încontra unui asemenea aşezământ 8), care, bine înţeles, le strica toate combinaţiile.

Dar Evreii, mai ales în Moldova, nu se mărginesc numai la aceste mijloace şi instrument, de credit, ci, prin ele, căutau să devină stăpâni şi pe averea imobiliară, ca o urmare firească a temeiului concret pe care se încheiau tranzacţiile. Această stare alarmantă de lucruri – datoriile uriaşe sub care gemeau ţărănimea şi boierimea, deopotrivă – această nestăpânită năvală în proprietate a Evreilor, a făcut pe Grigore Vv. Ghica să reflecteze,

---

2653 50 şi 412 – 414. Numai hipotecilc moşiilor boiereşti au înghiţit 629916 galbeni. Bezi

266ş i Slăvescu, 11 şi urm. mai pe larg. 9) Acte şi Doc. II, p. 971, cf. şi 981, 986; III,

2679 8 – 9. 10) Din Anafoiaua Sfatului din 31 Mai, 1838, după referatul Dep. de Finanţe

268N o. 8621. Vezi Manualul Administrativ al Princ. Moldovei, t. II, Iaşi 1856, No. 527, p. 41.

amarnic, în 1865, în sensul că „năvălirea în proprietate a numeroasei poporaţii evreieşti ar fi cauza sigură de ruină pentru ţară” 9); reflecţii care n-au avut, totuşi, niciun răsunet şi nicio înrâurire în sufletele oamenilor de stat de mai târziu. Fiindcă, în adevăr, Evreii ţineau marea proprietate-robită de numeroasele hipoteci ce boierii le consimţiseră asupra moşiilor lor 10).

Şi, astfel, odată cu Unirea Principatelor, acapararea economică a Moldovei putea fi socotită un fapt împlinit.

c) Noul metode necunoscute băştinaşilor introduse în vlaja economică şi socială

Nu vom avea prea multe de spus asupra acestei chestiuni pe care am analizat-o sub toate feţele şi de repeţite ori în perioadele anterioare. Păcatele lor sunt aceleaşi, fireşte, din ce în ce mai amplificate. Îi caracterizează acel aş exclusivism feroce. Ei de o viaţă cu totul aparte, *o* viaţă de ghetto pe care şi l-au întemeiat ei şi se despărţeau de lumea înconjurătoare cu ziduri cât mai groase şi de nepătruns, dincolo de care nu există interese comune cu alte grupuri, dincolo de care se găsesc doar turme bune de exploatat până la ruină şi sânge. Iată felul de a lucra al acestor poporaţiuni mereu în vagabondaj şi venind de undeva unde iarăşi n-a fost patria lor.

Evreii lucrează în acelaşi cadru de idei morale cu care veniseră din altă parte. Ei sunt nesăţioşi după câştig şi înfruntă cu impertinenţă sentimentele de umanitate ale băştinaşilor; sunt cămătari feroci şi bancheri tot atât de feroci; sunt zarafi falsificatori şi cârciumari otrăvitori ai sănătăţii obşteşti; de asemenea, speculatori ai mizeriei băştinaşilor în mijlocul cărora sau aşezat. Nu fac cauză comună cu breslaşii pământeni şi dacă „isnaful croitorilor creştini, care după schimbarea portului în forma evropienească, meşteşugul lui fiind scăzut cu totul, au voit a se deprinde în meşteşugul lucrării strai lor evropiene, jidovii nici îi îngăduie, nici îi primesc în lucrul lor…

Art. 94 din Regulamentul Organic, referindu-se la

felul de a se strecura în Moldova şi la acela de a lucra al Evreilor, sună astfel: „Este de netăgăduit că Evreii care s-au răspândit în Moldova şi al căror număr creşte zi cu zi, trăiesc, pentru cea mai mare parte, în paguba pământenilor şi exploatează aproape toate resursele în detrimentul progreselor industriei şi al prosperităţii obşteşti. Pentru a preîntâmpina pe cât cu putinţă acest neajuns, aceiaşi comisie (de recensământ) va consemna în tabloul de recensământ condiţiile fiecărui Evreu, cu scopul ca aceia care n-ar avea vreo stare şi care, fără a exercita vreun meşteşug folositor, ar trăi fără căpătâiu, să fie eliminaţi şi ca asemenea indivizi să nu poată intra în Moldova”. Dar Evreii ştiau să ocolească toate măsurile administrative îndreptate împotriva lor şi ştiau să-şi apropie slujbaşii, aşa că plăteau şi rămâneau, siguri fiind că aveau să câştige înzecit şi însutit pentru toată viaţa – pentru ei şi pentru familia şi coreligionarii lor.

Din expunerea de motive şi dispoziţia proiectului de lege prezentat de guvernul lui M. Sturdza Adunării Obşteşti, în 18.2.1844, reiese felul de a face negoţ al Evreilor: „Vânzarea-băuttrrilor spirtoase de către Evrei este, pentru ţăran, o cauză de ruină, atât din cauza datoriilor ce-l fac să contracteze şi prin demoralizarea ce o aduc, cât şi prin neajunsurile rezultând din faptul că proprietarii obişnuiesc să arendeze Evreilor, în acelaşi timp cu cârciumele, şi perceperea dijmelor care îi sunt datorate de târani, punându-i astfel în stare de a perpetua abuzuri care sunt de notorietate publică” *).

Pentru tot binele de care se bucurau şi pentru averile ce strângeau în această tară, Evreii uzau de toate mijloacele ca să se sustragă dărilor către Vistierie. De o pildă, în perioada 1830 – 1843, jumătate aproape din Evreii stabiliţi în oraşe se sustrăgeau de la plata impozitelor 2). Deşi, cu timpul, serviciul de percepere devenise, în adevăr, mai riguros, proporţia contribuabililor se mărise şi ea, dar, datorită sistemului de taxare, numărul

acelora care se sustrăgea era iarăşi enorm de mare. În 1859, numărul capilor de familii evrei era de aproape 20.000 şi, totuşi, taxa era plătită numai de 16.000 Evrei 3).

Toate aceste consideraţiuni şi multe altele au făcut pe redactorii Regulamentului Organic să fixeze, Qdată pentru totdeauna, situaţia juridică a acestor Evrei în ţara pe care o urau, dar care îi adăpostea şi li înlesnea să facă averi multe şi nenumărate, ca, din simpli „vagabonzi şi cerşetori”, să ajungă stăpâni pe întinderi mari de pământ şi pe toată averea naţională. Aşa că acest Regulament Organic, făcând cu totul abstracţie de dorinţa Evreilor de a se numi „pământeni” – tot atât de vechi, dacă nu şi mai vechi decât Românii – îi exclude categoric din sânul poporului românesc şi din cadrul statului ţomân şi îi clasifică drept „naţiune jidovească”, adică naţiune aparte, iar în registrele de recensământ ale oraşelor din cele două Principate, îi trece sub rubrica de „Jidovi” – fără alt adaos de pământean, ci numai cu acela de străin dacă aparţine unei protecţii străine.

d) Privilegiile de care s-au bucurat.

Din cele expuse până aci, ştim că Evreii – aceşti „vagabonzi, cerşetori şi corupători” în toate s-au bucurat de favoruri şi privilegii speciale, din partea domnilor şi a boierilor care îi preferau, sau din partea streinilor – consuli, viceconsuli şi agenţi de tot felul. Şi, în aceaştă perioadă, poate mai mult ca în oricare alta, s-au bucurat de aceiaşi solicitudine.

Unul din aceste mari privilegii a fost monopolul de a întemeia târguşoare, adică acele colonii evreieşti prin care se storceau de vitalitate toate satele moldoveneşti, lăsate la dispoziţia cârciumarilor orân

1) An. rari. Rom. XII, 532 şi urm. – ap. Verox, 84.2) Ibnt, IX, II, p. 029; X, 536; XI, 880; XII, 154.428 ap, ibid. 86.3) Bufetele veniturilor şi cheltnisiilor Depart, de Finanţe a l-rinc. Moldovei, p. 730 – ap, ibid, ibid.

clari – arendaşi de pământuri, de cârciume, de dijme

şi de toate monopolurile.

Domnul M. Sturdza, la reclamaţi uni le ţăranilor Htorşi de camătă şi roşi de băutură, ia măsuri – în virtutea art. 04 din Keg. Organic – de a se opri arendările de cârciume şi propune Adunării Obşteşti de a legifera în sensul de a se opri aşezarea lor la sate şi alungarea lor. Prin un amendament, înşişi proprietarii, prin deputaţii lor, au înăsprit proiectul de lege, dar Domnul respinge amendamentul, i; r Adunarea cedează *), Evreii rămâneau mai departe nesupăraţi şi lucrau călăuziţi de aceleaşi apucături 2). Domnul îşi motiva respingerea pe consideraţiunea că nu este bine ca Evreii să fie alungaţi din târguri, fiindcă, în asemenea condiţii, n-ar avea cum să-şi câştige traiul şi ar pricinui multe pierderi proprietarilor acestor târguri şi că ar fi bine să se înceapă alungarea lor întâiu de prin sate, ca să se vadă rezultatele şi numai după aceea să se aplice aceiaşi măsură şi târgurilor 3). „Motivul real al acestui refuz trebuieşti căutat – scrie R. Rosetti – în interesul personal al domnului4), ca şi în acela al deputaţilor, toţi proprietari de pământ, unde se găseau numeroase cârciume, care, totuşi, nu se mulţumiseră să adopte proiectul de lege aşa cum li-l prezentase Domnul, dar îl agravaseră împotriva jidovilor care comiteau abuzuri strigătoare la cer faţă de ţărănime &).

Încă un fapt. Isnaful croitorilor creştini din Iaşi se plânge, în 1838, Min. Finanţelor, că Evreii, având în întreprindere tot felul de comerţ şi de meşteşuguri, absorb totalitatea beneficiilor şi trag foloase mari din facultatea ce o au de a exercita aceste negoţuri şi meşteşuguri, dar nu sunt obligaţi a lua parte la sarcinile stabilite în favoarea breslelor şi nici nu îngăduie creştinilor „a se deprinde în meşteşugul lucrării strailor evropiene”. Dar M. Sturdza, puţin emoţionat de acest strigăt de alarmă, a dat această rezoluţie, după care – observă Verax – năvălitorii erau puşi într-o situaţie de două ori privilegiată de însuşi domnitorul:

„Considerând că Evreii, în afară de taxa plătită fiscului, prelevează încă una asupra naţiunii lor, o altă contribuţie servind la întreţinerea unui spital şi de asemenea ca să preîntâmpine nevoile ace II Vernx, 108.2) Ibid, ibid. 3) Ibid, 10. După J. Brociner 35 – 36: – Curierul Judiciar, No. 21, 1902, g daim ca specimen de prerogative garantate Evreilor Uriso –, vuliţi prin hrisoave, dar 9! un specimen de inconştienţa acelora care 11 dădeau este trecut în ori, ti al hrisovului Tg. Iveşti – rjud. Tecuciu din 1836: „Pentru naţia jidă-evilor să le dea proprietatea Joc de şcoală, feredeu şi de înmormântare fără plata de liezmen, la a cĂror el Adiré se va ajuta şi de proprietate la cheltuială. Şi, în felul acesta, au fost fundate toate târguşoarele din Moldova, apelându-se – spune *J.* Jirociutr, teoreticianul teoriei Evreilor pământeni – la Evrei, singurii oameni ce lipseau ţării, comercianţi şi meseriaşi, tot uşa după cum în Muntenia se făcea opel (?) la elemente bulgare, greceşti şi armeneşti (o c., 34 – 35) * 1 l» în!

lora dintre care sunt nevoiaşi, nu se scade ca ei să fie constrânşi a mai plăti taxe în folosul breslelor care nu sunt din rasa lor” *). Şi, pe când se luau măsuri, de altfel fără niciun succes, ca să se stăvilească năvala în ţară a Evreilor vagabonzi, acelaşi domn autoriza intrarea meşteşugarilor evrei care ucideau breslele organizate şi vedea cu linişte, ba, cu satisfacţie, crescând numărul acestor meşteşugari, fără a se nelinişti câtuşi de puţin că numărul celor indigeni descreştea în aceiaşi proporţie[269]).

Alte ilustraţii. Prin regulamentul din Iulie 1839 pentru suprimarea vagabondagiului şi oprirea invaziei evreieşti, chiar acei Evrei (art. 8) caii ar fi născuţi în ţară dar nu posedau garanţie personală dată în formule precise urmau să fie izgoniţi peste graniţă[270]). O hotărâre a

---

269ş â urm. – ap. ibid, 78 – 82. 4) Verax, 82. 5; Manual Adm., v. I, p. 52* – ap. Verax, 80.

270O) Ibid, ibid. 7) Ibid, to. 8) Ibid, 10.

Sfatului Administrativ, din Martie 1840, recomanda de a nu scuti de aplicarea măsurilor luate pe Evreii născuţi în ţară, ci, întâmplându-se cazul, de a-i izgoni din ţară, întocmai ca pe aceia născuţi în streinitate, în conformitate cu spiritul instrucţiilor care au ca obiect de a curăţi ţara de derbedei4). Şi totuşi, în 1850, ca urmare a unei petiţiuni a naţiunii evreieşti din Moineşti, acelaşi Sfat hotăra – şi Prinţul Grigore Chica confirma – în sensul că: din momentul ce Evreii veniţi înainte de Regulamentul Organic au putut constata starea lor materială îmbunătăţindu-se, alungarea din ţară să nu fie aplicată decât a – celora veniţi proaspăt şi care nu posedă nici capitalul cerut, nicio îndeletnicire folositoare, precum şi acelora care vor intra de azi încolo *)

Vinovaţi de această stare de lucruri sunt şi acei făuritori ai revoluţiei din 1848 şi ai Unirii, care, venind cu ideologia romantică particulară adusă fără critică din Apus, credeau – acuză istoricul N. Iorga – că un stat naţional se poate întemeia prin subită înfrăţire a tuturor elementelor aduse de vântul vremilor cu acel element indigen care, singur, are tradiţie şi dreptul de a imprima pecetea sa patriei), precum în şedinţele Divanului adhoc al Moldovei, ca şi în consfătuirile de saloane, se cerii primirea la cetăţenie a tuturor streinilor, fără deosebire *7*). Iată şi pe Grigore Ghica Vv., îndreptat de aceiaşi revoluţionari, îi dăduse Evreilor voia de a face cârciume în sate, reduse dreptul de expulzare la noii veniţi, aplicase legea recrutării şi la Evrei, în 1852, deşi, doi ani după aceasta, căpătau, pe căile ştiute, la finele anului 1854, dreptul de a se face înlocuiţi, plătind un Moldovean în loc).

Ne *mărginim* aci, constatând că *orice* măsură luată împotriva lor nu întârzia a se transforma, în curând, în condiţii sau privilegii ce le foloseau numai lor.

r) Cine mai făcea negoţ şi industrie în această perioadă

Prin tratatul de la Adrianopol, capituiaţiunile turceşti

cad, ţările noastre îşi recapătă independenţa economică, M. Neagră şi Dunărea dex-in căi internaţionale litiere, străbătute în toate sensurile de vase străine; porturile şi schelele renasc şi se transformă peste noapte – Galaţii rivaliza cu Odesa, avea consuli şi viceconsuli şi negustori francezi, germani, italieni, greci; Brăila, în 1833, era vizitată de 6.000 vase, cu consuli şi vice consuli, cu numeroase case exportatoare, cu export formidabil de grâu, cu negustori dalmaţini, italieni, greci, precum şi Ionieni şi Chefaloniţi – supuşi englezi – zurbagii. Alte schele, ca Giurgiu, Călăraşi, Zimnicea, Calafat şi T.

— Severin se pregăteau să-şi joace fiecare rolul. Prin porturi, prin oraşe şi sate, mişinuau misiţi şi samsari greci şi ovrei pentru arvunirea sau cumpărarea produselor ţărăneşti.

Românii cazaclii – negustori îndrăzneţi de import-export al blănurilor – străbăteau Rusia până la Arhanghelsk şi Tobolsc, cumpărând mărfuri scumpe în schimbul produselor uşoare şi indigene şi le vindeau, prelucrate de iscusiţi meşteşugari români, la paşalele şi înalţii demnitari turci din provincii şi Constantinopol. La acest negoţ, conlucrau şi Aromânii care se avântau prin toată Rusia şi Siberia. Alţi negustori români tot aşa de îndrăzneţi erau şi acei gealepi bogaţi care ajungeau cu lemn de construcţie şi alte produse, în vase proprii, până la Marsilia şi în porturi spaniole şi portugheze, sau, ocolind Africa, atingeau Calcutta şi Bombay. Negustori bogaţi erau şi pescarii români – iscusiţi în meşteşugul de a îndulci şi afuma peştele de tot felul – câri aprovizionau Serbia, Bulgaria şi toate mănăstirile ortodoxe din Turcia Europeană. Parte din boieri activează ca exportatori, armatori şi industriaşi sau încearcă să pună bazele unor aşezăminte de credit în lupta contra camerei, se întemeiază societăţi cu caracter agricol sau bănci comerciale, în ambele Principate. Bancherii români şi creştini sunt numeroşi şi se adaugă la ei o clasă băştinaşă

dintre boierii de fangul doi, ca cei mai de seamă capitalişti, capabili să împrumute visteria.

La toţi aceştia, adăugăm o clasă de mari lipscani şi manufacturişti – toţi avându-şi origina în mahalale sau în clasa ţărănească, toţi foşti bieţi de prăvălie, conduşi de principii morale şi religioase, continuate cu sfinţenie şi adâncă evlavie de alţii şi alţii. În fruntea lipscăniei şi în directe legături cu străinătatea * – încă înainte ca Evreii să fi apărut pe piaţa Lipscanilor: Stancu R. Becheanu, băiat de prăvălie la Uimitric Gheorghiu şi Nicolae Ion, Luca Teodorescu, Tu dor ache Hagiu şi fiul adoptiv Tudor – acesta în relaţii cu sute de negustori şi cu negoţ ambulant în mare – Eliad Românul, Bănică Ioan, Costaehe Paulescu, Ghiţă Nicolescu, V. Nicolici, Zamfirescu, Voicovici – comisionarul de la Vieil a, Nicolae Kirilof – Kiiu, mare negustor de blănuri ruseşti, pe ui mă lipscan şi arendaş de vămi, asociat cu Kalinder-Ogiti şi Ciocan; Paraschiva Atanasiu şi Luca Lucasievici. O casă cu răsunet era a lui Gheorghe Coemgiopolu, staroste de lipscani şi al tuturor corporaţiilor, cu magazin de stofe şi pânzărie şi cu atelier modern de haine bărbăteşti şi de odoare bisericeşti, iniţiator al unei industrii naţionale – a viermilor de mătase, cu pepinieră de duzi de 60 ha, la Pantelimon.

Un mare negustor în braşovenie este Nicolae Plăgi Stoica care lucra direct cu firmele din ţările apusene, unde se ducea personal şi comanda mărfuri pe care le plătea cu bani gheaţă, ceea ce stârnea admiraţia tuturoia. În comerţul de import-export, găsim numai firme române şi creştine, dar niciuna evreiască. Comerţul de coloniale în Muntenia e în mâini româneşti – cu excepţia celui în mare. În industria alimentată câteva figuri: Staicovici, Martinovici, Gheorghe Ioan, Assan – acesta, în 1853, aduce de la Viena prima maşină cu aburi „Moara de foc de la Obor/Comerţul şi industria de pielărie le pornesc tot Românii, ca Hagi Ioniţă Ştefan şi fratele Mincu, care vor fi continuaţi de nepotul Grigore Alexandrescu, sau ca

Cantacuzinii care aveau o tăbăcărie la Baia, unde se lucrau 2000 piei de boi şi 4.000 de viţei. Gh. Ioanid şi Ioan V. Socec pornesc comerţul modern de librărie.

Meşteşuguri exercitate odată de Români şi ceva străini încep a fi împărţite între aceştia şi Evrei, care se ocupă cu cele mai uşoare şi rentabile. Plăpămăria, bumbăcăria şi caretăşăria indigenă rămân pe mai departe îndeletniciri româneşti. Tipografia născută din teascurile mănăstirilor e dusă mai departe de scriitori şi oameni politici. În Bucureşti, numeroase sunt străine; în Iaşi, încep a fi ovreeşti; în Ardeal, negustorii întemeiază tipografii pentru tipărirea foilor destinate cultivării maselor

Aromânii îşi continuă activitatea în provinciile deja menţionate. „Arnăuchenii” sau „Arvanitovlalii”, aşezaţi prin mahalalele Batiştea, Oţetari, Icoanei, Popa Chiţu, Popa Rusu şi Silivestru, erau cerezari, îngrăşau vite şi leţăiau toamna prinzalhanale şi transformate în păstramă, cirviş şi furda, le expediau la Constantinopol sau le dubeau direct ca să le vânză cu preţ mai bun. Alţi Români din Macedonia şi Tesalia formau majoritatea artiştilor sculptori, erau pictori ca şi Grecii, sau pietrari, clădeau case boiereşti şi de negustori şi biserici mari şi mici, mănăstiri şi catedrale monumentale, sau hanuri, caravanseraiuri şi bazaruri spaţioase, cişmele şi fântâni şi captau ape.

Ardelenii internează, în 1830 „Gremiul negustoresc” – astăzi, societate a comercianţilor români din Braşov. În 1850, Gremiul comerţului levantin număra 135 case comerciale româneşti ale Braşovului, deţinând întreg comerţul levantin al Transilvaniei şi aproape fără excepţie importanţii negoţ cu levantul. La import, Românii luau parte – între 1838 – 1843 – cu 87.50%, Grecii cu 12.07%, iar Saşii cu 0.08% iar la export, pe un an, respectiv – 94.70%, 1.80% şi 3.50%. Un singur Rudolf Orghidan plătea taxe vamale de patru ori mai mult ea toţi negustorii saşi la un loc. În 1850, Românii înfi-nţează fabrica de hârtie de la

Zărneşti. Iată câţiva negustori: Gheorghe Ioan, Fraţii Cepescul, Ioan G. Juga, I. Secăreanu, Bucur Popp, R. Orghidan (1797 – 1862), cel mai intrepid din feciorii Şcheiului, Hagi Vasile Frigator, Magi Teodor Braşoveanu – angrosist de piei şi lână, de peşte sărat şi fuinisor al armatelor ruseşti.

Industria în această ţară a Bârsei era foarte dezvoltată, F, rău fabrici de tors bumbacul şi de iască, spălătorii de lână, 10 zalhanale unde se tăiau 100.000 berbeci, oi şi capre. Rudolf Orghidan avea trei fabrici de hârtie – una la Ghelniţa şi două în Ciuc. Acelaşi Orghidan şi alţii aveau povârnării, fabrici de oţet, de săpun, de postav, mori, piue, instalaţii pentru înălbitul cerii, tăbăcării fine, boiangerii de arniciu turcesc, frânghierii, olării, blănării, etc., toate dezvoltându-se mereu până în 1867. Industria casnică era în floare, finanţată de toţi aceşti negustori. Produsele acesteia se desfăceau în tot Ardealul, precum şi în Ungaria, Banat, Croaţia, Slovenia, Principatele, Turcia şi chiar în Egipt…

Printre toţi aceşti negustori şi industriaşi, se întâlnesc frecevent nume cu îndepărtată rezonanţă macedoneană, ca unul Dimitrie Nicolau, strănepot al lui Nicola Făgăraşanul, care, împreună cu fiul Constantin, instalează în deceniul al 6-lea, prima rafinărie de petrol şi derivate din Ardeal; sau ca firma „Nichifor Nica”, de import-export, cu nepotul Gheorghe L Nica, în calitate de asociat; sau ca Ioan I. Pantazi, bţun prieten al lui Şanguna mare capitalist şi om de afaceri, cu casă de cereale la Braşov şi cu filiale la Budapesta, ca Naum Dociu-Dossios, Mumiali, Ve.pa „Vilara etc. e.

Din cele expuse până aci, rezultă că Evreii se îndeletniceau cu anumite meşteşuguri uşoare care satisfăceau nevoi mai cu seamă superficiale ale societăţii, că îşi continuau negoţul de băuturi spirtoase, camăţa şi zărăfia cu aceiaşi grijă. Dar nu-i găsim încă în riscantul comerţ de import-export, nici ca creatori de valori sociale –

industrii şi aşezăminte de credit, exprimate onest în registre. Când ţara îşi va încheba structura legislativă şi financiară, iar institutul de emisiune va veni în ajutorul creditului şi industriile se vor bucura de privilegii speciale, încurajate cu largi reesconturi sau apărate de tarife vamale protecţioniste, vor fi cei dintâi, Evreii, care să se bucure de toate aceste favoruri, acoperindu-se, însă, cu o garanţie în plus, organizaţi în societăţi anonime, cu răspunsuri individuală absentă.

Bibliografie: Verax, o c.; Filitti – Domniile române sub Reg. Organic: N. Iorga – îşi. Corn.; Studii şi documente: Mărturii despre Ştirbei Vodă; etc.; G. Gologan. A. H & ciu. D.Z. Furnică – o citate; G. Zâne – Economia de schimb în Princ. Române; A. Mureşianu – Originea şi dezvoltarea aşezării româneşti a Şclieilor Braşovului în numărul IV al Inst, de ist, naţională al Univ, din Cluj; Hurmuzachi – Documente; Dr. N.I. Angelescu – Negustorii de odinioară.

Noua înfăţişare a provinciilor, târgurilor şi oraşelor, cu date statistice asupra numărului Evreilor şi a poziţiilor câştigate de aceştia.

Libertatea comerţului era, aşadar, cea dintâi condiţie pentru ca poporul român să treacă de la barbarie la civilizaţie şi acest pas către progres se datorează tratatului de pace de la Adrianopol, aşa gândea marele luptător naţionalist A.C. Cuza[271]). Dar dacă, teoreticeşte, se trecea de la barbarie la civilizaţie, situaţie la care avea tot dreptul poporul românesc, în mod practic, însă, se trecea de la patriarhalitate la cumplita barbarie iudaică. Fiindcă toate binefacerile ce le făgăduia acest tratat au rămas pe teren economic simple deziderate şi ipoteze frumoase. De fapt, de toate noile condiţii urmau să beneficieze mai ales străinii şi, în particular, Evreii, care, atraşi de asemenea perspective, năvăleau în valuri zi cu zi mai numeroase şi

271 Studii economico politice, 231. 2) Verax, tabloul II şi text, 8 – 10 3) Ibid, 12.

mai ucigătoare. Paginile ce urmează vor ilustra toate aceste gânduri ale noastre, şi, în acest scop, vom începe cu Moldova, provincia cea mai oropsită din toate, fiindcă, aici, sau scurs puhoaiele de jidovime din toate ghettourile Poloniei ţariste, din zonele ruseşti cu îngăduinţa de aşezări evreieşti, din Galiţia, Germania, etc.

O mică paralelă cu cele înregistrate în perioada anterioară este necesară. Pentru anul 1820, s-au înregistrat 19.000 suflete, rezultând din 984 capi de familie la sate şi 4.728 în oraşe şi târguri 8), iar pentru anul 1827, 24.000 suflete, rezultând din 1220 cârciumari la sate, 3602 în oraşe şi târguri şi 1256 în Iaşi 3).

Pentru perioada de faţă, s-au înregistrat următoarele rezultate uluitoare: Pentru anul 1831: 1240 cârciumari prin sate şi 31.986 suflete în oraşe şi târguri, adică în total 37.000 suflete în toată Moldova sau în procente: 4.2% faţă de totalul populaţiei creştine de 883.000 suflete[272]), adică 10 Evrei la 228 creştini.

Pentru anul 1838: 1820 cârciumari prin sate?), 14.049 capi de familie în oraşe reşedinţă de judeţ şi 4.022 în cele nereşedinţă şi în târguri – un total de 80.000, sau o creştere de 114% faţă de 1831.3). Aceşti 1820 cârciumari şi 1934 comercianţi şi meşteşugari evrei au la dispoziţie 227.245 capi de familie – ţărani contribuabili, contribuabili privilegiaţi şi scutiţi, în care nu intră cei din oraşele de reşedinţă 4)” adică 1 Evreu la 60 creştini, buni de speculat.

Pentru anul 1846, ni se dau date numai asupra contribuabililor:

30.550 comercianţi şi meşteşugari cu calfele şi ucenicii lor pentru districtul laşului şi cele 13 oraşe de

272 Ibid 26 – 27. 4) Ibid tablou VII, 20 – 21 şi text 24 şi tablou VIII, 22 – 23. 5) Ibid, tablou IX, 26 – 27. 6) şi 7) Ibid, 32. 8) Lucrări statistice făcute in anii 1859 – 60, publicate de Dir. Centr. de Stat din Min. Interne al Moldovei Iaşi 1861 – după A. C. Ctlza, 244. 9) şi 10) Ibid – tablou XXII, 44 – 45 ; tablou XXIV, 47. 11) şi 12) Ibid, 104.

reşedinţă, dintre care: 15.717 Evrei faţă de 14.833 creştini, adică cu 5085 Evrei mai mult ca în 1839 – de unde o creştere de 48% 6) sau în procente 48, 50% faţă de 51, 45% pentru Evrei.

Pentru anul 1859, avem o creştere considerabilă. Evreii ating 9% din totalul populaţiei 6), numărând 119.000, de la 4.2% cât reprezentau în 1831, adică o creştere de 222%. Creştinii cresc cu 1.3% pe an, Evfeii cu 8%7), iar faţă de 1803 o creştere de aproape 1.000% – 119.000 faţă de 12.000. După alte izvoare, oficiale, Evreii ar fi atins, în 1859 – 60, numărul de 124.867.8).

Aşa că, la încheierea acestei perioade, avem aceste sinteze: pentru cele 13 oraşe reşedinţă, se înregistrează 74.696 în 1859; pentru cele 6 oraşe nereşedinţă, 7886; pentru cele 66 târguri, 22.061 şi în sfârşit, pentru satele Moldovei, 14.274.9).

Ca să ne dăm seama de creşterea considerabilă a numărului şi rolului Evreilor în Moldova pe teren social şi economic, redăm acest raport între patentării evrei şi creştini pe aceşti ani.

Pe anul 1839: din totalul de 21.536, 11.121 sunt creştini şi 10.415 evrei sau, în procente, 51.64% faţă de 48.36%10); pentru anul 1846.

30.550 patentări: creştini 14.833 – 48.55% şi 15.717 evrei – 51.45%n); pentru 1859, un total de 32.777, dintre care 16.670 (negustori şi meşteşugari, cu calfe şi băieţi de prăvălie) creştini şi 16.107 contribuabili evrei, – sau în procente: 50.86% faţă de 49.14%12).

Considerând, însă, că Evreii nu plăteau impozitele individual ci colectiv, adică prin mijlocirea unei taxe asupra tăierii păsărilor şi a cărnii în antrepriză, este limpede că Evreii şi antreprenorii comunităţii aveau tot into renul en taxa adjudecată să fii o cât mai jos posibilă. Şi aceasta reiese foarte clar din recensământul populaţiei care ne dă, pentru 1859, 27.401 capi de familie nesupuşi altei protecţii străine – deci, fără a he «ocoli supuşi streini ca şi aceia

scutiţi de dări[273][274]). Vom avea, aşa dară, o proporţie cu totul inventat & şi anume: 27.401 Evrei care, toţi niciunul neocupându-se cu agricultura sau practic And vie o slujbă la stat ori vreo profesiune liberă – făceau comerţ, meşteşuguri sau alte îndelelniciri lucrative, faţtt de 16 (70 contribuabili creştini. Proporţia va fi, dară, de.58% creşti îţi faţă de o2% Evrei a).

Avea tot dreptul Place, consulul francez din faşi, să acrie aceste rAttdnri într-un raport din 185 (1: „în fiecare zi, intră Uvreii cu miile în Principate şi mai ales în Moldova. Ştiu de la consulul general al Austriei chiar că are, în acest moment, sub protecţia sa, peste 35.000 de această religie”-1)

Cu alt prilej, vom arăta şi încă un alt fel de a se înmulţi al Evreilor, rezult And din bunul bir trai şi anume raportul între naşteri şi morţi, cu totul în favoarea lor şi cu totul în paguba indigenilor. Acesta este al doilea fel de invazie.

Din toate cele de până acum rezultă, în mod peremptoriu, că invadarea economică a Moldovei cru deja fapt împlinit în anul Unirii Principatelor.

Oraşele şi târgurile Moldovei.

Iaşii (1829.1859). În listele de negustori străini, găsim, în 1833, 14

negustori armeni şi K> greci starea I, faţă de 41 evrei aceeaşi stare 4). În 1840, domnitorul N. Sturza <ta, prin hrisovul Nr. 230”, 3675 jidovi lămuriţi de dnjnici în acest oraş, Inşi, plătind dnjdie de 7350 galbeni anual, pentru întreaga Kptaetie” – perioadă de 7 ani, începând cu anul 1831), drept bir către Vistierie B). În 1843, deşi li se fixase oficial străzile ele locuit °), străzile principale erau acaparate de-ei ca Uliţa Mare, începând de la Curtea

---

273 Ibl<1, 104 – 103. .1) şl 3) Ibid, 103 – iof». 3) N. lorzii Ialorio Kvreilor.

274s p. N. Iorgu, Iul. Com, II, 144. 7) şi H) N. Iorgn, Istoria Kvreilor 9) Ibid, ibid,

Veche până la marginea Copoului, a Consulatului rusesc, a Curţii domneşti, a Teatrului până la Uliţa Golia, apoi uliţa care începe de la Sf. Ioan în faţă cu Pnladi, uliţa Hatmanul Alecu Roznovnnu, uliţa Sf. Spiridon până la Cabinetul Natural şi la 1.000 prăvălii numai 15 erau creştini 7). În 1845, numără aproape 7.000 capi de familie, jumătate din populaţia oraşului H). Denbia după 3 ani, în 1848, Uvreii formează 2/3 din populaţia laşului, unde acaparaseră totul: toată camătă, misitia, comisionul, cărăuşia, zidăria, lemnăria, fierăria, tapiţeria, croitoria, pe care le fac rău pe toate, dar le fac – „ils font tout mul, mais ils font tout", cum se exprima un e & lător străin °). În 1859

consulul francez din Iaşi relatează că Evreii formează jumătate din populaţia oralului, pe când în Bucureşti numărul lor este puţin înseninatl).

Dar să ne servim de documente oficiale. În 1831, din totalul de 14 (}*3* negustori şi meşteşugari, 73% – adică 3239 erau Evrei 2).

Ca populaţie, laşul se prezintă, după recensământul din 1831, cu un total de 48.350 suflete, dintre care 17.57° aunt Evrei şi 30780 creştini şi alte culturi a). În 1859, numără 34*73° creştini faţă de 31015 Evrei, în procente, 52.83% faţă de 47.17% 4).

Cu drept cuvânt, un francez, om de spirit, spunea, în 1860, că era de ajuns ca Evreii de la Iaşi să proclame greva ca să înfometeze cu uşurinţă oraşul, fiindcă toată aprovizionarea acestuia: măcelării, brutării şi cea mai mare parte din băcănii erau în mâinile lor 6). Ei contau, în acest an, cu 6983 negustori şi meşteşugari, faţă de 1962 creştini şi alte culturi, adică cu 78% 6).

Botoşanii. Numărau, în 1831, 1900 Evrei (1477 raiale şi 423 supuşi străini) faţă de 11.886 creştini 7). În 1859, cifra de 13.123 faţă* de 14.024 creştini – adică 48.30% H). În 1839, sunt 1698 negustori şi meşteşugari evrei faţă de 1090 creştini °), iar în 1846, se ridică la 2819 faţă de 1820

creştini[275]), adică 61.80%.

Documentele trecutului ne servesc două plângeri ale breslaşilor blănuri botoşăneni. În cunoscuta lor jalbă din 1849, li suut atribuite Jidovilor „fel de fel de uneltiri” spunând că „într-atât şi-au întins mreji le răului şi vicleanului lor scoposu încât noi hristianii pământeni am rămas cu desăvârşire împilaţi într-o simţitoare obijduire. Pentru că, prin felurite uneltiri ne smonesc calfele lucrătoare, ne împiedică alişverişuln), Iar în 1851, aceiaşi blănari ajjinseseră în agonie şi spuneau în plângerile lor către Domnul că au ajuns cerşetori din cauza Jidovilor în căror răutate şi aierului este nesuferită” 18). În Botoşani, unde erau şi Greci şi Aromâni destui, erau tari şi Armenii, care, după cât ştim, se uneau cu Jidovii în arendarea de moşii.

În două târguri din judeţ, Bucecea şi Suliţoaia, Evreii numără, în 1859, 21.187 suflete faţă de 100.064 creştini[276]), pe câtă vreme, în 1831, ei numărau, de abia 594 suflete la 131 breslaşi[277]).

Dorohoi, Fălticeni şi Herţa.

Dorohoiul număra, în 1859, 50.10%, pe câtă vreme, în 1831, număra 147 faţă de 556 creştini; Fălticenii, în 1859, 63, 55%, iar în

813.1.519 faţă de 859 creştini; Herţa 56.42%, în 1831, faţă de

1.020 creştini *1*), iar după religie jud. Dorohoiului număra, în 1859, 11.50Z mozaici faţă de 92.619 creştini 2). În 1846, deja, acelaşi judeţ număra 1.401 localnici evrei faţă de 237 creştini, iar Suceava 1, 162 faţă de 143.3).

Este foarte interesantă evoluţia Bacăului şi a Focşanilor. Bacăul este trecut, în 1831, cu 581 Evrei faţă

275s tarea Moldovei la 1 7H7, lCdic. Ac. Rom. Buc. 1902, 354 – 55 ap. O. Zauc. 12) N. Iorga,

276B reasla blttuartlor din Botoşani, 33 – 34 şi Ind. la Români. 13) Verax tablou X. 28.

277 Ibid, tabl. V, 15 şi VIII, 22 – 23.

de 2.300 creştini, iar în 1859,. respectiv, 3.819 faţă de 5.153. adică în procente, 43% faţă de 57% 4), în satele judeţului, numărau, în 1831, de abia 84 capi de familie evrei faţă de 18.340.5). Focşanii contează, în 1831, cu de abia 242 suflete 6), iar în 1854, fcu 1.857 faţă de 7 & 97 – 111 procente 20.02% (80.98%) 7). În satele judeţului, de abia 7 capi de familie la 21.134 capi de familie creştini iar în cele 4 târguri – Adjud, Nămoloasa, Odobeşti şi Panciu* în acelaşi an 1831, de abia 296 suflete[278]).

Galaţii numără, în 1821, 7.000 locuitori, iar la 1846, 18.096 în 2822 case, între aceştia, 600 catolici, 300 Armeni, 800 EvreH>). Alţii îi dau, în 1843, 25.000 locuitori[279280]). Doze, în vremea Unirii, găseşte 7.500 locuitori şi observă că ar putea să încapă 200.000; laudă „vitalitatea şi puterea” „admirabila situaţie”, răpedea dezvoltare ca în poveşti a oraşului”, pe cale de a fi „o cetate comercială de întâiul ordin, unul din cele mai bogate întrepozite ale Europei” n). Mărturiile trecutului vorbesc în sensul că acest oraş-port începuse, încă din această perioadă, să fie cucerit de Evrei care sunt în creştere şi provoacă, în 1847, mişcări antisemite 12). Dar să ne servim de date mai ştiinţifice. În 1831, număra 743 Evrei – 186 raiale şi 559 streini, faţă de 7.863 creştini, iar în 1859, ei ating 3.137 faţă de 22.913 creştini13). În întreg judeţul erau, pentru anul 1831, 17 capi de familie faţă de 7612 familii creştine 14).

În oraşele din sudul Moldovei: ca Focşani, Tecuciu, Bârlad şi Galaţi, Evreii n-au pus picior decât foarte încet, acest teren le-a fost şi li este încă – este vorba de 1903 – aci disputat de negustorii români. Cu deosebire, oraşele

---

278 N. Soutzo, Notices, p. 144 şi 170. 10) Filitti, Dominiile, p. 578. 11) V. Doze, „Un

279m ois en Moldavie”, p. 247. 12) Hurm. XVIII 44, no. II, p. 6. 13) Verax t. VII

2802 0 – 21 şi t. IX, 26. 14) Ibid t. IX, 26. 15) Ibid, 97 – 98. 16) Ibid, t. VI, 16.

Bârlad şi Tecuciu erau centre importante, în relaţii strânse odată cu contoarele veneţiene şi genoveze. Şi chiar în epoca lor de decadenţă, Evreii au găsit adversari hotărâţi cu care nu au prea reuşit, până la capăt, chiar la începutul secolului nostru”). Judeţele Tutova şi Tecuciu aveau, în 1831, în satele lor, respectiv, 31 şi 41 capi de familie evrei, faţă de 11.817 şi 13.116 creştini”). În 1859, găsim.

În satele aceloraşi judeţe, 585 şi 535 suflete evreieşti[281]). În 7 târguri din jud. Tutova, 787 Evrei faţă de 2.760 creştini şi în 3 târguri din jud. Tecuciu, 633 faţă de 1729 *).

Muntenia.

În 1830, când a avut loc recensământul executat de guvernul provizoriu, populaţia totală era de 1.650.000 locuitori, dintre care Evrei 3.316 (559 raiale şi 270 supuse unei protecţii străine) adică, O.20% sau 2‰[282]). În Bucureşti, erau stabilite 594 familii; în Craiova, 82; în Ploieşti 70; în Brăila 25; în Buzău de abia 3; Piteşti şi Târgovişte numărau câte 7, R.

— Sărat şi Focşanii Munteniei câte I. Numai 5 familii erau sâspândite prin târguri: în Secuenii Buzăului şi în Cerneţii Mehedinţilor[283]).

În 1838, după 7 ani, Muntenia număra 1.490 familii evreieşti (553 supuse unei protecţii străine). Bucureştii număra 921 familii, Craiova 114, Piteştii 97, – ferăila 117, Giurgiul 54, Piteştii 41, R.

— Sărat 82, iar Focşanii Munteniei 3; prin târguri: 4 în Săcueni şi în tot judeţul 1. O creştere de 80% în 7 ani, datorită numai imigraţiei. Proporţia de 3, 31%, faţă de 0,

---

2814 9* 5) Ibid, t. XXVI, 50. O) Ibid tabl. XXVII. 51. 7) Eisler Mâtyâs (scriitor evreu) :

282A z crdély zsidok multj /bol”. (Din trecutul Evreilor ardeleni), în rev. istorică „Erdély

283d es Grossherzogtums Siebenbürgen”. Hermanstadt I, p. 9 ap. ibid, 107. 9) Ibid. III,

20% în 1831[284]). Muntenia, are, deci, 1490 familii faţă de cele 19.891 din Moldova, în acelaşi an sau în procente: 6.92% faţă de 93.08% pentru Moldova.

În 1856, Muntenia numără 9.334 Evrei faţă de 5.960 în 1830, adică o creştere de 3.274.6) egalând cu 60%. De azi încolo, această provincie capătă o nouă importanţă politică, culturală şi economică, şi deci, tendinţa va fi spre aceasta, pe când locul celor mutaţi din Moldova îl vor ocupa noi elemente din aceleaşi izvoare ruseşti, poloneze şi germane, etc., nesecate în „românitate” jidovească.

Ardealul, Bucovina şi Basarabia.

Deşi erau încă obligaţi a se statornici în Alba Iulia, Ia 1845, se aflau şi prin ţară 3.000 Evrei – aşa cum admite Eisler[285]), cifră dată de scriitorul rus Lenhard şi admisă ca probabilă şi de J.B. Benigni, caracterizat ca mare iubitor al afirmaţiunilor exacte6). În acest oraş, Evreii aveau acum două sinagoge cu doi rabini 9), pe când cei din ţară se închinau în casele lor 10).

La ţară erau primiţi mai ales fa moşiile nobililor unguri, care, exploatând, aveau nevoie de talentele de exploatare ale Evreilor. Pământ propriu, însă, ca străini, nu puteau poseda, după cum, ca străini şi mai ales ca Ovrei, nu aveau nici drepturi politice, nici slujbe la stat”).

După revoluţia de la 1848, în tot Ardealul nu erau decât 15 – 573 Évrei şi vom vedea că, la 1870, numărul lor avea să atingă cifra de 24842 –). După acelaşi eveniment nenorocit, sub absolutismul austriac, Evreii câştigă mai multe drepturi şi deplină libertate de a se aşeza îţi oraşul Oradea mare a). În 1839, Aradul număra, alături de 14.160 suflete, 812 Evrei 3).

În tot judeţul Braşovului, nu erau, în preajma anilor 1850, mai mult ca 60 Evrei, fără a se pomeni dacă şi câţi

284p . 217 şi I, p. 13 – ap. ibid. 10) B. Duică, 107. n) Vezi legile citate de Ft. Schuler

285v on Llanoy ..Siebenbiirgische Rechtageschichte** ap. B. Buică 107 – 108.

anume erau în oraş *). O revistă săsească pomeneşte de negustorii acestui mare oraş, cel mai populat din tot Ardealul pe atunci; erau, adică 118 români şi de abia saşi, dar nu pomeneşte de niciun Evreu până în 1844.5).

Pe când în 1827, Bucovina număra 7.828 Evrei faţă de 270.773 creştini (o creştere de 22% pentru primii şi de 16% pentru ultimii, faţă de anul 1821) e), în 1830, se găsesc 1726 familii evreieşti cu 7226 suflete, micşorare datorită, după Polek, introducerii recrutării lor în acest an7). În 1846, sunt 11.581 faţă de 355.550 creştini – exprimându-se cu o creştere de 48% pentru primii şi de 37% pentru cei din urmă Când, în 1848, se ridică orice piedică la imigrarea lor în Bucovina, se înregistrează, pentru anul 1851, 14.581; pentru anul 1857, 29.187, iar numărul lor creşte considerabil în anii care vor urma.

Începând cu anul 1851, – ei pornesc să inunde toată provincia şi toate satele ei, ocupându-se cu aceleaşi îndeletniciri specifice, dar niciun ins cu agricultura's). Să rezumăm: în 1821, erau de abia 1.4%, din populaţie; în 1846, ating 3.12 O „iar în 1857 sau repezit la 6.52% °). În 1857, Cernăuţii numărau 4.678 Evrei – adică 38% din populaţie, alături de 7. bzn), şi de 4.800 Români”) va să zică o creştere de 250% faţă de 180712).

Evreii s-au ocupat în această ţărişoară şi în perioada de faţă cu cămătăria şi cârciumăritul. Un specialist în ale vieţii economice din Bucovina ne asigură că aceste carnete se mişcau între minimum de [286]

---

286 lî. A* Biclz ..Handbuch dcr Landcskunde" Hcrm. 1857, p. 142, 160, 161. 170, 211, 240 şl Beilz ..Transilvania" 1861 – ap. ibid. 108 – 109. 2) N. Piru – Or. Mure p. 72. 3) R. Scişanu ..Restabilirea unui adevăr istoric" după Pényes Elek – art. In Untv. 30.12.934. Majoritatea populaţiei din cele 25 târguri din com. Arad era romi «cască din 156 sute, 138 curat româneşti. 4) Bcricht dcr Handels-und Gewcrbekammer P- *34 – *35* întreg judeţul avea, în 1851,- aproape 100.000 loc. dintre care jumft tote Români; 265355 Saşi, 18446 Unguri, restul greci şi alţii; iar oraşul : 8747 Români, 8233 Saşi şi numai 3022 Maghiari şi Săcui – apud. G. Gologan, Cercetări pri vitoare la trecutul comerţului românesc din

5°% maximum de 500% pe an, pe câtă vreme Talmudul lor încuviinţa 1/5 maximum din preţul mărfii, adică 16.70% *). Tot atât de periculoşi erau cârciumarii care vindeau marfă proastă, dar bine plătităi

Basarabia, provincie încăpută sub cnutul rusesc, urma soarta Bucovinei, dacă nu era şi mai oropsită sub acest raport, avându-se în vedere faptul că această provincie era o zonă de aşezări evreieşti şi încă o zonă pe unde se scurgeau toate armatele de cucerire sau în războire cu Turcia şi în plus că niciun înalt demnitar nu se interesa de soarta provinciei aşa cum a avut loc cu guvernatorii Bucovinei. Ba mai mulţi guvernatori – înainte şi după decretarea ei ca gubernie rusească – au fost nişte călăi de care se îngroziseră însuşi împăratul şi înalţii demnitari de la Petersburg.

Mărturiile trecutului vorbesc în, sensul că actele comerciale se redactau, încă în 1839, în româneşte, între particulari. Este foarte interesant în această privinţă documentul-chitanţă al unui croitor evreu din 15 Aprilie 1839, scris în româneşte a), ceea ce denotă că rolul meşteşugarilor români pe piaţa Chişinăului era încă destul de puternic. Dar meşteşugurile treceau, încet încet, în mâinile Evreilor.

Frumoasa provincie de la estul Moldovei îşi pierdea zi cu zi omogenitatea ei etnică. Cu ocuparea ei de către Ruşi, au început să se colonizeze, sistematic, Bulgari care începuseră încă din 1769, Nemţi, Elveţieni – francezi, rascolnici-sectanţi şi vechii credincioşi (staroobriadţi),

---

Braşov 1928 Buc., p. 45. 5) Archiv -de» Vcreina ÎUr Siebenbtirgischc Lundeskundc III, Band, p. 323 (Journal des osterr. Lloyd. No. 103/1844 – ap. Gologan, 44 – 45. 6) J. Polek o. c. 257 – ap. Verax, 339. 7) Ibid. 8) Dr. J. Polek 1. c. ap. Ibid şi C. A. Romstorfcr şl Dr. H. Wiglitzky : Vcrgleichene Xrapklsche Statistik In Hirer Anwendung auf des Herzogtum Dukowina, Wien p. 16 – ap. B. Dulcă, 15K. 9) B. Dulcă 158. 10) R. Pr. Kalndl ..Gcschlchtc von Czcrnowltr, 1908 – ap. B. Dulcă 159. ii) Din recensământul austriac : ..Cine sunt nutochtonît Bu covlnci". O provincie evreiască în Univ. 25.3.937. 12) Dr. J. Polck, 255.

aceste două grupuri din urmă în Buceag. În judeţul C. Albă, s-au aşezat Nemţi originari de preferinţă din Würtenberg – cu colonii importante la Tarutino şi Crasnoe, precum şi Elveţieni francezi – cu colonia Şaba; Bulgarii s-au aşezat şi ei în Buceag, aproape de Ismail, Chilia, Reni, C.

— Albă şi Chişinău, în total, 43 colonii în valoare de 9641 familii, cu 56.000 suflete. Toţi aceşti colonişti s-au bucurat de scutiri de biruri şi de multe alte avantaje 4).

Evreii veniţi – parte din Moldova, după statistica rusească, parte din Polonia şi gubernia Podolia – au atins, după Svinin, în 1816, peste 5.000 familii, adică circa 20.000 suflete. În 1856, ei atinseseră numărul de 78751 suflete. Până în 1806, numărul acestora era, după aceleaşi, izvoare, cu totul neînsemnat.

1) n. Duică, 164 – 166 şi S.M. Melamed... Psychologic des jüdischen Geist” Berlin. 1913, p. 150.2) B. Duică, 166.3) Cine erau meşteşugarii Basarabiei Intre

1912 – 1840 de El. Negel, în Uiiiv, clin 7.2.940.4) Bulgarii s-au aşezat în două etape a) în urma războiului din 1787 – 1791, când s-au aşezat în Buceag şi b) între 1806 – 1834. când s-au aşezat şi pe moşiile boierilor moldoveni; Nemţii s-au aşezat, între 1814 – 1842. cu 24 colonii, veniţi din cartierul Varşoviei; Elveţienii francezi. Între 1824 – 1828. prin iniţiativa contelui Poruviccint. Vezi: Îiistoricus – Uc ce ne trebuie Basarabia. Buc. 1915 p. 28 – 29 şi Bessarabia, editura ziarului „Bessarabeţ”, sub redacţia lui V.A. Kruşevan, Moscova, 1903 p. iii.

Recapitulând, vom avea în *anul* 8 y> *pentru cele* patru *provincii*, (Moldova, Muntenia, Ardeal *şi Bucovina)* o populaţie evriria d – **77 %21* suflete *ia*, un total aproximativ de 6.300.000 – adică un procent de circa 54 %.

Mai rămâne de semnalat încă două fapte de? mare importanţă, în *iU/tnenivi* vieţii spiritu*ale şi politice*. Numai în Bucureşti, Evreii *num fu fi* 5 sinag/, ce *j/rin 1H41* – 42 Şi

im a un fapt, Un doctor Îiiliu Barasch, jidov descălecat în 1841 din Brody-Galiţia, întemeiază, în J857, primul organ ric publicitate evreiesc „*înruditul* roman” în româneşte şi în franţuzeşte, instrument e hemat să forţeze *intrarea Ovreilor* în egală îndreptăţire alături cu Komâmi. Şi, în acest scop, încep agitaţiile din ce în ce mai violente şi mai impertinente?; agitaţii care vor dura întreaga perioadă următoare, până la Marea dintre.

HI Cum au fost văzuţi de călătorii şi scriitorii streini

Neigebatir, care a petrecut ani mulţi în Principat! 1 Moldovei în calitate de consul al Austriei, scria cele ce urmează spre mijlocul secolului trecut: „Dacă cercetăm origimt Evreilor trăind aci, se constată că majoritatea este venită din Galiţia şi din Polemia rusă la o epocă recentă. Emigrarea lor este principal atribuită aversiunii lor pentru serviciul militar la care erau supuşi, atât în Austria cât şi în Kusia, Această mişcare fie emigrare a fost încurajată ţi crescută de raţiuni ele ordin comercial sau economic, fără ca principala cauză – recrutarea să-şi fi pierdut din efectul său. Ei s-au stabilit în Moldova mai ales; în Muntenia, comerţul se găsea în alte mâini. Bună starea de care se bucură, astăzi, Evreii din Moldova arată până la ce punct au ştiut ei să exploateze resursele acestei ţări şi să dea viaţă comerţului său”. Şi iată e am îi zugrăveşte: „Sunt, în general, egoişti ţi n-au compătimire pentru ceilalţi locuitori ai ţârii. În Moldova, negustorii cei mai bogaţi sunt aceia care fac comerţ cu mărfuri de lux ce le aduc de la Lipsca. Aceşti negustori, pentru cea mai mare parte, sunt Jidovi austrieci, scot asupra mărfurilor lor un beneficiu variind între 25 – 100% şi le trec, precât cu putinţă, ca mărfuri franceze, cu toate că ele sunt aproape întotdeauna originare din Austria şi Germania. Cumpărându-le de la bâlciul din Lipsca, ei plătesc o treime din valoare în numerar, dau garanţii pentru *o* altă treime şi semnează o trată pentru treimea rămasă. În Moldova, vând foarte mult pe credit, ceea ce este cauză de falimente *frecvente*,

fiindcă, în această ţară, este de ajuns ca un negustor insolvabil să aranjeze cu creditorii cei mai apropiaţi. Are foarte mure grijă să nu-şi împlinească niciodată angajamentele luate la J, ip» x a şi poate, nepedepsit, să înşele pe negustorii de la care a luat marfa” –).

A. Demidof li descrie *în* felul acesta: „În faţa dughenilor lor, pe uliţa mare a laşului, i-am văzut aşezaţi pe marginea pragurilor, învăluind trecătorii într-o privire arzătoare, plină de pasiunea câştigului şi sunând mereu între palmele lor aurul şi argintul galbenilor şi al rublelor, stând neclintiţi, de dimineaţă până seara, nepăsători la batjocura lumii şi neobosiţi faţă de greutăţile şi mizeriile meseriei lor” *).

Raoul Perrin ne dă, pentru 1830, un sugestiv portret fizic al acestui soiu de oameni. Printre negustori de toate naţiile, a văzut şi Evrei „cu barbă creaţă şi unsuroasă, cu căciuli de blană pătate, cu anteriul de pielea dracului lucios, cu mâinile cârligate şi pământii” j, ceea ce reamintite întrucâtva caracterizarea clasică făcută de contele d’Hauterive, fost secretar al Domnului Alex, Mavrocordat şi je care o repetăm, fiindcă rămâne de veşnică actualitate: „au cea mai extraordinară figură care se poate vedea în vreun colţ al lumii; cu capul pătrat sus, ascuţit jos, acoperit cu o căciulă de blană neagră, ale cărei fire stau ridicate ca nişte ţepi de ariciu, de sub care atârnă doi zulufi de păr cât sunt de lungi, în timp ce spatele capului 1 este ras, ei mai au pe deasupra şi un cioc mic în vârful bărbiei, ceea ce le dă înfăţişarea unor capre de Angora[287][288]).

Dr. Juliu Barasch, socotit de Evrei ca „civilizatorul României”, ne dă, încă în 1842, un portret al unei categorii de Jidovi ce locuiau Iaşii: „O clasă ciudată de Jidovi sunt

287 Nclgetmur „Dlc Donau. „ partea 1, p. 231 şl urm. partea II, p. go şl urm.

288V ezi şl V. A. Urechic, III, 353 – 5Û. 5) Dr. I. Biirnficjb – Itinerar Iu Cracovia.

burlacii, ce nu-i găseşti în altă parte, imigraţi din Rusia megieşă în Tg. Cucului – regiune aparte unde se găseşte sinagoga, baia, locuinţa rabinului şi multe alte clădiri ale comunităţii, pe lângă mai multe hanuri pentru burlaci. Maidănaşul din Cracovia este un raiu faţă cu Tg. Cucului din Iaşi şi locuitorii cei mai mizeri din Cazimir sunt, din punct de vedere moral şi intelectual, mai bogaţi faţă cu burlacii – îndeobşte, trândavi, vagabonzi şi nefolositori. Guvernul a autorizat comunitatea evreiască să expulzeze peste Dunăre pe aceştia, dar n-a făcut-o decât cu aceia care purtau în public *o* basma sau o pâine pe străzile Iaşilor în ziua Sâmbetei şi care au săvârşit alte delicte de aceiaşi natură.[289])

Misiunea trimisă de Biserica Scoţiană printre Evreii din Moldova povesteşte lucruri îngrozitoare de starea materială şi morală a populaţ miilor evreieşti – originare din Polonia şi din Ruşi, îmbrăcate în haină neagră poloneză lungă, cu căciulă de blană în ţepi» Ieşii număra prin 1839.200 sinagogi, cu 30 mai mari, numai pe o singură stradă erau 20. Despre rugăciunile lor la ceremonia Ispăşirii, spuneau că erau exprimate prin urlete grozave, caii înspăimântau lumea. În Bucureşti, Fvreii polonezi aveau 7 sinagogi.1) Am dat câteva mostre din nobleţea rasei cu care ne binecuvânta Israel.

Şi, cu acestea de mai sus, încheiem o perioadă care marchează una din marile etape atinse de Evrei întru cucerirea Principatelor, lucru care va avea definitiv loc în perioada ce urmează, când ei îşi vor exprima, ostentativ şi impertinent, pretenţiile de a lua parte şi la conducerea ţării.

— R – În Narration of a mission

1) A. Lepădata despre William Whyte & Co?, 849. Povestirea misiunii de of, ingewy to the Jews form the

---

289G oliţi*, Bucovina, Moldova şl Muntenia, 1841 – 42, tradusA de Dr. V.. Schwartzfeld. Jlur, 1894, p. 106 -107,

Church of Scotland o cercetări printre Evreii a Bisericii scoţiene în 1839*

PARTEA II

De aceea, nu numai astăzi dar din toate timpurile, sub toate regimurile, Domnii şi bărbaţii de stat ai României, şi, în general, toţi aceia care se interesează de această ţară, s-au preocupat de necesitatea de a împiedica exploatarea poporului român de către un alt popor care îi este străin, de către evrei – M. Kogălniceanu.

(Din răspunsul dat la nota lui La Valette, ministru de externe al Franţer în legătură cu aplicarea, în 1869, a art. 10 din legea poliţiei rurale).

PARTEA II

PERIOADA AGITAŢIILOR EVREIEŞTI ŞI A UNEI INVAZII NESTĂVILITE

(1S5C – 191).

CAP. I. Evreii în comerţ, în finanţe şi în industrie i. Evreii tind să acapareze total comerţul mare, cel mărunt şi cel de import-export. 2. Evreii în agricultură ca agricultori şi arendaşi organizaţi în vaste trusturi. 3. Cârcium evreiască, camăta, instituţii bancare, finanţe.

CAP. II. Meşteşuguri şi industrie

1. Meşteşuguri şi industria mijlocie. 2. Industria mare: Industria hârtiei, a celulozei şi arta grafică; industria textilă, alimentară, a petrolului, forestieră, metalurgică, ceramică şi altele.

CAP. III. Eonii sunt o naţiune aparte

1. Organizarea Evreilor ca naţiune aparte la noi. 2. Presaşi literatura – evreiască adhoc. 3. Şcoala evreiască şi Evrei în învăţământul românesc. 4. Agitaţii evreieşti şi reacţiuni naţionale. 5. Lupta împotriva aşezării noastre constituţionale. 6. Lupta împotriva Legiuirilor noastre. 7. Publicaţii evreieşti, A.I.U., şi activitatea lor calomnioasă. 8. Vizite ale misionarilor evrei şi evreo-fili.

CAP. IV. Reacţiunea: Ţara îşi înjghebează structura economică şi financiară.

1. Instituirea leului naţional. 2. Înfiinţarea B.N.R. Creditele funciare: rural şi urban. 3. Case judeţene. Credit agricol, case de împrumut. 4. Aşezăminte cooperatiste.

CAP. V. Comerţul şi industria naţionalilor şi a streinilor creştini

CAP. VI. Noua înfăţişare a provinciilor româneşti

1. Raporturi demografice şi economice. 2. Rezultate ale mişcării populaţiei. 3. Evreii şi proprietatea naţională. 4. Noi aspecte etice şi estetice ale târgurilor şi pieţii noastre.

PERIOADA AGITAŢIILOR EVREIEŞTI ŞI A UNEI INVAZII NESTĂVILITE (1856 – 1918)

Caracteristici şi factori noi

Am încheiat perioada anterioară cu această îngrijorătoare constatare: în ajunul Unirii Principatelor, acapararea economică a Moldovei de către Evrei putea fi socotită un fapt consumat. Primul cap de pod era în mâinile acestei populaţii parazitare şi barbare. De acum, încep să se organizeze metodic. Parte din trupele cu experienţă trec înainte, mereu spre sud, iar parte din cele rămase se ocupă de curăţirea terenului cucerit, în aşteptarea altor trupe proaspete – galiţiene, germane, ruse şi de toate nuanţele, care vor atinge în curând proporţia de i Evreu la 4 Români.

Caracteristicile perioadei de faţă – care, – de fapt, începe cu anul 1856, când au loc primele agitaţii – sunt, în linii generale, următoarele: 1) agitaţiile evreieşti îmbracă caracterul de permanenţă şi de endemie, însoţite de o invazie de proporţii nemaicunoscute – între 1854 – 1867, media anuală ar fi atins cifra de 26154 (î) *) – cu tendinţe din nord spre sud, care va merge din succes în succes pe câmpul vieţii economice ca şi pe acela al vieţii spirituale, peste tot întinsul teritoriului nostru etnic; 2) accentuarea pătrunderii în credit şi în industrie a capitalismului apusean, care, în expansiunea lui, se servea tocmai de aceşti Evrei ca de primii pionieri, pentru legăturile de

început şi cele de mai târziu; 3) libertatea absolută în arena economică şi desfiinţarea oricăror bariere vamale, ceea ce ducea, fatal, la desfiinţarea breslelor şi de drept, precum şi o nemărginită şi dezmăţată libertate în comerţ, indiferent de insul care activa şi indiferent de ce şi de cât se importa; 4) odată numericeşte destui şi stăpâni de fapt pe toate rosturile şi re i} După N.C. Angelescu – Dezechilibrul românesc, p. 124. Numai în timpul anilor 1878 – 79, ar fi venit 20.000 Evrei, aceasta datorită simpatiei de care se bucurau în Europa şi la congresul de la Berlin.

sorturile fundamentale ale Moldovei, precum şi odată în legături trainice cu presa, finanţa şi diplomaţia internaţională, Evreii devin pretenţioşi şi impertinenţi până la agresivitate şi de aceea, ei se agită, mereu şi mereu, ca să câştige ceea ce formal le lipsea: dreptul de cetate în statul român, adică prerogativa de a nu fi stingheriţi în nicio întreprindere – civilă şi politică, economică şi spirituală, 5) reacţiunile violente dar juste ale clasei noastre intelectuale şi politice, care se încheie, în fond, cu un singur câştig – eliminarea Evreilor de la viaţa politică, dar şi cu cele mai mari pierderi, în câmpul vieţii economice şi spirituale şi, în sfârşit; 6) organizarea apărării noastre ca să se poată întemeia un stat capabil să reziste şi să se dezvolte sub toate raporturile.

Dacă ne referim la factor: i care favorizau această invazie şi creşteau, totodată, agitaţiile – mediu foarte prielnic pentru imigrarea Evreilor şi dezvoltarea lor parazitară – vom scoate în evidenţă următorii: starea culturală înapoiată în care trăiau boieri, târgoveţi şi ţărani laolaltă, totodată preocupările de grăbită civilizaţie apuseană ce aducea cu sine meşteşugari şi aventurieri cât mai numeroşi; acea ideologie paşoptistă caracterizată prin un romantism naiv, care, la un moment dat, a căzut în grava eroare de a face cândva apel şi la elementele evreieşti, romantism căruia au căzut victimă şi saloanele

înalte şi multe minţi luminate şi suflete patriote; viaţa politică şi administrativă care ne absoarbe toate energiile şi produce goluri mari în breslele naţionale; greutăţile interne şi îngrijorările în domeniul politic pe plan internaţional, greutăţi şi îngrijorări ce ne distrăgeau atenţia de la toată subjugarea economică şi spirituală la care ne împingeau Evreii; greutăţile financiare – prea puţine reale, cele mai multe fictive – care ne îndemnau la împrumuturi externe pe care le realizam cu renunţări la principii de înaltă politică şi etică naţională; agitaţiile Evreilor care, adeseori, erau, în fond, şi ele manopere de a ne sustrage atenţia de la grija de a stăvili năvala lor; spre ruşinea noastră, parte din presa naţională, amăgită, adeseori, de principii umanitariste şi ideologii ultra liberale, apăra interesele jidoveşti; ţările noastre erau în perioada construirii tuturor posibilităţilor: căi şi mijloace de comunicaţie, instituţii culturale şi economice – chemate să le asigure o viaţă nouă, proprie şi independentă. Doi factori de natură externă erau aceştia: 1) tulburările, între 1870 – 90, din Germania, Polonia şi Austro-Ungaria, ca şi pogromurile din Rusia, împingeau, în valuri mari, populaţia vagabondă şi nedorită din acele ţări a se aşeza, comodă şi impertinentă, la noi şi 2) pentru reuşita expansiunii industriale şi a plasării capitalului străin sau jidovesc de peste graniţă, capitaliştii şi industriaşii îşi aleseseră tocmai pe Evrei ca pionieri şi intermediari, ca reprezentanţi şi conducători ai noilor întreprinderi comerciale, industriale şi financiare de la noi.

Ceea ce trebuie accentuat, aşa dară, pentru această perioadă, este că trăim în plină luptă deschisă de Evrei pentru câştigarea drepturilor politice şi civile ce li erau refuzate. Şi vor apare, în aceeaşi scop, teoreticieni şi istorici care îşi vor dezvolta toate talentele şi tot arsenalul de arguţii şi sofisme întru dovedirea continuităţii lor în Dacia – cu alte cuvinte, îşi vor afirma, fără ruşine, calitatea de neaoşi pământeni. Şi vor face apel la complicităţi

lăuntrice şi la presa şi puterea politică şi financiară internaţională, ca să dărâme dispoziţiile supărătoare din Regulamentul Organic, din Convenţia de la Paris, şi din Statutul lui Cuza, dar mai cu deosebire art. *y* din Constituţia din 18G6, precum şi toate legiuirile sau încercările de legiuiri chemate să apere munca şi fiinţa statului şi a naţiunii de starea de robie ce i se pregătea.

Prima armă le va fi calomnia bine organizată, ca variaţie şi intensitate. Ca atare, vor calomnia pe toţi bărbaţii de stat şi vor ponegri pe toţi marii oameni ai naţiunii; vor discredita în străinătate toate scrisurile de stat româneşti; vor semăna, cu orice prilej neînsemnat şi peste tot, discordii şi minciuni şi vor difuza, prin presa internaţională ce le sta la dispoziţie, zvonuri tendenţioase şi atentate imaginare la fiinţa şi adresa lor. Şi vor răspândi, cu aceiaşi impertinenţă, credinţa neîntemeiată în nimic că totul, toate aceste numite persecuţiuni, trâmbiţate mereu şi mereu, se reazemă pe un fanatism de ordin religios şi nu pe consideraţiuni de natură economică şi socială. Precum cereau sprijinul consulilor în perioadele anterioare, ei vor cere şi de data aceasta sprijinul acestora, ca şi pe acela al presei, finanţei şi diplomaţiei iudaice internaţionale, iar finanţa mare, atunci când ne va prinde la ananghie, ne va da lovituri din cele mai grele sau ne va smulge consimţăminte sângeroase pe teren politic şi financiar.

Se vor, organiza stat în stat, mai mult chiar, în suprastat. Se vor singulariza sub toate raporturile. Îşi vor avea organizaţia economică şi financiară care ne va sugruma. Îşi vor avea presa lor ovreiască, adesea sub flamură românească, care ne va otrăvi sufletele. Îşi vor strânge rândurile în jurul ghetto-urilor şi al sinagogei, în Uniunea Evreilor Pământeni – ca sucursală a Alianţei Israelite Universale – şi în lojile masonice oculte care, în această perioadă, se înmulţesc în toate centrele, mari şi mici, şi în păienjenişul cărora vor prinde multe conştiinţe româneşti. Pe câtă vreme noi, băştinaşii creatori de ţară,

ne vom strădui să organizăm un stat tânăr cu suveranitatea noastră naţională, efectiv, însă, forţă publică şi aşezăminte judecătoreşti, buget bogat – public şi privat, toate bogăţiile ţării şi toate strădaniile unui întreg popor vor sta în serviciul adevăratei şi realei suveranităţi – suveranitatea ocultă şi atotputernică a Cahalului evreiesc.

Presa lor va urmări două ţeluri, deodată: să-şi atingă scopurile economico-politice şi să otrăvească, destrămând şi iudaizând sufletele şi presa naţionalilor. Şi această presă, nouă şi impertinentă, adesea sub frontispiciu naţional, îşi va înmulţi organele, ca ciupercile după o ploaie caldă, şi va ajunge la proporţia cotidianelor cunoscute de toţi, capabile să terorizeze guverne şi oameni politici, administraţie şi opinie publică, să dicteze în problemele sociale şi să creeze curente noi de natură literară, ştiinţifică şi politică, cu impertinenţă crescândă. Şi vor trâmbiţa, prin această presă, libertăţi ultraliberale şi se vor servi de naivitatea organizaţiilor liberale sau de complicitatea celor pseud oliberale, în atingerea scopului urmărit.

La spatele acestor agitaţii în vederea câştigării anumitor drept un pe plan economic şi a naturalizărilor în masă, năvala va fi cu atât mai neobservată cu cât va fi mai intensă. Şi aceasta în toate domeniile: în cel demografic, unde pătrund cu sutele de mii; în cel economic şi, iiitual, tinzând să acapareze totul: cârciume şi arenzi de moşii; furnituri publice şi perceperea accizelor şi impozitelor indirecte; camătă şi comerţ de bancă; meşteşuguri şi industrie pusă sub protecţia legilor şi privilegiilor; lipscănie şi coloniale; presă, şcoală, teatru şi profesiuni libere; proprietatea urbană şi în perspectivă cea rurală; etc. – cu un cuvânt, toată vigoarea satelor şi a mahalalelor, toată vlaga aleasă a naţiunii româneşti, toate bogăţiile solului şi ale subsolului.

În rezumat, bilanţul este acesta: hoardele năvălitoare ating proporţii nebănuite ca număr, prin invazie şi

excedent de naşteri, acaparând totul şi denaturându-ne fizionomia etico-biologică originară; populaţia băştinaşă devine, sub toate raporturile, tributară acestor elémente arazitareşi îşi macină vitalitatea rasială – roasă de mizerii, de cămătă şi de acool; naţiunea şi fiinţa statului sunt ameninţate în funcţiunile lor fundamentale; lupta dusă de oameni politici şi de clasa intelectuală ca şi măsurile luate, nu duc la niciun rezultat practic, exceptându-se doar îngrădirile art. 7 din Constituţie, care, în mod automat, pune oarecum stavilă la căpătarea de prerogative civile şi politice.

CAP. I.

OCUPAŢIUNILE EVREILOR ŞI METODELE LOR DE ACTIVITATE

În această perioadă, Evreii se ocupă cu toate îndeletnicirile – îngăduite sau nu, de preferinţă, cu cele mai bănoase şi care nu reclamă nici capital, nici muncă, cunoscute nouă din trecut sau inedite până astăzi şi anume: cârciumăritul sau arendarea de moşii, perceperea de accize şi de impozite indirecte de stat, comunale şi judeţene; comerţul ambulant şi camăta – sub forma de bancă sau de ocupaţie clandestină; cu furnituri publice şi specularea de titluri rurale şi de efecte de bursă şi mărfuri; cu exploatarea de păduri, în care încep să pătrundă şi să o prefere; cu comerţul de lipscănie, pe care îl vor dezvolta şi cuceri în întregime; cu întemeierea de societăţi în comandită şi anonime ceea ce îi va uşura acapararea marelui public în mrejele afacerilor lor şi îi va face stăpâni pe noi izvoare de bogăţie; cu noua industrie a petrolului în care se vor băga în calitate de industriaşi sau de agenţi ai capitalismului apusean; cu tot felul de industrii şi meşteşuguri, ce le vor dezvolta nestingheriţi sub egida privilegiilor acordate industriei Raţionale în naştere, cu industria zahărului, pe care o vor stăpâni tiranic; cu prostituţia şi comerţul de carne vie; cu industria presei, sub frontispiciu naţional, pe care o vor întrebuinţa

împotriva ţării adoptive şi o vor prostitua şi pe ea; cu un cuvânt „cu specularea ţăranului şi a orăşeanului, sub toate formele, închipuite şi neînchipuite. Metodele vor fi: falsificarea în fond şi în formă a bunurilor, specularea şi acapararea neîngrădite, falimentul şi concurenţa ucigătoare, contrabanda; etc. Ei vor fi, în toate şi peste tot, agenţii necinstiţi ai circulaţiei, cum îi numeşte A.C. Cuza în scrierile sale Raporturile între băştinaşi şi Evrei vor fi, de azi încolo, din cele mai ciudate – Românii îşi vor apăra fiinţa naţiunii şi a statului, cu atitudini din cele mai binevoitoare; Evreii, pe de altă parte, ingraţi, organizaţi în luptă pe viaţă şi pe moarte împotriva noastră.

Ca să cuprindem mai clar şi în întregime întinderea elementului evreiesc în viaţa noastră naţională în această perioadă, vom împărţi materialul documentar în trei mari compartimente: *a*) invazia în viaţa noastră economică, *b*) invazia în viaţa spirituală a naţiunii şi, în sfârşit, c) organizaţiile evreieşti care îi ajutau la această cucerire sau care luptau pentru alte cuceriri.

a) Invazia în viaţa noastră economică.

I. Pătrunderea Evreilor în comerţul ţării.

Ştim, din cele ce preced şi din cele expuse în perioade mai vechi, că Evreii acaparaseră, în Bucovina şi în Moldova şi în o parte din Ardeal, aproape tot comerţul mic. Încă din 1831, Evreii erau băgaţi e în tot comerţul mare şi mic precum şi în toate meşteşugurile. Un francez om de spirit, spunea, în 1860, că Evreii într-atâta deţineau comerţul mic alimentar la Iaşi, încât, dacă ei ar fi să decreteze greva, ar putea să înfometeze cu uşurinţă oraşul, fiindcă toate măcelăriile şi brutăriile, precum şi cea mai mare parte din băcănii erau în mâini evreieşti. Ei contau, în acest an, cu 78% negustori şi meşteşugari în capitala Moldovei. Desjardins, de asemenea, constata că tot comerţul mic al Moldovei era în mâini evreieşti: lapte, carne, fructe, rachiu. Cu comerţul de carne trif au scos de pe piaţă pe măcelarii creştini. Din datele pe anul 1878,

constatăm că comerţul mic, chiar în Bucureşti, nu mai era naţional: majoritatea branşelor celor mai lucrative aparţineau Evreilor. Şi comerţul mare aparţine lor. Încă din 1831 şi 1878, Evreii deţin majoritatea zdrobitoare în lipscănie, confecţiuni de haine, în bijuterie şi giuvaergierie, în comerţul de mobile, în bancă şi zărăfie, ca şi în acela de import-export.

Articolul de comerţ cel mai de seamă însă şi aducător de câştiguri a fost cârciuma. Dar pe aceasta o trecem în categoria comerţului de bani, fiindcă numai cârciuma este începutul acestui gen de comerţ, prin ea s-a introdus Evreimea în ţară şi prin ea a ajuns să posede capitaluri care să-i ajute la formarea de bănci şi la acapararea economică a ţării Sau am putea-o trece în categoria întreprinderilor industriale, de oarece cârciuma a fost un laboratoriu de combinaţii chimice care concura la distrugerea sănătăţii bieţilor ţărani şi muncitori. Ba, ar fi trebuit să începem această invazie cu cârciuma, fiindcă numai prin ea s-a introdus la noi în comerţul mic şi cel mare, în arendarea de moşii şi de alte izvoare de venituri, precum şi în industrie şi în marea finanţă – aici, la cârciumă, se acaparau produsele ţărăneşti şi se amaneta munca ţăranului pe săptămâni, luni şi ani întregi, precum şi se desfăceau manufacturate de modă nouă de cea mai proastă calitate. Xenopol numea cârciuma un bu ete care sugea toată averea ţăranului.

După Ruppin, care cunoştea procentul patentelor evreieşti din 1904, Evreii contau – susţine el – numai cu 21, 1%, sau din 107.332 neguţători, minimul evreiesc era de 22.590. Dar se ştie că nu toţi negustorii şi meseriaşii evrei plăteau patentă. Judeţul Iaşi număra 75% Evrei negustori; Botoşanii – 75, 20 %, Dorohoiul – 72, 90 %, Tecuciul – 65, 90% Neamţul – 60, 70%, Romanaţii – 57.40%, Vasluiul – 56, 50%, – Fălciu – 55, 70%, Bacău – 52, 20%. În 1896, Evreii contau cu ceva mai mult, cu 24.601. Scăderea din 1904 sar atribui emigrării şi concurenţei

naţionalilor *).

După alte izvoare, avem aceste rezultate: în 1902, din totalul de 18.062 firme comerciale, 10.942 deţineau Evreii – adică bo%2).

În 1903, avem 17.172 patentări evrei faţă de 14.728 patentări creştini sau în procente: 53, 70% faţă de 46, 30%. Remarcăm o majoritate zdrobitoare care atinge şi 85% în capitale de judeţe Bacău, Botoşani, Dorohoi, Huşi, Iaşi, Piatra, Roman, Fălticeni, Vaslui sau în târguri, ca Hârlău, Herţa, Tg. Frumos, Tg. Neamţ, Panciu; în câteva comune rurale ale Iaşului, etc. 3)

În 1900, avem un total de 96.937 comercianţi şi meseriaşi pentru toată ţara, dintre care: Români 62.058 (în comunele urbane 18.862, în cele rurale 43.196), streini 13.685 (respectiv: 9142 şi 4543) şi Evrei 21194 (13.955 Şi 7230.4).

În 1900, capitala ţării număra 43.274 Evrei, faţă de 185.697 cetăţeni români, adică 15%, alţi 3% fiind străini – [290] şi ei nu putea fi decât meseriaşi şi negustori"). Craiova numără, în acelaşi an, 2891 Evrei6).

Cu rari excepţii, Evreii deţin tot felul de comerţ, de la cel mai nobil, pe care ei îl prostituiau – cel de bani, – până la cel mai de jos; rândurile băştinaşilor se subţiază şi se retrag în domenii de activitate fără orizont pentru ei şi fără nădejde pentru neamul lor. Iaşii numără, în 1839, la 9 bresle, 627 breslaşi români, iar în 1909, de abia 71 români şi 521 evrei7).

O altă îndeletnicire foarte rentabilă, dar care aducea vătămare comerţului stabil, era comerţul ambulant, pe care Radu Rosetti îl califică drept o adevărată plagă pentru comercianţii plătind patentă8).

---

290 Op. cit. – după B. Duică, p. 223. 2) Verax, o. c., 301. 3) Ibid, 302 – 3. tablou XLVII. 4) Dr. D. I. Creangă., nrt. în Universul 5) Din statistica publicată în Mon. Of. din 14 Dec. 1910 de Direcţia contribuţiunilor directe din Min. Finanţelor. O) Ibid, ibid. 7) A. C. Cuza – Poporaţie, p. 81 şt 569. 8) Verax; o. c.. 184.

...Stoluri de colportori – ne spune acest autor – atât în Bucureşti, cât şi în provincie, mergeau din casă în casă oferind mărfuri de tot soiul cu preţuri care, de cele mai adeseori, nu reprezentau nici jumătatea acelora cu care aceste mărfuri erau vândute în magazine/Şi ne lămureşte de ce: „Aceste mărfuri, vândute aşa de ieftin, proveneau adesea din lichidări şi falimente, dar de asemenea, în multe cazuri, din furturi şi de la magazine care se pregăteau la un faliment tot aşa de fraudulos, precât de avantajos, pentru proprietari. Aceştia încredinţau marfa lor neplătită la colportori care o desfăceau pe un preţ de nimica, dar numărat la particulari şi obţineau pentru aceasta un bun comision. Aceşti colportori nu plăteau nicio patentă şi acest negoţ necinstit făcea cea mai redutabilă şi necinstită concurenţă neguţătorilor onorabili, atât creştini cât şi evrei, care, fără excepţie, doreau în gura mare suprimarea lui”[291]).

Această plagă era răspândită şi în toată Moldova, poate mai mult ca oriunde[292]). Numai la Iaşi sau înregistrat, în 1866, patentabili ambulanţi români 187, pe când Evreii numărau 1092[293]).

Dar acest fel de negoţ era atotputernic în tot Ardealul şi în Banat. Al. Bărbat, ocupându-se de acest fel de negoţ, ne prezintă date statistice privind Ungaria şi Ardealul: din circa 50.000 negustori patroni de toate categoriile, circa 9099 – adică 18, 20%, – erau negustori patroni ambulanţi, care îşi exercitau acest fel de comerţ în virtutea pa tentei imperiale din 14 Septembrie, 1852, patentă care asigura anumite drepturi şi stabilea anumite

---

291 Ibid, ibid. 2) Ibid, 185. 3) M. Eminescu – Scrieri politice şi sociale : Industrie-

292ş i comerţ. 4) Al. Bărbat, Fapte de politică economică în Ardeal, înainte şi după unire, publicat în rev. „Observatorul social-economic. Cluj, Mo. 3 – 7 – Vezi şi Referatul, io

293m ss.. al d-lui G. Erarhu prezentat sub .problema comerţului românesc „Comisiei VIU

interdicţii, lăsând în atribuţiunile fiecărui oraş prerogativa de a lua dispoziţii speciale cu privire la exercitarea acestui gen de comerţ în târgurile lor şi le investea cu dreptul de a viza cărţile de ambulanţă. Dar această latitudine a consiliilor orăşeneşti se confunda cu linia intereselor de maghiarizare, prin privilegierea elementelor ungureşti şi evreieşti şi boicotarea concomitentă a Românilor băştinaşi. Ca urmare, efectele acestor dispoziţii şi practici administrative au fost: Românii, mereu şicanaţi, au rămas săraci şi începători în exercitarea comerţului ambulant, de cele mai mute ori fiind împiedicaţi cu desăvârşire în exercitarea lui, pe câtă vreme, Ungurii şi Evreii, favorizaţi, sau dezvoltat mereu, sau înstărit şi s-au stabilizat cu timpul, dând oraşelor ardeleneşti contingente tot mă> mari şi mai importante de populaţie ungurească şi maghiarizatoare[294]).

Să împrumutăm ceva şi de la D.Z. Furnică, neobositul cercetător al trecutului nostru negustoresc, care scria acestea: „Tot ieftin vândură şi marfagiii, care strigau marfa pe strade şi tot proastă fu şi marfa ce ei vindeau”. Şi în altă parte: „Mulţi din ei (dintre Evrei) continuară de a se ocupa cu misitia, samsarlâcul, telalia şi vânzarea de haine vechi şi iarăşi mulţi vândură pe strade vaxe şi chibrituri, sticle şi pahare, marfă de mărunţişuri de bocceagiu, de aţă, ace şi alte lucruri necesare menajului, care reclamau capital mic. Sau vindeau cercei şi mărgele, manufactură, ceaprazărie şi mărunţişuri pe care le cumpărau de la Evreii spanioli toptangii şi se numeau aceşti colportori ambulanţi prin sate, mămulari şi mărgelari, elementul cel mai păgubitor negustorilor stabiliţi” 3).

Din aceşti ambulanţi prin mahalale şi prin sate – mămulari şi mărgelari – a născut încet încet, acea clasă de negustori mari şi toptangii care terorizau piaţa cu

---

294a B. M. R. pentru pregătirea practică şi promovarea elementelor tinere în comerţ.

capitalul, ca şi cu metodele lor de a lucra – aceeaşi lipsă de scrupule, aceeaşi abatere vicleană de la angajamentele luate, aceeaşi aplecare spre înşelăciune şi abuz, etc., care nu-i deosebeau întru nimic de orândarii din satele Moldovei 2).

Unul din autorii monografiei „Bessarabia" constată, că, la începutul secolului nostru, Evreii stăpânesc şi comerţ şi industrie, păgubind rău interesele ţărănimii, iar influenţa demoralizatoare a micilor negustori este foarte mare, cu deosebire, în partea nordică şi centrală a Basarabiei, unde au în mâinile lor toate capitalurile – deci toată industria şi monopolul comerţului 3). S-au aşezat în marile centre de producţie: la Călăraşi, centrul de comerţ pentru prune uscate şi fructe, erau, în 1904, 1028 Evrei faţă de totalul de 2345 locuitori; în jud. Bălţi, alt centru însemnat de vite, contau cu 12 % din populaţia de 209.600; în jud. Hotin cu 13, 50 %; în jud. Tighina, cu 38.600 faţă de un total de 167.698, centru mare de livezi; în jud. C. Albă, cu 74.250 faţă de 346.800 centru de vinuri; Soroca, centru de tutun; în sfârşit, Chişinăul, un mare antrepozit de mărfuri ruseşti, cu toptangiii cei mai mari, etc. cu 60.000 suflete faţă de 71.000 şi ei speculează toate aceste centre, toate fabricile de spirt, de tutun, de tăbăcărie şi pielărie, de postav şi de făină, boiangerii, etc. toate acele sute de fabrici şi tot ce produce întreaga provincie sufocată de cele peste 200.000 suflete evreieşti 4).

În toate provinciile noastre, ei sunt totul în viaţa economică: negoţul mic, ca şi cel mare de engros şi de import-export, de manufacturate din străinătate, export de cereale şi făină, de petrol şi cherestea, de vinuri şi ouă, de vite, etc., o mică parte din toate acestea rămânând la Români şi ceilalţi străini.[295]

Rt tot indu ne lu' cele ce avenu Iov în Ardeal, după

---

295 Ind. şi dezvoltarea ei in Tarile Române, p. 113. 2) Ibid. 3) Bessarabia, Moscova, 1903, p. 187, 4) Z. Arbure, I, Dicţionarul geografic al Basarabiei, Buc., 1904 şi Basarabia în sec. XIX, Buc. 1898, passim.

finie împrumutate de Petre Silviu din Htnti Mtiru demografică a Ungariei, pe 1910, Românii noştri contau de abia cu 0, 27% din populaţia totală, de Ţ miliol nefiindcă, neavând oraşele lor, ei nu puteau avea nici comerţ, romain hv, Accu Ntă funcţiune o îndeplineau Innate Iwreii, iar la oraşe, Evreii şi puţinii I Juguri şi Nemţi. Dintre Români, foarte puţine firi mai îndrăzneţe s-uti înfipt în ultimul timp la oraşe, o preţioasă contribuţie aducând, în uccustă privinţă, Mărginenii, înzestraţi cu remarcabile aptitudini comerciale *). Aşa că Iwreii apar, în această perioadă, în mase mari şi cuceresc piaţa comercială, industria şi finanţele. Pe câtă vreme, la începutul sec. XIX, ei nu însemnau nimica şi, dacă de abia îşi mai aduceau aminte din aukite bătrânii despre apariţia primilor perciunaţi, ei vin alungaţi din Rusia şi se înmulţesc la Braşov, iar în timpul războiului vamal cu Austria, marii negustori români sunt nimiciţi, locurile goale (cupându-le Ovreii, în unire cu Maghiarii, în aşa măsură, încât înşişi Saşii s-au tulburat şi, se pare, că «au fost şi mişcări în contra lor. Negoţul şi industria, negoţul de cereale, confecţiuni de dame şi bărbăteşti, finanţe şi falimente dese, etc., toate au devenit jidoveşti8), în oraşul unde, altă dată, numele de negustor român se bucura de preş tigiu, de renume şi de bogăţie, – în Orient, ca şi în tot Apusul.

Un nou mod de a se îmbogăţi al Evreilor erau şi diferitele concesiuni şi furiiilnri publice obţinute pe cale de licitaţii şi pe toate căile piezişe. Ştim, din cele ce preced, că boierii concesionau Evreilor toate drepturile de care se bucurau pe pământurile lor: crâşmă, pitărie, măcelărie, heleşteic, etc. Cu cât de apropi & în de vremurile noastre, cu atât Jâvreul n preferat acest gen de comerţ – concesiunile, un gen de afaceri rentabile, aducătoare numai de câştiguri parazitare şi fără niciun risc. Aşa era perceperea de accize asupra băuturilor spirtoase, concesiune care se prelua prin mituirea organelor administrative. Sv prezentau şi Românii la asemenea

licitnţiuni şi acordare de concesiuni, dar era, sistematic, preferat străinul sau mai ales Israelitul cum spune Kminescu – pentru că Evreul ar fi lăsat preţ mai oft în deşi acesta nu justifica nicio cunoştinţe speciale, nici solvabilitatea, nici în sfârşit dacă concesiunea se mai putea îndeplini întocmai. Concesionarul căuta a lua concesiunea oricum, căci ştia că, prin corupţie, prin falsificare, prin înşelăciune, va pune lucrurile pe cale bună.

Urmărim mai departe pe marele poet: „Aceeaşi preferinţă şi aceeaşi procedare la darea ucsizelor. Astăzi, mai toate nesizele comunale – scrie pentru timpul său – sunt în mâinile înrudiţilor, nu numai

1) l-rin* Sticlii, Climele uouatre auditiv, Turda, 1030.2) 11. Duică „Ovreii 9I Ro111Û11II, p. 143 – 144, în Moldova, dur şi dincoace dv Milcov. Chiar perceperea de impozite indirecte ale Hiatului, precum ale băuturilor, spirtoase, au ajuns în mâinile Israeliţilor, încât, în materie de impozite indirecte, Israeliţii au obţinut şi o jurisdicţie. Astfel, preferându-Hv străinii şi îndeosebi Israeliţii, statul le-a oferit putinţa de a mânui capitalul public, veniturile bugetului Statului, al judeţelor şi al comunelor *). Dacă ne gândim numai la sumele ce se încasau din perceperea accizelor pe 1893 – 94 şi care se ridicau la valoarea de 5» 7. b77. J Ici*) ne putem da scama şi de procentele ce le realizau jidovii perceptori de asemenea taxe, atât de rentabile, precum şi de pagubele suferite de poporul nostru şi pe care marele poet le statorniceşte în câmpul vieţii economice şi, deci, în acela al apărării a însăşi fiinţei statului când zice: „Cu aceasta nu numai că s-au cauzat pierderi materiale industriaşilor şi comercianţilor români, clar Israeliţii şi străinii au fost înlesniţi a-şi face capitaluri din banii publici. Prin continua înlăturare a pământenilor, li s-au luat însă mijlocul de a se susţinea şi dezvolta, practica şi inteligenţa afacerilor, spiritul de întreprindere, educaţia industrială şi comercială, cu un cuvânt, aceea cultură ce se dobândeşte prin exercitarea industriei şi a

comerţului; şi în aceasta consistă slăbiciunea Românilor şi puterea Israeliţilor în România. Cu acest mod a trebuit să se constituie puterea industrială şi mai ales comercială a Israeliţilor, iar statul a mijlocit-o şi prin aceasta cu contribuit la imigrarea străinilor şi a Israeliţilor” 3).

Precum am văzut din cele până aci expuse, Evreii – neam eminamente parazitar – au trăit, de la început, la noi, numai din specularea bunurilor, fără a depune, în schimb, nicio sforţare cât de modestă. De aceea, ei, veniţi mai ales din Oaliţia, calici lipiţi pământului, au reuşit, repede, să se îmbogăţească pe ei şi să sărăcească pe boier şi pe ţărani. „Dacă Israelitul ar fi avut observă marele poet şi capacitatea de a cumpăra imobile rurale, am fi văzut şi la noi ţăranul expropriat în acele proporţii înspăimântătoare în care s-a săvârşit exproprierea în Oaliţia/1.4).

Furniturile publice nu fost, dintotdeauna, cel mai bogat izvor de venituri – o jumătate clin bogăţiile statului, judeţelor şi comunelor a trecut, de zeci de ani, mereu în mâinile Evreilor. Toate aprovizionările pentru armată în materiale, proviziuni, încălţăminte şi îmbrăcăminte, tot ce era necesar instituţiunilor publice – de stat, comunale şi judeţene, cu confecţiuni şi furnituri de tot felul necesare căilor ferate şi comunicaţiilor obşteşti, totul era şi este încă furnizat de Evrei – în persoană sau cu nume de împrumut. Când cineva va avea vreodată curajul – împins de dragostea de ţară şi de adevăr – să răscolească archivele publice ca să stabilească cuantumul formidabilelor grămezi de aur ce au intrat în buzunarele evreieşti, va rămâne îngrozit de prostia sau cinismul acelora care au încurajat sărăcirea unui popor condamnat să trăiască la periferia economiei naţionale şi au îmbogăţit popoare duşmane oricărui progres al nostru. De aceea, Evreii au luptat cu îndârjire ca să rămână monopolizatori ai acestor furnituri.

2. Evreii în agricultură, ca proprietari, arendaşi şi agricultori.

Dacă Evreii au avut oroare de a lucra pământul cu braţele lor, agricultura le-a fost, totuşi, plăcută, în calitate de arendaşi. Ca muncitori agricoli sau la fabrici, Evreilor – ca şi tuturor neamurilor – îi era îngăduit a se aşeza la sate. Dar, dacă se aşezau la sate, ei intrau numai cu intenţia de a deveni cârciumari şi speculatori, dar nu şi ca muncitori agricoli sau industriali. Munca le-a repugnat dintotdeauna, oricare a fost natura ei. Evreului îi plăcea să fie arendaş şi, ca atare, să comande, călare şi cu biciul în mână, legiunile de sclavi moldavi sau valahi care îi creşteau milioanele şi prestigiul[296]). Din această cauză – observă R. Rosetti – Evreimea, în anii de recoltă proastă, suferea atât de mult, deşi muncitorii agricoli erau relativ bine plătiţi şi în toţi anii, veneau cu zecile de mii – în 1901, au intrat în vechiul Regat până la 60.000 – din Ungaria, Serbia, Bucovina şi Macedonia2).

Evreii, încă de la apariţia lor pe acest pământ, s-au îndrăgit de arendări de moşii. Astfel, în prima domnie a lui Grigorie Ghica III, Evreii începuseră să cumpere vii, să ia pământuri în arendă şi cârciume în sate, dar Domnul, în urma plângerilor ridicate contra lor, le-a interzis-oprin un edict. Ocupaţiunea rusă din 1769 – 1774 şi prima împărţire a Poloniei împingând un anumit număr de Evrei la imigrare în Moldova, domnul Grigorie Ghica reînnoieşte edictul său din prima domnie, în 1776[297]). După asasinarea domnului moldovean, măsura luată cade în desuetudine, prin mulţimea de Jidovi năvălind din Polonia şi Bucovina, aşa că C. Moruzi o repune în vigoare. În 1782, numărul lor crescând, ei adresează domnului o cerere prin care îl roagă să le îngăduie arenda de pământuri şi crâşme, dar boierii resping cererea, iar Mavrocordat aprobă referatul

---

296 Ibid, 70. 2) Ibid 72. 3) Op. cit. 283. 4) Istoria Evreilor. 5) Verax, 304.

297i i Verax, 181 şi 304. 2) Ibid, 306 – 307 şi I. Bibicescu, o. c., 27. 3) Ibid, 69.

acestora[298]). În 1804, Alexandru Moruzi dă ordin să nu se mai permită Evreilor de a lua moşii în arendă, dar prin acelaşi ordin le permite să aibă crâşme la sate A Se pare că domnii care se succedară de la Mavrocordat abrogaseră interdicţiile făcute Evreilor de a lua pământuri şi crâşme în arendă, ceea ce determină pe Moruzi să ia măsura de mai sus *). Profitând de evenimentele de la 1821, ca şi de slăbiciunea guvernului lui Ion Sturza, ei reîncepură să ia moşii în arendă şi – datorită cupidităţii şi felului cum exploatau pe ţărani – a dat naştere la o explozie de plângeri 2).

Arenzi şi trusturi.

Vechiul Regat n-a cunoscut un drept juridic al Evreilor de a poseda imobile rurale. În schimb, au stăpânit grădinile şi pământurile rurale pe calea arenzilor, ei fiind arendaşi ai celor mai întinse moşii.

Arendarea de pământuri era în strânsă legătură cu debitarea de băuturi spirtoase şi cu cămătăria – toate trele la un loc o pânză de stoarcere a vlagei poporului şi de degenerare a rasei noastre.

Ce era un arendaş evreu? A.C. Cuza îl defineşte astfel: „Dacă e arendaş, îi cumpără munca sa (a ţăranului) pe nimica, îi măsoară strâmb, îl hrăneşte cu porumb stricat, îi plăteşte cu ţidulă la crâşmă, supuindu-l astfel unei îndoite exploatări şi îndrumându-l către patima ucigătoare a beţiei” 3).

Pe Evrei ca arendaşi îi găsim din vremurile vechi, cunoscuţi sub numele de „orândari” – adică arendaşi de cârciume la sate, având şi dreptul de a vinde, exclusiv, vinul şi horilca, şi mai ales aceasta, o specialitate adusă din Polonia – după cum îi descrie istoricul Iorga *) Ajungând crâşmari – orândari pe moşiile boiereşti, ei luau în arendă moşiile cu toate drepturile legate de ele, adică cu toate privilegiile rezervate boierilor: acela de a avea

---

298 Ibid, O9.

cârciumă, brutărie, măcelărie, etc. Această meserie de arendaşi o cunoşteau din proprie experienţă sau din cele văzute şi auzite în Polonia şi în Ungaria, unde ştiau să speculeze şi să terorizeze populaţia localnică – ţărănime şi boierime.

Evreii au înţeles valoarea extraordinară a exploatării de pământuri şi dacă au dispreţuit agricultura cu braţele lor, ei au preferat aceasta sub formă de arendă. Şi într-atâta îşi întinseseră tentaculele lor pe pământul Moldovei, încât un singur capitalist evreu se lăuda că ţine în arendă – este vorba de 1903 – atâta pământ că taxele lui se ridicau anual la mai multe milioane. Şi pornise, în ultima vreme, să-şi întindă întreprinderile şi în Muntenia b).

În Moldova de sus, iarăşi, Evreii posedau, prin arendă, 45 – 57% din pământurile de peste 50 ha. Evreii arendaşi în număr de 399 posedau această suprafaţă pe câtă vreme cei 542 Români şi 124 creştini speculau 1 f e calea arenzilor de-abia 51.92 % – în valoare de 53.120 ha. Dacă socotim şi arenzile speculate de Evrei în asociaţie cu Românii, vom obţine proporţia de 48.08%, cu suprafeţe ce se ridicau la un total de 497.979[299300]). Nu cunoaştem situaţia suprafeţelor arendate sub 50 ha, ca să ne dăm seama de întreaga tragedie pe care îi era dat să o trăiască ţăranul moldovean, mânaţ la câmp de biciul arendaşului străin, în special evreu. De asemenea, Evreii exploatau şi cea mai mare parte din păduri 2).

În Moldova, lucrurile aveau loc în condiţii tragice. Aici, neavând capacitatea de a cumpăra terenuri rurale, Evreii au devenit agricultori, arendând suprafeţe cât mai întinse, ca, prin subarendare, să le speculeze. Arendaşii – sau cămătarii de pământ, cum îi numeşte Dr. G.D. Creangă – erau organizaţi în trusturi. Din întreaga suprafaţă

---

299 Ibid, tablou LXIV, 37*1. 2) Ibid, 306. 3) Dr. O. D. Creangă – Situaţia
300a rendaşilor faţă de chestiunea ţărănească, I^ucureşti 1907, ed. II.
4) M. "Eminescu

cultivată a ţării de 7968296 ha, 47.53% sau 3787192 ha, aparţinea la 4171 latifundiari. Marele atac al Jidovilor organizaţi în trust s-a pornit împotriva acestor boieri care prefeiau viaţa de trândăvie la oraşe sau în străinătate şi îşi arendau moşiile, ca, pe urmă, Evreii să le subarendeze la ţărani cu preţuri fantastice – de la aproximativ 20 lei ha preţul arenzii, la 50 – 60 – 80 – ha. Puterea acaparatoare şi distrugătoare a acestor Evrei s-a întins în 16 judeţe ale Moldovei – adevărate paşalâcuri ale trustului. În 1904, 76 moşii în întindere de 238.000 ha, erau arendate pentru 3228.000 lei. În 1903, peste 20% din suprafaţa cultivabilă a jud. Dorohoi şi peste 25 % din aceea a Botoşanilor era în mâinile trustului. Şi aceasta în judeţe unde numai 20% din ţărani aveau boi şi cei mai mulţi serveau pluguri de len n. În 1903 – 904, din 500.000 pog, arendate de trust, peste 400.000 erau subarendate la aceşti ţărani lipiţi pământului. Neputând cumpăra moşii, trustul s-a servit de anumiţi proprietari şi reprezentanţi în parlament care au cumpărat moşii şi le-au arendat trustului pe 99 ani – lucru ce s-a întâmplat în jud. Dorohoi» Şi instituţiunile de binefacere şi însuşi statul arendau trustului moşiile – cum acesta a procedat cu Jigălia de 28.000 pogoane[301]).

În Moldova, sclavii moldoveni lucrau pământurile arendate de arendaşii evrei – mari şi mici. Dacă Evreul ar fi avut şi capacitatea de a cumpăra imobile rurale – observă Eminescu – am fi văzut şi la noi ţăranul expropriat în acele proporţii înspăimântătoare în care s-a săvârşit exproprierea în Galiţia 4), unde 80% din toate moşiile sunt în mâini evreieşti 6), iar în Ungaria un singur baron Poppel stăpâneşte mai bine de jumătate din comitatul Neutra, de unde populaţia de la ţară a şi început a emigra *). Şi cu toate restricţiunile impuse de legea rurală – continuă Hminescu – din cauza nepăsării şi neexecutării serioase a

301 – Scrieri politice şi sociale : Rezultate ale uzurei în România. 5O A. C. Cuza, p. 16.

legii, în câte sate nu se constată că, pe lângă case, şi-au însuşit. Evreii grădinile de lângă case. De altfel, numai înceapacitatea, iar nu prohibiţiunea, înscrisă în legea rurală de a nu înstrăina pământurile, au împiedicat pe Evrei de a-şi însuşi pământurile locuitorilor... 2). Dar şi aşezarea la sate şi arendarea de pământuri s-a făcut în dispreţul diferitelor legiuiri, făcute în diferite timpuri în Moldova, ca şi în lipsă de supraveghere serioasă de partea autorităţilor. Aşezarea lor la sate era oprită încă prin legea din 1843/ recunoscându-se aceasta ca o „pricină de dărâmare a stării materiale şi morale a locuitorilor”, iar arendarea era oprită de un vechi obiceiu consacrat de Domnul Moruzi în 1804, apoi prin măsura divanului judecătoresc din 1830, pentru consideraţiunile că „Jidovii nesăţioşi întiu câşt» g... se silesc a face locuitorilor feluri de strân, tori ce sunt foarte mari şi zdruncinătoare pentru dânşii”... ceea ce s-a reprodus şi în manualul administrativ al Moldovei din 1855[302]). Dar au intervenit – zice poetul – motive imorale prea cunoscute şi tertipuri avocăţeşti, dictate de interesele proprietarului care, dând crâşma sau moşia în arendă cu un preţ prea mare spre a puuea fi plătit de in concurent creştin, proprietarul ştia bând că E\reni va putea da preţul numai otrăvind pe ţăran prin băuturi pernicioase şi exploatându-l în tot felul[303]).

Aceste aptitudini de agricultori şi le-au descoperit Evreii ca prin farmec, de-abia pe la finele sec. XIX şi începutul celui de faţă. Totul era bine organizat – consemnul venea din afară şi capitaluri considerabile de la consorţii iudaice de peste graniţe. Oferind arenzi neauzite până atunci, ei urmăreau un plan – anume acela de a distruge inventarul boierilor care nu şi-l puteau reface şi, deci, erau nevoiţi de a arenda pe mai departe moşiile

---

3021) Claudio Jannet – Le socialisme d-état et la réforme sociale – ap. A. C. Cuza,

303 I. C. (Atanasiu – Spovedania unui vlăstar al veacului XIX 1936, pag. 98. 6) Op. cit.

aceluiaşi trust şi, concomitent, de a duce la exasperare pe ţărani. Metodele erau acestea. Parte din moşiile arendate le subarendau ţăranilor cu preţuri de patru ori mai mari: estul le lucrau direct exploatând necruţător munca ţăranului nevoiaş până la completă secătuire. 6) Când aceştia reacţionau – spune dr. Creangă – arendaşul evreu, ca Mochi Fischer, aducea muncitori manuali din Bucovina. °) La toate aceste învoiei – H agricole lăsate la bunul plac al trustului, se adăugau alte metode ale sistemului de spoliere. Ţăranul, muncitor sau subarendaş, era obligat să-şi procure toate cele de trebuinţă de la prăvăliile trustului, conduse de Evrei şi vândute cu preţuri samavolnice – brutării, măcelării, băcănii şi mărunţişuri, mori, grădini de zarzavat, etc. Ba, pe feudul familiei Fischer „Fischerland", circula o monedă a seigneurului şi nu monedă naţională – dincolo de hotarul trustului, această monedă fiu avea putere circulatorie. Pentru adăpat vita la iazul Evreului, ca şi pentru lut, se plătea Evreului taxa.[304]) Ceva mai mult. Arcadaşii evrei speculau şi biserica boierească.[305])

Dispunând de capitaluri imense, trusturile evreieşti au trecut, prin 1906, dincoace de Milcov – în judeţele Ialomiţa şi Dâmboviţa Ea începutul anului 1907, arendaşii evrei atingeau cifra de 915 cu o întindere arendată de 1113147 ha – în afară de păduri. Câteva nume, necunoscute până atunci, ajunseră celebre, ca: Gostiner din Botoşani, Gutman-Roman, Juster şi Mendel-Brăila, etc. În fruntea lor stând dinastia Fischer cu cinci membri (Marcu-Mochi, Calmau, Froim, Scholl şi Avram). În 1904, trustul, stăpânea 237863 ha, aşa că devenise feudul a 79 comune rurale. Singura familia Fischer stăpânea, în 1905 – după interpelarea lui D. Sturdza adresată în 6 Martie 1907 guvernului conservator – o întindere de 159.334 ha.,

---

304 I. C. Atanasiu, o. c. 2) Verax, o. c. 3) I. C. Atanasiu, o. c. (vezi şi
305c onferinţa d-lui prof. G. Iyeon ţinută la Casa Naţională Oct. 1941*
4) Verax 343 şi

arendat de la stat. Casa Şcolilor, Eforia Sf. Spiridon, societăţi de asigurare şi de la particulari. Sau: „Acum trei ani (1904) – interpela şeful partidului liberal – trustul stăpânea suprafaţa unuia din cele trei judeţe mai mici. Astăzi (1907), el dispunea de întinderea unuia dintre cele cinci judeţe mijlocii/-[306]) În alte provincii din teritoriul românesc, cum era Bucovina, ei reuşiseră să se bucure de dreptul civil de a cumpăra moşii: în 1867. Dar chiar înainte de aceasta, în 1862, marea proprietate Camena căzuse în mâinile lor, pentru ca, în 1889, să aibă 22% din marea proprietate4). Aşa că, în 1870, ei posedau deja 2.22 % din pământuri; în 1880 – 7.14%; în 1890 – 14.76%, iar în 1900 – 18.40%. Nu sunt socotite pământurile hipotecate la Evrei şi asupra cărora puteau deveni stăpâni numai ei, pe calea cumpărăriia). Şi, astfel, Evreii au ajuns, repede, în 1900, să aibă 31 electori în marea proprietate, adică 20% din totalul electorilor. Şi lucrurile ar fi fost mai tragice dacă nu exista Fondul Religios Bucovinean, stăpân pe aproape 30% din totalul pământurilor – toate ale lui inalienabile6). În schimb, nu există nicio măsură restrictivă pentru ca ţăranul bucovinean să nu-şi poată înstrăina părticica de pământ, aşa cum s-a prevăzut în art. 7 din legea rurală din 1864 din Vechiul Regat. Până la decretarea legii contra cămătăriei, Ovreiul, prin camătă, cumpăra pe nimica pământurile ţăranului, iar cu apariţia, în 1850, a poliţei, jalea şi spolierea au fost neîngrădite. În 1868, desfiinţându-se legea contra camerei, se admise parcelarea moşiilor şi atunci apărură bănci şi bande particulare care au stors şi sărăcit pe ţăranul

— Român şi rutean – aceasta până în 1877, când se votă o nouă lege contra camerei 1).

Aşa că în Ardeal, Evreii profită de toate împrejurările fericite şi nenorocite ale Românilor ca să-i speculeze său

---

306D r. Pollek, o. c. ., p. 262. Vezi şi B. Duică, 160 – 161. 5) B. Duică. 6) Verax, p. 344.

să-i uzurpe din drepturile lor: 1) când, după 1848, iobagii au fost împroprietăriţi şi ei an apelat la capitalul cămătăresc al jidovilor şi 2) în urma operaţiunilor de conservare a terenurilor agricole din 1870, când li s-au luat pământuri bune, dându-li-se, în schimb, pământuri de ale minoritarilor şi Evreii au profitat de acestea ca să devină mari latifundiari 2).

În ultimele decenii ale sec. XIX, se observa o puternică aşezare evreiască în satele Maramureşului, unde s-au putut vedea, repede, urmările înstrăinării prin camătă şi speculă. 3) Au început să se ocupe cu păstoritul, au cumpărat munţi de la Români încurcaţi în socotelile birtului şi ale prăvăliei evreieşti, iar ceea ce n-au putut cumpăra au arendat şi au devenit ciobani şi baci, arendând munţii pentru vitele Românilor. Aşa că, repede, numărul stânilor evreieşti, a crescut considerabil – stâni formate numai din oi româneşti, conduse de Români care le-au devenit baci şi păstori – de cele mai adeseori fiind şi baci evrei 4).

În Maramureş, din 80 familii, care, înainte de 1848, se aflau între nobilimea proprietară de acolo, au dispărut 51, iar în Bihor din 152 au dispărut 105, toate intrate în mâini evreieşti 5). În Ungaria, cel puţin un milion de jugăre cadastrale de cel mai bun pământ au devenit evreieşt6) De la 1862, când li s-a acordat dreptul în Austria, numai familia Rothschild a cumpărat în Bohemia o pătrime din teritoriul care aparţinea celor 6 familii nobile mai vechi din ţară şi posedă astăzi (1890) de şapte ori mai mult pământ, în această provincie, decât familia imperială 7). În Ungaria de nord. Evreii au putut să cumpere, în 1893, datorită camerei, 377.805 moşii, mari şi mici, deci mai mult ca 1/10 din toată proprietatea 8). De la 1870, Evreii arendau totul în Ardeal şi nu tolerau concurenţa.

Toţi aceşti agricultori improvizaţi urmau cu sfinţenie comandamentele rabinului savant Reichhorn, care, în 1896, poruncea acestea la Fraga: „În numele justiţiei

sociale şi a egalităţii, vom împărţi marea proprietate la ţărani, care, fiind lipsiţi de mijloacele de exploatare, se vor adresa nouă devenind datornicii noştri, iar capitalurile noastre, făcându-[307]

se stăpâne, – noi vom fi marii proprietari şi puterea va fi a noastră”[308][309]). Şi, astfel, aceste trusturi au pregătit răscoala ţărănească, izbucnită în Februarie 1907, tocmai pe moşiile din nordul Moldovei, de unde sau întins apoi peste tot cuprinsul ţării, tulburări care ne-au costat atâtea distrugeri şi încă 11.000 ţărani, singurii rămaşi nepedepsiţi rămânând provocatorii şi exploatatorii. 1

Teritoriul nostru etnic îşi pierdea zi cu zi din originalitatea estetică şi morală. Din cele 10589 suflete în 1082 gospodării – constituite colonii – mai trăind risipite în restul Basarabiei circa alte J5°° gospodării, multe din ele au fost repede părăsite, Evreii îndreptându-se spre îndeletniciri speculative care nu reclamau sforţări fizice faţă de care acest popor simte o repulsie organică. Pe la finele sec. 19, găsim 9 colonii, din care, prin 1912, rămăseseră de-abia 6 şi acestea pe cale de dizolvare, ca, imediat după războiul de întregire, să se accentueze tendinţa de reorganizare şi dezvoltare).

Nu posedăm alte date cu privire la întinderea proprietăţii rurale evreieşti în Vechiul Regat, mai ales pentru provinciile de dincoace de Milcov şi nici pentru Moldova, în lungul perioadei care se încheie în 1918. Asemenea preocupări nu existau în programul de activitate

---

307 8) E. von Egan, Landwirtschnftliche Skizzen, Berlin. 1878, p. 44 – 45 – ap. B. Duică, p. 131.

308 Vezi Porunca Vremii 3 Aprilie 1939 : Document descoperit de naţionaliştii spanioli in tinagoga din Madrid şi din Mellila şi publicat In ziarul italian ; ..Acecialo Terdi" din 8 Oct. 1938 – O Pro-ecţic a Iudeilor. 2) Dr. E. Tatomir : Con-

309t rihuţiuni la Studiul Evre lor. Buc. 1937. 3) Euţiclopediceskii slovar. Coloniile evreeşti. v. 22, p. 480 şi urm. 4) Bessarabia, Moscova, 1903, p. 187. 5) După mon. „Bcssa-

al administraţiei noastre.

În Basarabia, au loc fenomene şi mai grave, sau tot pe atât de grave. Evreii au avut aici putinţa să se întărească ca ţărani, dar pe spinarea ţăranilor. Acest lucru este o urmare a gândului ce-l frământase pe ţarul Paul I se a se ocupa de problema înfometării populaţiei evreieşti din Rusia Albă, când, Derjavin, delegat de ţar să cerceteze cauzele foametei, acesta a supus împăratului un proiect de a se organiza colonii în Astrahan şi Novorosiisk. În 1810, găsim colonii evreieşti în gubernia Herson, pe urmă în gub. Ecaterinoslav, pentru ca, în 1870, să găsim 216 colonii în nouă gubernii[310]). De aci, s-au stabilit în Basarabia, cam pe la începutul celui de al şeaselea deceniu al sec, trecut. De altfel, sub domnia rusească, Basarabia devenise un vast câmp de colonizări cu populaţii diferite[311][312]). După monografia „Bessarabia”, Evreii s-au colonizat în şase judeţe: Hotin, Soroca, Bălţi, Orheiu, Chişinău şi Bender, formând 17 colonii[313]). După cercetările făcute de I.C. Băieoianu pentru vremuri mai apropiate de noi, sau alcătuit vreo 200 centre de colonizare evreieşti, până în 1918 şi toate acestea datorită unei acţiuni puternice de încurajare, cu credite foarte mici, între I – 2%%» prin marea fundaţiune evreiască J.C.A. 3). Totuşi, aceşti colonişti evrei n-au dovedit aptitudini agricole şi tragere de inimă Din cele 10859 suflete în 1082 gospodării pentru pământ[314]).

310r abiu", p. 187 : In jud. Hotin, era mia la Lomaclnţi ; 10 in jud. Soroca; Noua Mereşovca, Lublin, Vertujeni, Căpreşti, M&rculcşti, Egurina, Bricevo, Dumbrăveni,

311S torovca şi Teleucştii noui ; In jud. Chişinău : Gulboca şi Constandinovcn şi una în jud.

312T ighina : Tomanovca. In jud. Bălţi : Alexandreşti şi Vadului Vlad ; in jud. Orhei : Şibca

313ş i NiColaevca Blagodat.

314 Bessarabia, 187. 3) Les Juifs de Moldavie. 4) Op. c. 170. 5) Chestiunea israelită – Uzura, din Scrieri politice şi sociale. 6) Op. cit.

Desjardins, venit în Principate ca să cerceteze la faţa locului temeinicia plângerilor şi a agitaţiilor evreieşti, scria, în 1867, următoarele despre arendaşii evrei: „... iau pe cinci ani uzufructul pământului... Au în solda lor ţărani aprig taxaţi, supravegheaţi şi zoriţi, ajung astfel adevăraţi antreprenori de cultură, fără a fi vreodată agricultori” 3). Agricultor nu este – observă B. Duică – dar, dacă nu lucrează pământul, el îl arendează. Şi se întreabă: Cine lucrează?

— Ţăranul. Acel ţăran cu pieptul şi mâinile crăpate de ger, cu obrajii căzuţi, cu ochii cufundaţi în adâncul capului, acel ţăran care, robind din noapte până în noapte, ia drept plată a zecea parte din ceea ce câştigă antreprenorul său, un singur Jidan abia a zecea parte. Astfel se face că un singur ţăran susţine o întreagă familie de Jidani 4) cum îl descrie Torouţiu.

Contractele agricole – aveau ca punct de plecare înşelăciunea, bine ticluită mai cu seamă la taraba crâşmarului evreu şi avea drept temei juridic libertatea ţăranului de a-şi angaja munca sa anticipat şi pe un termen de cinci ani. Dar aceste tocmeli agricole purtau grele condiţii – scrie marele poet – şi ne dau să înţelegem ruinarea ţăranului şi că sub regimul libertăţii sătenii au trebuit să ajungă într-o stare mult mai rea decât fusese înaintea legii rurale din 1864, revăzută în 1872.6).

„Bra o lege barbară – accentuează cu amărăciune R. Rosetti – care punea nouă părţi din zece ale Românilor în afara dreptului comun. Ea încuraja, uimitor, exploatarea cămătărească a ţăranului prin crâşmari şi arendaşi. Multe din datoriile contractate într-un moment de beţie şi considerabil majorate de crâşmar erau, ca urmare, convertite în tocmeli agricole” 6). Evreii, ca şi câţiva proprietari puţin scrupuloşi, erau complicii dacă nu şi asociaţii crâşmarului în aceste speculaţii infame. Este în

---

171. 7) Ibid 172., 8) Ibid, ibid.

afară de orice îndoială că, sub regimul legii din 1874, ţăranul plătea adesea câteva duminici de beţie prin aservirea, pe cinci ani, a muncii sale şi aceleia a familiei sale” 7).

Btninescu, analizând diferite tocmeli agricole, găsea că dobânda ce plătea ţăranul pentru ceea ce primeşte în pământ şi în nutriment r. u era mai mică de 90%, dar în cele mai multe cazuri, oscila între 164% şi 300%e). Ş toate a estea aveau loc la crâşma Evreului – poarta iadului: aci se punea în executare planul infam de degenerare a rasei, prin beţie, prin camătă, prin robirea muncii. Şi, ajutaţi de legi barbare, care nu respectau nimica omenesc şi niciun comandament divin sau naţional”, executarea acestor tocmeli agricole – încheie R. Rosetti – era draconică şi barbară: ea era făcută de autoritatea, comunală căreia îi incumba de a aduce contractantul refractar – de bunăvoie sau cu forţa – la câmpul aceluia faţă de care se angaja” *).

Vorbind de agricultura practicată de Evrei în regatul Ungariei, Elysée Redus spune că, şi aici, bogatul magnat se ruinează în aceiaşi măsură ca şi ţăranul şi aproape întotdeauna proprietăţile lui înecate în datorii trec la un Jidan; iar un număr mare din administratorii moşiilor ei, cu deosebire în Transilvania, arendează pământul la chiar ţăranii pe care i-a ruinat sau plătesc arenda în zilele de muncă şi, în felul acesta, vechile corvezi sau restabilit în folosul Ovreilor 2). Fenomenul acesta era foarte frecvent, după câte am văzut, şi în Maramureş.

Arendarea moşiilor devenise, mai ales în Moldova, o profesiune din cele mai rentabile şi care ajuta pe profesioniştii speculatori să realizeze averi considerabile şi prestigiu în lumea administrativă şi aristocrată, din 1907, Cu acest sistem spoliatoriu, am ajuns la revolta din 1907. căci beneficiul lui consta din presurarea ţăranului, care, văzându-se adus în sapă de lemn, a pus mâna pe par şi a început să jefuiască instalaţiunile marilor proprietari” 3).

Dar vina întreagă nu era numai a Evreilor. Fiindcă au

fost în Moldova proprietari odioşi care arendau jidovilor şi biserica odată cu moşia4). Drept credincioşii trebuiau, ca atare, să plătească jidovului arendaş şi bucuria de a se închina Domnului – fiindcă şi această sfânta bucurie era obiect de bursă, reprezintă o marfă bună de câştig. Aşa că pentru Evrei totul este materie de bursă – monedă şi efecte de comerţ, hărtii-valori, cinste, muncă, talent, drept de închinăciune, prietenie şi marfă în înţelesul obicinuit. Speculează efectele şi acţiunile de tot felul şi ele trec din mână în mână, le cumpără şi le vinde, ca să le răscumpere şi să le revândă, fără a se şti niciodată care este stăpânul unei întreprinderi, din orice domeniu ar fi aceste efecte şi acţiuni.

3. Cârciuma evreiască, cantata, instituţiuni baticare, finanţe.

Poate am abuzat prea mult de bunăvoinţa cetitorului, vorbindu-i mereu şi mereu, despre cârciumarii evrei. Dar cetitorul, atent şi binevoitor, va trebui să nu piardă din vedere acest lucru: cârciumăritul

1) Verax,.171.2) Nouvelle géûgraphie Universelle, III, p. 354.3). V.V. Protx>Popescu, o c. 4) Verax, o c.

era o problemă vitală – pentru Evrei – cârciuma Evreului a fost, de la prima ei apariţie pe pământul românesc, purtătoare de toate suferinţele şi nenorocirile, ea a fost pentru noi poarta iadului, pe câtă vreme, pentru Evrei, ea era cheea îmbogăţirii repezi, deci, cea mai accesibilă ocupaţiune pentru aceşti „vagabonzi şi cerşetori”, pe cât de rentabilă, pe atât de fără risc. Numai astfel se explică lupta crâncenă şi îndărătnică dusă de Evrei vreme de două decenii, începând cu 1859, pentru izbânda cârciumii evreieşti *), fiindcă, numai prin această cârciumă. Evreii îşi făceau un capital, ucigând fiinţa neamului şi acaparând toate bogăţiile ţinutului, începeau după aceea, să facă trafic de camătă şi de contrabandă sau arenzi de moşii şi de percepere de accize şi impozite indirecte, de aci, treceau la negoţul de la oraşe, de unde,

pornea toată mituirea şi altele, adică deveneau stăpâni pe piaţă şi subjugau trupul şi sufletul naţiunii.

Aceşti cârciumaii reuşesc să inunde toate satele de peste întreg cuprinsul teritoriului nostru etnic. Odată cu legea abolirii monopolului ce îl aveau boierii pe moşiile lor de a vinde numai ei băuturile – lege ce a avut loc în 1864 – numărul Evreilor cârciumari a crescut considerabil la sate 2). Şi, în aceste sate, debitele creşteau în afară de orice trebuinţă şi, de aceea, fiecare cârciumar căuta să-şi atragă clientela prin orice mijloc. Dăm, aci, o statistică impresionantă asupra cârciumelor aflătoare în România până în 1878, dată când s-au luat măsuri severe în sensul ca Evreii cârciumari să n-aibă acces nici în târguri şi târguşoare, pe care, însă, ei – privind pe acestea din urmă – în lupta lor – la care au chemat, în ajutor, presa, finanţa şi diplomaţia iudeointernaţională – căutau să le treacă în categoria comunelor urbane „singurul loc unde îi era îngăduit a face cârciumă. În 1873, erau 22.233 elrciume; în 1876 – 24.197; în 1878 – 33.865.3). Intervenind legea din 24 Sept. 1881, găsim – pentru 1822 – 28.615 elrciume; pentru 1886 – 23.550; dar numărul lor creşte – în Sept. 1893 – la 27.111, pentru ca, în 1903, să scadă la 21.545.4). Între 1893 – 94, scrie A.C. Cuza, erau, prin comunele rurale, 17.520 cârciumari. – nici 10% din cârciumele din Moldova nu erau româneşti. Şi pentru acelaşi interval – constată cu amărăciune acelaşi venerabil cărturar – învăţătorii satelor, în toată ţara şi în Dobrogea, erau de abia 3741 şi pe câtă vreme din* taxele de acciz rezultate din tâmpirea ţăranului se realiza suma de lei 5.673.773, pentru luminarea aceluiaşi ţăran se cheltuia doar 4.080.798 o) *

1) Verax, 171.2) La question des Israélites en Roumaine, Paris, 1869, p. 29* Autorul anonim este identificat prin J. Lévy – după cum sta scris la cota II/19664. a Bibi. Acad. Române. 3) Expunerea situaţiei Tezaurului public din (30 Sept. 1S7S... p. 137 şi 1887, p.

LVI – ap. Verax, 171.5. I. Maior, Problema romanizării economies naţionale, 1940, p. 2 i 4) Ibidem. 5) A.C. Cuza, o c., 122 – 23.

Şi ca să ne dăm seama de situaţia îndobitocitoare a ţăranului sub robia cârciumarului evreu, este bine să reflectăm adânc asupra cantităţii de 15 milioane litri de alcool debitate pe anul 1809, de cârciumele de peste tot întinsul ţării adică din Vechiul Regat. În urma măsurilor luate, se înregistrează în 1902 de-afcia 8 mililitri alcool debitaţi de 21545 cârciume. Cârciuma ajunsese să dea, pe 1893/911, în jud, Iaşi. 372 lei pe cap de locuitor rural şi să micşorează pe măsură ce ne depărtăm de mulţimea Evreilor, încât Mehedinţii dă de abia O.31 de cap de locuitori.

Fenomenul acesta este cunoscut din vechime şi se perpetuiază, accentuându-se. Tot aşa se lucra şi în prima jumătate a sec. X\RIII, când chiar tipsierii ţineau acasă câte un poloboc-două de băutură, ba, chiar şi „tatnbelarul" muzicant la Iaşi *). Dar şi în perioada de faţă, în toate satele Moldovei, orice casă locuită de Evrei era o cârciumă. (Verax, 121). Cârciumarii, scria J. Lévy încă din 1869, erau un flagel pentru poporul românesc. 2). Şi n-a exagerat cu nimica. Cu un fanatism feroce şi cu o sadică satisfacţie, de la apariţia lor pe meleagurile noastre, (este vorba numai de provinciile Vechiului Regat), Evreii au fost paraziţii şi hienele noastre şi, în niciun fel şi sub niciun raport, elemente productive. Fiindcă aceşti Evrei cârciumari au ştiut să exploateze eu rafinament buna credinţă şi simplicitatea ţăranului, prin comerţul de rachiu, împrumutându-l în bani sau în furnituri de băutură şi de mărfuri alimentare contra produselor ţărăneşti – îndeosebi, acest schimb de bunuri îl aranja mai bine ca orice – produse pe care le revindeau chiar la ei în cârciumă sau la oraşul vecin, cu 300 – 400% câştig. 3). Aşa că ţăranul român ajunsese – spune acela. Şi J. Lévy – o mină de aur pentru Jidovi, Evreul un factotum, iar ţăranul

exploatat până la sânge4).

În celelalte ţinuturi ale teritoriului nostru etnic, Evreii au activat în acelaşi fel. În Transilvania, lucrurile se petreceau în condiţii identice şi proporţiile distrugerii erau tot aşa de mari.

Elysée Redus scria că – după cucerirea Galiţiei, Rusiei şi Poloniei – Jidovii treceau în tăcere la cucerirea Ungariei şi a platoului transilvănean. Aproape în toate satele slovace, rutene şi româneşti, chiar în cele mai sărace, poporul ales era deja reprezentat prin un mânuitor de bani. În unele părţi, unde Jidovul este încă singurul care ţine hanul sau dugheana, el este cela care vinde rachiul pe credit şi care, la nevoie, avansează mici sume debitorilor să-i, în schimbul unei frumoase hipoteci. Rezultă din aceasta că, încet încet, pământul trece în mâinile Jidovului”).[315]

În lupta crâncenă pornită de Unguri împotriva elementului băştinaş român, au fost favorizaţi Evreii, care au pătruns peste tot în Ardeal, bucurându-se de sprijinul cel mai draconic al statului maghiar. „Cum de obicei negustoriile la sate se învârtesc în legătură cu câte o cârciumă, sprijinul statului se exercită cu uşurinţă… Nu se dădeau Românilor brevete de cârciumă, decât arareori, cu foarte multă greutate şi plătite foarte scump. Hxreii deţineau aproape monopolul brevetelor. Firma Fleissig, pentru fabricarea spirtului din Făgăraş, de pildă, dispunea de brevetele de cârciumă ale foarte multor sate din ţinutul Făgăraşului. HI exploata aceste brevete, dând negustorilor pe care îi angaja un procent derizoriu pentru munca lor 1). Aceleaşi fenomene aveau loc peste tot cuprinsul Ardealului, unde aceşti Evâei începeau să dicteze în toate compartimentele vieţii economice[316]).

---

315 N. Iorga, 1st. Evreilor. 2) O. c., p. 29. 3) Ibidem. 4) Ibidem. 5) Nouvelle Géographie Universelle, III, p. 354.

316p . 83. 2) B. Duică, o. c., passim. 3) J. von Csaplovics, Topographiscli – statistiches

În Banat, pătrunderea Evreilor ia proporţii. Cam pe la începutul sec. XIX, încep să pătrundă, în Maramureş, în bande numeroase, revărsându-se mai ales din Polonia şi aşezându-se, ca mici negustori şi crâşmari, în mijlocul unui popor aspru şi cumpătat, pe care, curândeurând, l-au otrăvit şi degenerat[317]). Ba l-au despuiat de vite şi de cizme, aceşti Ovrrei, cu haine rupte şi murdare, zăpăciţi de ură religioasă, capabili de toate crimele.[318]). Crâşmele din Maramureş erau ce\va monstruos.

— Hanurile evreieşti răspândite peste tot – prin sate, cătune, târguri sau marile răscruci de drumuri – nu debitau nimic altceva decât rachiu. „Aj-e de toate hangiul evreu, spune un călător, dar nu are decât rachiu”.[319]). De la 1870, arendau tot şi în Ungaria şi în provinciile supuse acesteia: islazuri, crâşme, şi, în lupta lor, distrugeau tot ce le putea sta în cale, dând foc casei rivalului creştin, ucigând pe la spate un judecător care le-a fost defavorabil, etc. 6).

În Bucovina, jalea era mare şi viaţa din ce în ce mai aspră. Încă din 1848, toate cârciumele erau în mâini exreeşti[320]). Boierul Balş îi zugrăvea pe aceşti Ovrei – în memoriile lui înaintate la Viena – ca provocatori la îndatorire, ca incapabili de orice lucru afară de arendăşie şi crâşmărit, pentru ale cărei trebuinţe aduceau rachiu, cam de 100.000 fi, anual din Ucraina – lucru ce a fost oprit în urma acestor plângeri 8). Şi au ajuns să dicteze în această frumoasă Bucoxdnă”, în această ţară în care se înghesuiseră în oraşe şi sate; unde se înşiraseră prin

---

317A rchiv des Konigsreichs Ungaro (Wien), 1821, I, p. 401 şi 450 – ap. B. Duică. p. 122.

318a p. ibid, 138 – 40. 5) L. A. Simiginowicz – Staufe, Die Volkergruppen der Bukoxvna.

319C zernowitz, 1884. p. 189 – 190 – np. ibid, 149 – 150. 6) Vezi nota 3, aut. ciţ. 77 – 78-

320 Dr. I. Polek, o. c. 259. 8) Zieglauer. o. c.. III. p. 60. 62 şi 97 – ap. ibid., p. 149-

crâşme şi hanuri de-a lungul tuturor şoselelor”, formând, în curând, în 1894,. 95% di” cifra totală a vânzătorilor de băuturi – rachiu, vin şi bere, în 1885, erau 316 crâşme pe localitate), sau din 1894 debite de vin* bere şi rachiii, 96% erau jidani, în ţara în care, de la 1867 (21 Decembrie) puteau să cumpere şi moşiile mari, ca şi pe cele mici, fără restricţiune l). Astfel, ajunge, în 1912, să numere în această ţară circa 1800 crâşmari evrei, alături de 500 – 600 creştini f). Deputaţii Dietei, în scop de a scăpa provincia de aceşti crâşmari – cămătari şi otrăvitori, – au aplicat asupră-le un bir special de un milion coroane, contra căruia însă Ovreii au dus luptă aprigă, în şedinţele din 1912 ale Dietei[321]).

În ce priveşte metodele de desfacere şi calitatea produselor, ele erau specific evreieşti. Produsele acestor cârciume şi poverne erau curate otrăvuri. Cu rachiul pe care ei nu-l beau, dar pe care îl amestecă cu vitriol, înşală pe Român, otrăvind cu aceiaşi lovitură oraşele şi satele, 4), scrie E. Desjardins. Producătorii, în întrecerea lor de a vinde cât de ieftin, puneau în consumaţie alcooluri necurate, rezultate dintr-o distilare neîndestulătoare, adăugându-li-se apoi diferite uleiuri şi esenţe pentru a le drege gustul sau aroma. Şi, prin aceste debite de răspândire a otrăvurilor, fiecare cârciumar căuta să-şi atragă clientela prin vânzarea pe datorie şi darea băuturilor în schimbul produselor naturale[322]), fiindcă el ştia să exploateze admirabil nevoile sau chiar viţiile ţăranului, pentru a-i cumpăra dinainte şi cu preţ de râs aceste produse6). Din asemenea băuturi, rezultate din alcool de proastă calitate, eter sulfuric şi alte otrăvuri, rezultau mare parte din afecţiunile mintale, precum şi sterilitatea şi mortalitatea aşa de mare a copiilor şi, în mod

---

3211 867. 5) A. C. Cuza, o. c., 6) Verax, 188. 7) A. C. Cuza, o. c. 8) Bminescu, st. cit.

3221) Verax 243 şi B. Duicâ, 160 – 161. 2) Din Protocolul stenografie al Dietei,

indirect, groaznica pelagră şi multele crime[323]). Iată ce scria un corespondent vienez al unui ziar parizian, încă în jurul anului 1870: „Am cunoscut personal pe un inginer francez, stabilit în regiunile acelea, (ale noastre) care îmi zicea cu o întristare adevărată: „Îmi este aproape cu neputinţă să ţin mai mult timp pe aceiaşi lucrători. Evreii vin: le sconteează cu mult înainte salariul săptămânii şi-i înveninează în toată puterea cuvântului cu băuturi de toate felurile. Sunt, printre lucrători8), unii cărora din aceasta li se trage moartea; alţii îşi pierd repede gustul muncii.”. Marele număr de cârciumi deschise, mai ales de la 1851, în toate colţurile de ţară ale Moldovei, împinsese natural populaţia rurală la alcoolism, în aşa măsură, că consiliile de revizuire constatau numeroase cazuri de degenerare.[324]). Exploatarea săteanului în Moldova – constată marele poet – prin manoperele uzurare, prin beţie, ne ajută să înţelegem pentru ce el nu numai că n-a înaintat, dar a dat înapoi; pentru ce el ni se înfăţişează abătut ca un idiot, fără viaţă şi fără plăcere pentru viaţă. Şi ne dă câteva date asupra criminalităţii în creştere: pentru anul 1872, au fost urmăriţi pentru crime 664 inşi, între care 425 ţărani; pentru anul 1874, urmăriţi 1494, dintre care 961 ţărani. Această creştere – conchide Eminescu – destul de considerabilă a crimelor şi delictelor, ca să provoace la gândire, dovedeşte o micşorare a simţului moral şi împreună cu aceasta alterarea simţului dreptului[325]). Ne este destul de bine cunoscut procesul – şi obiectul acestuia – al cârciumarilor, al celor 139 cârciumari din Iaşi, în 1908, care au stârnit atâta vâlvă în presa şi în cercurile administrative şi judiciare ale ţării, fiindcă organele competente au îndrăznit să verse toate

323d in 17 Oct. 1912, p. 162 – ap. ibid., p. 167. 3) Ibidem. 4) Les Juifs de Moldavie, Paris.

324 Verax. 168 – 619.

325 Eminescu ib. 2) Dr. C. Şumuleanu, Procesul cârciumarilor din Iaşi, V. Munte.

băuturile spirtoase – rachiuri, lichioruri şi vinuri falsificate cu zaharină, cu acid salicilic sau diverse colorante artificiale, băuturi capabile să degenereze o rasă de oameni voinici[326]).

Măsurile luate în repetate rânduri ca Evreii să nu deţină cârciume la sate nu duceau la nimica pozitiv, fiindcă ei le deţineau mai departe prin fraudă: fie camuflându-se sub firmă de Români complezenţi şi puţin scrupuloşi – în realitate, servitori în gaj ai Evreilor, fie servindu-se de licenţa proprietarului sau arendaşului. Şi, în felul acesta, exercitau tot felul de speculaţii – unele mai cămătăreşti ca altele. a). Sărăcia lucie a ţăranului din Moldova se datora recoltelor rele şi răscumpărării corvezii – toate aceste datorii faţă de proprietar, arendaş sau cârciumar 4).

În realitate, marele vinovat de aceste stări de lucruri, era proprietarul. Fiindcă, spune Eminescu, velniţele produceau rachiu mult ce trebuia consumat şi s-au adus mulţi Evrei ca să-l desfacă şi aceştia îl desfăceau uşor, fiindcă proprietarii impuneau fiecăruia din supuşii săi de a consuma anumite cantităţi pe an. Ba, unele plăţi pentru muncă se făceau contra rachiu. Şi astfel, s-a ajuns la o populaţie nesănătoasă, fără energie de caracter, fără energie economică, care îşi vindea munca pe băutură, o populaţie în care mortalitatea creşte înspăimântător, iar sudoarea mâinilor ei se capitalizează în mâinile unui element fără patrie, fără limbă, fără naţionalitate – încheie cu atâta amărăciune marele Eminescu 5).

Să trecem la camătă – altă îndeletnicire de căpetenie şi preferată a acestor poporaţiuni parazitare şi în complicitate cu cârciumăritul.

Capitalismul apare, în orice ţară agrară – scrie St. Zeleţin – sub forma de comerţ şi de camătă, în care primă

3261 910. 3) Verax ,187. 4) Idem, 168. 5) Scrieri politice şi sociale.
j) Cooperaţie română ? 1925, 2) Op. cit., p. 126 – 127. 3) Trei Ovrei, p. 45. 4) Op. cit. 126 – 127. 5) G. Zâne, o. c.. 347 şi Der Kapital, III/, 151 – ap. G. Zâne, 347.

formă el este eminamente distructiv, anume, blestemul proprietarilor de pământ – mari şi mici, pe care *îi* preface în naufragiaţi sociali şi, de aici, într-un factor de dezorganizare1). Această operă de distrugere îşi trage origina la noi cu mult înaintea tratatului de la Adrianopol şi nu cum susţine scriitorul pomenit mai sus, că acest fel de capitalism şi-ar fi început înrâurirea odată cu încheierea acestui tratat.

Capitalismul acesta inferior cu caracter de distrugere este praccatit din cele mai vechi timpuri de străini, îndeosebi de Evrei. Felul Evreilor de a debita produsele otrăvitoare – scrie venerabilul luptător de la Iaşi – înlesnea camăta şi aducea ruina desăvârşită a familiei, mai ales pe la sate, prin faptul că întreaga muncă a omului şi tot ce i-ar putea sluji ca Hrană se prefăcea în rachiu falsificat, care îi otrăvea sănătatea şi producea acea degenerare a rasei noastre care o făcea să nu se mai poată înmulţi şi să piară de inaniţie 2).

Haşdeu, vordind de Ovrei, stabileşte că el este cămătar mai întâi şi mai presus de toate. Shakespeare îl cunoaşte pe Ovrei de cămătar prin Shyhock, Balzac prin Gobseck şi Alexandri, de asemenea, prin Moise.) Camăta, zărăfia şi bancheria evreiască sunt, la originnă! strânsă legătură cu cârciumăritul şi constituie cele trei, feţe ale unuia şi acelui aş parazit şi speculator – Evreul. Niciun scrupul nu-l deosebea pe unul de celălalt. Fiindcă bancherul a născut din aceleaşi viţii şi turpitudini, din viţiul de speculă fără nicio trudă a suferinţei şi muncii Românului. Evoluţia de la cămătar la bancher o găsim numai în timp, dar nu şi în metode. Timpul şi măsura banului agonisit prin speculă, ca şi tendinţa de a apărea cu o tarabă fastuoasă, tăcea din cămătar un bancher. Mijloacele erau aceleaşi, scopul identic, numai titulatură era alta. Cămătar sau bancher, Evreul rămânea acelaşi spoliator.

Se ştie – scrie G. Zâne – că Evreii aveau pentru

zărăfie o atracţie specială, căci, încă din primele decenii ale sec. XIX, nu mai întâlneşti în Moldova niciun zaraf creştin. Cu timpul, recrutarea bancherilor se face aproape numai dintre zarafi – evoluţie asemănătoare aceleia din Apus. Cel dintâi bancher al cămătarului evreu este acela care cumulează calitatea şi de negustor şi de zaraf 4). De altfel, în acest sens, se va proceda şi se vor dezvolta la noi instituţiile de credit, cele mai multe, care vor fi sprijinite sau înfiinţate de finanţa capitalistă. Karl Marx îi caracterizează în mod plastic: „Evreii, împrumutători pe gaj, cămătari şi lipitori, au fost primii noştri bancheri, primii noştri traficanţi de bancă – vorbind bine înţeles, de cămătarii din Apus” 6).

Din memoriul prezentat Camerei, în 1868, de cei 31 deputaţi, desprindem aceste amarnice constatări: „Posesorii unor sume imense, împinşi de instinct în a exploata pe cei de altă rasă, îndemnaţi de lăcomia lor născută, Ovreii s-au dedat la cămătărie fără nicio rezervă şi pe o scară aşa de întinsă încât au despuiat şi ruinat mii de familii bogate. Camăta a devenit o plagă teribilă care s-a întins asupra întregului corp social şi care seacă izvorul forţelor vii ale naţiunii. Această monopolizare a capitalurilor e cauza cea mai naturală – a crizei monetare cre bântuie ţara de ani de zile”. Iar marele Eminescu, căutând să explice concentrarea capitalurilor în mâini evreieşti, spune că aceste concentrări le-au realizat mai cu seamă prin operaţii care „nu produc valori, prin samsarlâcuri, prin traficuri, prin operaţii îndoielnice, prin aşa numite operaţii de bancă ce ei fac exploatând împrejurările, starea de strâmtoare sau mizerie sau prostia tuturor” 1).

Desjardins descrie plastic fenomenul camerei, zicând: „Dar comerţul său, (al Evreului) prin excelenţă, elementul său, cea dintâi a lui nevoie, câmpul nemărginit al visurilor sale de putere în viitor, nădejdea dezmierdată a răzbunărilor sale tainice faţă de creştini, este băncuţa”, la

petite semaine” (împrumutul pe termen scurt cu dobânda mare), camăta înfloritoare în toate ţările unde statul n-a putut să salvgardeze pe împrumutător prin bănci naţionale şi cu dobândă legală. Aici – adică la noi – nu este vorba de dobândă fixă; banul este marfă ca şi grâul. Când grâul lipseşte la noi, (în Franţa), fânul este scump; aici, când grâul lipseşte, banul» se şi el scump, fiindcă nu este industrie compensatoare. Cu un cuvânt, avutul fiind totul legat de pământ, nu sunt nici capitalişti, nici bancă şi camăta sfâşietoare este suspendată deasupra capului oricărui proprietar, mare sau mic. Aceiaşi cauză i-a făcut pe Jidovi deţinători ai celei mai mari părţi din bunurile rurale, etc. etc.” 2). Marea proprietate funciară era de fapt robită capitalistului supus străin, care, deşi nu avea proprietatea de drept a pământului, avea în schimb, deţinerea de fapt şi folosinţa sa, prin eludarea legilor şi a obiceiurilor. În 1865, peste 267 milioane grevau proprietatea funciară cu titlu de ipoteci, iar dobânzile socotite numai la 20% echivalau cu aproape 20% din valoarea întregului export al ţării – calculat pe o medie între 1862 – 1866; ba erau mai mări din valoarea întregi recolte de grâu a). Îndrăzneala acestor cămătari ajunsese atât de mare încât bancherii din Brody au cerut să împrumute ţara pe baza unei hipoteci a moşiilor[327]).

Ca să ne dăm seamă de uriaşa forţă de exploatare şi de nenumăratele tentacule ale hidrei cănătăreşti sub care gemeau provinciile româneşti, este de ajuns să menţionăm că, numai în Bucureşti şi numai pentru anul 1878, existau 324 bancheri şi zarafi evrei faţă de 164 ortodocşi; 892 samsari şi comisionari, toţi evrei; 172 arendaşi şi antreprenori, ale căror operaţii mai ales de cămătărie erau

---

327 Ibid. ibid.

i> Emineseu – Scrieri politice şi sociale : Industrie şi comerţ. 2) B. Duică. o. c.
172. 3) Ibid. 173. 4) Ibid. 166.

prea cunoscute; 347 rentieri care nu se mărgineau numai la odihnă; la aceştia toţi, 797 capi de familie fără profesiune, care – observă Eminescu – dacă nu trăiau ca muncitori cu ziua şi dacă nu erau rentieri, industriaşi sau comercianţi, trăiau desigur de pe urmele traficului şi ale samsarlăcului, din operaţii care desigur nu produceau valori. Dar, de altfel, erau destui care – deşi înscrişi comercianţi – se ocupau numai cu operaţii de bani1). Acestea erau condiţiile în care îi era dat Bucureştiului să trăiască, în anul proclamării independenţei, un an de-abia de la cumplita sàngerare a poporului, prin jertfe băneşti şi de vitejie atât de costisitoare.

În Bucovina – ca şi în Galiţia, Ungaria şi Austria – camăta în mâinile crâşmarului şi speculatorului fără altă speculaţie productivă, era marele flagel sub care gemea populaţia creştină – Românii şi Rutenii. O lege rea din 14 Iunie, 1868, îngăduise înflorirea camerei la lumina zilei, iar judecătorii priveau la „orgii”, fără să poată interveni *). Creditorul, mai totdeauna Ovreiu, sporea suma prin capitalizarea dobânzii; când suma se împătrea, iar uneori se înzecea, se redacta un act notarial sau se cerea o poliţă, dacă omul era mai cu stare a). Camătă nu se mărginea numai la banul împrumutat, ci ea se exercita sub formele cele mai variate, pornind din trebuinţele tot atât de felurite ale bietului ţăran, care – din nevoia de bani lichizi, din lipsa lui de judecată şi de chibzuinţă – cădea, întotdeauna, victimă speculatorului neîndurător – Evreul. Ori de câte ori – şi aceasta avea loc întotdeauna – bietul ţăran avea nevoie de vite şi de seminţe, de maşini sau de unelte agricole, de bani şi de altă încropire a unei gospodării. Jidovul cămătar sau Jidovul părtaş era prezent, era alături de ţăranul nevoiaş. Şi aceste carnete – spune un specialist al stărilor economice din Bucoviha – se mişcau între 50% şi 500.4).

„Formele de cămătărie şi parazitism agricol constau – scrie B. Duică – în general, în aceea că tovarăşul (Evreul cămătar) încredinţează ţăranilor vite, albine, sămânţă, etc.

sau cu totul pe datorie sau în parte, pentru totdeauna sau pe termen; uneori îl creditează cu bani pentru cumpărături şi, în schimb, îşi cere o parte din câştig în natură sau se plăteşte la vânzarea la timp potrivit a lucrurilor încredinţate[328]).

Camăta era o cumplită barbarie şi un scriitor o numeşte „balaurul" – vorbind de camăta ce se exercita în nordul Ungariei[329]). Execuţiile acestor cămătari şi bancheri erau severe şi sângeroase – atât în ţările de mai sus, cât şi în provinciile libere. Au avut loc, la noi, vânzări forţate, o risipă enormă de averi, vânzări efectuate fără cumpărători serioşi şi fără numerar – cum notează cu atâta amărăciune Moruz. Astfel. În a doua jumătate a anului 1863, sau vândut în Moldova, în mod silit, moşii în valoare de 8.354.664 lei pentru datorii de 6.989.063 lei, iar în 1864, în valoare de lei 17.116.655, fără a se putea acoperi creanţele care se ridicau la 17.820.913, iar de bunăvoie în sumă de lei 22.303.869 lei. Din toate acestea, s-au putut înfrupta şi numeroşi mici boieri – proprietari şi arendaşi totodată[330]). În 1893, s-au vândut, în Ungaria. 277.805 moşii, mari şi mici, adică mai mult ca o zecime[331]). În Bucovina, unde poliţa a apărut pe la 1850[332]), oamenii cu poliţe protestate erau aruncaţi în închisori, alături cu furii şi ucigaşii[333]). În 1868, când se desfiinţa legea cămătăriei,

---

328 Ibid. 177. Iată câteva forme de tovărăşii câmătăreşti sau ..părtaşii . Tova

329r ăşul – Evreul cămătar – dă ţăranului o viţe a pe care acesta o creşte deobiceiu trei

330a ni. după care o vinde şi primeşte partea jumătate din preţ. rămânând chletuieli de

331h rană şi munca pe seama ţăranului. Sau : acesta este creditat cu jumătate din preţ pentru

332o vacă, rămânând ca tovarăşul parazit să primească drept dobândă întreaga prăsilă a

333v acii, aceasta rămâne totodată jumătate şi părtaşului". Sau : in loc de dobândă. învoiala stă in aceea că ţăranul se însărcinează să-i dea

s-au ivit, deodată, bănci şi bande particulare care au stors şi sărăcit ţăranul român şi rutean[334]). În 1875, s-a vândut un imobil de 250 florini pentru o datorie de O.90 creiţari; în 1876, din 327 creditori în această provincie, 271 erau Evrei; în 1877, din 699, 572 erau Evrei, din 1189 debitori expropriaţi în aceşti doi ani, 1059 erau Români şi Ruteni, 53 Germani şi de-abia 77 Evrei e). Dacă ne referim la origina etnică a creditorilor, vom avea: creştini negermani 156, Germani 30 şi Evrei 743, fără a considera băncile şi societăţile[335]).

Platter dă câteva cazuri tipice de felul cum erau despuiaţi bieţii debitori. Analizând dobânzile în 600 cazuri oficiale, el fixează marginile între care oscilează acestea: numai un singur caz cu 3 *y2* %, cele mai multe între 48, 50 şi 72 %, iar altele ating 185%. Unul Vasile Scarlat din Suceava se împrumutase cu 100 florini cu 56% dobândă, cu obligaţia, însă, că, dacă nu va plăti, drept pedeapsă convenţională, se obliga la o dobândă de 2 flotini pe zi. Suma datorată creştea cu 115 florini şi cu pedeapsa convenţională de 1880, plus cheltuieli de judecată şi de execuţie foarte mari – adică fără acestea din urmă, de la

---

toţi viţeii vacii cumpărate şi să-i fie pre

334S au : aceiaşi viţei ii întrebuinţează Ih noui tovărăşii. Când ţăranul îşi duce vaca la târg ca să lichideze cu această tovărăşie, atiinci tovarăşul sau complicii acestuia împletesc înşelăciunea in aşa fel că, din acest târg. singurul înşelat rămâne ţăranul. Sau : numeroasele turme de oi din partea muntoasă sunt de fapt turme jidoveşti, pe câtă vreme

335ţ ăranii sunt simple slugi la tovarăşii cămătari care nu riscă nimica : nici muncă sau unelte, nici hrană sau altele. Iată câteva specii de aşa zise matrapazlâcuri întrebuinţate de Jidovii din Bucovina care au împins lumea la mizerie şi deznădejde. 2) E. von Egar. Landwirtschaftliche Skizzen, Berlin. 1896. p. 44 – 45 – ap. B. Duicâ. 131. 3) G. Zâne... 4. E. von Egar. 1. c. 5) Protocolul etnografic al dietei, pe anul 1803. p. 155 şi 50S – ap. B. Doică, 165. 6) Ibid. ibid. 7) Mihail Bendeschi. Românii din Bucovina. 1875 – 1900 Cernăuţi, 1906. p. 130. 8. Dr. lulius Platter. Der Wuchcr in der Bukovina. Jena, j8y3 a-pe B. Duică. 175 şi M. Eminescu, Scrieri politice şi sociale. 9) Idib. idib.

15 Novembrie 1875 la 15 Iunie 1878, suma datorată se urca la 2.095, pornind de la 100, adică o dobândă de 750%[336]). Şi, astfel, se vindeau averi pentru datorii iniţiale de 1.36, 2.50, 3.00, 20 fi. (20 vânzări în 1876 şi 41 în 1877[337]), precum s-au vândut şi pentru o datorie de O.90 creţari[338]). În Galiţia, de unde se scurgea acest potop de cerşetori şi vagabonzi, ca să devină în curând bancheri şi creditori, s-au publicat, în interval de 5 ani, vânzarea silită a 800.000 mici imobile în 6.371 locuri, ceea ce reprezenta totalitatea capilor de familii creştine, siliţi de aceea să emigreze în America[339]).

Referindu-se la toate stările nenorocite din Moldova în legătură cu problema cămătăriei, Moruz, de aceea, propovăduia întemeierea unui aşezământ de credit, observând că, atâta timp cât nu va avea loc aceasta, toată economia noastră naţională – munca şi producţia – va fi la discreţia bancherului evreu. Şi mai departe: „Liberarea ţării de această supunere abjectă va trebui să fie una din cele dintâi griji ale guvernului, căci niciodată nu vom fi o naţiune puternică câtă vreme nu vom avea seva noastră proprie, cât timp activitatea şi energia noastră vor depinde de cauze independente de noi, cât timp agricultura, industria şi comerţul nostru vor fi reflectul intereselor evreieşti 6). Iată gânduri înţelepte şi zguduitoare rostite încă din 1860.

Acest gen de comerţ barbar al banului stârnise patimi şi la alte neamuri conlocuitoare în ţara noastră. În legătură cu arendarea pământurilor declarate inalienabile prin legea din 1864, se comiteau cele mai sălbatice fapte de cămătărie. Şi, numai datorită noilor prevederi ale legii

---

336 Dr. Iulius Platter,.o. c. p. 175. 2) Ibid. Ibid. 3) Ibid. Ibid. Vezi şi Erai-

337n escu, studii citate. 4) Ibid, Ib*d. 5) Ibid, Ibid – ap. B. Duică, p. 173. 6) G. Zâne,

338o . c., p.. Vezi despre Moruz D. P. Agricola, Camăta, Buc. 0404. 7) Vezi şi I. U.

339A ugelescu, Evoluţia economică a Ţărilor Româneşti, p. 69.

de ocrotire a bunurilor ţărăneşti, votată în 1879, s-a putut salva de la pieire clasa ţărănească 6).

Iată, pe scurt, felul de a lucra al Jidovilor, cămătari şi bancheri, toţi descălecători din Galiţia, precum, altă dată, pe vremea când tronurile ţărilor noastre se vindeau tu pungi de aur, la mezat, Jidovi spanioli de peste Dunăre – ca şi Grecii şi Armenii – se dedau, creditând pe domni, la întreprinderi pe cât de riscate, tot pe atât de rentabile 7).

Şi, în felul acesta, în perioada de faţă ca şi în cea anterioară, pornind de la cârciumă şi alte mtarapazlâcuri, s-a ajuns, în împrejurările schiţate mai sus, la formarea unei clase capitaliste, cu caracter de distrugere a micii şi marii gospodării, clasă care nu va avea nimic comun cu ţăranul şi târgoveţul, cu boierul şi demnul, pe care, fără nicio alegere şi cruţare, pe toţi îi va despuia şi nimici. Munca şi toate bogăţiile solului şi ale subsolului, mintea şi tot pitorescul naturii noastre, vor cădea, deopotrivă şi de azi încolo, sub călcâiul acestui capitalism parvenit şi feroce, fără patrie şi idealuri legate de viaţa naţiunii româneşti. În aceste condiţii, adică sub puterea tiranică şi barbară a acestor posesori de capitaluri „très considerables” şi care n-au nimic comun ca pregătire şi însuşiri cu colegii lor din Apus – cum observă J. Lévy – va trebui să se dezvolte şi să evolueze viaţa noastră de stat şi cea naţională. O mică uşurare va veni doar prin întemeierea caseler de credit şi a institutului naţional de emisiune, dar – întrucât braţele ocrotitoare ale acestora nu se vor întinde până în umilele bordeie ale mahalalei şi satelor – sistemul cămătăresc îşi va duce mai departe activitatea nefastă tot în aceleaşi medii de nevoiaşi şi naivi sau risipitori de lumea mare sau atunci când statul va face apel la marele capital străin pentru împrumuturi sau alte operaţiuni şi nevo naţionale – reale sau fictive.

Când capitalul inferior sau cămătăresc cu caracter de distrugere – cum îl numeşte Şt. Zeletin – îşi va fi epuizat rolul, iar bancherul evreu va fi evoluat repede către

formele superioare ale creditului el va participa – aşa crede G. Zâne *) – la realizarea proiectelor urmate de oamenii de bine ai ţării noastre. Dar se înşală.

Fiindcă, dacă în aparenţă şi faţada zărăfiei de altă dată va împrumuta vitrină de bancă. Evreul va face aceleaşi operaţiuni cu aparenţe civilizate şi va reuşi; mai mult ca sub oricare altă formă, la acapararea bogăţiilor noastre şi la stoarcerea de orice vlagă a ţăranului – fie că va avea bancă proprie, ca unii vechi şi mari, cum erau Halfon şi Elias, Manoah şi Daniel, Leiba-Kahane, Mayer-Hoffer, Moisă Idei Wexler, etc., fie că vor activa ca reprezentanţi ai capitalului sau ai marilor case de credit din Apus şi care îşi vor instala la noi băncile, precum şi industriile lor.

Ca să ne dăm seama cât de mult a evoluat banca ovreiască în spiritul timpurilor noi, pornind de la negustorul zaraffacem apel la izvoarele care ne arată ce era o bancă în Moldova, în întregime în mâini evreieşti. Radu Rosetti ne dă aceste informaţiuni: „Nu trebuie lă se acorde – atscentuază el – cuvântului de bancher în Moldovaaceiaşi accepţie ca şi în Apus. Venind din Polonia unde a distrus nobilimea poloneză, ei sau comportat în acelaşi fel cu boierimea de la noi, tot atât de lipsită de simţul de prevedere al nobililor polonezi, dar şi în aceiaşi măsură dedaţi apetiturilor de lux şi tuturor slăbiciunilor. În aceste condiţii, speculatorii care îşi dădeau numele de bancheri – cu foarte puţine excepţii – erau nişte oameni care făceau o mulţime de afaceri, mai mult sau mai puţin proprii, al căror temei şi esenţă îl forma cămătăria, adesea negoţul de cereale şi, de abia în ultimul loc, banca. Aceşti bancheri îşi aveau pe lângă fiecare boier unul sau mai mulţi Jidovi, oameni ai casei boierului, care îi studiau viţiile şi îi speculau slăbiciunile şi erau chemaţi de aceşti agenţi tocmai în momentul când boierul, împovărat de datorii, cădea biruit şi îşi pierdea toată averea. În 1866, procesul acesta era deja desăvârşit: o clasă de oameni noi

cumpăraseră terenurile şi, în acest moment, un număr din fiii acestor oameni noi lăsaseră deja în mâinile bancherilor evrei o bună parte din moştenirea lor[340]).

Începând cu deceniul al şeaptelea al secolului trecut, se introduc la noi capitalurile străine sub forma de bănci, după sistemul societăţilor pe acţiuni. Concepţia şi caracterul acestui capital de infiltraţie era de a ne robi economiceşte. Infiltraţia lui este de dată şi mai veche. El începe odată cu comerţul de cereale, după pacea de la Adrianopol, introdus de capitaliştii englezi. Şi se va accentua mereu. Dar iureşul de invazie a capitalurilor străine are loc la noi odată cu promulgarea legii de încuxajare a industriei naţionale, din 24 Aprilie 1887.

În domeniul organizării finanţelor şi a creditului nostru – mai ales în acest domeniu – ispitele şi ofertele din toate ţările, de la consorţii şi bănci sau de la bancheri particulari cu deosebire, financiari francezi şi germani – dacă nu sută în sută, dar în majoritate Evrei, n-au lipsit din cele mai vechi timpuri a). Dar, adeseori, chiar bărbaţii noştri de stat, doritori de a organiza creditul, făceau apeluri repetate la capitalul străin, la cel german mai cu deosebire’s), Dar îl chemau mai ales Evreii, care – aducându-l ieftin din străinătate şi pus alături de cel existent deja în mâinile lor – erau siguri că, astfel, vor deveni stăpânii acestor ţări. Şi aceste capitaluri ispititoare s-au revărsat potopitoare, mai ales când petrolul a început să capete importanţă şi atunci când a intervenit legea de protejare a industriei naţionale, când, la adăpostul unui tarif vamal protecţionist, s-au organizat pe egoismul iudaic acaparator şi au cucerit ţările noastre, fără nădejde de emancipare.

Astfel, în 1865, ia fiinţă prima bancă cu capital englezesc sub forma societăţii anonime „Banca din

---

340 Op. cit., p. 266 – 267. 2) Vezi şi G. Zâne, p. 378 şi urm. 3) Ibid, 406.

România", ca bancă de scont şi de circulaţie, reprezentată prin Ad. Hertz şi Jacques Lobel, continuată mai târziu sub forma „The Bank of Roumania, Ltd", ca filială a „Băncii Imperiale Otomane din Constantinopol Ltd", sucursala aceleiaşi cu sediul la Londra şi Paris – cu capital vărsat 7.500.000 lei aur şi un total al mijloacelor străine de exploatare de lei aur 42.125.050[341]). Preia monopolul tutunului şi finanţează construirea liniei Bucureşti-Giurgiu.

Alte patru mari bănci străine sunt: Banca Moldovei cu capital german în 1856; în ordinea întemeierii lor: Banca Generală Română în 1897, Banca de Credit Român în 1904 şi Banca Comercială Română, în 1907.

Banca Generală Română porneşte cu un capital social de 15.000.000 lei aur şi-l creşte necontenit, astfel că, în 1914, număra, la un loc cu fondul de rezervă, 19.400.000, sau un total de mijloace de exploatare – proprii şi străine, fără apel la reescontul Băncii Naţionale – în valoare de 139.687.046 lei aur. La această bancă, participau marile case germane „Disconto Gesellschaft" şi „Salomon Bleichroder", precum şi fraţii Blias, cunoscuţii bancheri din Bucureşti[342]) Ca să câştige simpatia publicului şi a cercurilor conducătoare, conducerea ei a încredinţată, la început, lui Emil Costinescu şi, în acest fel, s-a introdus la noi sistemul de a se chema în consilii de administraţie oameni politici de toate culorile[343]). Banca îşi făcuse sucursale la Brăila, Constanţa, Ploieşti, T.

— Măgurele, Craiova şi Giurgiu, ca să stăpânească,

---

341 V. Slăvescu, Banca Generală Română şi răsboiul naţional. 1918. Buc. şi Idem. Marile bănci comerciale din România, Buc., 1915- 2) Ibid., ibid. Vezi şi P. Sitescu – Die Kreditbanken Rumaniens, Craiova, 1915. 3) După A. C. Cuza. o. c., 764 : In Mon. Oficial din 27 Febr., p. 9838 şi 15 Martie 1908. p. 10.845, găsim astfel alcătuit

342c onsiliul de administraţie : Baumgarten. Lederex, E. Herecz, E. Valiuc, Dr. Breyer,

343T ake Ionescu, C. C. Arion, Barbu Păltineanu. Rosenthal. A. Djuvara, pe atunci

îndeaproape legătură, şi comerţul de export al cerealelor şi industria petrolului. Şi, nu mult după aceasta, Disconto Gesellschaft, în unire cu Deutsche Bank, a putut să se lanseze în operaţii de plasament în industria forestieia şi în cea petroliferă, întemeiând marile rafinării şi exploatări, despre care vom vorbi cu alt prilej. Pe lângă atracţia marilor capitaluri tomâneşti sub formă de depuneri spre fructificare, era şi lansarea acelor blanco-credite cu ajutorul cărora putea să exporte devize nestingherite de nimenea sau să importe credite mai ieftine. Şi conducere superioară şi capitaluri fondatoare şi administraţie, precum şi clientelă, totul era în mâini străine, mai ales evreieşti, în schimb, o mică parte de acţiuni în mâini româneşti[344]). Marile bănci şi societăţi din Apus îşi vor recruta – scrie şi G. Zane – reprezentanţii instituţiilor întemeiate recent în ţară în cea mai mare parte din Evrei[345]).

Banca de Credit Român, întemeiată în 1904 cu participarea a două mari bănci vieneze[346]) cu un capital iniţial de 10 mii. Ici, num ăia în 1914, forţa de 113.791.133 Iei aur, totalul mijloacelor proprii şi străine de exploatare. A cincea bancă străină este B-ca Corn. Română, întemeiată în 1907 cu un capital de 12 mii, lei, numărând, în 1914, suma de lei 68.683.983, în care intră infima suma de lei 359.774 ca reescont. La întemeierea ei, au contribuit patru mari bănci străine, cu capital angloaustriac, francez şi belgian a).

O bancă cu ceva capital românesc este Banca Marmorosch Blank et Co., transfoi metă în 1905 în

---

344m aistru, D. Neniţescu, C. C. Const.-Raşcanu, fost preşedinte al Camerei conservatoare. -4) V. Slăvescu şi P. Sitescu.

345 Op. cit., 350. 2) Băncile vieneze : K. K. Privat Ocsterrcichische Laendcrbank şi Nieder ocstcrreichische Iţscompt-Geselschaft. 3) Cele patru bânci : Anglo-Oesterrei-

346d in Anvers. Vezi V. Slăvescu şi P. Sitescu, o. c.... 4) Patru bănci : Pester Ungarische

societate anonimă cu participarea a patru mari bănci; a pornit cu un capital de lei 18 mii. Şi dispunea, în 1914, de o putere financiară de lei 121.629.865 – totalul mijloacelor de exploatare, proprii şi străine, fără a fi apelat la reescont pe acest an[347]).

La toate acestea, adăugăm şi Banca Comerţului din Craiova, înfiinţată, în 1899, cu participarea Băncii Marmorosch Blank, dispunând de un total de mijloace de exploatare de lei aur 52.221.157[348]).

Dacă socotim, pentru anul 1914, forţele capitaliste ale acestor şea se bănci, von obţine un total de lei aur 528.472.809, care se descompune în modul acesta: 116.846.270 mijloace de exploatare proprii: capital şi fond de rezervă; 384.396.215, mijloace străine de exploatare (conturi curente creditoare şi depuneri spre fructificare) şi, în sfârşit, de abia 16.637.574 lei aur reescont.

Acestei formidabile forţe de lei 528.8472.809 lei aur – în care nu intră bancherii particulari, zarafii şi cămătarii străini şi evrei de tot felul – se putea opune doar o altă forţă financiară indijgenă rezultând din împreunarea forţelor marilor bănci româneşti: Banca Naţională, Românească, Agricolă şi de Scont, care ne dau, pentru acelaşi an, o forţă de 544.483.460 lei aur; la acestea adăugându-se forţele celor 30 bănci mijlocii – mijloace proprii şi străine de exploatare, în care nu intră reescontul de 63.886.713, vom avea un total de 661.526.089 lei aur[349]).

În – Vechiul Regat, funcţionau, la finele anului 1914, 197 bănci – 9 mari, 30 mijlocii şi 158 mici, dintre or îi 158 societăţi ele acţiuni şi 39 asociaţii cooperative, la care se

347C omercial Bank-Budapest, Bank fur Handel und Industrie-Darmstadter Bunk -din

348B erlin, Berliner Handclsgcselschaft, Banque de Paris et des Pays. 5) V. Slăvescu 91

349P . Sitescu, o. c. 6) V. Slăvescu – Băncile comerciale mijlocii din România, I9I5-

adaugă The Bank of Roumania Ltd., Toate numărau un activ de 2.283.571.583 lei aur[350]). În Ardeal, cele 216 bănci româneşti – societăţi *pe* acţiuni şi cooperative – dispuneau, în 1914» de un total de forţe de 163.303.222 coroane faţă de circa 350.492.406 coroane de care dispuneau toate băncile străine 2). Totalul băncilor din Vechiul Regat funcţionând la finele anului 1918 – inclusiv B.N.R. – ei a de 216, cu un activ de 924. oco, ooo lei aur[351]).

Băncile mari străine îşi treceau toate beneficiile peste frontieră sau îşi plasau surplusul la băncile româneşti sub formă de depuneri la vedere sau pe termen fix, cu 4 – 5%[352][353]). Sau luau parte la o sumă de alte întreprinderi.

Astfel: Bank cf Roumania şi Banca Generală Română participau la diferite împrumuturi de stat şi comunale; prima participa la construirea căii ferate Bucureşti-Giurgiu în 1869, la concesiunea tutunurilor; cea de a doua finanţa industria petrolului: Telega Oil Company Ltd şi Société de Pétrole de Buşteni sau întreprinderi pentru exploatarea – pădurilor din masivul Argeş, sub firma „E. Lessel"; Banca de Credit Român înfiinţa şi finanţa: Societatea loteriei de stat în România, Soc, română de foraj, industria textilă, fabrica de tricotaje. Soc. Phoenix pentru uleiuri; Banca Comercială Română se ocupa cu afaceri de cereale, construia magazii în diferite porturi dunărene, participa la cumpărarea uzinelor metalurgice din Ploieşti şi finanţa soc. „Câmpulungul" şi „Sylva"[354]).

350b ăncilor româneşti – societăţi pc acţiuni – la suma de 155.648.844 coroane ; forţele

351c elor 70 bănci cooperate populare „însoţiri" la suma de 7.654.378 cor. Ardealul nu

352m ăra 97 bănci. Maramureşul 4, Banatul 33 şi Crişann 12 ; iar bănci cooperative, res

353p ectiv : 62, 1, 3 şi 4. 3) Datele B. N. R. 4) V. Slăvescu, Marile bănci. 5) Ibid, ibid.

354 Ch. Netta – încercări de navigaţie pe Olt şi Influenţa austriacă in s.-

În felul acesta capitalurile străine pătrund, încet dar sigur şi masiv, în viaţa noastră economică. Influenţa capitalului austriac la noi îşi are origina încă din 1780.6). Şi această influenţă creşte simţitor, în unire cu cea germană, odată cu pacea de la Berlin şi se va accentua, tiranic, în timpul convenţiei comerciale, 1875 – 1886, când ambele finanţe sau manifestat sub forma de penetraţii de capitaluri şi manufacturate de tot felul, în crearea de instituţii de credit şi în dustriale. Capitalul englez – după cum am spus-o – apare odată cu comerţul de cereale, după pacea de la Adrianopol. Capitalul german va duce o luptă aprigă contra capitalului austriac şi celui englez.

Capitalurile străine plasate în instituţii de credit vor participa la toate marile investiţii ale ţării, precum şi la întemeierea de industrii mari – forestiere, petrolifere, textile, alimentare şi de hârtie, cu capital străin ca formă, în fond însă evreiesc *x*). Iniţiativa luată de Banca Generală Română va fi continuată de alte mari instituţii bancare, precum vom vedea la locul cuvenit. Şi, casă pondereze acest zel de acaparare a bogăţiilor naţionale, oligarhia română va urma acelaşi drum, creând industrii cu ajutorul băncilor româneşti şi sub auspiciile Băncii Naţionale 1). Prin puţurile de păcură care începeau să dea oarecare prisos pentru export – scrie N. Iorga – intrăm în economia politică mondială şi societăţile străine începeau să pătrundă de la 1895 încoace în această industrie care se arăta atât de rentabilă 2). Construirea căilor noastre ferate aducea o întinsă reţea de contribuţiuni ale capitalurilor străine la noi – în condiţii nu tocmai fericite pentru tânăra noastră ţară, fiind vorba de o mulţime de capitalişti sau aventurieri şi de consorţii străine care găseau la noi un câmp vast de plasare de capitaluri disponibile şi neîntrebuinţabile la ei acasă[355]). În aceste investiţii, s-au

---

estul Europei.

3551) Vezi şi Prof. C. Bungeţeanu – Buletinul Uniunii Camerelor de Comerţ şi

plasat multe capitaluri germane[356]).

Acapararea tuturor bogăţiilor şi forţelor noastre naţionale era supremul scop pe care ţineau să-l atingă cu orice mijloace Evreii. Una din cele mai grandioase opere era realizarea unei mare bănci evreieşti de comerţ şi de industrie din România „Handels-und Industrie-Bank", hotărâre luată, la 1904, (19 – 20 Ianuarie) în şedinţele lojei condusă din America şi în sfatul ţinut la Berlin. Capitalul cel mai mare ar fi venit din străinătate, fiindcă nu tot s-ar fi putut găsi la Evreii din ţară[357]). Scopul urmărit era ca, atunci când ar fi fost stăpâni pe toate drepturile civile şi politice, să se procedeze la acapararea marii agriculturi – aşa cum s-a petrecut în Bucovina, Polonia, Ungaria şi Galiţia – a întregului subsol şi a micii industrii extractive, a marilor ateliere, a furniturilor publice, etc. Cu un cuvânt, această bancă urma să fie cel mai puternic instrument pentru politica de rasă şi pentru o desăvârşită victorie pe teren economic – după indicaţiile date de Marele Sanhendrin din 6 Iunie, 1905. Dar spre fericirea ţării noastre – spunea uşurat B.

— Duică, marele curagios care denunţa pericolul – această monstruoasă instituţie se pare că n-a luat fiinţă – este vorba de anul *9*3 *).

În această perioadă, când se întemeiau atâtea instituţii bancare şi capitaliste – mari sau mici – cu capital străin, sau autohton în mai mică măsură, trăiau, concomitent, servindu-se de aceleaşi mijloace şi urmărind acelaşi scop, zarafi şi bancheri, mari şi mici, răspândiţi peste tot – în centrele mari ca şi în cele mai modeste – la care se depuneau şi o bună parte din micile economii autohtone, care deveneau, în mâinile bancherilor evrei, tot atâtea arme şi pietroaie cu care loveau în înşişi deponenţii

---

356d e Industrie, 1939. 2) N. Iorga, 1st. Com. II, p. 175 – 76. 3) Ibid, ibid. 4) Ibid, ibid.

357 B. – Duicâ – Ovrei pământeni şi sub-pâmânteni, p. 41 urm. Hra vorba de un capital de un milion de lei. 6) Ibid, ibid.

a căror spoliere barbară o urmăreau sistematic. O serie de bancheri ca Halfon, Manoah, Daniel, Elias, Friedmann, Bercoviei, etc., alături de toţi aceştia, forfotind agenţi de schimb a de mărfuri, ca Isac M. Lévy, Pernio, Atias, Cohen, etc.

Evreii sunt din toate timpurile animatori ai bursei de valori – oricare ar fi acestea, fiindcă pentru acest neam totul este obiect de bursă, orice manifestare sufletească sau orice produs material al activităţii omeneşti este marfă – marfă de vânzare-cumpărare – deci, obiect de speculă, materie supusă tranzacţiei. Prin deceniul al şeaptelea al sec. XIX – aşa cum au speculat dintotdeauna monedele – Evreii speculează la bursă bunurile rurale, bunuri date proprietarilor de către stat în schimbul terenurilor date în proprietate ţăranilor şi ca răscumpărare a corvezii ce aceştia datorau celor dintâi. Aceştia – loviţi de recolte rele şi obicinuiţi de neastâmpărul risipei – îşi hipotecau pământurile şi îşi vindeau titlurile cu pierderi mari, până la 30 – 40%. Iar în streinătate, Evreii paralizatu toate sforţările ţării noastre de a se face cotate, în Franţa şi în Germania. Campania era dusă de un Jidov, fost negustor de tutunuri la Iaşi şi agent ocult al puteiilor duşmane ţării şi, în felul acesta, Jidovii au devenit posesorii celei mai excelente valori ipotecare – cum o numeşte Desjdins[358]). Şi, prin aceasta, au devenit stăpâni de fapt ai moşiilor boiereşti şi creanţieri ai statului.

Ei au fost şi sunt agenţi de schimb şi mijlocitori de mărfuri. Speculează produse de tot felul, realizând câştiguri considerabile. Exercită de la început o influenţă din cele mai puternice asupra urcării şi scăderii valorilor naţionale. Au fost dintotdeauna, cei mai mari duşmani ai fiinţei statului şi ne-au dat lovituri puternice ori de câte ori au avut prilejul: în 1881, ei exploatează în profitul lor criza prin care treceau finanţele noastre şi au împiedicat

---

358 Op. cit. 2) Vcrax.

conversiunea; în 1899, ne-au pus mari piedici la încheierea împrumutului, încheiat în condiţii foarte grele pentru ţară; aşa şi cu conversiunea acestuia în 1903 *)" precum şi cu ori ce alte operaţiuni financiare, unde sau interpus agenţi evrei, ajutaţi de presa iudeo-internaţională, aţâţată de toate lojile şi cluburile din ţară şi din străinătate, fără scrupul şi simţ de gratitudine, aruncând discreditul asupra valorilor naţionale, cu scopul de a provoca intervenţia controlului financiar străin.

Cunoaştem destule din metodele întrebuinţate de zarafi, în majoritate evrei. Ştim că ei speculau metalele preţioase şi monedele şi cu atâta mai mare pagubă pentru public cu cât era vorba de peste 80 specii din acestea – socotindu-se numai cele mai principale – şi la aceasta erau ajutaţi de variaţiuni de preţ, de la un moment la altul 1). Am vorbit destul în perioadele anterioare de rolul jucat de zarafi şi de multiplele funcţiuni ale acestora, toate în paguba marelui public şi a finanţelor statului, precum mai ştim că ei exportau monedele în străinătate, că le importau ori de câte ori interesele lor speculatoare dictau astfel sau că le micşorau greutatea prin diferite tertipuri, etc.

Alte forme economice de natură să asigure succese şi câştiguri ilicite streinilor, îndeosebi Evreilor, au fost întreprinderile organizate în trusturi, cartele şi sindicate, forme de speculare sângeroasă a nevoilor tuturor elementelor populaţiei noastre şi piedici greu de străbătut pentru o naţionalizare cât de modestă a vieţii economice – fie că a fost vorba de întreprinderi cu caracter economic: textile, de credit, alimentare, metalurgice, petrolifere şi forestiere, etc. – fie că a fost vorba de întreprinderi cu caracter spiritual, cum va fi cu trustul presei şi al cinematografului, cu publicitatea şi agenţiile de ştiri, etc. Aceste organizaţii banditeşti prezentau şi alte aspecte: ele nu tolerau nicio întreprindere cu conducere şi cu capital românesc şi, deci, lupta se dădea pentru desfiinţarea ei – lucru ce nu era prea greu. Şi încă un aspect: fabricantul

evreu sprijinea pe negustorul angrosist evreu, care, la rândul lui, nu cumpăra şi nu vindea decât articolele acelei fabrici şi, avantajând la preţ, calitate şi condiţii de plată pe micul negustor evreu, uşura progresul coreligionarilor evrei. Totul era aşadar alcătuit în toate încheieturile ca să scoată de pe piaţă pe băştinaşi şi să mineze sufletul şi foiţele naţiunii. Îndrăzneala şi impertinenţa acestor organizaţii spoliatoare pornea de la prezenţa în consiliile de administraţie a unor persoane de origine etnică adeseori dubioasă română şi care aduceau nu capitaluri sunătoare, ci „capitalul influenţei politice, ca să nu zicem chiar a corupţiei lor" – cum spunea A.C. Cuza2).

Un scriitor a comparat pe Evreul organizat în trust cu „condotierul, baronul féodal care stă la încrucişarea drumurilor economice, pentru a obliga pe producător şi consumator să-i plătească maximum de tribut. Armele lui sunt specula şi acapararea, adică monopolul" 5).

Vechile forme de viaţă economică nu mai puteau răspunde noilor alcătuiri, cu deosebire în perioada de faţă. Aşa dară, trecem, de la iniţiativele particulare cu firme individuale şi cu orizont strâmt, la alte întreprinderi cu caracter comercial, industrial şi de credit îmbrăcând forme mai largi, mai cuprinzătoare, la care vor fi chemate să coopereze şi micile economii private. Societăţile pe acţiuni anonime su în co ït G. Zâne. O c... 2) Op. cit., p. 7653> V. Protopopescu, o c., p. 74 mandită – la înfiinţarea cărora vor lua la origine parte şi boierii – sunt cele mai frecvente. Evreii vor prefera toate acestea şi societăţile de asigurare, care s-au bucurat, la noi, de mare simpatie, fiindcă prin ele vor reuşi să pună mai uşor stăpânire pe naivitatea mulţimilor. Şi au fost preferate sub toate raporturile: Evreii şi străinii, datorită acestor forme, aveau o acoperire etnică întreagă, de îndată ce se agăţa la urma emblemei ţidula's.a.r., fiindcă era şi este aproape cu neputinţă să se stabilească partea etnică a capitalurilor. În plus, era şi este forma sub care răspunderea civilă şi penală este cu totul

absentă, pagubele suportându-le fiscul, economia naţională, ca şi lumea mare şi anonimă a acţionarilor, adesea destul de naivă.

Evreii vor fi aceia – scrie G. Zâne – care aproape singuri vor introduce formele societăţii pe acţiuni, în special, societatea de asigurare şi tot ei vor fi aceia care să dea o mare contribuţie la răspândirea hărtiilor-valori: titluri de rentă, obligaţii, acţiuni, devize, efecte, etc. Marile bănci şi societăţi din Apus îşi vor recruta reprezentanţii sucursalelor lor întemeiate recent, în ţară, în cea mai mare parte dintre Evrei l). Şi s-au întemeiat mari societăţi de asigurare franceze, austriece, engleze, italiene, etc., bucurându-se de cel mai mare sprijin – aceasta încă din 18472). Numai o singură societate „Ces. Reg. Privilegiata Azienda Assicuratrice” din Triest deschidea la noi, în 1863, o sucursală; în 1866, avea agenţii mari la Iaşi şi la Galaţi, agenţii mai mici în toate celelalte oraşe şi târguri, cu majoritatea reprezentanţilor evrei, iar în Iaşi conduceau bancherii Eewin şi Goldbaum[359]). Toate societăţile pe acţiuni şi în comandită, atât de iubite de Evrei, erau furnicare de jidovi me şi, mai cu alegere, în societăţile de asigurare ca Dacia-România şi unde sunt în majoritate în Naţionala, Generală, şi Patria cu peste 9/10, unde se văd birouri întregi compuse numai din Evrei, iar în provincie, marele număr de agenţi şi de achizitori sunt se asemenea Evrei. Şi este foarte curios – reflectează Verax – că în toate aceste societăţi sume considerabile au investit tot Românii[360]).

În statistica societăţilor pe acţiuni la finele anului 1913. găsim 7 societăţi de asigurare unele din ele pomenite mai sus: Dacia-România (1882), Naţionala (1882), Generală (1897), Agricola (1906), Victoria (1908),

---

359i) G. Zâne, 350. 2) Ibid, 393. 3) Progresul. 25. IV, 1866 – ap. G. Zâne, 394.

360 Verax, o. c.. 178. 5) Statistica societăţilor pe acţiuni la finele anului 1913. P* 100 – tor.

Gloria şi Urania, cu un capital vărsat, în 1913, de lei aur 13.038.255 şi cu un patrimoniu activ de circa 280 mii, lei aur. Toate acţiunile erau emise la purtător. Una din cele mai vechi societăţi de asigurare, întemeiată în 1869, a fost „Ancora”, cu capital unguresc de 2.100.000 mii lei 6).

Dacă cercetăm origina capitalurilor, vom găsi două izvoare: unul[361] al subscriitorilor indigeni şi altul al concernelor străine. Astfel: Agricola-Fonciera, Steaua României, Dacia-România şi Generală – precum şi Prima Ardeleana (Erste Ungarische) făceau parte din concernul „Assicurazioni Generali –; Agronomul, Naţionala, Transilvania şi Victoria – toate cu capital german; Britania cu capital englez; Franco Româna (Française-Hongroise) se pare cu capital unguresc; etc.).

Primul care s-a ocupat la noi cu întemeierea şi dezvoltarea acestor societăţi de asigurare a fost Evreul Segulici[362]).

Societăţi particulare pentru creditul urban şi rural erau, până în 1913, în număr de cinci, întemeiate, între 1906 – 1912, activând cu un capital vărsat de 16.732. S23 şi stăpâne pe un patrimoniu de 126.306.472: lei aur 8).

CAP. II

MEŞTEŞUGURI ŞI INDUSTRIE <) Meşteşuguri şi industria mijlocie.

Cârciumă, camătă, negoţ, bănci şi industrie toate sunt generatoare ale marilor capitaluri ce vor ţine în jugul lor economic ţara noastră. Să vorbim, acuma, de meşteşuguri şi industria naţională.

Breslele erau nişte – aşezăminte străvechi care îşi trăiseră traiul. Dacă ele au fost o pavăză de apărare a economiei naţionale, ele îşi purtau, totodată, şi germenul morţii, fiindcă erau prea încrustate în regulamente

361 Vezi pentru călăuzire „Anuarul 1937", IX, al Asociaţiei pentru ştiinţa asigur ări-

362b iliara (1906) şi Avântul (1912) transformată în 1914 în „Banca Comerţului" din Bucureşti*

rutinare, nu mergeau în pas cu marile transformări ce aveau loc în viaţa socială. Ble erau originar naţionale – pretinde Madgearu –. Şi nicidecum importate ca inovaţii străine; ele îşi aveau rădăcinile la noi, numai că se înmulţeau prin străini – Greci şi Slavi – aduşi de boieri şi mănăstiri în baza hrisoavelor voievodale, precum şi prin săteni care se specializau în târguri şi oraşe. Evenimente serioase au survenit, însă. Ţările capitaliste nu vedeau cu ochi buni aceste aşezăminte refractare oricărei intrări a supuşilor lor şi importului de manufacturate. Alexandru Şuţu, prin contractul încheiat cu Austria, învoieşte supuşilor acesteia – mare parte Evrei – să intre în bresle, supunându-i la obligaţiile lor, pentru ca Mihail Surtdza să-i scutească, sub un pretext sau altul, de-a binelea de ele, iar Regulamentul Organic a desfiinţat monopolul – fundamentul breslelor[363]).

De la această dată, fiinţa breslelor era pecetluită şi, dacă mai trăiau, ele trăiau artificial. De acum, Evreii sunt chemaţi de domni ca cunoscători şi aducători de capitaluri ca să-şi întindă afacerile şi introduc în viaţa economică industria la domiciliu. Prin aceasta, pun stăpânire industria mijlocie şi mică, „speculează meseriile”, smomec calfele” şi „strică alişverişul” – cum glăsuiesc anumite proteste *). Odată spărtura făcută în bresle, starostele este impus de visterie, este omul guvernului care impunea corpului breslei la fiecare cercetare anuală a izvodului neguţători, tot mai mulţi părtaşi la breaslă şi nu mai este ales de breaslă şi întărit de autorităţile religioase 2).

Ca urmare, piaţa tradiţională capătă cu totul alte aspecte. Vechi isnafuri de meşteşugari – işlicari şi şejxari, şelari şi tabaci, zăbunari şi croitori orientali, şalvaragii şi abagieri, câldârari, fabricanţi de teste mele şi ţesători de

---

363 Vezi In perioada anterioară. 2) I). A. Xcnopol, Istoria Românilor, vol. XI, p. 180. 3) D. 7*. Vuniică, începuturile industriei la Români, p. 217 – 222. 4) Ibid, Ibid. 3) M. Kmlnescu, Scrieri politice şl aoclale. 6) J. I/ahovary, I,a question Israelite en Roumaine, Duc „ 1902, p. 30 urm.

mătase, etc. sunt deja dispărute sau pe cale de a dispărea. Nu numai orăşenii – ţioieri şi târgoveţi, dar chiar şi ţăranii îşi schimbă îmbrăcămintea adoptând mode străine sau le împrumută de la vecinii bulgari. Manufacturile aduse gata din străinătate alungă produsele vechilor meşteşuguri sau altele sunt confecţionate la noi, de către străini – în special de *livrei* care refuză pe ucenici creştini să li înveţe meseria. Îmi>ortul de haine gata, de pălării şi căciuli din Germania Kusia alungă chiar cojocăriile subţiri, atât de frumoase, scumpe şi atât de apreciate odinioară. Îmbrăcăminte şi încălţăminte, veselă şi mobilier, iluminat şi mijloace de transport, etc. totul îmbracă alte forme, moderne. Rămân doar ca vestigii ale vechilor forme sociale câteva figuri, ca lumămârarii şi săpunarii care se menţin până târziu 3). Croitoria nemţească se introduce încă de la 1830 şi este exercitată în majoritate de Evrei, mai puţin de Români şi de streini; croitoria de dame în majoritate în mâini evreieşti; modistele şi pălârierii, la început Francezi Franţuzoaice, dar trec, încet încet, la Evrei şi ca pălârieri puţini Români; tapiţeri de mobile – Români şi Evrei 4). Pielăria şi tâhăcâria, aproape în mâini româneşti, erau o mândrie a industriei naţionale, ale căror produse aveau atâta căutare pe piaţa Constantinopolului8).

Evreii sau introdus de timpuriu şi în industria alimentară – cu deosebire, în aceea a morăritului. La aceasta, luau, în mare măsură, parte şi Grecii.

Va trebui să stabilim o deosebire între ceea ce se petrecea în Moldova şi situaţia din Muntenia. Pe câtă vreme în provincia de peste Milcov – în capitală, ca şi în alte oraşe şi târguri – comerţul şi meşteşugurile sunt deţinute de Evrei: anumite centre, ca Botoşani, Suceava, Dorolioi şi Iaşi unde ating proporţii între 83 – 95 %e)! în Muntenia, breslele naţionale mai rezistă şi ne prezintă cu demnitate, dar ele suferă 1

spărturi largi în multe ramuri. În Bucureşti, deja peste 56%din *firme* sunt evrecşti în 1902 A).

Dar Evreii deţin, încă din 1887, o majoritate zdrobitoare în aceste meşteşuguri: în croitoria bărbătească şi de dame, în argintărie şi ceasornicărie, în meşteşugul zugrăvitului şi al poleitului, în ceaprazârie şi echipamente militare, în pâlărierit şi tapiţerie, ca strungari şi vopsitori, ca litografi. Şi legători de cărţi, ca tinichigii etc... În măcelărie, «oafură, cusătorie şi şăpeârie, Evreii tind să întreacă peortodoxi. Acestora din urmă le rămân meşteşugurile-cele mai obositoare şi puţin lucrative, ca: dogârie şi dulgherie, fierărie şi potcovârie, rotârie şi zidărie, cavafi, dogari, sacagii şi căruţaşi, bărbieri, lăutari, cizmari bărbăteşti, etc.[364365]). Ba, după un alt cercetător, şi zidarii români – ceva mai târziu – au început să dispară şi aproape toate lucrările de zidărie trebuitoare stabilimentelor publice, militare şi civile, se executau de către Evrei a).

Onoratul Ruppin, sociolog evreu, ocupându-se de poziţia Evreilor în Principate, găseşte că anumite meşteşuguri, ca croitoria, cismâria şi gravura, ceasornicăria şi fabricarea de cutii, legătoria de cărţi, pâlârieritul şi moda, zugrăvitul firmelor şi tapiţeria sunt deja meşteşuguri proprii jidoveşti. Aşa că, după datele statistice din 1901 – 902, partea Ovreilor în meseriile României era extraordinar de mare, cam de 4% ori mai mare decât partea lor din populaţia totală a ţării *).

Industria mică şi mijlocie – constată acelaşi Ruppin Evreul – era covârşită de coreligionarii lui: 19.500, dintre care 9817 patroni şi anume în hăinărie, în industria lemnului şi mobilelor, a metalelor şi alimentelor, în ceramică, construcţie, pietririe, industria textilă, pielărie, etc. sau în procente: din acéşti mici şi mijlocii industriaşi, 61.80% erau în hăinărie, 12 % în industria metalelor,

---

364 M. Iţmfncscu – Scrieri politice şi sociale : Industrie şi comerţ. 2) A. C. Ctiza. o. c., 681. 3) Dr. Arthur Ruppin în „Dlc Juden in Rumanien", Berlin, 1908. p.

365 Op. cit., p. 35 – ap. B. Duicâ, p. 225.

9.70% în lemnârit şi mobile. De asemenea – observă B.

— Duică – ei covârşeau în industria hârtiei, în poligrafie şi pielărie. Tendinţa Ovreilor era de a năvăli în metalurgie, lemnării, mobile şi în industria textilă 6). Şi profeţia patriotului ardelean era întemeiată, fiindcă industriile sus numite vor deveni, în foarte scurtă vreme, adevărate monopoluri ale capitalului şi conducerii evreieşti. După acelaşi a-i Ruppin, ceasornicarii, pălărierii, cojocarii şi comisionarii evrei făceau 80 – 90% din totalul breslaşilor, bărbierii atingeau 28%, medicii 38%, aurarii, croitorii şi fierarii 90%8).

Este foarte interesant de urmărit evoluţia transformării radicale ce o suferă piaţa românească în decurs de câteva decenii.

În anul 1849, meşteşugarii români şi creştini deţineau încă o bună parte din piaţa laşului – cum erau, bunăoară, blănării şi şepcarii, croitorii şi abagiii, ubălarii şi săpunarii, lumânărarii şi ciubotarii, eismarii şi alţii, după cum, de altfel, erau şi negustorii – ca băcalii şi pitarii, pescarii şi cherestegiii etc.) Pentru acelaşi an, Eminescu statornicea, pentru Moldova, 10.695 familii de negustori şi meseriaşi pământeni ortodocşi, iar în Iaşi, fiinţau 33 corporaţii de comercianţi şi industriaşi pământeni ortodocşi, cu 1661 patroni şi calfe 2). În 1890, din cei 65 blănari la Iaşi, rămăsese doar unul singur român, silit să-şi aducă şi el calfe din Valahia, iar din croitori, şepcari, săpttnari şi cherestegii niciunul 3).

În 1866, patentabili români la Iaşi erau de-abia 613 faţă de 2909 israeliţi şi patentabili ambulanţi români 189 faţă de 1092 evrei; iar în 1878, erau de-abia 488 români faţă de 2.326, de unde rezultă că au fost alungaţi de Evrei 125 Români 4). În acelaşi timp, şi în Bucureşti, dispăreau vechii breslaşi: încă din 1859, din 6886 capi de familii meseriaşi, erau ortodocşi 4963,. iar pământeni 5058, pentru ca, în 1878, numărul meseriaşilor în capi de familie să atingă 16.197, dintre caii 5.261 imigraţi de vreo 20 ani.

În 17 ramuri de industrie, Evreii covârşesc pe ortodocşi, în celelalte, ei tind să-i întreacă 6).

Desjardins ne ionformează, încă din 1867, că Evreul se îndeletniceşte în Moldova cu meşteşugurile de croitor, tăbăcar subţire, tinichigiu, pantofar şi ceasornicar şi se îndeletniceşte singur cu aceste mii de meşteşuguri, practică frauda ca şi creştinul, dar cu mai mult rafinament… 6).

Încă din 1879, chiar Petre Carp putea să rostească, în şedinţa Camerei din 28 Septembrie, aceste amarnice reflexiuni: „Răul este serios astăzi, Evreii sunt stăpâni pe viaţa economică 7).

Verax ne dă, pentru 1887, în toată România, 86.292 patroni, dintre care 58.291 Români, 9.865 străini şi 18.136 Evrei, iar numărul firmelor comerciale, adică al electorilor Camerei de comerţ, pentru 1893, este de 41.855 – dintre care numai pentru jud. Ilfov, 5.470 – fără a se indica naţionalitatea firmelor comerciale. În restul ţării, rămân 36.385 firme, dintre care 20.262 româneşti, 12.478 evreieşti şi 3.645 streini 8). Această pe toată ţara, pe câtă vreme, în Moldova, Românii contează cu 6.210 firme comerciale, Evreii ating ating 10.912, iar streinii 910).

Pentru anul 1902, R. Rosetti ne dă, pentru Moldova, un total de 27.273 meşteşugari: 9.167 în sate şi 18.106 în oraşe. Cei 9.167 din sate se distribue astfel: Români 6.878, Evrei 1980 şi străini 209; din

— J) A.C. Cuza, p. 5 – 6.2) Eminescu „studiu citat. 3) A.C. Cuza, 1. c.

4) Eminescu, st, cât. 5) Ibid, ibid. 6) Les LJiufs de Moldavie, p. 7.7) A.C. Cuza, p. 1.8) Verax, o c., 176 şi tabloul de la p. 261.9) Ibid, 176. –, i cei 18. iob din oraşe: Români 6.150, Evrei 10.446 – 58 % şi străini I.510, De unde, avem ea total: Români 13.028, Evrei 12.428 – 46% şi străini 1819.1). Autorul observă o pletoră de anumite categorii de meşteşugari – ea pantofari, croitori, zidari – foarte mulţi, profesiuni covârşite de Evrei care lucrează cu

preţuri de foamete.

Pentru 1903, avem în Moldova: 14.728 meşteşugari creştini şi 17.172 evrei – eeace reprezintă aproape 54 %2)

După statistica oficială din 1900 – 1901, numărul meseriaşilor era, pentru 1900, în toată ţara, fără oraşul Bucureşti, de 57.832, dintre care: 29.260 Români. 28.572 străini. După aceleaşi statistici, meseriaşii de la sate şi în oraşe nereşedinţe erau în număr de 83.876: Români 68.845, streini 15.031 – adică 5.718 Evrei şi 9.313 străini de religie creştină sau mahomedană 3).

Până la 1867, când s-a încheiat compromisul a-ungar, în toate târgurile şi oraşele din Ardeal dacă erau câteva mii de Evrei 4). În Bucovina, în schimb, ei era stăpâni ai satelor şi oraşelor, toată viaţţa economică îi era tributară. În această provincie, existau, în 1912, numai 737 meseriaşi români faţă de 9.322 străini, dintre care Ovrei 5.091 şi creştini 3.494. La un loc, meseriaşii şi negustorii ovrei sunt 13.733 care hrănesc cel puţin 70.000 suflete din J02.919, pe câtă vreme, cei români hrănesc vreo 6.000 suflete din 173.254. Meseriaşii evrei sunt mai ales măcelari, cizmari, birjari, croitori, frizeri, cojocari, croitori de dame, morari, iar crâşmari 1.312 din 1897.8).

Referindu-ne la stările din Ardeal de mai târziu, vom vedea că meseriaşii români recrutaţi din păturile cele mai sărace ale populaţiei săteşti, nu puteau ţine piept concurenţei străine, mai ales în centrele urbane. La sate, mai că se afirmau în proporţie mai mare, ca tâmplări, cizmari şi papucari, ca fauri, morari, măcelari, croitori şi cojocari – adică în acele meşteşuguri de care are imediată nevoie ţăranul. Totuşi, faţă de populaţia de circa 3 milioane locuitori, clasa de mijloc naţională de abia conta cu 26.376 – capi de familie, maeştri de sine stătători, adică de-abia cu O.89% din totalul populaţiei. Şi această proporţie este datorită, iarăşi, desfiinţării regimului féodal al breslelor, fenomen care a avut loc cam după 1880, când încep să răsară, pe ici colo, meseriaşi români, care aveau

să lupte, însă, cu două mari greutăţi: cu indiferenţa publicului românesc şi cu lipsa de credit 6).

După statistica demografică a Ungariei pe 1910, avem de statornicit ree te date pentru în us naşii români – în statistică sunt[366]

daţi şi membrii familiei, personalul auxiliar şi întreţinuţii. Astfel, avem: Români 165.157 – adică 5.32% din totalul populaţiei de 2.948.186, faţă de celelalte naţionalităţi: Nemţii cu 113.192 – adică cu 5.95 la un total de 1.903.357; Maghiarii cu 478.067 – cu 4.80% din 9.495.627 şi, în sfârşit, Evreii 346.067 – cu procentul considerabil de 37.98% raportat la un total de 911.327[367]).

b) Industria mare.

Intrăm, de data aceasta, în domeniul cel mai delicat al economiei noastre naţionale, pentru care posedăm date numai asupra numărului întreprinderilor, dar nu şi asupra componenţei etnice a capitalului, a personalului de conducere tehnic şi administrativ. Această industrie mare – ca şi cea mijlocie – îşi are începuturile ei în veacurile anterioare, când anumiţi domni, ajutaţi de feţe bisericeşti şi de firi întreprinzătoare, indigene şi streine – spre gloria lor şi mândria noastră – se străduiau să întemeieze aşezăminte utile dezvoltării noastre industriale, luptând cu greutăţi mari din lipsă de personal tehnic şi mecanic, de capitaluri şi materii prime, precum şi luptând cu oarecari piedici puse de ţările vecine industriale care nu vedeau cu ochi buni o înjghebare de industrie naţională. Printre aceşti domni, avem a menţiona cu mândrie numele lui Grigore Ghica şi al lui Al. Moruzi.

Industria noastră naţională, ar fi evoluat în mod

---

366 p. 216. 4) R. Se i şan vi. Restabilirea unui adevăr istoric, pt. in Univ. din 30.12.934 : Oraşele şi târgurile din Ardeal cui au aparţinut ? 5) I. E. Torouţlu – Românii şi clasa de mijloc în Bucovina, partea I : Meseriaşii, 1912. Vezi şi B. Duică, 108 – 169. bl Petre Suciu, Clasele sociale d-n Ardeal.

367 Ibid, ibid.

firesc şi poate în condiţii cu totul prielnice nouă dacă nu interveneau doi factori caracterizaţi prin un egoism feroce: convenţia economică cu Austria care ne-a distrus breslele şi puţinele industrii de care dispuneam, ne-a distrus comerţul orăşenesc şi cel din porturi, precum şi tot exportul; şi, al doilea. – legea de încurajare a industriei naţionale care ne găseşte despuiaţi, sleiţi de orice forţe băneşti.

Aceia care vor dispune de capitaluri mari – proprii sau împrumutate – sunt tot străinii şi Evreii. La noi, un capital naţional se va forma mai târziu. Numai în Ardeal, procesul acesta începe ceva mai de timpuriu şi numai în domeniul creditului bancar, când se şi înjghebează primele aşezăminte care îi ajută pe ţărani să-şi creeze gospodării şi, ca urmare, un standard de viaţă mai ridicat.

Am spus, cu alt prilej, că Evreii n-au luat parte la nicio întreprindere industrială, decât incidental şi în proporţii cu totul şterse. Industria, în trecut, deşi privilegiată de voievozi şi domni, era, totuşi, riscantă, mai propriu-zis, nu prea rentabi, împrejurările politice, cum era schimbarea deasă a domnilor, tulburările şi războaiele ce se ţineau lanţ pe pământul nostru, precum şi veghierea serioasă ca industriaşul să se ţină de obligaţiile luate asupră-şi, etc., toate acestea nu erau nu mediu fecund de dezvoltare a poftei de câştiguri ilicite şi uşoare a Evreilor, Acestora li este prielnic un mediu liniştit sau de mare nelinişte, când pot să tragă profituri mari. Odată cu Unirea Principatelor şi cu stabilitatea în domnie, la care se adaugă legea pentru încurajarea industriei naţionalei Evreii devin peste noapte industriaşi. Ei năvălesc – zice sociologul Ruppin Evreul – în metalurgie, în lemnărit, în mobile şi în industria textilă[368]), precum vor năvăli şi în toate celelalte.

---

368 1st. Com. II, 182. 2) Iată prevederile legii din 1887 : a) Concesiunea gratuită .1 unui teren cu o suprafaţă de cel mult 5 ha ; b) scutirea de orice impozit către stat, judeţ Sau comună ; c) scutire de vamă pentru maşinile şi aparatele necesare instalării şi pentru materiile

Finanţele capitalismului apusean erau, de acum înainte, mânuite de ei. Calul lui Odiseu pătrunsese în cetate. Ei sunt de asemenea denumiţi să facă mijlocirea între noi şi Apus şi să fie agenţii expansiunii german? în Orient. Capitalismul apusean, atras de câştiguri fabuloase, îşi muta capitalurile şi industriile la noi, dezvolta pe cele existente, multe din ele inutile şi se organiza în cetăţi peste care nu se putea trece – în trusturi şi cartele. Astfel că, lipsiţi de capitaluri, n-am ajuns să ne creăm o industrie naţională care să facă educaţie industrială elementului autohton, să ridice standardul de viaţă al poporului şi să avem o conpensaţie pentru industria casnică, ci am asistat la o nemaipomenită spoliere naţională în locul mult trâmbiţatei „epoci de înflorire şi civilizaţie”, promisă nouă de economiştii libertăţii absolute. Aşteptările puse de aceştia în capitalismul apusean şi în o industrie naţională – cu capital, concepţie şi conducere străină – a fost o mare dezamăgire. Acest capitalism financiar expansionist importa şi capital şi technieieni în domeniul închis de bariere vamale, pentru ca, astfel, să dezvolte industria şi să realizeze câştiguri mari, el căuta doar să dea o dezvoltare cât mai mare agriculturii care să procure străinătăţii cereale şi materii prime şi să poată înghiţi cât mai multe fabricate – aşa cum preconiza şi art. 46 al Convenţiei de la Paris a).

Lupta împotriva Austriei a fost lungă şi dârză, dar eu rezultate bune. A fost începută de P.S. Aurelian, ajutat printre alţii de Carp şi Xenopol, cerând desfacerea dintr-o robie economică la care ne împinsese şcoala liber-schimbismului, a unei libertăţi nezăgăzuite, prezentată prin vechii economişti, ca N. Şuţu şi P. Mavroglieni, iar mai încoace prin Marţian, I. Chica şi alţii. Şcoala lui Aurelian a fost continuată prin Emil Costinescu pe cale practică. Dar,

---

prime ce nu se găsesc In ţară ; f)de o reducere a taxelor pe cfr. de 45% pentru produsele fabricate şi de 30^ pentru materiile prime cc intră în fabricaţiuue.

dacă am scăpat de teroarea economică a Austriei, prin noua lege cădeam sub altă tiranie: aceea a invaziei capitalurilor străine creatoare de industrii parazitare care îşi soldau bilanţul cu câştiguri considerabile. Fiindcă această nouă politică economică – observă N. Iorga – prin concepţia neîntemeiată că o industrie se poate improviza, că o ţară e datoare să o aibă integrală şi, în al treilea rând, că este de ajuns ca statul, prin scutiri şi tarife, să o sprijine, procedând prin legea gândirilor abstracte şi străine de cerinţele invincibile ale realităţilor date, care se leagă organic una de alta, ea alerga la un câştig individual fără să cugete la nevoile adevărate ale unei ţări întregi. Materia noastră aştepta prelucrarea în zeci de domenii, atunci când noua industrie improvizată şi subvenţionată făcea cuie într-o ţară lipsită încă de fier şi substituia bunei hărţii străine o rea fabricaţie indigenă ori inaugura o greşită politică a zahărului, îndulcind pe vecini cu ieftinătatea produsului nostru *).

Dar noua lege a încurajării industriei naţionale păcătuia şi încă prin multe altele: ea nu punea zăgaz capitalurilor străine – aventuriere sau speculatoare –; ea nu încuraja, în niciun fel mai ales, participarea capitalurilor autohtone – mici şi mari – la înflorirea unei industrii cu adevărat necesară şi mai păcătuia prin aceea că încuraja alcătuirea de colectivităţi şi asociaţii care terorizau clientela la preţuri uluitoare faţă de manufacturatele străine similare la adăpostul tarifelor vamale protecţioniste şi prohibiţioniste. Toate dispoziţiile legii încurajau iniţiative interlope şi crearea unei plutocraţii evreieşti, mai cu deosebire, fără a se îngriji nimenea de respectarea obligaţiilor luate de întreprindere, pe câtă vreme muncitorul român şi obştea românească deveneau tributare acestei elice, încurajată de complicităţi lăuntrice. Şi domnii noştri proteguiau orice încercări de industrie, de fabrici – cherhanele, şi emiteau hrisoave care asigurau industriaşilor un fel de monopol „apalto”, pentru

întreaga ţară sau numai pentru anumite localităţi, dar, atunci când monopolistul nu-şi respecta îndatoririle, era imediat decăzut din privilegiile acordate lui. Şi mai trebuie scos în evidenţă şi faptul că, întotdeauna, monopolistul sau fabricantul, oricare ar fi fost el, se îndatora, în schimbul privilegiilor obţinute, să vânză marfa după anumite tarife „narturi, să-şi naţionalizeze personalul, să contribue cu anumite procente sau sume la opere de caritate publică, la aşa numita „Cutie a milelor", etc. Aşa înţelegeau domnii noştri încurajarea industriei naţionale.

Legea de încurajare a industriei, de ale cărei prevederi beneficiau numai industriile cu un capital de minimum 50.000 lei, cu mai mult de 25 lucrători, şicări posedau instalaţiuni perfecţionate 2), a putut să dea imbold unei dezvoltări nemaiauzite. Între 1887 – 1906, sau în 1 stalat 298 fabrici, pe câtă vreme în intervalul 1866 – 1887, numai 173 sau 8.2 fabrici anual. Cu alte cuvinte, erau în 1866 – 39 întreprinderi, în 1887 – 173, iar în 1906 – 471 întreprinderi, dintre care: 52 aparţineau statului, 126 neîncurajate – mori, fabrici de spirt şi fabrici de bere şi 293 încurajate, iar din acestea din urmă, 39 erau din grupul metalurgiei.

Legea din 1887 a fost depăşită în prevederile ei de legea din 1912 *), prin aceea că arcorda avantaje şi industriei mici, meseriaşilor şi societăţilor cooperative de meseriaşi, precum şi cooperativelor săteşti şi întreprinderilor care întrebuinţează, la un loc sau la domiciliu, 20 lucrători în industria casnică. Ha acorda cea mai mare protecţie industriilor care îşi trag materiile prime din agricultură sau dintr-un derivat al ei sau din solul şi subsolul ţării – acestea urmând a se bucura de mari foloase pe timp de 30 ani, cu obligaţia, cea mai de seamă, de a avea 75 % români din totalul lucrătorilor, cât şi al personalului administrativ, iar pentru personalul tehnic cel puţin 25% români la începutul perioadei a doua decenale şi 60 % la începutul perioadei a treia.

Încărcaţi de atâtea scutiri şi privilegii, streinii – în special, Evreii – deţineau, în scurt timp, o majoritate zdrobitoare în domeniul industriilor de tot felul, pe câtă vreme, băştinaşii – lipsiţi de credite organizate, absorbiţi de viaţa politică pe zi ce trece mai intensă şi mai zgomotoasă şi de ispitele luxului vieţii moderne – lăsau pe seama străinilor toate prerogativele legilor de încurajare a industriei naţionale. În plus, obligaţiunile la care erau supuşi toţi aceşti străini n-au fost niciodată respectate, folosindu-se larg de nepăsarea organelor chemate să supravegheze la punerea în practică a tuturor prevederilor legilor din 1887 şi 1912. Şi, întru deplina cucerire a industriei în ţara noastră, ei s-au organizat în tot felul ca să terorizeze viaţa noastră economică şi cea politică, aşa că n-a existat în nicio ţară din Europa o funcţiune mai rentabilă decât aceea de a fi industriaş în România. Departe de gândurile bune ale legiuitorului, sau oploşit în ţările noastre toţi aventurierii şi toate elementele interlope, precum şi toţi străinii şi Evreii care – din papugii, cârciumari, telali, samsari, tinichigii, etc. – şi-au dezvăluit într-o noapte aptitudini industriale şi au devenit magnaţii industriei. Şi, în felul acesta, puţurile de păcură sau evreizat, fabricile de cherestea şi de hârtie au căzut în mâini evreieşti, fabricile textile şi tipografiile şi editura au devenit toate evreieşti. Acestea fiind stările de fapt şi de drept, bunurile noastre amanetate pe 90 ani sau perpetuu, finanţele se concentrau în mâini străine, în special, evreieşti, de unde pornea dictatura tiranică în toate domeniile: politic, economic, cultural-naţional, social, etc. Şi dacă o părticică din beneficii rămâneau în ţara şi pe temeiul acestora se ridica o pătură suprapusă streino-evreiască, stăpână pe bogăţiil imense, la baza piramidei o întreagă populaţie muncitoare dar muritoare de foame; o altă parte din beneficii, şi cea mai mare, se revărsa în ţări străine, sub forma de contravalori de mărfuri româneşti în streinătate, ca excedent de export, în afară, natural, de

expedierile clandestine de devize pe toate căile. Astfel, pe anii 1901 – 1915, rămâneau în străinătate contravalori în sumă de 1.191.897.000 lei aur, ceea ce revenea, anual, aproximativ la 80.000.000 lei aur.

1. Industria hârtiei şi a celulozei şi arta grafică.

O industrie de mare importanţă ca factor de progres spiritual este industria hârtiei şi a celulozei. Încă din a doua jumătate a sec. XVIII, se observă o mare activitate pe acest teren. În 1758, este semnalată prima fabrică de hârtie „harturghie”, întemeiată de Nicolae Lazăr sau Lazaru din Ianina, la Fundenii Doamnei pe apa Colentinei, pe care, mai târziu, o muta la Batiştea lângă Snagov. Inx, urând, Alex. Moruzi întemeia alta la Caţichi, pe apa Sabarului-Ilfov, şi ceva mai târziu cu privilegiul de a se opri importul hârtiei şi al cărţii, o trece de la Cămară Mitropolitului, care avea şi o tipografie. Una atribuită de V.

A. Urechea lui Vodă Matei nu o acceptă ca adevărată istoricul N. Iorgal).

În Ardeal, acum 80 ani, erau trei fabrici de hârtie ale lui Rudolf Orghidan: una la Ghelniţa şi două în Ciuc[369]). În 1853, acelaşi Orghidan împreună cu alţi negustori români braşoveni, întemeiază marea fabrică de la Zărneşti. Dar, înaintea acesteia, era fabrica lui Siebenvan, întemeiată în 1768 şi preluată în 1909 de o societate budapestană[370]).

În 1881 – după alţii, în *879 – C. Porumbarii întemeiază fabrica „Letca”, cu un capital de 15.000.000 lei aur: în 1882, Schi-el întemeiază „Buştenii” pe moşia Jepi a Casei Regale; în 1888, „Câmpulungul” e întemeiată de I.V. Socec şi P. Ioaniţiu 1). În 1889, identificăm pe Evrei în această industrie atât de bănoasă. Esra Penhas cu „Scăenii” pe Teleajen. Neamţul Eichler cu una, în 1909, la P. – Neamţ – plus fabrică de cherestea – cumpărată, în

---

369g rafice de Soc. Naţ. de Credit industrial, 1908. 2) N. G. V. Gologan, Cercetări privitoare la trecutul comerţului românesc din Braşov, p. 54. 3) Al. Bunescu-Induatria hărtiei şi

370i nd. grafică in Encicl. Română, v. III, p. 941 urm.

1921, de Marmorosch Blank[371]).

Fabricile „Letea”, „Buşteni”, Câmpulung”, „Scăenii” şi „P. – Neamţ” – la origine, firme individuale – se transformă în societăţi pe acţiuni şi numără, la finele 1913, un activ de circa 24.000.000 lei aur. Primele trei au avut şi secţii de celuloză. Alte fabrici de celuloză au fost: „Celuloza-Brăila”, creată, în 1908, de soc, an. „Celuloza”, cu un capital de 1.500.000, în 1913 şi un activ de circa 8.000.000 lei[372]) etc

Arta nobilă a teascului, a vechilor teascuri, a născut în zidurile cucernice ale mănăstirilor noastre şi creştea cu multă grijă purtată de monahi şi, tot aici, sălăşluiau, îngrijite cu aceiaşi cucernică evlavie, zugrăvirea de icoane, scrierea frumoasă şi copierea artistică 9 vechilor noastre cărţi bisericeşti. La dezvoltarea lor, luau parte, cu deosebită grijă şi dragoste, domnii şi boierii.

Despre cele dintâi teascuri, se pomeneşte, în ţările noastre – Muntenia şi Transilvania, în sec. XVI, şi ele iau o mare dezvoltare în cea dintâi în sec. XVII. În Transilvania, introdusă de Calvini şi Saşi, tipografia se pomeneşte în oraşele Braşov – 1533, Sibiu – 1575, Cluj – 1550, A. – Iulia – 1566, Orăştie şi Sebeşul Săsesc, Blaj – 1746 unde tipografia a fost adusă de cei trei mai dascăli ai şcoa-ei latin-ste. În Muntenia, toate sunt înfiinţate de domni, initropoliţi şi călugări, ca la C.

— Lung, la Govora de Matei Basarab în 1634, având ca tipograf pe Meletie Macedoneanul, la Măn. Dealului, Buzău, Bucureşti, la Snagov cu Antim Ivireanul, în 1690, R. – vâlcea, etc. În 1675, un Mitropolit aduce o tipografie în curtea mitropoliei din Bucureşti, având ca tipograf pe Chiriac Ieromonahul, unde s-au tipărit lucrări bisericeşti de seamă şi unde a lucrat şi Antim; închisă în 1836, ea se

---

3711) Al. Bunescu Industria hârtiei şi ind. grafică in Rncicl. Română, v. III, P-

3729 41 urm. 2) Ibid, ibid. 3) Statistica societăţilor pe acţiuni la finele anului 19*3-

reînfiinţează în 1851 ca tipografie metropolitească şi se laicizează, având ca director tehnic pe Şt. Rasidescu şi ca persoană pricepută adusă din Austria, Francisc Gobi. În 1806, se înfiinţează tipografia „Nifon" sau a statului, care trăieşte până în 1864[373]).

În Moldova, se pomeneşte, Ia 1640. de tipografia „Domnească" a lui Vasile Lupu, la M-rca Trei Ierarhi, având ca tipografi pe monahii Atanasie şi Dionisie; de una a Mitropoliei, la 1679 şi de a Patriarhului Dosoftei al Ierusalimului, la Cetăţuia, în 1682; M. Strelbiţchi aduse la mănăstirea Neamţ o tipografie cu vestitul tipograf călugărul Gherontie *).

În sec. XIX, iau naştere tipografiile laice. Prima din ele este a <liului Caracaş asociat cu Răducanu Clinceanu şi D. Topliceanu, la Bucureşti, în 1818, preluată, în 1832, de I.K. Rădulescu, care îşi avea tipografia proprie încă din 1832, adusă probabil de la Lipsca şi care a durat cm intermitenţă până la 1865, când o preia Ministerul de Războiu' 2). Ia Braşov, negustorii Gh. I. Nica, fraţii Boghici şi Rudolf Orghidan înfiinţau o tipografie unde s-a tipărit „Foaia Duminicii" şi „Brăila comercială" în 1837 ap

Mulţi din oamenii noştri politici şi scriitori cu vază îşi aveau tipografiile lor, ca C.A. Rosetti, Laurian, Z. Carcalechi, I spire seu şi A. Panii la Bucureşti 4, – aici încă din 1740, Vâcăreştii tipăreau în tipografia lor cărţi de şcoală 6 – ca G. Asachi, M. Kogălniceanu şi „Junimea" la Iaşie). La Dorohoiu, prin 1887, fiinţa o tipografie a fraţilor Pompeiu 7).

Printre străinii apăruţi pe câmpul tiparniţei

---

373 Alături de acestea : P.-Ncamţ şi Zărneşti. precum şi fabrici de mucava şi carton : Cosmeşti-Tecuciu, din 1898, a lui Grunberg et Co., cumpărată, in 1903. de Th. Raux, Spini D. baiu et Co., soc. în nume colecti şi comandită simplă ; „Fibra" – Bucureşti a lui Robanser ; .,Gustav Form". în 1890. la Orlat-Sibiu ; „Baretesch Frederich" – Ghimbav Braşov ; „Molidul" – C-lung ; Succesor Danilo Warga-Cluj ; etc. Vezi Al. Bunescu, st, cit.

româneşti sunt membrii din marea familie Gobi. Primul este – după cum am spus – Francisc adus din Austria la tipografia metropolitană unde a instruit şi mulţi elevi români. În 1864, având ca asociaţi pe P. I spire seu şi Scarlat Walter întemeiază tip. „Lucrătorilor asociaţi”, iar în 1883, lasă conducerea fiilor Iosif, Gustav şi Ştefan, sub firma „Tip. Curţii Regale, F. Gobi fii”. O altă firmă „Thiel şi Weiss” pe care o cumpără I. Gobi, vândută mai târziu Fundaţiei „Principele Carol” *b*).

Această industrie, atât de rentabilă şi cu înrâurire atât de mare asupra opiniei publice şi a vieţii culturale, precum şi asupra factorilor politici şi administrativi, nu putea să scape ochilor ageri ai străinilor, dar mai cu deosebire. Evreilor. Dacă străinii, în unire cu Românii9), au adus, prin această industrie-artă, mari foloase obştei româneşti şi[374]

dezvoltării statului român, Evreii au căutat să facă din ea operă de disoluţie şi de câştig neîngrădit. Încet, aşa dară, tipografia, ca şi anexele ei – fabricile de hârtie şi de celuloză, se vor înstrăina şi vor deveni proprietate jidovească, în scurt timp.

În 1878, sunt daţi 5 litografi israeliţi *). În 1846, tipografia C. Lecca din Craiova, cea mai veche din Oltenia, este preluată de doi Evrei, unul dinei Samitca – Iosef Logofătul, sub firma „Albeanu, Iosef Logofătul şi Iancu Moise Taubroann Geamgiul”, care preiau, în 1860, şi tip Maci nea. În 1856, apare la Iaşi, Ovreiul Goldner, care în 1871, cumpără şi tipografia „Junimei” 2), acel ovreiu care

---

374 Ian. 1942. 8) V. Rom ane seu, o. cit. 9) P. Ispirescu conduce tip. „Naţională”, tip. Carcalechi şi C. A. Rosetti şi tip. „Lucrătorii asociaţi”. Alţi tipografi români : Gh. Iolicscu, C. PctrcHcu-Conduratu, Iirătăuescu, ..Românul” a Iul C. Gobi – care cumpără, In 1876, tip. lui C. A. Rosetti ş. Laurian. din care a ieşit „Institutul de arte grafice clin România. In 1901, o lasă ginerelui Ion Şt. Rasidcscu. Tipografi străini : Pr. Wulbaum Î11 1837 şi V. Ohm, 1852 şi lose! Kopaltitg. Vezi V. Romatiescu, st. citat.

pusese mâna pe toate furniturile publice 3). În 1886, apare, la Tg. Ocna, H. Margulies 4). La Iaşi, exista, prin 1879, tipografia lui Anton Se. Savul care a tipărit „Protestarea „lui A.D. Holban, şeful „Fracţiunii libere şi independente" şi adresată „Domnilor reprezentanţi a Camerelor de revizuire"[375]).

Începând cu sec. XX, apar şi institutele grafice constituite în societăţi pe acţiuni: „Adevărul" – 1904; „Minerva" – 1909; „Flacăra-l – 1903, cu un capital, toate la un loc, de cca. 10.500.000 lei aur; precum şi două cooperative „Poporul" şi „Tip. Românească", iar în 1912 „Samitca" din Craiova 6)", Eminescu" 1900 şi „Lupta" 1913[376]). „Universul", „Socec", Alcalay" etc.

După cum vedem, tipografia era, în Ţările Româneşti, o creaţie a mănăstirilor – copilul cel mult iubit şi cu grijă crescut – şi a congregaţiilor bisericeşti, precum şi a creştinilor laici – Români şi străini. Târziu, apar Evreii, care, la început, le preiau de la autohtoni, cu tendinţa categorică de a le acapara în întregime.

2. Industria textilă.

Ştim, din cele expuse învperioadele anterioare, că industria casnică contribuia în proporţii modeste la satisfacerea nevoilor locale. În Ardeal, în schimb, această industrie era în plină dezvoltare şi în stare să satisfacă nu numai nevoile interne, dar şi nevoi ale altor ţări – cu deosebire în epoca feodalismului economic, în partea de sud a provinciei şi o mişcare comercială din cele mai importante. În Principate* industria textilă manufacturată – întemeiată de străini sau băştinaşi: domni şi boieri, mitropoliţi şi mănăstiri sau biserici, precum şi de oameni din popor – era luată sub aripa ocrotitoare a domnilor care în vesteau pe industriaşi cu privilegii însemnate şi drept de

375s t. cit. 4) Al. Bunescu, st. cit. 5) 6) Statistica soc. pe acţiuni la finele anului 1913

376 Al. Bunescu, st. cit.

„apalto” sau monopol, cu condiţia expresă ca beneficiarii să se ţină de îndatoririle luate asupràle, lucru care se veghea, de partea domnului, cu mare străşnicie. Aşa, de o pildă, fabricanţi germani din Polonia, aşezaţi, în i? 59 în slobozia anume creată de la Filipenii Noi din Moldova sau Chipereştii pe Jijia, întemeiară, în 1764, o fabrică nouă de postav, cu privilegii acordate de Domnul Grigorie Vodă Ghica, iar după incendiu, în 1766, o închiriază spitalului Sf. Spiridon. În 1766, lua fiinţă o fabrică de postav la Polovraci, mutată, iii 1769, la Bucureşti, aceiaşi pe care Domnul A. Moruzi se va strădui mult să o reaşeze la Pociovalişte – Afumaţi, în 1794, prin boierul Radu Slătineanu. Fabrici de testemeluri sau tulpanuri erau numeroase în perioada 1782 – 1830; ba, întâlnim şi o fabrică de tors bumbacul „acel nou meşteşug după a Englezilor tertip –; depănatul borargieului număra 60 dulapuri în Bucureşti, instalaţiunile de spălare a lânei erau nenumărate în Braşov şi în ţinutul Bârsei, iar industria casnică – ţărănească şi de mahala – întreţinută şi finanţată de marii negustori braşoveni, era în floare şi îşi trimitea produsele peste hotare: în Austria, în Principate, în Turcia şi Egipt.

Dar această industrie naţională avea să sufere mari lovituri. Faţă de marele avânt ce îl luase maşinismul în Apus şi în ţările vecine cu noi, industria noastră, în condiţiile tehnice cunoscute, nu putea să meargă cu paşi egali. Ţările centrale şi apusene invadau, astfel, pieţele noastre cu produse manufacturate, luptând pentru întâietate de debuşee şi eliminând de pe piaţă industria naţională. În 1881, Austria deţinea 40% din importul articolelor textile, cu postavuri groase de calitate inferioară lucrate în Ţara Bârsei; Anglia 34%, cu produse fine de lână şi bumbac; iar Germania 17%, cu postavuri şi ţesături de lână, pânzeturi de bumbac, ţesături de iută, m

şi cânepă, frânghii şi sfori, împletituri, etc.[377]).

A doua mare lovitură a suportat-o cu deosebire Ardealul. Principatele şi-au văzut repedè distrusă industria casnică începând cu regimul convenţiei comerciale cu Austria. Un reprezentant al Saşilor din Ardeal scria, că războiul vamal ce s-a declarat României în 1886, a fost dezastruos pentru industria Ardealului care a căpătat o lovitură din care nu şi-a mai putut veni în fire, fiindcă venea tocmai când în restul Europei se făcea trecerea de la mica la marea industrie şi, neputând să intre în această evoluţie, el a rămas îndărăt cu ani în progresul lui economic. Şi astfel: ţesătorii şi torcătorii de bumbac, pielăria, ceramica, industria lemnului şi a hârtiei, precum şi negoţul românesc din marile centre: Braşov, Făgăraş şi Sibiu, s-au distrus[378]).

Reacţiunea a trebuit să se producă din partea ţării noastre împotriva manu facturatelor apusene, ca şi în contra hegliemoniei şi tiraniei convenţiei economice cu Austria. Lupta împotriva tendinţei de heghemonie austriacă am cunoscut-o şi în vremurile vechi, când Domnul Moruzi se angaja într-o luptă crâncenă cu puternica împărăţie vecină căreia, încă de acum aproape un secol şi jumătate, îi desplăcea o temeinică aşezare a industriei naţionale şi, după ce, în prealabil şi prin oamenii săi, stărui şi obţinu firman încuviiuţător, întemeia, definitiv, prin hrisov domnesc, în 18 August 1794, fabrica de postav de la Pociovalişte[379]).

---

377 Liliana Georgescu – Industria textilă in Encicl. României, vol. III, p. 967 şi urm. 2) Gustav Adolf Klein – Viaţa economică germană din Ardeal, Banat, Satu- Mare, in publicaţia jubilară , .Transilvania, Banatul, Crişana, Maramureşul, 19Î8 – 1928,

378B uc. 1929, p. 576 – 7 – ap. Al. Bărbat – Politica economică-ungurească şi dezvoltarea burgheziei române in Ardeal", Cluj. 1936, 20 – 22.

379 Vezi perioada respectivă. 2) Liliana Georgescu, st. cit. ^3. Ibid, ibid – Vezi şi , ,I/industrie en Roumanie” de Iug. Fmilian. 4) Statistica soc.

Primul gest de afirmare a dorinţei noastre de a întemeia o industrie naţională şi, deci, o primă reacţiune împotriva hegliemoniei industriale a Austriei şi a ţărilor apusene a fost întemeierea, la Buhuşi, în 1885, a fabricii de postav cu maşini perfecţionate, iar în 1886, a alteia laAzuga. Odată cu intrarea în vigoare a legii pentru încurajarea industriei naţionale, ritmul înfiinţării de fabrici merge crescând în aşa măsură că, în 1913, industria textilă număra 81 fabrici, cu o capacitate de 9337 hp., cu 6688 lucrători şi cca. 3.000 războaie pentru bumbac şi alte fire vegetale, valoarea instalaţiilor se ridica la 27 milioane, iar acea a produselor la 46 milioane. Din cele 81 fabrici, 15 erau pentru ţesutul de postav, dimie şi pături; 23 ţesătorii de bumbac, m şi cânepă; 18 pentru – tricotaje, 7 pentru frânghii şi sfori, 9 pentru confecţionat cloşuri pentru pălării şi 9 pentru diverse textile[380]).

Între 1892 – 1913, găsim 14 întreprinderi industriale constituite în societăţi pe acţiuni cu un capital activ şi investiţiuni în valoare de 66.180.352 lei aur şi2 cooperative în valoare de lei aur 138.566 – în total, aceste 16 societăţi industriale textile cu un activ, fond de rezervă şi investiţiuni în valoare de lei aur 66.318.918[381]). Aceste capitaluri sunt, în majoritate zdrobitoare, străine. În plus, avem două alte întreprinderi textile: una franceză de sericicultură cu un capital de lei 1.000.000 şi alta engleză cu un capital de lstg. 180.000 sau lei 4.539.600, aceasta cu numele de A. et A. Cromptom et Co. Ltd., cu data

---

pe .acţiuni la finele anului 1913. a Min. Industriei şi Comerţului. Cele mai multe din acestea se întemeiază între IQ°5 – 1911. La Iaşi: „Rom.-Italiană , ,.Moldova ş ,.Ţesătura" ; la Neamţ, ..Doamna" şi la Azuga: la Bucureşti : ..lud. textilă . Tricotaje.

380I nd. bumbacului. „Filaret Tricotaje", ,.Ţesătoria Mecanică". „Ţesături şi împletituri . „Ţesătoria Română", . .Franco-Română" de frânghii" – toate la un loc cu un capital

381v ărsat de lei aur cca. 15.000.000 şi cu un activ social, la finele anului 1913. de circa

autorizării în 1905[382]).

3) Industria alimentar à.

Această industrie a fost unul din sectoarele unde Evreii sau aşezat cam de timpuriu, ceea ce coincide chiar cu data când au călcat pe pământul nostru. Ca atare, cu timpul, mori şi fabrici de făină, de zahăr, de băuturi spirtoase şi de spirt, de bere, de conserve, de uleiu, de oţet şi de paste făinoase, etc. au fost covârşitor acaparate.

Să începem cu industria zahărului. Primele fabrici au fost: aceea de la Sascut, înfiinţată în 1S75 şi a doua la Chitila, în 1S76. Ele sau bucurat, încă de la 1S73, de scutiri de impozite, de taxe comunale, de vamă şi de taxe de timbru a acţiunilor emise de societăţile fondatoare. Din cauza concurenţei zahărului străin, adus din alte ţări, dar mai ales din Austria, precum şi din cauza introducerii accizelor în 1S77, aceste două fabrici au dus-o greu, cea din Chitila sa închis şi, vreme de 21 ani, nu s-a deschis niciuna nouă. În 1S97» s-a construit fabrica de la Mărăşeşti, având ca acţionari principali: P. Negroponte, Chnssoveloni şi Economu, precum şi la Brânceni-Teleorman „The Danubian Sugar factory Ltd” – a cărei viaţă, însă, a fost prea scurtă; în 1900, se înfiinţează cea mai mare întreprindere „Soc. g-rală de fabrici şi rafinării în România” care instalează fabrica din Roman şi cumpără pe cea din Sascut. În acelaşi an, se înfiinţează şi fabrica de la Ripiceni-Botoşani de către firma „Dupont, Lachaume, Mellassoux et Co…

De numele acestei industrii importante este legată împământenirea la noi a organizaţiei cartelului care îşi va întinde tentaculele acaparatoare în toate compartimentele vieţii economice. Cu multă dreptate, un scriitor zice că „… la noi, cartelul este – şi în concepţie şi în fond – o organizaţie pur iudaică. Tot ce au putut da Evreii, în mod efectiv, industriei româneşti, este cartelul… ceea ce nu

---

3822 8.000.000 lei aur.

creează, ci distruge". În felul acesta, au organizat masiva spoliere a noastră, în împrejurări când ţările noastre de-abia se ini ţi-au în viaţa capitalistă industrială. Anume, aceste 6 fabrici, în 1900, se cartelează prin „Soc. g-rală Roman-Sascut", iar în 1904, are loc crearea „Casei de comision pentru satisfacerea produselor industriale din ţară" – având exclusivitatea vânzării zahărului, adică un monopol adevărat[383]). Această operă a fost finanţată de trei mari bănci: G-rală Română, N. Chrisoveloni şi Marmorosch Blank et Co., la care se alătură, în 1905 şi Emil Costinescu *).

Ca să se asigure un progres mai mare fabricilor cartelate şi ca să se împiedice înfiinţarea altor industrii, intervine convenţia din 15 Mair ï006, cu statul, care se obliga să nu acorde nicio concesie altei fabrici de zahăr şi ca, până la 31 Martie 1914, să nu se mai reducă taxele de import sub 35 bani de kg., etc. Şi în felul acesta, s-a împiedicat dezvoltarea şi naţionalizarea industriei zahărului, lăsând pe consumator la discreţia absolută a „Casei de comision – *). La 1 Aprilie, 1014. expirând convenţia, grupul capitalist străin cumpără fabrica Mârăşeşti cu 7 milioane, dar o închide după aceea, iar în

---

383 Ibid. ibid. 2) Ibid, ibid şi Ing. R. Racovitzà. st. cit. şi Monografi» zahărului a Soc. Naţ. de Credit industrial. 192S. 3) A. C. Cuza, p. 75° 5* urm. La p. 761, găsim. in continuare : Consumatorii erau jefuiţi cu 4 miL numai din scumpirea produselor in 1914, cu o. 10 lei de kg. ; producătorii de sfecli – proprietarii mici au ajuns robii fabricilor, către care au fost siliţi sâ-şi ipotecheiechiar pământurile ; muncitorii speculaţi sângeros, elementul românesc sistematic exclus delà conducerea technicâ şi comercială. 4* Industria zahărului de Soc. Naţ. de Credit Industrial. 5) A. C. Cuza. 1. c. o) N. Arcadian. Industria alimentară, in Encicl. Rom., v. HI, p. 9S7 şi urm. 7) Vezi şi perioadele anterioare din studiul de faţă. 8) Vezi acei aş» perioadă. 9) Soc. Naţ. Cr. Ind. – Industria morăritului. Date şi observaţi uni. 5) Statistic» soc. pe acţiuni la finele anului 1918.
t) Soc. Naţ. Cred. Ind. – st. cit. 2) şi 3) Statistica soc. pe acţiuni la finele as. xpija 4) Ibid, ibid. 5) Ibid, ibid. Ibid, ibid. 6) K. Arcadian, Industria alimentari. tSid, ibid, ti) Ibid, ibid.

19 August, acelaşi an. Înfiinţează cu 13 milioane lei aur o mare fabrică la Giurgiu şi întemeiază trustul cu numele de „Danubiana” în care intrau toate celelalte a). Ne putem da uşor seama de puterea financiară a acestui trust, dacă singura fabrica „Mârăşeşti”, dispunea, în 1013, de un activ social de circa 14 milioane, iar cea de la Chitila de era 9 mii. Iei aur. Şi, astfel, s-a asigurat monopolul prin nimicirea oricărei concurenţe. Să rezumăm, după A.C. Cuza, rezultatele la care s-a ajuns: „În timpul acesta, de la 1S73 şi până la 1915 – fie simplu cartel, fie sindicat, fie trust propriu-zis – fabricile de zahăr străine n-au fost decât o cauză constantă: de jefuire a statului; de păgubire a consumatorilor; de exploatare a muncitorilor; de speculare a producătorilor; de nesocotire a intereselor naţionale româneşti şi la urmă, pe deasupra şi ca o culme, de neîndestulătoare chiar a consumaţiei publice *) – era vorba de o putere de consumaţie de 42.000 tone, pe câtă vreme, producţia atingea, în 1915 – 16, de-abia 25.000 tone. Din toată această afacere, statul a ieşit păgubit, în 20 ani, cu 158 milioane lei aur4).

Industria morăritului este o ramură din cele mai importante a industriei alimentare. Morile mici – ţărăneşti, din cea mai adâncă vechime, erau acţionate de căderi de apă, de vânt, de maşini cu aburi sau motoare, pe când cele mari – sistematice cu instalaţii de valţuri perfecţionate. Încă din 1247, se vorbeşte de mori de apă în ţinutul Litovoi – părţile Jiului, rezervate coroanei ungarcă). În Bucureşti, se pomeneşte de mori cu cai, două mori care lucrau în Bucureşti, la Capul Podului 6). Printre cele sistematice, vom cita Moara lui G.G. Assan – Moara de foc – înfiinţată în 1S537). În 1S62, moara lui Olmazu e), Comercială şi Ciurel – toate la Bucureşti „Steaua – şi Moara Păcurari la Iaşi 9). În vederea exportului de făină, sau în 1 fiinţat la Brăila morile: „Milas” (1881), „Galiaţatos” (1888) şi „Violates” (1899) *). Această industrie va lua, curând, o mare dezvoltare, în tot Vechiul Regat şi, în special, în Bucureşti.

Cele mai multe – mari şi mici – vor încăpea în mâini străine – cu deosebire, evreieşti Exista, în 1902, şi Société G-rale des Moulins de Roumanie Ltd., cu un capital de peste 5 milioane lei aur2).

Alături de acestea, erau două rizerii – fabrici de decorticare a orezului, amândouă la Brăila, constituite în societăţi pe acţiuni, amândouă cu un activ de peste 5.000.000 lei aur. La Balcic era o fabrică de paste făinoase – macaroane – cu un activ de 3 mii, lei aur3).

Între 1890 – 1913, găsim, constituite în societăţi pe acţiuni, 39 întreprinderi industriale din domeniul alimentar – 37 din ele în intervalul 1900 – 1913. Din aceste 39, găsim patru mori de făină, deja pomenite, dar nu intră în ele cele trei mori sistematice înfiinţate la Brăila 4).

În aceste 39 întreprinderi – societăţi pe acţiuni – mai găsim: 3 fabrici de conserve; 3 de uleiu – una din ele Phoenix; 3 fabrici de foere; pivniţele „Rhein et Comp". (1900) şi fabrica de spirt „Bragadira"; cele două fabrici de decorticat orezul; fabrica de zahăr „Mărăşeşti"; una de glucoză şi amidon „Colentina" din Bucureşti. Restul sunt brutării, fabrici de oţet, de macaroane, de ape gazoase 6).

Fabricarea băuturilor spirtoase şi a alcoolului a fost, din cele mai vechi timpuri, o îndeletnicire foarte căutată a Evreilor. Ei sunt aceia care, ca velniţari şi povarnagii, fabricau rachiu din bucate bune sau stricate după învăţăturile aduse din Polonia şi Rusia. Domnia admitea instalarea de poverne sau velniţe, dar numai cu „cărţi de slobozenie", subordonate respectării unei condiţii – să nu se întrebuinţeze grâu şi orz rezervate capanului împărătesc. Ei se deosebeau de rachierii sau vutcarii care scoteau băutura din vin – à la russe6).

Am pomenit, în perioadele anterioare, că, la Roman, era, încă în 1758, o fabrică de bere; în 1814, tot aici, făcea hrişcă Constantin Petradi cu drept de monopol, dar legat să dea marfă bună şi cu „preţ cuviincios". În 1816, Episcopul Gherasim avea berăria bisericii, iar Austriacul

Alexandru Dos, în înţelegere cu Cutia Milelor de care atârnau toate berăriile, deschidea şi el o fabrică. Medicul danez Herlitz de la Sf. Spiridonie din Iaşi îşi avea berăria în 1793 T).

În Muntenia, se acorda drept monopol, prin licitaţie serioasă, Neamţului I. Tempel din Gotha. Fiul acestuia o restaurează în 1824 şi îi adaugă o fabrică de rachiu, de oţet şi de rom – cu privilegiu, dar cu condiţia de a le fabrica numai din fructe 8).

În a doua jumătate a secolului trecut se înfiinţează trei mari fabrici de bere: „Luther" în 1869, „Bragadiru" în 1894" şi cu fabrică de spirt şi „Azuga" – toate trele constituite în societăţi pe acţiuni în prima decadă a secolului nostru şi cu un activ social de circa 22.000.000 lei aur[384]); fabrica Drelier-Haggenmacher la Oradea, Albert Burger din Tg.

— Mureş şi cea din Timişoara, veche din sec. XVIII[385]).

Industria aceasta va merge crescând din ce în ce şi va atinge, prin 1935, un loc important în acest sector al industriei naţionale.

Industria uleiurilor vegetale, începută, în 1853, de fabrica Assan, va merge mereu dezvoltându-se. În 1893, avem patru mari fabrici de uleiuri, care îşi extrag materia primă din floarea soarelui şi seminţe de rapiţă, în cânepă, muştar. Cele mai mari fabrici se vor instala în Bucureşti – ca Phoenix, Assan, Zimmer, Hermes, etc.[386]).

Industria conservării alimentelor începe şi ea să apară, din iniţiativa Românilor. Se remarcă fabricile „Staicovici", „Griviţa", şi alte câteva. Printre ele „Alimentara" stă în frunte ca investiţii mari 4). Fabricile de

---

384 Statistica soc. pe acţiuni la finele anului I9I3- 2) Arcadian, st. cit.

3851 > Ibid, ibid. 4) Vezi şi Statistica soc. pe acţiuni la finele anului 19*3- 5> R«PP.

3864 », c. – «p. B. Duică, 225. 6) N. Iorga 1st. Com. II, ,180 – 181.

mëzeluri, de conservare a peştelui apar şi ele, sprijinite în activitatea lor de legea de încurajare a industriei naţionale.

4. Iniustria petrolului.

Iacă un sector al vieţii economice unde Evreii nu cunosc concurenţa – scrie a-i Ruppin, sociologul evreu 6).

Această industrie începe foarte modest în ţara noastră, fără a bănui nimenea, acum opt decenii, amploarea ce avea să capete într-un răstimp foarte scurt, devenind una din cele mai uriaşe şi care avea să atragă pe toţi aventurierii şi căutătorii de bogăţii, îndeosebi de origine semită. Prin puţurile de păcură – scria N. Iorga – intram în politica mondială şi societăţile străine începeau să pătrundă de la 1895 încoace în această industrie care se arăta atât de rentabilă).

Un ţăran intrepid Teodor Ciucan-Mehedinţeanu ia, în 1855, în concesiune părţi din moşia Colibaşi a mănăstirii Sinaia* în vederea unei exploatări ceva peste obicinuinţa rudimentară. Un an mai târziu, în 1856, acest bărbat, luminat şi întreprinzător, înfiinţă, la Râfov-Ploeşti, *o* distilerie – una din cele mai vechi din lume, dacă nu şi cea d-intâiu – din îndemnul profesorului Alexe Marin şi Steege, farmacistul curţii. În acelaşi an, ia în concesiune iluminatul Bucureştilor, rămânând ca atare primul oraş din lume care a introdus gazul lampant. În 1857, aduce pe fabricantul Moltrecht din Hamburg care îi construi fabrica, ceea ce l-a costat aproape 80.000 lei aur, iar întreprinderea întreagă era evaluată la 2 mii. Aceasta rămâne prima rafinărie din România, precum în St.

— Unite, la Pittsburg, unul Kier instalează primul cazan pentru distilarea lampantului, în 1855. Din tabloul redactat după datele din Monitorul Petrolului No. 13 din 1 Iulie, 1936, reiese că rafinăriile unor oarecari B.S. Schaffer şi M. Heimsohn ar fi fost înfiinţate la 1840, în jud. Buzău, dar datele acestea nu pot fi sigure, neputând fi controlate cu precizie, iar cronicarii petrolului nu le confirmă.

În 1863, se instală la Mosoare, lângă Tg. Ocna, prima

sondă şi, odată cu anul 1903, industria aceasta îşi lua un mare avânt. Cecace a stârnit un interes particular pentru capitalurile străine a *fost* sonda „Sospiro” prin bogatele sale erupţiuni din 1885. Încă din 1868, ia naştere soc, ltWalachian Co. Ltd”. din iniţiativa firmei Jackson Brauer et Co., cu un capital de 7 milioane lei aur, dar a durat de-abia un an şi a lichidat[387]).

În taboul de mai sus, găsim 49 rafinării, dintre care: una a lui N.V. Ciocârdel din Matiţa-Praliova, înfiinţată în 1884, al-a a IGrigorescu din Târgovişte din 1889 şi a lui Niculescu Ciufu din Târgovişte în 1899. Alături, întâlnim cinci mari întreprinderi de exploatare străine – de altfel, acestea încep numai după 1895 – capabile să însumeze singure o capacitate de producţie care trece de 75% şi anume: Steaua Română (1893) Astra Română (1910), Româno-Americană (1904), Concordia (1907), Columbia (1905) şi însumând toate, în ultimul timp, un capital de 5.325.000.000, cel mare fiind cel anglo-olandez, după care vine cel francez, belgian, german, etc. În ce priveşte rafinăriile pe care le-am stabilit la 49 pentru perioada de faţă, ele aparţin, cele mai importante, grupurilor de capitaluri străine mai sus enumărr, te, precum şi altora ca Standard (1865), Venus (19°4) > Vega (19°5) Saturn (1913), Orion şi Frăţia (1912)[388]).

Până la 1896, când se constituie Steaua Română cu

---

387 Mihail Pizanty – o. c., p. 159 – 161. 2) Ibid, ibid. 3) Ibid, ibis 4) Prof. C. Bungeţeauu – Buletinul Uniunii Camerelor de Comerţ şi Industrie, 1839.
j) In introducerea studiului citat al lui -M. Pizanty. 2) N. Iorga, 1st. Com. I, 178. 3) D. A. Sturza, Industria lemnului în Encicl. Romfiniei vol. III, pag* 933 şi urm. vezi Anuarul Statistic al României pe 1937 4) „Tragedia micilor negustori de cherestea din P.-Neamţ şi Valea Bistriţei, în Univ. din 17.10.937. 5) Ibid, ibid, latä câţiva din nouii negustori : N. Gridov, mulţi Albu, numeroşi Şoarec, Caranfil, Alexin, Corbu, Ionescu-Mastacăn, Vasiliu, Dorenescu, etc.
388u rm. 2) Mihail Pizanty – Le pétrole en Roumanie, p. 159 – 161. cu introducere de N.

mare capital şi un program bine definit, un mare număr de întreprinderi cu capital francez, belgian, austriac, olandez şi român au activat, dar puţine au supravieţuit. În 1903, capitalul german reia controlul soc. Steaua Română, iar în 1904 se înfiinţează soc. Româno-Americană[389]).

Între 1899 – 1913. găsim, constituite în societăţi pe acţiuni, 33 întreprinderi de exploatare şi de rafinare a petrolului, cu un capital vărsat de lei aur 220.000.000 şi numărând, în 1913, un activ social de 430.000.000 lei aur. Printre acestea, se remarcă: Vega cu un capital vărsat de 3.750.000 Ici aur; Italo-roniană cu 7.14 mil; Petrolul cu 2.800.00 Româno-Belgiană cu 2 mil; Româno-Americană şi Concordia cu câte 12% Creditul Petrolifer cu 5 mii; Morenii-Ghirdovenii cu 7 y2; Aquila Fr. – Română cu 6 mii; Standard cu 2 *y2*; Orion cu 13.600.000; Astra Română cu 60 mii. Şi Steaua Română cu 6214 *)

În 1904, apare capitalul englez, care, în 1914, deţinea locul al doilea în această industrie, imediat după capitalul german care investise 130 mii, din totalul de 390 milioane, adică 33%.

— În ordine descrescândă vine capitalul olandez cu 61 milioane – *15.64*%, cel francez cu 31 mii. – 7.95%, cel olandez cu 28 milioane – 7.18%, cel american cu 25 mii. – 6.67%, cel românesc cu 18 mii. – 4.62%, cel belgian cu 16 mii. – 4.10%, cel italian cu 5 mii. – 1.28% şi un capital eteroetnic de 12 mii. – 3.08%. Capitalul românesc, rezultat al micilor economii, apare de-abia în 1914, cu o participare de 18 milioane 2).

Capitalul anglo-olandez – grupul Royal Dutch-Shell – absoarbe, 1900, soc. „Regatul Român" şi „Astra", de unde a născut puternică în Astra-Română. Capitalul englez, olandez şi anglo-olandez ne dau un total de 152 milioane sau 40 % 3).

389I orga. 3) Statistica soc. pe acţiuni la finele anului 1913* Multe din aceste societăţi au dispărut, altele sau contopit.

Două mări grupuri germane se remarcă ca fiind în fruntea acestei industrii şi anume: „Europäische Petroleum Union”, finanţat de Deutsche Bank şi având exploatarea „Stelei Române”, fundată, în 1895, cu un capital de 1 miliard lei aur – probabil, a vrut să înţeleagă lei din 1935 – a doua este „Erdogesellschaft –, finanţată de Diskonto Gesellschaft şi posedând marile întreprinderi de rafinărie şi exploatare: Concordia, Vega şi Creditul Petrolifer, dintre acestea, singura Concordia numărând un capital de peste un miliard lei aur – a vrut să înţeleagă lei din 1935. Aceste singure întreprinderi posedau o treime din producţie şi din capitalul investit înainte de războiu' şi 80% din capacitatea de prelucrare a petrolului 4).

Dar aceste capitaluri care poartă atâtea nume legate de marile naţiuni apusene şi tratis-oceanice, sunt, în realitate, în mare majoritate, evreieşti, reuşind să pună, astfel, mâna pe un izvor de bogăţie atât de important şi de ale cărui proporţii nu şi-a putut da seama modestul pionier Teodor Mehedinţeanu, primul exploatator şi rafinator din 1856, precum nu şi-au putut da seama de marea primejdie ce ameninţa bogăţiile noastre, atuncea când, în 1880, Mrazec şi Alimăneşteanu porneau marea mişcare pentru intensificarea producţiei şi a exportului de petrol. Aceşti Români, cu inimă curată şi cuget românesc, au fost întocmai ca acei naivi care, găsind o comoară nepreţuită, au chemat pe vecini la marea 1

lor bucurie, nebănuind că aceşti nesăţioşi vor căuta să-i extermine pentru totdeauna. Năvala străină şi evreiască va creşte zi de zi, până la o înlăturare totală a elementului autohton. Ca să se împiedice cedarea către străini a tuturor regiunilor petrolifere aparţinând statului, o mână de oameni patrioţi şi întreprinzători au întemeiat soc. „România”, cu un capital naţional de 8 – io milioane lei – spunea N. Iorga1).

5 Marea industrie a lemnului sau industria forestieră

Tot pe atât de vastă pe cât de rentabilă este şi

industria forestieră şi, în ea, ca şi în cea petroliferă, vor da năvală, toţi aventurierii şi căutătorii de aur.

În vechime, se pomeneşte numai de domnul Alexandru Lăpuşneanu care cheamă, în 1554, din Ardeal, nişte oameni din Săcele şi apoi un sas ca să-i aşeze opt ferestrae a). Până la războiul vamal cu Austria, industria lemnului era practicată după metode vechi, prin numeroase ferăstrae ţărăneşti de apă şi prin mici ateliere de prelucrare manuală – ca tâmplării, dogării, rotării, etc. În 1886, în Vechiul Regat, întreprinderile industriale care utilizau ca materie primă lemnul erau în număr de 15; în 1902, atingeau numărul de 80, iar în 1913 – 181. Din acestea: 98 erau fabrici de cherestea, 70 tâmplării şi fabrici de mobile, 5 distilerii de lemn şi 8 fabrici de hârtie. În Transilvania şi Bucovina, industria mare începuse cu 10 – 20 ani mai înainte. Această vastă industrie număra, în 1919, în întreaga ţară, 502 întreprinderi, dintre care, 330 fabrici de cherestea a).

Dacă ne referim numai la un sector de pe vastul domeniu de exploatare a lemnului, aflăm că, pe valea Bistriţei, industria aceasta a luat o întindere mai mare în prima jumătate a sec. XIX. Între 1800 – 1862, toată valea era împânzită de negustori turci, care aveau şi o mare cafenea, în dreptul vadului de azi „Gral Moşoiu”, servind şi de bursă a lemnului. Cu expulzarea acestor Turci – care aveau colonii de vreo <00 – 500 negustori în cele trei Dôme – comerţul de plute a intrat în mâini armeneşti şi mai târziu greceşti, dintre care cităm pe D. Lalu, P. Pavlu, Levenţi, Manta, Trasivolu şi alţii 4). Cu timpul, s-a format şi o mare şi bogată clasă de Români, toţi mari negustori, ridicaţi dintre plutaşi, cu excepţia familiei Albu de viţă boierească 6). Dintre aceştia: DLain a înfiinţat prima fabrică de cherestea din Moldova; Nicu Albu a fost mare industriaş. Radu Porumbarii a dat fiinţă fabricii „Iretea” – unul din cei mai mari sprijinitori ai Românilor – mit îi negustori de plute, pe care i-a făcut mari industriaşi şi

ftirnisori ai fabricii, sistem care s-a păstrat 7 – 8 ani şi după moartea lui, până când a apărut în cuprinsul L, etei, evreul Nuhăm Weismann – ajuns singurul furnisor de lemnărie prin bunăvoinţa câtorva Români, care au închis şi ghişeele băncii bieţilor plutaşi[390]).

Încet încet, acest vast domeniu de exploatare a lemnului începe să fie invadat de Evrei. În 1905, se semnalează societăţi jidoveşti care năpădesc masivele Vrancei – proprietăţi ale obştiilor vrânceneşti şi reuşesc, speculând neînţelegerile din aceste obştii şi corupând peste tot, să cumpere pe preţ de nimica şi soc, anonimă „Năruja”, instalează la punctul Gociu pe muntele Verdele – proprietatea moşnenilor din satul Voloşcani – un punct de sprijin pentru exploatare, societate condusă de Moses-Moritz. Tot aici, consorţiul baronilor Fraţii Groedel din Budapesta, sub numele soc. „Surpeif”, au cumpărat totul, iar locuitorii satelor au ajuns cerşetori şi şomeri[391]).

În 1906, întâlnim 5 exploatatori de păduri în jud. Iaşi: Prisecanii, Vocuteştii şi Măcăreştii exploatate de unul A. Lainer; Bereştii, Lunca şi altele de Moi se simionovici; Probota de Moise S. Goldner; Tomeştii de Samoil Şor[392]).

Din sutele de exploatări forestiere, cele mai mari rămân: „Moldova”; P.C. Goetz et Co; „Feltrinelli”, „Lomaş”, „Carpatina”, Union”, Ofta”, etc., la care, ca proporţii, se adaugă: C.A.P.S., Fondul Bisericesc Ortodox din Bucovina, Cooperativele, ca „Albina” din Tarcău-Neamţ,etc. [393]).

Capitalul investit în această industrie este din cele mai importante. În statistica societăţilor pe acţiuni la finele

---

390 Tragedia micilor negustori de cherestea din P. N.-Neamţ şi Valea Bistriţei, în Univ. din 17.10.937. 2) Art. in Porunca Vremii din 4.8.938 : „Pădurile din ţinutnl

391V rancei în lumina realităţilor de azi” de Ecou. Nicolae Mihail, preot In Nărnjo.

392 V. Săghinescu, Evreii în România, p. 131. 4) AD. . Sburlan, studiul cţtat.

3935) Vezi această statistică.

anului 1913, găsim 13 întreprinderi de exploatare forestieră cu un capita" vărsat de circa 67.000.000 şi cu un activ de circa 200.000.000 lei aur. Printre acestea cităm: Lotrul cu 10 mii., Industria lemnului – Galaţi cu 16 mii., pe urmă Drajna, Oltul, Tişiţa, Argeşul, E. Lessel, Bradtil, Carpaţii, Silvică Română, Tarcău, Marnero, etc. 5).

Originea importantului capital investit în această vastă industrie este a. – ungară, franceză şi germană. Ba şi multe bănci din ţară, atrase de perspective surâzătoare, au făcut largi investiţii şi au acordat credite mari întreprinderilor existente. Astfel: Banca Marmorosch Blank, caic, de la 1904, se transformă în societate anonimă, participă în industrii de tot felul, ca aceea a hârtiei, la „Letea-i la Goetz şi la Soc, de comerţ şi de industrie, precum şi, în unire cu Banca Generală Română – amândouă cu capital austro-german ca formă, în fond evreiesc, participă la industria petroliferă şi la aceea a lemnului *). Această instituţie de credit înfiinţează societatea de exploatare „hessel", pe masivul păduros al Argeşului 2). Banca de Credit şi cea Comercială tac acelaşi lucru 3).

111 Vechiul Regat, erau, înainte de război, 120 fabrici de cherestea cu 400 gatere, plus o sută de fabrici de mobile şi de ateliere de tâmplărie 4). Ruppin, sociologul evreu, accentuează şi el că Ovreii năvălesc în această branşă, ca şi în metalurgic, în industria textilă şi în cea de mobile 6).

— Cu exploatarea pădurilor s-a procedat tot aşa de barbar ca şi eu extracţiunea petrolului şi s-a ajuns la o nemiloasă secătuire a masivelor păduroase. Stăpâni, de drept sau de fapt, pe toate pădurile naţionale, această situaţie s-a impus atenţiei şi îngrijorării generale, în anii din urmă. Aşa că năvala va fi atât de întinsă şi cruzimea în exploatare atât de pustiitoare, încât nu ne vom da seama niciodată de adevărata primejdie, mai cu seamă când capitalul străin îşi va camufla intenţiile prin chemarea în

consiliile de administraţie a potentaţilor politici şi prin acţiunile la purtător, ceea ce nu va permite niciodată o oglindire limpede a etnicităţii reale a crudei exploatări. Societăţile anonime au fost, sub acest raport, o creaţie satanică jidovească, singura formă capabilă să dea rezultate speculatorii cât mai mari acelora care trag din ascuns sforăriile capitalului şi ale exploatării.

6. Industria metalurgică

Ceea ce s-a petrecut cu comerţul exercitat, vreme de câteva secole şi până pe la mijlocul sec. XVIII, în majoritate zdrobitoare de băştinaşi, aceleaşi fenomene se observă şi cu meşteşugurile sau industria mineră. Până la invazia străinilor în acest domeniu şi a fabricatelor străine din Apus, lucru care a avut loc sub scutul tratatelor încheiate de la 1718 încoace, meşteşugarii satelor şi oraşelor noastre satisfăceau aproape toate nevoile locale cu produsele mâinilor lor – în afară de obiectele grele şi de lux aduse din Ardeal şi din alte ţări industriale.

% Primii noştri meşteri în prelucrarea fierului şi a metalelor preţioase au fost, din cele mai vechi timpuri, ţiganii fauri sau fierari, lăcătuşi şi potcovari, alături de care apar, în 1794, şi meşteri sârbi aşa cum vorbesc documentele şi literatura vremii *). În perioada de invazie a fabricatelor străine, apar ca intermediari Evreii, singurii chemaţi să reuşească – spune D.A. Furnică – prin puterea lor de adaptare la brice mediu, prin lipsa de conştiinciozitate profesională şi mai ales prin posibilitatea de a obţine prin corupţie privilegii de la o administraţie venală opresivă şi lipsită de orice legături sufleteşti cu poporul ocârmuit, cum a fost aceea din epoca fanariotă[394395]).

---

394 N. Iorga, Istoria industriilor româneşti ; Istoria industriilor la Români ; Scrisori şi zap*se de meşteri români ; Soc. Naţ. de credit industrial – Industria mecano-

395m ctalurgică. 1928. >) Industria şi dezvoltarea ei în Ţările Româneşti, p. 105 şi urm.

Industria metalurgică, după metode noi şi în proporţii mari, nu este cunoscută în Principatele Române decât foarte, târziu. Singura provincie unde ea s-a născut mai timpuriu şi s-a putut repede dezvolta a fost Banatul. Această parte de ţară românească a cunoscut, sub ocupaţia turcească (1552 – 1716), numai exploatarea metalelor nobile. De abia după retragerea Turcilor, sau adus colonişti germani investiţi cu mari privilegii şi aşezaţi în centrele oraşelor Timişoara, Oraviţa, Bocşa, Moldova, împingând la margine pe băştinaşi[396]). Dacă coloniştii germani au fost elemente harnice în dezvoltarea acestei industrii, nici lucrătorilor valahi nu le lipsea destoinicia şi experienţa – după cum grăieşte raportul italianului Francesco Giselini înaintat Mariei Teresia, ceea ce determină pe Arhiducele Iosif să dea ordine ca poporul „valah" să fie tratat mai omeneşte[397]).

Primele cuptoare sau aşezat în 1718 şi 1721 la Oraviţa, în 1719 la Bocşa, în 1723 la Dognecea, iar în 1771, sunt puse în exploatare furnalele de la Reşiţa. Marea industrie din acest centru aparţinea statului austriac, care, însă, în 1854, vinde domeniile acestea unei societăţi., Steg" = „K.K. Osterreichisches Staates Eisenbahn Gesellschafts". De la 1868, încep să construiască oţelurile fine Bessemer şi Martin, pe urmă fabrică materiale de căi ferate şi poduri, cazangerie şi turnătorie de oţel, cuptoare de coks, etc., aşa că, între 1910 – 1941, erau puse în stare să concureze cu uzinele străine[398]). În Transilvania, siderurgia începe de abia în 1882, cu uzinele de la Hunedoara, care produc fontă pentru canalizări şi alte

---

396 C. Orgliidan, Industria metalurgică, in Encicl. României, p. 831 şi urm., vol. III.

397 Ibid, ibid. 5) Ibid, Ibid. Majoritatea acţiunilor acestei uriaşe întreprinderi le

398•• deţinea Steg şi alte consorţii, statul nenvând nici-o participate. 6) C. Orghidau

piese până la 1200 tone[399]).

În Vechiul Regat, cea mai veche şi importantă turnători s-a construit în 1864 de Louis Lemaître; în 1877, Wolf, care îşi măreşte dimensiunile între 1900 – 1910; B. Gaiser fondează fabrica pentru tinichigerie şi ornamente de zinc, în 1859[400]). Intre 1860 – 1914, numărul întreprinderilor mecano-metalurgice încurajate s-a ridicat la 310, dar, din acestea, 39 erau metalurgice, după specialitate: *18* turnătorii

(Lemaître şi Wolf) şi fabricii de cors, ructii metalice; 6 pentru aparate de sondaj, în jud. Prahova; 15 pentru bidoane şi articole de zinc, printre care B. Gaiser din Bucureşti; 4 pentru mobilier (printre care Gutmann Marcus); 5 de sârmă, cuie şi şuruburi, cea mai importantă rămânând întreprinderea „Emil Costinescu", precum şi câteva fabrici de ace şi clopote *). Printre fabricile de cuie şi şuruburi cităm, pentru 1890 la Galaţi: „Societatea industrială din Gleiwitz", şi pe Foeşăneanu şi Giünberg (1S98); pe Osias Auschnitt (1911); „Westfalia" în 1898 şi I. Colfoteanu, în 1905 – toate aproape, după nume şi realităţi, străine – mare parte evreieşti 2).

Alte patru industrii metalurgice, înainte de 1887, erau: una a lui Chiriac fii – turnătorie şi maşini în Bucureşti (1882); G. Wolf la Craiova (1884); „Ferum" la Ploieşti şi Carol Blosel la T.

— Severin 3). După 1887, s-au creat, până în 1912, alte 53, dintre care cităm, la Galaţi: „Albina", Westfalia şi Auschnitt de care am vorbit mai sus, „Greierul" şi G. Fernic şantier naval, în 1893; la Bucureşti: Weigel (1889) şi I. Haug (1890) – construcţii de fier; turnătoria Răşcanu şi tinichigeria M. Botez prin 1900; Vulcan atelier mecanic şi cazangerie în 1904 şi P. sudich, maşini şi rezervoare, în

---

399- st. cit. 7) Vezi şi Inginer N. I. Pâiauu – Dare dc seamă asupra marii industrii cu
400« ocazia jubileului din 1906.

1906, la Ploieşti: „Uzinele metalurgice”, atelier mecanic şi de cazangerie în 1903.4).

Această industrie a luat aşa dezvoltare, încât, în 1911.

România întrecea cu 20 – 30% activitatea economică a celor trei state balcanice – Serbia, Grecia şi Bulgaria, la un locă). Statul îşi creează, pentru nevoile armatei şi a circulaţiei publice, o mulţime de întreprinderi 6).

Nu posedăm date statistici şi indicaţiuni precise despre originea etnică a capitalurilor şi personalului tehnic şi administrativ. Cu puţine excepţii, însă, toate sunt străine. În 1905, capitalul investit de particulari se ridica la 15.123.365 lei aur, iar cel investit de stat la 18.288.261. În 1914, erau 52 ateliere mecanice şi turnătorii de fier şi alte metale; 11 fabrici de sârmă şi cuie; 9 de mobile şi sobe şi în sfârşit 11 de tinichigerie şi ambalaje metalice – în total 84.7).

1) C. Orghidan, st, cât. 2) Ibid, ibid. 3) Inginer Gigurtu, Raport asupra industriei mecano-metalurgice, din 1916, p. 46. Vezi şi Soc. Naţ, de Credit Industrial. Ind. Mecano-metalurgică, 1928.4) Ibid, ibid. 5) S.N.C.I. st, cât., după O.P. Graf „Industrie Poli ti k Alt Rumäniens”. 6) După C. Orghidan, st, cât.: Prima industrie mecanică; Şantierul naval din T. Severin, 1856; diferite ateliere de reparaţi uni ale căilor ferate: Constanţa 1860. Paşcani, Galaţi, Bucureşti; Arsenalul Armatei, 1873; Arsenalul Marinei Militare – Galaţi, 1879, etc. 7) C. Orghidan, st, citat.

7Industria ceramicei şi alte industrii

Este una din cele mai importante şi care contează cu o mare vechime. Olăria obicinuis4 rira o îndeletnicire foarte veche şi în stare să satisfacă nevoile modeste ale ţărănimii şi târgurilor. Olari vestiţi erau în Baia care scoteau din mâinile lor produse fine. De asemenea, ieşeau lucruri minunate – vase de majolică şi faianţă fină – din Valea Teancului şi Cărbuneşti-Gorj, ca şi din Leordeni. Ardealul îşi avea dintotdeauna olăria înfloritoare 2).

Fabricarea de olărie fină – din porţelan şi faianţă – s-au început în Vechiul Regat, cam târziu. O încercare de a se fabrica porţelanuri a pornit-o între 1774 – x/78 ofiţerul francez Ledovly de S-te Croix, adus din Braşov de Eucacchi della Rocca, cumnatul lui Grigorie Alexandru Ghica, fără succes însă. În 1806, Constantin Filipescu se gândi şi el „la un nou meşteşug, adică făcător de farfurii” 2).

În 1650, se pomeneşte, lângă Târgovişte, de o fabrică de sticlă, iar pământul necesar s-ar fi adus de la Braşov şi ar fi funcţionat şi în timpul lui Brâncoveanu scoţând sticlă albastră ordinară 3), dacă nu şi mult mai târziu, pe la finele sec. XVIII 4). În 1786, funcţiona una la Hârlău, a unui Evreu care a cedat-o unuia P. Mazi Neamţul şi apoi a trecut în mâinile francezului Charbert e). Împotriva Austriei, care făcea

O concurenţă ucigătoare industriei băştinaşă, Soc, anonimă română a instalat, în 1880, prima fabrică de sticlărie la Azuga, iar a doua, în 1887, la Lespezi-Suceava, care, din cauza dificultăţilor, a trecut şi ea, în mai puţin de 10 ani, prin patru mâini, în 1889: la Stroeşti, jud. Botoşani şi la Bogdăneşti-Bacău, iar în 1898, la Solonţ – acel aş judeţ. Între 1880 – 1909, Vechiul Regat numără xi fabrici: 7 în Moldova, 1 în Oltenia şi 3 în Muntenia, cu un capital de 2.175.000 lei aur şi o producţie de 20.325 tone. Mai găsim şi patru fabrici de oglinzi: 3 în Moldova şi

1 în Muntenia 6).

Industria sobelor de teracotă era în Transilvania mai veche ca sec. XVIII. Va lua, în schimb* o mare dezvoltare în Vechiul Regat 7). Fabricile de cărămidă încep încă de la jumătatea sec. XIX. Prima este a Serdarului Filipescu, în 1855; în 1865, una sistematică, a lui Tonolla; iar în 1878, cu cuptor circular, a lui Gherghely. În Banat: în 1804 a lui Bohn şi în 1S67 a lui Kunz. Dacă în igob, erau 7, în 1916, erau 52, eu un capital de circa 17.000.000 lei aur 1).

Industria varului ţărănesc era cunoscută din cele mai

vechi timpuri – cel mai gras var era în regiuvta Muscel. O întreprindere importantă, după cerinţele tehnicii moderne este a lui E. Costinescu la Sinaia. Varul hidraulic, început de italianul Basilio Aldasaro la Comarnic în 1875, era fabricat, în 1903, în 6 fabrici în Muntenia – una ultramodernă fiind a lui Valentin G. Bibescu. Odată cu instalarea de fabrici de ciment, acestea încep să decadă[401][402]).

Prima fabrică din acestea a fost instalată în 1880, în Islaz-Brăila – de eminentul inginer I. Cantaeuzino, sub firma „Portland”, care, în 1C94, satisfăcea 55, 5% din nevoile ţării, iar în 1895, 75, 60%: în 1899, – avea o capacitate de 30.000 tone. În 1914, industria cimentului numără – 8 fabrici – ultima fiind opera inginerilor români care, constituiţi în soc, anonimă „Dâmboviţa” cu un capital social de 12.000.000 lei aur, o instalează la Fieni[403]). În 1901, Cantaeuzino cartelează fabricile Cernavodă, Brăila şi Azuga; iar în 1899, societatea cimenturilor din Europa Orientală, cu sediul la Anvers, întemeiază fabrica de la Cernavodă care exportă în Egipt şi în Bulgaria[404]).

Toate aceste industrii: de var, var hidraulic şi ciment numărau, în 1916, 106 întreprinderi, cu un capital de circa 35 milioane, cu o producţie în valoare de peste 17.000.000 lei aur – adică 10, 60% din industria totală încurajată şi 3.12% din totalul producţiei[405]).

---

401 Aurel Raimu – Materiale de construcţie de origină pământeană, in Encicl.

402R omâniei, v. III, p. 881 şi urm. 2) Ibid. ibid. 3) Inginerii erau : Lupescu, Ereniie.

403O --igoriu, Slăniceanu, Săpunaru şi Zâne, precum şi industriaşul Bragadiru. 4) Ibid,

404- 7 Gura Văi; Valentin Bibescu – Comarnic; Soc. Titan – Bucureşti. Vezi şi Soc.

405N aţ. Cr. Ind.. st. citat. 5) Vezi Aurel Raimu, studiul citat. G) Statistica soc. pe acţiuni 7a finele anului 10*3- 7) bil. Georgescu Industria pielăriei, în Bncicl. României, voi,

Industria electricităţii şi cea chimică încep să se dezvolte şi ele. În 1913, găsim, constituite în societăţi pe acţiuni, 5 din grupul dintâiu şi 3 din grupul al doilea. Din acest grup, se dezvoltă cu deosebire rafinăriile de petrol, care absorb cea mai mare atenţie şi cel mai important capital 6).

Industria pielăriei – una din industriile naţionale care s-a dezvoltat şi în Vechiul Regat, dar şi peste munţi, mai ales în ţinutul Făgăraşului – număra, încă din 1840, două fabrici de tăbăcărie: una. „Adam Arndt" în Fălticeni şi alta în Bucureşti a lui Matei Constantin. Fabrici mai mici şi nenumărate ateliere răspândite în toată ţara produceau produse primitive, dar şi piei tăbăcite subţiri[406]). În fruntea industriei acesteia, va stărui marele industriaş Grigore Alexandrescu.

Cea mai de seamă întreprindere în industria de transporturi este de considerat Societatea Tramvaielor din Bucureşti, constituită, în iqoq, în societate anonimă pe acţiuni, cu un capital vărsat de 6.000.000 lei aur, toate acţiunile fiind în mâini româneşti 1). Ea poate fi socotită ca una din marile realizări economice – operă exclusiv românească „ca concepţie, organizare şi mun – a.

Ne-am ocupat, poate prea detailat de origina şi evoluţia industriilor în provinciile româneşti şi poate ca cetitorul să se întrebe, cu bună dreptate, de ce atâta stăruinţă şi atâta întindere unor probleme caii s-ar lega mai degrabă de istoricul şi evoluţia industriei şi prea puţin de chestiunea ce ne preocupă. Dar am accentuat, de la capul locului, că activitatea de orice fel a Evreilor nu o voi studia în abstract „ci o voi urmări în mediul şi ambianţa în care le-a fost dat să lucreze. Şi am stăruit prea mult, întrucât nu se poate desprinde limpede, în crearea de industrii, nici paternitatea întreprinderii şi nici origirea capitalurilor şi a conducerii. În cele mai numeroase cazuri,

---

4061 11, p. 079 şi urm.

dacă Evreii n-au fost iniţiatorii, precum în realitate n-au fost, ei au dat, însă, o mare dezvoltare industriilor, dispunând: de privilegiile legilor de încurajare, de capitaluri ieftine şi din belşug, întotdeauna camuflate sub formă românească, de posibilităţi infinite de eludare a obligaţiunilor şi de felurite mijloace de a scoate peste graniţă beneficiile realizate.

Vom da, ca încheiere, în rândurile ce urmează, câteva date asupra numărului fabricilor de tot felul din industria mare încurajată a Vechiului Regat, asupra numărului societăţilor pe acţiuni şi a capitalurilor angajate, străine şi autohtone, precum şi asupra naţionalităţii proprietăţii industriale din România pe categorii de întreprinderi.

Astfel între anii 1887 – 1912, sau înfiinţat 769 fabrici şi au lichidat 274, rămânând în fiinţă, dintre cele noi create, 495 fabrici 3).

Situaţia industriei mari încurajate în Vechiul Regat este următoarea Numărul fabricilor este în içoi, de 625; în 1910, de 472 şi, în 1915, de 847; Capitalul investit în acest an atinge 329.227.000 lei, cu o forţă motrică de 119.166 Hp., cu un personal de 58.871 şi cu o valoare a producţiei de 547.105.000 lei aur. Toate aceste referindu-se numai la industria de transformare a materiilor prime; indigene. Cât priveşte industria extractivă, date statistice lipsesc 4).

În domeniul industriei mecano-metalurgice, avem de înregistrat – pornind de la aceiaşi dată, anul 1887 – crearea a 53 industiii, dintre care, 24 numai în perioada 1906 – 12, unele din ele de străini, ca Wolf, Carol Blosel, Albina, etc. 6). Din cele 47T între[407]

prinderi existente în 1906, 293 erau fabrici încurajate, din acestea, 39 din grupul metalurgic 1).

Dacă considerăm evoluţia întreprinderilor economice sub forma de societăţi pe acţiuni, vom avea, în intervalul 1880 – 1913, un număr de 430 întreprinderi, dintre care,

---

407 OIO, asupra industriei mecano-metalurgice din I9i(-.

198 bănci, 168 societăţi industriale, 57 societăţi comerciale şi 7 de asigurare. Cele mai multe se semnalează în perioada 1910 – 1913, cu un număr de 220, faţă de 162 în perioada 1900 – 1910, perioada 1880 – 1900, soldându-se cu un număr de numai 48 s). Iar dacă luăm în considerare personalul utilizat în 847 întreprinderi încurajate de stat, în 1915, 47% din personalul tehnic şi 36% din cel administrativ erau străini e) – bine înţeles că este vorba de personalul tehnic calificat şi de cel administrativ superior.

Să ne referim la naţionalitatea capitalurilor investite în tot felul de întreprinderi:

În 1913, numai societăţile străine, 44 la număr, autorizate să funcţioneze în Vechiul Regat, dispuneau de un capital de 251 milioane lei aur; băncile cu capital străin dispuneau de 106 milioane lei aur, ca mijloace proprii; societăţile anonime dispuneau de 622 milioane lei aur, din care cea mai mare parte era străin B). După origine, capitalul străin era englez în 45%» german în 6.87 o» belgian în xi.8%» austriac în 6.88% – mai ales în petrol, după 1892[408]).

Numai în industrie, capitalul austro-german se evalua la 187 milioane aur şi la un minimum de 400 milioane lei aur plasamentul de capital al aceloraşi puteri capitaliste în toate ramurile de activitate economică românească[409410]). Caracteristic pentru anul 1914 este faptul că credomină băncile cu capital internaţional e), iar industria petrolului şi a lemnului s-au creat numai prin iniţiativa şi acţiunea capitalului străin şi anume prin mijlocul unor filiale ale marilor trusturi internaţionale, de altfel ca şi în industria

408p . 139. 4) Statistica soc. pe acţiuni lo finele anului 1913. 5) Constant Gcor-

409g escu – Problema cap:talurilor streine în România, Conferinţă în 1933. 6) V. N.

410M adgearu, Românizarea vieţii economice, 1937, Bucureşti. 7) Ibid, p. 13. 8) Ibid, p. 6.

de după 1887[411]). Aşa că se poate fixa, pe temeiuri sigure, participarea capitalului străin investit în viaţa economică a Vechiului Regat, la 1.000.000.000 lei aur, ceea ce reprezenta peste 50% din capitalurile active din România – cum spune Constant Georgescu într-o conferinţă în 1933.

La împrumuturile noastre de stat, Germania participa cu 75%, cu peste 1/2 mild, pe câtă vreme, Franţa cu 25%.

Dacă luăm în considerare balanţa comercială a Vechiului Regat pe anii 1899 – 1913 inclusiv, numai în trei ani (1899, 1904 şi 1908), s-a înregistrat o balanţă a plăţilor pasivă, deşi, în acelaşi interval, am avut ca excedent de export 854 milioane aur 1) şi această pasivitate rezultă din strecurarea pe toate căile a beneficiilor rezultate din capitalurile investite în întreprinderi de tot felul. După date produse de Consiliul Superior Economic, în intervalul 1901 – 1915, au rămas în străinătate contravalori de mărfuri româneşti exprimând beneficii ale capitalului străin în România Veche în valoare de 1.182.067.000 lei aur sau în medie anuală lei aur 80.000.000.2), în afară de alte valori expediate pe căi clandestine.[412]

CAP. III.
EVREII SUNT O NAŢIUNE APARTE

Organizarea Evreilor ca naţiune aparte la noi

Evreii au făcut şi fac parte din două mari organizaţii: unele de origine externă sau internă, altele cu caracter făţiş sau secret. Din prima categorie, fac parte: A.I.U. şi I.O.B.B.

Ce este organizaţia I.O.B.B. sau înaltul Ordin B'nai B'rith? Acest ordin a fost întemeiat în 1863 la New York, de la care pleacă ordine în toată lumea. Este o organizaţie

---

411 Ibid, 8. Ibid V. Cilibra, Structura economiei naţionale în rev. Aloci, No. 1 – 3/X/939.

412 flii Bulletin d-information et de documentation B. N. R.

secretă şi este socotit ca sâmburele organizaţiei iudaice internaţionale. Peixotto, Ovreiu american şi mare maestru al înaltului Ordin B.B., trimis, în calitate de consul, prin intervenţia acestuia, în 1870, de Grant, preşedintele Statelor Unite, ca să câştige intimitatea Domnitorului Carol şi să lupte împotriva politicii lui I.C. Brătianu, acest Peixotto este acela care avu o mare parte la întemeierea societăţii secrete israelite „Zionul" din România. Şi tot el este acela care raporta cele mai deşănţate calomnii organelor ministerului de externe american, în legătură cu imaginare persecuţiuni, jafuri şi omoruri ce ar fi avut la Ismail, Cahul şi Vâlcov şi ale căror victime ar fi fost Evreii.

Alături de această organizaţie secretă „Zion", avem şi o organizaţie declarată U.E.P. – adică Uniunea Evreilor Pământeni – întemeiată, în Bucureşti, în primul trimestru al anului 1911 şi care, în 1912 deja, număra 50 secţii, în permanentă legătură cu faimosul ordin. De altfel toţi Evreii, membri ai U.E.P., sunt, de drept şi moralmente obligatoriu, membri ai I.O.B.B., precum sunt şi membri ai A.I.U. fiindcă – spune – cu bună dreptate – B. Duică, că U.E.P. este trupul vizibil al sufletului ascuns care este I.O.B.B.

Primul, I.O.B.B., este guvernul secret al tuturor Evreilor din lumea întreagă şi lui sunt subordonate toate organizaţiile evreieşti. A.I.U. este organul declarat al celui dintâi şi lucrează din ordinul lui, este cu alte cuvinte, organul executiv[413]).

Ce este A.I.U. şi ce urmăreşte această asociaţie? Alcătuită pe principiul solidarităţii şi exclusivismului de rasă, scrie Eminescu „Evreii sunt răspunzători numai pentru Evrei-i ea lua fiinţă, în 1860, la Paris, întemeiată de omul de stat francez Evreul Adolphe Cremieux, urmărind ca scop: *a*) de a stărui pretutindenea pentru egalitatea şi progresul moral al Evreilor; *b*) de a le da ajutor eficace

---

413 2, şi 3) B. Duică, Ovreii pământeni şi sub-pământeni.

tuturor celor ce sufăr în calitatea lor de Evrei şi c) de a sprijini orice scriere de natură să contribuie la aceste rezultate. Comitetul central are sediul la Paris, numărând 124 membri, între care Marele Rabin ai Franţei ca preşedinte onorar; comitetele locale sunt răspândite în toată lumea, iar numărul tuturor membrilor înscrişi nu poate fi cunoscut. În realitate, membrii acestei alianţe sunt toţi Evreii de pe faţa pământului, iar membri declaraţi şi comitetele locale sunt agenţi direcţi ai asociaţiei internaţionale*).

Această asociaţie, vastă ca niciuna pe pământ, a fost şi este factorul de legătură între Evrei, pe de o parte, şi finanţa, presa, diplomaţia şi guvernele tuturor ţărilor, pe de alta. Exercită o tiranie în toate ţările – mari şi mici: capete încoronate, personalităţi de seamă, trusturi capitaliste şi bănci, presă şi administraţie, partide politice; i cultură, etc., toate îi sunt supuse sau trebuie să-i fie, toate îi servesc de instrumente în lupta ce duce pentru îngenuncherea rezistenţei creştine.

De îndată ce s-a întemeiat, această A.I.U., a pornit să-şi exercite amestecul în afacerile noastre interne – fie direct, cum a fost cazul cu A. Crémieux care a descins în Bucureşti în preajma votării Constituţiei din 1866; fie, prin interpuşi, ca baronul Rothschild, care a intervenit, personal, pe lângă Cuza Vodă pentru cauza Evreilor de la noi. De altfel, intervenise, acelaşi baron, şi în 1859, pentru Evreii din Galaţi. În 1867, A.I.U. exercită presiune asupra lui Napoleon III care fu silit să trimită o depeşă Prinţului Carol, invitându-l să facă să înceteze „persecuţiunile" contra Evreilor, atât de contrarii umanităţii şi civilizaţiei, pentru ca, în ziua de 20 Iunie, să revină asupra aceloraşi imaginare persecuţiuni", demne de un alt ev", în care s-ar fi angajat „urâtele instincte ale mulţimii" 3).

Toate lojile dintr-o ţară – sau „district" în termeni masoni – (districtele au dreptul de a fi reprezentate în conducerea centrală din New York) sunt conduse de un

guvern local numit „Sanhendrin” ab[414]

Marei Loje, iar fiecare loje îşi are un comitet numit birou. România formează „districtul 9”. Sanhendrinul este alcătuit din: un mare preşedinte, un întâiu şi un al doilea preşedinte, un mare mentor, un mare secretar, un mate tezaurar, un secretar ajutor şi trei membri; iar biroul lojei, din: un preşedinte şi un vice-preşedinte, un mentor, un secretar-protocolator, un tezaurar, un secretar financiar şi un gardian *)

De la 1877 până la 1889, ordinul I.O.B.B. a purtat la noi numele de „înfrăţirea Zionului” – reprezentantul luptelor de rasă contra noastră. De la această dată, şi-a însuşit numele de Marea Lojă din Bucureşti şi a intrat în relaţii intime cu ordinul din New York. Marea Lojă a fost întemeiată de unul Iulius Fenchel, reprezentantul lojei surori din Germania, acelaşi care a întemeiat şi lojile sucursale din Brăila, Galaţi, Ploieşti, Craiova şi T.

— Severin 2).

La New York, exista, încă din 1913, un „Comitet pentru emanciparea Israeliţilor români”, care ţinea să dicteze la Bucureşti, prin guvern şi parlament d).

În afară de aceste organizaţii, este şi J.C.A. – Jewish Colonial Association, fundaţia baronului Hirsch, o organizaţie anglo-evreiască cu atribuţiunea organizării migraţiilor evreieşti şi întemeierea de colonii acolo unde este cu putinţă cumpărarea sau obţinerea pe orice cale de pământuri.

La această organizaţie uriaşă, se alătură – ca permanentă şi sub semnul binecuvântării rabinilor – sinagoga ovreaiască, acel locaş care trebuie să rămână divin, dar înde se tratează şi se încheie tot felul de tranzacţiuni de la cele mai ruşinoase până la acelea privind gheşefturi obicinuite sau comploturi la fiinţa statului şi a naţiunii în mijlocul căreia trăiesc şi de la care aşteaptă

414 – Scrieri politice, şi sociale: Alianţa israelită. 3) Verox, o. c..

drepturi politice. Sinagoga a fost chemată adeseori de Evreii din România la lupta împotriva guvernului şi a naţiunii sau, de aici şi de la şedinţele sanhendrinului, au pornit asmuţiri ale presei iudeo-internaţionale, chemări la nesupunere faţă de legi, ispitiri la revolte sau organizări economice cu caracter de subjugare.

Dar nici aceasta nu este de ai uns. Evreii din ţările unde sunt destul de mulţi sunt constituiţi în comitete sau organizaţii locale denumite Kahal, care, împreună cu tribunalele evreieşti numite Bet Din, alcătuiesc un stat evreiesc. Toate aceste comitete locale tac parte din organizaţia centrală – Kahalul central sau guvernul central, supus şi acesta unei alte puteri oculte cu reşedinţa probabilă în St.

— Unite şi care, în Evul Mediu, rezida în Siria. 1

Alături de toate aceste organizaţii şi mai primejdioasă ca toate, rămâne totuşi, Francmasoneria, acea alcătuire ocultă, admirabil încheiată îţi toate mădularele ei şi în sânul căreia intră ca membri elemente din toate naţiunile – fără deosebire de religie şi de vederi politice – dar, mai cu deosebire, elemente conducătoare ale politicei, ştiinţei şi economiei. Prin această asociaţie şi cu un ritual ocult, se sapă mai uşor la temelia societăţilor naţional-creştine, a căror solidaritate tradiţională, religioasă şi politică se dizolvă atât de uşor. Conduceiea supremă o deţine O.I.B.B., cu sediul la Chicago împreună cu formaţiile secrete ascendente Bnui Mosche, B-nai Israel, B n-ai Zion, dominate ocult de cei misterioşi înţelepţi ai Sionului[415]), iar Dr. Prof. Paule? cu numeşte Francmasoneria o suprapunere de soc etăţi secrete, o piramidă în vârful căreia tronează un grup de jidovi.

Toate aceste organizaţii – mari sau mici, declarate sau secrete – lucrează, într-un neîntrerupt contact unele cu altele, într-o interdependenţă şi ierarhizare desăvârşită,

---

415 Pl. Becescu – Francmasoneria. Buc. 1936.

toate fiind unităţi perfect organizate şi, la comanda unui comandant văzut, sunt, la rândul lor, la ordinele comandantului suprem nevăzut. Presa mondială şi finanţa internaţională, guverne şi diplomaţie sunt la dispoziţia acestei fantastice şi uriaşe organizaţii, care – prin această presă şi finanţă iudaică şi iudaizată – stăpâneşte tot globul şi striveşte orice manifestare de ordin naţional denat ură să prejudicieze intereselor iudaice.

Presa din România şi toată literatura adhoc sub formă de reviste, studii şi broşuri; meetinguri şi congrese, la noi şi aiurea; agitatori, vizitatori şi anchetatori, indigeni sau străini, care mişunau peste tot, în ţară la noi şi în străinătate; agenţi consulari şi diplomatici din toate ţările; mişcări socialiste şi altele, completau această vastă organizaţie evreiască, năpustită cu toate puterile asupra ţării noastre, încă tânără şi neînarmată ca să fie în stare de a înfrunta o armătură atât de formidabilă. Numai instinctul de conservare naţională, întărit de curajul patriotic al unei frumoase organizaţii, de înţelepciune şi abilitatea oamenilor noştri politici, i-au stat împotrivă şi au reuşit să ocolească marea primejdie ce ameninţa fiinţa statului în devenire, vreme de peste şase decenii. Fiindcă ţara noastră era în perioada de adâncă prefacere, în cadrul legilor uzuale şi al constituţiunilor din 1864 şi 1866, legi cu caracter cultural şi economic-financiar erau necesare: unele ca să încadreze naţiunea în sistemul ţărilor europene, altele cu caracter defensiv – de apărare a intereselor cetăţeneşti faţă cu o organizaţie evreiască concretizată în cuceriri masive pe terenul economi şi spiritual.

b) Presa şi literatura adhoc evreiască

Începutul presei evreieşti în Ţările Româneşti îl face, în 22/3/1857. „Israelitul român" al drului I. Barasch", ilustrul om de ştiinţă", ci în il numeşte S. Podoleanu, în a sa istorie a presei evreieşti, sau „civilizatorul României", unul din întâii pionieri ai culturii europene, ai moravurilor

europene, ai ştiinţei europene" – cum îl numesc confraţii galiţieni, descălecat fiind şi el la noi în 1841 din Brody al Galiţiti.

Unul E.E. Braunşein îl numeşte, creatoiul învăţământului superior român precursorul ştiinţei române –[416]).

Presa evreiască în ţările noastre prezintă o sumă de caracteristici, care de care mai interesante. Ziarele, mai toate, sunt de foarte seuită durată, apar şi dispar repede, ca, mai târziu, să reapară, cu accicşi sau altă conducere, şi mor de inaniţie – din lipsă de cetitori sau din abonaţi indiferenţi ori neplatnici, adeseori şi din spirit de combativitate între grupuri ce nu cad de acord... pe principii, de cele mai adeseori puerile sau factice. Unele sunt scrise în două limbi: în româneşte şi în franţuzeşte, în româneşte şi în limba germană – în idiş sau în româneşte, sau numai în româneşte – dar un jargon foarte ciudat, adică o limbă românească foarte discutabilă. Poartă mai toate, devize pompoase, în manşetă groasă: „Libertate, Egalitate şi Fraternitate, se intitulează, tot aşa de pompos şi enciclopedic: „organ politic, literar, artistic, financiar, industrial, comercial, etc."; poartă titluri sugestive şi impresionante: Fraternitatea, Egalitatea, Dreptatea, Vocea Dreptăţii, Drepturile; Lumina, înainte, Răsăritul şi Aurora; Asimilarea, Emanciparea, Stindardul, Emigrarea, – unele cu îndemnuri spre Palestina, altele spre America sau ca Lumina din Iaşi, condusă de Braunstein – Brănişteanu care recomanda rămânerea pe loc şi dezvoltarea poporului evreu pe meleagurile româneşti – ţară de... baştină pentru Evrei. În linii generale, ele simt impertinente şi au îndrăzneala – cum cia Lumina – să jignească cele mai profunde simţiminte naţionale, precum şi duceau lupta contra bărbaţilor politici care vegheau la apărarea personalităţii naţiunii româneşti; altele continuau să

---

416 La presse juive en Roumanie iu Revue hébràique, 1913, Paris.

dovedească vechimea de veacuri a naţiunii evreieşti pe plaiurile dacice, tot aşa de veche, dacă nu şi mai veche ca naţiunea română, etc. Unele din ele, ca „Piogresul”, îmbrăcau caracterul de organe antidinastice sau ca „Lumina” (1905), organ al curentului de propagandă social-democrată.

Printre distinşii publicişti”, celebri” mulţi din ei, remarcăm de alungul deceniilor, nume ca acestea, sânge pur daco-roman: I. Barasch, Antoine şi Armand Lévy, Feldmann-Câmpeanu „primul care îşi românzează numele”, Naftali, Popper, Cabane, Arie Sielberstein, Carmellin, A.L. Tobei, Auerbach, Gold, Huiwitz, Schwartzfeld, Braunstein – mai târziu Brănişteanu, Paucker, Steinberg, Agatstein, Beck, H. SanCerbu, I. Rubinstein – I. Rubis – în româneşte Sache Petreanu”, unul din cei mai curagioşi publicişti”, etc. Şi ultrademocraţii, ca Max Wecsler, L. Ghelerter!”. Gheiler, etc. cu care începe presa socialisto-comunistă.

Dăm, în notă[417]), nenumăratele periodice apărute, cronologic, între 1857 şi 1906, şi dăm, cu litere groase, nume cu răsunet în străfundurile istoriei noastre, ca: Zion, Ahavvath Zion, Dragostea de Sion, Vocea Sionului, Darabana, Dorul Sionului, Tribuna Sionului, Tribuna israelită; Maccabeul, Hajoetz, Bar Koscheba, Kadimali, Judenland, etc. – toate organe sioniste prin care se potoleşte r. ostalgia pentru Palestina.

Dacă toate acestea, sau cele enumerate în notă, au fost sau nu cetite, au întreţinut ele, totuşi, o atmosferă de enervare şi serveau ca punct de plecare sau ca temei aparent pentru presa şi diplomaţia[418]

---

417 Vezi S. Podoleanu, op. cit. 2) A. I>. Xenopol, Istoria Românilor, v. XIV, p- 156 – 157. 3) Ele au apărut respectiv: Bucureşti, 1902 ; Paris, 1869; Paris, 1899; Bucureşti, 1913.

418 Vom cita după două izvoare şi alte surse – acestea după S. Podoleauu, in ..Istoria presei evreeşti din România”, 1857 – 1900 – Buc. 1938 : ..Israelitul Român” în 22.3.1857, iu româneşte şi franţuzeşte, de

străină de a se sesiza de stările aparente de la noi. În cele ce urmează, vom avea prilejul a cita pasagii caracteristice din această presă, ca să scoatem în evidenţă caracterul de agitaţie permanentă ce o întreţineau, ca şi curajul şi sfidarea cu care răspândeau calomnii sau împroşcau insulte în bărbaţii care conduceau tânărul regat – România în devenire.

De îndată ce în sufletul Evreului a născut dorinţa de

I. Baraselişi Armand Lévy ; „Caseta română” in româneşte şi idiş. de Feldmann-Câmpeanu ; ,.Timpul” – Die Zeit, în Bucureşti, in 17.29.5.1859, în aceleaşi jargoane, de Naftali, Popper şi Caliane ; in Aprilie 1859, „Et ledaber” – Timpul de vorbit, în idiş, de Arie Sielberstein, in Bucureşti ;i Sept. 1865 : ..L-écho Danubien -^în româneşte şi franţuzeşte, de S. Carmellin, la Galaţi, cu subtitlu ,.comercial, agricol, industrial, artistic şi literar” – foaie nomadă, fiindcă Îşi mută mereu sediul ; 1867 .,Presa Română” la Brăila, cu care fuzionează cea de mai sus. şi trăeşte la Bucureşti, până în 1871 era tribuna pentru apropierea Evreilor în epoca când începuse antisemitismul ; 5 Aprilie, 1866, „Viitorul”, la Galaţi in româneşte şi franţuzeşte, de Antoine Lévy – hebdomadar ,.politic, moral, religios, comercial, artistic”; 3! Dec. 1866 : „L-Espérance” in Bucureşti, de acelaş Antoine Lévy ; iu 1869. L-Etoile d-Orient”, in Bucureşti, de Armand Lévy – un agitator evreu francez care s-a pripăşit la noi pentru nobila cauză a emancipării Evreilor din Principatele Dunărene ; acelaş Armand Lévy face să reapară, în 1867, „Israelitul Român” : iar in 1887, la Paris, unde a fost expulzat, reeditează ..Echo d-Orient” – jurnal, internaţional, politic, literar, artistic, financiar şi comercial – ca continuare a ziarelor „Concorde” din Budapesta şi „Echo Danubien” din Bucureşti; in 16 Aprilie 1871, apare ..Rumânisclie Post” – mai pe urmă „Poşta Română”, de Peixotto, consul american, evreu de origină ; 24 Sept. 1872, ,.Vocea Apărătorului” la Iaşi, organ ,.politic, literar şi comercial”, cu deviza . Libertate, Egalitate”, de M. Eeldmann, cu concursul elevilor : Schwartzfeld. Rosenblum şi Paucker care, nu prea târziu, se vor distinge ca luptători şi istorici ; 16 Sept. 1876. ..Prezentul”, la Bacău, de A. L. LObel, 1879, „Fraternitatea”, la Bucureşti, de I. Auerbach şi A. S. Gold ; acesta din urmă, neinţelegându-se cu tovarăşul de idei, scoate, In 1880. „Apărătorul” in Bucureşti ; 18 Oct. 1882, „Stindardul”, la Focşani, de Ad. Steinberg; 1 Iulie 1883, ,.Cumpăna” – primul organ zilnic – mai târziu, „l-Indépendance Roumaine” ; 1890, „Egalitatea” de M. Schwartzfeld ; „Emigrantul”, in idiş. la Galaţi şi Focşani, propovăduind mişcarea de emigrare ; 2 Mai

a se şti chemat şi la conducerea ţării, văzându-se bogat şi mult la număr, au început să apară de sub teascuri şi lucrări literare adhoc – cele mai multe din ele elucubraţiuni, căutând, nici mai mult nici mai puţin, să dovedească, cu arguţii neserioase, continuitatea Evreilor în Dacia Traiană şi atâtea alte teorii umanitariste, atât de scumpe Evreilor – teorii despre care vom vorbi cu alt prilej.

Prima broşură care pune chestiunea israelită în Ţările Româneşti pe tapet şi rămâne, ca atare, începutul marei lupte, este „D-Emancipation des Israélites en Roumanie” a aceluiaşi Iuliu Barasch care a întemeiat presa evreiască în România. Broşura a apărut la Paris, în 1861, sub pseudonimul „Un israelit român”. Este primul pas – scrie A.D. Xenopol – prin care Evreii cer egalitate de drepturi, prima verigă a seriei însemnate ce se dezvoltă încă sub ochii noştri. Şi aceste păreri anonime (nu se ştia pe atunci adevăratul autor) – continuă acelaşi istoric român – fură îmbrăţişate cu mare căldură de toată presa evreiască, iar Carvalho, preşedintele A.I.U. la Paris, scria unui mare ziar ce reprodusese broşura că „lucrarea (aceasta) va fi luată de bază la negocierile ce ar fi întreprinse pentru a sprijini dorinţele coreligionarilor români” 2).

1885, ..Ecoul Tinerimei” la Iaşi . ••1885, , .Vocea Dreptăţii” – - tribuna liberei cugetări, de Marcu Schwartz ; ..Viaţa israelită” de Carol Agatstein In Bucureşti ; Oct. 1880, „înfrăţirea”, iu Bucureşti, propovăduind cm grarea in America1 în 1886, apare „Revista israelită” publicaţia înfrăţirii Ziou a lui M. Beck ; in 1903, Lumea israelită. in Bucureşti.

Intre 1887 1897, apar Lumina, Fraternitatea. Propăşirea. Egalitatea. Înainte,

Asimilarea, Emanciparea. Drepturile, Pământeanul, Dorinţa – propagând curentul de socialism, de emancipare şi asimilare.
Alături de toate acestea, apărură. Intre 1897 – rgi2. o sumă de organe evreeşti Jouiste, pe care le am enumărat mai sus. Vezi V. Săghinescu şi B. Duică. operele citate.

Până în 1910, vor apare o mulţime de studii care să revendice acelaşi lucru: emanciparea Israeliţilor Români, studii – mai mult sau mai puţin bogate şi mai mult sau mai puţin serioase – scrise fie de Evrei români, fie de Evrei străini sau de evreofili şi de A.I. TJ. Pe la începutul deceniului al doilea al secolului nostru, apar studii mai bogate şi cu pretenţii de înaltă atitudine ştiinţifică despre care vom vorbi.

Contribuţiunea Românilor autohtoni la această problemă este destul de bogată, fără, însă, a întrece pe Evrei. Lucrări de temei în această privinţă sunt: studiul lui I. Lahovary: „La question Israélite en Roumanie" *", La question des Israélites en Roumanie" de J. Lévy; „Étude sur la condition des Étrangères d-après la légistation roumaine" a lui V. Boierescu; „La Roumanie et les Juifs" a lui Verax; „Studii economico-sociale" a lui A.C. Cuza; „Istoria Evreilor" a lui N. Iorga 8) şi alte câteva. 1

Dar Evreii nu sau mărginit numai la acele ziare cu caracter efemer, apărând la intervale neregulate, care se adresau aproape exclusiv naţiunii evreieşti şi nu aveau răsunet în marea masă a poporului nostru. De aceea, ei s-au constituit din vreme în acaparatori ai marilor cotidiane naţionale – ea redactori şi reporteri în majoritate zdrobitoare, ca directori şi proprietari, sau conducători ai oficioaselor partidelor şi guvernelor. „Adevărul", al cărui tiraj întrecuse pe acela al marilor cotidiane naţionale, era în întregime în mâinile lor, el era monitorul evreisinului românesc – cum îl numeşte un scriitor – şi era întotdeauna pus la mezat, oricui da mai mult şi numai dacă servea interesele evreieşti.

Eininescu, încă de prin deceniul VIII al secolului trecut, constată că Evreii au făcut din presa europeană otravă, cu misiunea de a asmuţi pe cei tari împotriva celor slabi, pe duşmanii noştri seculari împotriva Românilor de peste munţi, pe toţi oamenii de stat străini împotriva

tânărului nostru stat[419]).

„Băgaţi de seamă – ne atrăgea atenţia, în 1900, marele prieten Houston Stewart Chamberlain – ca Evreii să nu ajungă să domine opinia publică prin gazete, minţile şi inimile prin stăpânirea şcolii şi a producţiei de librărie 2). Şi lucrurile s-au petrecut aidoma. Cu mult înaintea lui Chamberlain, A.C. Cuza constata următoarele: „... căderea presei în mâinile unui neam străin şi neasimilabil, element dizolvant prin excelenţă, este o adevărată nenorocire”. Şi aceasta a devenit fapt împlinit din momentul în care ziaristica a devenit o carieră lucrativă, când ea a trecut, ca şi în alte ţări, în mâinile Evreilor cu al căror spirit de şarlatanism şi de speculă neleală se potrivesc de minune asemeni întreprinderi, în care pui un capital dubios de cunoştinţe şi de inteligenţă pentru ca să scoţi foloase însemnate a).

Odată stăpâni pe această tribună, stăpânitoare a opiniei publice şi corectoare a actelor guvernului şi parlamentului, ei emiteau certificate de capacitate şi fabricau opinia publică după interesele lor, transformau în eroi ai zilei oameni ce ar fi trebuit să rămână pe vecie în întuneric, nulităţi inculte şi lipsite de scrupule şi, cu o diabolică dibăcie, reuşiseră să aţintească atenţia minţii tuturor a numai asupra intrigilor, frământărilor şi dihoniilor politice pentru a-i împiedica să vadă sistematica şi stăruitoarea lor acaparare a comerţului şi industriei ţării noastre – cum se ridică cu filipica lui marele prozator I.A. Brătescu-Voineşti în scrisoarea adresată, în 1941, drului N. Lupu, în întregime valabile şi pentru perioada de atunci[420421]).

Tot Evreii au introdus şi anonimatul în presă, acel

419 op. cit., p. 50. 2) M. Svhwcin – . Vttptc şl Idol, igji, p. 101 şl urm.

4201) Scrieri politice şi sociale. 2) Apărarea Naţională din 1900. 3) Op. cit. p. 56.

421 Scrisoare deschisă d-lui dr. N. I.upu, publicată in „Curentul” din 28 Noembric, 1941.

bandit mascat care atacă pe trecătoridelà spate cu toată laşitatea şi datorită căruia ei ştiau Mrt apară cu toată aparenţa unor RomAtii chemaţi să îndreptete şi să creeze opinie publică. Vorbind despre arenst a, A.V. Cu za nerin, fu 18 f) o, că, la adăpostul anonimatului admis în cu/. îl ai i<\ orice duş man, fără a fi bănuit măcar, atacă, în numele unui umanii aiism perfid, însămi bazele dezvoltării unui popor, căutărul să comproinită pe adevăraţii patrioi şi tăspămliud, cu rea credinţă, idei greşite* care înrâure Mc minţile întotdeauna gene roase ale tineretului *).» Şi, în felul acesta, au prostitnat cea mai nobilă tribună de difuzare a înaltelor idealuri, după cum au prostituat comerţul şi industria, amorul şi artele, şcoala şi căminul familiei, viaţa politică, ca şi idealurile noastr ce e nud fiule.

Căutărul să facă parte integrantă din naţiunea ioinănească – aceasta, însă, numai ea aparenţă – l-îvreii se organizau să – vi dură realmente o viaţă aparte. Ca atare, ei au căutat să-şi aibă şi teatru evreiesc. Un oarecare Abraham Goldfadon, fiul urnii ceasornicar, născut, în 18, p>, în Vechiul Constantin din Podolia, cu şcoală rabinică în Jitomir, fost profesor de religie la Simferopol şi Odessa, fost şi negustor de pălării de dame, deschide în 1878, în cocioabele utilii fabricant de bere din mahalaua Jignitvi din Bucureşti", Teat rul-Goldfadvn-Tliul ia-Jigniţu pe care I au cunoscut şi vizitat toţi ilvivii bucureşteni a).

Dar un-teatru evreiesc nu putea să aibă răsunet în marea masă a poporului ronj Anesc şi pe scena străină a acestuia nu puteau să delii teze ideologiile care dizolvau temeliile dezvoltării noastre ca stat şi naţiune. Aşa că, paralel cu viaţa teatrului evreiesc, Kvreli tineri şi tinere foarte dotaţi cu talente de artă pătrundeau 111 opera şi teatrele româneşti, lansaţi cu diiirambe de criticii de artă de la marile ziare stăpânite sau comanditate de ei. Aşa că nu va trece mult timp şi ne vom trezi în faţa unor teatre şi scene iudaiznte sau mergând spre iuduiznrv.

După M. Schwelg, existau, în 1917, 189 o ganizaţii şi

instituţiuni ev re v şti, declarate, numai în capitală dintre care: 39 soc.

de ajutor reciproc, 15 soc, de ajutorrre în timpul războiului, 4 cope* riitive 1 teatru, 9 organe de presă, 6 şcoli secundare şi 13 primare, etc. etc.

c) Şcoala ovreiască şi Evreii în şcolile publico româneşti

Art. 54. anexa I. din Regulamentul Organic glăsuia astfel cu privire la frecventarea de către livrei n şcolilor noastre: „Copiii Înreilor pot fi primiţi tu şcolile publice ale ţării, totodată cu condiţia expresă de* a îmbrăca acel aş costum ca şi ceilalţi elevi”. Socotind portul iudeo* polon: haine negre largi cu caftan tradiţional, pe care Evreii din Prin* 1

cipnte le-au adoptat eu bucurie, ei mi uniciiu pătrunde în şcolile româneşti îmbrăcaţi în acest fel. DAndu şi seamă de importanţa învăţării ia şcolile publiée, Iwreii au fttvui tot < e le-a sunt în puf iută ea să sten alături de creşt lui în bănci, De aceea zice S. Vodolcanu „primul pan Mpre modernizare şi progres îl fac Iwreii din Molotiva în 1847 când câţiva tineri obţinură de la Mihai Sturdza un ofis domne Me de a-şi Mvliiinha portul” potrivit prevederilor art. 54 suscitat. Un oarceale Kinkelstein a înfăpt uit această minune”. –)

Astfel, şcolile Jwroilor păm Anieiii au început a funcţiona, nu fără destule lupte aprige între cele două tabere evrecşti –. elementul reacţionar şi cel progresist, încăierări aprige care au avut loc chiar în Sinagoga Mare din Bucureşti după decenii lungi de ciocniri în surdină8). Consulii străini austrinei şi germani au întemeiat la Bucureşti o şcoală pentru Iwreii sudiţi, iar în 1831, I. Barasch şi I.L. Weinberg reuşesc să inaugureze, în 28 August 1852, o şcoală regulată pentru copiii israeliţi, iar M. J {. Vinkelstein, eu fratele Bernhard, întemeiază, în 1854, la Iaşi”. prima şcoală de băcţi ismelito-roni Ană, cu caracter privat, căci nu era chip a îndupleca ţie

conducătorii comunităţii pentru întemeierea unei şcoli moderne din fondurile obştei” 8).

În 1H01, Iwreii capătă dreptul de a avea şcoli confesionale pe jtemciul toleranţei religioase, principiu proclamat de Convenţia de la Paris4). Cererea de a avea şcoli cu limbă de predare germană le-a fost respinsă potrivit dispoziţiilor din art. 97 din aşezământul şcolii *).

Este interesant să se cunoască ceea ce se învăţa în şcolile ev rec şti, înmiite „heder” sau în şcolile confesionale evrecşti maghiare, ruse «au române – la materiile religioase. Profesorul cure îi iniţia în învăţătura talmudică se chinină Melamed: Talmudul îşi trage obârşia în per> coptele fariseice şi se compune din colecţia acestora „MişnaM şi din comentariile „Glienmra” – un amestec ciudat în care se propagă: convingerea că Iwreii sunt o rasă superioară, ura contra altor popoare, furtul proprietăţii ne-Itvreilor, minciuna şi jurământul strâmb, pe care însuşi Iehovnh l-a depus pentru fericirea poporului ales, jaful şi camătă, botezul în religia creştină comandat de interese, été. Klevii absolvenţi ni acestor „heder” capătă titlul de Talmud-hahami 6).

Cu timpul, însă, copiii evrei admişi în şcolile statului cresc ca număr în proporţii îngrijorătoare. Astfel, în 1891, numai patru şcoli primare din Iaşi numără 309 copii români faţă de 501 copii evrei; iar în Inşi şi Vârgu-Prunios se înregistrează 047 Românce la şcolile primare şi 600 Evreice 7. l) a: a în 1864 mim Arau 30 elevi în şcolile din ţară. În 1878 ating li°/O iar în unele oraşe 50%; 1882/83, 15% în şcolile urbane, iar în unele localităţi cu majorităţi exreeşti 75%. Ca urmare în 1893 intervin legi restrictive, fiindcă copiii băştinaşilor rămâneau pe din afară.

Pentru anul şcolar 1900 – 901, găsim 1871 elevi evrei frecventând şcolile secundare, dintre aceştia 796 în licee şi 179 la şcolile comerciale; 141 fete la şcolile secundare şi 107 în cele profesionale; 56 în şcolile de Belle-Arte din ambele capitale şi 213 în conservatorii. În învăţământul

superior, sau înregistrat, până în 1902, 263 titraţi, dintre care cei mai mulţi – 183 în medicină şi 73 în farmacie, restul de 8 în drept, în litere şi în ştiinţă 1). Era grea viaţa pentru un profesor evreu pe vremurile acelea, iar cariera de avocat îi era închisă.

După J. Lahovary, din 68.000 elevi la şcolile primare urbane, în 1899, 3800 erau evrei; din 21212 elevi în şcolile secundare, 1585 erau Evrei; iar din 3840 studenţi, 342 erau Evrei[422423]).

În Basarabia, erau, între 1858 – 59, 4 şcoli evreieşti de stat gr. I şi gradul II, cu 15 profesori şi 172 elevi, alături de 2 licee clasice şi cu internat, numărând 31 profesori cu 342 elevi; în 1889 – 90, la o populaţie şcolară de 38301 copii cu 596 şcoli, erau 101 chederi – şcoli evreieşti *)

În Ardeal, Evreii au frecventat aproape fără excepţie şcoalel ungureşti. Şcoli confesionale civile evreieşti – cu limba de predare maghiară – erau în număr de trei, numărând 479 elevi, instruiţi de îl profesori, alături de 3 şcoli confesionale greco-ortodoxe şi greco-catolice cu 291 elevi şi 26 profesori, pentru un total de 3V2 milioane locuitori – pe câtă vreme Ungurii şi Evreii dispuneau de 102 asemenea şcoale4). Românii dispuneau de 6 licee confesionale cu 1767 elevi – Evreii frecventau numai liceele maghiare *).

d) Agitaţii evreieşti şi reacţiuni naţionale.

În perioadele anterioare. Evreii, deşi stăpâni pe mare parte din bogăţiile ţării, îşi vedeau, totuşi, liniştiţi de afaceri – cel puţin în aparenţă şi săpau, neauziţi şi nevăzuţi, la existenţa ei. De abia, pe ici pe colo, documentele ne vorbesc de anumite plângeri respectuoase supuse cercetării Domnului sau Guvernatorului rusesc. În perioada de faţă, însă, lucrurile se schimbă cu totul. Evreii

---

422 Verax, p. 235 – 36. 2) J. Lahovary, La question Israélite en Roumanie, Buc.

423d e motive a legii învâţâmântului secundar din 1928.

de acum sunt mulţi. Hi au trecut dincolo de câteva sute de mii şi tind să încheie jumătate de milion în Vechiul Regat. Între 1854 – 1867 numai, mediaeanuală a invaziei ar fi fost de peste 26.000 – cum spune un document al vremfi ceea ce, însă, nu poate să fie adevărat pentru toţi aceşti 13 ani. Şi, încurajaţi din afară, ei devin agresivi şi impertinenţi. În celelalte provincii sub stăpânire străină, iudaizarea continuă încurajată de toţi factorii şi de toate forurile. Ca atare, acolo, orice rezistenţă şi reacţiune erau cu neputinţă. Ceea ce nu avea loc, însă, în provinciile libere.

Vechiul Regat trecea, de la 1856 încoace, prin cele mai adânci transformări politice şi, ca atare, prin cele mai mari greutăţi. Prin tratatul de la Paris care încheia războiul din Crimeea, Principatele Române căpătau un nou statut garantat de Marile Puteri şi ieşeau de sub stăpânirea rusească; în 1859, aceleaşi Principate îşi alegeau un singur domnitor a cărui fiinţă era condiţionată de voinţa Sultanului, dar mai ales de aceea a Puterilor semnatare ale Convenţiei de la Paris; în 1866, se punea marea problemă a întemeierii unei noi dinastii, cu un principe străin – pe temeiul unei noi constituţii, cea dintâi naţională; în 1878, problema neatârnării şi a întemeierii regatului se punea, iarăşi, în faţa Puterilor garante şi semnatare ale tratatului de la Berlin. Alături de toate aceste acte politice, se puneau în faţa tânărului regat atâtea alte probleme de înalt ordin social, financiar şi legislativ care nu se puteau dezlega, de cele mai adeseori, prin puteri proprii sau atât de uşor.

Evreii, sesizând bine toate greutăţile ce se puneau tânărului regat, i s-au pus de-a curmezişul. Sosise momentul prielnic ca să-şi câştige o poziţie solidă în statul român şi anume drepturile politice, adică o totală nestingherire în toate manifestările vieţii noastre de stat şi, ca atare, au exploatat totul în favoarea lor. Agitaţiile, sistematic organizate, sau ţinut lanţ. Răul, pricinuit de toate acestea, a fost imens: Evreii au reuşit ca chiar ţările

prietene nouă să ne devină neprietene; finanţa şi diplomaţia iudeo-internaţională, asmuţite de Evreii de la noi, de Alianţa Israelită Universală, ca şi de toate celelalte organizaţi uni, ne-au impus împrumuturi şi renunţări sau atitudini umilitoare, presa iudeo-masonică de la noi şi a celor două continente, prin urletele ei, ne-au zguduit existenţa. Totul s-a petrecut în perioada refacerii noastre, a dezvoltării noastre ca stat, tocmai în acele momente când simţeam nevoia de sprijin din afară şi de linişte cât mai mare înăuntrul ţării.

Deşi mereu tulburată în statornicirea unui sistem de legiuiri de natură să asigure o bună şi normală funcţionare întregului aparat de stat şi, totodată, întregii fiinţe a naţiunii, conducătorii noştri, neînfricaţi şi cu dragoste de ţară, îşi urmăreau cu tenacitate ţinta propusă. Toate măsurile, deciziile şi legiuirile elaborate se pot clasifica în aceste grupe: legi şi măsuri cu caracter de apărare a fiinţei economice; legi şi măsuri contra aşezării străinilor la sate şi cu caracter de apărare a pământului strămoşesc de înstrăinare; legi de apărare a fiinţei spirituale a naţiunii şi, în fine, crearea de aşezăminte fundamentale cu caracter de credit, etc. Cu un cuvânt, toată lupta noastră împotriva Evreilor îmbrăca un caracter pur defensiv, de apărare a fizionomiei rasiale şi de înstrăinare a teritoriului naţional. Pe de altă parte, însă, Evreii au dus o luptă dârză de pătrundere în cetatea românească, pe calea de agitaţii permanente: împotriva principiilor constituţiei noastre, a întregii noastre opere legislative şi în contra tuturor măsurilor administrative ce îi priveau direct sau indirect. În atingerea acestui scop, ei utilizau toată puterea finanţei şi diplomaţiei internaţionale, campanii violente de presă, tot felul de calomnii într-o literatură defăimătoare – toate încurajate şi puse la cale de A.I.U., de lojile masonice şi întreaga lor organizare formidabilă – vizite ale „marilor” Evrei din străinătate, intervenţia sinagogei şi a havrelor jidoveşti, prin anateme, excomunicări, condamnări, etc.

Erau, începând cu anul 1856, două forţe în luptă de exterminare în această ţară: una, pe faţă, conştiinţa naţională românească, alta, obscură şi primejdioasă, – puterea iudaică – dezlănţuită şi asmuţită de toate organizaţiile jidoveşti – locale şi internaţionale, politice şi religioase, urmând să capete îndrituiri cel puţin egale faţă de naţiunea suverană.

Pentru ca să înţelegem mai bine temeinicia pretenţiunilor evreieşti, dăm mai jos poziţia juridică a Evreilor în lumina vechilor noastre legiuirj şi hrisoave, a actelor administrative şi a constituţiunilor, până la Unirea cea Mare.

Din cele mai vechi timpuri, Evreii au fost socotiţi ca străini, nefăcând parte din corpul nostru naţional.

1. Ştefan al IV al Moldovei ar fi enrs în 1526, un hrisov prin care porunceşte căpeteniilor ţării din toate ţinuturile ei de a observa şi de a nu învoi înstrăinarea de pământ, păduri, bălţi şi chiar case Jidovilor şi doar nici „împosesiere"; acei Jidovi care se vor fi aflând în ţară să fie cu paşapoarte în bună regulă şi să nu le învoiască specula sau precupeţia cu obiecte de hrană şi băutură şi a nu le tolera sălăşluirea în ţară – sub niciun cuvânt – acelor Jidovi care nu garantează onestitatea şi nu au bani cu care să poată face alte specule în ţară – încuviinţate de legiuiri. Jidovii – conchide hrisovul – sunt mai primejdioşi naţiei române, ca barbarii din vechime. Şi ameninţă cu moarte prin spânzurare pe dregătorii care vor călca ordinul dat şi pune în vedere ocârmuitorilor a prefera („a protimişi") pe negustorii români la antreprizele publice faţă de Jidovi – mai ales care mituesc pe slujbaşii ţării, făcând să sufere negustorii băştinaşi. Hrisovul está, însă, un act apocrif.

2. Petru Şchiopul, în 1579, izgoneşte pe Evrei din Moldova, precum făcuse şi în Muntenia, pentru pagubele mari ce aduceau negoţului român – prin matrapazlâculi şi specule neoneste şi pentru camăta cu care devastau poporul.

3. Ştefan Mihai Racoviţă, dispune, în 1704, ca „străinii de neam roman, şi cu deosebire Evreii care se vor aşeza în ţara noastră, să nu aibă voie a cumpăra moşii, nici vie, nici casă, nici prăvălie sau dugheană.

4. Grigorie Chica al Moldovei, scoate, în 177 b, pe toţi Evreii care se oploşiseră prin sate.

5. Ion Camgea al Munteniei, prin codul său din 1816 şi Callimachi, prin codul din 1817, hotărăsc că Evreii sunt opriţi de a avea aci proprietăţi în bunuri săteşti. Codul Callimachi interzicea şi Armenilor de a poseda pământuri, dar acestora îi era îngăduit de a poseda casc la oraşe, ca şi Evreilor „dar şi vii – ceea ce nu îi era îngăduit Evreilor.

6. Ioniţă Sturdza, domnul Moldovei, îi socotea naţiune aparte, de aceea înfiinţase „gabela”, acel fel deosebit de a se percepe contribuţitinile Evreilor, în întregime neobicinuit celorlalţi locuitori ai ţării. Acelaşi domn – în unire cu Mitropolitul Veniamin Costaclie, cu episcopii şi boierii – întăresc cu stricteţă toate restricţiunile date până acum împotriva Jidovilor.

7. Iată cum sunt aşezaţi Evreii în lumina Regulamentului Organic. În art. 94, Anexa P., cu titlul „Naţiunea evreiască”, art. L.: „Îi este oprit – naţiunii evreieşti – după vechile obiceiuri, de a lua în arendă pământuri locuite; în art. XX, se regulamentează felul Evreilor de a-şi procura carnea, fie la măcelăriile creştine, fie la cele evreieşti; în art. LII, se reglementează dreptul de a lucra la distilerii prin sate, dar nu şi prin oraşe, unde ca şi creştinilor nu li este îngăduit; art. LIII, glăsuieşte de felul cum se vor percepe taxele Jidovilor datorate statului, după vechiul obiceiu asupra cărnii şi păsărilor – aşa cum au cerut-o ei numindu-se „naţiune evreiască” şi a cărei adjudecare se va face în sinagogi, în prezenţa unui slujbaş al autorităţii şi al delegaţilor tuturor claselor Evreilor; iar art. LIV, statuază felul cum copiii Evreilor pot fi admişi în şcolile publice ale ţării, cu condiţia expresă de a purta aciiaş costum ca şi ceilalţi elevi.

Art. 94 mai prevedea ca, în recensământ, să se stabilească situaţia fiecărui Evreu, cu scopul ca aceia care ar trăi fără căpătâiu sau fără a avea vreo meserie, să fie eliminaţi şi ca asemenea indivizi să nu mai poată intra în Moldova.

8. Mihail Sturdza emite, în 1836, un hrisov către cârmuituri ţării prin care statorniceşte că Jidovilor stabiliţi în Moldova nu li este îngăduit a cumpăra vii sau moşii şi nici ţinerea în arendă, ordonă catagrafierea tuturor a aflători în ţară şi învoieşte rămânerea numai acelora care se vor găsi că posedă mijloace de existenţă sau vreo meserie folositoare ţării, dar cu paşapoarte în regulă şi fără nicio chezăşuire personală prevăzută supuşilor străini.

În 1835, se repetau ordinele de a fi împiedicaţi Evreii – în conformitate cu Regulamentul Organic – de a lua moşii în arendă, iar o decizie a Conciliului, confirmată de Domn, interzicea tribunalelor de a legaliza contractele de arendă, cu stipulaţiunea ca judecătorii care vor contraveni să fie destituiţi şi daţi judecă fii.

În art. 4 al regulamentului de la 1 Iulie 1839 al guvernului Sturdza, cuprinzând instrucţiuni severe şi amănunţite cu scopul de a se împiedica invazia Evreilor şi de a suprima vagabondajul înăuntrul ţării, ni se dă definiţia a ceea ce trebuie să se înţeleagă prin vagabonzi repartizaţi în patru clase. În art. 35, se statuează foarte limpede poziţia juridică a acestor cete de vagabonzi: „Evreii neposedând în Principat alt drept decât acela de a face comerţ şi de a plăti contribuţiunea care revine statului, niciun Evreu nu va fi împiedicat de a părăsi ţara”.

9. O decizie a Consiliului Administrativ, datată la 11 Martie 1840, recomanda ca să nu fie exceptaţi, de la măsurile menţionate în regulamentul de la 1839, nici Evreii născuţi în ţară, ci, întâmplându-se cazul, de a-i goni din ţară, ca şi pe cei născuţi în străinătate, în conformitate cu spiritul instrucţiilor care au ca obiect de a curăţa ţara de derbedei.

Din cele până aci expuse, reiese limpede că Evreii erau socotiţi naţiune aparte şi că înşişi ei se socoteau ca atare şi nu aspirau deloc la alte revendicări cu caracter civil sau politic, mulţumindu-se numai cu libertatea de a face comerţ nestingheriţi.

10. Asemenea aspiraţiuni se întrevăd numai începând cu anul 1856 când anumite Puteri participante la Conferinţa Ambasadorilor de la Constantinopol – anume Franţa şi Marea Britanie – chemată să aşeze bazele viitoarei organizaţii a Principatelor Române, au introdus, în Protocolul de la 11 Ianuarie 1856, două articole privind mai ales pe Evrei cărora – trecându-i sub rubrica de străini şi clasă a populaţiei – li se rezerva, prin art. XV ŞI XVII, dreptul de a poseda bunuri nemişcătoare în amândouă Principatele şi, fără nicio deosebire de naştere sau cult, de a se bucura de egalitatea drepturilor civile şi în mod particular de dreptul de proprietate sub toate formele, cu condiţia expresă ca exerciţiul drepturilor politice să fie suspendat pentru indigenii supuşi unei protecţii străine. Dar aceste stipulaţiuni nici n-au fost discutate la Congresul de la Paris. Viitoarea organizare a Principatelor era lăsată în grija Adunărilor obşteşti şi a unei Comisii europene constituită din delegaţi ai tuturor puterilor semnatare.

Această Comisie s-a ocupat numai cu acordarea de drepturi politice indigenilor de rit creştin. Comisarii britanic şi cel francez care au încercat să se ocupe de acordarea unor asemenea drepturi şi Evreilor n-au reuşit în aceasta, pe câtă vreme comisarul rus s-a pronunţat contra.

declarând că „starea morală şi socială a Evreilor în Moldoya este de aşa natură că admiterea lor de a se bucura de drepturi politice şi suprimarea anumitor restricţiuni legale ce îi privesc pot aduce mari neajunsuri”. Nici intervenţia Evreilor pe lângă Conferinţa de la Paris şi nici aceea a baronului Rothschild – primele intervenţii directe pe lângă străini – n-au avut niciun succes.

Prin art. 46 din Convenţia de la Paris din 19 August 1858, conţinând dispoziţiile noii constituţii a Principatelor, se stipula categoric în chestiunea evreiască: „Moldovenii şi Valahii de orice rit creştin se vor bucura deopotrivă de drepturile politice; exerciţiul acestor drepturi va putea fi extins şi la alte culte prin dispoziţii legislative” – extin, (lere cu caracter pur facultativ şi nicidecum obligatoriu, aşa că şi acvm Evreii rămân în afară de naţiunea română – adică o naţiune evreiască.

Până aci, Evreii s-au mulţumit şi cu această situaţie, fără a se socoti câtuşi de puţin nedreptăţiţi sau scoşi afară din legéi fiindcă, în calitate de sudiţi erau mult mai bine situaţi ca indigenii. Ei vor începe lupta odată cu îndemnul venit de la Paris, prin publicarea broşurii „Emanciparea Israeliţilor români” a lui I. Barasch – secundat şi de puyinele ziare ale lor apărând la noi, dar mai ales de presa europeană la dispoziţia Alianţei Israelite Universale.

Agitaţii ale Evreilor au avut loc mai de mult în Ţările Româneşti, dar ele erau mai mult nişte rugăminţi respectuoase şi atitudini liniştite. Pe de altă parte, înşişi şefii noilor curente politice erau câştigaţi sufleteşte pentru emanciparea evreiască. I. Heliade-Rădulescu, Ion Brătianu şi partizanii lor înscriseseră, în 1848, pe steagul tricolor al revoluţiei”, Emanciparea Israeliţilor”, precum o înscriseseră şi în art. 21 al Constituţiei – luându-se în considerare faptul că Evreii erau ca număr prea puţini în Muntenia. Şi marele Kogălniceanu a făcut, deseori, declaraţii în favoarea emancipării „eterodoxilor” de a fi socotiţi cetăţeni şi de a se bucura de drepturi politice. Tot astfel şi Cracti – în declaraţia sa de principii din 1858 – cerea împământenirea în masă a Evreilor născuţi în ţară care niciodată nu se vor fi bucurat de protecţia vreunei puteri străine. În şedinţele Divanului ad-hoc al Moldovei, ca şi în consfătuirile din saloane, se cerea primirea la cetăţenie, fără deosebire, a tuturor străinilor. Conducătorii politici – chemaţi şi nechemaţi – otrăviţi de spiritul

romantic cu care se hrăniseră în şederile lor în Apus sau cetit prin cărţi, nu puteau să-şi dea seama de realităţile crude ce frământau viaţa naţiunii şi zguduiau fiinţa statului.

Domnitorul Alexandru Ioan Cura Vodă a fost cel mai îngăduitor: n-a luat nicio măsură de stăvilirea năvalei, ci a lăsat să cadă în desuetudine măsurile salutare în vigoare relative la stabilirea Evreilor în satele Moldovei şi la exercitarea comerţului de băuturi spirtoase, aşa că, *în* această epocă, în satele *provinciei* de peste Milcov, fiecare casă lor uită di*hvrei era o* cârciumi, Tot el a anunţat un p/program *tic* eman – mare g/adiială – încă din în y pe urmă în 1865-a locuitorilor vrei. Olul civil din 184, în virtutea art. 46 al Convieţui de la Pariu, f/emntca împământenirea individuali prin Consiliul de stat, dupé 10 ani de la prezentarea unei petiţii către Iromn, j* câtă vreme în acordarea drepturilor comunale condiţiunile erau foarte grele. Tot Cuza Vodă a <Use hâs y/dile româneşti tinerimii evreieşti care făcea cu atâta ffe parte din A, I, U., le-a dat egalitatea drepturilor civile, dutiful de a se înrola în armată, dându-le privilegiu! de a deveni ofiţeri, *jtrentw* i le-a stabilit normele după care pot deveni cetăţeni, dar numai-a indivizi y nu ca rată organizată şi strunită din partea A. I, I-...

Concomitent cu cererea refpectaoaft a/lrmtă, în 1856, Caimacamului liait V semnată cu multă reverenţă de personalităţi de scamă evreeti, ca Michel Iranul Piui, U, Kahane, N, A. Kaufmann, /.

Werhjfler, S, Scorager, Haini llalaban, A. Wee haler, h, Mryerhi/ffer etc, pentru reforma privitoare la soarta deplorabilă a obştii jidoveşti, livres i înaintau cereri sau aveau cunottinţă sigură fie intervenţii mat pretenţioase către Om fier în ţa Ambasadorilor deja Constantinope/i. contra pretenţiunilor căreia fie a se amesteca în treburile interne ale ţării nf/astre a protestat < 11 *energie tuminittmst* Grigore Ghica.

Prinţul domnitor al celor două Principate ar fi răspuns unei deputaţiuni evreieşti a doua zi după întronare: „Nu vreau să văd în Prin/târatele Unite nici creştini, nici jidani, ci numai *Români*” J), Ceea ce fv/vedeyte că *Evreii* au început a nu mai scăpa nierj un prile; mai mult sau mai puţin însemnat ca să-ţi revendice prerogative f e le-ar fi aparţinut de veacuri, ca *nit*} te drepturi egale cu cele natural/Presa a/r începuse de mult să i/aţă în acelae* sen. /uliu Ilara» /h în a sa „Hmam mare a Israeliţilor din România” îl* exprrima, încă din 1861, speranţa că „noua constituţie a Princip/acelor va ţinea drept fmf/are de a înscrie marele principiu al egalităţii religioase, civile ti pelitice, care este *primul* semn al libertăţii unei naţiuni 91 sârguinţa /rogresiiltii 91 a prosperităţii sale. Avem de e heză** al speranţelor n oastesimpatia manifestă a unor bărbaţi eminenţi dintre Români ti cuvintele atât de frumoase reproduse mai sus – ale Principelui” *). Statutele se/ietăţii Israelite din laţi în 1864 îţi puneau ca scop dobândirea fie drepturi cetăţeneşti din partea Israelitului ti fă vf/r stărui în a propaga românismul între Israeliţii din Moldova*). „Israelitul Român” – ziarul aceluiat I. Rara*< h 91 A.I.évy – propovăduia „principiul toaef; A. *în X-ne*/*pe*, *i*, lot, g//ro. e XIV, p, *t y*/. 3/ bid, Ibid. 3; Ib/d, ibid.

— Ve/J;,. tidin 3 Iun, făf/4, ran pl, şi al egalităţii înaintea legilor, fără distincţiune de religione”, deoarece F, vrei „nu m* bucură de această egalitate şi că poporul român... „nu va suferi ca legile sale să n-o fie toate în ar monse cu piritul modern care le-a dictat şi ca, în mijlocul unui/-difi/în strălucitor, rămâie o ruină veche şi sumbră” *>.

Domnitorul A, Cuza, în mesajul din 6 Déc. *W*>4, spunea vjmn aceütea;,.

— Ţinând seamă de împrejurări locale, guvernol va lua mă Mirile curente pentru emanciparea Românilor de rit wra<lrt” V Societatea lor „Cultura” provoacă, ca

urmare, je Jidani la MIW ripţie pentru armată şi înaintează o adresă de mulţumire pe care o reproducea „Courrier *d'Orient*” din 23 Ianuarie, 15 *). Anumite foi româneşti sprijineau pretenţiunile evreieşti şi apărau pe Evrei împotriva bărbaţilor de stat români, care, ca Kogălniceanu, îşi apărau naţiunea de la mari primejdii pe care el cu atâta claritate le întrevedea în viitor.

c) Lupta împotriva aşezării noastre constituţionale

Lovitura de stat şi noua constituţie aduse din nou în dezbatere chestiunea evreiască şi Evreii au pus *în* lucru un întreg arsenal de mijloace ascunse. Ilar şi reacţiunea romântav a începe a funcţioneze şi f a-mi/am se porneşte prin presă. Marele naţionalist moldovean A. I>. Holban deschide lupta prin ziarul Viitorul” din Iaşi în 1*63, iar I>. Popassu, un tânăr ai/solvent în drept şi în ştiinţele politice de la universitatea din Halle, publică broşura cu titlul, „Sunt sau nu *Evreii* folositori Principatelor Unite?”. Miezul acestei broşuri se rezumă în aceste rânduri: „Saund respingem cu energie şi dispreţ impertinentele pretenţiuni de emancipare ale Evreilor şi ne silim a scăpa prin mijloacele cele mai nimerite şi mai urgente chiar de Jidani pe care îi mai avem din nenorocire sau noi renunţăm la independenţă, ba chiar la existenţa statului şi a naţiunii române pentru a deveni sclavii, iloţii dispreţuiţi ai Jidanilor”, în altă parte, spune că o convieţuire n-ar fi *t* cu putinţă decât „atuncea când Evreii se vor dezbăra de legea lui Moise; când se vor deznaţionaliza şi vor putea deveni adevăraţi cetăţeni 4).

Aceste atitudini ale naţionaliştilor de mai sus n-au rămas fără răspunsuri provocătoare. La articolul lui A.D. Holban, răspunde Evreul dr. Silberzweig, preşedintele Uniunii Israelite din Iaşi, cu broşura „Chestiunea israelită în România”), iar un „Român”, anonim, îi răspunde lui I>. Popa a* u cu broşura „Evreii în România ce sunt şi te put

să fie”).[424]

Aceasta era starea de spirit în care se începuse lupta cea mare care ne ducea spre instituirea sfântului art. 7 din Constituţia din 1866.

1. Stat tânăr, condus de un principe tânăr de-abia descălecat în ţară, România urma să-şi instituie un pact fundamental care să-i croiască viaţa de mai târziu. Profitând de greutăţile începutului unei vieţi uoui, Evreii n-au lăsat să scape prilejul cel mai nimerit de a-şi câştiga drepturile la care se credeau îndreptăţiţi. Ca urmare, înarmat cu prestigiul imperiului francez şi puterea finanţei evreieşti, Adolphe Crémieux, preşedintele-A.I.U. şi întemeietorul ei, soseşte, în preajma constituantei, urgent, la Bucureşti şi propune, în schimbul acordării de drepturi politice coreligionarilor să-i, un împrumut de 25 milioane franci cu dobândă mică.

Dar proiectul guvernului, încântat de propunerea de împrumut şi formulat în sensul că „confesiunea nu constituie, în România, o piedică la naturalizare” (art. 6), a căzut sub formidabila presiune a opiniei publice pornită din Moldova, întinsă până sub zidurile Camerei şi încheiată cu dărâmarea nonei sinagogi abia terminată, prin maltratarea Evreilor şi devastarea magazinelor.

Textul art. 6 propus de guvern a fost înlocuit cu textul art. 7 „Singuri streinii de rit creştin vor putea obţine naturalizarea”. Şi, astfel, art. 7 din Constituţia din 30 Iunie, 1866, a anulat şi toate beneficiile legii din 1864, împiedicându-i de a obţine ca şi ceilalţi străini naturalizarea pe cale individuală.

— Cu acest articol în mâna dreaptă şi cu curajul încălzit de dragostea de neam şi de patrie, Kogălniceanu şi

---

424 H. f-odoj-••«nu o. c., 10. A. I>. Xenopol, o. c.. p. 157 – dup* Mon. Of. di» 7 lue. 1SO4. 3) IWd, ibid. 4) IMd, ibid. flroţurs este tipărit* In 1S//4. 3) Brofor* este tipărit* Is Issl In iH/,4. 6) liste tipărit* Is Hucureşti, In 1M3. lor* din iy»a. Cub-
••tituţle CârvAnsrlfor ll toca tes pfiinejtlitifi.

toţi ceilalţi bărbaţi vor sta ca nişte Cerberi la poarta cetăţii şi în 1879

2. Tratatul de la Berlin din 28 Iulie 1878 cuprindea alte pietre de încercare a rezistenţei naţionale. Acest act internaţional condiţiona recunoaşterea independenţei statului român de acordarea de drepturi politice Evreilor. Puterile semnatare statorniceau prin art. 44 că „naţionalii tuturor puterilor, comercianţi, sau alţii, vor fi trataţi, în România, fără deosebire de religie, pe picior de perfectă egalitate” – articol propus, sub presiunea marei finanţe şi a A. I „TJ., de plenipotenţiarul francez Wadington, admis fără opoziţie de Prinţul Bismarck şi ceilalţi colegi, slab combătut de Gorceacof, şi fără a se ţine seamă de protestările lui *1*. Br & tianu şi ale lui Kogălniceanu care puneau împotrivă principiul de neamestec în afacerile interne ale ţării1).[425]

Soarta patriei era la grea cumpănă, în cumpănă era însăşi fiinţa statului şi a naţiunii. Reacţiunea, dârză şi neaşteptată, porneşte tot de la Iaşi, orfganizată de acel aş mare patriot A.D. Holban, întemeietorul în 1S66 al „Fracţiunii libere şi independente”, care, în acel aş an, pornise marea mişcare de afirmare naţională împotriva recunoaşterei Evreilor la egală îndreptăţire în statul român. HI a pornit lupta mare prin „Protestarea” adresată „Domnilor reprezentanţi a Camerelor de Revizuire”, tipărită la Iaşi şi acoperită cu un mare număr de semnături, unde afirma ideea de naţionalitate împotriva „rătăcirii umanitare” pe baza căreia se cerea încetăţeni rea în masă a Evreilor, întocmai ca şi confratele de luptă D. Popassu în 1864, tot astfel şi Holban renunţa chiar la recunoaşterea independenţei dacă era să o răscumpărăm cu un preţ aşa de sângeros. Şi îndemna să ştie „a avea răbdare, aşteptând ca Europa, mai bine luminată asupra

425 Acelaş congres a impus : prin art. 5 Bulgariei şi prin art. 20 şi 62 Turciei – amândouă numărau de-abia 100000 Evrei la 12 mii.; prin art. 35 Serbiei cu ••••/••# şl prin art. 27 Muntenegrului cu câţiva Evre*-.

propriilor sale interese, să devie mai echitabilă către noi, care reprezentăm în Orient ideile, cultura, instituţiunile şi interesele sale. Ear până atunci să ne inspirăm de la istoria noastră, care ne arată cum bătrânii noştri Domnitori, în epocile critice, au preferat să sacrifice formele vane ale politicei externe, pentru a conserva fondul real al independenţei lor naţionale"[426]). Şi se revoltă amarnic la cererile de „emancipare a jidovilor", zicând apăsat că se

„Emancipează numai pe asupriţi, dar niciodată pe asupritori".

şi a ni se cere astăzi „emanciparea jidovească" ar fi cea mai mare ironie ce ne-ar arunca-o Europa luminată după sacrificiile de sânge şi de bani, ce am făcut..." 2).

La lucrările Camerei de revizuire au luat parte cele mai proeminente personalităţi ale timpului: V. Alexandri, V. Conta, T. Maiorescu.

P.P. Carp. Mandache Kostache, G. Mârzescu, I.C.

---

426 A. D- Holban formulează condiţiunile în care numai s-ar putea rezolva problema revizuirii, adoptându-se şi o atitudine de deferenţă către Marile Puteri : „Art. 7: a) Străinii de orice credinţă religioasă pot să obţină calitatea de cetăţeni români. împământenirea nu se poate acorda decât în mod individual, în urma unei cereri exprese, adresată parlamentului – după care va urma un stagiu de 15 ani, la expirarea căruia trebue să fie neapărat reinoită cererea de împământenire. – b) Orice împământenire se face prin lege specială şi trebue să se voteze cu majoritate de două treimi şi să fie sancţionată şi promulgată de Domn. c) Nici o scutire de stagiu nu putea fi admisă in. favoarea nimănui, d) Numai străinii împământeniţi pot căpăta imobile în România. e) Nici o lege ordinară nu mai poate regula materia împământenirii. 2) Iată cele patru mari principii susţinute de membrii corni si unii şi cetite de G. Mârzescu : a) N-au existat şi nu există în ţară israeli ţi români, ci israel iţi indigeni, adică născuţi neasimilaţi nici prin limbă, nici prin moravuri, nici prin aspiraţi uni cu naţiunea română, b) împământenirea să se dea fiecărui străin, fără deosebire de credinţă religioasă, în mod individual şi prin lege specială, c) Formele de naturalizare să facă parte integrantă din Cons ti tu- ţiune şi d) Dreptul de a dobândi imobile rurale să fie un drept politic şi nu civil. 2) Vezi A. C. Cuza, o. c.. Introducere. 3) Ibid, ibid. 4 şi 5) Ibid, ibid. 6) Vezi A. C. Cuza„ Introducere*.

Negruzzi, etc., toţi pătrunşi îi însufleţiţi de înălţimea momentului.

S-au produs în acele memorabile zile de grea luptă pentru apărarea naţiunii, două curente neîmpăcate ca formă: unul pentru ne revizuire susţinut de marele Conta şi o sumă de bărbaţi 3) şi al doilea pentru o revizuire condiţionată propusă de Al. Holban în a sa „Protestare". Aceasta din urmă este îmbrăţişată de Cameră şi reprezentată de G. Mârzescu, deputat de Iaşi, ales raportor al Comisiei însărcinată cu redactarea propunerei relativă la revizuirea art. 7. Raportul a fost cetit în şedinţa Camerei de la 26 Iunie 1879, membrii comisiei fiind unanimi în susţinerea marilor principii şi pe care raportorul le susţine

1) A.C. Cuza, LIV şi urm. 2) Ibid, ibid. 3) Ibid. LIII. Moţiunea prezentată de V. Conta era semnată de următorii: C. Ghica. E. Ghica. I.C. Negruzzi. P. Cazi mir, C. Ciupercescu. Nicolae Blaremberg, B. Conta şi D. Rosetti-Teţcanu.

cu argumente bazate pe cercetarea religiei evreieşti 2). Singurul deputat din opoziţie ridicat împotriva soluţiei care dădea satisfacţie ideii de naţionalitate a fost Petre Carp, reprezentant al „ideilor de umanitate şi de liberalism" susţinută cu o argumentare cu totul falsă, nelogică, contrară intereselor româneşti 2).

Articolul 7, revizuit, a fost votat de Adunarea Deputaţilor în şedinţa de la 6 Octombrie 1879 – nu după cum au cerut Marile Puteri, ci după cum a voit România cea Mică. Au votat pentru proiect 132 deputaţi, au votat contra 9 şi s-au abţinut doi: P.P. Carp şi C. Bobeica 3).

La Senat, singurul care s-a pronunţat pentru nerevizuire a fost V. Alexandri, care înfierează atitudinea Jidovilor luptând pentru emancipare, zicând: „Regret de a constata că Evreii din Moldova, afară de foarte puţine excepţii, s-au arătat vecinic nepăsători de soarta României, ba pot zice chiar ostili propăşirii noastre naţionale. Unirea Principatelor a fost pentru ei un doliu!... Independenţa

Română, o emigrare, şi lupta Românilor pentru acea independenţă un motiv de a scumpii banii, de a creşte camăta şi de a specula asupra mizeriei obşteşti” 4). Dar opoziţia marelui poet era pur formală, de principii deoarece cu toţii erau de acord, că soluţia practică nu putea fi alta decât aceea votată de Cameră. Şi Senatul. a votat proiectul de lege fără nicio modificare.

Şi, astfel, opoziţia exprimată prin o mică minoritate a avut curajul de a rezista la toate mijloacele de presiune şi a convins guvernul că soluţia dată chestiunii era şi patriotică şi conformă cu tratatul de la Berlin şi a putut să realizeze cel mai mare triumf parlamentar şi naţional 6).

Şi de data aceasta, ca şi în 1866, datorită abilităţii consumate cu care I. Brătianu ştiu să stăpânească toate dificultăţile, atât cele provenite din exigenţele din străinătate cât şi din obstinaţia Camerelor, 1 datorită încă unei înalte prevederi şi înalte relaţii care putură să intereseze pe Wilhelm I cauzei României, cabinetele europene sfârşiră prin a ceda şi, astfel, punctul de vedere românesc obţinu câştig de cauză[427]). Art. 7 din Constituţia din 1866 a fost modificat în sensul că Evreii aveau, de aci înainte, dreptul de a cere individual Camerelor şi de a obţine naturalizarea întocmai ca şi ceilalţi străini şi în aceleaşi condiţii – cu excepţia că numai Românii aveau dreptul de a avea imobile rurale.

Şi Mica Românie – pe care Principele Bismarc o ameninţa că nu va sta de vorbă cu guvernul ei; căreia contele Andrassy – după propunerea lordului evreu Baconsfield-Disraeli, reprezentantul Angliei ce domina congresul – încredinţase Austriei misiunea de a aduce la îndeplinire silnic art. 44; pe care Wadington al Franţei o sfătuia să se supună; pe care Corti al Italiei o privea cu indiferenţă, cu toţii în slujba A.I.U. – această mică Românie

427 Verax, 107. 2) A. C. Cuza, ibid. 3) Verax. 1. c. E. Drumont in La France

a putut numai prin puterea ideii de naţionalitate să reziste tuturor presiunilor şi ameninţărilor de la 1/13 Iulie 1878, când a fost semnat tratatul de la Berlin şi până la 11/23 Oct. 1879, când art. 7, revizuit, a fost adoptat şi de Senat, dar a fost adoptat precum Mica Românie a voit[428]). Şi mare fu decepţia Evreilor – observă R. Rosetti – ale căror ziare tunară contra perfidiei şi vicleniei româneşti, ca şi contra vinovatei complezenţe a anumitor cabinete europene 8).

Ca un act de recunoaştere a meritelor celor merituoşi, un număr de 883 Evrei care serviseră în războiu' au fost, în mod excepţional, admişi în bloc în cetate. Aceasta va fi poziţia juridică a Evreilor în cadrul constituţiei naţionale din 1866 revizuită în 1879, până la Marea Unire.

Lupta împotriva legiuirilor noastre, sau împotriva „persecuţiunilor legale”.

Bărbaţii noştri de stat, conştienţi de chemarea ca şi de răspunderea lor, căutau să dea ţării o structură juridică şi să creeze anumite instituţii care să statornicească viaţa economică în cadrul nevoilor naţionale şi să asigure elementului băştinaş poziţia de suveranitate în stat, fără a căuta să lovească cât de cât în interesele legitime ale străinilor. Dar toată această operă legislativă a fost de natură să nemulţumească numai pe Evrei, care, neobosiţi, ne denunţau ca antisemiţi feroci pe lângă A.I.U., prin presa evreiască sau comanditată de Evrei, dezlănţuiau cea mai formidabilă presiune împotriva ţării: răsunetul avea loc tocmai în California.

13De acum, lupta acerbă, cu forţe cu totul neegale în paguba noastră, este deschisă între mica noastră ţară şi formidabila putere mondială a A.I.U., în slujba căreia erau diplomaţie şi guverne, finanţe şi presă mondială, precum şi toate organizaţiile ascunse sau făţişe ale Evreimii de la noi şi de aiurea. În 25 Martie, 1865, Crémieux se putea cu

428i ntre cu tăria vitriolului pe gâtlejul muribundului.

drept cuvânt lăuda: „Noi mergem cu paşi mari… Alianţa devine o mare putere… ea se întinde peste toate punctele globului…”. Iar Isidor, marele Rabin, într-una din şedinţele A.I. (J., din 19 Dec. 1867, definea marele rol şi golul ce îndeplinea această vastă organizaţie: „Alianţa împlineşte în Israel o lacună ce noi mult timp am deplâns-o; ea este o legătură între Israeliţii din toată lumea”[429]). Acelaşi Crémieux, vorbind despre măsura luată pentru alungarea jidovilor vagabonzi, declară tot în şedinţa A.I.U.: „dar ministrul ce a suscitat-o cade; şi, dacă în acest moment este reurcat la putere, este numai că ne-au promis de a repara, pe cât putinţa va sta, relele trecutului şi ne-au garantat viitorul”[430]).

La dispoziţia A.I.U., erau toate puterile europene şi cele de peste Ocean. Şi cu aceste uriaşe forţe aveau să lupte bărbaţii noştri de stat, bărbaţii de stat ai micii ţărişoare ce îşi înjgheba fiinţa pe malurile Dunării. Pe cât reprezentau o mică ţărişoară, pe atâta era de înaltă demnitatea şi de mare curajul lor. Marele I.C. Brătianu, unul din aceştia, trecând prin Berlin în drum spre Paris, von Beust, marele cancelar al Imperiului, a ţinut să vadă pe acela care a îndrăznit să se opună uneia din cele mai mari puteri din lume – Iezuiţii şi A.I.U. Dar I.C. Brătianu n-a vrut să fie prezentat. În schimb, a avut o întrevedere cu Cohen, preşedintele A.I.U., căruia i-a pus în vedere că, odată ce Evreii luptă fără ţara noastră, orice legătură comună şi înţelegere este cu neputinţă, între noi şi Evrei. Acest mare om de stat al unei ţărişoare de-abia născută avusese curajul să decreteze, în calitate de ministru de interne, prin circulara din 24 Aprilie 1867, expulzarea tuturor Evreilor vagabonzi de la sate – precum, înainte, ministrul N. Creţulescu, prin circulara No. 2269 din 5

---

429 Vezi „Cotropirea jidovească în România”, interpelare făcută în şedinţa Adunării Deputaţilor din 16 12. 1869, de I. C. Coduescu, deputat de Bârlad, BuC. 1870.

430 Ibid, ibid. 3) Verax, o. c.

Sept. 1866, cerea prefecţilor să nu mai tolereze aşezarea la ţară a Evreilor supuşi sau nu unei protecţii străine – ca cârciumari, hangii şi arendaşi chiar1).

Atitudinea demnă şi curagioasă a opiniei naţionale şi a Constituantei din 1866 dacă a adus un câştig mare ţării, în schimb, i-a vătămat foarte mult, mai ales în aceea că a dat prilej presei subordonată intereselor evreieşti să prezinte pe Evrei drept victime violenţelor şi fanatismului unui popor barbar, denaturând, în acest mod, o chestiune de ordin pur economie în una de persecuţiune religioasă 1). Ba, o deputaţiune evreiască de la Viena a avut insolenţa, să aducă Prinţului domnitor, însoţit de V. Boierescu şi Gral Manu în călătoria sa incognito din 1869 În Apus, plângeri pentru prigonirile ce le-ar îndura Evreii a).

Pe Evrei îi nemulţumeşte legea din 1864 a lui Cuza care permitea accesul corpului de avocaţi numai Românilor şi străinilor naturalizaţi, precum şi regulamentul exercitării comerţului de drogherie. Îi nemulţumeşte legea pentru crearea Bursei de comerţ din 1881; legea de constituire a Camerelor de comerţ din 1886; noul cod de comerţ din 1887, care conţinea, cu referire la societăţile în comandită pe acţiuni şi la cele anonime, dispoziţii privitoare la componenţa etnică a consiliilor de administraţie; legea pentru exploatarea căilor ferate din 1899, rezervând dreptul de a fi chemaţi străini numai în lipsă de specialişti români; legea învăţământului primar din 1893, accesibil străinilor contra unei taxe minime; a învăţământului profesional, după care copiii străinilor erau primiţi numai că auitori şi cu consimţământul special al ministrului sau la şcolile de arte şi meserii ca externi, în proporţie de o cincime din locurile vacante sau în şcolile comerciale contra unei taxe anuale; legea pentru încurajarea industriei naţionale din 1887 care dispunea ca 2/3 din lucrători să fie Români în termen de cinci ani de la întemeierea fabricii, etc.

O perioadă de mare tensiune pentru poporul nostru începe de la 1866 şi va continua crescendo până la marele război. Un mic şi neînsemnat incident era de ajuns să pună în mişcare întreaga populaţie evreiască şi să zbârnâie telegrafia peste tot întinsul globului; o lege care căuta să reguleze raporturi între stat şi cetăţeni sau între diferite clase sociale era alarma care punea în mişcare* toate organizaţiile evreieşti şi toate forurile politice, financiare şi de presă de pe amândouă părţile Atlanticului. Ţara noastră era în perioada când îşi elabora pas cu pas sistemul de legi care aveau să-i dea structura ei juridică, administrativă şi economică. Natural că aceste legi cuprindeau restricţiuni ce loveau, deopotrivă, atât în naţionali cât şi în străini. Evreii, însă, se considerau pământeni şi loviţi numai ei în interesele lor. Şi cine erau şi de unde veneau aceşti Evrei? Până în 1856, numai consulatul austriac număra, în catastivele sale, 35.000 sudiţi – majoritatea Evrei care îşi apărau interesele sub egida puterilor străine. Ca să scape de serviciul militar. Evreii se serveau, la noi, între altele, şi de mijlocul de a-şi păstra vechea supuşenie datorită căreia se ţineau de jurisdicţia unui consulat oarecare, ca şi sub regimul capitulaţiunilor când le mergea foarte bine's). Între 1355 – 1870, populaţia evreiască se înmulţea de patru ori, fapt ce se datora vecinătăţilor cu Galiţia şi cu provinciile vestice ruseşti, ţinuturi care erau furnicare de Evrei – cele mai mari pepiniere de Evrei din lume[431]). Rabinii – toţi străini – angajau în luptă şi sinagoga care, pentru ei, nu este numai un locaş de închinăciune, ci şi un loc de „tumult pentru a conjura persecuţiunea de care sunt ameninţaţi” 2). Toate mulţimile de vagabonzi de toate provenienţele, năvălind odată cu construcţia căilor ferate Burdujeni-Varciorova, numai legături cu ţara şi cu poporul nostru nu puteau să aibă. Marele Ion Brătianu declara, în 1877, că fiecare Evreu din clasa de jos se declară, îndată

431 Eminescu, Despre drepturile politice ale Evreilor şi Verax.

ce are un conflict cu autoritatea locală, supus austriac. Sunt Evrei de naţionalitate rusească, de clasa cea mai rea... Din 10 contravenienţi la impozite, 9 sunt Evrei *).

Campania contra noastră atinsese culmea în vara a. 1867 în legătură cu marele curaj ce l-a avut Ion Brătianu de a lua măsuri anumite administrative împotriva vagabonzilor evrei cu ordine severe către prefecţi de a aplica întocmai toate circulările şi ordonanţele în vigoare încă din 1831, precum şi cele din 1861 şi 1866. La acestea, s-au adăugat câteva incidente ca acela cu expulzarea a 10 Evrei în Turcia prin Galaţi şi a altor 25 din satele Bacăului, ceea ce a fost pretextul de a se dezlănţui în Europa o formidabilă campanie de presă împotriva României, care a durat ani lungi, toată dirijată de A.I.U. şi de banul evreiesc. Adevărul este că autorităţile române au procedat civilizat şi erau în cadrul legilor şi al tratatelor internaţionale. Iată, însă, cum descria un ziar evreiesc „Egalitatea" a lui M. Schwartzfeld – târziu de tot – aceste evenimente: „Situaţia Evreilor în ţară este excepţională, monstruoasă. Fie că ne îndreptăm ochii spre poziţia lor socială sau politică, fie că ne aruncăm privirea spre interiorul comunităţilor, – spectacolul este searbăd şi dezgustător. Politiceşte, goana brutală din anii '60 – 70, nemiloasă şi barbară, condusă de nişte cinovnici neumani, cărora ocârmuirea le dase un harapnic în mână, izgoni bătrâni, femei şi copii în toiul iernii de la vetrele lor, care cu zbirii săi sălbatici, prindea oameni cu arcanul în mijlocul uliţelor sub pretext de vagabondaj şi-i îneca fără milă în valurile Dunării bătrâne, aţâţa revolte în târguri spre a se arunca cu bătaie şi cnut asupra unor nevinovaţi dezarmaţi, spre a le sparge uşile şi geamurile, a le sfâşia sulurile legii, a răni de moarte pe unii şi spre a osândi mai apoi pe victime – a luat, ce e dreptul, sfârşit114).[432]

În afară de stilul literar ce l-ar râvni chiar marii

432î n No. i/i8qo. de Elias Schwartzfeld.

noştri scriitori, totul este o înlănţuire de minciuni şi calomnii grosolane ce se puteau tipări şi difuza în public numai în ţara noastră uncie îşi permiteau totul. Aşa procedau şi ziarele străine, ca Pester Lloyd şi Journal des Débats

— Redactate de Evrei – care difuzau scene sălbatice din Turkestan ca petrecându-se în România *).

Documentele vremii ne vorbesc că întreg Parisul fusese scos din sărite. Plutocraţia evreiască „Geldjudentum”, fiind stăpâna presei, silea pe împăratul Napoleon III să intervină în favoarea lor şi împotriva noastră şi împiedica – aşa cum se exprima în scrisoarea sa Prinţul Carol Anton de Hohenzollern, tatăl tânărului nostru domnitor – apariţia a orice ar fi putut prezenta chestiunea sub o lumină diferită şi mai favorabilă pentru România. Dar, mai presus ca toate, proiectul depus la Cameră de către cei 31 deputaţi pentru regularizarea situaţiei Evreilor, regulamentul legii meseriilor – unde pentru prima dată apare denumirea de evreu „pământean” –; art. 7 din legea rurală din 1864, prin care se interzicea înstrăinarea terenurilor date la ţărani, ca şi legea asupra constituirii corpului de avocaţi din acelaşi an şi prin care se reglementa accesul acestei profesiuni numai Românilor şi străinilor naturalizaţi, etc., aceştia erau, în realitate, factorii care tulburau profund pe Evreii de la noi şi dădeau alarma contra ţării care îi adăpostea.

Evreii socoteau pe marele Ion Brătianu ca pe cel mai primejdios bărbat anti-evreu şi, de aceea, lupta mare, lungă şi dârză s-a dat împotriva lui. În 1868, el a căzut şi Camera a fost dizolvată.

Dar torţa lăsată de mâna lui Ion Brătianu a luat-o alt bărbat de: stat, de aceiaşi talie şi cu acelaşi entuziasm, Mihail Kogălniceanu. În calitate de ministru de interne şi sub presiunea deputaţilor moldoveni, dă în 1869, ordin prefecţilor să atragă atenţia primarilor asupra puterilor ce le conferea consiliilor comunale art. 10 din legea asupra

poliţiei rurale din 1868 şi anume dreptul de a acorda sau refuza oamenilor fără căpătâiu autorizaţia de a se stabili în comună. O nouă furtună în presa aservită sau aparţinând Evreilor, care s-au plâns la aceiaşi A.I.U. Marchizul La Valette a dat numai decât ordine lui Mellinet, agentul diplomatic la Bucureşti, ca să adreseze guvernului român o notă contra expulzării din sate a unui anumit număr de Evrei, ceea ce constituia

— Susţinea acesta – o atingere a dispoziţiilor Convenţiei de la 1858 şi ale Constituţiei.

La această necugetată intervenţiune diplomatică în favoarea unor mulţimi de cerşetori şi vagabonzi, spoliatori ai ţăranului şi orăşeanului, marele Kogălniceanu a ştiut – prin un răspuns bine cântărit 1

şi obiectiv, demn şi energic – să stabilească, pentru prima dată şi odată pentru totdeauna, după ce a respins toate afirmările calomnioase ale Evreilor şi A.I.U., următoarele: „În adevăr, în România, chestiunea Evreilor nu este o chestiune religioasă, ea este de o natură cu totul alta. Ea este o chestiune naţională şi, totodată, o chestiune economică. În România, Evreii nu constituie numai o comunitate religioasă distinctă: ei constituie, şi în toată accepţia cuvântului, o naţionalitate, diferită de aceea a Românilor prin origine, prin limbă, prin îmbrăcăminte, prin moravuri şi chiar prin sentimente – Şi mai departe: „Atât guvernul cât şi naţiunea, avem dreptul de a fi îngrijoraţi de progresele acestei naţiuni străine care trăieşte în mijlocul nostru şi al căror număr creşte nepregetat prin imigrarea Evreilor din Galiţia şi din Podolia, provincii ale vechii Polonii limitrofe cu România”[433]). Astfel, a pus problema evreiască marele om de stat român, care găsea în sine şi în naţiune atâta curaj ca să reziste celor mai formidabile presiuni ale tuturor organizaţiilor evreieşti – politice şi

---

433 Bujoreanu, Colecţiune de legiuirile României vechi şi noui, 1, p. Si 2 şi urm-

financiare, de presă şi oculte – şi, totodată, să statornicească dreptul suveran al ţării de a dispune liber de prerogativele constituţiei din 1866, garantată şi de marile puteri. Şi termină răspunsul la nota de mai sus cu aceste memorabile cuvinte care definesc pe deplin noţiunea de bărbat de stat şi misiunea lui: „Această voce (a naţiunii ameninţată în naţionalitatea şi în interesele ei economice) poate fi înăbuşită de străinătate, dar nu este îngăduit nici unui ministru român, oricărui partid ar aparţine, de a nu o auzi”[434]).

Legea asupra poliţiei rurale elaborată de guvernul liberal în 1881, care statua aşezarea străinilor şi vagabonzilor prin comunele rurale, a fost – după căderea lui I.C. Brătianu în 1888 – cu mult îndulcită, prin decizia din 7/19 Oct. 1892, a partidului conservator. Dar, guvernul liberal, revenind în 1895, redă depline puteri ministrului de interne şi consilierilor comunali ca să aplice ei legea de siguranţă din 1881. Aceasta a nemulţumit adânc pe Evrei şi toate organizaţiile din ţară şi din străinătate 3).

Monopolul băuturilor spirtoase instituit în 1873, pe consideraţiuni de ordin fiscal şi higienic, încuviinţa acest gen de comerţ în baza unei licenţe eliberată numai acelora care dovedeau calitatea de electori în comunele rurale. Datorită acestei legi a partidului conservator, jumătate din cârciumele evreieşti fură închise, cu excepţia acelora unde Evreii au ştiut să eludeze legile sau să câştige bunăvoinţa autorităţilor. Aceste măsuri au fost denunţate Europei ca o nouă persecuţiune şi au provocat intervenţia puterilor străine 4). Numai Rusia s-a pus de-a curmezişul.

şi prinţul Gorceacof, prin adresa către reprezentanţii săi, demonstra că corpul diplomatic de la Viena este pornit pe nedrept împotriva României şi atrăgea atenţia diplomatului său că legea băuturilor spirtoase nu violează niciun tratat şi nu atinge cu nimica raporturile

---

434 Ibid, ibid. 3) şi 4) Vcilx, p. c.

Principatelor cu sublima Poartă şi că totul este o afacere pur internă ce nu comportă ridicarea ei la înălţimea unei chestiuni de drept public european şi că este singurul mijloc pentru România de a ieşi dintr-o stare de lucruri intolerabilă. Prin această intervenţiune, A.I.U. a ieşit înfrântă, iar puterile se abţinură de la orice măsuri[435]).

Pentru apărarea economici naţionale, s-a promulgat, în 1883, legea contra comerţului de loterie, iar în 1884, legea contra comerţului ambulant. Comerţul de loterie a fost o noutate introdusă de Evreii de la noi şi servind anumite case din Lipsca şi Hamburg, comerţ datorită căruia se câştigau de o mile de familii evreieşti un minimum de 72.000 franci, ca simplă bonificare la un număr considerabil de milioane ce ieşeau din ţară în fiecare an. Următor legii contra comerţului ambulant care aducea atâtea prejudicii fiscului, încrederii clientelei şi comerţului stabil – acesta a fost interzis în oraşe pentru orice mărfuri, cu excepţia acelora servind alimentarea şi industria domestică – în schimb, era îngăduit, pentru străini şi Români, în comunele rurale2).

Prin legea meseriilor din 1902, se dădea dreptul de exerciţiu numai acelor străini care puteau dovedi că, în ţara lor de origine, se bucurau de reciprocitate şi cetăţenii români. În lipsa acestei dovezi, trebuiau să obţină autorizaţia de la Camera de comerţ şi de industrie, etc. Această lege a pus Europa toată în revoltă, iar Statele Unite ale Americii într-o tulburare adâncă, ceea ce a provocat trimiterea unei note din partea lui Haye, subsecretar de stat, către toate puterile semnatare ale tratatului de la Berlin, al cărui art. 44 ar fi fost cu totul nesocotit de România 3). Nota americană care strălucea prin neadevăruri din necunoaşterea cauzelor şi ura pătimaşă a Evreului – acelaşi pretutindeni, la orice latitudine şi longitudine s-ar găsi, – a avut efectul de a fi

435 Vcrax şi J. Lahovary, o. c. 2) şi 3) Veros, o. c. 4) Verax, 239.

crescut ura străinilor filo-evrei faţă de ţara care trecea prin atâtea suferinţe şi necazuri, dar care nu se lăsa bătută 4).

g) Publiciştii evrei. A.I.U. etc. şi activitatea calomnioasă

În tot lungul interval de şase decenii, Evreii au luptat cu dârzenie pentru câştigarea drepturilor politice. Cu fiecare înfrângere, ei deveneau mai agresivi, mai impertinenţi şi, prin ziarele lor care creşteau ca număr şi îndrăzneală, căutau să discrediteze ţara, dinastia şi oamenii politici.

nicio instituţie şi nicio susceptibilitate naţională nu era cruţată. În împrejurări grele pentru ţară, finanţele acesteia erau obiectul celor mai turbate atacuri. La tulburarea presei ovreeşti din ţară, se tulbura toată presa mondială în slujba intereselor ovreeşti, se tulbura A.I.U. cu toate asociaţiile ovreeşti şi toate cabinetele europene şi transoceanice.

Să dăm câteva ilustraţii de publicişti evrei, aşa cum ne apar în studiile în care nu uită să ne dovedească marea etapă de progres ce a atins ţara noastră prin contribuţia presei ovreeşti. Iată cum îşi începe S. Podoleanu în a sa „Istorie a presei ovreeşti în România" [436], expunerea problemei: „Deci, dacă Evreii din Principate au avut o presă proprie, atunci nu se poate contesta acestei colectivităţi drepturile şi vechimea ei, tradiţiile purtate ani îndelungaţi pe meleagurile româneşti şi faptul că ea şi-a însuşit, încă în urmă cu aproape un secol, limba ţării de baştină, nu numai în grai, ci şi în scris".

În această lucrare, găsim o seamă de caracterizări ale publiciştilor evrei, înzestraţi cu toate virtuţile. Să începem. Armand Lévy, co-director cu I. Barasch al foii „Israelitul Român" şi director al ziarelor „L'Écho Danubien – şi „Étoile d'Orient", proaspăt venit din Paris, înadins,

---

436 2, 3, 4, şi 5 S. Pod^V-nnu. o. c., passim.

spre a seconda... sforţările amicilor să-i români: C.A. Rosetti.

I.C. Brătianu, fraţii Goleşti şi alţii, foarte impresionat de cele de ce întâmplaseră în Templul Coral din capitală, un agitator evreu francez, pus în serviciul nobilei cauze a emancipării Evreilor din Principatele dunărene, care a cerut naturalizarea... etc., etc. 1). Evreul Al. L. Lobel, tatăl ziarului „Prezentul" din Bacău, născut în 16 Sept. 1876, era „un spirit subtil, de o logică irecuzabilă, însufleţit de dorul de dreptate şi un adânc cunoscător al iudaismului", urmărind „a stărui ca justiţia să devie o adevărată putere în stat pentru toţi locuitorii ţării". În primăvara anului 1878, a strâns contribuţii însemnate evreieşti pentru ajutorarea răniţilor şi a înregistrat aportul Evreilor în război 2). Henri Carmellin, originar din Austria, autorul, în 1877, al faimoasei broşuri: „Une circulaire ministérielle ou L'ignorance obligatoire en Roumanie" (pe câtă vreme văduva Caroline scria: „Comment la Roumanie progresse") este socotit ca „unul din cei mai vajnici publicişti evrei" 8). Fildermann este acel „vajnic" publicist care a realizat (sic) emanciparea Evreilor din ţară" 4), etc. etc. În fruntea tuturor a, sta, bine înţeles, acel Iuliu Barasch, întemeietorul presei ovreeşti din România", ilustrul om de ştiinţă", civilizatorul României", unul din cei dintâi pionieri ai culturii europene, ai moravurilor europene, ai ştiinţei europene", descălecat în 1841 din Brody al Galiţiei 6), ca să ne cultive şi să ne civilizez? şi să ne arate... calea spre adevăratul progres.

Presa ovreiască din Principate urmărea scopuri înalte: „să dezvolte conştiinţa naţională, iubirea Tronului şi căminului, respectul legilor şi autorităţii şi tindea să formeze cetăţeni buni şi folositori societăţii care să fie totdeauna gata a-şi sacrifica puterile lor materiale şi spirituale pe altarul patriei participând cu corp şi suflet la interesele cele mari ale naţiunii" – aşa se scria în

„Fraternitatea”, apărută în 1879[437]), în toiul luptelor pentru spargerea zidurilor cetăţii româneşti. Prin calomnii şi ameninţări. „Israelitul Român” al lui I. Barasch urmărea să realizeze „principiul toleranţei şi al legalităţii înaintea legilor, fără distincţie de religiune-i deoarece „Evreii nu se bucură de această egalitate”... că poporul român, „nu va suferi ca legile sale să nu fie toate în armonie cu spiritul modern care le-a dictat şi ca în mijlocul unui edificiu strălucitor să rămâie o ruină veche şi sumbră” a). „Timpul” lui Hurwitz, apărut în 1872, în româneşte şi ebraică, scria că a se nesocoti Jidovii este a se nesocoti inteligenţa şi civilizaţia pentru că nu este niciun Jidov: hamal, birjar, sacagiu, etc. care să nu ştie citi în limba lui şi prin urmare să nu fie civilizat” şi adresa, ostentativ, acest Hurwitz, primul număr lui Cesar Boliac, conducătorul Trompetei Carpaţilor, care denunţa Camerei marele pericol evreiesc 3); „Vocea Apărătorului” din Iaşi, 24 Sept. 1872, purtând deviza „Libertate Fraternitate, Patriotism”, a lui Marcu Feldmann-Câmpeanu şi ocupându-se cu formula lansată de B. Fr. Peixotto în Rumânische Post, referitoare la emigrarea în America, anunţa că ziarul a ieşit din „pulberea în care au căzut şi zac Iudeii din România de la 1866, de când în ţară s-a format partidul roşilor şi fracţiunea liber independentă” 4).

Mare parte din calomnii la adresa justiţiei ţării, a oamenilor politici şi a organelor administrative le debitau aceste gazete – scrise în româneşte care nu erau cetite, în idiş foarte mult gustate, în ebraică neînţelese de nimeni. „Fraternitatea”, condusă de Beck, de rabinul Beck, în 1881, lupta contra acelora care nu se mulţumeau cu simpla alungare a Evreilor din comunele şi cătunele în care au văzut lumina zilei, ci orânduiau ca cei puşi în situaţia de a nu-şi mai putea agonisi traiul, să fie calificaţi vagabonzi, ferecaţi în lanţuri, ţinuţi fără de nicio vină în

---

437 2, 3, 4, 5 şi 6) S. Podoleanu. p. c., passim.

închisori, iar la urmă fotografiaţi în acel hal şi goniţi peste hotare. Apărarea le-o lua Schwartzfeld Elias şi s-a ridicat cu vehemenţă împotriva tuturor a oricât de sus puşi şi împotriva lui Radu Porumbaru, directorul fabricii Letea, care schingiuia numeroşi Evrei 6) şi scria o broşură violentă în româneşte, tradusă şi în limba germană: „Radu Porumbaru şi isprăvile lui la fabrica de hârtie Letea din Bacău” (Bucureşti 1885)).

1 Toată presa lor debita asemenea principii de înaltă justiţie şi tot soiul de calomnii. Armand Lévy în „L'Étoile d-Orient” spunea, sentenţios, cu mândria şi neruşinarea caracteristice acestui neam, că „A.I.U. agită chestiunea de justiţie”; spunea – în legătură cu pretinsele persecuţiuni sângeroase ce s-ar fi comis la Ismail, Vâlcov şi Cahul, în 1869 – că Alianţa Israelită urmăreşte „în înalta sa sferă umanitară o acţiune binefăcătoare; de a fi cu bunăvoinţă ascultată de toate guvernele; de a lumina opinia publică şi de a domina chiar pe cei mai recalcitranţi şi ameninţa, Armand Lévy”, a dezlănţui vânturile cărora nici cei mai tari nu i-ar putea rezista”, fiindcă „Alianţa Israelită agită chestiunile de justiţie, ea are cuvântul repede şi braţul lung” 2). Relativ la „sacrilegiile ce le-ar fi comis Românii în catedrala din Ismail – fapt de care vom vorbi – M. Fr. Peixotto, consulul american, comunica, în scrisoarea din 6 Februarie 1872 către secretarul de stat M. Fisch din Washington, că populaţia s-ar fi năpustit asupra Evreilor „jefuind casele şi făcând să curgă sângele” şi adauga că „mii de Evrei au traversat Dunărea pentru a căuta refugiu la Turci”. Toate erau agitaţii şi calomnii organizate de A.I. LT.ieşi difuzate în lume prin „L'Étoile d'Orient” a lui Armand Lévy şi prin alte foi şi broşuri evreieşti. Una din acestea, editată de A.I.U., difuza în lume persecuţiuni şi mişcări sângeroase imaginare, jafuri şi sacrilegii ce n-au avut loc decât în imaginaţia veninoasă a defăimătorilor – toate erau date ca luate din dezbaterile parlamentare din 1867. În legătură cu „mişcările sângeroase” de la Vaslui, în

1868, A.I.U. răspândea, în mii de exemplare, un apel prin care se cerea tuturor filantropilor de a se veni în ajutor celor 150 capi de familie care ar fi fost în mod inuman alungaţi din casele lor – în realitate, era vorba de 25 Evrei cârciumari cu brevete de licenţe pe nume false. Referitor la Evreii înecaţi la Galaţi, era vorba de evacuări de prin sate ale Evreilor găsiţi vagabonzi şi câţiva transportaţi, prin Galaţi, peste Dunăre, la Turci, care, plictisiţi de această afacere, au aruncat pe câţiva din ei în apele fluviului. Despre dezordini la Giurgiu, presa iudeo-germană lansa ştirile cele mai fanteziste; presa, prietenă a Evreilor, denunţa Europei masacre ce n-au avut niciodată loc la Tecuciu. Mişcările „teribile" la Ismail, Cahul şi Vâlcov au avut loc în 1872, când Ruşi, Bulgari şi Greci au maltratat pe Evreii din aceste trei oraşe şi au devastat câteva prăvălii, mişcări provocate de furtul de bani şi de odoare sfinte din catedrala din Ismail de unul Sielberman în complicitate cu rabinul Brandes, în latrina căruia s-au găsit parte din lucrurile furate. La Darabani-Dorohoi, târg locuit exclusiv de Evrei, ţăranii s-au luat[438] la bătaie cu Jidovii răsculaţi împotriva proprietăresei târgului d-na Cimara – în realitate, n-a fost ucis niciun Evreu, nici răniţi, asediaţi sau jefuiţi alţii (Nov. 1878), etc.[439]).

Rabinii – toţi cetăţeni străini – ca Rabinovici, Antoine Lévy, dr. Beck, dr. Niemerower, dr. Malvin – asmuţeau pe drept credincioşii evrei împotriva statului român. A. Lévy, în 1857 – ca şi Rabinovici – chema sinagoga loc de „tumult pentru a conjura persecuţiunea de care sunt ameninţaţi „şi propovăduia revoluţia contra asupritorilor[440][441]). Dr. Malvin

438 Ibid, p. 127 – 128. 2) ,.L-Etoile d-Orient" No. 47 din 26 Iunie, 1867. Dupâ Question Israélite, Constantinople, 1872.

439 La question juive dans les Chambres Roumaines, publicată de A. I. U. în 1879.

440 Verax. passim. 3) B. Duică, Ovreii pământeni şi sub-pământeni. p. 16 – 17. 4) S.

441P odoleanu, o c. 5) Broşura citată, p. 77. 6) Verax, o. c

lupta, în 1858, contra şcolilor evreieşti în care limba de predare era românească, era adept al idişului şi împotriva întemeierii Templului Coral – până când, în 1863, el a fost expulzat ca străin, denunţat, chiar de Evreii progresişti cu care se găsea în crâncenă luptă 4).

În 1899, anul secetos cu urmări atât de grave şi îndepărtate pentru economia noastră naţională, au *avut loc*, organizate ad-hoc, agitaţii mari cu răsunet peste mări şi oceane. Mascarada îşi produsese efectul scontat de A.I.U. şi de celelalte organizaţii evreieşti. Tulburatu-s-au toate seminţiile pământului şi triburile semite turbau de mânie şi de revoltă împotriva României, pe care o publicaţiei de circumstanţă, apărută la Lemberg, în 1901 şi semnată de von Jericho Polonius „China auf der Balkanhalbinsel", o prezenta ca pe o ţară de antropofagi şi de Hotentoţi sălbatici, iar pe Dr. C.I. Istrate, ministrul Cultelor, ca pe un om care ar mânca în fiecare zi câte un Jidov la frigare. Ea deborda numai fiere şi ură – observa J. Lahovary6).

Iată cum R. Rosetti povesteşte această mascaradă a Jidovilor din Moldova spre America. Cu scopul de a lovi cât mai adânc în prestigiul şi în fiinţa României care persecuta – spuneau Jidovii – atroce pe aceşti oameni supuşi unor legiuiri barbare: „Alianţa Israelită, societăţile evreieşti de binefacere – fie din România, fie din străinătate – furnizau fondurile echipării a numeroase trupe de Jidovi care, îmbrăcaţi în veşminte uniforme, plecară din diferite centre ale Moldovei. Deşi guvernul le oferise transportul pe căile ferate cu titlu gratuit, ei se îndreptară pe jos spre graniţe". Călătoria era, în aceste condiţii, foarte grea, dar era, în schimb, mult mai teatrală şi oferea jurnalelor evreieşti din ţară şi străinătate prilejul de à umple coloanele lor cu povestirea recepţiilor acestor emigranţi şi de a câştiga compasiunea opiniei publice. La Budapesta şi Viena, lumea era îngrozită de aspectul mizerabil şi murdar al acestor emigranţi. Dar la Viena, aceste convoaie au fost oprite şi s-

au înapoiat gratuit cu trenurile româneşti 6). Alţii emigrau, îmbarcându-se pe la Galaţi şi debarcau la Brăila, Giurgiu şi Constanţa, ca, numai astfel, să se poată aşeza în Muntenia – Iar când s-au întors cu trenul de la Viena, sau introdus cu mii de cerşetori evrei – cum relata la Congresul Ligii Cultural din Nov. 1903, generalul Dr N. Jugureanu.

Cine era, în realitate, vinovatul? Adevărul este că anul secetos lovise crud pe toţi locuitorii ţării, mai ales pe Jidovi care trăiau din specularea produselor ţărăneşti. Dar Evreii ţineau cu tot dinadinsul să discrediteze România. De aceea, în 1901, broşura suspomenită invita, ironic, pe D-l Sturdza să facă o călătorie de agrement prin Europa cu chimirul în mână în căutarea unui împrumut pentru România în ajunul falimentului[442]). Numai străşnicia politicii bugetare dusă de acest mare bărbat* de stat ne-a salvat de la falimentul şi controlul financiar european pe care îl pregăteau cu toate armele de care dispuneau – A.I.U. şi toţi Evreii, servindu-se de un întreg arsenal de arme grele: minciuna şi calomnia mereu repetate, exagerarea neruşinată a faptelor, şantajul, în plus, toată formidabila putere financiară şi a presei internaţionale; pe câtă vreme ţara noastră dispunea numai de un suflet mare şi de acea fineţe a oamenilor politici care au ştiut să ocolească cu abilitate toate greutăţile.

A.I.U. a prezentat Congresului de la Berlin – unde activa şi Crémieux şi Gambetta – un memoriu, în care, în esenţă, se spunea că „aproape în fiecare an, Europa este mişcată de povestirea răscoalelor, a crimelor şi jafurilor sau de expulzările în masă ale căror victime sunt Evreii, îndepărtaţi de la ramurile de comerţ etc”. În „Enciclopedia italiană”, sta scris: „Principiul admis în tratat (1878) n-a avut efecte practice în ce priveşte pe Evrei, care, în afară de câteva sute care luaseră parte la război şi au fost naturalizaţi în 1879 sau, de câţiva, care mai târziu au fost

---

442 China auf der Balkanhal-binsel, – npud Verax, 220 – 221.

naturalizaţi individual, au continuat să trăiască în trista poziţie de străini fără protecţia niciunui guvern străin8. Stern, preşedintele U.E.P., târziu de tot, se tângui a „urbi et orbi” că coreligionarii lui sunt persecutaţi. Şi ne insulta familia regală, armata, biserica şi şcoala, simţămintele noastre cele mai scumpe, datinile noastre cele mai de preţ, bărbaţii de stat care au contribuit la întărirea ţării, ştiinţa şi arta românească, buna înţelegere între cetăţeni... Justificau toate oprimările suferite de Românii din provinciile subjugate, iar Evreii din Ungaria ne promiteau libertăţi pentru poporul românesc din Ardeal în schimbul emancipării Evreilor din Principate – după cum ne declară solemn marele patriot V.A. Urechea în „Apărarea Naţională” de la 15 Ianuarie 1900, tranzacţie ce i s-a propus de un Evreu maghiar în legături strânse cu A.I.U., pe când era preşedinte al „Ligii pentru unitatea culturală a Românilor”.

Prin ultimii ani ai secolului trecut, campania împotriva noastră era în toi. Şi se debitau toate minciunile şi exagerările. Astfel, „Drepturile” apărut la Focşani, afişa – prin comitetul de redacţiune, în 12 Ianuarie, 1897 – pe zidurile Bucureştilor”, o îndrăzneaţă proclamaţiune” către „Bărbaţii de stat ai României”, zicând textual: „50.000 tineri evrei care şi-au dat tributul lor de sânge acestei ţări, cer acuma, mai mult ca niciodată, cu o insistenţă serioasă, în faţa gravelor evenimente ce se desfăşoară în Orient, ca să fie recunoscuţi ca fii legitimi ai acestei ţări întocmai ca şi camarazii lor români** 2). Turcia se găsea, în acel an, în război cu Grecia şi Evreii scontau cine ştie ce conflagraţie europeană care nu s-ar fi dezlegat fără intervenţia armată a urnii tineret maccabeu lipsit de drepturi politice.

Manifestaţii şi meetinguri aveau loc în V.S.A. şi în centrele engleze. Astfel, la meetingul din 1 Felr. 1902 la Londra, poetul evreu Zangwill Israel compara ţara noastră cu „iadul pe pământ pentru Ovrei” – nimiciţi, zi cu zi, prin noi legi şi ordonanţe 2).

Dacă consultăm documentele trecutului, iată ce ne pune la dispoziţie R. Rosetti în a sa monumentală lucrare. Din regimentele în care serveau Evreii, au murit pe câmpiile bulgare 1095 creştini şi de-abia 4 Jidovi, din un total de 200.000 câţi număra România în 1877; în cele patru corpuri de armată şi celelalte unităţi, erau 1562 Evrei în serviciu permanent şi 1375 în cel periodic. Şi, din aceştia, 883 au obţinut naturalizarea în bloc. Iar „Drepturile" de la Focşani vorbea de „50.000 tineri evrei care şi-au dat tributul lor de sânge. În America» apărea o carte „The Jew as a partout" by Peter C. Madison, New York, 1903" *p* în care se spunea că, la asediul Plevnei, primii soldaţi care au escaladat parapetele erau Evrei şi că, de amândouă părţile, generalii – teneate risum! – erau Evri?). Istoricul A. Xenopol vorbeşte şi el de 4 Jidovi şi le dă numele, dar nu 4 morţi, ci 4 dispăruţi 4).

În 1913, se porneşte, iarăşi, o campanie violentă, colorată de tot felul de ameninţări, insinuări şi exagerări. Eram în plin război balcanic* În „Compte-rendu des travaux de VA. I. U". din acelaşi an, se afirma anume că, deşi demersurile stăruitoare ale U.E. Pau fost zadarnice, este de admirat, totuşi, atitudinea Evreilor faţă de conflictul balcanic, patriotica lor grabă de a se înrola în armată într-un moment grav de[443]

pericol naţional – era vorba de 25.000 Evrei care ar fi răspuns la apel, printre care mii de voluntari, iar aceia care n-au putut fi admişi ca activi, s-ar fi înscris în serviciile auxiliare. Pe de altă parte, spitalele ovreeşti, aşezămintele şcolare şi sinagogile toate au fost puse la dispoziţie, iar clin cele 4 milioane lei subscrişi pentru a se veni în ajutorul văduvelor şi orfanilor, cel puţin jumătate

---

443 S. Podolcanu, o. c., 127. 2) B. Duică, p. 210. 3) Eroii războiului de independenţă a Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii Publice, Buc. 1897 9* Istoricul Războiului din 1877,78. de mai mulţi ofiţeri, p. CCXX – - ap. Verax, p. 200 – 206. 4) la question israelite en Roumanie, Paris, 1902.

reprezenta aportul Evreilor[444]).

Şi când cunoaştem foarte bine că una din cauzele care i-au împins spre noi din Polonia, Bucovina şi Rusia a fost tocmai fuga de recrutare. Toate mărturiile trecutului ne arată că Evreii nu s-au împăcat niciodată cu serviciul militar şi, dimpotrivă, armata a avut oroare de ei, fiindcă, dintotdeauna, ei au introdus coruperea funcţionarilor, influenţele de tot felul, simularea bolilor, falsurile în starea civilă, substituirea de persoane; ei s-au mulţumit să treacă doar pe lângă consiliul de revizie şi să obţină certificatul de dispensă pentru un motiv oarecare. Armatele austriece aveau şi ele oroare de soldaţii evrei care introduceau panica.

Ca să dovedim şi pentru războiul nostru de întregire afirmaţiile de mai sus, să ne referim şi la alte date, precum şi la aprecierile specialiştilor în materie. În campania din 1916, când au fost chemate toate elementele la mobilizarea generală – pe câtă vreme, în campania din 1913 a fost o mobilizare parţială, de unde reiese falsitatea datelor din Buletinul A.I.U.

— Evreii au dat circa 32.000 soldaţi, gradaţi şi ofiţeri auxiliari, pe câtă vreme Românii au dat peste 1 milion. Din cei 32.000 Evrei, 26.000 – adică 82% – au dezertat la inamic, au spionat, au comis acte de trădare sau au pactizat cu inamicul rămânând în zona ocupată[445446]). De felul cum s-au purtat în războiul acesta, generalul Panaitescu ne lasă următoarele însemnări, care îmbracă caracterul unui certificat în afară de orice discuţie. Anume, iată ce zice: „Prezenţa jidanilor în mijlocul trupei este o mare nenorocire. În primul rând, în loc să stăm cu ochii la

444 Bulletin de Alliance pour l-année 1913. 2) Verax, 307. 3) Vezi Verax.

445- 4) Vezi art. din „Porunca Vremii” : Unde sunt . . . eroii ? din 31.3.938. 5) Ibid, ibid.

446« vrei la inamic. 6) C. Kiriţescu – Istoria răsboiului pentru întregirea României.

inamic, trebuie să păzim pe incorigibilii dezertori. Al doilea, fuga lor ne demoralizează soldaţii. În fine, inamicul ştie de la aceşti fugari care este situaţia trupelor noastre şi este la curent cu toate mişcările pe care voim să le facem” 6). Hotărârea unanim luată de toţi comandanţii de unităţi de pe front a fost scoaterea Evreilor de pe liniile de bătaie şi vărsarea lor la serviciile auxiliare sau sedentare. Nu vorbim de atitudinea acelor Evrei care, în timpul ocupaţiei, serveau liste negre cu aceia care îi credeau antisemiţi sau le stricaseră oarecari socoteli6). Pe toţi aceştia A.I.U. îi dădea în Buletinele ei, ca cetăţeni de cea mai aleasă specie.

După această paranteză, să revenim la Buletinul A.I.U. Aci, ni se arată cum oameni de stat ca Clemenceau şi Luzzatti erau indignaţi de grava jignire adusă dreptului internaţional, respectului tratatelor şi angajamentelor luate faţă de Europa prin atitudinea noastră faţă de Evrei. Tot acolo sunt reproduse toate dezbaterile parlamentare din 1913, din care reiese că guvernul conservator ar fi fost foarte bine dispus de a da o dezlegare favorabilă problemei evreieşti, dar că toată această bunăvoinţă a fost zădărnicită de partidul liberal, duşman de moarte al Evreilor, venit la putere în 1914.

Găsim, în cele 27 pagini rezervate Evreilor din România, o analiză amănunţită a declaraţiilor făcute de oamenii politici şi membrii parlamentului cu referire la problema evreiască, pe care o tratează în 7 capitole. Prin acest fel de a privi problema, se difuzau, prin Buletinul Alianţei, toate calomniile împotriva ţării noastre, care, la acea epocă, număra peste 300.000 Evrei, stăpâni pe toate izvoarele de bogăţie[447]).

Dar nu numai A.I.U., sinagogile, comunităţile şi toate comitetele se adresau puterilor europene ca să intervină în

---

447 Iată aceste 7 capitole : Politica de eliminare; Legi restrictive; Situaţia in arnită a Evreilor; Nota lui V. Bocrcscu din 28 August. 1859. către marile puteri;

afacerile noastre lăuntrice. Fiecare ins, tot Evreul, îşi arogase privilegiul de a se adresa unei puteri străine. Aşa, I.C. Brătianu spunea că, ori de câte ori un Evreu se simte cât de cât lovit în interesele lui, aleargă la consulatul cel mai apropiat şi se declară sudit. Un capitalist evreu din nordul Moldovei, pe nume I.H. Zoller, se adresa, telegrafic, în 29 Aprilie 1876, consulului Americii, contra somaţiilor de a părăsi domiciliul în opt zile ce s-ar fi dat la mii de familii din jud. Dorohoi[448]) – adevărul fiind că s-au dat ordine ca cârciumarii evrei să părăsească satele, potrivit prevederilor din legea asupra licenţelor, etc.

K.B. Franzos tipărea „Aus Halb-Asien" (În Semi Asia) cu impresii din Bucovina şi Moldova şi numea toate secăturile evreieşti din provinciile austriece, poloneze, ruseşti şi ale noastre „culturbilder" – icoane de cultură[449]). Ba Londra, apărea, în 1902, The Roumanian Bulletin care se intitula „A record of persecution issued for the information of the Press, la William Clowes and Sons". În acest buletin, se urmărea să se câştige mila opiniei publice din toate ţările asupra soarbei Evreilor de la noi, ca, prin discreditare şi presiunea guvernelor, să constrângă pe Români să le acorde drepturi politice. Prin apariţia ocazională, atunci când se simţea nevoie, acest buletin atacă toate nemulţumirile Evreilor în legătură cu legile româneşti care aveau drept scop să asigure fiinţa etnică a statului. Monde Illustré propaga gravuri mincinoase, cu subiecte din ţările barbare din Asia ca petrecându-se la noi 1).

Aşa, Evreii din Roma, prin scrisoarea comunităţii israelite către ministrul de externe al Italiei, cereau înlăturarea „ruşinii pentru civilizaţie", pentru ca supuşii italieni să fie trataţi în convenţia comercială dintre cele

448P olitica şcolară ; O anchetă asupra chestiunii evreeşti şi Dragostea faţă de ţară a

449l ivrelor indigeni. 2) Verax, 154. 3) M. Eminescu, p. 510. 4) Verax, 234.

două ţări – Italia şi România – în chip deosebit” a). Aflăm de la marele Eminescu că o deputaţiune a consist or putut evreiesc din Paris a înaintat ducelui Décazes, ministru de externe, o cerere prin care se cerea ca guvernul republice! să nu încheie cu România convenţia comercială până ce Evreii nu vor fi căpătat drepturi egale cu Românii[450]). Evreii din Bucovina, prin Camera de comerţ şi de industrie constituită din o majoritate evreiască, invita pe ministrul de externe de la Viena, ca, în cazul încheierii tratatului comercial din 1875 cu România, să nu dea uitării nici situaţia precara a „Ovreilor români”, pe care o idee fixă a Românilor îi persecuta într-atâta încât maniacii ideii comit o gravă infracţiune la dreptul internaţional[451]). Adunarea generală a A.I.U. din Viena „ruga pe venerabilul preşedinte, cavalerul David Guttman, să intervină, prin înalta influenţă şi relaţiile sale pe lângă finanţa israelită, ca să refuze guvernului român orice nou împrumut (este vorba de anul 1900), atâta timp cât nu se va îmbunătăţi soarta Evreilor în conformitate cu tratatul de la Berlin”[452]).

Personalităţi de seamă, deţinători ai presei şi oameni de stat erau pentru Evrei şi luptau împotriva noastră. Iată pe profesorul elveţian Bluntschli – autor ai dreptului internaţional codificat, – care admitea intervenţia străină în afacerile lăuntrice ale unei ţări, precum admitea şi teoria absurdă a continuităţii Evreilor în Dacia 6). G. Clemenceau, marele Clemenceau, era şi el pentru ei. Evreul Luigi Luzzati, ministru de externe al Italiei, însera, în Corriere della Sera din 12 August, 1913, următoarele drept răspuns la afirmarea categorică a lui Take Ionescu că art. 44 din tratatul de la Berlin nu mai este chestiune de drept internaţional, ci o simplă problemă internă:

4501) Vcrox. 273. 2) Eminescu. p. 5x1. 3) Ibid, Evreii din Franţa şi România. 4) B.

451 Verax, 222. 6) M. Eminescu, Scrieri politice şi social^ 7) Bulletin de l-Allinnct,

452a nnée 1913, p. 77.

„Independenţa României a fost recunoscută de puterile semnatare ale tratatului de la Berlin sub rezerva expresă a angajamentului formal luat de guvernul român de a executa art. 44 al acestui tratat şi de care Puterile luară act. Aşa dară, emanciparea Israeliţilor români este şi va fi o condiţie permanentă a independenţei României". Dar precum spunea şi C. Stere chestiunea evreiască era „o afacere internă şi nimica, venind de afară, nu va putea influenţa guvernul liberal în dezlegarea acestei probleme" 7).

Când J. Tanoviceanu s-a dus la direcţia periodicei „Revue politique et littéraire" ca să-i publice un răspuns la articolul calomnios publicat de un anonim, H. Young, directorul, l-a refuzat cu aceste impertinenţe: „Nou, non, non! nous sommes pour les Juifs!"[453]).

Aceasta era presa franceză stăpânită de Evrei şi Bureofili.

Foarte puţine glasuri prieteneşti de peste hotare se auziră pentru încurajarea sau în favoarea României în această perioadă atât de lungă şi plină de agitaţii. În şedinţa din 17 Febr. 1879 a Senatului italian, Marchizul Pepoli ne trimitea un prietenesc mesagiu: „În România, chestiunea Evreilor este o chestiune socială. În ziua în care vor avea Evreii dreptul de a poseda legalmente, tot solul român le va aparţine şi mica proprietate va dispare în întregime"[454]). un glas, tot aşa de autoritar şi de prietenesc, era al lui Louis Renault, profesor la facultatea de drept din Paris, care condamna intervenţia tratatului de la Berlin, prin al său art. 44 – principiu unanim admis în doctrina dreptului internaţional"[455]). De departe, de peste

---

453 „La question juive en Roumanie au pdv juridique et social-* (Réponse à

454l a Revue Politique et littéraire du 4 Nov. 18S2, Paris, 18S2, p. 5. 2) Gazetta uîficiale

455d el Regno dTtalia : atti parlamentari. Şedinţa din 17 Febr. 1879, p. 1422 – col.

Canalul Mânecii, prietenul României, Houston Stewart Chamberlain striga atât de tare, prin 1900, ca să-l auză toţi: „Acordaţi Evreilor toată protecţia legală pe care o acordaţi tuturor străinilor; afară de asta, daţi-le, ca vechi locuitori ai ţării, privilegii mai mari; lăsaţi-i (deoarece nu mai puteţi împiedica aceasta) să lucreze pe câmpul comercial şi industrial, dar controlaţi-i bine cum lucrează. Nu le daţi însă drepturi politice şi drepturi de proprietate rurală! A face aceasta ar însemna pentru Româniax a se sinucide. Şi băgaţi de seamă ca Evreii să nu ajungă să domine opinia publică prin gazete şi minţile şi inimile prin stăpânirea şcolii şi a producţiei de librărie[456]). Eduard Drumond autorul lucrării, La France enjuivie" şi director al ziarului „La libre Parole", ne atrăgea cam în acelaşi fel atenţia 6).

Cu cât ne apropiem de vremea noastră, cu atât calomniile, minciunile, injuriile, exagerările, şantajele şi presiunile deveneau tot mai dese, mai impertinente. Acestea erau armele cu care Evreii loveau în zidurile şi la poarta cetăţii româneşti ca să intre buzna cu cele aproape

400.000 de suflete.

Cea mai formidabilă putere armată dezlănţuită împotriva noastră era presa europeană şi transoceanică, redactată de Evrei sau stăpânită de banul şi interesele evreieşti, precum şi toate organizaţiile lor: I.O.B.B., A.I.U., U.E.P., J.C.A. sau o altă anexă A.J.A. (Anglo Jewish

Association), cu toate lojile şi secţiunile răspândite peste tot globul pământesc. „Punând odată mâna pe presa europeană care, în genere, nu mai are de ţintă luminarea, ci aţâţarea urilor între clase şi popoare, uşor li-i să spună orice minciună patentă"[457]) scria marele Hminsecti. „Evreii fac din jurnalistica europeană ceea ce au făcut din băuturile spirtoase la noi – otravă... Evreul care redigează

456I n 1900. 5) Idem.

457 şi 2) Despre drepturile politice ale Evrei or. 3) Op. cit.

Pester Lloyd şi sumuţă pe Maghiari contra Germanilor şi a celorlalte naţionalităţi este acelaşi care, prin Neue Freie Presse, sumuţă pe Germani contra Maghiarilor. În toate ţările ţin cu cel tare, niciodată cu cel apăsat şi se unesc cu acela întru traficarea şi exploatarea puterilor pozitive ale poporului" 8). În aceiaşi tabără, erau înregimentate şi Frankfurter Zeitung, Berliner Tageblatt, Vorwaerts, etc., redactate exclusiv de aceiaşi traficanţi ai condeiului. De altfel, principalele organe de publicitate din lumea întreagă – cu puţine excepţii – erau ale lor, redactate sau comanditate de ei. Aşa că prin finanţele ce se găsesc în mâinile lor şi prin presa mondială care li este robită, ei reuşesc să pătrundă în regiunile cele mai înalte ale societăţii moderne şi să lucreze cu o egală autoritate în consiliile regilor, ca şi pe sentinţele opiniei publice – observă I. Lévy, studiând această problemă3).

Îndrăzneala şi impertinenţa publiciştilor evrei, care răspândeau cele mai sfruntate calomnii în străinătate împotriva ţării ce-i adăpostea, a făcut, într-un timp, deşi prea târziu, să se ia măsuri aspre împotriva lor. Astfel, aflăm de la acelaşi S. Podoleanu, că, în 1885, guvernul, următor legii asupra străinilor din 1881, a zvârlit peste graniţe, un lot de câţiva publicişti „celebri" – ca Elias Schwartzfeld", deşi născut din părinţi originari din ţară"; dr. Gaster, dr. Brociner, I. Bettelheim – ambii la Bukarester Tagblatt, Iulius Schein – prim redactor la Bukarester Zeitung, M. Rosenfeld, dr. I. Auerbach, Michel Aziel de la „Hajoetz", Fior – colaborator la „Vocea Botoşanilor".

Dr. Gaster, colaborator la „Românul", s-a făcut vinovat de a se fi ridicat împotriva revoltei de la Brusturoasa a ţăranilor contra Evreilor şi a publicat un articol în acelaşi sens şi în „Fraternitatea". Fior, alt martir sau erou, se ridicase împotriva măsurilor arbitrare luate de autorităţi faţă de un grup numeros de Evrei din orăşelul Săveni – Dorohoi – în scrisoarea deschisă „având o introducere cam ironică la adresa capului de guvern" (sic),

I.C. Brătianu, în ziarul „Vocea Botoşanilor”. Acelaşi erou-martir dase, încă din 1877, publicităţii în „Prezentul” din Bacău, tot o scrisoare deschisă în afacerea de la Darabani. Din Viena, trimite, în 1885, o altă scrisoare, tot deschisă, în „Vocea Dreptăţii”, în care reia din nou cazul Evreilor din Dorohoi, anunţându-şi sosirea în ţară, de oarece capitala Austriei nu-i îngăduia acolo şederea. Dr. Caster, în ultimul număr al gazetei sale, v se ridica vehement împotriva guvernului liberal: „Evreii nu vor pierde niciodată pe apărătorii lor. Ca şi capetele hidrei, vor creşte şi capetele tinerimei (evreieşti) spre a lupta pentru lumină şi progres contra falsului liberalism şi a persecuţiei religioase”. Peste tot şi cu orice prilej, la Români, antisemitism petemă religioasă. Acel aş doctor Gaster – Ronetti Roman, în lucrarea „Două măsuri”, scria că înlăturarea Evreilor de la anumite drepturi e un neajuns pentru Ţara Românească şi atrăgea luarea aminte întrebându-se că este bine pentru statul român ca stat de a respinge, de a-şi înstrăina şi mai mult pe Evreii pe care-i are? Şi, comparându-ne cu Bulgaria, stabilea aceasta: „România nu înseamnă nimic în cultură şi economie. Bulgaria i-a luat-o cu mult înainte. Rolul ei în Orient este exclusiv politic”[458]). Un alt gazetar evreu numea bandit pe fostul preşedinte de consiliu Lascăr Catargiu.

Ceva mai târziu, un gazetar bârlădean voia să se facă chiar revoluţie, pe câtă vreme U.E.P. cerea să aibă un ziar zilnic şi o secţie istorică în relaţii cu diferite societăţi existente. „Adevărul”, întemeiat în 1880”, Dimineaţa”, „Lupta” şi altele – la care se vor adăuga, spre ruşinea noastră, multe foi naţionale conduse de Români de baştină, vor fi tribunele de pe înălţimea cărora va răsuna, tumultuos şi injurios, decenii de-a rândul, insulta la adresa tuturor aşezămintelor fundamentale ale naţiunii şi vor

458 Gh. Căliuescu, Istoria literaturii române. 1041, p. 948. Editura Fundaţiilor Regale pentru literatură şi artă. 2) N. Iorga, Agitaţii evreeşti.

avea, în plus, cutezanţa să emită principii de educaţie naţională, să erijeze în virtuţi păcatele noastre şi să ne terfe-vlească adevăratele virtuţi naţionale şi rasiale.

Într-o foaie scrisă în româneşte – pentru a exprima nevoile şi aspiraţiunile evreieşti, prin anul 1869, li se spunea: „Să nu uităm că libertatea ca şi cerul trebuie (sic) cucerite. Să îndoim dar silinţele noastre şi să nu încetăm de a bate la poarta cetăţii române până ni se va deschide” „lozinca urmată cu acea stăruinţă îndărătnică, cu acea energie ascunsă, cu acea credinţă în triumful silinţelor sale, pe care poporul evreiesc sub toate cerurile şi în toate împrejurările le-au avut” a).

Evreii se asociau tuturor ideologiilor dizolvante, precum făceau tovărăşie cu toate organizaţiile subversive. Tot N. Iorga citează, după o foaie evreiască „România”, următoarele: „Fapt cert este că, dacă Evreii au fost deocamdată străini mişcării social-democrate a lui

Racovschi), simpatia lor nu i-a lipsit. – ... Socialismul în ţară nu este o cantitate neglijabilă şi partidul nou care este pe drum de a se forma constituie de acuma o putere însemnată, de la care Evreii pot aştepta liberarea din jugul în care gem”. Şi continuă: „Partidul social democrat este la noi singurul care se gândeşte la emanciparea celor câteva mii (sic) de Evrei”. Drept mulţumire, doctorul Racovschi, expulzat din România, deschide, în „Courrier Européen”, focul împotriva României pe chestia evreiască, arătând Europei că nici într-o ţară nu sunt mai rău trataţi Evreii decât în România[459]).

h) Vizite ale misionarilor evrei şi evreo fiii.

În tot lungul acestei perioade când se agita problema evreiască, în afară de călătorii trecând prin Ţările Româneşti având-şi fiecare rosturi diferite, au descălecat şi mulţi misionari evrei şi evreo-fili veniţi cu dinadinsul să facă presiuni morale şi să cerceteze la faţa locului soarta

---

459 N. Iorga, Agitaţiile evreeşti.

popul aţi uni i evreieşti – unii venind din îndemnuri proprii, alţii trimişi ai A.I.U. sau ai altor organizaţii evreieşti şi reprezentanţi ai presei.

Primul descălecat, în 1866, în preajma votării constituţiei, a fost însuşi Crémieux, întemeietorul şi preşedintele A.I.U., parlamentar şi om de stat francez. Fu primit cu curtenie de oamenii noştri de stat şi de însuşi Domnitorul Carol. Cu aceiaşi curtenie, misionarul Evreilor a oferit statului român – în schimbul emancipării Evreilor – un împrumut de 25 milioane franci. Apelul lui către Români în favoarea coreligionarilor să-i a fost rostit la Cameră. Şi primit cu multe manifestări de înaltă consideraţie, el plecă asigurat că li se va face, în sfârşit... dreptate. Este acelaşi om de stat care a intervenit? în 1867, pe lângă Napoleon III, cerându-i să facă uz de tot prestigiul personal pe lângă guvernul român ca să se pună capăt persecuţiunilor contra Evreilor; este acelaşi care, la congresul evreiesc ţinut în 1872, la Bruxelles, cerea ca dezlegarea chestiunii evreieşti din România să se facă numai în ţară şi prin ţară; este acelaşi care, în 1878, tot pe timpul congresului, a stat de veghe şi adresa lordului Beaconsfield-Disraeli o scrisoare prin care îl ruga ca să se decreteze şi pentru Evrei ceea ce s-a decretat şi pentru creştini, atrăgându-i însă atenţia că nicio promisiune a delegaţilor români în frupte cu I. Brătianu să nu fie crezute, iar hotărârea congresului să fie o lege; este acelaşi care a îndemnat, în acelaşi timp, pe fruntaşii evrei care tratau cu oamenii noştri politici să refuze categoric orice soluţionare parţială a chestiunii, etc., etc. x).

În 1867, Ernest Desjardins, înduioşat de soarta Evreilor de la noi – deşi găseşte ordinele date de I. Brătianu în acelaşi an prefecţilor antiliberale, antidemocratice şi antiumane, – ne-a lăsat totuşi, în cele două lucrări ale sale a) cel mai urât certificat ce l-a scris vreodată cineva despre aceşti vagabonzi şi cerşetori – lucrtri deja cunoscute d cetitor.

În acelaşi an, trimisul A.I. TJ. vizitează orgauizaţiile din Adrianopol şi din România, face dare de seamă în şedinţa din 9 Ian. 1867 a comitetului central din Paris: constituirea a 34 comitete locale ale Alianţei în România şi constatarea că, raportată starea intelectuală şi morală a Evreilor la aceea a Românilor de alt cult, emite o opinie foarte favorabilă coreligionarilor lui[460][461]). Şi, totuşi, campania de presă europeană cumpărată cu bani împotriva României era acerbă, această chestiune pusese tot Parisul în mare fierbere[462]).

Un filantrop englez, ovreiu londonez foarte bogat, Sir Moses Montefiore – alias Blumenberg, venit de nenumărate ori la Bucureşti ca să cerceteze, personal, soarta coreligionarilor să-i, constata la înapoiere, că găsise, pretutindeni, cea mai mare bunăvoinţă şi niciun tratament vitreg faţă de – Evrei, dar n-a reuşit în partea misiunii de a câştiga drepturi pentru ai lui 6). Şi, totuşi, presa evreiască lupta împotriva noastră.

Vizitele erau dese. Una din ele a avut, însă, mare răsunet în 1902. Era aceea a lui Bernard Lazare, autorul istoriei antisemitismului. Este salutat la Iaşi ca un liberator şi un erou. Rabinul Dr. Niemerower îl salută ca pe unul care luptă pentru toţi Evreii care, de mii de ani, sunt expatriaţi deopotrivă (ca şi Dreyfus pe care l-a apărat vizitatorul) pe insula Dracului (aşa era comparată ţara noastră). În răspuns, Bernard Lazare declară că „dacă locuitorii români au figuri mai distinse ca cei din Galiţia, figurile Evreilor de la noi exprimă durerea suflet ului”. Călătoria lui de la Iaşi la Bucureşti a fost un adevărat triumf – toată Evreiinea salutându-l cu entuziasm prin gările pe unde trecea. La Bucureşti, a fost primit cu mai

460 Vezi M. Scliweig – Fapte şi idei, p. 20 şi urm. 2) Les Juifs en Moldavie

461a I anului 1857 – după Th. Codrescu : Cotropirea jidovească in România, Buc. 1867.

462u rm. şi Adevărul din 5, 7 şi 8 Mai, 1902.

puţină înfierbântare şi fuga lui a fost cam neaşteptată, sfătuit fiind de autorităţi să-şi scurteze vizita. Ajuns la Paris, a trimis lui Delcassé o scrisoare în care denunţa barbariile Românilor şi îl ruga să intervină e).

Un alt publicist evreu, Dr. Hugo Ganz din Viena, ne-a lăsat o scriere cea mai plină de venin care s-a publicat în această materie – o denigrare veninoasă a naţiunii noastre şi, cu deosebire, a finanţelor româneşti. În lucrarea lui, se cuprind atributele cele mai dezgustătoare ce s-au pronunţat vreodată şi a emis neadevăruri geografice, /istorice şi etnografice tot aşa de dezgustătoare[463]). Şi alţii şi alţii.

Şi veneau toţi, Evreii, ca la ei acasă – România era, pentru ei", Das Judenland par excelence" – ţară ovreiască prin excelenţă[464]).

CAP. IV.

ŢARA ÎŞI ÎNJGHEBEAZĂ STRUCTURA FINANCIARĂ ŞI ECONOMICĂ.

Şi, totuşi, ţara noastră tânără, în perioada de înjghebare dai în permanentă enervare şi agitaţie, trăind sub presiunea acestei grave probleme evreieşti, îşi croia structura administrativă, juridică şi economică potrivit nevoilor şi chemării ce avea să îndeplinească în acest sud-est al Europei, la gurile Dunării şi intrarea, în Marea Neagră.

Atât sub domnia lui Cuza Vodă, cât şi sub aceea a primului rore, bărbaţii de stat români urmăreau să scape de sub orice influenţă străină, străduindu-se să realizeze acele fundamentale reforme politice, sociale *şi* economice ce reclama trecerea ţării de la regimul agrar autohton la faza capitalistă apuseană.

I. Instituirea leului naţional.

---

463 Vezi lucrarea : Reiseskizzen aus Rumânien, Berlin, 1903. – ap. Vera*-

464P * 229. 2) Dr. F. A Theilhaber – după B. Duică, o. c. p. 213.

„Netăgăduit a dezvoltare economică a Principatelor Române după 1829 – 1930, este mult stânjenită – observă V. Slăvescu – din cauza a trei mari lipsuri: lipsa unei monede naţionale, a unei organizaţii de credit şi de căi de comunicaţie, la care se adaugă lipsa unui regim juridic în raporturile dintre creditori şi debitori”. Aşa că atenţia cea mai mare a oamenilor noştri de stat era concentrată asupra lipsei unei monede naţionale care să înâăture de pe piaţa internă acea nemăsurată mulţime de monede străine – stricate, găurite, şterse, cu valoare redusă, provenind din A. – Ungaria şi Turcia, ţări cu monedele cele mai proaste, monede care îngreunau stabilirea unor preţuri reale şi îngăduiau o speculaţie nemăsurată din care trăgeau foloase mari o mână de zarafi străini şi calpuzani[465]).

Petre Mavrogheni şi-a legat numele de proiectul legii care s-a promulgat în Aprilie 1867, votată de guvernul liberal, ca ministru de finanţe fiind Văsescu şi aplicată de Steege, urmaşul acestuia 1). Pe temeiul ei, se organizează primul etalon monetar naţional pe baza de bimetalism. Şi, astfel, în acelaşi an, s-a bătut prima monedă divizionară de aramă în valoare de 4 mii, lei, după care a urmat, în 1870, 100.000 lei aur, iar în 1873, moneda de argint pentru 25 milioane lei. În 1877, se emit biletele ipotecare pentru 30 mii, lei şi, de acum, facem cunoştinţă cu banul de hârtie garantat de stat cu domeniile sale z).

I. Ghica spunea cândva: „În lipsa unei monede naţionale, cele mai multe monede străine au curs legal în ţară”[466]). Aşa că legea monedei naţionale din 1867 rămâne prima lovitură ce se dă speculatorilor de monede, aceler mii de cămătari şi zarafi şi calpuzani, care cultivau pe ascuns acest gen de comerţ atât de rentabil şi terorizau

---

465 V Slăvescu Istoricul B-cii Naţionale a Romani ei ; vecni încercări ae organizare a creditului în Moldova, 1834 – 1857 şi Viaţa şi opera lui Mavrogheni, 1939.

4661) şi 2) V. Slăvescu, 1st. B-cii Naţionale a României şi vieaţa "şi opera lui Petre

piaţa şi populaţia din vremurile cele mai vechi, cu deosebire, din perioada numeroaselor războaie ce se purtau pe pământul nostru. Şi, fiindcă majoritatea cămătarilor şi zarafilor erau evrei, nemulţumirea acestora era mare. Şi găseau prilej să intensifice agitaţiile. Fiindcă – cu multă dreptate spune V. Slăvescu – 7, nu se poate închipui negustorie mai bogată în câştiguri mari şi repezi ca acea a zaraflâcului, practicată mai cu deosebire de Evreii proaspăt sosiţi în ţară, mai ales din Austria şi în special din Galiţia. În chipul acesta, s-au adunat în cel mai scurt timp, însemnate averi, sporite după aceea prin practica cămătăriei, căci, în acele vremuri, nu se pomenea în ţara noastră de vreo instituţie de credit de niciun fel „[467468]). %

Trăim în perioada „când începe lupta – scrie Şt. Zeletin – care caracterizează începuturile dezvoltării burgheze şi face puntea de trecere de la faza primitivă la faza modernă a capitalului – lupta între capitalismul modern constructiv şi capitalismul inferior distructiv; între capitalul particular străin şi creditul român organizat pe baze de stat; între capitalul dizolvant sprijinit de politica statelor capitaliste străine şi capitalul organizator sprijinit de politica statului român” 6). Şi mai departe: „Una din însuşirile acestei lupte la noi este că ea se dezlănţuie într-o atmosferă de antisemitism, întrucât mânuitorii capitalului inferior sunt în marea majoritate evrei” 6).

2. Înfiinţarea Băncii Naţionale a României

Instituirea etalonului aur. Credit funciare urban şi rural-Toată economia noastră suferea, aşa dară, de pe urma activităţii cămătăreşti distructive ai cărei principali exponenţi brutali erau Evreii. Alexandru Moruz, unul din marii economişti ai secolului trecut, se ridica împotriva

---

467M avrogheni 3) Idem, Viaţa şi opera lui P. Mavrogheni, p. 34. 4) V. Slăvescu. ibid.

468 Şt. Zeletfn, Cooperaţie română ? Buc. 1926. 6) Ibid, ibid.

acestor ravagii ale camerei. Iată ce spunea, în 1861, în marea lui operă „Progrès et liberté”: „Evreii au făcut tributare toate valorile ca şi toate clasele societăţii, de la cei mai bogaţi proprietari până la cei mai săraci ţărani”[469]). Şi, ocupându-se de activitatea şi metodele bancherilor evrei din vremea lui, el îi descrie astfel: „V-aţi gândit vreodată la izvorul tuturor averilor evreieşti realizate în aceşti 25 ani din urmă? Care din noi nu-şi aminteşte de Leiba-Kahane, Mayer-Hoffer şi o sută alţii, a căror capital monetar (în bani) nu trecea de 50 – 60 ducaţi (galbeni); astăzi sunt de zece ori milionari. Aceasta, pentru că într-o ţară lipsită de monedă naţională, ei au speculat asupra monedelor străine, evaluându-le peste valoarea lor; într-o ţară lipsită de credit public, ei au ştiut să tragă toate câştigurile posibile din creditul lor privat; apoi au avut în mâinile lor agiul şi schimbul tuturor monedelor în circulaţie şi în uz la noi; în fine, în afară de camătă, au apăsat asupra societăţii şi asupra nevoilor ei, cu toată puterea intereselor lor”[470]).

Ca să ne dăm seama de puterea ravagiilor activităţii cămătăreşti a Evreilor, împrumutăm de la G. Zâne următoarele: „În 1865, peste 267 milioane grevează proprietatea funciară cu titlul de ipoteci. Dobânzile, care trebuiau plătite anual, socotite numai pe 20% sunt aproape cât 20% din valoarea întregului export al ţării, calculat pe o medie dintre 1862 – 1866. Ele sunt mai mari chiar decât valoarea întregii recolte de grâu” a). Încă din 1859, datoria ipotecară a Ţărilor Româneşti era de 11 mii, galbeni: 4 mii, pentru Muntenia şi 7 mii pentru Moldova[471][472]).

---

469 P. A. M., Progrès et liberté, p. 123. 2) Viaţa şi opera economistului A. D.

470g rès et liberté, p. 128. 4) Expunerea de motive pentru proectul de împrumut de 00 mil.

471f ranci în Mon. Of. al Ţării Româneşti din i8bo – după A. D. Xenopol. Istoria Românilor

472d in Dacia Trai ană. v. XIV, p. 153.

De aci, organizarea creditului de stat era concepută nu numai ca reacţiune în contra capitalului cămătăresc, ci şi ca mijloc de luptă atât împotriva activităţi” economice a Evreilor 6), cât şi pentru dezvoltarea unei vieţi economice naţionale normale. Atâta timp cât nu vom întrebuinţa creditul, striga Moruzi, vom suferi pretenţiile bancherului evreu 6).

Mor uz, ca şi alţi contemporani, chema ţara la o adevărată cruciadă împotriva acţiunii economice evreieşti şi propovăduia crearea de instituţii de credit care să pună capăt acestei situaţii care ducea ţara şi poporul la desăvârşită ruină. Şi I.C. Brătianu, în faţa acestor probleme atât de grave a căror întârziere în dezlegare aducea mari prejudicii României, scria aceste cuvinte celebre în una din scrisorile adresate, prin „Românul”, lui Petre Mavrogheni: „Unei naţiuni cucerite de tăişul sabiei, îi rămâne dreptul de revendicare şi mijloacele de descoperire, pe când, din contră, o naţiune cucerită prin mijloacele economice este nimicită pentru totdeauna în drept şi în fapt” x). Şi cere, încă din 1861, – în discursul de la mesaj din io Ianuarie – înfiinţarea unei bănci naţionale de scont şi circulaţie 2).

Se impunea, aşa dară, imperios, crearea de instituţii de credit care să salveze marea şi mica proprietate rurală şi cea urbană, precum şi a unui institut naţional de emisiune care să aibă sub supraveghere întreaga viaţă financiară a naţiunii şi care să funcţioneze ca regulator al mişcării monedei, venind, astfel, în ajutor pieţii româneşti – mari şi mici – cu creditele necesare şi, totodată, să facă faţă mijloacelor de plată pentru nevoile statului.

Originile creării unui asemenea institut coboară până la anul 1832 – ca reacţiune la distrugătoarele dobânzi ale cămătarilor. Dacă, în privinţa formei, proiectele între 1832/1880 – bancă de emisiune sau ipotecară sau amândouă odată – erau toate confuze, asupra originii capitalului erau, totuşi, formulări precise. Boierii sau

partida conservatoare preconiza apelul la capitalul străin 3); liberalii – care, încă din 1848, în proclamaţia revoluţionară, recunoşteau necesitatea unei „case de păstrat şi de împrumut” – urmăreau să întemeieze o bancă naţională cu fonduri româneşti, în fruntea lor stând Eugen Carada şi I.C. Brătianu 4). Cel dintâi urmărea o situaţie economică înfloritoare în toate sectoarele economiei şi crearea unei burghezii autohtone capabilă să reziste invaziei străine – crez pe care l-a cultivat şi aplicat cu sfinţenie în toată activitatea sa ca înalt demnitar al Băncii Naţionale6).

Dacă, pe de o parte, domnitorii, oamenii politici şi economiştii, boierii şi poporul, urmăreau cu ardoare crearea acestor aşezăminte de credit[473]), bancherii locali din Moldova, în mare parte supuşi ruşi, pe de alta, interveneau, în 1850, pe lângă consulul rus să determine pe domn de a renunţa la asemenea idei[474]), care le-ar fi ucis pentru totdeauna negoţul lor distrugător pentru naţiune.

În sfârşit, după multe gânduri frumoase – rămase în stare de proeet – şi atâtea încercări ale capitaliştilor străini de a lua, asupră-le şi numai în interesul lor, sarcina întemeierii unor aşezăminte de credit, – marii proprietari din Moldova şi capitalul străin: german, englez, francez şi prea puţin românesc, înfiinţează în 1856, prima bancă de emisiune „Banca Naţională a Moldovei”, concesiune acordată financiarului prusian Friedrich L. Nulandt de către Grigorie Ghica. Lupta mare s-a dat, în acest domeniu, între Prusia şi Austria, până când aceasta din urmă a fost eliminată. Banca îşi începea activitatea în

---

473 Iată câteva încercări de organizare a creditului : Economistul N. Şuţu se gândea la înjghebarea „unui banc de autorizaţie1* ; se presupune că N. Şuţu

474a r fi avut şi un proeet al unei bănci, sub forma soc. an. pe acţiuni ..Banque de Moldavie”, 1934 cu capital subscris de public ; ^-établissement d-une casse hypothécaire.

12/24 Martie, 1857, dar eşua, în 1858, cu cele mai triste rezultate şi anume cu o pagubă de 487.500 galbeni din capitalul vărsat de 621.542[475]).

Această încercare, ca şi altele în care s-au angajat capitaluri şi intervenţii străine, a fost de natură să zdruncine încrederea în întreprinderi de felul acesta. De aceea, atunci când s-a pus pe tapet chestiunea înfiinţării unei bănci naţionale şi de credit funciar cu propuneri venind de la bancheri sau consorţii străine, s-a produs o puternică reacţiune mai ales din partea marilor proprietari, conduşi de I.C. Brătianu şi prietenii săi politici, care s-au pus, toţi, de-a curmezişul acţiunii guvernului, cu propunerea unei soluţii mutualiste, prin solidarizarea tuturor marilor proprietari rurali, în jurul unui Credit Funciar român, care să nu aibă nevoie de concursul capitaliştilor străini. Şi, astfel, toate propunerile consorţiilor străine au fost respinse. La apelul comitetului, au răspuns, până în Decembrie 1872, un mare număr de proprietari, acoperind, prin inscripţii ipotecare, un capital de 20.298.545 lei. Legea prin care se crea această instituţie s-a promulgat, semnată de P. Mavrogheni, în 5 Aprilie, 1873[476]). Şi, în felul acesta, toţi capitaliştii din străinătate – bancheri, reprezentanţi şi oameni de afaceri, de toate categoriile şi înfăţişările, care soseau în ţară pentru tot felul de concesiuni şi găseau sprijin în oamenii politici[477]), au găsit, de data aceasta, şi vor mai găsi-o şi în viitor, poarta închisă. În anul 1875, ia fiinţă şi Creditul Funciar Urban, pe principiul aceleiaşi mutualităţi şi fără

4751 833 – 34. prin intervenţia capitalurilor străine; propunerea germanului Reinecke ; bancă de circulaţie prin bancherii Nulandt şi Oehlschlager pt. Muntenia ; Ghiéh încearcă

476R oumanian – privilegiu pe 99 ani, cu drept de emisiune. Nu s-a realizat din cauza abdicării lui Cuza Vodă în 1866. Vezi pentru Banca Naţională a Moldovei şi G. Zâne, M.

477G r. Romaşcanu. 4) V. Slăvescu, Viaţa şi opera lui P. Mavrogheni, passim. 5) Ibid. p. 53-

nicio intervenţiune a sprijinului din afară, cf. Decretului Domnesc No. 2: 29 din 17 Dec. 187; contrasemnat de P. Mavrogheni[478]).

Doctrina naţionalistă în întemeierea de aşezăminte de credit câştigase până acuma trei victorii, dacă luăm în considerare şi marea instituţie de credit public – Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni, întemeiată în 1865. Mişcarea pornită de economiştii A.D. Holban.

D.P. Marţian şi Ionescu de la Brad[479]) îşi marca şi ea, prin aceste înfăptuiri, trei mari victorii, după care, în curând, avea să vină şi a patra.

Şi în adevăr, în 27 Februarie 1880, acelaşi I.C. Brătianu – mereu ajutat de marele lui prieten Eugeniu Carada – depune proiectul pentru înfiinţarea unei bănci naţionale, prin care se puneau bazele unei organizaţii financiare în sprijinul cel mai larg al vieţii noastre economice. La 17 Aprilie, 1880, proiectul devine lege; la 1 Decembrie, marele institut îşi începe activitatea cu un capital social de 12.000.000 lei aur cu participare de 4 mil. a statului; iar cu anul 1881, începe adevărata ei funcţionare. Ca şi celelalte de până acum, şi aceasta este o instituţie pur românească – întemeiată cu capital naţional, administrată de bărbaţi români şi luminată de cele mai înalte idealuri româneşti. Singurul Evreu întâlnit de-a lungul vieţii ei, este bancherul Hillel Mancah, în calitate de cenzor, pe anii 1881 – 1882[480]).

---

478 V. Slăvescu, Viaţa şi opera lui P. Mavroghenl. Creditul Funciar Rural îşi începe în 1873 activitatea cu un împrumut de lei 374.000 şi înregistrează în operaţiuni de 461.775.581 lei aur; C. F. R. îşi începe activitatea, in

4791 875 cu un capital social de lei 56.318 şi cu un fond de rezervă de lei 68. pentrucu in 1914. să atingă respectiv : 3.965.651 şi 10.071.736 : în 1875, a acordat

480î mprumuturile lei 2.975.900 şî atinge, în 1914, cifra de lei 16.712.00o. In 1881, se înfiinţează C. F. R. din Iaşi şi îşi începe operaţiunile cu 263,200 lei, iar in 191* atinge 5.109.300 lei aur. 2) Idem, Istoricul B. N. R.. p. 19» 3> Idbi, 20 şi urm.

Marea, uriaşa personalitate care dă viaţă şi de numele căruia se leagă înalta ei dezvoltare, spre o continuă ascendenţă şi care a ştiut să organizeze, până la moartea lui, toată structura şi întinsa reţea de sucursale şi agenţii, ca şi de bănci particulare în capitală şi provincii, care îşi trăgeau seva hrănitoare de la acest institut, rămâne Eugeniu Carada. Ceea ce a visat şi întrevăzut – împreună cu I.C. Brătianu şi ceilalţi prieteni politici încă în preajma revoluţiei de la 1848 – a înfăptuit realmente. În calitatea lui de director vreme de 27 ani până la moarte (1883 – 1910), el a ştiut să sprijine toate iniţiativele româneşti şi să le ridice atunci când se simţeau slăbite sau pe cale de a cădea – fără a fi luat în seamă alte consideraţiuni subiective sau de natură politică internă. Cu însăşi mâna lui, a şters, în inspecţiile făcute la Iaşi, de pe tabloul scontului, 13 nume evreieşti care nu prezentau nici garanţia părţii morale: 7 comisionari, 1 manufacturist, 3 împrumutători, un cerealist şi o casă de schimb[481]). Tot Carada salvează, în 1892, marea casă de bancă Crit. L. Zerlendi, casă cu cele mai întinse legături atât în ţară cât şi în străinătate, scutind, prin aceasta, piaţa de o adevărată perturbare 8). Prin toate acestea, Institutul de emisiune îşi afirma înalta misiune naţională pentru care fusese creat.

Sprijinul acordat statului pentru nevoile curente sau urgente a fost enorm. Bancherii evrei la care, altă dată şi îndeosebi, făcea apel statul, nu mai sunt solicitaţi. Nevoile vistieriei erau satisfăcute sau prin subscrieri publice sau prin împrumuturi directe ale Casei de Depuneri sau ale marelui institut[482]):

4818 88.725 lei noui şi delà maiorul Mişa Anastnsicvici cu lei noui 2.500.000 sau Ici yeeh) 925.755 ; în 1856. delà acelaş maior, cu lei vechi 1.375.000 sau 509.175 ,cî noui; in Nov. 1854, vistieria Moldovei, delà Aga Constantin Ciocan, cu lei vechi 1.260.000 sau

4824 66.580 lei noui. – Vezi V. Slăvescu, viaţa şi opera lui P. Mavrogheni. p. 14 şi *5-

Prin legea din Mai 1889, se instituie şi etalonul aur, ca ministru de finanţe fiind marele financiar, bancherul Menelas Ghermani. Prestigiul de care se bucura Institutul de emisiune era mare. Viaţa economică pulsa, energic şi viu. De unde până în 1880 erau de-abia 2 bănci particulare în 1911, – anul întemeierii Băncii Româneşti, menită a centraliza în primul rând eforturile micilor bănci din provincie – ele se ridicau, la 183, cu un capital vărsat de lei 160.757.084 şi un fond de rezervă, 58.324.913,[483]) pentru ca, la finele anului, cele 197 bănci, să înregistreze un activ de lei aur 2.276.005.583[484])...? jjn >e... a

Dividendele, între 1914 – 1918, se ridică la 44 – 46 de fiecare acţiune. În anul 1918, stocul metalic al B.N.R. se ridica la frumoasă, sumă de lei aur 500.155.906, dintre care: în Germania, la Reichsbank, 80.469.650; în Anglia, la Bank of England, 98.105.800 şi, în fine, în Rusia,.321.580.456 – vărsaţi... în 21 Dec. 1916, în compartimentul de rezervă al sucursalei Băncii Statului din Moscova, la Kremlin, conţinutul a 1738 lăzi 6).

J. Case judeţene, Creditul Agricol, Casele de împrumut.

Dacă legea rurală din 1864 n-ar fi declarat inalienabile pământurile ţăranilor împroprietăriţi, iar prin legea din 1879 nu s-ar fi extins cu încă 32 ani această neputinţă legală de a fi înstrăinate şi dacă Evreii şi alţi străini s-ar fi bucurat de capacitatea de a poseda bunuri rurale, am fi ajuns o ţară stăpânită de toate adunăturile pământului cu un ţăran dus cu biciul la o muncă ce nu-i putea asigura nici pâinea de toate zilele. Şi, totuşi, cu toate aceste restricţiuni categorice, într-un fel sau altul, moşii şi pământuri ţărăneşti erau grevate de datorii care atingeau, prin 1903, dobânzi ce oscilau, nici mai mult nici mai puţin,

---

483V . Slăvcscu,-ibid, p. 219 – 20. B. <N. R. a mai depus. în Pebr. 19*7. In tezaurul de a

484I .594.836-72I.

între 150 – 160%[485]). În afară de aceasta, în timpul recoltelor, ba încă din timpul iernii, toate satele erau pline de misiţi şi samsari de bucate, legând pe micii producători de cereale de cu iarnă prin ajutorul cămătăriei ca să-şi asigure cumpărarea vuitoarelor recolte. Aceşti misiţi samsari – cei mai mulţi Evrei – erau punctele de legătură între cei ce stau în oraşe şi mişunau prin localurile burselor[486]). Aşa că unii producători vindeau anticipat produsele cu jumătate din preţul real al pieţii[487]).

Aceste consideraţiuni şi multe altele au determinat pe bărbaţii noştri de stat la crearea de aşezăminte care să vină în ajutorul claselor înalte şi celor de jos. Astfel, în 1881, sau înfiinţat casele judeţene de credit agricol, cu capital mixt – public (stat şi judeţ) şi particular – cu scopul de a acorda credite ieftine micilor agricultori speculaţi de cămătari, dar ele nu şi-au putut atinge scopul, din lipsă de fonduri suficiente şi din cauză că fondurile importante erau acordate marilor proprietari. După 10 ani, ele erau înlocuite şi înglobate în Creditul Agricol, înfiinţat în 1886, care acorda credite ţăranilor, sub garanţia vitelor şi a produselor, cu dobândă moderată şi rambursabilă în condiţii foarte avantajoase. În 17 Mai 1915, iau naştere Casele de împrumut pe gaj – Ue agricultorilor şi industriaşilor, iar B.N.R. le acordă un credit special de 50 milioane, cu 4% dobândă şi sprijină băncile populare săteşti cu 6.779.237. În 1894, s-a întemeiat Banca Agricolă, în scop de a veni în ajutorul agriculturii, numărând în 1913 un activ de lei aur 125.533.447. Dar nici această instituţie privilegiată de stat, n-a răspuns chemării

---

485 Agricola (D. Protopopescu) Camăta la sate, p. 3 – 6, Buc. I9°4* 2) I* N.

486A nghelescu : Cooperaţia şi socialismul în Europa, Bucureşti, 1912,1913. p. 616. 3) Ibid,

487i bid. 4) Vezi V. Slăvescu, Istoricul N. N. R. ; M. Romaşcanu, o.c. ; Dimitric P. Pascu,

şi devine, târziu, o simplă bancă comercială[488]).

Toate aceste aşezăminte de credit, de la cele mai înalte, ca Institutul de emisiune şi Creditele Funciare, până la băncile din cele mai îndepărtate colţuri ale ţării sunt reacţiuni fireşti ale unei naţiuni expusă unei primejdii serioase pe care vrea cu orice chip să o ocolească – era, cu alte cuvinte aspectul luptei ce îmbrăca capitalismul modern de stat împotriva capitalului distructiv. Banca Naţională, chemată să reguleze circulaţia monedelor şi să umanizeze raporturile de credit, întemeiată prin forţe proprii naţionale, venea să sufle viaţa până în cele mai îndepărtate colţuri ale ţării. Dar îi lipseau instrumentele de comunicare cu satele şi târgurile, funcţiune ce putea să o îndeplinească cu succes instituţiile de credit agricol – bine organizate în mijloace şi scop.

4. Aşezăminte cooperatiste.

Ca instrumente de comunicare cu satele şi târgurile apare cooperaţia, care, la un moment dat, s-a crezut că va fi vindecătoare a tuturor relelor, cooperaţia, o instituţie economică născută, în mod firesc în alte ţări, în faza de maturitate a capitalului – cum observă atât de judicios Ştefan Zeletin, în opera mai sus citată[489]).

Mişcarea cooperatistă s-a exprimat, la noi, sub trei forme: bănci populare, cooperative de consum şi obştii de arendare săteşti. Prima bancă populară s-a întemeiat în 1891, în jud. Buzău; în 1898, erau 10; în 1901, s-au creat 172, iar în 1902 – încă 458; în 1903, erau un total de 994; în 1913 – zece ani de la aplicarea legii băncilor populare – funcţionau 2901 bănci populare, cu un capital de 107.142.203 lei aur. În 1913, numărul membrilor cooperatori era de 583.632 *). După alte izvoare, ia naştere, în 1885, prima societate pe acţiuni de credit şi

488G reşitul agricol in faţa crizei, Bucureşti, 1937.

489t finele anului 19x3. 4) Şt. Gâţei, lucrarea citată. 5) V. Jinga, Aspecte şi tendinţe in

economie „Vulturul” din Târgovişte; în 1894, una la Galaţi şi alta la Odobeşti; în 1913, erau 34 bănci cooperative cu un capital vărsat de 6.063.383 şi cu un activ de lei 32.242.182[490]).

În 1903, intervine statul care a creat cadrul juridic în care avea să se dezvolte mişcarea cooperatistă şi se instituie controlul legal asupra gestiunii şi administraţiei. Ca organ superior, se creează Casa Centrală a Băncilor populare, alăturată pe lângă Creditul Agricol care intra în lichidare, ca să devină o simplă bancă comercială.

Cooperativele de consum s-au dezvoltat într-un ritm mai încet ca cele de credit care se socoteau imperios necesare. În 1912, ele atingeau numărul de 231, cu un capital de 1.411.450 lei aur. Obştiile de arendare erau, în 1913, 495, cu o suprafaţă arendată de 374.891 ha şi plătind o arendă de 13.407.081 lei aur. În 1909, o lege de încurajare obliga stat, judeţe şi comună să arendeze pământurile disponibile acestor cooperative, fără licitaţii – prin excluderea arendaşului. Încă şi proprietarii particulari îşi arendau moliile acestor obştii săteşti: în 1909, 35, 24% din pământurile arendate aparţineau particularilor. Alte obştii săteşti se ocupau, în Vechiul Regat, şi cu cumpărarea de moşii4).

În Arde îi mişcarea noastră cooperatistă îşi începea activitatea în 1867, S şi i în 1861, iar Unguri în 1880 Bj. Marile institute bancare ale neamurilor conlocuitoare erau patru: două ungureşti şi două săseşti[491]). Faţă de acestea, Românii erau cu totul descoperiţi şi la dispoziţia cămătăriei exercitată mai ales de Evrei. În 1869, Visarion Roman, învăţător din Răşinari, chemat în administraţia unei bănci săseşti, concepe întemeierea unui institut de credit românesc şi acest vis al lui se realizează în 1872, prin banca „Albina” – societate pe acţiuni, cu un capital de

490v iaţa economică a Ardealului, p. 12.

491 Ibid, -ibid, 209 urm. 3) Ibid, ibid.

600.000 coroane, în 3.000 acţiuni, scăpând, astfel – cum spunea Bariţiu – 5.000 familii de la ruină sigură, silite să plătească dobânzi între 50 – 200%. Acest mare institut funcţiona ca o bancă naţională de sprijin pentru celelalte care aveau să ia fiinţă în cadrul legii 36 clin 1875. Şi, astfel, în 1883, se înfiinţează, cu ajutorul ei „Furnica" din Făgăraş şi, mai târziu, altele: în 1903, erau 104; în 1915 – 146 din totalul de 654, numărând în 1919, un capital social, cu fond de rezervă şi depozite, de circa 156.000.000 coroane. Toţi detentorii de acţiuni nominale erau Români, iar clientela în majoritate covârşitoare românească. Împrumuturile erau puţine pentru comerţ, dar multe pentru înzestrarea gospodăriei ţărăneşti cu inventar şi pentru cumpărare de pământuri de la Unguri. Ca operaţii de bancă erau toate afacerile de credit obişnuite. Cele mai multe bănci avea jud. Făgăraş, 21 la număr a).

Băncile populare (sau însoţiri) erau 72 la număr, cu un capital vărsat de 1.048.119 coroane şi cu un fond de rezervă de 433.628 coroane. Jud. Făgăraş număra 15, jud. Sibiu 16. Din cele 1236 cooperative de consum în tot Ardealul, 70 erau româneşti 3).

Mişcarea cooperatistă din Ardeal a avut a se bucura de o largă participare a maselor populare româneşti care vedeau numai în acest sprijin mutual îmbunătăţirea situaţiei lor materiale şi morale. Ca atare, s-au născut spontan şi au evoluat în mod firesc. Pe câtă vreme, în „Vechiul Regat, lucrurile s-au petrecut nu tocmai în mod similar. Aici, mişcarea cooperatistă n-a fost încurajată în spontaneitatea ei, n-a fost lăsată să nască şi să crească liber după nevoi şi temperamente, ci a fost, încă de la primele ei începuturi, îndemnată şi comandată biurocratic, pe urmă, sever tutelată, aşa că fireştile ei iniţiative şi-au pierdut în curând din vigoarea originală, şi-au alterat rudenia de sânge cu principiile primare. Cu timpul, ea devine o instituţie publică, legiferată şi administrată ca toate celelalte şi, în dezvoltarea ei, s-au băgat imixtiuni ce

nu trebuiau să aibă loc.

Ştefan Zeletin, atacând aceiaşi problemă, spune: „Latura esenţială este elementul sufletesc şi anume: spiritul de libertate, de independenţă şi mai ales de muncă solidară. Asemenea educaţie sufletească a maselor nu poate fi improvizată nici prin discursuri, nici prin propagandă, nici prin şcoală. Sufletul maselor nu poate fi educat decât la o singură şcoală – a realităţii. Şi această şcoală a producţiei capitaliste ne lipseşte nouă. Şi atunci (numai atunci) cooperaţia se va naşte de la sine, fără să fie nevoie de a o zămisli cu legi sau decrete” *). Totuşi, oricare i-au fost defectele, cooperaţia a fost o reacţiune serioasă împotriva creditului distructiv exercitat de tot felul de cămătari.

Alături de această mişcare – şi ca un corolar firesc – au născut toate casele de credit pe bază de sprijin mutual, precum şi Muntele de pietate, (1903) ceea ce a strâmtat încă şi mai mult zona de operaţii barbare ale cămătăriei.

Se impune a statornici încă un adevăr şi anume că „tot acest capitalism bancar de esenţă superioară – cum îl numeşte Şt. Zeletin – s-a înfăptuit, după acesta, prin plămădirea capitalului bancar liberal, al partidului liberal, singurul care a priceput instinctiv rosturile istorice ale dezvoltării capitalismului român şi s-a pus cu vigoare în slujba acestei cauze, contopindu-şi raţiunea sa de a fi cu rezolvarea acestei probleme”. Dar, iarăşi, trebuie stabilit că chiar acest „capitalism liberal este numai o fază în dezvoltarea generală a capitalismului român şi în meritul lui este de a se fi substituit ca un capitalism superior, român şi susţinut de politica românească. Şi, astfel, şi-a contopit dezvoltarea sa cu însuşi procesul de dezvoltare a României moderne”.

Acestea am avut de spus – în linii mari – despre reacţiunea naţională care s-a tradus în domeniul economic-financiar prin închegarea unui capitalism bancar de esenţă superioară şi cu mijloace proprii româneşti.

Natural, că nici Institutului de emisiune şi nici ramificaţiilor acestuia – bănci comerciale şi populare. – nu le-a fost cu putinţă să-şi întindă sprijinul financiar până la cel din urmă sat şi până la cel din urmă nevoiaş. Materialmente, a fost cu neputinţă. Păcatul ar consta doară în structura plasamentului, în coloanele căruia mica agricultură şi micul meşteşug şi comerţ au figurat cu cifre foarte anemice, atenţia întreagă aproape rămânând concentrată asupra marii industrii şi comerţului în mare – ramuri de activitate care se aflau în proporţii covârşitoare în mâini străine.

CAPITOLUL V.

COMERŢUL ŞI INDUSTRIA NAŢIONALILOR ŞI A STRĂINILOR CREŞTINI.

Nu trebuie să rămânem cu convingerea că, în această perioadă – cea mai lungă şi tulburătoare, dar şi cea mai rodnică în înfăptuiri – elementul băştinaş sau străin creştin a fost definitiv eliminat de pe scena economică. Ştim că Românii contează printre pionieri în multe industrii, precum şi în întemeierea şi organizarea de întreprinderi după principiul societăţii pe acţiuni, care vor atrage o mulţime de iniţiative, cu deosebire, în rândurile boierimii şi ale marilor oameni de afaceri – români şi străini creştini, de la 1860 încoace. Dar, încet încet, chemările deveneau mai ispititoare din alte domenii. Boieri şi urmaşi ai vechilor negustori şi meşteşugari, ca şi energiile rustice, sunt absorbite de viaţa politică sau îmbrăţişează cariere liberale. Pe câtă vreme, Evreii, lăsaţi de capul lor, îşi fac de cap, acaparând totul: lipscănie şi comerţ ambulant, industrie mare şi fabrici de tot felul – puţine utile, cele mai multe parazitare, credit şi presă, cu un cuvânt, toată viaţa naţională tinde a fi dirijată de ei.

În Ardeal, au loc alte fenomene. Sub imperiul uniunii vamale din 1869 – 80 şi a războiului vamal contra Austriei, Mocanii nu-şi mai puteau muta turmele spre moşiile şi păşunile din Vechiul Regat şi toată viaţa economică a

provinciei este cu silnicie îndreptată spre vest, când oraşele din sud decad şi, odată cu aceasta, are loc ruina industriei Mocanilor şi a Mărginenilor. Marile firme din Făgăraş şi Sibiu – ca Grecu, Comşa, Radu, Crăciun, îşi trăiesc ultimele zile, iar Orghidan, Nica, Pantazi, etc., sunt ultimele exemplare ale unei clase de negustori, aristocraţi în aptitudini şi atitudini. Susţinuţi de privilegii şi credite ieftine, Evreii şi Ungurii au reuşit să evreizeze şi să maghiarizeze centrele comerciale.) Aceste evenimente au împins pe Ardeleni spre alte rosturi de viaţă şi un spirit nou s-a propagat de negustorii fără prăvălii – ca Seceleni, Boiceni, Răşinăreni, Sălişteni ori Moţi.2) De altfel, încă de mult, odată cu desfiinţarea iobăgiei şi a breslelor săseşti în 1838, s-a îngăduit consolidarea gospodăriei naţionale prin întemeierea unei reţele bancare şi a unei noi categorii de meseriaşi şi negustori români. De acum, se realizează şi o progresivă creştere a populaţiei negustoreşti a Românilor la oraşe, de la. 1838 – 1910, între 115 – 2C0% şi chiar mai mult, în 16 oraşe, cea mai mare proporţie realizând-o Alba-Iulia, Cluj, Tg. — Mureş şi Dej, pe câtă vreme oraşele de la sud au o foarte slabă sporire.3). Prin a doua jum. a secolului, s-a organizat „Reuniunea de soda i „care să aju e *bi* neşte şi să încă rajeze moraliceşte pe tinerii români – meseriaşi, calfe, meşteri şi intelectuali – ca să pătrundă în viaţa economică. Dar şi acea ta ei a bănuită şi împiedicată în funcţionarea ei de autorităţi.

Dar strâmtimea perspectivelor şi oprimările destul de simţite vor îndemna pe mulţi Ardeleni să se expatrieze – unii în America, alţii spre ţara de sub munţi unde vor câştiga teren: vor întemeia industrii pe valea Prahovei şi colonii importante în Dobrogea anexată – fericit prilej pentru elemente îndrăzneţe şi afirmative – unde au înlocuit pe Turci şi au devenit, într-o noapte – după îndemnul marelui Kogălniceanu – latifundiari şi s-au ocupat cu creşterea oilor şi a frumoaselor herghelii. Mocanii au întemeiat sate pur mocăneşti, 4) cei din Ţara Oltului în jud.

Tulcea, ca Făgăraşul Nou, Sâmbătă Nouă şi altele, alţii s-au aşezat la Brăila – ca Pandrea, la Galaţi – ca Bunea, cu import de coloniale şi fierărie, la Piteşti, Constanţa, Tulcea, la Bucureşti – ca Ion Ţeţu, fost cirac la drogheria şi coloniale la Seceleanul Ion Ovessa, firmă care a pregătit mulţi negustori şi a lăsat două drogherii la nepoţii lui; etc... 6) – toţi dovedindu-se, pe unde au trecut, pricepuţi şi perseverenţi, cu avânt şi dragoste de a-şi afirma personalitatea. 6) Românii bârseni s-au aşezat în mase în Vechiul Regat şi în aşa măsură au plecat din Braşov, încât preotul enoriei, rămas aproape singur, vine şi el, prin 1900, în Bucureşti, ca să-şi regăsească turma – cum spunea, deunăzi E. Bucuţă, într-o conferinţă la radio.

În provinciile de la estul şi nordul ţării, rolul nostru este cu totul neînsemnat. În Basarabia, întâlnim ceva nume româneşti şi creştine doar în industria berii şi a spirtului 1).

În capitalele celor două Principate, avem aceste rezultate. Iaşii este complet iudaizat. În Bucureşti, elementul băştinaş şi cel străin creştin, se ţine încă bine, deţinând – cam până în ajunul războiului – cu demnitate şi corectitudine, aproape tot comerţul de coloniale, parte din cel de fierărie, de manufactură şi comision, în legături cu marile case străine.[492493]) precum şi parte din sectorul creditului, fapt despre care am vorbit şi pentru Ardeal şi pentru cele doi a Principate. Natural, poziţia socială a naţionalilor ar fi fost cu totul alta şi capabilă de înalte realizări, dar, în distribuirea creditului, au intervenit anumiţi factori străini care au reuşit să organizeze o politică ce privea cu indiferenţă sau cu dispreţ ridicarea valorilor naţionale, aşa că instrumentele de credit din

---

492 După Z. Arbore – Basarabia sec. XIX, Buc. 1938, p. 473, urm. : La Ta- rasovţa, găsim o fabrică de spirt a Prinţului Cansacuzino ; là Cepenosai una a lui

493D hnitriu şi una de bere la Tarasauţi, precum şi alta a Prinţului Sturdza ; in jud.

iniţiativă românească erau fatal condamnate să servească elemente străine şi îmbogăţirea uşoară şi peste măsură a acestora. Alături de toate acestea, erau, în Bucureşti, o mulţime de bancheri români şi creştini – ca V. Ghermanii şi Fiii, Ştefan Ioanid, etc.[494]) Nu posedăm date asupra bancherilor evrei şi nici asupra forţei lor capitaliste.

Românii au contat ca elemente de valoare în sectoarele manufacturii, a fierăriei şi colonialelor. În comerţul de lipscănie, marii negustori încep să dispară: Ilie Zamfirescu – nepotul lui Hagi Tudorache şi fiii acestuia, cea mai importantă firmă din ţară, lucrând direct cu străinătatea, ca mulţi alţii, la recomandarea lui W oikovici de la Viena; Gheorghe Coemgiopolu, fiul lui Ştefan Cuimgiu.[495]) Stancu R. Becheanu, Costache Păulescu, Ghiţă Georgescu, A. Kiriloff, fiul lipscanului Niculae, care deveni mare bancher şi lăsă firma cumnatului L. Lucasievici.[496]). În fruntea acestui negoţ, stau şi Românii ardeleni – Mocanii, ca Drăghiceanu, St. Popescu, Ioan Bidu, Vasile Petcu, D.N. Pascu, Popp şi Bunescu – unul din Făgăraş, altul din Săcele. Alţi câţiva regăţeni: Th. Athanasiu cu firmă încă din 1878; Gh. Stoenescu cu „Plosca de aur"; Gh. Fundănescu; etc.[497]) La Ploieşti, cu

---

494S oroca, a lui G. Catargi, Demii Macarescu, Maghela ; iar la Sostaci, a răzeşilor: Casu. Petrino, Cantacuzino. 2) Alţi bancheri : Tr. Capşa, Kalergis Nicocles, Th. I.

495N egroponte, Jacques Poumay, Secliari Rodocanachi, Derussi, Leon Cerlenti şi Fiii, Tetorian, A. Kiriloff, Christo Gheorglief şi Nicolae Hristu din Şi^tov, care, în 1859, a dat un faliment fantastic de peste 8 % mii. lei aur, atrăgând după sine prăbuşirea atâtor negustori cu vază. – După „Negustorii de odinioară". 3) Prin iniţiativa acestuia. s-a început industria sericicolă şi negoţul de gogoşi de mătase, plus o fabrică de fPat la Dămăroaia ; fost cirac la Parascheva Atanasiu, cu mare magazin de stofe, lipscănie, postavuri şi pânzeturi şi atelier modem de croitorie, cu maeştri aduşi din Apus, staroste de lipscani şi al tuturor corporaţiilor. 4) Neg. de odinioară.

496 Ibid, ibid.

497 Alte firme : Dimitriu, Marin Constantinescu, Dim. Petrescu. mai

deosebire, Mocanii deţineau parte e în acest comerţ; la Craiova, stăpâneau Românii şi Evreii.

Comerţul de manufactură engros era foarte rentabil – cu 5% câştig şi cu credite nelimitate peste un an. În acest sector, vom cita pe Drăghiceanu & Popescu, pe Vasile Orghidan şi Fiul Teodor, pe fraţii Constantinescu. Dar ca fruntaş sta Luc a Niculescu – ţăran din jud. Ilfov, cu filiale în Obor şi Rahovei, cu sucursale la Iaşi şi în nenumărate centre din provincie, unde trimitea pe cei mai buni ciraci. A fost singurul care a dat lovituri simţite Evreilor. Docurile din Brăila şi Galaţi gemeau de mărfuri englezeşti ale lui – bumbace şi stămburi. În vremuri normale, atinsese un dever de 27 mii, lei aur – un eveniment ce nu-l cunoscuse piaţa românească. Lăsată la propriile ei forţe, această firmă extraordinară s-a prăbuşit, neputând rezista fluctuaţiilor valutare. La Ploieşti, era un mare angrosist Pavel Panţu. Angrosişti evrei erau Solomon Exter, fraţii Iancu şi Albahari. B. Kleise, Elveţianul, era şi el un mare negustor. Armenii apar pe la 1890 – 95 în manufactură şi în fierărie.

În cucerirea de debuşee în sectorul manufacturii, Germania era angajată în luptă aprigă cu Anglia. Lupta se dădea şi între Franţa, Austria, Italia şi Elveţia care căutau să-şi plaseze mărfurile. Din această luptă, ieşea înavuţit comisionarul evreu. Tot comisionul şi toate reprezentanţele acestor case* străine erau – exceptând câţiva Saşi – ale Evreilor, iar în birourile lor n-avea loc niciun Român, care, la început, serveau chiar gratuit, numai ca să-şi asigure clientela serioasă.

Evrei manufacturişti erau relativ puţini până prin 1890. Cam de la 1895, strada Gabrovenilor devine centrul de desfacere şi de speculare a manufacturilor. Aci, se

---

recent C. N. Dumitrescu, etc. Cele mai preţioase relaţiuni despre fizionomia dinainte de război a pieţii le deţin delà doi mari negustori : Thoraa Dinischiotu şi Glieorghe Postolea – coasociat la firma Popp şi Bunescu. Alte izvoare consultate vorbesc in acelaş sens.

speculează – astăzi, mai mult ca oricând – toate valorile care trec din mână în mână, de la Evreu la Evreu, cumpărând şi vânzând, răscumpărând şi revânzând, aceeaşi marfă, fără a o fi văzut şi pipăit vreodată. Din str. Gabroveni, aceste valori trec pe str. Lipscani, unde se înghesuie dorinţele frivole din toate unghiurile ţării ce îşi varsă aci toată strădania şi agonisita ce se urcă la miliarde. Aci, în aceste două artere înguste şi întortochiate, se află bursa neagră ai cărei beneficiari sunt tocmai acei Evrei, care, mulţi din ei, nu sunt înregistraţi nici la camerele de comerţ şi în roluri fiscale şi, probabil, nici la biroul populaţiei.

Pe această stradă a Gabrovenilor şi parte pe Lipscani, erau odată marile firme de coloniale, în care, fiind vorba de muncă grea, Evreii nu s-au băgat. Ei au preferat îndeletniciri care nu reclamau sforţări fizice, şi combinaţiuni intelectuale cât mai inedite. Una din cele mai vechi firme era a lui Siriopulos, la care s-au băgat doi fraţi seceleni Nicolae şi Ioan Peneş, pe care stăpânul, văzându-i deştepţi, i-a dat la şcoala greacă şi i-a numit Penopulos. La Nicolae, care a făcut negoţ la C/pol şi în Bucureşti, a făcut cirăcie cunoscutul mare negustor Thoma Dinischiotu cu firmă proprie încă din 1888,[498]) Alte firme mari: P. Filipescu, Dumitrescu-Militari, Teişanu-Vogel, Niculescu-Ritz, etc...

---

498 Pe Gabroveni, au lucrat şi Ion Penopulos şi Secelenii Petre şi Vasile Crc- ţoiu – acesta socru a lui Penopulos. Alţi mari colonialişti : Gli. Ionescu, Tabacovici, N. Dumitrescu, Gh. Bcdiţeanu, N. Ioanid, Păun Popescu şi fr. Martinovici – aceştia lucrau pe locul unde s-a construit B.N.R. Mai erau şi firme greceşti : Grigoric Papa- dopulos şi Ccrlendi (acesta era aşa de bogat – relatează stimatul domn Tli. Dinischiotu – încât, venit delà Odessa, a putut să răscumpere cu G00.000 ruble aur o prea frumoasă rusoaică) asociat cu Atanasiu, C. Derussi D. şi Grig. Cavadin. Erou şi firme bulgăreşti : ca Stancovici şi Ganciu Grigoroff. Cil importul de untdelemnuri, se ocupau numai Grecii, care exercitau şi monopolul asupra articolelor orientale : Ilia Ki- prios. N. şi C. Polihroniade, Calavreza, fraţii Ghiaca, etc. 2) Alte firme : Mircea,

Încă un sector în care elementul băştinaş a rămas pe vechile poziţii este comerţul de fierărie unde sau distins elemente de mare valoare. Iată, pe Nicolae Hagi Stoica, fost Petrovici (+ 1900) care aducea, singur el, mărfuri din Viena şi Lipsca, cuie de sârmă şi furculiţe din Franţa, coase de oţel din Anglia, unde stârnea respect şi admiraţie, când scotea aur greu din chimir şi achita pe loc toată marfa. Avea ca ciraci pe N. Mareea, T. Toncovici, N. Hagi Ilie, D. Baloşanu. Alte câteva case mari: Grabowski din Ardeal, Elveţianul Studerus pe care îl continuă fiul; Neamţul Appel; Boroş, în legături mai ales cu Germania; Ghenovici – reprezentant al multor case austriece şi germane pentru articole de fierărie, coloniale şi droguri; T. Nicolau & Bancotescu – astăzi încă, la Galaţi; etc.[499]) o casă de comision importantă era a lui Vartanovici Ardeleanul, asociat cu C. Orghidan, tatăl actualului preşedinte al C.C.I.B. De la 1916, cu deosebire, au început şi Evreii să pătrundă în acest sector.

Tipografia laică a aparţinut, la început, mai ales scriitorilor şi oamenilor politici. Unul din aceştia, tipograf şi ziarist, a fost şi C.A. Rosetti, părintele democraţiei române, făuritorul Unirii, fost preşedinte al Camerei, ministru în mai multe rânduri, fondatorul ziarului „Românul", care s-a ocupat şi cu negoţul de librărie, de comision, de vinuri albe şi de şampanie aduse din Franţa, de petrol rectificat din Austria, de hârtie englezească, etc.[500]). În ramura nobilă a cofetăriei şi lichiorurilor, se remarcă fraţii Capşa şi Creţuleştii[501]).

În industria transporturilor, se ridică, puternice,

499S imionescu, fr. Alexandrescu, G. Comănescu,

500 C. A. Rosetti – de Dr. N. I. Angclescu. 2) De acelaş autor. 3) Termcnu dv plată a fost 42 ani şi suma de 400 mii. lei aur. Cele mai multe reţele au fos construite de Germani. Austriaci şi Englezi. 4) Prof. Cristu S. Negoescu Ardealul

501n ostru. Buc. 1919, p. 172 şi Al. Nâciu – .Aromânii, cap. I. cartea II. 2) In ramura

C.F.R. earl sunt răscumpărate de la consorţiul german Strussberg şi celelalte în 1880 şi ajunge, repede, unul din cele mai solid organizate, stând mai presus multora similare, cu conducere tehnică şi administrativă aproape în întregime românească. Mai sunt de subliniat şi serviciile S.M.R. şi N.F.R. care au purtat, cu mândrie şi prestigiu, pavilionul naţional pe Dunăre şi pe întinsul mărilor şi al oceanelor[502]).

În comerţul mic – mai ales în Muntenia şi în Dobrogea – Românii băştinaşi, Ardelenii şi Românii macedoneni constituie singurul zăgaz împotriva invaziei evreieşti, în aproape toate ramurile. În Ardeal, în Banat şi în Vechiul Regat, rolul celor din urmă este, totuşi, în continuă descreştere. În cele dintâi două provincii, unde îi găseai pretutindeni, în sate şi în oraşe, precum şi în localităţi curat maghiare – unde stă, astăzi, mărturie, vorba „mă duc la grecu", adică la prăvălie, ca şi vechile lor biserici – ei de mult nu mai există: sau sârbizat şi maghiarizat, ori au format clasa nobilă şi chiagul clasei culte române – medici, avocaţi şi fruntaşi ai preoţimei[503]) Exemplare rare în vechiul Regat ceva mai mulţi la Constanţa, tot aşa la Craiova, T.

— Severin, mergând spre asimilare sau schimb de profesiune. Ca negustori şi meşteşugari modeşti, destui prin Bucureşti. Remarcăm ca personalităţi pe bancherii Ghermani, G. Coemgiopol – staroste de negustori, Th. Dinischiotu şi Th. Chiale – angrosişti de coloniale, droghiştii Cionga, etc. În Cadrilater, anexat în 1913, se începe alcătuirea unui negoţ naţional, constituind un buchet de negustori fruntaşi, dând în lături pe negustorii locali.

Asfixiaţi din ce în ce de străini – cu aptitudini,

502f abricilor dc bomboane şi ciocolată se remarcă firmele Angelescu şi Zamfirescu Şi m

503t impul războiului şi după, G. Peristeri cu fabrică şi 6 sucursale de lux în capitală.

privilegii şi capitaluri mari – puţinii noştri negustori, modesta noastră burghezie a putut să reziste, reuşind mulţi din ei să realizeze averi. Natural că noile metode de care se serveau străinii au subţiat cu mult rezistenţa morală şi s-a produs o oarecare alterare în sistemul de norme care călăuzeau pe vechii noştri negustori, legaţi de satul şi mediul din care au ieşit, cu grijă de aşezămintele obşteşti – biserică, şcoală şi caritate, precum şi cu grija de a-şi servi conştiincios clientela. Şi această stare de lucruri va merge mereu adâncindu-se în paguba întregii noastre vieţi sociale. Slăbiţi în felul acesta, vom întâmpina marile evenimente ce ne vor duce la întregirea hotarelor, când străinii din cele patru vânturi se vor introduce în cetatea românească pe poarta mare deschisă de prostia naţională şi de tratatul de la St Germain.

CAP. VI.
NOUA ÎNFĂŢIŞARE A PROVINCIILOR NOASTRE ÎN ACEASTĂ PERIOADĂ

Pe câtă vreme, oamenii noştri politici erau ocupaţi de atâtea probleme în legătură cu alcătuirea pe baze moderne a fiinţei noastre politice în cadrul suveranităţii noastre ca stat, precum şi de atâtea şi atâtea altele de natură socială în strânsă legătură cu închegarea noului stat dunărean, Evreii duceau mai departe aservirea noastră economică şi spirituală. În alte provincii, alte consideraţiuni sociale şi raţiuni de înaltă politică de stat duceau la aceleaşi rezultate. În Ardeal, lupta împotriva fiinţei elementului românesc se făcea prin încurajarea aşezării Evreilor în centrele noastre vitale; în Banat, ca şi în Bucovina, Austria, în dorinţa de a-şi întemeia o industrie şi economie naţională, avea pe Evrei ca pionieri întru realizarea acestor tendinţe; Maramureşul încăpea de-a binelea sub influenţa completă a invaziei evreieşti; în sfârşit, Basarabia era socotită pierdută şi devenise un furnicar de populaţie jidovească şi o ţară de tranzit de unde se revărsau dincoace de Prut.

În cele ce urmează, vom stabili, cu aproximaţie, şi în cifre reci, valoarea acestor revărsări din ţările care înconjurau provinciile noastre, unde – după cum spune B. Desjardins – „majoritatea familiilor locuind România, este de naştere, ca şi de voinţă şi de moravuri, de spirit şi de limbă, străină ţării"[504]). În această perioadă, ei se introduc, foarte mulţi, ca lucrători la fabricile aşezate la sate, dar cu intenţia de a se ocupa mai mult cu comerţul de băuturi şi foarte puţin cu munca industrială 2). Printre străinii care se introduceau şi ca lucrători la construirea căilor ferate, cu deosebire la construirea marii linii Burdujeni – Vârciorova, eveniment ce avea loc în 1863, printre aceşti străini vagabonzi „găsim o mare majoritate, în special, de Evrei polonezi[505][506]). Mişcările antisemite din 1866 în Moldova, au răsunet şi în Polonia, în 1870 şi în Ungaria, în 1873, de unde un nou val de Evrei galiţieni se aşterne peste Moldova. a).

(*a* Proporţiuni demografice şi economice.

Se impune să facem o mică paralelă cu cele înregistrate în perioada anterioară, ca să ne dăm seama de proporţiile uluitoare ce le-a putut atinge această invazie, ca şi de poziţiile de frunte ce le-a putut ocupa în viaţa economică imigranţii de care ne ocupăm în acest studiu.

În această perioadă, avem a lua în considerare patru recensăminte: 1859, 1860, 1899 şi 1912.

Anume: în 1859, Evreii atinseseră proporţia de 9% din totalul populaţiei Moldovei, numărând 119.000 suflete, adică o creştere de 222% faţă de anul 1831, iar după alte izvoare, ar fi atins cifra de 124.867.

a) După recensământul din 1899, populaţia evreiască a Moldovei a atins cifra de 195.887, în procente, 10, 15%

---

504 Op. cit. Les Juifs de Moldavie. 2) Verax, 181.

505 Verax, 138. 2) N. Popp, studiul citat. 3) Ibid, 35, 32 şi 42. 4) Ibid, 35. 5) Ibid,

506i bid. 6) Ibid, tabl. XV şi XVI. 7) Ibid. XXIII. 8) Ibid. XXII. 9) Ibid. XVIII

din totalul populaţiei – singur Iaşii numărând 39.441 faţă de 38.626 creştini[507]).

Judeţul Iaşii număra 46.646 Evrei faţă de 145.132 creştini, adică 24.34%[508]).

Celelalte 12 judeţe, 86.688 Evrei faţă de 164.304 creştin, în procente: 34 – 54% faţă de 65, 46 %6). X

Toate târgurile şi satele la un loc, 69.758 Evrei) – în cele 66 târguri, 41.467.7); în cele 6 oraşe nereşedinţă, 12.272.8); iar în sate, 16.019 e).

De aci, rezultă un total de 195.887 Evrei în toată provincia, faţă de 1.626.219 creştini 10) ce le stau la dispoziţie ca obiect de speculă.

Până la 1880, în toată Moldova de miazănoapte, mai rămăseseră 11 sate fără – Evrei”).

Haşdeu fixează, în 1868, fizionomia cu totul jidovită a Moldovei, găsind 1 Jidov la 4 Români şi se înspăimântă la gândul că, mâine, am putea număra 4 Jidovi la 1 Român 12).

După recensământul din 1912, avem rezultate cu totul ciudate, pe care statisticienii şi sociologii nu le-au putut lămuri şi anume, o populaţie evreiască în scădere:

Populaţia evreiască a Moldovei se ridică la 167.590 – dintre care, 44.103 la sate şi 123.487 la oraşe şi târguri[509]).

b) În Muntenia – Marea Valafue, existau înregistraţi, după recensământul din 1860, în oraşe, 9138 şi la sate (numai în jud. Putna), de-abia 96[510]), adică un total de 9234.

În 1899, găsim un total de 68.852 suflete evreieşti,

507X XIV. 10) Ibid.. XV şi XVI. 11) N. Popp, studiul citat. 12) Istoria toleranţei religi

508o ase în România, Buc., 1868 p. 91.

509 L. Colesco. La population de réligion mosaïque en Roumanie, 1955, p. 5.

510 Verax. XXVII 3) Ibid. XXX, 53. 4) Ibid, ibid. ibid. 5) Ibid. XXXI. 6) Ibid. 55.

dintre care, în capitale de judeţ, 66.438[511]); în cele nereşedinţă, 1456[512513]); iar în sate, 958[514]). Populaţia evreiască reprezenta de-abia 1.71% faţă de totalul populaţiei de 3.822.172.

c) Dobrogea numără, în 1899, 4276 Evrei, faţă de totalul populaţiei de 258.242.6) – adică 1, 66%; iar în 1912, 4124[515]).

d) Oltenia număra, în 1899, 4906 Evrei, iar în 1912, 5062[516]).

e) În Basarabia, se înregistrează aceste rezultate:

În 1861 – 62, după datele oficiale, găsim, alături de 515.977 Moldoveni şi 283.993: Ruşi, Ruşi Mari şi Mici, etc., 95923 Evrei[517]);

În 1884, după statistica oficială, la o populaţie de 1.385.743, erau 167.827 Evrei, adică 12, 10 % 10);

În 1902, consideraţi după religie, la un total de 2.143.300 suflete şi, alături de 1.782.200 creştini, erau 247.200 Evrei”);

După Enciclopedia ovreiască din 1911, la o populaţie de 3.558.060 în cele 15 gubernii – raioane sau zone de aşezări evreieşti – erau, pentru Basarabia, 225.637 Evrei la);

După „Die Juden pogrome în Russland”, erau, alături

5117) L. Colesco o. c.. p. 5. 8) Ibid, p. 13. 9) Bessarabia, Moscova. 1903 p. 41 – după

512. .Zapisok Bessorabscogo Obstnogo Kosinteta, vol. I, p. 91. 10) Enţiklopediceskii sto-

513v ar, 1893, tom. XI. p. 463 – 64. 11) Bessarabia, ediţia ziarului ..Bessarabetz" sub re

514d acţia lui P. A. Kruşevan, Moscova, 1903, p. 41 – 42. 12) Anselm Khmann, Judisches

515G onossenschaftswesen in Russland, Berlin-Verlag des Bureaus fur Statistik det Juden.

5161 911 – ap. B. Duică, 43. 13) Vezi vol. I, p. 379 – ap. B. Duicâ. p. 45*. *4) Vezi Zamfir

517A rbore, Basarabia sec. XIX, Bucureşti, 1898.

de 920.912 Români – 47, 60% şi faţă de o populaţie totală de 193.412, 228.168 – 11, 80% Evrei (sau în toate zonele, erau 3.537.15° la o populaţie totală de 32.926.310.1S).

După datele culese cu ajutorul rabinilor, în 1891 – 892, şi pe care le dăm cu titlu de curiozitate, s-au înregistrat de abia 81.252 Evrei. Şi, în Basarabia, ca şi oriunde de altfel. Evreii s-au dovedit „încăpăţânaţi” în a răspunde adevărul la întrebările funcţionarilor însărcinaţi cu recensământul şi, de aceea, au dat numărul acesta, pe câtă vreme, în recensămintele dinainte şi după, găsim 167.827 şi 247.200 Evrei”).

În Bucovina, găsim această situaţie, după cifrele recensământului oficial din 1900, publicat în „Deşteptarea" din Cernăuţi, din 14/27 Noiembrie, 1902:

În 1850, 14.581 Evrei faţă de 380.826 creştini;

„În 1857, 29.187 Evrei faţă de 456.920 creştini;

În 1869, 47 – 754 Evrei faţă de 511.964 creştini;

În 1880, 67.418 Evrei faţă de 571.674 creştini;

În 1890, 82.717 Evrei faţă de 646.591 creştini;

În 1900, 96.150 Evrei faţă de 730.195 creştini; de unde, o creştere de 731% în 54 ani şi, în sfârşit.

În 1910, Evrei 102.919, faţă de o populaţie totală de 795.719, din care: Români 273.254, Germani 65.932 şi Ruteni 306.101. Creşterea populaţiei evreieşti în această provincie se accentuă odată cu ridicarea oricăror piedici de imigrare din Galiţia *).

Dacă luăm în considerare populaţia evreiască din oraşe şi târguri faţă de cea creştină, obţinem aceste raporturi: în 1880, avem 38.645 Evrei faţă de 74.854, iar pentru 1890, 49.704 Evrei faţă de 78.950 creştini 2).

g) În Maramureş – mărginit la est de Sătmar şi Ugocea, la vest de Galiţia şi Bucovina, iar la nord de Polonia – Evreii ating, în 1890, – proporţii îngrozitoare, între 17% şi 25%, ca în cercul Şugatag cu 10% în valea Izei cu 17 % în valea Vişeului cu 23 % % şi în cercul Sighetului cu 24 %%3). În tot comitatul Maramureş, 45.073 Ovrei

faţă de 64.957 Români, la un total de 268.281 locuitori, respectiv: 16, 80% faţă de 24, 11% – restul de 59, 11% alte naţionalităţi. Comitatul Ugocea număra 9414 Ovrei faţă de 8330 Români, din totalul de 75.461, iar comitatul Bistriţa – Năsăud 4349 faţă de 70.466, din totalul de 104.737 – aceasta pentru anul 1890.4). Comitatul Satmar 22.849 Evrei fată de 107.947 Români, din totalul de 323.768.6). Între 1880 – 90, Evreii din Ungaria au imigrat în Pesta, ca şi în Maramureş şi Ugocea 6). Din cele trei Vişee, Vişeul de sus avea 1292 Ovrei faţă de 1936 catolici şi 1752 greco-orientali 7).

Maramureşul număra, în 1910, o populaţie evreiască de 60.878, faţă de 261.928 Români şi de totalul populaţiei de 500.009, 15, 70% Evrei în populaţia rurală şi 37, 30% în cea urbană, iar ca total 18, 80 %8). Maramureşul, cel bogat în moşii inalienabile şi în muncitori flămânzi, ţara cu codri, lupi şi urşi nu mai sperie pe Ovrei, este şi astăzi pragul peste care trec din Galiţia în Ungaria – prima lor etapă, cum o numeşte R. Recouly 1). Şi trec prin trecătorile de către nord cam la – 30.000 pe an. Şi rămân atât de mulţi, încât unii, neavând ce mânca, s-au făcut, chiar servitori la ţăranii ruteni, iar alţii şi ciobani la oi – cu aspect mizer, cu plete totdeauna murdare, fără nicio demnitate 2).

k) Ardealul încape adânc în mrejele iudaice. Pentru acelaşi an, sunt înregistraţi în 18 comitate ale Ardealului, 81.064 Evrei faţă de 1.746.721 Români, din totalul populaţiei de *3.329.313*. Se ajunsese la această situaţie: 1 Ovreiu la 9 Români, în tot teritoriul Ungariei3). Dar, imediat după 10 ani, în 1890, găsim, în Ungaria, 730.342 Ovrei sau 4, 20 % din toată populaţia; în 1900, 851.378 sau 4, 40% şi în 1910, 932.458 sau 4.50 % 4). Dar nu ştim cât revine exact Ardealului şi celorlalte provincii româneşti.

După statistica ungurească din 1910, Evreii erau în Ardeal (în care intră şi Crişana), 118.179 la o populaţie

românească de 2.232.412 şi la un total de 3.963.957[518]).

În cele patru judeţe săcuieşti, Ovreii variază ca procente acolo unde Românii sunt mai numeroşi, între 1 % – 4%%6) * Este vorba de începutul secolului. În comitatele româneşti din grupa n. – vestică, procentul se ridică de la %zla 7%» cum ar fi Solnoc – Dobâca şi Sălaj cu 6 – 7 %[519]). În grupa sudică, înregistrează o pătrundere până la 4%%. Aici, nicăieri, n-au o majoritate evreiască şi lipsesc din 1708 comune româneşti[520]). În Braşov şi Sibiu, populaţia rurală evreiască atingea 1 %, iar cea urbană 3, 5°%[521]).

Pentru Transilvania – în care intră Maramureşul, Crişana şi Banatul – procentul la populaţia totală este de 3, 50% – în comunele rurale cu 2, 30%, iar în cele urbane *11, 30*%[522]).

I) În Banat, Evreii progresează la începutul secolului. În cele trei comitate, ei ating cifra de 19.501, faţă de 560.229 Români, la un total al populaţiei de 1.369.386[523]).

După statistica ungurească din 1910, Evreii atingeau cifra de 20.543 – 1, 30% la un total de 1.582.133.18).

Să ne servim, acum, de date statistice asupra populaţiei evreieşti din Vechea Românie, servite de diferiţi cercetători şi scriitori străini, români şi evrei, ca după aceasta, să dăm o cifră totală pentru întreg teritoriul etnic românesc.

Ernest Desjardins, care ne-a vizitat în 1867, dă, încă

5181 22 – 123. 3) Balogli, o. c. – ap. B. Duică. 126 – 7. 4) B. Duică, 128. 5) Lt.-col. I. An-

519t onescu, o. c. 50 – 51. 6) B. Duică. 124. 7) Ibid. ibid. După "Transylvanie”, t. VIII.

520p . 804, a lui E. Rccouly, Bihorul contează cu 4.1 % Evrei In comunele rurale, cu 23.50%

521i n centrele urbane ; Satu Mare, respectiv <Ki 7.60% şi 16.60%; Sălajul cu 3.70% fi

5221 2.40% ; Someşul cu 2.20% şi 19.80%. 8) B. Duică. 125. 9) Ibid. ibid. 10) Tbid, ibid.

523s chimb, la oraşe, cu 8.60%. 12) Lt.-col. I. Antonescu, o. c.-

de atunci, 400.000 Evrei în România, din care nici jumătate nu este născută în ţară[524]).

Meyer-s Lexikon dă, pentru 1893 – 98, în art. „Juden”, o populaţie evreiască de 400.000, reprezentând 7.41 % din populaţia noastră[525]).

„Revue des deux mondes” recunoaşte că numărul Evreilor a crescut mult în Moldova după revoluţia polonă şi că tot vin din Galiţia şi din Rusia şi socoteşte numărul Evreilor, pentru 1868, la 400.000.

Evreii sau simpatizanţii acestora dau cifre cu caracter intenţionat:

Americanii, în campania lor acerbă împotriva României, aţâţaţi de Evrei sau de coreligionarii lor români, umblă să apere o populaţie evreiască, oprimată la noi, în valoare de 400.000 pentru 1902[526]).

La Grande Enciclopedie, în art. „Juif" – al marelui Evreu Th. Reinach, dă 300.000 Evrei, dintre care % de-abia la prima sau la a doua generaţie 5).

Joseph Halévy, trimisul A.I.U. în Balcani şi în România, dă 300.000 – 400.000, cu câteva oraşe locuite exclusiv de Evrei[527]).

Isidore Loeb, cel mai mare duşman al României, dă cifra de 265.000, pe care o admite şi anonimul autor al studiului „La question juive en Roumanie”, publicat în

---

5241) Op. cit. p. 8. 2) Ed. V. 1893 – 98, voi. 9, p. 649* 3) Din rezumatul notei

525a dresată de guvernul St.-Unite puterilor semnatare ale tratatului delà Berlin, notă relativă la situaţia Evreilor in România, etc. Vezi Verax, 239- 4) In Darea de seamă a şedinţei din 9.I.1857 a Com.-central din Paris, vezi Verax. 134* 5) Pag. 14 – 15 şi nota 1 – 5* In chestia agitaţiilor evreeştiN 6. Din scrisorile publicate în „Viitorul” delà

526 şi 4 N-brie 1913 – după B. Duică ..Ovreii pământeni şi subpământeni, p. 55 – fo.

5278) Op. cit.... 9) La question juive en Roumanie au point de vue juridique et social

„Revue politique et littéraire du Mars 1882[528]).

Dr. Arthur Ruppin, în a sa „Die Juden în Rumänien”, dă, pentru 1899, 256588 evrei;

Alţi Evrei ne dau ca „o nimica toată de 350.000” – cum se exprimă N. Iorga).

Uniunea Evreilor Pământeni – U.E.P. dă 250.000 Evrei 7), acesta fiind marele interes al lor de a-şi ascunde cu orice preţ puterea numerică.

Să ne servim, acum, de cifrele fixate de recensămintele noastre, ca şi de aprecierile scriitorilor şi literaţilor noştri.

Din proiectul înaintat de cei 31 deputaţi ai Camerei în 1868, reiese că Evreii se ridicau la cifra de 300.000.

B.P. Haşdeu îi aprecia la o cincime din populaţia totală;

C. Negri la a şaptea parte; Eminescu găsea 600.000 „lipitori”;

Jean Lévy fixa, 30.000 Evrei pentru Muntenia, şi 370.000 pentru Moldova, deci, un total de 400.000.8);

J. Tanoviceanu găseşte peste 400.000 e);

I. Codrescu, găseşte în 1867, 400.000, iar în 1887, 600.000

Din Apărarea Naţională, 1900).

A.C. Cuza dă 500.000 *);

N. Iorga avea motive să creadă că adevăratul număr al Evreilor în Principate era de 500.000.2);

Alţii dau o populaţie flotantă evreiască de mai bine de 500.000.3). Să ne străduim, acum, a scoate un total aproximativ al populaţiei evreieşti pentru întreg teritoriul etnic românesc, în jurul primei decade a secolului nostru, servindu-ne numai de elementele recensămintelor operate, oficial, în Principate, în Austria, Ungaria şi Rusia.

În Moldova după recens, din 1899 un total de 195887

În Muntenia „68852

528P aris, 1882, p. 14 – 15.

În Oltenia „4906
În Dobrogea „4276
În Basarabia „rusesc din 1902 „247200
În Bucovina „austriac din 1910 „102919
În Maramureş „maghiar din 1910 „60878
În Ardeal „118179
În Banat „20643
de unde un total de… 823740
la o populaţie totală a tuturor provinciilor de circa 14
[529]37 – 3IU adică în procente, circa 5.10%.

Totuşi, şi acest total stabilit pentru populaţia evreiască pe întreg teritoriul nostru etnic este destul de relativ. Fiindcă Evreii şi la noi – ca şi în Ungaria, Austria şi Rusia – s-au eschivat de la declaraţii, precum, în alte ţări, s-au ascuns sub nume ungureşti şi nemţeşti, ieşind astfel aparent din cadrul naţiunii evreieşti. Şi, mai considerând că, în Principate, numărul lor a fost socotit de toţi cercetătorii, ca variind între 300.000 şi 500.000, că recensămintele au avut loc între 1899 – 1910, pe când perioada de faţă se încheie de-abia după 20 ani, nu exagerăm deloc dacă fixăm numărul total al Evreilor aflători până în 1918 pe întreg teritoriul nostru etnic dincolo de 1.275.000, socotind numai un procent de 2, 50°/O spor pentru fiecare an.

Să ne ocupăm, acum, şi de proporţiile îngrijorătoare ce a putut să atingă iudaizarea vieţii noastre economice şi sociale.

Încă de la a doua jumătate a sec. – XIX, iudaizarea atâtor centre urbane şi rurale era fapt desăvârşit. Exista, ca atare, în Moldova, târguri unde, în afară de şeful de jandarmi, toată populaţia era evreiască, după cum observă J. Lévy în studiul său 1). În satele acestei provincii, spune venerabilul luptător A.C. Cuza, tot ce este stăpân, de la

529 Op. cit... 2) In chestia agitaţiilor avrecşti. 3) V. V. Protopopescu. o. c., 24.

arendaşul neomenos şi viclean şi până la chelarul care dă cu măsură strâmba, este evreu, iar Românul a rămas robul care întreţine cu munca sa din greu această puzderie de străini, care s-au năpustit asupra ţării, iar prin târguri, nu se mai ţin decât acei pe care îi hrăneşte bugetul statului 3).

Iudaizarea provinciilor noastre vom avea a. O studia în lumina a doi factori: a unei invazii, când înceată sau violentă, şi a unui excedent de naşteri asupra morţilor. Factorul din urmă este tot aşa de primejdios în rezultate ca cel dintâi, dacă nu şi mai primejdios

Iaşii este complet iudaizat.

Deja în 1860, Evreii numără, în capitala Moldovei, 3.212 negustori (în care intră 214 Evrei străini) faţă de 470 creştini şi numără 3.721 meseriaşi (în care intră 185 Evrei străini) faţă de 1.492 creştini (în care intră 278 supuşi străini şi 171 ţigani) 3). Pe câtă vreme, în 1835, nu exist a încă pe Uliţa Mare un singur negustor evreu, astăzi – scrie Eminescu – mai nu găseşti negustori creştini pe această uliţă şi tot aşa pe celelalte4).

Încă de la 1862, Comisia atingătoare de înflorirea capitalei Moldovei constata că Iaşii era „inundat, debordat de Evrei, de supuşi străini şi fără nicio legătură cu ţara şi aceasta în folosul comerţului ce a mai rămas neînstrăinat din mâinile Românilor şi cerea încetarea colonizării oraşului de Israeliţi prin încetarea colonizării, furişată dar tolerată, a întregii ţări”[530]).

În expunerea de motive de la 5 Octombrie, 1895, a Ligii Române „Viaţa” din Iaşi, datorită lui V. Conta, se constată, cu profundă durere, că în toată Strada Mare, din poarta Palatului Administrativ şi până la Str. Carol, centrul activităţii comerciale, unde cu 25 – 30 ani în urmă erau numai magazine cu comercianţi creştini, astăzi nu se

---

530p olitice şi sociale : înstrăinarea industriei româneşti. 5) Ibid, bid. 6) Op. cit. LXIV – V.

găsesc decât numai trei băcani creştini, iar pe frontul meseriilor, o ruină completă în toate acele străzi populate cu numeroase ateliere, de-abia 2 blănari, un cizmar, doi abagii – toate breslele muncitoare au dispărut şi odată cu ele au dispărut ceasornicarii şi brutarii nemţi şi breslaşii armeni care făceau un comerţ atât de viu cu manufacturi 6).

Iaşii numără, în 1900, 39.441 Evreii – 50.90%, pe câtă vreme Românii de-abia ating 35.645, adică o proporţie de 45 %[531532]). Patru târguri moldovene în 1912 reprezintă mai mult ca 50% jidovime; Herţa cu 66.37%,. Mihăileni cu 62.68%, Hârlău cu 56.40% şi Fălticeni eu 53.34%e). Zece oraşe numără între 25 – 50%, ca Dorohoi, Botoşani, Panciu, Bacău, Piatra, Tg.

— Frumos, Tg. Neamţ, Vaslui, Roman etc.9).

Alcătuirea, pieţii comerciale în Moldova era următoarea. Încă din 1887, această provincie numără de-abia 6210 firme comerciale româneşti şi 910 străine, pe câtă vreme, Evreii atingeau cifra de 10.912[533]). Din totalul de 18.062 firme comerciale în cele 13 capitale de judeţ pe

1902, Evreii deţineau 10.942 – adică peste 60%; din totalul de 27.273 meşteşugari, 12.426 erau Evrei – adică 46% – Românii 13.028, iar străinii 1819; iar dacă luăm în considerare cifrele în oraşe, din 18.106 meşteşugari, 10.446 Evrei – peste 58%, 6150 Români şi 1510 străini[534535]). Considerând numărul patentărilor, după judeţe şi comune, vom avea, în

1903, aceste date semnificative: 17.172 patentări

---

531 După statistica publicată în Mon. Of. din 14 Dec. 1900. 8) I#. Colesco, La population

532d e religion mosaique en Roumanie, 1915, p. 10. 9) Ibid. ibid.

533 Verax, 176. 2) Ibid. 301. 3) Ibid, tablou XLVII. 302 – 3. 4) Ibid, ibid. 5) Ibid.

534L XVIII, p. 303. 6) Ibid. ibid. 7) ibid, ibid. 8) Statistica publicată in Mon. Of. din

5351 4 Dec. 1910.

evrei faţă de 14.728 patentări creştini sau în procente: 53.70% faţă de 46.30%*). Remarcăm o majoritate zdrobitoare care atinge şi 85% în capitalele de judeţ: Bacău, Botoşani, Dorohoi, Huşi, Iaşi, Piatra, Roman, Fălticeni, Vaslui; în târguri, ca Hârlău, Herţa, Tg.

— Frumos, Tg. Neamţ, Panciu; în comunele rurale ale Iaşului 4).

În 1888, Evreii patentări sunt în număr de 14.387 faţă de 13.075 creştini; în 1900, 17.820 faţă de 15.039; iar în 1901, 16.441 faţă de 14*393 creştini, în general, peste 53 %6).

La Botoşani, în 1896, în 39 firme de meşteşugari şi negustori – de la marele comerţ de bani până la cel de curelari – r toţi patronii erau exclusiv Evrei, numai în alte 6 posturi, contam noi Români, cu 10 firme şi I singur Armean: *e* & brutari, cizmari, galanterie, vaccinatori, doctori şi confecţiuni de dame – faţă de 46 Evrei (dintre aceştia, 15 medici şi 4 vaccinatori evrei şi respectiv: 4 medici şi 1 vaccinator). La Huşi pin 48 firme evreieşti la 16 categorii, de abia 7 Români.

Numai în opt judeţe ale Moldovei, găsim un total de 5552 Români, 906 străini şi 12.958 Evrei, ceea ce reprezintă 66.78% din tota”).

Judeţele cu majoritate zdrobitoare sunt: Botoşanii cu 2.208 Evrei faţă de 667 Români şi străini cu 2.070 faţă de 739, Iaşii cu 3.037 faţă de 1.038, Suceava cu 1.144 faţă de 558 şi Neamţu cu 1.506 faţă de 877.7).

Să trecem, acum, la Muntenia. Ea începe să fie de mult râvnită şi vor avea şi aci succese importante. În această perioadă, însă, străduinţele lor sunt mari şi succesele corespunzătoare. Ei îşi lărgesc – prin invazii şi infiltrări încete sau prin excedent de naşteri – zona de influenţă şi ghetto-urile îşi întind hotarele atingând centrul Bucureştiului şi îi întâlnim până în cele mai îndepărtate unghiuri ale Olteniei, ei se înfig până departe la T.

— Severin, unde numără, în 1900, 815 suflete; până

în Tg. Jiu cu 60 suflete; C.-Lung cu 49, Piteşti cu 929, iar Craiova cu 2891.8).

Capitala României număra, în 1900, 43.274 Evrei la 185.697 cetăţeni români – adică 15 % din totalul populaţiei, alţi 30 % fiind străini. Dar pe tărâm economic, ei reprezintă mult mai mult. Invazia spre Bucureşti începuse intens mai ales de la 1862, când el devine capitala ţării, şi, ca atare, centrul cultural, politic şi economic. De altfel, obiectul invaziei nu era numai Bucureştiul, ci întreaga Muntenie. Moldova, sufocată de atâta jidovime, devenise cu totul neîncăpătoare. Iureşul spre provincia de dincoace de Milcov merita toate străduinţele. La început, le-a fost destul de greu, întrucât se izbeau de elemente dârze şi pricepute în negoţ şi în industrie. Dar le-a fost greu să pună mâna pe câteva capete de pod. Existau deja vechi colonii evreieşti cu aşezăminte tot aşa de vechi în mahalalele din vecinătatea centrului – colonii ce le-au fost de mare ajutor. Şi, – în felul acesta, noii veniţi, în conlucrare cu cei vechi, au reuşit, dinainte de 1878, să constituie aproape [536]/3 din numărul breslaşilor Bucureştilor. Astfel, din 27.110 suflete câte numărau breslele (7024 capi de familie cu membrii acestora) 16.299 erau ortodocşi şi 8617 Evrei. Din străinii aflători pe atunci în capitala ţării, 1355 capi de familie se bucurau de protecţia rusă, 787 de cea a. – ungară, 545 de cea elenă, 3824 de cea română – în care intrau Evrei şi alţi străini – şi un număr de celelalte. Natural, că, peste 90% din cei supuşi protecţiei ruse şi ungare erau Evrei 1).

Am mai spus şi altă dată că Bucureştiul, în vreo 10 meşteşuguri din cele mai căutate, avea aspect jidovesc. Evreii deţineau o majoritate zdrobitoare şi că Românii erau majoritari în meseriile ostenitoare şi puţin rentabile: muncitori cu ziua, dulgheri şi dogari, fierari şi potcovari,

---

536 Ibid, Ibid. 1) M. Eminescu – Scrieri politice şi sociale. 2) Eminescu, Scrieri

rotari, sacagii, zidari, cavafi, etc. În comerţ, deţineau, de asemenea, majorităţi zdrobitoare, ca bancheri şi zarafi, ca samsari şi comisionari, ca arendaşi şi antreprenori, bijutieri şi giuvaergii – unde la 123 suflete Evrei, de-abia 3 erau Români, ca hăinari, ca marchitani şi mănuşari, ca geamgii şi comercianţi de mobile – unde nu găsim niciun creştin. În alte ramuri tind spre majoritate, ca bogasieri şi lipscani, unde ating cam a treia parte[537]). Din numărul de 20.794 Evrei aflători în 1878 în capitala ţării, 797 capi de familie (3.747 suflete) erau declaraţi fără profesiune. Dar marele Eminescu deduce că, dacă toate aceste suflete nu trăiesc ca muncitori cu ziua şi dacă nu sunt rentieri, industriaşi sau comercianţi, trăiesc desigur de pe urmele traficului şi a samsarlâcului, din operaţii care nu produc valori. Dar chiar acest număr – continuă marele poet – ar putea fi augmentat prin mulţi, care, deşi înscrişi ca comercianţi, vor fi făcând şi operaţii de altă natură decât cele indicate de comerţul ce exercită. Că toţi aceştia nu stau cu mâinile în sân, ci se îndeletnicesc cu operaţii de bani, străine obişnuinţei, de aceasta ne putem lesne convinge văzând registrele tribunalului comercial din Bucureşti, de constatarea protestelor 1).

Fisidnomia pieţii Bucureştilor era – încă de la războiul nostru pentru neatârnare, atât în zilele de lucru cât şi în sărbătorile cele mari evreieşti – jidovească, aşa că au trecut timpurile, spunea cu mâhnire Eminescu, când Românii erau puternici pe piaţa românească[538]). A.C. Cuza, atacând aceiaşi problemă, constată că Bucureştii sunt, încă din 1890, în mare parte, întrucât se atinge de comerţul de manufactură în mâinile Evreilor, iar firmele româneşti, pe fiecare zi, dispar şi sunt înlocuite cu firme jidoveşti, deocamdată în mod discret: Ea covorul verde, Ea

---

537p olitice şi sociale : Comerţ şi industrie.

5381) Eminescu, Scrieri politice şi sociale : Comerţ şi industrie. 2) Ibid, ibid.

papagalul roşu, Ea globul auriu, până ceva mai târziu, când, simţindu-se îndeajuns de stăpâni pe piaţă, vor apărea şi numele proprietarilor[539]). O mare dezvoltare luase şi industria zărăfiei, a caselor de schimb, pe str. Eipscani şi calea Mogoşoaei, unde mişunau zarafi, samsari, antreprenori, rentieri, oameni fără profesiune – toţi agenţi activi ai practicii uzurare şi ale căror operaţiuni consistau între altele în împrumuturi, variind între 48% – 84 %, ba la procente care întrec orice închipuire şi prin trei patru giruri şi în plus prin amaneturi[540]). Încet, încet, şi comerţul de sticlărie şi olărie, ca şi acela de cherestea şi de jucării de copii, va încăpea în întregime în mâinile lor, lucru de care ei nu se ocupau pe la 1878.5).

S-a dus negoţul românesc de pe vremuri – scrie cu multă amărăciune marele istoric N. Iorga, vorbind de negustorii bucureşteni – care îşi făceau auzit glasul încă pe vremea lui Cuza Vodă, fiindcă s-au învârstat elemente de adunătură, în astfel de măsură, încât, în timpul marilor serbări jidoveşti din Septembrie mai toate obloanele din Eipscani erau lăsate 6). Şi ceva mai departe: Vechii noştri negustori arar mai vizitează teatrele cu locuri prea scumpe pentru punga lor şi sunt înlocuiţi de străini înlesniţi cu bani, mai ales Evrei 7).

Din Anuarul General al României pe 1896 – 97, desprindem: pe str. Eipscani, din 151 firme, 89 evreieşti; pe Gabroveni – respectiv; 32 din 60; pe calea Moşilor, 346 din 1102; pe str. Şelari, 50 din 68; pe str. Şepcari, 5 din 22; pe Calea Victoriei, 115 din 524; pe str. Carol, 128 din totalul de 263 firme – c-fre date cu aprox: maţie după fonetica numelui.

Dar şi centre foarte îndepărtate urmau soarcapitalei, pierzându-şi fizionomia lor originală. Craiova, centrul celei

---

539 A. C. Cuza, Meseriaşul român, p. 12. 4) Eminescu, studiul citat. 5) Ibid, ibid. 6) N.

540I orga, Istoria Bucureştilor, 334. 7) Ibid,- ibid.

mai dârze rezistenţe româneşti, număra – dacă ar *fi* să credem statisticei din 1910 – 2891 Evrei la 36.495 Români. T. Severinul avea, la aceiaşi dată, 815 suflete[541]). Dar numărul acesta trebuie să fi fost cu totul dedesubtul realităţilor, dacă ţinem seamă că, încă la 1878, s-a alcătuit un comitet local ca sucursală a A.I.U., sporindu-şi numărul membrilor cu 48 *). Şi, astfel. Muntenia, Oltenia şi Dobrogea intrau în bătaia focului invaziei jidoveşti.

În judeţele Munteniei – exceptând Ilfovul – se înregistrează, la I Dec. 1899, aceste rezultate care reflectează poziţia Evreilor pe scena vieţii economice:

În comunele capitale de judeţ, avem 1167 firme evreieşti faţă de 5*6* creştine şi 1275 străine; în comunele nereşedinţă, respectiv: 95 evreieşti faţă de 1169 şi 196; în comunele rurale, respectiv 91 faţă de 7411 şi 297; în total: 1353 firme evreieşti faţă de 13.766 creştine şi 1.787 străine. Evreii contând de-abia cu 8% faţă de – respectiv – 81.46% şi 10.51 %.

Din Anuarul comercianţilor şi industriaşilor din Circ. III a Camerelor de Comerţ, desprindem: în oraşul Ploieşti, erau în 1879, 122 neg, evrei la un total de 680, în anumite categorii neexistând niciun creştin. Evreii urcaseră deja munţii şi îi găsim la Sinaia cu 7 firm; * din 39, la Predeal cu 2 din 6 – cu fabrici de cherestea şi de var; la Câmpina cu 14 din 56; la Mizil cu 7 din 206, la Buzău cu 66 din 297 – foarte mulţi cu băuturi spirtoase; la Târgovişte cu 16 din 312 şi la Gleşti cu 3 din 19.

În Anuarul Circ. II Piteşti, găsim, în 1898: în oraşul Piteşti, 61 firme evreieşti la 24 categorii; în jud. Olt, 11 la 7 categorii; în jud Teleorman, 39 la 13 categorii, iar în jud. Muscel, 1 ceasornicar la Câmpu-lung.

În Dobrogea, ei contează cu 183 firme faţă de 286 creştine şi 948 străine – adică cu un provent de 11.85%.

541S tatistica Urmelor comerciale In Bul. Statistic General, An. II, p. 137 – ap. Verax

Din toate judeţele Munteniei şi Dobrogei – exceptând judeţul Ilfov ale cărui date nu le posedăm – numai judeţul Brăila contează cu o proporţie de 24.40% ca firme jidoveşti, iar Câmpulungul cu cel mai scăzut: 1.30 %[542]).

Pentru anul 1901, avem în Muntenia şi în Dobrogea, 4074 firme evreieşti – patentări faţă de 56.615 româneşti şi 8.760 străine – adică un total de 69.449[543]).

— Consideraţi, după datele de până acum, peste tot întinsul României, Evreii contează cu un procent mediu de 34.66%, rămânând. În Moldova, stăpâni pe 60.80 %1).

Din studierea acestor elemente, vom scoate în evidenţă acest fapt limpede şi anume că Evreii, din cele mai vechi timpuri, tindeau şi au reuşit să ocupe un loc frunte, calitativ şi cantitativ, în viaţa economică. Ţintele lor sunt şi ele limpezi: ei înaintează, cu paşi înceţi dar sigur, spre marile centre economice: – Brăila cu 10.881 Evrei; T.

— Severin cu 815, Constanţa, Craiova cu 2891, Ploieşti cu 24.130, Piteşti cu 830, Buzău cu 1591, R.

— Sărat cu 1599 şi, potrivit rezistenţei celei mai slabe, ei dau afară pe negustorii băştinaşi lăsaţi numai la forţele lor.

Să mai dăm câteva date, ca să ne fixăm asupra poziţiei ce ocupau Evreii în Vechiul Regat luat ca totalitate.

După statistica din 1887, numărul patentărilor în România era de 86.292, dintre care 58.291 Români, 9.865 străini şi 18.135 Evrei *).

Patentări electori ai Camerelor de Comerţ erau, în 1893, 41.855, dintre vâri aceia ai jud. Ilfov nediferenţiaţi pe naţionalităţi era de 5.470. Restul de 36.385 se distribuia astfel: 20.262 erau Români, 3.645 străini şi 12.478 Evrei[544]).

542t ablou LXIII, p. 261. 4) Dări de seamă ale Tezaurului Public la 30 Sept., al fiecărui

543a n, 1879 – 1900 – ap. Verax, tablou LXVII, p. 303.

5442 9.11.937-

Pentru anul 1901, sunt înregistrate aceste rezultate: 68.802 firme româneşti, 10.966 străine şi 20.515 evreieşti[545]).

După statistica oficială din 1900 – 901, numărul meseriaşilor era acesta:

la oraşe, fără Bucureşti, erau 57.832, dintre care 29.260 Români şi 28.572 străini – în care sunt trecuţi şi Evreii; la sate şi oraşele nereşedinţe, erau 83.876, dintre care 68.845 Români şi 15.031 străini – printre aceştia figurând 9313 de religie creştină sau mahometană şi 5.718. Evrei[546547]).

În 1904, avem un total de 96.937 comercianţi şi meseriaşi, dintre care: 21.194 Evrei – 13.955 în comunele urbane şi 7239 în cele rurale –; 13.685 străini – respectiv, 8142 şi 4543 şi 62.058 Români – respectiv 18.862 şi 43, 196 e).

Să trecem la Basarabia. Aici, invazia a avut loc pe două căi; una cea obişnuită, prin scurgeri din Rusia, Polonia şi Podolia şi a doua, organizată de stat, prin colonizări agricole evreieşti.

Din cele expuse în altă parte, am stabilit că populaţia totală a provinciei era, în 1902, de 2.143.300 suflete, dintre care, Români 1.323.151 şi 247.200 Evrei[548]), toţi răspândiţi mai cu deosebire în judeţele din nordul şi centrul ei.

Nu posedăm date statistice pentru Evrei pe de o parte, Români şi alte naţionalităţi pe de alta, sub raportul comerţului şi meseriilor exercitate de unii şi de alţii. Dar

---

545V erax, tablou LXVIII, p. 303. 5) Encicl. Rom. v. III Politica meseriilor, p. 216. 6)

546D in statistica profesiunilor supuse impozitului de patentă pe 1904, alcătuită de Dr. G.

547D . Creangă. Vezi „Situaţia străinilor in comerţul si meseriile ţării in 1904** In Univ.

548A rbore, v. I, Dicţionarul geografic al Basarabiei, Buc. 1904, passim. 3) Ibid, passim.

vom da alte date asupra numărului locuitorilor care ne vor servi ca indicaţie în problema ce ne interesează.

Să luăm câteva centre. Oraşul Cahul, la o populaţie de 7.900 locuitori în 1902, număra 3.700 Evrei faţă de 1.850 Români, care numai negustori sau meseriaşi nu puteau fi toţi. Oraşul Bălţi, la un total de

21.000, numără 8.700 Evrei şi 9.300 Români;

Oraşul Hotin, la un total de 31.800, număra 12.000 Evrei şi de-abia 4.500 Români;

Oraşul Orheiu la un total de 14.800, număra 7.000 Evrei şi de abia

5.000 Români;

Oraşul Bender-Tighina, la un total de 35.400, număra 8.000 Evrei şi 10.000 Români;

Târgul Călăraşi, la un total de 2.345, număra 1, 028 Evrei;

Chişinăul, la un total de 131.000, număra 60.000 Evrei şi 71.000 alte naţionalităţi:

Judeţul C.

— Albă număra 74.250 Evrei la un total de 380.700;

Judeţul Orheiu număra 30.000 Evrei la o populaţie de 225.310, dintre care 202.000 Români;

Judeţul Hotin număra 13.50% Evrei şi 80% Români;

„Tighina „38.600 Evrei la 128.800 Români din totalul de 167.698;

Jud. Bălţi număra 12 % Evrei la un procent de 85 % Români 8) etc.

Despre coloniile agricole unde numai agricultură nu se făcea şi unde rămânea pământul în paragină altă dată, aceasta dovedeşte în mod neîndoios că aceste populaţii vagabonde, trândave şi murdare erau făcute numai pentru specularea de bunuri, dar nu şi pentru crearea de bunuri. Oricum, această provincie îşi pierdea personalitatea prin inundarea oraşelor şi târgurilor cu mulţimi care dispreţuiau adevărata muncă.

Bucovina, laolaltă cu Moldova şi Basarabia, formau

ţara peste care domnea, cu glorie şi înţelepciune, Ştefan cel Mare şi, pe când în timpul domniei acestuia, dacă număra câţiva Jidovi trecători cu rosturile lor, în primul deceniu al veacului, această Moldovă număra 546.006 Evrei. În perioada de faţă ea este pe de-a întregul jidovită.

În 1880, Sadagura număra 3.888 Ovrei faţă de un total de 4.836; Vijniţa, 3.795 faţă de 4.156, iar Cernăuţii 14.449 faţă de 4.500.

În 1890, aceiaşi Sadagura 3.708 faţă de 4.816 şi Cernăuţii 17 – 359 faţă de 54.171.2).

În toată provincia, sau înregistrat – în 7 târguri şi 7 oraşe – 38.645 Evrei faţă de o populaţie de 113.499; iar în 1890, 49.704 Evrei faţă de 128.654 creştini 2). De la 1868 până la 1880, Evreii crescuseră cu 41.10%, pe când celelalte naţionalităţi 3) numai cu 7.84%*). Numai între 1880 – 1890, populaţia spori cu 13.02%, iar Evreii cu 22.69%.

În 1910, avem aceste rezultate întristătoare:

Evrei Români

Gura Humorului numără 2050 la 708 din totalul de 5257;

Rădăuţii „5940 „4445 „16604;

Şirete „3178 „715 „7815;

Storojineţ „3453 „3039 „10266;

Suceava, fost cel, de scaun 4200 „3667 „11314;

Câmpulung numără 1577 „5574 „8726;

Boian „1181 „5125 „734°;

Sadagura „3410 „14 „4439;

Rohozna „279 „4 „4207;

Văscăuţi „961 „9 „5749 etc.

Cernăuţii au evoluat în felul următor:

În 1857, număra 4678 Evrei la 4800 Români;

În 1880, respectiv, 11449.6431;

În 1910, respectiv, 25651 faţă de 5569, iar cu cele cinci suburbii la un loc: Horecea, Caliceanca, Clecucica, Mănăsterişca şi Roşa (aceasta singură număra 3853

Români) 28.613 faţă de 13.440. Oraşul Cernăuţii şi districtul numărau 39 – 527 Evrei la 42.886 Români faţă de 164.666 alte naţionalităţi[549]).

În sudul provinciei, nu exista nicio comună rurală în care să nu se fi aşezat Ovreiul, afară de Costâna-Suceava[550]). Vijniţa era socotită Palestina ruteană-evreiască sau Palestina de azi a Bucovinei[551]).

Negustorii bucovineni atingeau un total de 10312: Românii contau cu 444, străinii cu 1226, iar Evreii cu 8642. Aceşti 8642 neguţători evrei, care se ocupau cu negoţul de lemne, bere, fier, galanterie, grâne, păcură, petrol, piele, vite, fructe, aveau la dispoziţie o populaţie creştină de 692800 care se trudea pentru bunăstarea celor 102.919 Evrei. Că şi toată munca capabilă să întreţină cei 8642 negustori o făcea ţăranul lui Torouţiu 2).

În Ardeal, situaţia Românilor începe să devină dramatică odată cu anul 1867. Aici, ca şi în Banat, în toate târgurile şi oraşele dacă erau câteva mii de Evrei. Propriu-zis, până la revoluţia din 1848, în tot Ardealul erau de-abia 15.573 Evrei. Imediat după încheierea pactului dualist, când încep a se bucura de drepturi de care erau lipsiţi şi de aşezarea în oraşe, în 1870, numărul atinge cifra de 24.842, adică 1.17% din totalul, populaţiei, dintre care 21.017 comitatele ungureşti unde nobilii îi găzduiră şi susţinură, 1351 în cele săseşti şi 2474 în cele săcuieşti a).

Oraşele încep să-i cunoască şi, ca atare, să-şi jidovească înfăţişarea. La 1870, Alba-Iulia numără 1221 Evrei, Clujul 3008, Făgăraşul 276, Dej 351, Murăş-Odorhei 773, Braşovul 217, Sibiul 163 – pe când la 1853, avea 23,

---

549s chrift. Viena, III, p. 503 – ; ap. B. Duicâ, 159. 4) B. Duică, 101. 5) I. E. Torონţiu,

550P oporaţia şi clasele sociale din Bucovina, Buc. 1916. 6) Ibid, ibid. 7) B. Duică, 164.

551 Dr. von Inama-Sternegg şi dr. Rondberg in St. Monat-s, XVII, p. 469 – ep. B. Duică, 160.

iar la 1857, numai 9[552]). Până în 1890, Ovreii numărau peste câte 1.000 suflete în 12 oraşe româneşti în Ardeal a).

Oradea Mare număra, până sub domnia lui Iosif II, foarte puţini Evrei şi nu aveau voie a locui decât în cartierul Catanavaros şi a umbla numai până la apusul soarelui. Odată cu 1848, ei câştigă deplină libertate de a se aşeza în oraş, iar de la 1848,. gravitează tot mai mult spre oraş şi cumpără proprietăţi. Curând ei numără peste 10.000 inşi şi cuceresc comerţul, industria mare, finanţele – poziţii ce, altă dată, le aveau în mâinile lor Macedo-românii 8). În Făgăraş, apar, în 1880, firme evreieşti, când apar şi prin sate, unde au pătruns cu sprijinul cel mai draconic 4 al statului maghiar şi toate aceste infiltrări aveau loc în jurul unei cârciume al căror monopol îl deţineau aproape în întregime Evreii. În 1913, rămăseseră doar 90 meseriaşi – patroni şi ajutoare şi 5 firme comerciale în tot oraşul. Rând pe rând, toţi vechii şi vestiţii negustori români au fost distruşi de noua politică maghiară care i-a silit să rupă legăturile vechi şi fireşti cu Ţara Românească şi să lege altele cu Budapesta şi Viena4). Aradul numără, în 1867, 3710 Ovrei, comitatul 6910; în 1871, erau în stare să aleagă deputat pe fiul rabinului, iar în 1894, erau deja 40 de consilieri evrei. Aşa că, după cum încheie B. Duică, în trei generaţii, Ovreii cuceriră Aradu”). Braşovul intră în completă jidovire. Tot negoţul mare este în mâinile lor, librăria, tipografia şi băncile mari – comercială şi de credit ungar, avocatura, toate trec la Ovrei. Alungaţi din Rusia, ei se aşază în valuri în cetate, favorizaţi şi de războiul economic cu Austria, când negustorii noştri se retrag de pe piaţă. Ungurii, la rândul lor, ca să lupte împotriva Românilor, au pus în prima linie

---

552 I. E. Toronţiu, II, p. 144 – 145. 2) B. Duică,.... 3) Bielz, în Transilvania, 1861 – ap. B. Duică, 109. 4) B. Duică, 126. 5) N. Firu, Oradea Mare, p. 72. 6) Al. Bărbat, Dezvoltarea şi structura economică a Ţării ^Oltului, p. 81 – 85 şi Monografia oraşului Făgăraş, de preotul Nicolae Aron). 5) B. Duică, 142.

de foc pe Ovrei şi toate cuceririle şi le rezervă în folosul lor *). Astfel, rând pe rând, dispar autohtonii şi Macedo-românii „greci” şi centrele noastre atât de pline de viaţă românească se afundă, încet încet, în întunecimea kahalului evreiesc, unde va trona concurenţa sângeroasă, frauda josnică, minciuna urâtă, falsitatea unei civilizaţii importată de Evrei şi conspiraţiile împotriva naţiunii şi a statului românesc.

b) Rezultatele mişcării populaţiei

Să studiăm, acum, fizionomia nouă ce capătă ţările noastre sub înrâurirea mişcării populaţiei prin raportul între naşteri şi morţi, la autohtoni şi la năvălitori. Dacă ne referim, aşa dară, la configuraţia demografică a provinciilor româneşti rezultând din mişcarea populaţiei, vom avea de înregistrat aspectele ce urmează.

Oraşul Iaşi se soldează, pentru perioada 1869 – 1876, cu un plus de 3251 în favoarea Evreilor şi cu un deficit de 5415 în paguba creştinilor 2). Între 1881 – 1890, sau născut, în acelaşi oraş, 11.623 copii creştini şi 14.737 evrei, dar au murit 13.204 creştini şi 10.629 evrei – de unde un excedent de 5689 în beneficiul acestora şi în paguba creştinilor: 4108 plus de naşteri la Evrei, 1581 plus de morţi la creştini a). Pentru perioada 1870 – 73, rezultă pentru creştinii Iaşilor un deficit asupra naşterilor de 1816 şi un excedent de 1520 pentru Evrei[553]). Între 1893 – 1901, Evreii au avut un excedent de 8575 naşteri asupra morţilor, pe câtă vreme Românii au avut un excedent de 2150 asupra naşterilor, – cu alte cuvinte, se nasc 19.373 Evrei şi mor 8850, mor 11.000 Români şi se nasc 8.648[554]).

Aceste fenomene îngrijorătoare se observă şi peste tot cuprinsul Moldovei. Dacă considerăm naşterile şi morţile în 1891, în cele 13 judeţe, vom obţine aceste triste

553, 1) B. Duică 144 – 45. 2) Dr. Agappi, Studii demografice as. populaţiunii ora

554 Ibid, 216. 7) Ibid, 200 – 210. 8) Ibid, 220 urm.

rezultate: la ortodocşi, morţii depăşesc naşterile cu 891, iar la Evrei, naşterile depăşesc morţii cu 1388. De unde, un excedent în favoarea acestora de 2277). În comunele rurale, vom avea, pentru 1892*, la un total de 50.229 naşteri la ortodocşi şi de 2201 la Evrei, înregistrat un spor de numai 2008 suflete la cele dintâi, pe câtă vreme Evreii au înregistrat un spor de 1244 suflete 7), deşi, normal ar fi fost un spor de numai 87, de unde rezultă un spor real de 1921 în proporţie cu ortodoxii. Toate somităţile medicale ale timpului au fixat aceste stări îngrijorătoare pentru întreg Vechiul Regat e). Dacă luăm numai şase judeţe din Moldova: Bacău, Iaşi, Putna, Tecuci.

Tutova şi Vaslui şi le judecăm sub acest raport, neamul evreiesc se arată tot aşa de prolific. Evreii au crescut, în 53 ani, (între 1839 – 1892) cu 1.000%, adică cu de zece ori mai mult – înmulţindu-se prin invazie neîncetată şi prin naşteri 1).

În mişcarea populaţiei din comunele urbane ale Moldovei pe perioada 1870 – 1893, excedentul morţilor creştini asupra naşterilor în număr de 115.241 era de 29.786, pe câtă vreme excedentul naşterilor Evreilor în număr de 121.108 asupra morţilor de 82.593 era de

38.515 *)

Dacă luăm în considerare Bucureştiul în luna August 1890, constatăm: la 431 creştini născuţi, au murit 370 şi la 61 Evrei născuţi, au murit 37 – adică 14.60 % naşteri şi 10 % morţi sunt evreieşti; în luna Octombrie, sporul la Evrei este de 30 %3). Din datele pe 1891, înregistrăm: 5211 naşteri ortodoxe au dat de-abia un spor de 303 suflete, pe câtă vreme, 1053 naşteri evreieşti au dat un excedent de 472 suflete. Brăila stă şi mai prost: la 1517 naşteri ortodoxe, avem de-abii un spor de 3 unităţi, iar la 417 naşteri evreieşti, avem un excedent de 201 – adică un procent de peste 45 % 4).

Pentru Muntenia, avem, în perioada 1870 – 1893, un excedent de 14721 la un total de 33914 naşteri evreieşti

faţă de un excedent de 17.943 abia la un total de 382.988 naşteri ortodoxe 6). Pentru Evrei, un procent de 43.33 % faţă de 1.45% de-abia pentru creştini. Dobrogea contează cu o creştere de 1298 pentru Evrei şi de 5864 pentru creştini). Dacă considerăm o altă perioadă, 1900 – 1901, vom statornici, iarăşi că Evreii înregistrează excedente în judeţe şi în oraşe, atât în Moldova cât şi în Muntenia şi Dobrogea, exceptând două, centre:

— Severin şi C.

— Lung, pe 1901.7). În ce priveşte mişcarea populaţiei rurale pe aceiaşi perioadă, Evreii stau şi aici deasupra: cu excedente de 1106 pe içoo faţă de 22411 ortodocşi şi 1290 catolici şi de 1017 faţă de 18.781 ortodocşi şi 973 catolici pe 1901, aceasta în Moldova; iar în Muntenia şi Oltenia, Evreii excedează cu 27 faţă de 51.456 ortodocşi şi 137 catolici; iar pentru 1901, cu 22 faţă de 46.616 ortodocşi şi 91 catolici. În Dobrogea, se menţin tot aşa de bine8).

Judecând problema aceasta pe o perioadă mai lungă, 1895– 1901, vom avea:

În România, Evreii au excedente de naşteri de 4557 – adică 17.60% la o populaţie medie de 263.436 (populaţia pe 1901 fiind de

276.493);[555]

pe câtă vreme populaţia ortodoxă contează cu un excedent de 70.535 – 13 – 50%, la o populaţie medie de 5.311.627 (populaţia pe 1901 fiind de 5 – 565 – 437):

la catolici şi protestanţi, excedentul este de 1527 – 10%, la o populaţie medie de 165.090 (populaţia pe 1901 era de 472.232); la celelalte religii: Armeni, Mahometani, Lipoveni şi necunoscuţi, excedentul este de-abia de 402 – 6.30%, la o populaţie medie de 64.664 (cea pe 1901 fiind de 67.412).

---

555 p. 350 – ap. Verax 314 – 315. 3) A. C. Cuza, 12 – 13. 4) Ibid, 216. 5) Bul. Dir. G-rale citat mai sus. 6) Ibid, ibid. 7) I,. Colescu – Mişcarea populaţiei României pe 1900 ai 1901. 8) Ibid, ibid.

Ţările Româneşti numărau, în 1901, un total de 6081172 suflete[556]). Constatăm, aşa dară, că, deasupra tuturor a şi în toate provinciile, Evreii deţin recordul în excedentul de naşteri.

La Românii de peste munţi, se observă acelaşi fenomen: aceştia cresc, între 1890 – 1900, de-abia cu 6.1%, populaţia întregii Ungarii cu 8.50%, numai Ovreii cu 9.50%. În 1910, Ovreii erau în toată Ungaria 932.458, reprezentând 4.5% din totalul populaţiei[557]).

Prin invazie obişnuită şi nepregetată – zvârlită din toate ţările limitrofe sau mai depărtate unde nu sunt doriţi sau chemaţi de prostia şi de bogăţiile noastre – sau prin excedent de naşteri, fizionomia etnică şi originală a provinciilor noastre se altera, mai bine zis, se iudaiza. Ca atare, moravuri şi atitudini, apucături şi datini, port şi îmbrăcăminte, concepţie despre artă şi ştiinţă, despre viaţă religioasă şi economică, ca şi despre fiinţa şi evoluţia ideii de naţiune şi de stat, etc., totul îşi va pierde, încet încet, din originalitatea şi curăţenia tradiţională.

Toată transformarea de necrezut a vieţii noastre, curată şi liniştită de altă dată, se observă şi în lumina acestor fenomene sociale. Încă de la apariţia pe pământul ţărilor noastre a Evreului matrapaz, cămătar şi cârciumar, se observă o profundă scădere în îmbunătăţirea traiului şi, de aci, o influenţă asupra moralităţii. Ţăranul moldovean, exploatat prin toate manoperele uzurare şi prin beţie, ni se înfăţişează – scria Eminescu – abătut ca un idiot, fără viaţa şi fără plăcere pentru viaţă. Dacă ne referim la cronica judiciară de pe timpuri, observăm, pe anii 1872 şi 1874, o creştere a numărului delictelor şi crimelor la pătura ţărănească, ceea ce dovedeşte o micşorare a simţului moral şi, împreună cu aceasta, alterarea simţului dreptului

556 Verax, tablou UI, p. 31 x. 2) B. Duică, 128. Vezi şi Balogh. o. c. 3) Scrieri

557p olitice şi sociale. Rezultate ale uzurei in România. 4) Trib. Românilor, 1864, No. 19Ï.

*). Şi aceasta se datorează camerei celei mai barbare şi comerţului abrutizant de băuturi spirtoase. Iar D. Holban scria cu mult înaintea marelui poet: „Cu cât îi merge lui (Evreului) bine, cu atât comuna merge sărăcind locuitorii îi vezi acum beţivi, potlogari, leneşi, zdrenţe roşi şi plini de verimină cum fusese odată Ovreiul când a venit în sat şi, pe lângă toate, apoi, ei sunt şi datori până în grumaz „4).

Fenomenele demografice atât de neînsemnate în aparenţă sunt datorite în parte prolificităţii şi rezistenţei biologice a poporului evreu, dar este în strânsă şi intimă legătură cu buna lor stare materială. Era lucru bine stabilit că Evreii, încă de pe la 1850, stăpâneau, laolaltă cu ceilalţi străini, toate bogăţiile ţării[558]). Trei sferturi, cel puţin, din întreprinderile industriale ale Moldovei, Evreii le aveau în mâinile lora). Iaşul pierdea, între 1831 – 1860, un număr important de negustori şi meseriaşi, pe câtă vreme, Evreii creşteau cu 368%, iar creştinii des creşteau cu 129%3). Câteva mii de bogătaşi evrei se soldează cu de două ori mai mulţi scăpătaţi creştini. Românii, deşi prolifici din natură, dar munciţi la munci grele, exploataţi în tot felul şi otrăviţi de băuturi fal sificate şi apăsaţi de datorii tot aşa de grele, regresau pe zi ce mergea. Situaţiile mai sus expuse sunt reflexe ale poziţiei ce fiecare naţiun deţine în viaţa economică. Cine stăpâneşte această viaţă acela trăieşt mai bine, deci, trăieşte mai mult. Mizeria materială este un efect firesc al situaţiei ce ocupă poporul românesc pe frontul economic naţional. De aceea, ne-am oprit ceva mai mult asupra acestei probleme care pune în lumină atâtea şi atâtea alte probleme.

c) Evreii şi proprietatea naţională

Un alt fenomen social-economic care schimba fundamental fizionomia etnic-românească a satelor şi oraşelor noastre era dreptul civil al Evreilor de a avea proprietate rurală sau urbană. În lungul vremurilor, Evreii

---

558 A. C. Cuza, XVIII. 2) Vcrax, 304. 3) ibid, tablou XXXVIII, p. 10>.

s-au izbit de un netto categoric sub acest raport. Această severă restricţiune se aplică şi în alte provincii – ca, în Ardeal, de o pildă, unde nu puteau poseda până la o anumită dată, pământuri – iar în provinciile Vechiului Regat li s-a refuzat, categoric, posesiunea de pământuri la ţară, până la constituţia din 1923. Singurul drept de care s-au bucurat în Vechea Românie a fost acela de a fi putut poseda proprietăţi urbane şi, în felul acesta, Evreii au ajuns să cumpere oraşele şi comunele noastre.

Astfel, Evreii, posedau, în 1903, în comunele Urbane din Moldova, averi care se ridicau la 31% din proprietatea funciară şi anume: 9.089 proprietari urbani evrei posedau proprietăţi urbane în valoare de lei aur 113.370.436 faţă de 21.121 creştini care posedau valori de lei aur 252.121.718.

La Iaşi, Evreii proprietari în număr de 2.028 posedau imobile în valoare de 41.170.576 lei aur faţă de 2659 creştini care posedau valori de lei 61.006.778.

La Botoşani, 1173 Evreii proprietari întrec ca valori funciare pe cei 1241 creştini, cu 12.500.000 faţă de 12.104.000 lei aur;

La Dorohoi, 657 Evrei posedă valori de lei aur 51.830.650 faţă de cei 355 creştini care posedă de abia 2.830.000;

În târgul Mihăileni, Evreii sunt stăpâni în proporţie de 82% faţă de numai 18 %;

Hârlău, Dorohoi, Herţa, Tg.

— Frumos, Fălticeni, Vaslui se apropie de această proporţie[559]).

559 D. G. Maxim, Cauzele înmulţirii falimentelor în România, 156 şi urm. – ap. Verax, 258 – 59. 2) M. Eminescu. Industrie şi comerţ. 3) Ibid, ibid. 4) Op. cit. 5. Ve- rax, o. c.. 6) După Univ. din Aprilie, 1943.

x) Papiu Ilarion, Tezaur, v. I, p. 13. 2) V. S&ghinescu, o. c., p. 124 – 125.

Grande Encyclopedic, XXI, p. 273 de Th. Reinach, 2) Verax. o. c., 279 – 280.

Nu posedăm date privind această problemă pentru Bucureşti şi Muntenia şi nici pentru celelalte provincii.

— D) Noi aspecte estetice şi morale ale târgurilor şi pieţii.

Încă alte consideraţiuni care contribuiau ca oraşele şi târgurile noastre, precum şi întreaga noastră viaţă să şi schimbe fizionomia originală erau şi elementele estetic şi în ral.

Odată cu aşezarea Evreilor la noi, dar mai ales în perioada de faţă când ei cuceresc atâtea poziţii importante în ţările noastre, viaţa noastră românească, caracterizată prin corectitudine şi stăpânită de un întreg sistem de norme morale, a început să cam şovăie, să se abată de la vechile linii de conduită. Şi această cu bună dreptate. Evreii introduc măsura strâmbă, lipsa la cântar, concurenţa necruţătoare şi sfidătoare a oricărei aşezări morale, „smomirea calfelor" şi atragerea clienţilor prin toate tertipurile, falimentul ca îndeletnicire de căpetenie în viaţa economică, mituirea pe tot frontul şi, deci, cedarea către ei a oricăror privilegii, comerţul clandestin de carne vie, înmulţirea organelor de publicitate şi prostituarea presei, şantaje de tot felul, o avalanşă de capitaluri indigene evreieşti şi internaţionale, atât de ieftine numai pentru ei, tot comerţul şi industria la picioarele lor, etc. Cu aceste arme atât de tari au putut să înrâurească cu ceva şi asupra structurii sufleteşti a Românului.

Toată activitatea în comerţ a Evreului este însufleţită de facultatea lui de a înşela. Falimentul a fost şi este una din formele cele mai rentabile – este o instituţie fundamentală a vieţii evreieşti. Dacă falimentul a însemnat în alte ţări un dezastru, în România; cât mai multe din acestea au dus la marea aristocraţie evreiască. Datorită atâtor lacune din legislaţie, Ovreiul – declarat falit odată sau de mai multe ori – începe din nou comerţul pe numele nevestei sale, al vreunui cunoscut sau rudă apropiată, ceea ce a pricinuit pagube mari economiei naţionale şi

prestigiului comerţului românesc în străinătate.[560]

Dacă luăm numărul falimentelor pe 1878 – 1892, vom avea aceste rezultate:

În Moldova, s-au declarat 654 falimente, dintre care 530 simple, 102 frauduloase şi 22 cu caracter necunoscut; la toate acestea, Românii participă cu 74, străini cu 63, iar Evreii cu 517 – adică cu 80 % din total; în Muntenia şi Dobrogea, s-au declarat 1200, dintre care 889 simple, 73 frauduloase şi 157 cu caracter necunoscut; Ia toate acestea Românii participă cu 435, străini cu 160, iar Evreii cu 522 – 42.00%; pe toată ţara, Vechiul Regat, s-au declarat 1773 falimente, dintre care 1419 simple, 175 frauduloase şi 80 cu caracter necunoscut. La toate acestea, Românii participă cu 509, străinii cu 235, iar Evreii cu 1039 – 67% 1).

După alte date ce le împrumutăm de la Eminescu, în perioada 1870 – 1879, s-au declarat faliţi 259 comercianţi, între care 130 creştini şi 129 Evrei, numai la Bucureşti a), iar la tribunalul comercial s-au intentat, în 1875 – 1877, procese în număr de 6072, dintre care 3236 de către Evrei şi 2836 de către creştini şi institute de bancă 3). Nu vor trece ani mulţi şi toate tribunalele comerciale din ţară vor fi ocupate să rezolve procese în proporţie de 90 % evreieşti sau provocate de ei prin metodele cunoscute de toţi.

După datele ce ni le pune la dispoziţie J. Lahovary în a sa valoroasă lucrare, s-au înregistrat, între 1892 – 1897:

la Iaşi, 1 Român falimentar şi 3 străini faţă de 121 Evrei – 96.80%, iar în opt judeţe din jurisdicţia aceleiaşi curţi de apel: 14 Români şi 10 străini faţă de 320 Evrei – 93 %; la Galaţi: 16 Români şi 26 străini faţă de 89 Evrei – 67.94%; în şapte judeţe ale aceleaşi jurisdicţii – în care se cuprindea şi Dobrogea – respectiv: 10 şi 36 faţă de 271 – 85, 50% 4).

Meşteri neîntrecuţi în falimente şi în toate delictele

560 Verax, tabl. XXXVIII, p. 107.

de înşelăciune, în escrocherii şi în şantaje, etc., pe toate le-au ridicat la rangul de virtuţi naţionale. Cronicile judiciare sunt pline de numele lor: în Bucovina, în perioada 1882 – 85, erau înregistraţi pentru escrocherii 99 creştini faţă de 106 Evrei, iar pentru bancrute frauduloase, respectiv: 2 faţă de 79 s). La Iaşi, – după raportul Camerei de Comerţ, au fost, între 1904/9, 157 falimente ale străinilor şi de-abia 9 ale Românilor.

Profesionişti evrei pregăteau pe comercianţi pentru falimente frauduloase, încât parchetul de Ilfov s-a văzut silit a delega în Martie 2893, pe un judecător de instrucţie care să urmărească pe samsarii evrei care măsluiau registrele pentru, falimente °), 1

Spionajul a fost dintotdeauna o instituţie a vieţii evreieşti. Au servit cu acelaşi zel de arginţi şi pe Mammona şi pe Iehovah. Walter, panegiristul lui Mihaiu Viteazul, ne relatează că acest domn tăia, în Noiembrie 1593, vreo 200 samsari şi pe toţi Evreii care, după datina lor ca totdeauna, se pretau ca vânzători ai ţării 1). Au aţâţat mulţimile la revoltă, faptele lor au împins poporul la mişcări sângeroase, totul în folosul lor. Nu s-au simţit legaţi – în niciun fel şi niciodată – de ţara noastră şi de destinele neamului românesc. Presa lor asmuţea pe cetăţeni la nesupunere la legile ţării şi profera injurii şi venin la adresa conducătorilor legitimi ai ţării care au creat din neant o ţară liberă şi bogată. Campania împotriva Brătienilor a încetat de-abia în 1938 când s-a semnat actul de deces al celei mai imunde prese.

Printre multe alte metode de dizolvare a curăţeniei sufleteşti şi a coeziunii naţionale şi creştine, a fost şi cartea – acea carte pornografică ce se răspândea, datorită unui preţ modest, prin toate clasele sociale şi elevii de şcoală. Ca să otrăvească nevinovăţia sufletească a copilăriei şi tineretului, subminând, astfel, cea mai solidă bază de rezistenţă a poporului şi statului nostru, ei trebuiau să devină proprietarii industriei forestiere şi a

hârtiei, a tipografiei şi librăriei. Prin 1906, existau în oraşul Iaşi, numai 2 librării româneşti şi 16 evreieşti, precum şi, respectiv, 2 tipografii faţă de 6; toţi anticarii, în număr de 10, erau Evrei 2). Ziare, reviste şi tot ce va contribui să corupă mintea şi sufletul unui popor vor fi ale lor şi, astfel, se pierdea sufletul şi vigoarea morală a noastră. De la început, şi cinematografele vor cădea în mâinile lor şi, odată cu aceasta, vor avea la îndemână toată armătura cu care vor săpa, zi de zi, la temelia familiei şi a bisericii, a naţiunii şi a statului.

O altă metodă de destrămare socială a fost mituirea prin care au devenit stăpâni pe furnituri şi toate bogăţiile şi au pătruns în sferele cele mai înalte ale conducerii. Cu arginţi, au corupt justiţie, armată administraţie, şcoală, presă, etc. Câţi publicişti de seamă şi câte conştiinţe luminate şi condeie talentate româneşti, au ajuns să numească pe Evrei „element de ordine”, pentru că A.I.U. şi marea presă iudeo-masonică să speculeze asemenea nesocotite afirmaţii. Cumpărarea de conştiinţe le-a fost o îndeletnicire care n-a cunoscut niciun scrupul şi prin care Evreii sau întrecut pe ei înşişi. După Evreul Théodore Reinach, această instituţie şi virtute naţională evreiască ar deriva din îndelunga lor specializare în comerţul de bani, ceea ce explică superioritatea lor în această ramură şi în toate compartimentele care se leagă de aceasta, precum şi în frecvenţa defectelor ce ea naşte: asprime, gust nemăsurat de câştig, fineţă degenerând în duplicitate, înclinarea de a crede că totul este de vânzare şi că este legitim de a cumpăra totul 1).

Dintotdeauna, Evreii au biruit pe negustorii băştinaşi, cu o concurenţă de distrugere. Solidaritatea de rasă, mărfurile în serie şi surogatele arătoase, reclamele asurzitoare”, smomirea” calfelor şi a clientelei, erau armele cu care luptau. Ei n-au cunoscut marfa artă. – nici la noi, nici în Palestina sau Babilon. Toate aceste atentate la tăria noastră se puneau la cale în „havra” lor – acea

asociaţie ocultă similară cu cooperativa şi care îşi are Jocul în fiecare sinagogă fapt ce l-a scos în evidenţă prof. A.C. Cuza.

Încă o îndeletnicire de căpetenie le-a fost specularea tuturor bunurilor şi valorilor, fără a risca nimica. Au pescuit întotdeauna în perioade tulburi sau, cu o diabolică perseverare, au pregătit asemenea tulburări. Revoluţia din Ardeal din 1848, când a curs atâta sânge românesc, i-a îmbogăţit; războiul pentru independenţă, purtat cu atâtea jertfe băneşti şi cu atâta sânge îmbelşugat pe câmpiile bulgare, a fost alt prilej fericit de a se îmbogăţi; distrugerea marii proprietăţi şi a clasei boiereşti i-a îmbogăţit peste măsură, şi, prin aceasta, au provocat – alături de câţiva străini şi latifundiari – revoluţia din 1907, când ţara a sângerat atât de crunt, dar ei nu şi-au primit cuvenita pedeapsă; războiul de întregire, cu tot cortegiul de crize sociale şi financiare, când toate elementele de valoare sau distrus, ei sau îmbogăţit, ca să poată teroriza, mai târziu, întreaga noastră viaţă politică, financiară şi culturală. Întotdeauna, s-au pus de-a curmezişul nevoilor noastre de stat.

Un alt mijloc de a exploata buna credinţă a publicului a fost românizarea numelui şi a firmelor. Acestea poartă nume româneşti şi embleme sugestive luate din istoria naţională sau din viaţa poporului, ca: „La Mihai Viteazul”, La Ştefan cel Mare”, La Alexandru cel Bun” sau altele, ca „La Mireasa”, La Ţărăncuţa”, etc. Şi astfel, atrăgeau clientela naivă şi încrezătoare.

Numele de botez şi de familie şi-l schimbă cu uşurinţa cu care îşi schimbă albiturile, dând impresia că sau asimilat în totul naţiunii dominante. Ba, unii au ajuns să poarte nume care amintesc pe cele purtate de boieri cu răsunet istoric, de marii bărbaţi de stat şi înalţi demnitari, sau de eroi ai neamului nostru, ca Avram Iancu, etc. Cele mai multe nume traduse din nemţeşte, amintesc nume de obiecte pentru care au avut predilecţie, ca nume de aur,

argint, pietre preţioase, sau nume de oraşe, de animale, de culori, de vegetale; etc. 2).

Prostituarea presei era soră cu prostituţia şi proxenetismul care a fost şi rămâne o îndeletnicire pur evreiască – importată la noi de către Evreii din Rusia şi Polonia. În Moldova – ne informează R. Rosetti – mai mult ca nouă zecimi din numărul caselor publice sunt ţinute de Evrei sau de Evreice, iar numărul prostituatelor evreice întrece cu de patru ori pe acela al creştinelor. Dacă moravurile în familiile bogate sunt bune, în cele sărace nu este deloc urât ca să se tragă profit din frumuseţea soţiilor şi a fetelor. La Iaşi, un mare număr din familiile jidoveşti se dedau ani lungi comerţului corpului lor, ca, atunci când reuşeau să strângă o mică zestre, să găsească uşor un soţ jidov[561]).

Evreul nu vede nimica monstruos în acest gen de comerţ, precum nu vede aşa ceva în celelalte genuri[562]). Ovreii din Varşovia făceau comerţ întins de carne vie cu fete europene tocmai în America de sud, de unde au fost expulzaţi, în 1913, peste o mie din ei, – supuşi ruşi. Monopolul în acest domeniu, pe calea Europa-America, îl deţin ei, doar la C-pol se izbesc de concurenţa unor Greci şi Armeni. Toată marfa din cele două Americi – marfă de rasă şi de culoare – este exclusiv evreiască. Alţii duceau marfă în China, în Turcia şi în Egipt[563]).

Aşezările noastre patriarhale şi pitoreşti – sub raportul şi estetic şi moral – îşi schimbau, sub înrâurirea vieţii jidoveşti, fizionomia pe zi ce trecea. Invadau cerşetorii şi vagabonzii, care, curând, deveneau capitalişti şi proprietari şi exponenţii reprezentativi ai comunei.

561 Verax, lucrare eitatA. 2) şi 3) Idem. 4) V. Săghinescu, o. c. 5) Sturdza, Acte

562ş i Documente, II, p. 971, cf. şi p. 981, 986, III, p. 89 – 9 – ap. N. Iorga, şi Câteva

563ştiri despre Evrei. 6) B. Bertliold – Bertha Pappenheim ..Zur Judenfrase in Galiren”.

Evreii din Iaşi ajunseseră să închirieze proprietăţile lor la particulari şi autorităţi publice[564]). Ghetto-urile jidoveşti îşi întindeau pecinginea în Iaşi şi în Bucureşti, ca şi în toate centrele, mari şi mici, de peste tot întinsul teritoriului nostru etnic. Încă din 1856, Grigore V. Ghica dădea alarma în sensul că, „năvălirea în proprietate a numeroasei poporaţii evreieşti ar fi cauza sigură de ruină pentru ţară” 6).

Cerşetori, vagabonzi şi murdari. O scriitoare ovreică îi descrie în modul acesta: „Oamenii aceştia – vorbeşte de Ovreii austrieci, care au năpădit şi peste noi – cred doar că păduchii sunt o dovadă de sănătate: că sănătate sunt şi bubele de pe piele care nu trebuie „gonite”; „că este păcat să se spele capul copilului care nu a împlinit anul” sau „femeile şi fetele trebuie să înveţe a scălda copiii şi a-i pieptăna, a spăla rufe şi a le păstra” 6). Un scriitor român, foarte obiectiv, cu nume străin, J. Lévy, referindu-se tot la murdăria organică a acestor poporaţiuni care s-au aşezat la noi, îi descrie astfel pe Evrei, în vagabondajul lor neîncetat: „Numai una din caravanele de Evrei polonezi sunt în stare să-ţi dea ideea că nu-i niciun spectacol mai oribil şi mai hidos decât acela care îl oferă aceste populaţii rătăcitoare şi decât infecţia ce răspândesc în ţara care îi primeşte 1).

Încă câteva scene: Există o specie de proletari, din cei vagabonzi din Galiţia şi Rusia care, la cea mai mică criză comercială, oferă spectacolul unei mizerii şi atunci inundă prin târguri sau sate „ducând cu ei cea mai grozavă mizerie, devenind un factor permanent de infecţie pentru localităţile unde se duc şi ajung să dea unei ţări din cele mai bogate din Europa (României) aspectul unei regiuni înfometate *).

Referindu-se la cauzele acestor stări de lucruri, J. Lévy stabilea, încă din 1867, că nu se poate datori toate

---

564P rankf. a. M. 1900 – p. x8 şi 19, ap. B. Duică, 92.

acestea mizeriei care exercită o uşoară influenţă asupra lor în această privinţă. Jidovul pare să aibă – zice el – o aversiune particulară pentru acest confort al vieţii a cărei curăţenie este temeiul şi acest sentiment trebuie să fie foarte profund înrădăcinat în firea sa, pentru că el subzistă încă acolo unde rasa evreiască a atins cel mai înalt grad al civilizaţiei şi asimilării cu populaţia dominantă, cu deosebire în Franţa şi în Anglia 3).

Portul şi locuinţele şi felul lor de hrană sunt înfiorătoare. Ei poartă costumul Jidovilor polonezi, adică un fel de robă de noapte murdară şi neagră care coboară până la călcâie, barba incultă, părul atârnând de la urechi prin bucle lungi în tirbuşon; locuiesc îngrămădiţi unii peste alţii cu 3 – 4 familii – bărbaţi femei şi copii – într-o singură cameră, a cărei atmosferă viciată este putredă şi greţoasă, nesinchisindu-se decât la rari intervale de îngrijirile cele mai urgente reclamate de curăţenia cea mai rudimentară; se hrănesc cu pâine şi usturoi în toate zilele, cu excepţia Sâmbetei şi fac astfel din locuinţele lor un focar de infecţie pentru toate localităţile ce ocupă 4).

Jidovii din România sunt, fără îndoială, cu coreligionarii lor din Polonia şi Galiţia, fiinţele cele mai mizerabile, cele mai murdare, cele mai respingătoare din câte există – constată acelaşi J. Lévy 6).

Manifestările religioase ale acestor Jidovi – cei mai murdari, cei mai mizerabili şi cei mai respingători din câţi există – sunt înfiorătoare, barbare, revoltătoare şi sunt practici ce nu se întâlnesc nici la triburile cele mai înapoiate. J. Lévy le numeşte „monstruozităţi” şi spune: „Oraşele şi târgurile Moldovei furnică de sinagogi şi rabinii îşi exercită slujba lor în cea mai perfectă siguranţă. Are loc, totuşi, în fiecare din aceste sinagogi, un vacarm de aşa natură că în orice oraş din Apus cartierul întreg ar fi în fierbere. Românul, calm şi liniştit, ia filosofic partea lui la acest sabat, fără a-şi trăda cea mai uşoară nerăbdare.

Nu e mult încă de când Jidovii din România organizau

– câteodată şi la miezul nopţii – procesiuni care tulburau pacea şi odihna cetăţenilor şi care, se poate spune fără şovăială, jigneau sentimentul moral, tot aşa ca şi ochii şi urechile oricărui om civilizat”[565]).

Aceleaşi procesiuni barbare le-au văzut şi auzit şi alţii şi încă nu de mult. Emanuel Kretzulescu, fost agent diplomatic la Paris, relatează un fapt îngrozitor. În ziua de 11 Mai 1879, urma să fie înmormântat la Iaşi rabinul Sor. 10.000 evrei, cu părul gras şi în robă lungă, o mulţime neagră şi urlătoare, traversa în mase strânse străzile principale ale oraşului. Câteva femei, ivindu-se în poarta casei sau pe stradă, mulţimea asmuţită de rabini şi hahami, le-au maltratat oribil, au spart geamuri şi bravat poliţia. Şi toate acestea ce teama ca nu cumva sufletul celui mort să nu înnegrească[566]).

Să dăm ascultare impresiunilor ce le-a aşternut, între 1906 – 1914. maiele istoric N. Iorga şi să-l urmărim cu atenţiune în drumul său de la nord spre sudul Moldovei.

„Jidovimea, la Dorohoi, vine mai la deal. Aşa de stăpână se simte aci, încât, la o întoarcere de la Bălineştii Tăutului – marele boier al lui Ştefan cel Mare – trăsura mi-a fost oprită de o hărmălaie sălbatică, luminată de torţe fluturate în vânt, a unei procesiuni religioase din acelea care se desfăşurau ca într-un târg al vechiului Chanaan. A doua, zi după marca sărbătoare ebraică, dughenile sunt înţesate de cumpărători în sumane şi stradele sunt pline de viaţă 3). Vorbind de Botoşani – născut din satul Botăşenilor, adică al celor ce se trăgeau din moşul Botăş, din care s-au făcut mahalalele târgului ceva mai nou –

565 Ibid, 22 – 23. 2) Des Israélites en Roumanie, Paris, 1879. 3) Drumuri şi

5661 Ibid. 22-23.

2 Les Israelites en Roumanie, Paris, 1879.

3 Drumuri şi oraşe din România, ed. II, 156.

4 Ibid., 152-3.

5 Ibid., 159.

spune că, printre negustorii opriţi pe acest mare drum de negoţ, au venit Armenii din Galiţia mai ales, care au durat bolţi şi case de cărămidă şi care însemnau încă mult la începutul sec. XIX, dar au trebuit să părăsească pe încetul lupta nelealǎ cu Evreul, prin mulţimea neîntrecută a prăsilei sale şi putinţa de a se scuti de mai toate nevoile vieţii. Astăzi, aceşti Evrei ţin în gheare tot centrul din care au făcut un ghetto ideal: murdar, neîngrijit, plin de frământare şi zarvă, oraşul este al lor şi nu poate să-şi lepede niciodată masca murdară, înaintea căreia te dai cu spaimă îndărăt 4). Sau, în altă parte: „La noi, (la Botoşani) se cumpărau toate de la Jidani precupeţi, aşa de râioşi încât îţi trebuia curaj ca să-i chemi în curte" 6).

În drum spre Bacău, prin satele spre Bacău, înregistrează: „Şi-l între dânşii, (Români mizeri, zdrenţoşi şi pelagroşi) se lăfăiesc, zgomotoşi, într-un zuzăt de vorbe streine, Evreii, rumeni, pântecoşi, îmbrăcaţi în haine nemţeşti bine. Cu un gest sau cu o vorbă de ocară, ei îşi fa/; drum printre aceşti muritori de foame, a căror pieire e şi opera lor şi nu-i doare deloc

Evreul este sufletul Bacauiui de astăzi – spune marele istoric – un suflet de şiretenie săracă. Stradele din mijloc sunt alcătuite numai din prăvălia unsuroasă, din peşterile umede, puturoase, în care „negustorul" sau meşterul aşteaptă şi lucrează; femeile d'Ibâlăzate poartă în braţe copii murdari care urlă, pe când alţii se scaldă, pentru a fi şi mai spurcaţi. În gunoaie şi în bălţi. Ei sunt birjarii, ei sunt hangiii şi ospătarii, ei sunt croitorii şi ciubotarii şi rotarii şi tot ce voiţi alta. La capătul unei artere de ghetto, plină de vuiet şi de duhneli otrăvitoare, rămâne numai în picioare, mai trainică decât lungi şiruri de generaţii, o biserică pecetluită cu pisaniile ei slavone" *).

Iaşii, unde, pe la 1860, erau Evrei, tot mai mulţi Evrei, noi, pe lângă cei vechi... Evreii se înmulţeau tot mai mult, de la 1812 şi devenea un ghetto mizerabil: şi stăpânea Evreul vechi, cu laibăru) soios şi perciunii

tremurând, ca şi noul Evreu, cu burta stăpânitoare şi faţa înflorită *). Urâciunile fizice şi morale ale Londrei cu cartierele cele mai inunde – scrie apăsat J. Levy – nu sunt nimica faţă de murdăria anumitor străzi din Iaşi, exclusiv locuite de Jidovi. „Proletarii Londrei sunt mizerabili, aceia ai laşului sunt de o îngrozitoare murdărie, iar la aceste murdării fizice se adaugă moravuri bestiale, instincte grosolane, pe care bună starea chiar nu reuşeşte să le îndrçpteze” 4). laşul îl numeşte centrul iudaismului în România *).

Să mai dăm două izvoare care ne vorbesc de fizionomia hidoasă a Iaşilor. André Beuesort însemnă acestea: „La Iaşi chiar, tot micul comerţ este în mâinile lor, toate magazinele le aparţin, tot ce se cumpără este vândut de un Jidov. În târguşoarele vecine cu Rusia, Jidovul este nu numai neguţător şi traficheazâ cu toate mărfurile ce se pet vinde, dar este încă şi intermediarul obligator între proprietatea funciară care n-are totdeauna ban, i lichizi şi ţăranul care are nevoie mereu. Ei nu lucrează pământul şi, – totuşi, „În regatul României, ei sunt stăpânii oculţi ai brazdei asupra căreia ei nu se încovoaie niciodată”. Iar Eugène Pittard, de la care împrumutăm cele de mai sus, spune că laşul are 60 sinagogi şi case de rugăciuni. Toate mahaldele sunt ca un teren vag unde se îngrămădesc dughenile cele mai bizare, unde se asociază meşteşugurile cele mai de necrezut. Jidovul, care nu este cetăţean – şi pentru aceasta îl deplânge – nu durează o casă durabilă. El nu adânceşte rădăcini materiale într-un pământ care nu este al său. Şi aceste cartiere ale cărui cocioabe merg tina peste alta şi înaintea cărora nu este niciodată o grădină, unde niciun arbore nu-şi întinde braţele, Îmi pare a fi simbolul acelui grup uman care, în această ţară, simte că este doar zvârlit într-o magazie”.

Şi, în fine – cruţi-ne, Doamne, de întinderea molimei – Focşanii rasei rătăcitoare a lui Sem, Focşanii mizeriei, al goanei flămânde după bani, al mirosurilor de ghetto, de

ciumărie asiatică. În partea din strada mare opusă cazărmilor, vezi mai mult păreţi priponiţi, scări lipoase, praguri şi uşori stropiţi de pete fără nume, odăi în care oamenii tineri şi bătrâni, bărbaţi, femei, copii furnică prin pragul unei odăi cu frânturi de mobile strălucitoare de crasă. Abia, ici şi colo, un brutar, un cizmar, un bărbier – neapărat la acesta gheranic şi muşcată la fereastră! – de neamul nostru; încolo – pe când stradele strigă nume ca Unirea, Griviţa, pentru ce locuitori! – pe trotuare, în prag sau în dosul fereştii, vezi nasurile coroiate, ochii fără gene, revărsarea de cărnuri bolnave a învingătorilor noştri economici! r).

Fizionomia târgurilor moldovene este în totul jidovească. Ne servim de descrierea târgului Darabani făcută, în 1877, de un înalt magistrat trimis la faţa locului de guvern. Târgul este închis cu lanţuri de fier la porţile intrării, un stat jidovesc în plin stat român, locuit exclusiv de 350 – 400 familii jidoveşti, aşezate pe proprietatea unei doamne Cimara, târg străin prin limbă şi moravuri şi organizare proprie jidovească, un fel de recipient pentru toate scursorile fără căpătâi strecurându-se din Austria şi Rusia, printre pichete şi amestecându-se îndată cu coreligionarii lor, de unde, după ce învaţă câteva cuvinte româneşti, se răspândesc spre sudul provinciei. Formează o comunitate strânsă, compactă şi admirabil organizată şi, deci, puternică, prin unirea şi mijloacele, văzute şi oculte, ce li stau la îndemână, conduşi fiind de un comitet compus din cei mai marcanţi şi considerabili – comitet ocult, lucrând din umbră şi având un buget, din taxarea alimentelor ce variază între 18 – 24.000 franci, totul ca să aranjeze afacerile cu autorităţile locale, ca ele să fie la dispoziţia intereselor jidoveşti şi la niciun tânăr să nu fie recrutat. Toate întreprinderile comunale sunt ale lor şi tot ce se produce este exploatat de ei. Biserica, aşezată în centru, este un templu pustiu, înconjurată numai de case jidoveşti; curtea, săpată în lung şi în lat, servind de pivniţe

pentru cele 42 cârciume ale lor – deşi legea li opreşte de a avea cârciume – iar oasele morţilor creştini zvârlite în toate părţile.

Sutele de metode de care se servesc casă speculeze pe bieţii ţărani din jur îţi ridică părul măciucă şi merită, pentru aceasta, de a fi cetit raportul asupra anchetei făcută de Remus Opran, procuror general pe lângă Curtea ţie Apel din Bucureşti, în legătură cu încăierările ce au avut loc între ţărani şi jidovi în 22 Mai, 1877[567]).

Ca târgul Darabani, erau toate târgurile moldoveneşti: ca Rădăuţi, Herţa etc, unde scursorile de peste Nistru şi Prut îşi făceau vad, iar de aici, se revărsau înspre sud. Să luăm un alt târg – Fălticenii. Încă din 1859, pe Uliţa Mare la deal, nu mai rămăsese Român decât economul Eftimie, starostele Trăsnea şi alţi câţiva, încolo Jidani şi iar Jidani. Dacă ne lăsăm, în schela ce avea să devină cel mai mare port al nostru – Galaţii – iată ce spunea poetul D. Bolintineanu care însoţise, în 1860, în călătoria sa pe Domnitorul I.A. Cuza spre C-pol, îngrozindu-se de marele număr de Jidani: „Jidanii ce vin la noi sunt mulţi şi toţi străini, în curând, vom fi înecaţi” 2).

Ne purtăm cu gândul în altă provincie, pereche întru nenorocire cu Moldova şi Bucovina, în Maramureşul, obârşitor de naţie moldovenească şi ţară muntoasă de o frumuseţe rară. Aer de asemenea, jalea este foarte mare. „Ovreii descalecă în Maramureş – scrie B. Duică – apoi se scoboară la vale, urâţi şi negri pe drumurile pe care odată scoborau turmele albe ale Românilor, se scoboară în Satmar, în Bihor. Şi nu se opresc decât în faţa celor bogaţi mai rezistenţi din Sud 3). Aici, Maramureşul era prima etapă în trecere din Galiţia în Ungaria4). Un autor exclamă admirând curăţenia ţărancelor române şi scuipă cu dezgust la murdăria şi zdrenţele în care se îmbracă Ovreii 6). La aceşti Ovrei, nu poate fi vorba de nicio civilizaţie;

---

567 39 – 140.

batistă pentru nas nu are nici rabinul, necum credincioşii săi; iar baie, până în timpul din urmă, făceau chiar şi Ovreicele, goale, goale tocmai în marginea şoselei, în râu). Acolo, în Maramureş, poporul israelit, zăpăcit de ură, stăpâneşte şi se dedă la cele mai oribile crime: atunci când o fecioară ovreică se mărită cu un creştin, ea este judecată în sinagogă şi osândită la moarte, pe câtă vreme, familia ei rămâne o jertfă a ruşinii şi membrii ei sunt îngropaţi zăcând pe burtă, nu pe spate; sau când cineva sare să apere pe ţăran de cămătarii chinuitori – ca acel judecător de ocol condamnat în templu şi asasinat noaptea pe la spate 7). Ceva mai sus, în Galiţia de unde s-au scurs această nobilă populaţie cu toate marile ei calităţi.

numărul bordelelor este foarte mare, proprietarii şi locatarii sunt mai ales Ovrei, respectiv Ovreice. Prostituţia clandestină este în floare. Sunt cazuri în care părinţii sunt înţeleşi cu pezevenchii. În anticamerele rabinilor, subt poartă, oriunde, se povestesc istorii înfiorătoare despre negoţul de fete[568]).

*

Nu şi-ar putea cineva închipui – mărturiseşte J. Lévy – ceva mai mohorât ca această culoare lugubră dată ţării întregi prin aspectul acestor mase negre care se întind pe toată suprafaţa ţărilor şi înconjoară călătorul prin formele sale cele mai hidoase de îndată ce pune piciorul într-un oraş şi impresia ce lasă acest spectacol este cu atât mai înmărmuritor cu cât contrastează mai ales cu aspectul îmbucurător al acestor vaste pajişti[569]).

Iată, moravuri cu totul noi şi barbare apăruseră în mijlocul unor populaţii paşnice, muncitoare, cu un cult al decenţei şi al frumosului, cu aspre dar delicate de omenie şi de credinţă caldă. Şi pe unde au trecut aceşti barbari au

---

568 M. Friedlander, Aus Galizien, I, Reiseerinnerungen. Wicn, p. 46- – 49 – ap.

569I orga – Istoria Bucureştilor, p. 334 – 333.

x) După „Noua Revistă Română”, Buc. 1900, 0 Op. cit. 56.

lăsat numai jale şi prăpăd în tot ce era bun, frumos şi omenie. Satele, târgurile şi oraşele şi-au pierdut din farmecul şi pitorescul de odinioară. Mahalalele creştine s-au spulberat, şi-au pierdut bisericile ctitorite de cucernici voievozi şi boieri, de mahalagii şi breslaşi cu frică de Dumnezeu. Cuprinse în ghearele ghetto-ului, ele s-au stins asfixiate. Hârlăul şi-a pierdut cele mai frumoase biserici – ale lui Ştefan cel Mare şi Petru Rareş – lipsite de enoriaşi, iar sinagogile se înalţă mândre şi impertinente 8). Zecile de biserici ale Iaşului se dărâmă zi cu zi, unele din ingratitudinea creştinilor, altele sufocate de ghetto-uri, de cele 60 sinagogi care înfloresc pe toate străzile şi de crâşme jidoveşti, iar Mitropolia – din cele mai vechi timpuri – e înconjurată de sute de maghernițe jidoveşti, chiar până în preajma sfântului altar. Marea biserică Stamatineşti din Focşani, în paragină, este transformată în coteţ părăsită de enoriaşii ei care s-au risipit la apariţia hoardelor jidoveşti. La Huşi, la Bârlad, la Botoşani şi în alte centre, lucrurile se prezintă sub aceleaşi aspecte triste şi disperate. Odată, clasa de temei – scrie Iorga – avea o viaţă a ei proprie, sprijinită pe tradiţii în jurul bisericilor. Dezobişnuinţa de serviciile religioase, asedierea de Evrei, i-au stricat patriarhala, dar solida esenţă morală 4).

În Bucureşti, multe din sfintele biserici şi catedrale sunt înconjurate de crâşme jidoveşti sau cad în zona traficului de carne vie sau în hărmălaia speculaţiilor sămsăreşti. Altele sunt asfixiate de ghettouri sau umilite de splendoarea sinagogilor avute şi trufaşe. Biserica Clucerului Udrican – şi alături se ridică palatul evreiesc Barascheum – duce dorul vechii parohii; biserica Sf. Niculae-Jigniţa, Sf. Niculae Sârbi şi Sf. Apostol din Văcăreşti, biserica Scaunelor şi aceea ridicată de bătrânul Vornic Cernica, etc. etc. sunt părăsite, precum sunt încă alte câteva zeci în cuprinsul capitalei sau, cum este biserica Ceauş Radu, Sf. Niculae şi Olteni a Protopopului, înconjurate de Jidovi, nu vor întârzia să-şi închidă pentru

totdeauna altarele.

Alături de toate aceste triste constatări şi pieritoare de credinţă fapte, se observă creşterea, peste – ot, a presei jidoveşti. Pentru perioada de faţă, ziarele evreieşti se numără cu zecile şi se mărginesc parcă la o clientelă jidovească, dar ca cuprins ele caută să-şi lărgească sfera şi să se facă auzită de mare public. Şi toate urlă nestingherite şi încearcă stăruitor să-şi facă 102, ba tind cu toatele să şi creeze atmosferă favorabilă şi îndrăznesc să devină pedagogii opiniei româneşti. Dar primul lor scop este să convingă mulţimile de dreptatea cauzei lor sau să ameninţe guvern şi naţiune. Încet încet, vor netezi drumul acelor organe care vor depăşi cadrul lor strâmt cu pretenţia de a crea curente în public, de a lansa pe exponenţii iudeo-masoni ai culturii şi artei, ai politicei şi educaţiei cetăţeneşti. Şi glasul lor va fi auzit departe în lume şi vor asmuţi opinia publică mondială împotriva noastră.

Nu va trece mult timp şi vom trăi într-o atmosferă pestilenţială creată de ziare „naţionale" sau cu frontispiciu naţional, întemeiate sau conduse de Evrei. Fiindcă aceştia au văzut în ziaristică două izvoare: unul – stăpânirea maselor prin crearea de anumite curente în public, prin aceasta, devenind stăpâni şi al doilea – izvor de câştiguri uşoare şi fabuloase. Cucerirea acestor organe de luptă a fost un mare câştig pentru Evrei şi o mare pierdere pentru noi.

Vom cita, aci, părerile a doi mari bărbaţi, exponenţi: unul al culturii apusene, celălalt al celei româneşti. Primul, Houston Stewart Chamberlain, ne atrăgea atenţia, într-o corespondenţă, asupra dominaţiei presei de către Jidovi, zicând: „Şi băgaţi de seamă ca Evreii să nu ajungă să domine opinia publică prin gazete şi minţile şi inimile prin stăpânirea şcolii şi a producţiei de librărie" 1). Ca să nu treacă mult şi să se întâmple aidoma cum ne prevenise marele antisemit englez. Al doilea, A.C. Cuza, scrie: „...

când ziaristica va deveni o carieră lucrativă – observă cu temere – ea va trece, ca şi în alte ţări de altminteri, dar pe o scară cu mult mai întinsă, în mâinile Evreilor cu al căror spirit de şarlatanism şi de speculă neleală se potrivesc de minune asemenea întreprinderi, în care pui un capital dubios de cunoştinţe şi de inteligenţă pentru a scoate foloase înseninate. Din punct de vedere al conservării naţionale însă şi a principiilor după care trebuie să se călăuzească un popor cu interesele sale deosebite, căderea presei în mâinile unui neam străin şi neasimilabil, element dizolvant prin excelenţă, este o adevărată nenorocire. Căci, la adăpostul anonimatului admis în gazetărie, orice duşman se poate ascunde fără să atragă nicio bănuială asupra scopurilor ce le urmăreşte, atacând însăşi bazele dezvoltării unui popor, în numele unui umanitarism perfid, căutând să compromită pe adevăraţii patrioţi şi răspândind, cu rea credinţă, idei greşite, frumoase poate ca ideal, dar primejdioase în practică, tocmai pentru că nu sunt decât idealuri” 1).

PARTEA III

Cine-a îndrăgit străinii, Mânca-i-ar inima câinii, Mânca-i-ar casa pustia şi neamul nemernicia! Îndrăgi-l-ar norile şi spânzurătorile /

Doina – M» Eminescu.

PARTEA III

ATOTPUTERNICIA IUDAICĂ ÎN VIAŢA NOASTRĂ NAŢIONALĂ.

(1918 – 1940)

CAP. I. Invazia în viaţa noastră economică...

I. Comerţul mărunt, cel mare engros, cel de import-export 2. Meşteşuguri şi industria mijlocie. 3. Industria mare: textilă, alimentară, a pielăriei şi tăbăcăriei, forestieră, metalurgică, a petrolului, a sticlăriei şi ceramicei, extractivă şi a metalelor preţioase, chimică,

electrotehnică. 4. Carteluri, sindicate şi trusturi.

CAP. II. Invazia în viaţa etico-biologică şi spirituală *a*) Invazia Evreilor domeniul mijloacelor de educare a poporului: v i. Evreii în învăţământul românesc. 2. Presa evreiască. 3. De la literatura eminesciană la pornografie. 4. Edituri, tipografii, librării, colportaj. 5. Fabricarea de icoane, cărţi bisericeşti, etc. 6. Lupta împotriva bisericii naţionale şi pe alte căi. 7. Organizaţiile evreieşti oculte.

b) În funcţiunile ce privesc apărarea etico-biologică a rasei noastre: 1. Medicina. 2. Farmacia. 3. Ingineria şi arhitectura. 4. Avocatura.

c) Evreii în faţa justiţiei.

CAP. III. Finanţele, politica creditului şi venitul naţional pe grupe etnice... a) Instituţii de credit:

1. Bănci şi funcţiunea C.S.B. 2. Bursa de efecte şi de mărfuri. 3. Muntele de pietate. 4. Banca de credit a meseriaşilor. 5. Credite funciare. 6. Cooperative româneşti, minoritare şi evreieşti. *b*) Politica de credit; 1. C.E.C.

— Casa Naţională de Economii şi cecuri poştale

2. Societatea Naţională de Credit Industrial – S.N.C.I. 3. Reescontul B.N.R., c) Venitul naţional repartizat pe categorii etnice.

CAP. IV. Ultima înfăţişare a centrelor noastre de rezistenţă...

1. Moldova. 2. Basarabia. 3. Bucovina. 4. Maramureş. 5. Ardeal, Crişana şi Banatul. 6. Muntenia-Bucureşti, Oltenia şi Dobrogea. 7. Porturile noastre dunărene şi maritime. 8. Paradisuri care ni se fură. 9. Ţara pe punctul de a deveni proprietate evreiască.

CAP. V. *Două teorii*...

1. Teoria absurdă că Românul n-ar fi apt pentru industrie şi comerţ.

2. Teoria că Evreii ar fi în număr cu totul neînsemnat.

AT OT STĂPÂNIRE A IUDAICA ÎN VIAŢA NOASTRĂ NAŢIONALĂ. PERIOADA 1918 – 1940.

Caracteristici şi factorii care favorizau stăpânirea

iudaică

În urma războiului victorios, noile provincii se alipesc la Ţara Mumă, de fapt în Decembrie 1918, de drept – în virtutea tratatului de la Versailles – în 1919. În puterea Decretului Lege No. 3902 din 29 Dec. 1918, toţi Evreii din Vechiul Regat născuţi în ţară, care n-au fost supuşi nici unui stat străin şi toţi cei mobilizaţi în vreuna din campaniile de la 1913 încoace au fost naturalizaţi în bloc. În virtutea tratatului de la St. Germain din 1919 – ca eu umilitoarea pentru noi clauză a minorităţilor exprimată plin art. 7 – Constituţia din 1923 a suprimat art. 7 al Constituţiilor din 1866 şi 1879 şi, prin art. 133, a acordat drept mile civile şi politice tuturor Evreilor aflători între hotarele României întregite, dintre care sute de mii intraseră în ţară ca la o invazie, în timpul şi mai ales după război. Şi, astfel, Evreii – ajutaţi de atâţia reprezentanţi ai lor, printre care Georges Mandel, secretarul lui Clémenceau – şi-au asigurat egalitatea şi, încă – întâietatea în viaţa statului român. La cei aflători în 1916 pe întreg teritoriul nostru etnic, s-au adăugat toţi cei strecuraţi pe toate căile şi sub toate raporturile – cei alungaţi de ofensiva lui Brusilov, de războiul polono-rus, de persecuţiunile bolşevice, de mişcările naţionaliste din Germania (fin 1933, de alipirea Austriei şi Cehoslovaciei la Marele Reich, în afară de cu intraţi, cu acte în regulă, prin toate punctele de frontieră sau de cei strecuraţi, ocolind paza vigilentă, şi unii şi alţii promovaţi pe căi frauduloase în cetate. De acum, iau parte efectivă la viaţa politică a ţării – activează în organizaţiile politice sau în partidul evreiesc, mereu şi peste tot ca Evrei şi devin senatori şi deputaţi, contribuind larg la elaborarea legilor, dictate de interesele finanţei şi industriei iudaice.

Au în mână toate agenţiile de presă şi de publicitate: marea presă cotidiană sub frontispiciu românesc, toată presa ovreiască declarată formal, scrisă în româneşte sau în idiş, precum şi cea ovreiască camuflată în limbile

germană, maghiară şi rusă din provinciile alipite. Şi această presă se erijează în educatoare a maselor româneşti şi în directoare a politicei noastre interne şi internaţionale. Trăim în perioada când un ovreiaş pistruiat, devenit publicist cu reputaţie, din simplu portar la hoteluri sau la case de toleranţă, bate pe umăr şi pe burtă pe miniştri şi pe subsecretari de stat şi dirijează, din umbră, mişcările marilor demnitari şi activitatea parlamentului.

Trăim într-o permanentă umilinţă şi într-o pervertire a tuturor instituţiilor şi valorilor naţionale. Artă şi literatură ni este depravată. Moravurile îşi pierd din vechea şi tradiţionala linie de purtare şi de rezistenţă. Religia ni este batjocorită şi roasă de toate atacurile sectelor. Dangătele clopotelor îşi sting, încet încet, graiul chemător; bisericile îşi închid porţile din lipsă de credincioşi sau se lasă dărâmate de pustiu şi gol; iar, alături, cresc – semeţe, bogate şi sfidătoare – havrele, sinagogile, templele şi aşezămintele de cultură evreieşti. Toate ideologiile dizolvante rod coeziunea noastră etnică şi fratele nu mai este frate cu fratele, Românul nu mai este Român cu Românul. Toată mândria noastră etnică ni este mereu călcată în picioare şi, sub toate raporturile, nu mai trăim româneşte:

Provincii întregi sunt pierdute pentru noi. Oraşe mari şi frumoase, sute de târguri şi de târguşoare şi alte sute de sate sunt complet iudaizate. Capitalele provinciilor, inclusiv aceea a ţării, sunt de-a binelea evreizate. Sunt centre mari unde nu se aude inimă românească, ci un bâlbâit bălos de pâlcuri jidoveşti, mohorâte şi conspiratoare, care îşi duc viaţa ca în Chanaanul promis de Iehovah. În toate staţiile de munte şi peste întinsul şiragului de staţiuni maritime, se lăfăie – luxos şi impertinent – trupurile urâte şi libidinoase ale neamului lui Israel.

I Viaţa economică încape, toată, în mâini străine şi evreieşti – finanţe, industrie, comerţ, transporturi,

meşteşuguri, etc. Toată această viaţă, vastă, la care munceşte, asudând şi vărsând sânge, un popor întreg, va trăi sub tirania trusturilor. Zăcăminte petrolifere vor fi sleite; pădurile frumoase şi bogate vor cădea sub securea comandată de Evrei şi de capitalul iudeo-internaţional; proprietatea rurală şi urbană ni vor fi, încet încet, răpite. Pe frontispiciul tuturor aşezămintelor publice şi pe acela al marilor întreprinderi economice, stă scris româneşte – de fapt, însă, totul este străin şi închinat străinilor, în speţă, – Evreilor. Nimica nu se mişcă fără voia acestora, nimica nu trăieşte fără îngăduinţa lor, nimica nu moare fără a fi vrut-o ei. Lipsa sau abundenţa produselor industriale şi agricole, scumpetea sau ieftinătatea lor, ei o organizează, ei o dictează. Trusturile ne vor sufoca şi nimeni nu va reacţiona, ci, dimpotrivă, legi bine ticluite le vor încuraja. Puterea leului naţional va fi supusă voinţei iudaice. Şi va creşte sau va descreşte după interesele acestei voinţe. Într-o noapte, se va sărăci o ţară, ca, în zorii zilei, să apară pe neaşteptate, o droaie de noi milionari, iar vechii milionari vor ajunge potentaţi ai finanţei şi proprietăţii, ai marei industrii şi marelui comerţ. Vechile cartiere româneşti, vechile cartiere boiereşti, vor face loc noilor ghetto-uri jidoveşti, sfidând fără artă şi fără pudoare.

Românul nu-şi va găsi loc în fabrică, nici în comerţ – aici, în toate acestea, va îndeplini funcţiile cele mai grele şi prost remunerate. Pădurile le va doborî Românul; întinsul marilor holde de aur le va lucra tot Românul; pântecele pământului îl va sfredeli tot Românul. Numai trenurile şi vapoarele încărcate cu grâne, cu cherestea şi cu petrol nu vor fi trenuri şi vapoare româneşti, ci trenuri şi vapoare străine şi evreieşti.

Viaţa politică va fi dirijată, din Umbră, de presa şi de finanţele lor. Oamenii politici – cuibăriţi în consiliile de administraţie – vor fi sclavii acestei prese şi finanţe. Relaţiile internaţionale ne vor fi dictate de aceiaşi presă şi finanţă – locală sau iudeo-internaţională. Numai în

aparenţă, vom duce o viaţă naţională şi suverană. Toate profesiunile libere şi tot învăţământul naţional, de orice natură şi grad, vor fi năvălite şi toate porţile marilor posturi de comandă se vor închide pentru noi în urma lor. Justiţia şi poliţia se va ocupa numai de infracţiuni evreieşti. Naţiunea întreagă va fi strangulată. Nicio reacţiune nu va fi cu putinţă. Demnitatea naţională va amuţi. Şi, totuşi, în această apatie generală, vor fermenta marile mişcări, se vor dospi nebănuitele reacţiuni – masive, puternice, aducătoare de biruinţe.

Factorii care favorizau aceste stări de fapt sunt: dispreţul nostru pentru viaţa de comerţ şi de industrie; indiferenţa oamenilor politici, ca şi complicitatea lor şi a organelor administrative; o ideologie umanitaristă neghioabă care ne-a făcut să ne pierdem şi capul şi demnitatea şi, în sfârşit, acea idolatrie naivă faţă de orice străin şi de Liga Naţiunilor, acea societate anonimă iudaică care ne dicta tot felul nostru de a gândi, de a simţi şi reacţiona, pe câmpul vieţii interne şi al celei internaţionale. Toate acestea au favorizat şi tot sistemul de agitaţii iredentiste, comuniste şi revizioniste.

CAP. I.

INVAZIA ÎN VIAŢA ECONOMICĂ.

În această perioadă, când Evreii ajung stăpâni necontestaţi înăuntrul cetăţii româneşti, tot ce se poate numi mişcare economică este şi purcede de la ei. Nimica, nicio celulă cât de neînsemnată a acestei vieţi, n-a rămas în afara sferei lor de cunoaştere şi acaparare. Comerţul mic şi cel mare, meşteşuguri şi industrie mijlocie – care nu reclami eforturi mari, dar lucrative, industria mare de orice natură, proprietatea rurală şi urbană, totul este comandat, stăpânit sau controlat de ei, direct şi indirect. Stăpânesc toată producţia agricolă şi industrială în sensul că ei o apreciază şi ei o repartizează; stăpânesc proprietăţi a rurală, forestieră şi urbană prin banul lor sau prin camăta distrugătoare; industria de tot felul este numai a

lor şi ei o dirijează, o comercializează, o întăresc prin toate trusturile şi privilegiile ce le obţin de la toate guvernările; stăpânesc şi terorizează comerţul mic, fiindcă stăpânise comerţul mare, fiindcă stăpânesc comerţul de import-export şi au în mâinile lor tot comisionul şi toate reprezentanţele. Şi stăpânesc tot, absolut tot, fiindcă au în mâini finanţe şi presă, fiindcă sunt organizaţi stat în stat şi deţin adevăratele puteri ale statului – prin mituire vâslă a tuturor organelor chemate să facă paza ţării şi a intereselor ei superioare.

În cele ce urmează, vom vorbi de fiecare compartiment economic în parte, ca să ne dăm seama de marea primejdie ce o trăim, ca şi de poziţia noastră şi a străinilor. Primul pas ce trebuie făcut, însă, este să stabilim numericeşte etnicitatea firmelor înscrise în registrele Camerelor de Comerţ şi de Industrie din ţară, centralizate în ziua de 22 Iulie 1938, la U.C.C.I. din Bucureşti. Ne servim, în acest scop, de o hartă a firmelor întocmită de distinsul economist G. Exarhu, cu regretul că nu putem împărtăşi şi cetitorilor această hartă atât de instructivă şi sugestivă.

	1 ndi vicinale				Virtue soci ale		
	6 O	UJ		O	g i5	1	
H n. iurahin ll unat... ll ucovina . — RIMar. ol							

>n>KC fx.							
Moldova.							
Muntenia.							
Oltenia							
Transllv…							
Total…	I	5	*ăl* *stz* I			8	1 *zçi9 i* I

Din[570] capul locului, va trebui să stabilim cât datele din acest tablou reprezintă numere, dar nu şi valoarea firmei, nu calitatea ei, nu puterea ei de capital, de producţie şi de relaţii. Ştim cu toţii, numai prin intuiţia de fiecare zi, jugul atotputerniciei acestui capital ţi viaţa de maharajahi ce o duc aceştia, precum şi că totul – presă, poliţie, justiţie, guverne şi parlamente, învăţământ şi finanţe, etc. – totul este în serviciul lor şi numai al lor. Şi mai putem afirma încă un adevăr: valoarea unei singure firme evreieşti reprezintă valoarea a câteva sute, ba a câtorva mii de firme româneşti la un loc – cele mai multe întreprinde;! care se pornesc cu câteva sute sau mii de ki, dar care nu-şi pot începe activitatea fără actul de naştere – înscrierea firmei.

În sfârşit, vom da încă un tablou de firmele comerciale înscrise pe anumite târguri şi oraşe, fără alt

---

570 Nu posedăm date separate pe firme individuale şi sociale pentru fiecare provincie. De aceea, dăm numai totalul pe toată ţara. De asemenea, şi pentru firmele în oraşele de reşedinţă.

comentai în Menţionăm, dear, numărul extraordinar de mare al paşaportarilor în centre unde n-ai fi bănuit, niciodată, raţiunea lor de a se aşeza.

Alături de aptitudini, capital şi relaţii, sau mai presus de toate acestea, vadul comercial este un factor de prim ordin de reuşită. Dacă ne referim numai la Bucureşti, apoi Evreii deţin tocmai vechile centre de negoţ unde negustorii de odinioară câştigau averi şi prestigiu pe calea unei vieţi de cinste, evlavie şi muncă. Încă un criteriu uşa dară, de stabilire a omnipotenţei evreieşti este deţinerea – în orice târg sau centru mai mare sau mai mic şi la răspântie de drumuri – a vadurilor comerciale, acele puncte strategice sau poziţii-cheie ce domină tiranic şi piaţa şi clientela.

Un alt criteriu este folosirea serviciului telefonic. Dacă se răsfoieşte cartea de abonamente şi se ia literă după literă, se va constata că Evreii stăpânesc 80%. Serviciul de radio-naţional l-au servit, de asemenea, cu prisosinţă şi pentru delectare, dar şi pentru relaţii interne şi internaţionale. Direcţia n-a putut să ne servească date despre abonaţii evrei, întrucât în registre nu s-a operat pe criterii de raţionalitate.

Judeţe	Rom.	Evrei	Min.	Judeţe	m
Arad... –	1425	1082		Lăpuşna	4
Argeş...	157°	75		Maramureş...	0
Bacău	1143	1224			0
Baia	302			Orjiei.	4

Bihor	752			Prahova	*3
Botoşani	329			Putna	38
Cernăuţi	293			Rădăuţi	0
C. – Albă		1.204		Roman	7
Cluj	980		00 3	S. – Marc	9
Covurlui	1203	1298		Sălaj	
Dorohoi	471	H63		Someş	3
Fălciu.	328	393		Soroca	5
Hotin	642	2318		Storojinct	
Iaşi	*brp*	20G8	49	Suceava	
Ilfov	12392	5190	25 69	Teleorman	45
Ţigliina	267	1326			

Oraşe	Rom.	W	Min.	Pasp.	Cyaşe	m.
Bacău	*7 6	61 1	23		Huşi	
Bălţi	50	61	10			
Bâriad	10 2	5 33	3	7	Iaşi	4
		9		14	Ismail	
Bistriţa	43	16 9			Lugoj	
Botoşani		78 2			Odorhei.	

Bucureşti C. – Lung Muşcel… C. – Lung Bucovina.	89 7 b 44 2	45 88 4 10 2	74 G	14 91	Or. Mare Orhei … P. Neamţ…	5
C. – Albă	42	44 6			Rădăuţi	
Cernăuţi	48	*7 2		37	S. – Mare	
Chişinău	19 0	*9 44		77	Sighet	
Dej	34	*3 9				
Dorohoi	42	39 8	3		Storojineţ…	
Fălticeni	44	35 8			Tg. Mureş…	
Focşani	33 3	4> 3		27	Tecuci	5
Galaţi	94 4	10 27	*4 7	31 8	Tulcea	1
Giurgiu… V.	73 1	33		47	T. Severin…	7
Hotin	9	3* r		1 –	Vaslui	

Acestea fiind date, vedem cum stăm cu.

a) Comerţul mic-mărunt, cel mare-engros şi cel de Import-export.

Acest comerţ mic – după natura lui şi după provincii – este în majoritate zdrobitoare în mână străine şi evreieşti,

cu deosebire, în provincii ca Moldova, Basarabia, Maramureş, Bucovina, Banat şi în nord-estul, nordul şi nord-vestul Ardealului. Dacă luăm în considerare numai cârciumele unde au loc afacerile mărunte dar şi rentabile, aceste tentacule care atrag şi colectează mare parte din produsele ţărăneşti, ne vom da seama de proporţia catastrofală în care se găseşte comerţul mic şi cel de engros. Ştim că, din 174.786 cârci unie răspândite peste tot întinsul ţării, 114.712 aparţin Evreilor şi de abia 60.614 Românilor. Acelaşi lucru putem spune şi de comerţul alimentar exercitat în provinciile sus enumerate, comerţul de vinuri – engros şi de export, care este degat de o producţie anuală de circa 50 – 60.000 vagoane, este în întregime evreiesc. Tot marele şi bogatul comerţ de cereale şi fructe * – mere, prune şi nuci – toată mişcarea comercială a Basarabiei, este condusă de o asociaţie vastă evreiască având ca parteneri; dde Pavlovici, Kapusta, Feier, Fecher, etc., iar în fruntea asociaţiei pe Chelmânn, stăpân pe fabrici de spirt şi paste făinoase, cu bănci la Chişinău şi Călăraşi, etc.

Comerţul de manufactură, galanterie şi de blănuri; ca de măruntişuri, de aţe şi lânuri; comerţul de fierărie, de articole tehnice şi electrotehnice; comerţul de cereale şi furaje, cel de cherestea şi lemne, de librărie şi colportaj, chioşcuri şi anticării, etc. În majoritate zdrobitoare, este stăpânit de Evrei şi în parte de minoritari şi paşaportari.

Ca să ne dăm seama de cine stăpâneşte comerţul de engros, n-avem decât să deschidem „Anuarul importatorilor şi exportatorilor” şi „Indicatorul reprezentanţelor de comerţ din Bucureşti”, precum şi să vedem în ce mâini se află comisionul.

Acest gen de comerţ – comisionul – a fost preferat de Evrei şi, cu dârzenie, au reuşit să-l monopolizeze. Este cel mai rentabil şi fără niciun risc şi, prin el, au intrat în legături temeinice cu comerţul şi industria Apusului. Prin el, au avut şi monopolul de desfacere al unor articole

anumite şi a fost primul pas spre a lor îmbogăţire.

Monopolul reprezentanţelor cu străinătatea le-a reuşit să pună mânat, pe un alt factor de monopolizare a marelui comerţ. Răsfoind „Anuarul reprezentanţelor de comerţ din Bucureşti” pe 1938, am numărat cca. 450 reprezentanţe, dintre care de-abia 48 par creştine. Din aceşti 450 reprezentanţi, se servesc circa 2850 case străine. Cele mai multe dinele, 927, sunt case de produse metalurgice şi, în ordine descrescândă: 576 de articole tehnice şi electroteclinice; 447 de textile; 378 de articole chimice; 198 diverse; 177 de produse alimentare; 62 articole de librărie; 50 articole de pl, tărie; 23 produse de faianţă, porţelan şi sticlă, ete\ Cele mai în lte case străine reprezentate în Bucureşti se afla precum urmează în:

	Ţările		Produse alimentare	Produse textile		— V *2* B	5 „u - *U* *2
I	Germania ...	94 t	O	7 t>	M	10 5	2 7
2	Franţa...	37	48	75	50	60	6
3	Anglia...	— 25 – 1	36	75	10	40	4
4			5	29	3	16	4
5	Cehoslovacia.	! 7		62	2	6	2
6	Italia...	15 1	26	56	1	22	1
7	Belgia...	IO *		30	2	8	2
8	Ungaria...	5	2			8	I

9	Polonia...	4.				5	
10							8
11	Danemarca	3*	3			15	6
I 2	Spania...	27				*3	
13	U.S. A...	11 .	3		3	IO	3
H	Japonia...					5	
15	Elveţia...	8»		21		21	*
		25 95	14 o	43 °	$5	34 2	5 1

şi în alte 17 ţări, în această ordine: Canada cu 12 case reprezentate; Portugalia cu 7; Norvegia cu 6; Olanda cu 41; Bgiptul cu 4; Jugoslavia cu 5; Grecia cu 6; Turcia cu 5; pe uimi, cu câte una: Bulgaria, Siria, Palestina, Letonia, Finlanda, Scoţia, China, Algeria.

Analizând cu atenţie „Anuarul importatorilor şi exportatorilor din România”, vom vedea, în imagini numerice, reci, întreaga tragedie a legăturilor noastre cu străinătatea care au loc exclusiv prin mijlocirea Evreilor şi străinilor fără ca şi aceştia din urmă să însemneze mare lucru. Materialul ni este dat pe grupe de produse şi articole, aşa că un exportator sau un importator este înregistrat de mai multe ori, fără, însă, ca, prin aceasta, să se fi schimbat ceva din raporturile de etnicitate. Dăm aci alăturatul tablou ca să ne lămurim asupra problemei.

Din tabloul alăturat, rezultă că Românii înseamnă de-abia 13% la import şi 18% la export, restul rămânând pe seama Evreilor, fiindcă şi străinii creştini – Armeni, Grec; Nemţi, Unguri şi alţii nu înseamnă nici 5%. Dar nici numărul de 700 importatori români nu trebuie să ne

bucure, fiindcă, aproape sută în sută, toţi aceştia importă mărfuri pentru negoţul propriu; pe câtă vreme, Evreii au în mâinile lor toate agenţiile de import-export şi lucrează în cont propriu şi al terţilor.

Se vede, din tablou, că, în exportul de materiale de construcţie, cu deosebire, ca şi în acela al lemnului – adică al cherestelei – nu însemni to aproape nimica –, precum nici străinii nu înseamnă nimica, fiindcă tot acest export se face numai prin Iwrei, care deţin, de asemenea, în proporţie îngrijorătoare, şi industiia lemnului. În exportul de textile, metalurgice şi chimice, de produse animale şi petrolifere, ca şi în acela de diverse, suntem absenţi cu totul – precum însemnam un mare

Importatori de	5 *O* *U*	eci Gr	*3* 3	gf
Produsc alimentare	03	M	15	8 39
...textile	12 7	7	34	39 *4
„Metalurgice	15 2	2	2	50 *3
„Combustibil	4	1		53
chimice	14 0	4	4	8 73
techn. – el, tehnice	72			
„Pielărie	19		6	2 18
„Sticlărie	I 2	1	1	0 14
lilor, papetărie	I I	2 1.		
„Diverse	64	6	6	48

				5	
Total...	70 0	37	70	09	57
Exportatori de	1	O	1	*5S.	e W
Produse alimentare *	44	I	1	5	34
„Textile	3				43
„Metalurgice	3			7	1.
„Lemn cherestea	2 K	22			
„Chimice...				6	43
„Animale...	6	1	I	o3	2
„Vite şi păsări...	49	3		7	28
„Mat, constr...					40
„Petrolifere...					39
„Agricole	34	31	21	7	16
„Diverse					no
Total...	— 74	O *S*	2?	54	18

zero în import-cxportul de blănuri, în exportul depăsăii ti, iate şi f.cât de gâscă, în acela de caşcaval şi brânzeturi, de ape minerale şi miere de albine, în acela de ouă şi carne proaspătă, de nuci întregi şi curăţate, de struguri şi prune uscate şi afumâte, de pielcele, etc. Rămâi înmărmurit când analizezi, punct cu punct, toată această tragedie a avutului naţional, care se strecoară, prin mâini evreieşti, peste hotarele ţării.

Nu cunoaştem valoarea exportului de fructe a căror

producţie a fost evaluată, în 1938, (natural, la un preţ derizoriu, cum ar fi 100 kg.

struguri la 300 lei sau nucile la 600) la suma de 6.431.810.100 lei[571]). Şi nu cunoaştem nici valoarea exportului de vin, atât de căutat, peste hotare – şi unele şi altul în mâini exportatoare evreieşti. Pentru exportul acestor produse agricole – în care intrau toate – erau, în 1937, 253 exportatori, dintre care 34 Români şi alţi 52 Greci şi Armeni, restul Evrei.

Tabloul de mai sus sau chiar Anuarul în original ne serveşte încă la ceva – şi anume de îndreptar, ca să ne dăm seama de elementele ce domină piaţa fiecărui centru economic şi în mâna cui stă monopolul avutului cutare sau cutare. Acest anuar ar fi trebuit să stea pe biurov.1 fiecărui demnitar şi ministru, ca un permanent memento şi o cumplită mustrare. Dar aceste două manuale – Indicatorul reprezentanţelor şi Anuarul de care este vorba – nu trebuie să lipsească nici din servieta oricărui Român sau alacist, care vor găsi, în ele, atâtea sugestii de creaţie în vastul şi atât de variatul câmp de activitate economică, precum şi atâtea izvoare de cinstită îmbogăţire şi, deci, de bunăstare naţională.

Marii capitalişti străini şi evrei deţin, în mâinile lor, tot comerţul de import-export cu străinătatea, precum şi toate produsele industriei naţionale. Numai în sectorul textilelor – în industrie, ca şi în comerţ – Armenii, pare-se, le-au luat-o înainte cu mult Evreilor. Se poate afirma că acest sector este un monopol armenesc, mai ales al Armenilor paşaportari. Faptul că Evreii deţin comerţul de engres a fost şi acesta unvi din factorii care au împiedicat pe autohtoni, lipsiţi de credite şi de capitaluri proprii, să se poată ridica sau cel puţin menţine pe aceiaşi poziţie. Evreii capitalişti şi engrosişti au ajutat, din cele mai îndepărtate timpuri, pe coreligionarii lor, cu credite în numerar sau în

---

571 Univ. din 26 Aug. 1939 – Valoarea producţiei fructelor în anul 1938.

mărfuri şi în plus, ceea ce este şi mai important, cu bonificaţii însemnate asupra preţurilor. Dar ei s-au bucurat şi de concesiuni importante – cum a fost monopolul desfacerii produselor C.A.M. – prin „Discom”, având în frunte pe magnaţii finanţei evrâeşti.

1

b) Meşteşuguri şi industria mijlocie.

Meşteşugurile, altă dată ùâhfloritoare şi păzite straşnic de invazii străine prin grija neadormită a breslelor, au fost de mult pierdute pentru băştinaşi. Evreii, proaspăt descălecând din ţările vecine şi cunoscând sau nu vreo meserie, se introduceau în bresle, ajutaţi de consuli şi de alte mijloace convingătoare şi, în curând, au reuşit să sufoce pe băştinaşi, înlăturându-i cu totul. Plângeri de ale breslaşilor noştri în contra acestor intruşi care le stricau „alişverişuv\ „smomindu-le calfele”, s-au înregistrat din cele mai vechi timpuri. Astfel, provincii întregi, – ca Basarabia, Bucovina, Maramureş şi Moldova – erau de mult cucerite de meşteşugarii evrei, lucrând lucruri proaste şi ieftine, dar căutaţi pentru noutatea meşteşugului. Dar şi breslele naţionale care, altă dată, făceau mândria pieţei noastre, ca blănăria, au încăput şi ele pe mâini evreieşti. Aromâni, Români şi Greci din Macedonia sau din alte ţinuturi deţineau comerţul şi industria blănăriei, dar în timpul din urmă au p>ieâdut>o Puţini din aceştia au avut tăria să reziste. Meşteşuguli străini, buni şi folositori breslelor, au fost, în adevăr. Nemţii şi Ungurii. Sub acest raport, chiar Bucureştiul îşi pierduse fizionomia românească, încă de prin a doua jumătate a sec. XIX, ca, mai târziu, năvala să fie nestăvilită. Ştim, de altfel, că Evreii meşteşugari şi-au creat – în sectorul Sf. Vineri, Dudeşti, Văcăreşti – primul lor ghetto, unde s-au aşezat, ocupând vechile proprietăţi româneşti cu chirii foarte scumpe.

Actualmente, Evreii se ocupă cu toate meşteşugurile, natural, cele mai uşoare, curate şi rentabile. Astfel, sunt:

ceasornicari, opticieni şi gravorii; tipografi, litografi şi zincografi; tehnicieni şi electrotehnicieni; tinichigii şi instalatori de apă, lumină şi încălziii centrale; blănari şi fotografi; ceaprazari şi croitori militari; tâmplaii şi radio-tehnicieni, etc. Prea puţini pavatori şi lemnari, laboranţi, mozaicari şi asfaltgii şi alte meşteşuguri grele şi puţin bănoase. De asemenea, mai puţină croitorie şi cizmărie, preferând să facă negoţ mărunt şi engros cu aceste articole, precum au făcut şi comerţ cu confecţiuni de tot felul.

Vom reda, pentru o lămurire mai întreagă a problemei, un tabicu din care să se constate, numericeşte, situaţia ucenicilor şi a patronilor pe grupe etnice.

	Pr ovincii —)	1 O 6	1.		I 97		3
		Patroni		Ucenici			P
		Ro m.	Ev rei	Ro m.	Ev rei	Al ţii	R m.
	Ba nat			10 52		22 50	3 7
2	Ba sarabia			47 9	30 9	11 5	1 1
3	B ucovina .			G 21	47 5	60 9	2 4
4	Cr iş. – Mar.			10 60	33 8	*4 37	3 5
5	D obrogea			39 4	2	28 3	2 7
6	M oldova.			12 56	21 3	— 18	0 7
—	M			46	17	94	*9

7 8 9	untenia. Ol tenia Tr ansilv...			37 92 1 12 20	0 I sa s	8 S4 06	30 4 5 8 4
		33 – 98?	, 6. O, –..	, 3Ô4	21 3»	10 22	5 41

I) Vezi Por. Vremii din 14 Dec. 1938 Ş* 4/I/*9399* Univ, din 13/XII/i939

Uniunea Camerelor de muncă ne dă, pentru cele 16 camere de muncă şi pentru anul 1936, 176.817 meseriaşi, fără a ne da indicaţiuni şi despre naţionalitatea acestora, nici despre clasificarea lor în patroni, calfe şi ucenici[572]).

Aproape toate meşteşugurile nobile – artele minore, cum se zice – sunt, în majoritate zdrobitoare, în mâini evreieşti cu deosebire şi în mâini străine. D im un tablou elocvent, care vorbeşte mai presus ca orice alte generalităţi[573]).

	R O în a n				Îl vrei		
	cu ateliere	E ?	I	total	s	trăiesc din în scrie	la
Ceasornicari...	15 5	18 7	20 8	55 °	I coo	*6* *00*	0
Bijv, ieri	IO	IO	13 0	18 0	C OO	3° °	0
Argintari	20	3°	50		IO	10	
Opticieni...			50	50	40	40	
Gravori	3	17		20	70	80	

572 Vezi Unlv. din 4 Iunie. 1939. 2) Vezi Por. Vremii din 1 Febr. 1939* 3) Univ.

573d in 27 Apr. 1940.

Ţintuitori de pietre Cizelatori... Grdvanoj. 1; şi i... Afinitori	1	8 M 4		8 M 5	1 – 1 – 2°	25 6 25	
Şlefuitori de pietre.							
Totaluri...	189	289	438	927	1.2240	1086	7

Toată industria mijlocie, atât de rentabilă şi apărată ca şi cea mire de tarife protecţioniste şi prohibiţioniste, este, în majoritate zdrobitoare, în mâini evreieşti. Toate fabricatele şi atelierele de confec, ţiuni de tot f jiul: haine şi lingerie; mode şi broderii, corsete şi mănuşi, articole de galanterie, ceaprazărie şi nasturi; toate fabricile de articole teclinice şi electrotehnice; toate laboratoarele de articole cosmetice, farmaceutice şi droguri; toate instrumentele de optică, de plombe şi altele pentru dantistică; industria bachelitei, de radio, de tipografie şi ziucografie, etc. toate sunt străine, cu deosebire, evreieşti.

Industria noastră casnică, atât de înfloritoare altă dată, a început şi ca să dispară, strivită şi sabotată de marele trust al textilelor. În *936/38. au luat fiinţă, în Cluj, 72 ateliere, dar au supravieţuit numai 68).

<) Industria maro

Ca punct de plecare şi de orientare, vom da aceste trei tablouri din care se va vedea proporţia în care Evreii au stăpânit anumite industrii – mari şi mici, în cuprinsul ţării, dar mai ales în Basarabia şi Bucovina. Datele – provizorii – ni sunt servite de serviciile respective ale C.N.R. şi aleelor două guxernămin e. În linii generale, toate marile şi micile industrii sunt evreieşti.

«I. Industria textilă.

Vom începe tratarea acestui subiect cu constatările făcute – valabile, şi astăzi, sută în sută – de sociologul evreu Dr. A. Ruppin, încă din 1911, cu privire la industrializarea noastră: „În România, Ovreii formează coloana vertebrală a tinerei industrii româneşti şi un mare contingent de meseriaşi... Dar chiar guvernul român, care a mers cu legiferarea antiovreească (sic) până la marginile posibilului, n-a putut schimba nimic în faptul că marea industrie din România este stăpânită cu precumpănire de Ovrei şi a înălţat bunăstarea Ovreilor. Legile dezvoltării economice sunt, totuşi, mai tari decât ordinele pe hârtie”.

Am urmânt, în fiecare din perioadele anterioare, evoluţia industriei în genere şi a fiecăreia în parte. Începem cu această ramură ca ocupând – sub raportul capitalului, al braţelor folosite şi al randamentului ei – primul loc în acest domeniu de activitate economică.

După relaţiile date de marele industriaş N. Rizescu-Brăneşti cu prilejul unei interpelări în Camera Deputaţilor, industria noastră textilă se utilează cu primele războaie mecanice de-abia pe la 1883 – 84, numărând, în 1900, 500 bucăţi *). În 1913 – după cele ce ne relatează ing. Emilian – ea a ajuns să numere, în Vechiul Regat, 3.000 războaie pentru bumbac şi fire vegetale şi 687 pentru ţesut lâna – în total, 3687, instalate în 81 fabrici, cu investiţii în valoare de 27 mii, lei aur şi cu producţie de 46 mii, lei anual a). Şi, an de an, ea merge crescându-şi instrumentele şi capitalul de investiţie, precum şi chemând cât mai multe braţe muncitoare, constituind totodată şi o tentaţie pentru plasarea capitalurilor străine. *O*

Aportul noilor provincii, şi în acest sector, este important. În Ian. 1938, industria textilă atinge următoarele cifre: circa 14.000 războaie, 574 fabrici, utilizând o forţă motrică de 66655 hp. Şi un personal de 70450, cu investiţii de 6.980.874.000 lei şi cu o producţie

de[574]

Provincia	Ind.			morăr			
		Sistem, ţărăneşti	Ţărăneşti	Mori de apă	Mori de vânt	Total	Fa de ul
Munie. Cernăuţi...						33	
Restul Bucovinei...	40	13	47	8		10 8	
Bucovina...	40	13	47	8		14 1	
Basarabia...	, 3	9	8 23	IC	8	26 8	
Moldova	27	34	69			13 c	
Ardeal	10	18	22			5°	
Banat	2	9	4			15	

574 Interpelare la Cameră în şedinţa din 14 Martie, 1935- 2) L-industrie cu Roumanie.

Oltenia	3	1	1				
Muntenia...	7	6	3			16	
Dobrogea...	1	1					
Total...	93	91	38 4	18	8	62 /	

Provincii b	Industria textilă				
	Tricotaje	Ţesătorii	Pluş şi cuverturi	3 K5 Pent ru	
Munie. Cernăuţi.	II	IO	I	2	
Rest Bucovina.		I			
Bucovina...	II	II	I		
Basarabia...	I				
Banat					
Ardeal					

Moldova...					
Muntenia...					
Dobrogea...					
Oltenia...					
Total ...	12	II	I	2	

Provincii	Industria metalurgică			
	f *3 s	5	*Ts J*	L X 5
Munie. Cernăuţi	2		I	
Restul Bucovinei				
Bucovina...	*2*	I	I	I
Basarabia...				
Moldova				

Banat Oltenia Muntenia...				
Total ...	2	I		I

14.227.888.000 lei, aţă de totalul industriei de transformare, ea a realizat aceste procente, respectiv: 16, 30 % faţă de totalul fabricilor, cu 9, 20% faţă de totalul forţei motrice şi 25, 30% faţă de totalul personalului şi – mai departe: – 15, 10% faţă de toată investiţia şi 22% faţă de totalul valorii producţiei 1).

Analizând Indicatorul industriei româneşti pe anul 1938, constatăm că cel mai mare număr de fabrici şi anume 157 îl ocupă ţesătoriile de bumbac, m şi cânepă, după care vin filaturile şi ţesătoriile de lână cu 99, acelea de bumbac cu 95 şi, în ordine descrescândă: ţesături diverse cu 73, filaturi şi ţesături de mătase cu 51, etc. Încă câteva caracteristici: judeţul Ilfov numără 141 fabrici de tot felul, stând în frunte cu 35 fabrici pentru ţesături de bumbac; judeţul Sibiu 63 fabrici, stând în frunte cu 42 fabrici pentru ţesătutul lânii «– centrul Cisnădic ocupând 33 fabrici; Iaşii cu 54; Cernăuţii numără 22 fabrici de tricotaje, Bucureşti 111.20, iar jud. Timiş 10, judeţul Ilfov şi Lâpuşna posedă câte 4 fabrici de vată, din totalul de 13; în confecţiuni de lână, bumbac şi mătase.

— Aradul cu 4 fabrici, Bucureştiul cu 3, Oradea cu 2

şi restul, până la 13, alte centre. În fabricaţiuni diverse, Bucureştiul numără 20 fabrici, Timişul 14 şi restul, până la 73, alte centre, ca Sibiul cu 9 etc. Galaţii numără 17 fabrici de ţesături de bumbac, iută, m şi cânepă, Bucureştiul 35, Iaşii 131 şi Severi nul cu 13, Aradul şi Tr. – Mare cu 7 – restul până la 157 alte centre.

Văzută pe o hartă tablou, România prezintă aceste mari centre cu industrie textilă, în ordine descrescândă: Ilfovul, Sibiul, Timişul, Iaşii, Cernăuţii, Aradul, Covurlui, Severinul, T.

— Mare, Braşovul, Bihor, Prahova. Satu Mare, etc. Provinciile stau în această ordine: Vechiul Regat cu 255 fabrici – 44.25%, Transilvania cu 172 – 30 %, Banatul cu 88 – 15 %. Bucovina cu 43 – 7, 50% şi, în fine, Basarabia cu 16 – 3, 25 %8).

Astăzi, spune tot marele industriaş N. Rizescu-Brăneşti, industria noastră textilă, utilată cu 14.000 războaie, este în stare să satisfacă în întregime nevoile medii şi rurale *)... Ca materii prime, s-au utilizat, pe lângă parte din cele indigene, şi textile vegetale, industrii derivate, etc. importate în valoare de 40}/2 mici, pentru perioada 1927/34 – sau, în medie anuală, circa 6 miliarde, în proporţie de circa 29% faţă de întreg importul anual socotit, în medie, la circa 17 miliarde4).

Este de cel mai mare interes să cunoaştem şi cui au aparţinut şi cui aparţin, astăzi, aceste fabrici în care s-au investit, în 1937» c-rca i.) Vezi UI intui Ceor KCBcu în Imimitrin textile – studiu în înciclopedin României v. III, p. 073 şi urm. Şi Indicatorul Industriei româneşti pe unul 193 e* 3) n

dimtonil şi t. cât, de I,. Ocorgcacu. 3) Accinşi Interpelare. 4) Cicero C. Corciu în Univ, din 5 Mart. 1933: Fibrele textile naţionale.

7 mici, lei. Marele industriaş N. Rizescu-Brăneşti ne dă câteva indicaţii îndeajuns de preţioase. Anume: *a*) Toată industria textilă în ţara noastră a fost pornită de Români şi

dusă – cu cinste, cu curaj şi multe jertfe – până în 1906, când străinii capitalişti sau aventurieri, adulmecând de departe marile avantaje şi câştiguri, au început a se băga în ea. De acum, încep zile triste pentru industria textilă naţională. În adevăr, industria îşi ia un mare avânt, dar ea trece din ce în ce în mâinile altora. Alte lovituri: *b*) Tocmai prin 1926 – 927, când această industrie – după zguduirile primite de pe urma războiului – de-abia se pusese la punct, a avut loc o invazie de străini, mulţi cu paşaport Nansen, care au început să concureze, prin produse falsificate, industria noastră, lat când guvernarea naţional-ţărănistă a oprit toate sumele datorate de stat industriei existente, s-a dat, prin aceasta, posibilitate tuturor străinilor să ia locul industriaşilor români şi, deci, industria străină ia locul celei naţionale care se prăbuşea, în concordate şi falimente, şi le-a fost uşor să le cumpere străinii veniţi cu capitaluri mari. Următor acestei nenorocite atitudini de politică naţională, străinii au acaparat şi furniturile de la stat, înlăturând pe Români, c) Şi, după toate acestea, intervine şi contingent area cotelor pe care le obţin tot străinii şi aceste cote stabilite din 1932 constituie temeiul distribuţiei furniturilor şi a întregii dezvoltări de până astăzi, cu totul nefavorabilă nouă, fiindcă străinii, stăpâni pe marii? capitaluri, şi-au putut pregăti depozite formidabile, pe câtă vreme, industriaşii români erau obligaţi să renunţe la contracte în favoarea străinilor care ofereau bani şi primeau cu preţuri joase, precum şi dispuneau de toate informaţiile necesare de la cei în drept. În afară de fabrică fraţilor Brănescu, nicio altă firmă n-a putut rezista acelei conjuncturi nefavorabile pentru industriaşii autohtoni români, încheie acelaşi industriaş.

Este dureros că nu ne putem face o idee exactă despre stăpânirea etnică a acestei industrii, în aparenţă, majoritatea purtând ţidula S.A.R. Asemenea preocupări n-au îngrijorat pe politicienii noştri şi-n-au tulburat niciodată somnul celor chemaţi să dirijeze, pe linia intereselor

naţionale, industria şi comerţul preîntinsul hotarelor României. Ştim sigur, însă, că industria textilă – cea mai grea, ca şi cea diversă măruntă – este în mâini străine. Ardealul şi Banatul stă, în proporţie de 70%, în mâini săseşti, şvăbeşti şi germane – restul aproape în mâini evreieşti. Moldova, Bucovina şi Basarabia, ca şi aproape tot Bucureştiul este în mâinile Evreilor şi Armenilor. Capitaluri mari străine, de asemenea, o guvernează în mare parte – capitalul englez numără 500 milioane. Trei mari firme: S. Fildermann, Izvoranu şi Singer de la Bacău, stăpânesc această industrie. „Societatea pentru industria textilă" este compusă din patru mari fabrici: Buhuşi, Ploieşti.

Iaşi şi Vrej mer, cu investiţii de aproape un mici, de lei şi cu aproape 55°o lucrători... Mioara" şi „Filatura românească de bumbac" din Bucureşti numără, amândouă, 320 mii, investiţ i şi peste 1500 lucrători[575576]). Din societatea Buhuşi, au născut „Dorobanţul" din Ploieşti şi „Electa" – conduse toate de trinitatea „Margulies-Stern-Kaufmann" – stăpâni pe industria ştofelor*). Şi această firmă „Buhuşi" a fost salvată de la faliment tocmai de o bancă mare bucureşteană, căzută în concordat, şi care îşi angajase semnătura cu 850 mii, lei la institutul nostru de emisiune, care s-a mulţumit cu o creanţă putredă în portofoliul său[577]).

Industria de produse de tricotaje, numără 49 fabrici de ciorapi, în frunte cu bine cunoscutele „Adesgo", Ady", Areca", G.B. L". Şi alte câteva – toate activând cu o echipă de lucrători de circa 4500 lucrători şi cu un capital de 350

---

575 Vezi ..Indicatorul". 2) Por. Vremii din 10 Dec. 1938. 3) Vezi N. Iorga in

576N eamul Românesc. 4) Vezi „ indicatorul". 5) Ibid, ibid. Vor. Vremii din 13 Nov.

5771 938 : ..Aventurierul delà fabrica Ady" nu şi-a putut consolida încă situaţia de cetăţean român, palailama al ciorapilor feminini, produce zilnic 250 duzini, socotiţi, pe atunci,

mii, lei, în majoritate zdrobitoare, evreieşti. Cercetând toată lista de 49 fabrici, am dat de două: una a lui „Fulga Ion & Fiul” din Buzău şi alta a Grecului Fr. Cucolis din Galaţi. Ele sunt repartizate astfel: 15 în Cernăuţi, câte 7 în Bucureşti şi Timişoara, 5 la Arad, 3 la Sibiu, 2 la Bacău şi câte una în alte 11 localităţi[578]). Cât de bănoasă este această industrie, se vede din ilustraţia fabricii „Ady” – condusă de Evreul maghiar Eugen-yene Lászlo, care, în 1925, un simplu voiajor, ajunge, peste noapte, mare fabricant la Cluj, unde, acumulând, în scurt timp, o avere de 80 mii, lei, înfiinţează alta fabrică la Bucureşti; a plasat averi de sute de milioane la Pesta şi la băncile străine şi şi-a mutat sediul afacerilor în Palestina, unde a devenit mare proprietar şi stăpân al unei fabrici de tuburi Bergmann[579]).

Peste tot cuprinsul acestei vaste industrii, Românii etnici contau, până în 1940, de-abia cu 10%, Armenii cu 40% şi Evreii cu 50%. La acest 10%, micile întreprinderi româneşti au parte de 4%, iar cele mari 6%. În acest sector, numărăm firma Soc. „Stan Rizescu” cu 700 războaie şi Fraţii Rizescu, Fraţii Brănescu-Dciceşti Drăghiceanu – Bucureşti, Petre Haralamb „Ţes. Sf. Anton” – Finţescu, „Ţes. Teleoiman” – Roşiorii de Vede e), Dr. S. Cerchez”, Românofir” – toate însumând investiţii de peste 500 milioane[580]).

1 Cam atâta însemnăm în mişcarea industriei textile care a produs circa 100 – 120 mii, metri de tot felul şi atâta însemnăm în ţara care numără 280.000 fuse de tors bumbacul şi 14.000 războaie mecanice, în ţara unde s-a recoltat circa 3 mil, kg, bumbac şi unde este nevoie de încă o cantitate de 25 mii, kg, anual 1).

2. Industria alimentară.

578I n 1936,37, a transferat la băncile din Anglia 85000 1st., la cele din Flveţia 2000C0 fr.

579e Iveţieni, iar la Haifa a plasat 65000 lire palestiniene. 6) Din declaraţiile făcute de N.

580R izescu. 7) Indicatorul industriei.

Această industrie legată de caracterul agricol al ţării noastre merge mereu dezvoltându-se. Cu alipirea noilor provincii, ea atinge, în 1937, cifra de 1066 întreprinderi. Marea industrie este concentrată în Muntenia cu 164 unităţi, reprezentând: 27, 80% din totalul forţei motrice, 28, 50% personal şi 33 % din valoarea întregii producţii. Transilvania se caracterizează prin industria mijlocie. Moldova numără 103 unităţi, Oltenia 45 şi Dobrogea 30 – în total, Vechiul Regat numără 342 unităţi, rămânând pentru provinciile alipite 724. Din aceste câteva cifre, putem deduce şi origina etnică a capitalului investit în această industrie, care în 1935 era aproape de 12 miliarde lei3). Din aceste 1066 întreprinderi alimentare, 203 sunt constituite în societăţi pe acţiuni cu un capital de 3.824.277.000 lei. Prima societate anonimă s-a constituit în 1812, cu un capital de 2.100.000 lei, iar în 1918, numărul ler se urca la 62, cu un capital de 2.363.576.000 lei3). În 1937, numărul tuturor întreprinderilor, colective şi individuale, scade la 991, cu un capital de 10.774.000.000 şi personal de 34.724.4).

Cele 15 fabrici de zahăr – din cele mai vechi în acest domeniu – sunt străine şi, organizate în trust, ele şi-au dezvoltat, în med parazitar investiţii de 4.355.335.000 şi câştiguri fabuloase – în dauna ţării consumatoare, a clasei producătoare şi a fiscului: 5 din ele aşezate în Vechiul Regat, 3 în Ardeal, 1 în Banat, 4 în Bucovina şi 2 în Basarabia6).

Industria morăritului ocupă, iarăşi, un loc de frunte. Numărul morilor ţărăneşti – puse în mişcare de căderi de apă, de vânt, de maşini cu aburi sau motoare – şi al celor sistematice cu instalaţii de valţuii perfecţionate se ridică la peste câteva mii. Cele cu capacitate de măciniş mare, ating cifra de 102 – cu putere de lucru peste 3 vagoane în 24 ore şi la 205 cu putere de lucru între 1 – 3 vagoane în 24 ore – toate la un loc cu o capacitate de măciniş de 950 vagoane în 24 ore. Cele ţărăneşti înglobează 78 % din forţa motrică

şi prelucrează 750.000 vagoane anual. Printre cele mari, citsăm, ca cea mai puternică, pe a lui Neumann Evreul de la Arad cu 36 vag. /24 ore, pe urmă „Timişoreană” cu 32/24 ore

1) N. Rizescu. 2) N. Arcadian – Industria alimentară, în Encicl. României, v. III, p. 987 urm. 3) Statistica soc, pe acţiuni din România pe anul 1938.4) N. Arcadian, st cât. 5) Indicatorul industriei româneşti pe 1938. Aceste 15 fabrici sunt: Chitila, Arad, Crisciatee, Giurgiu, Roman Sascut, Bod, Freidorf, Tg.

— Mureş, Iţcani, Jucica Veche* Lujeni, Ripiceni, Zarojani şi Bălţi.

Moara „Assan” şi „Comercială” din Bucureşti, Vioktoj şi Lichiardopol din Brăila cu 24/24 ore[581]).

Indicatorul industriei româneşti pe 1938 – natural, necomplet – ne dă un număr de circa 476 mori – mari şi mici, nu şi cele ţărăneşti – aşezate, cam 109 în Vechiul Regat şi 367 în noile provincii. Din acestea: 65 în Basarabia aproape toate evreieşti, 172 în Ardeal, dintre care 122 în judeţele Sălaj, Arad şi Bihor, adică în judeţele cu viaţa economică în mâini evreo-maghiare şi în în Banat[582]). În archivele C.N.R. găsim aceste date trecute în tabloul de la p. 334 cu privire la etnicitatea proprietăţii morilor şi fabricilor existente în mâini evreieşti în 1940 – minus cele activând în teritoriile ardelene răpite nouă.

Fabricarea spirtului agricol este, exclusiv, în mâini străine. În 1937, activau 172 fabrici de spirt. Cele mai mari, în Transilvania şi Bucovina, au ca anexe şi mari crescătorii de vite destinate exportului 3). Din aceste 172 fabrici, 96 sunt evreieşti, 60 în alte mâini străine şi de-abia 15 româneşti, care, toate 15 la un loc, nu preţuiesc, ca personal şi capital, cât una singură, a lui Neumann de la

---

581 N. Arcadian, st. cit. 2) Indicatorul citat. 3) Din problema minorităţilor din

582R omânia – conferinţă ţinută de A. V. Voevod la Arad în Martie, 1935. 4) Indicatorul citat.

Arad, de pildă, care în fabrica de spirt industrial şi în cea de drojdie, are investiţii de circa 120 milioane lei. Din cele 131 nume legate de fabricarea spirtului industrial şi agricol – trecute în Indicatorul citat – doar 15 – 16 nume sună fonetic româneşte, din care desprindem: Banca Crhissoveloni, Bragadiru şi alte 13 – 14.4) * Archivele C.N.R.-ului ne prezintă datele trecute în tabloul de mai sus.

Industria uleiurilor vegetale este complet înstrăinată – concentrată aproape toată în Basarabia şi Ardeal – în judeţele unde stăpâneşte morăritul. Din 131 nume înşirate în Indicatorul pe 1938, am putut desprinde una cooperativă în comuna Cefu din judeţul Bihor, fără a-i cunoaşte componenţa acţionarilor şi alte trei: Sezonov Adam din Brăila, inginer V. Simu din Tufeni-Teleorman şi fabrica moară Assan din capitală cu investiţii de aproape 40 mii, lei, aceasta din urmă, iar ceilalţi doi de-abia cu vreo 12 milioane. Datele C.N.R.-ului glăsuiesc în felul statornicit în tabloul de la pag. 334.

Industria fabricării de mezeluri este concentrată, de asemenea, în noile provincii: 36 fabrici din 52, dintre care 28 în Ardeal, cu 1 în judeţul Braşov. Ele sunt deţinute în proporţie de 50 % de Nemţi – restul de Români, Italieni şi alţii. Am putut desprinde din toţi aceştia, 4 Români în Bucureşti, 2 în Bacău şi 1 în Făgăraş, Evreii deţin, probabil, de-abia vreo 10, printre care şi „Uniunea anglo-română pentru industria de bacon”, din Burdujeni, cu investiţii de peste io milioane lei şi cu mare export pentru Anglia *).

Conservarea legumelor, fructelor, cărnurilor şi a peştelui se face în 23 fabrici, concentrate 13 din ele în Vechiul Regat. Cele mai multe răspund la nume simbolice sau străine şi foarte puţine româneşti, ca Bragadiru, B.

— Ştirbey, Ştefănescu-Griviţa’s).

N. Arcadian, ne dă 40 fabrici de bere, Indicatorul numai 27. După acesta din urmă, ele sunt concentrate în noile provincii, rămânând pentru Vechiul Regat numai 7.

După rezonanţa etnică a numelui, majoritatea par a fi evreieşti sau evreo-magliiare, vreo 8 – 9 nemţeşti şi prea puţine româneşti – ca Bargadiru, Luther[583584]).

Ar fi o muncă şi trudnică şi infructuoasă ca să cercetăm lunga listă de sectoare a acestei industrii şi nesfârşitul număr de nume cu ecou mai apropiat sau mai îndepărtat galiţian, sau de embleme şi simboale sub care se ascund marii potentaţi ai industriei noastre naţionale Pe oricare am lua, lucrurile se întâmplă la fel. Mareş, industrie al aptelui şi a produselor lactice este cu totul străină – din 26 fabrici, funcţionează în vechiul Regat de-abia 5, restul: în Ardeal şi Bucovina câte 6, în Basarabia 5 – toate în C.

— Albă şi 4. În Banat[585]). Fabricaţia ciocolatei se face în 51 fabrici, patronate de Greci şi Armeni prin marile porturi şi de elemente în faţa cărora stai ca la un mare semn de întrebare – ce să fie oare? La Galaţi, sunt 9 fabrici şi nu ştii, din simpla înşirare de nume simbolice şi de embleme, cine sunt fabricanţii. Cele mai multe – 26 din 46 sunt concentrate în Vechiul Regat, restul în noile provincii. Din toate acestea, 31 sunt evreieşti şi ascunse sub embleme diferite. Fabricaţiunea coniacurilor şi a lichiorurilor, a vinurilci şi şampaniei este în mâini străine şi evreieşti. Toată această industrie în Bucovina şi Basarabia era evreiască, precum şi aproape în toate celelalte provincii, dacă socotim emblemele şi societăţile anonime svb care se ascundeau numai ei. Aci, tot la Evrei, erau izvoarele de otrăvuri ce le desfăcea prin cârciumari care,

583 Vezi Indicatorul pe 1938. în Bucureşti, este dat ca mare fabricant de mezeluri :

584d in cele mai modeme, cu instalaţii perfecţionate pentru tăierea ,şi conservarea căruii în frigorifere, ca la Burdujeni şi Constanţa, sau ca acela pentru păsări delà Salonta care satisfac toate cerinţele technice. Capacitatea maximă de producţie este de 22.000 tone

585a nual., iar conservele de peşte la circa 300 anual. 3 şi 4) Indicatorul citat.

la rândul lor, le difuzau mulţimilor de la ţară şi de prin oraşe, difuzând moarte, mizerie şi nebunie peste tot.

3. Industria pielăriei şi a tăbăcăriei.

A fost, nu de mult, o industrie monopol a Românilor, ale căror tăbăcării se bucurau de mare renume şi peste hotare. Tăbăcarii fagărăşeni stau în fruntea multora. În 1873, am avut prima fabrică constituită în societate pe acţiuni cu un capital de 15 milioane Ici; în 1918, numărul lor se ridica la 6 cu un capital de aproape 130.000.000, pentru ca, în 1938, ele să atingă cifra de 19 cu un capital de 335.000.00 c[586]).

În timpurile noastre, sunt 75 fabiiti mai şi 91 mai mici – în total 166. Din producţia totală, care acoperă întreg consumul intern, Bucureştii şi Ilfovul deţin 26, 90%, Clujul 19, 70%, Timişoara 10, 70%, T.

— Mare 8, 7%, iar Bacău, Braşov, Bihor şi Mureş între 5—6%. Pe câtă vreme până în 1925, producţia internă de-abia atingea la încălţăminte în serie şi obiecte de călătorie respectiv 60% şi 68%, iar producţia de mănuşi, de curele de transmisie şi maroehinăiie între 36%, 18% şi 20%, în anul 1937, toate aceste articole ating o proporţie între 97: – 99, 5% din consumul intern[587]).

Cercetând, nume după nume, cele aproape 150 fabrici care prelucrează pielea în talpă şi în toate articolele de piele, găsim, cu greutate, vreo 39 – ţo firme româneşti, circa 22 nemţeşti şi alte două creştine – rămânând, probabil, restul de peste 80 evreieşti şi evreo-maghiale. Toată industria Moldovei, a Basarabiei şi Bucovinei este, putem spune cu siguranţă, în mâini evreieşti. Firmele Abramovici, Pribergher, Filderman, Klein, Gelfcer, etc. stăpânesc Moldova şi alte provincii, alături cu acelea din Botoşani, Iaşi, Roman, Tecuci, Suceava, Chişinău, C.

---

586 Liliana Gcorgcscu – Industria pielăriei, in Encicl. Rom., v. IIT, p. 9^9 inii.

587a) Statistica soc. anon. pe acţiuni, 1939. – « – -

— Albă, Fălticeni etc. În Focşani sunt două româneşti, iar în judeţul Prahova, toate tăbăcăriile sunt ale noastre; în Oltenia şi Muntenia* Evreii nu prea au îndrăznit să se afirme; în Ardeal – în anumite judeţe, ca T.

— Mare, T.

— Mică, Braşov –. stăpânesc Saşii; în restul provinciei, Evreo-maghiarii; puţine întreprinderi. – ca la Sibiu şi Făgăraş – româneşti. În R.

— Vâlcea, avem două mari întreprinderi româneşti – Nicu şi Oprea Simian „care lucrează talpă, toval şi încălţăminte.

În toate sectoarele acestei industrii, activează 31 societăţi anonime şi 13 societăţi în nume colectiv. În sectorul fabricării de încălţăminte, sunt 28 fabrici mari şi mici – marile centre fiind Bucureşti, Oradea, Timişoara şi Bacău. M

Toate fabricile care se bucură de atâta réunie în opinia românească – ca Filt, Dermata, Carmen, Nova, Stat, Helia, \Ve-egp, qejfec. Şi atâtea altele – sunt străine. Marile întreprinderi „Gralex** şi Mocijepţţa cu utilaj ultra modern sunt ale noastre şi rămân expresia unei tenacităţi cu adevărat demne de pildă şi de mândrie, în toate sectoarelercestei industrii, care» nu demult, era aproape excluşi v românească, oattgele

5 fabrici de mănuşi sunt străine. Mociornița şi Dârlău sunt prin (teteje

6 fabrici d articole pentru călătorie şi maroehinăiie – atâţbflufcâte sunt trecute în Indicatorul industriei. Printre cele 9 fabrici de curele de transmisiune, fabrica Sotirescu, societate în nume colectiv, este românească. Întreprinderea lui Prodanof este şi ea una de mâna întâia în fabricarea tălpii. În toate ar estea, româneşti sau străine meşterii şi lucrătorii calificaţi sunt Români, numai profitul şi n-are parte din capitalsunt străine.

4. Exploatarea sălbatică a pădurilor şi industria lemnului, fabrici de cherestea* de hârtie şi mobile, etc.

Am mai vorbit, în perioada anterioară, de începuturile marii industrii a lemnului care începe, în Vechiul Regat, odată cu războiul vamal contra A. – Ungariei. În noile provincii – Transilvania şi Banat – dezvoltarea acestei industrii este cu 10 – 20 ani mai veche. Odată cu alipirea acestora la Patria Mumă, suprafaţa forestieră creşte de la 2% la 7 milioane ha.

În anul 1926, această industrie atinge maximum de dezvoltare şi punctul culminant al activităţii sale. Numărul fabricilor pentru prelucrarea materiei lemnoase atinge cifra de 956, cu peste 100.000 hp. Şi 63.000 lucrători, în care nu intră muncitorii întrebuinţaţi la doborârea, fasonarea şi transportul lemnului la fabrici, care, după evaluări ale specialiştilor, s-ar ridica la 250.000 oameni, aşa că, această industrie stă în fruntea celorlalte – metalurgică, textilă şi alimentară – cu plasament important pentru braţele de muncă. Fabricile de cherestea utilizează pentru o singură întreprindere 71 lucrători, cele de mobile 30, iar cele de hârtie până la 260.

Din cele 956 întreprinderi de industrializare a lemnului, 594 erau fabrici de cherestea cu 1700 gatere – acţionate de 72.000 hp. Şi 47.000 lucrători, numai în cuprinsul fabricilor, nu şi la pădure şi transporturi. La cele 1700 gatere mecanice, trebuie adăugate încă 360 – 400 ferăstrae de apă proprietate ţărănească. Capacitatea de producţie între 1924 – 1926 s-a urcat la 6 mii. m. c. cherestea anual, din care peste 80% molift şi brad. Între 1919 – 1937, sau exportat 26 mil, tone lemn brut şi prelucrat în valoare de 54 mici, lei, ocupând imediat ca valoare locul după petrol şi cereale.

Rentabilitatea excepţională a investiţiilor din aceste întreprinderi a atras foarte multe capitaluri străine, dintre care multe şi-au luat asupră-şi şi crearea de vaste instalaţii de transport de la păduri la fabrici; ba, multe instituţii de credit din ţară şi-au plasat mari capitaluri în aceste întreprinderi, precum şi au ajutat cu mari credite parte din

ele.

Ca urmare a crizei care începuse în 1929, avem, în anul 1937, altă repartiţie a unităţilor din această industrie. Ele se ridică la 24 întreprinderi în industria chimică a lemnului (hârtie, mucava, celuloză şi d stilerii de lemn) şi la 670 din industria mecanică, din care 461 fabrici de cherestea, restul diferite fabrici de fasonare a lemnului, cu un total de investiţii de 2234 milioane şi cu 1723 mii, la cele 24 de unităţi din industria chimică. La aceste investiţii, lua parte, în mare măsură, capitalul străin: austro-ungar, german şi francez *) precum şi cel englez.

Cercetând cu atenţie datele din Indicatorul industriei româneşti pe anul 1938, stabilim aceste rezultate. Există în toată ţara 495 fabrici de cherestea, declarate şi încă 254 în industria mecanică a lemnului, în total 749 întreprinderi[588]).

Cele 495 fabrici de cherestea se repartizează astfel: 8 ale Fondului Bisericesc Ortodox Român, cu câte 4 în jud. Câmpulung şi Rădăuţi; 22 ale Caps-ului: 7 în Banat, 8 în Transilvania, 5 în Moldova şi alte 2;

2 ale uzinelor comunale din Sibiu şi Hunedoara; 4 ale diferitelor domenii; 74 ale cooperativelor; 170 ale societăţilor şi 276 întreprinderi particulare.

Aceste 276 fabrici de cherestea particulare se repartizează: 25 la Nemţi, pe cât a fost posibilă identificarea, 59 la Români – cu aceiaşi îngăduinţă şi 192 la Evrei.

— Aceştia exploatează marile masive şi centre

---

588 Din cele 24 fabrici de lăzi, cutii şi butoaie, 5 pur româneşti ; din cele 17 – de-abia 4 : toate cele 3 fabrici de dopuri par străine ; din cele 73 fabrici de mobile. 12 par româneşti, 2 sunt cooperative, 10 societăţi – din care 2 româneşti ; toate cele 10 fabrici de perii par străine ; din cele 91 fabrici de tâmplărie – 15 par româneşti, 4 societăţi – una aparent românească, 1 coop., 49 par nemţeşti; din 24 diverse – 4 româneşti, 8 nemţeşti, 1 societate; 1 fabrică creioane străină; din 11 fabrici de vehicule – 3 româneşti, 7 nemţeşti.

industriale din Bucovina cu 60 unităţi din 106; cele din Transilvania cu 96 din 238; din Basarabia cu 13 din 19; în Moldova, au numai 16 din 59; în Banat, de-abia 6 din 28; iar în Muntenia numai 1 din 41. Din cele 170 întreprinderi constituite în societăţi: 22 activează în Bucovina, 24 în Moldova, 4 în Basarabia, 90 în Transilvania şi Maramureş, io în Banat şi 20 în Muntenia. Toate aceste societăţi sunt aproape în întregime străine sau controlate de capital străino-evreu.

Judeţele cele mai bogate în fabrici evreieşti: jud. Cive cu 66 din 72; Trei Scaune cu 30 din 32; Braşov cu 15 din 22; cele bucovinene cu 82 din 106; jud. Bacău cu 14 din 21; Neamţ cu 15 din 24; Baia cu toate 5; Ismail cu 9 din 10; Prahova cu 5 din 9; Arad şi Bihor cu 13 din 19.

Cele mai mari ca capital social, investiţii şi număr de braţe la muncă funcţionează în Ardeal: „Producţia forestieră regnicolară”.

3 „Reghinul săsesc”, „Ardeleana”; „Soc, de industria lemnului din Bicsad-S. Mare” cu câte 3 fabrici; „Arborea” în Munţii Apuseni; „Danubia**, „Sohodol”, „Union”, „Someşana”, etc. În Ardealul de nord, avem „Regia cooperativă Régna” – singura în întregime românească, având în exploatare pădurile composesorale ale grănicerilor năsăudeni; ete. Toate cele enumerate până aci posedă investiţii în valoare de circa 300 îmi Şi un echipaj de lucrători de peste 5500.

Alte societăţi au ramificaţii întinse în mai multe provincii: „Carpatina” cu fabiici în Brezoiu-Vâlcea şi Slatina-Olt; „Moroieni” – Dâmboviţa şi Gugeşti – R.

— Sărat; „Soc, an, pentru exploatarea de păduri şi ferastrae cu vapori” a fostei „P. & C. Geetz & Co. M cu activitate întinsă peste tot: în Neliciu-Buzău, Cernăuţi, Comăneşti şi Agaş-Bacău, P. – Neamţ; „Soc, an. Forestiera din Eornaş” cu exploatări în Homo, od – T. Mare, în Gălăutaşi şi Deda Bistriţa-Mureş, în

S. – Mare, Zăvoiu-Severin; „Valea Trotuşului” cu

fabrici la Comăneşti. Numai aceste cinci societăţi însumează cca. 400 mii, lei investiţii şi un echipaj de peste 6.000 lucrători. Din cele 22 activând în Bucovina: „Ind, silvică din Bucovina” cu fabrici la Storojineţ; „Bucovina” la Vama şi Sadova;,. Moldova” cu 2 fabiici, la Vatra Dornei şi

Frasin, cu investiţii de peste 45 milioane şi cu un echipaj de peste 850 lucrători. Este de remarcat în P. – Neamţ, sec. „Moldova” Lalu I). Gheorghe, cu investiţii de peste 30 milioane şi cu 350 lucrători.

Evreii au avut o deosebită predilecţie pentru această industrie. Şi, dintotdeauna, sau băgat în acele regiuni unde se puteau sustrage de la orice obligaţii fiscale şi vigilenţe administrative, dar cu deosebire, acolo unde se putea lucra ca „în codru”. De aceea, îi vedem pe toţi – şi indivizi şi societăţi – cuibăriţi prin toate masivele Bucovinei şi ale Ardealului 11. – estic, prin Săcuime şi Maramureş, unde aveau de a lucra uşor cu o administraţie venală ceea ce a contribuit ca ei să doboare masivele cele mai bogate şi frumoase, în paguba ţării şi în folosul lor şi cu un popor incapabil de reacţiune. Nu îi găsim ca indivizi în Muntenia – de-abia unul singur. În schimb, îi găsim constituiţi în aproape toate cele 20 societăţi – în frunte cu „Carpatina”, Goetz”, etc., precum în Transilvania, sunt constituiţi şi băgaţi în cele 90 societăţi. Masivele năpădite de Evrei – ca intrepiinzători particulari sau legaţi în societăţi – sunt, precum am mai spus-o, în cele cinci judeţe bucovinene, în Marmureş, Mureş, Braşov, Bihor, Odorhei şi Trei Scaune; în Bacău, Neamţ şi Baia din Moldova, precum şi în Ismail-Basarabia şi Severinul Banatului. Românii fabricanţi de cherestea au 9 întreprinderi în jud. Praheva – alături de 4 societăţi şi un Evreu – singurul Evreu în toată Muntenie şi Oltenia.

Dacă ne referim la componenţa etnică a personalului în întreprinderile forestiere, stabilim aceste rezultate: în personalul tehnic superior sunt de-abia 10% Români şi 90% străini – din care 50% Evrei, r) Vezi Univ, din 29

August, 1937: „Înstrăinarea profesiunilor”.

Iar în personalul tehnic inferior: 25 % Români şi 75 % străini, dintre tari t-ot 50% Evrei 1), restul personalului muncitor în martm ajoritate Români, braţe de muncă la foc, la pădure şi transporturi, unii veniţi prin Moldova din Transilvania şi Banat, exploataţi cu 45 – 60 le în medie.

Din datele concentrate la C.N.R. reies aceste rezultate cu privire la proprietatea fabricilor de cherestea, care se găseau în România» fără provinciile cedate din Basarabia, Bucovina şi Ardeal. În total, au intrat în patrimoniul statului 113 fabrici de cherestea: 41 ale diverselor societăţi şi 72 proprietăţi individuale cu 247 gatere în total. Şi anume: în Bucovina, 6 proprietăţi ale societăţilor şi 39 individuale; în Ardeal – respectiv 11 faţă de 5; în Moldova – 16 faţă de 24; în Muntenia – 7 faţă de 3 şi în Banat – 1 faţă de 1.

Comparând aceste date cu cele expuse mai sus şi împrumutate din Indicator, constatăm că Evreii au mai multe proprietăţi, în 1940, decât firme în 1937. Aceasta s-ar datori sau faptului că am umflat numărul Nemţilor după rezonanţa numelui sau că Evreii îşi arendau proprietăţile la străini – ceea ce este mai puţin probabil sau că, întic 1937/40, au achiziţionat fabrici noi, ceea ce este mai probabil.

Cum sau exploatat masivele noastre păduroase.

Pe poarta pavilionului Jugoslav al lemnului la expoziţia internaţională de la Paris din 1937, sta scrisă această rugăciune: „Omule! Eu sunt căldura căminului tău în nopţile reci de iarnă, umbra prietenoasă atunci când soarele arde. Eu sunt grădina casei tale, scândura mesei tale. Eu sunt patul în care tu dormi şi lemnul din care-ţi faci năvile. Eu sunt coada sapei şi uşa adăpostului tău. Eu sunt lemnul leagănului tău. Eu sunt pâinea bunătăţii, floarea frumuseţii. Ascultă rugăciunea mea: Nu mă distruge!” 1).

Această rugăciune sublimă, însă, nu stă scrisă

nicăieri în catechismul doctrinei vieţii noastre naţionale. Toate acele 2000 – 2100 gatere şi ferăstrae sunt tot atâţia balauri care au înghiţit şi înghit, necruţător, masivele păduroase ale ţării. În 1875, Bouquet de la Gray, călătorind de la Giurgiu la Bucureşti, s-a mirat văzând câmpii rase în locul pădurilor nestrăbătute de care îi vorbea I. Brătianu în 1863; Benger scria, în 1900, că numai o zecime de proprietari îşi exploatează pădurile cu mijloace ştiinţifice, cea mai mare parte se lasă pradă negustorilor de lemne; în urma exproprierii, 1.400.000 ha sau croit pentru islazuri electorale, iar în 1937, se promiteau ţăranilor încă alte noi porţiuni de păduri, munţi întregi şi chiar plantaţiuni de molift – cum a fost cazul laCumpăna-Argeş, tot pentru islazuri electorale cum le

Îşi 2) Vezi art, din Univ. 30 Nov. 1937: Cum ştiu alţii a-şi face propaganda pentru conservarea pădurilor. D.G. Berger, consul general al României la Stutgart, a scris, în 1900: România în 1900.

numea cu drept cuvânt inginerul M.P. Florescu[589]), Pamfil Şeicaru care, neobosit, a luptat mereu pentru apărarea pădurii, numea această tăiere a ei „orânduială antinaţională”. Şi toate cele aproape 200 articole scrise de el, ca şi toată campania de apărare dusă de ingineri silviei în „Curentul” „Universul” etc. n-a impresionat pe nimenea, „concesiunile de tăieri sau continuat, ferăstraele sau înmulţit, munţii au rămas golaşi, apele se prăvale în puhoaie, lavinele crapă coastele munţilor şi zestrea de sărăcie pe care o lăsăm viitoarelor generaţii sporeşte” 1). Şi campania dusă de alte ziare, ca şi nestăpânita mânie împotriva crimei săvârşite a lui I. Mihalache, întors de la Cheile Bicazului, n-au dus la niciun rezultat[590]). Masivele noastre nepreţuite au continuat a fi surpate de săcurea

---

589 Pamfil Şeicaru – Peste partide. 2) Ibid, ibid. 3) Por. Vremii din 6 Oct. 1937

590n esc – Sub patrafir.

nzeruţătoare a exploatatorilor de păduri – străini şi Evrei, lucrând în cont personal sau organizaţi în societăţi, bucurându-se şi de credite largi, favoruri de care nu sau bucurat nici statul sau particularii, nici moşnenii sau composesoratele.

Toată această nepreţuită zestre naţională şi tot pitorescul ţării noastre au fost secătuite în folosul străinătăţii şi a ovreimei pripăşite de aiurea. Această ovreime s-a folosit de două metode clasice: una a cererilor individuale pentru nevoile locuitorilor, cereri fictive care, odată aprobate şi trebuiau aprobate, intrau în stăpânirea exploatatorilor şi a doua, metoda curăţirii de insecte, doborând astfel suprafeţe întinse. Toate acestea le reuşeau prin mituire şi, astfel, sărăceau populaţiile şi lăsau munţii golaşi de frumuseţe şi de îmbrăcămintea lor bogată.

Vom urmări, în cele ce urmează, pe câţiva din gangsterii caii n-au făcut industrie forestieră, ci pustiire şi distrugere de paradisuri pământeşti.

În Basarabia, Evreii în frunte cu Sadovnic, au cumpărat dreptul spre folos njă de pădurile exploatate de la proprietarii agricoli pe preţuri ridicole; toate pădurile din nordul provinciei sunt exploatate de banda Epelborn, Tutelmann şi tovarăşii politici, iar negustorii evrei care au cumpărat şi toate pădurile vândute de stat – toţi cartelaţi – au decretat monopolul lemnului8). Etc. etc…

Pădurile bucovinene şi masivii păduroşi ai Mitropoliei cernăuţene de aproape cinci decenii sunt acaparate de Evrei şi de celebrul Anhaueh şi alţi tovarăşi, ca Gottlieb etc.4). Visări on Puiu n-a putut să-i stârpească.

Vechile păduri ale mănăstirii Neamţului, lăsate călugărilor, cad sub securea Jidovilor, evitând orice replantare şi s-a instalat, aci, o colonie iudaică, iar sute de lucrători fac muncă de robi 6). Şi toate aceste bunuri date de stat mănăstirii, dar şi în sprijinul locuitorilor şi sătenilor din vatra acesteia, au căzut în exploatarea unui consorţiu evreiesc – Gotlieb, Sentier şi Schraf – în condiţii extrem de

păgubitoare cu 95 lei m. c. brad fasonat pe care consorţiul îl vinde cu 1800 transformat în cherestea. Zadarnice au fost stăruinţele unui grup de Români care au vrut să le exploateze în spirit cooperatist, cu participarea statului, a B.N.R., a unor financiari români şi al ţăranilor din jur). Acest consorţiu cu numele „Bradul Carpatin” este camuflarea vechii soc. „Bradul Bucovinei”, alungaţi de Visarion Puiu. Pădurile date de stat societăţii „Letea” se exploatează prin Evreul Nuhăm Weismann – omul politicienilor locali. Din ocolul silvic „Văratic” se înfruptă şi văduva Matilda Herşcu Ţapu 2). Pădurile din Negreştii Vasluiului intrau în fief-ul baronului Şimsensohn, alături de el lucra alt baron din Tuda, mai departe altul[591]). Crimele din masivele Neamţului sunt grele, apăsătoare – ca păcatul paricid. Iată, câţiva Evrei, cartelaţi, cum curăţă islazurile comunelor Dobrei, Crăcăuani şi Băltăţeşti de brazi mai tineri – peste 210.000 viitori buşteni – ca să-i speculeze de sărbătorile Crăciunului[592]). Evreii din P. Neamţ, Mereurea-Ciuc, Tulgheş şi Tg. Mureş au distrus – prin cereri fictive – frumoasele masive de molid din bazinul superior al Bistricioarei şi Neagra-Broşteni în valoare de 10.000 ha.[593]). Societăţile evreieşti „Valea Trotuşului” „Goetz”, „Foresta” şi „Valea Fiadului” au acaparat munţii seculari „Geamăna” – Valea Asăului este toată în mâini străine6). Şi pădurile Vrâncenilor se prăbuşesc sub securea jidovească – soc. „Ardeleana”, una din cele mai mari întreprinderi atât din judeţ cât şi din ţară, dispunând de un tren industrial, cu sediul la Comândău, lângă piscul Laur, înalt de 1272 m., îşi întinde operaţiile între judeţele Putna, Buzău şi Trei Scaune7). Pădurile Vrancei – toate ale obştiilor – stau sub stăpânirea soc. „Năruja” şi a consorţiului baronilor fraţii

---

5911) Por. Vremii, 8 Oct. 1937. 2) Ibid – 28 °ct- *937. M- p- Florescu ; Pădurile

592 Universul din 27 Sept. 1937. 6) Por* Vremii, 14 Nov. 1937- 7) por. Vremii. 8) Ibid,

593d in 4 Aug. 1938. 9) Ideea Naţională din 9 Martie, 1935*

Groedel, sub numele soc. „Surpeif”, iar locuitorii care şi-au vândut pădurile se duc, departe departe, ca să-şi găsească de lucru8). În toţi munţii Carpaţi ai Moldovei şi Munteniei, în Bucovina şi în zona frontierei de vest, cele mai multe masive păduroase sunt exploatate numai de societăţi evreieşti. Masivele păduroase din munţii Buzăului sunt distruse fără cruţare de colonia evreiască constituită în soc. „Goetz”, pe câtă vreme cele câteva cooperative de munteni s-au prăbuşit neputând achita taxele exagerate pe linia ferată a societăţii). Valea Prahovei, tot pe stânga, către Predeal, devastată, de la 1 şi chiar 2 metri, nu de la rădăcină, spune inginerul M. Florescu.

În Muntenia şi Oltenia, lucrurile se petrec la fel. Soc. „Lomaş” a monopolizat, se pare, tot lemnul de stejar din România. În faţa acesteia, nicio întreprindere românească, individuală sau socială, nu poate rezista. Toate licitaţiile sunt ale ei, oricaii ar fi ofertele concurenţilor şi lucrează cu soc. „Celuloza”, amândouă constituite în consorţiu. Aceiaşi societate dictează şi peste munţi. Ha a luat cu japca pădurile din comuna Vad-Făgăraş şi mai are fabrici la Homorod şi în alte localităţi. O altă întreprindere mare este „C irpatina” – blestemul pădurilor oltene. Toată jalea din munţii Parângului este opera acestei vaste întreprinderi. În Banat, lucrurile se prezintă la fel – pădurile composesorale sunt luate pe preţuri de nimica[594595]).

Trecem în Ardeal. În munţii Sibiului, jaful este organizat de o proaspătă dar mare întreprindere „Mersing şi Lessel”, în întregime evreiască, cu sediul la Viena, care înregistrează câştiguri fabuloase ce trec peste noapte

---

594 Por. Vremii din 7 Sept. 1937. InK- P- Florescu relatează că Evreul paşaportar Sady Schieber a luat societatea din 6 Iulie 1937, de 410 ha molift tânăr al moşnenilor câmpulungeni din mâinile Cop. ..Frăţia” care a oferit preţul dcel mai mare de 17.500.000.

595p ărată în condiţii oneroase de soc, ..Titan, Nădrag. Călan”. 3) Univ. 16 Martie 1939.

graniţa, iar Românii îndeplinesc cele mai grele munci. Fabricile româneşti, în număr de 3 – 4, înfloritoare înainte de apariţia acestei societăţi, au ajuns la ruină, fiindcă ele nu pot ajunge, niciodată, înaintea vreunci licitaţii de păduri sau stoc de stejari tăiaţi *).

Ţinutul păduros al Moţilor a căzut sub stăpânirea şi sub securea a numeroase exploatări evreieşti, ca „Bihoreana", „Samuel Grunstein şi Fiul", „Adalbert", s. a. „Oradea". Loturi destinate a fi exploatate în regie de Moţi au fost acaparate în condiţii misterioase de „Bihoreana*). Toate pădurile din Câmpeni, cu cea mai întinsă suprafaţă de păduri dinntunţii Apuseni, erau exploatate de mărunţi oameni politici în asociaţie cu Evreii. Soc, evreiască „Arboreea" din Valea Jerii, condusă de Knobler, care face toate exploatările în aceşti munţi, a pus mâna pe pădurea Brăneşti, jaf organizat după aceleaşi metode, cu petiţii fictive ale locuitorilor, cărora, în 1936, li s-a acordat 20.000 m^3. Un Evreu Nusbau are depozite de cherestea în gările principale ale acestor munţi[596]). Aici, aceşti munţi, au operat, ca... în codru, şi alţi gangsteri ai pădurilor: Tischler, care a vrut să scape de expropriere 5.000 jugăre pădure şi procesul a durat 15 ani până în 1938, când s-a dat câştig de cauză Moţilor; Bürger, tovarăşul acestuia 6); Giôiel, căruia i s-a lăsat, după 1919, 27.000 jugăre şi, de aici, după ce a devastat, a trecut în Maramureş, a descins în Săcuime şi s-a oprit, în virtutea obişnuinţei, tocmai în Oltenia, etc.). Munţii falnici din Maramureş şi Ţara Moţilor, din Năsăud, Săcuime şi Făgăraş au fost cumpăraţi pe preţ de faliment şi au devenit râpe nisipoase. Toate societăţile internaţionale care, de la 1887, au început să-şi dispute cele mai frumoase masive de râşinoase, au transformat în cimitire bazinele Lotru, Putna, Buzău, Tarcău, Bistriţa, Mureş, Olt[597]), etc., reducând la sapă de lemn zeci de mii

596 Ibid 9 Dec. 1937. 5) Ibid. ibid. 6) Por. Vremii din 21 Sept. 1937-
597 Romănia din io Aug. 1938. 2) Curentul din 39 Sept. 1937? 3) Univ.

de răzeşi şi moşneni, care şi-au vândut, între 1900/910, pădurile chiar cu 0, 26 lei m. c.[598]).

În Maramureş, există 149.617 ha teren împădurit, din care 75.612 păduri eonposesorale şi comunale. Comploturile evreieşti au pornit încă din 1877, ajutate de câteva cozi de topor şi, prin vicleşug şi camătă, prin alte înşelăciuni şi cârciume numeroase, pădurile au intrat în mâinile societăţilor evreieşti care exploatează crunt populaţia autohtonă. Până în jumătatea sec. XIX, străinii nu puteau să devină composesori. Dar, odată cu extinderea dispoziţiilor codului silvic român, a legii de reformă agrară şi a legii cooperaţiei, aceste conposesorate care întreţineau case, poduri, drumuri comunale, precum şi biserici şi şcoli româneşti, au fost luate de sub administraţia composesorilor şi încredinţate judecătorului rural – primul şi ultimul for de judecată – iar controlul administrativ dat Oficiului Naţional al Cooperaţiei. Alcătuite, altă dată, numai din Români, ele au fost expropriate în folosul comunelor, alcătuite, de acum înainte, din Români şi din minoritari, proaspăt pripăşiţi din Galiţia[599]). Şi, astfel, Evreii au ajuns stăpâni ai averilor „nobilare” şi „comp (sesorale”. Unul din gangsteri a fost Groedel şi alţii, organizaţi în bandă – Davidovici Moise, Strul şi Maier Polak, având, alături, firmele cointeresate: „Tisa” din Sighet, „Fried” din Vişeul de mijloc, – mereu, în frunte, cu Polak Strul din Dragomireştii de pe valea Izei comună înzestrată cu cei mai frumoşi munţi şi cu cele mai falnice păduri din împrejurimi şi cu pământ admirabil pentru grădini de pomi. Acelaşi „duh necurat al lui Polak

---

din 7 I^n. 1940. A se vedea ..Spivuirî din viaţa composesoratelor din Maramureş” de

598G avrilă Juga. 4) Dreptatea din 11 Nov. 1937: ţJniv. din 3 April 1935 Ş» Buna Vestire

5991) Curentul din 22 Iunie 1938 : Distrugerea pădurilor din Bucovina. 2) Neamul Românesc – Măicuţele lui Iuda. 3) Adunarea generală a soc. „Progresul silvic" din

Ştrul Pejălă” – cum îl numeşte un cronicar, – punea la cale, în 1937, o afacere de mari proporţii privind pădurile composesorale, dăruite, încă din 1365, de regele Ludovic Angevinul, celor patru fraţi români – nobili, viţă de voievod: Bale, Drag, Dragomir şi Ştefan, pentru vitejia arătată în luptele cu Tătarii. O altă metodă de-a face pe Români să-şi înstrăineze moşiile era şi propaganda de expatriere în America, în locurile rămase vacante sau hipotecate, rămânând ei stăpânii. Şi, astfel, Maramureşenii au pierdut 60 de munţi şi au rămas numai eu 2).

Nu departe de această oropsită provincie, un alt gangster Iacob Landwehr, străin din Kuty-Pclonia, stabilit în Vijniţa, centrul tuturer exploatatorilor străini, în dosul firmei Schela şi în asociaţie cul, een Scharf şi Moise Bürger, a exploatat, în 1937, 48.000 m^3. molift prima calitate, în localităţile Futila, Gura Futilei, Sergliie, Dihtineţ, Răstoace, etc., toate pe valea Ceremuşului, cu autorizaţie de numai 20.000 m^3.).

Făcurile, frumoasele păduri ale ţării, au fost, de la Unire încoace, obiectul tuturor tranzacţiilor electorale. Codrii Neamţului, cei din Bacău, Argeş, Muşcel, Tulcea, Vaslui, etc. au bătut recordul cu exproprierea p; ntru islazuri. Şi, astfel, se taie, se dărâmă, se pulverizează „codrul frate cu Românul”, codrii care au adăpostit viaţa naţională de pieire, aspectul cel mai pitoresc şi bogăţia cea mai de preţ a ţării – factor agricol, economic-industrial şi de apărare a hotarelor. Vătafii de la cooperative, ai sărăciei şi ignoranţei ţărăneşti, iau în seama lor pădurile – scrie N. Iorga – şi le trec imediat bandelor evreieşti de pustiire. Zilnic, pe acolo pe sus, sună barda, parcă ar lovi în trupul nostru însuşi *). Inginerul M. Manoilescu spunea că pădurile n-au suferit, în 18 secţie de năvăliri barbare, cât au suferit în 18 ani de vot universal. Iar prof. M. Drăcea, după ce constată că domeniul silvic s-a pulverizat, încheie conferinţa sa la soc. „Progresul silvic”, numind „pădurea cetatea cea mai sfântă a neamului românesc”:). Publicistul

A. Maniu numeşte pe Evrei „ucigaşii muntelui” 4).

Dar nu numai bradul şi molidul au format obiectul de distrugere *). Nucii – lemnul de aur cafeniu – au început a fi doborâţi şi ei, din fiecare livadă, din curtea fiecărui ţăran şi exportat în ţări străine. Istoria distrugerii stejarului este şi ea tragică. A început a fi doborât încă din 1829, când aveau căutare cerealele şi se defrişau câmpiile; odată cu legea agrară din 1864 când s-a început defrişarea dealurilor şi cu aceea de după războiu’ când s-au sacrificat peste 1 mii, ha de pădure de stejar, ba şi multora s-a dat foc; după care vin nevoile industriei şi a pavării străzilor, îndiguirea gurilor Dunării, nevoile trupelor de ocupaţie, ca şi nevoia absurdă pentru lemne de foc, crizele din 1899 şi 1901, alte lovituri date acestor păduri atât de preţioase e).

Indiferenţa guvernelor privind această mare problemă naţională, rapacitatea agenţilor politicianişti şi setea barbară de câştig a Evreilor a dus la distrugerea celei mai frumoase bogăţii a ţării. De la 1918 încoace, s-au expropriat, precum am mai spus, 14.000.000 ha; în 1933, s-au exportat 1.506.219 m^3., iar în 1936 – 2 mii. m^3., peste posibilităţile noastre de export 7).

În legătură strânsă cu dezvoltarea industriei lemnului, stă şi dezvoltarea fabricilor de hârtie.[600]

Astăzi, există 15 unităţi, cu un capital şi investiţii de circa 3456000.000 lei cu o forţă motrică de 35120 lip. Intervenind, în 1940, cartelarea, s-a înregistrat, repede, o majorare a producţiei. În 1930, s-a constituit Oficiul de vânzare, atingând, în 1940, o vânzare de 67.000 tone în valoare de 1300 mii, lei.

5. Industria petrolului.

Această industrie merge dezvoltându-se în ritm gigantic şi, odată cu năvala capitalurilor din afară şi participarea celor dinăuntru, exploatarea se face în mod

---

600 lume, 1937. 4) Universul. 5) Ibid. 6) Ibid, i April, 1937 – Dispariţia stejarului în România. 7) Vezi Curentul din 30 Sept. 1937 9* Univ. din 14 Nov. 1937.

barbar, mergând până la secătuirea zăcămintelor de aur negru. Din cauza dezvoltării rapace, unele societăţi care nu puteau desface păcura o aruncau în şanţ şi îi dau foc, cum s-a întâmplat cu minunatele şantiere ale Bucşanilor. Ca şi cu pădurile, tot aşa şi cu izvoarele de petrol – o exploatare sălbatică, urmând lozinca de distrugere: „Mai mult! Cât mai mult \[601] Iată câteva date. În 1926 sau extras 3.250.000 tone; în 1928, 4.270.000; în 1930 – 5740.000; în 1932» – 7.350.000; iar între 1934/36 – exact 8.430.319 tone, adică circa

850.000 vagoane. Dar să vedem reversul chestiunii. De la această dată, începe scăderea debitului, adică sărăcirea izvoarelor. În 1937, avem o producţie de 7.289.015 tone; în 1938 – 6.168.809; iar în 1939 – 5.962.321 tone, adică o scădere, în trei ani, de 5.850.812 tone sau, în medie anuală, circa 2 mil, tone – după datele cele mai serioase *).

Petrolul – spune prof. ing. M. Manoilescu – ne-a adus în ţaţă o pătură de străini impertinenţi şi nerespectuoşi pentru legile acestéi ţări şi tot el ne-a făcut să ne vindem independenţa economică pe un blid de linte consumat în mai puţin de o generaţie *). Şi această btjăţie parte risipită pe şantiere, parte era vândută pe nimica peste graniţă, iar societăţile se plângeau că fac sacrificii mari, ostenindu-se să – desfacă petrolul nostru în străinătăţii3).

Imediat după război – când, în cursul acestuia, s-a dovedit cu prisosinţă marea importanţă economică şi militară a acestui factor – capitalurile străine s-au înmulţit în mare măsură: la cele 23 societăţi anonime existând până în 1918, 89 noi societăţi au luat fiinţă până în 31 Dec. 1930. Acestea, repartizate în şapte categorii, s-au soldat la 31 Dec. 1929, cu un capital de 13.062.804.000 şi cu

---

6011) Alex. Alimănişterımi în comunicarea din iq Ian. 1937 în Comorii şi Ing. Al. Teodorcnim – ■ Exploatările petrolifere în Vniv. din 10 Iunie. 1937- 2) Itlcva de Plun economic naţional. 3) Ing. Al. Teodorcatiu. art. cit.

investiţii de

22.972.239.000. La acest capital şi la aceste investiţii, Românii –» nu Românii etnici, bine înţeles, ci capitalul românesc indiferent de origina lui etnică – iau parte cu 19, 40% din capitalul societăţilor anonime constituite în ţară, raportat şi la creditul furnizat de grupele ce le finanţează şi la rezervele de tot felul 2).

O mulţime de societăţi activând în ţară se găsesc sub controlul societăţilor cu capital străin – aşa avem: 17 societăţi sub controlul societăţilor constituite cu capital în lire sterline, 10 din ele constituite după războiu'; 15 cu capital în franci francezi – 12 constituite după războiu'; 9 sub controlul societăţilor cu capital în franci belgieni, cu 5 după războiu'; 2 sub controlul societăţilor cu capital în fiorini olandezi şi l cu capital în dolari – Standard Oil Cu. of New Jersey, care controlează soc. „Româno-Americanã[602] [603]– 2).

Nu cunoaştem cu precizie capacitatea capitalului evreiesc băgat în aceste întreprinderi de exploatare şi speculare a marilor bogăţii petrolifere. Cunoaştem, însă, două lucruri: întâiu, că toată finanţa internaţională este sub controlul celei iudaice care a pătruns adânc la noi în toate sectoarele şi, încă ceva, anume că metoda de exploatare a acestor bogăţii până la completa secătuire a puterilor noastre producătoare este o metodă pur iudaică. Nu putem tăgădui capitalului străin cinstit contribuţia lui la ridicarea economică a ţării noastre într-o anumită perioadă a evoluţiei noastre ca stat. Un capital străin este dorit când se încadrează în interesele economiei noastre

---

6021) Mih. Plzanty – - Le pétrole en Roumanie. 164 urm. Cele 7 categorii sunt:

603 4 societăţi de producţie şi rafinărie, 13 de rafinat, 49 dé producţie, foraj şi redevenţe, 9 de foraj, 16 de comercializare, 9 redevcnţiare, 3 diverse – la care adaogă 38 in neacţivitate, cu un capital de 260. 332.000, şi cu investiţii de 374.801.000. 2) Ibld, ibid. .3) Vezi izvoarele citate.

naţionale – cum spunea la Cameră Al. Alimăneşteanu sau cum ar zice prof. Ing. M. Manoileşcu, după care industria adevărată are un sens constructiv şi că tot cea ce clădeşte în ea rămâne pentru generaţiile viitoare şi reprezintă un folos permanent pe seama ţării 8). Ceea ce la noi n-a fost cazul nici cu bogăţia petrolului, nici cu marile avuţii forestiere. Orice factor de natură economică sau spirituală care nu se încadrează în sfera mirilor interese ale naţiunii este un factor primejdios, fiindcă iese în afara sferei şi conţinutului ideii de activitate în serviciul colectivităţii.

Dar rapacitatea ce a caracterizat capitalul străin a fost promovată şi de lipsa de grijă şi de complicitate a factorilor politici care îngăduiau o asemenea secătuire sălbatică, ba erau în stare să concesioneze sau să cedeze capitalului străin toată zestrea cu care ne-a binecuvântat Dumnezeu. Statul şi-a dat tot avutul şi frumosul venit rezultat din redevenţe ca să se creeze soc, evreiască „Redevenţa” – una din marile fortăreţe iudaice, cum o numea istoricul N. Iorga sau din cele 50.000 ha, ale statului, acesta a dat societăţilor române mai puţin ca 10.000 ha, iar celor străine peste 40.000 ha din cele mai bune şi bine cunoscute.

Cât de înfloritoare este situaţia în industria petrolului patronată şi controlată de capitalul străin – în specie, ca origine şi metodă de lucru şi atitudine, evreiesc – se vede din situaţia financiară a 29 societăţi de petrol, după bilanţul încheiat în ziua de 31 Bec. 1930. Anume: 22 societăţi au realizat beneficii în sumă de 1.012.175.246 lei şi 7 sau soldat cu o pierdere de 120.249.801[604]). Dar prof. Pompiliu Nicolau de la şcoala politehnică din Timişoara nu este de acord cu această suină realizată co beneficii ale industriei petrolului., ci, socotind numai cele 4 milioane de tone petrolifere bune de export numai cu 25 lire sterline

---

604A I. GregoHan – „Statul gospodar" In Univ. 10.2.1937. 3) Industria metalurgică. In

tona, ne dă 100.000.000 îşi., din care, scăzând pentru producere şi prelucrare circa 20 mii, îşi. Şi înmulţite cu 500 lei – era vorba de 1936 – după cursul oficial, se realizează ca beneficiu net al petrolului românesc formidabila sumă de 40 miliarde lei *). Aproape de două ori bugetul ţării – spune comentatorul. Ne oprim aci.

6. Industria metalurgică.

În Vechiul Regat – după cum am mai spus-o – nu se putea dezvolta o industrie a metalurgiei şi siderurgiei, fiindcă nu dispuneam tocmai de elementul de bază – industria fierului şi a oţelului care, şi aceasta, îşi are condiţionată existenţa în minereurile de fier şi de cărbuni. Numai cu alipirea noilor provincii, s-a putut aşeza, organic şi integral, o industrie de aşa mare importanţă pentru dezvoltarea ţării noastre. Ne vom servi, în cele ce urmează, de câteva date împrumutate din studiul inginerului C. Orghidan[605]).

În preajma războiului, industria noastră metalurgică îşi alimenta furnalele numai prin import şi numărul marilor întreprinderi se ridica în 1914, de-abia la 84, dintre care 52 erau ateliere mecanice şi turnătorii din fier şi alte metale, restul diverse, acţionate de o forţă motrică de 9578 hp., cu un capital investit de 30.968.350 lei aur şi cu o valoare a producţiei de 42.573.703[606]). Chiar cu aceste puţine întreprinderi, România mică a reuşit, în timp de război, să-şi satisfacă o parte din nevoile înarmării. Odată cu întregirea hotarelor, noile provincii vin cu o mare contribuţie la dezvoltarea industriei siderurgice, utilată cu instalaţiunile necesare pentru fabricarea fontei şi a oţelului şi totul intră în perioada refacerii, când unele întreprinderi se repun în funcţiune, altele noi se creează cu capital românesc, în vederea refacerii materialului

---

605B ncicl. României, vol. III, p. 831. a) Ibid, ibid – ii din cele 84 erau fabrici de sârmă

606ş i cule, 9 de mobile şi sobe, 11 de tinichigeric şi ambalaje metalice şi 1 diverse.

rulant pe căile ferate. În această perioadă, accentul se pune totm îi ni lit pe marea întreprindere, pe unitatea de produc ţi une de mari dimensiuni, în cadrul căreia raţionalizarea muncii şi a producţiei este mai uşor de realizat.

Cel mai mare număr de întreprinderi metalurgice a fost înregistrat în 1924 cu 557 unităţi – este vorba de marile unităţi, cu 20 lucrători permanent ocupaţi sau cu cel puţin 5 hp. În 1937, numărul lor se reduce la 356, cu investiţii de circa 8 mici., cu o forţă motrică de 148.816 hp „cu un număr de 49.359 lucrători şi cu o valoare a producţiei de peste 10% mici. Caracteristic faţă de 1924 este faptul că şi numărul întreprinderilor şi acela al personalului scade, producţia însă, creşte în aşa grad că este capabilă să satisfacă nevoile interne – nu în mod integral şi acelea ale înarmării.

Considerând întreprinderile metalurgice în totalitatea lor, de la cele mai mici unităţi până la uzinele care ocupă anual câteva mii de lucrători, vom avea, pe anul 1930, 22.724 dintre care: 22.081 individuale 176 societăţi în nume colectiv, 144 anonime, 3 cooperative, 93 întreprinderi de stat, judeţ sau comună şi 237 alte forme şi nedeclarate[607]). După câţiva ani, în 1938, numărul societăţilor anonime în această branşă scade la 107, cu un capital de circa 5 mici.[608]). Din aceste 22.734 întreprinderi de tot felul, numai 6485 aveau o vechime dinainte du 1914; 1323 înfiinţate între 1914 – 1919; 13.198 între 1910/930 – acestea reprezentând nu mai puţin ca 63 % din totalul întreprinderilor – rămânând numai 1728 de unităţi cu data înfiinţării nedeclarată */.

Industria naţională a luat o dezvoltare din ce în ce crescândă şi a înregistrat, în 1936, o producţie de circa 50

---

607 St. cit. şi Anuarul statistic al României, pe 1939 şi 1940. 2) Statistica sof,

608O rghidan, st. cit.

mici, lei – procentul cel mai urcat înregistrându-l industria metalurgică în domeniul căreia valoarea producţiei – în o perioadă de cinci ani – a sporit cu 42% sau, în cifre absolute, cu 6173 milioane, după care vine industria textilă cu un spor de 125 % sau cu 3663 milioane. Progresele realizate de industria naţională sub toate raporturile, îndreptăţea TJ. G.I.R. să declare, în adunarea generală din 1937, că ea a ajuns în stare de maturitate şi că numai un regim bine chibzuit o poate promova pe aceiaşi cale, nemaisimţindu-se nevoie de încurajarea în sensul legilor din 1887 şi 19124). Factorii care au ajutat dezvoltarea industriei metalurgice – spune C. Orghidan – au fost măsurile protecţioniste, regimul de import şi, mai cu deosebire, conjunctura din ultimii ani constând în masive furnituri de stat şi în necesitatea celorlalte industrii de a se înzestra cu toate mijloacele şi uneltele de dezvoltare 6).

În sectorul industriei metalurgice, industria grea a preocupat cercurile conducătoare în cel mai înalt grad şi, ca urmare, aceasta a înregistrat cea mai mare dezvoltare. Întreprinderile producătoare de fier care alimentează toată industria sunt aproape toate aşezate în Transilvania de a. – est şi în Banat: Reşiţa, Titan Nădrag Calan, Hunedoara şi Vlahiţa, cele două dintâi fiind integrate vertical – având alături minele care le alimentează[609]).

În fruntea acestei industrii, se pune Reşiţa, după care vine a doua ca importanţă „Soe. Titan Nădrag Calan”. Prima se caracterizează prin un capital social de lei 875 mii., investiţiuni de 2571 mii., 16.000 lucrători şi o producţie, în 1937, de 2153 mii., cu fabricaţii de oţel şi fontă şi, printre altele, de vagoane, locomotive, etc. A doua cu mine la Teliuc şi oţelării la Ferdinand, uzine la Titan-Galaţi şi la Nădrag, cu o producţie de peste 1 mici, lei. La acestea, se adaugă „Uzinele statului din Hunedoara” şi fabricile de avioane: I.A.R.

---

609 C. Orgliidun, st. cit.

— Braşov, cu ultimele perfecţionări, şi, adesea, după brevete româneşti; S.E.T. şi Icar.

Alte mari întreprinderi: Soc, sârmei din Cluj din 1920 cu instalaţii de laminare în uzinele din Câmpia Turzii; întreprinderile dunărene; „David Goldstein & Fii” din 1931, cu capital şi investiţii de cca. 200 mii. Industria fierului – Bucureşti, uzinele de metale: „Metrom” şi „Farola” – Braşov şi „Laromet” – Bucureşti. Încă câteva uzine şi fabrici de armament şi alte articole metalice: Soc. „Astra” (din Astra-Arad, Unio-Satu Mare şi Romloc-Braşov); „Copşa Mică-Cugir” încă din 1926, cu o puternică participare a statului; marile ateliere de la Ploieşti ale soc. „Concordia” – după care urmează „Lemaître”, E. Wolf, D. Voi na, E. Costinescu, Rimma şi soc. Franco-română, toate utilate pentru înzestrarea armatei.

Pe acelaşi picior cu Reşiţa – în plus, caracteristici specifice – stau întreprinderile Malaxa, cu instalaţii ultramoderne în Bucureşti şi la Tohanul Vechi – Braşov, pentru prelucrarea şi încărcarea proiectilelor şi cu construcţii de locomotive, automotoare şi motoare Diesel de 150 – 320 hp. Concepţie şi creaţie exclusivă a geniului pământean „această industrie poate face mândria oricărei ţări cu cele mai vechi şi reputate tradiţii industriale, ca putere şi calitate de producţie şi ca disciplină a activităţii.

După toate acestea, urmează şantiere pentru construcţii navale, uzine şi fabrici nenumărate pentru fabricarea de maşini de morărit şi de uleiuri, maşini pentru industria pielăriei, cea electrotehnică şi textilă, construcţii metalice şi cazangerie, unelte agricole, tuburi de fontă şi de fier laminat; turnătorii de fontă, de litere, de metale şi de clopote; vagoane, vagonete şi trucuri, sobe şi maşini de gătit; motoare, turbine şi maşini diverse; lăcătuşerii de binale şi de artă; instrumente şi aparate medicale; intru mente muzicale; articole de menaj şi tacâmuri; aparate şi unelte de sondaje, caroserii şi montaje; arcuri şi osii, aparate de cântărit, bijuterii, etc. «y

Dacă industria metalurgică a căpătat, de la unire încoace, o dezvoltare extraordinară ca investiţii de capitaluri şi capacitate de producţie, ea se prezintă în culori sumbre pentru elementul autohton, sub aspectul participării acestuia la activitatea capitalurilor investite şi la beneficii. În această ramură de producţie care a realizat câştiguri fabuloase, din aproape iooo ingineri, 50 % sunt Români şi 50 % străini – în categoria acestora intrând toţi zurpatorii titlului de inginer, în proporţie îngrijorătoare. La întreprinderea „Reşiţa" sunt 681 angajaţi, din care numai 190 Români, restul de 491 minoritari şi străini, iar din efectivul de circa 20.000 muncitori, 50 % Români, folosiţi la munca brută şi prost plătită[610]).

Răsfoind, cu răbdare, Indicatorul industriei, constatăm – cu emoţie şi îngrijorare – cum se înşiră 600 întreprinderi, dintre care de-abia 41 după rezonanţa fonetică româneşti şi 52 nemţeşti – toate celelalte, sute şi

---

610 Naţionalizarea „Reşiţei" s-a încercat încă din 1921, dar a eşuat din canza aviditătilor politice şi guvernul a căzut. Prin legea naţionalizării din 1923, s-a constituit U. D. R. în compunerea ei intrând grupul Steeg cu întreg patrimoniul, recunoscându-i-se în noua societate o cotă aparte de acţiuni de 40%, restul dat în subscripţie publică românească şi s-a ajuns la transacţia ca organele vechi să rămână, iar cele noui româneşti : 4 membri numiţi de guvern, ca director general C. Orghidan. Cu timpul, intră grupul englez Wickers care a ajutat la instalarea marii centrale electrice delà Anina, mărindu-se capitalul şi cumpărând un pachet de acţiuni. In 1927, liberalii au impus plecarea lui Veith – spirit străin şi om de afaceri şi înlocuirea lui cu ing. C. Buşilă care a condus-o până în 1930. In acest an. apare Auschmtt ca reprezentant al celor două grupuri Steeg şi Wickers care guverna adunările generale fiindcă formau o minoritate compactă, deşi nu trecea de 30%. Prin 1931. apare şi Malaxa, alături de Auschnitt. Acesta este susţinut de întreaga finanţă străină şi a dispus de toate prerogativele până când şi-a încheiat cariera în 1938. Prin 1935 – 36, când începe campania de armament, s-a dat un pachet de acţiuni şi soc. Sborovka – aşa că cele 3 societăţi străine stăpânesc 40% din acţiuni, iar 60% trebuiau să treacă în mâini româneşti. După luarea Austriei şi Cehoslovaciei, Nemţii au devenit stăpâni pe Steeg şi Sborovka, Auschnitt rămânând până la îndepărtare împuternicitul lor. 2) Alte câteva firme : Macarescu et Necula, -

sute, cu rezonanţă semtică sau evreo-maghiară şi peste 530 societăţi anonime sau în nume colectiv caii înglobează la un loc mai multe mici, capitaluri şi zeci de mii de lucrători. Printre marile întreprinderi româneşti – Leonida & Co., Emil Costinescu.

D. Voina şi alte câteva de mâna a doua[611]), la toate acestea industriile C.F.R., S.T.B., şantierele navale ale statului, etc.

Cam toată această industrie este patronată şi controlată de străini şi de Evrei. În fruntea acestora, sta Max Ausehnitt – fiul unui negustor de fierărie din Galaţi. El se bucura de tarife vamale, de preţuri maximale, de permise de export, de faimoasele contingentări şi de masivele comenzi şi furnituri către stat. Acest Ausehnitt dicta activitatea Reşiţci şi a soc. „Titan Nădrag Calan" – unde avea ca directori pe Filip Alter, I. Abramovici şi Bercu Puterea –; el dicta preţurile înăuntrul ţării, scumpirea sau eftenirea – scutirile de taxe vamale şi de taxă ad-valorem la materiile utilizate la fabricarea produselor de fier, cum şi la semifabricatele de fier importate. Tot el a organizat desfacerea produselor de fier – a sârmei de fier şi de cupru, prin societăţile de vânzare – „Socomet", Industria sârmei" şi „Cuprum" – mandatarele celor 30 cartele ale industriei metalurgice. El era Regele fierului – cum îl numea prof. G. Cuza, stăpân atotputernic care câştiga milioane pe zi – simbolul dominaţiei tainice asupra tuturor partidelor politice, pe câtă vreme societatea ce o patrona realiza beneficii infime. Alţi magnaţi ai fierului, ai tablei de învelit, ai cuielor, etc., erau şi sunt tot Evreii şi străinii. Şi atunci, tot Românul se putea şi se poate întreba îngrijorat:

611B ucureşti, A Stoica – Braşov. C. Mihăilescu, Nicolescu G. & Atanasiu P., Ing. Po- pescu Victor, Chercea Nedelcu, O. Voi cu, Ing. Brătăşanu, Fondul bisericesc ortodox român din Bucovina, V. Andreescu – Bacău, D. Mazăre – Ploeşti, Bart. Bandnr – Cărei i Mari, B. Chiri ac – Focşani, Bărănescu – Hunedoara, I#. Horga – Iaşi, I. Mihail – Bucureşti, D. Dorojan – Iaşi, D. Bărbulescu – Galaţi, A. Ionescu – Buc.

– Cui a folosit industria naţională a fierului?[612]).

7. Industria sticlăriei şi a ceramicei.

Această industrie cunoscută din vremuri vechi chiar la noi – cea mii veche fabrică a fost în 1727 la Belin, jud. Bihor – ia o mare dezvoltare imediat după alipirea provinciilor. Dacă până în 1907 aveam, în Vechiul Regat, vreo 10 fabrici – dintre care una de oglinzi la Focşani, în 1919, industria aceasta numără 16 întreprinderi, iar în 1937, atinge numărul de 39 fabrici, dintre care – 19 în Vechiul Regat, 13 în Transilvania, 3 în Banat, 2 în Bucovina şi 2 în Basarabia. Între 1919 şi 1937, au luat fiinţă marile fabrici: în 1921, avem prima fabrică de sticlă cu gaz metan la Mediaş – cea mai mare – cu un capital de 100 mii; în 1922, alta la Turda; în 1923 „Vitrometan" la Mediaş; în 1926, la Diciosânmartin şi, în 1929, alta lângă aceiaşi localitate – însumând, laolaltă aceste patru, un capital de circa 140 milioane ler. În total, sunt 18 fabrici de sticlă turnată şi presată şi de geamuri şi 21 fabrici de oglinzi: 5 în Bucureşti, 4 la Iaşi; câte una la Chişinău, Cernăuţi, Cluj, Braşov, Arad, Sibiu şi Craiova, 2 la Timişoara şi 3 la Oradea[613]).

După cele înregistrate în Indicatorul industriei, avem, în 1938, 10 întreprinderi de sticlă suflată şi geamuri constituite în societăţi av, mâine» 2 în.com Audit A» una singură cooperativă la Avrig-Făgăniş, două individuale romaneşti la Ploieşti şi două streine. Singură fabrica de sticlărie, geamuri şi becuri „Putna" a lui Fischer Friedrich însumează. 20.442.000 investiţii şi 502 lucrători; iar cele tivi soc, anonime; „Ardeleana", „Mediaş" şi „Vitrometan" circa 340 mii. Şi 2000 lucru Xtori.

Fabricile de oglinzi şi aparate diverse sunt în număr de 20 – dintre coxi 3 constituite în societăţi şi 17

---

612 Ziarele din Sept. 1937 : Din declaraţiile lui G. Cuza la S.-Mare şi ale lui C. Angelescu la casa de sfat a Frontului românesc. 2) Radu Ţ&ruşanu – Industria

613s ticlei în Encicl. României, v. III.

individuale. Dintre acestea, par a fi evreieşti 12, dintre care 4 la Iaşi, două sunt româneşti şi patru la alte naţionalităţi. Fabricile de porţelan, de faianţă şi de teracotă suut în număr de 39 – 110 din ele constituite în societăţi anonime şi în comandită, iar din cele individuale probabile ti evreieşti, 12 romaneşti, una a C.F.R. şi restul la alte naţionalităţi.

Industria olăriei fine, a faianţei şi porţelanului, este abia la începutul ei. Meşteşugul fabricării porţelanului s-a introdus în Transilvania îndată după Unire, iar acela al faianţei de-abia în 1935 x). Aici, sunt două mari fabrici – „Iris" din Cluj, cu articole de menaj, electrotehnice şi farmaceutice din porţelan, pe lângă sobe de teracotă, cărămizi şi pământ refractar şi a doua „Manufactura naţională de porţelan din Turda", şi trei fabrici de faianţă: Glück Benjamin din Sălaj, uzinele ceramice – Ploieşti şi alta la Cristian din Braşov1). Olăria de lut este, astăzi, înfloritoare în Ardeal, cu 5 mari întreprinderi, dintre care două fabrică mecanic ghivecele, ca „Faraudo" Bucureşti şi H. Reimer din Codlea, iar alta a fraţilor Tompa din Turda's).

Fabricile de cărămizi şi ţigle sunt nenumărate. Ele ating – din cele declarate – 137, dintre care: 48 sunt societăţi anonime şi G în nume colectiv, iar individuale: 29 româneşti, 52 ale altor naţionalităţi şi 3 ale instituţiilor publice. Marile fabrici româneşti sunt, Bazilescu, Similească, Surugiu, Miliăescu, Dumitrescu că Angliei, Eremia şi lhag, idiru & Grigoriu, Koşca & Co., etc. Fabricarea cimentului este exploatată de 9 societăţi anonime – la acestea se adaugă întreprinderea Prinţul Bibescu, iar produsele de ciment de Q societăţi anonime şi în nume colectiv şi de o întreprinderi individuale, printre care un Român. Alături de cele 12 întreprinderi care fabrică cărămizile şi pământul refractar, este şi fabiica ing.

C. Alimănescu & Co. din Gorj[614]). De asemenea, avem numai doi Români, alături de 12 întreprinderi exploatate de societăţi anonime şi particulari pentru fabricarea gipsului şi n ipsosului. Varul hidraulic îl fabrică 11 întreprinderi individuale şi 12 societăţi anonime, printre cavi suntint vvpriiulerilv lunii Coatinvsvu[615]). Axx-stv i» * întreprinderi încurajate nu angajat un capitul de peste 80 milioane şi nu prinlus, în 200.000 tone liulusiria ţărănească a valului din zona deluroasă v-tv singura curat românească. Rubricii YAliuiărvuxxu Vo. din Cumpxilxtug-Muşccl produce, imnul, 25.000 tone, în xi xxxxxlt ctx oricare alta1).

Ciuxvntul este fabricat ţie 11 falnici – una a soc, un a ingineri lot minimi „IVxinbovtţu-eu un capital ţie 1.200.000 lei aur, şi-a început activitatea de-ahiu în it>j p Ttmte – afară de Comarnic – constituite tu societăţi anonime. Capitalul It>r atinge aproape iţo mlil, lei. 20, 30% din capacitatea producţiei este capital francez şi 27.30% este controlat A ţie capitalul belgian a).

8. – Industria, xtraeând a metalelor preţioase.

Această industrie a fost apreciată şi pusă în dezvoltare extraordinară încă de când Romanii au pus stăpânire pe Dacia – pentru a vAvei cucerire un factor de seamă ar fi fost şi această bogăţie. Noii stăpâni au adus minieri pricepuţi din multe ţinuturi ale imperiului, axai cu deosebire din Dalmaţia, iar prelucrarea se făcea încă de atunci vu şteampuri de lemn acţionate de apă. În Zlatim-Ampelum din munţii Apuseni, îşi avea reşedinţa procuratorul aururium care administra provincia, iar direcţia superioară tvcimică şi administrativă o exercita

614 Indicatorul industriei. Cele mai impoartnte fabrici de cărămizi refractare – in număr de 11 : 5 in Vechiul Regat şi 6 in prox-inciile alipite – sunt : Fnbr. Uzine Reşiţa, HeplmUtos. Prima soc. Aleşd şi Turda. Bara Mose – Huniedonra, H. Kunz din Cristian şi Meeidi» şi H. Damudian – Constanţa.

615 Aurel R ivi nu, st. cit. 2) Ibid, ibid, 3) lb-d.. ib d.

procuratorul general eu reşedinţa în Alba-Iulia – Apulum. Regii din dinastia lui Arpad au adus colonişti saşi şi, prin întărirea bisvrieei catolice, cea mai mare parte din mine n ajuns proprietatea episcopatului romano-catolic din această cetate şi ca urmare sau produs aşa nemulţumiri, că, în 1277, a avut loc revoluţia minerilor din jurul Abrudului contra acestei episcopii.

În sec. XVIII, se dă dezvoltare şi minereurilor complexe de plumb, zinc şi cupru, când se construiesc, pentru o exploatare mai raţională, şi topitoarele de la Strâmba, Uodna Veche, Capnic şi Săcftrâinb. În 1773» Maria Teresia aprobă statutul minierilor şi instituie, la Zlatna, tribunalul minier.

Această industrie a luat o dezvoltare exi adevărat considerabilă, ceea ce rezultă din aceste date asupra producţiei: în 1834, producţia a fost de 851 kg; în 1877, de noc>; în IQ13 de 2781 kg; în 1Q$_2$Q, soc. „Mica” – condusă cu energie şi adâncă pricepere de inginerul Orgurtu – construieşte prima instalaţie de flotaţie a minereurilor sale aurifere de la Brad, urmată, în 11) 30, de instalaţia de la Uzinele Statului clin

Dealul Crucii. Şi, de acum, toate întreprinderile din ţară îşi modernizează instalaţiile de prelucrare, precum şi se precizează politica de încurajare de către stat şi B.N.R. Aşa că, în 1937, extragerea atinge un punct nemaicunoscut: 555 kg, aur fin şi 25.645 kg, argint fin – pe câtă vreme, în 1921, cantitatea de argint atingea cifra de numai 2872 kg.

Iată proporţia de participare la producţie a diferitelor întreprinderi pe anul 1937: Crupul „Mica” cu uzină de amalgamare şi flotaţie la Gura-Barza, cu capacitate de cca. 200.000 anual, a produs 55, 80% din producţie, Rimma 21, 90%, Soc. „Aurum” 6, 05%, Soc. „Franceză” 3, 10%, Asociaţia Albini 2, 0%, şi restul întreprinzătorilor 7, 08%. Cei doi mari producători de argint sunt „Phonix” cu 9534 kg, argint, Rimma cu 7430 kg. Şi diverşi cu 3832 kg.

Întreprinderile care se ocupă cu exploatarea zăcămintelor de aur sunt, precum am mai văzut: soc. „Mica” cu un capital social de 350 mii, lei şi cu participare de capital la afiliatele ei – Pyrit, Breaza Zlatna, Aur, Mines d-or de Stanija, Soc. Franceză de mine de aur din Transilvania şi cu regiuni de exploatare în Valea Morii, Brădişor şi Musariu; – R.I.M.M.A., care administrează şi exploatează: Regiunea Baia-Mare, regiunea Munţilor Apuseni şi Valea lui Stan – jud. Vâlcea; Soc. „Aurum” cu cap, de 20 mii, lei; „Albini”; „Industria Aurului”, capital 10 mii., soc. „Petroşani” care posedă Valea-Borcuţului din regiunea Baia-Mare şi un complex de concesiuni în regiunea Jereapău, la limita judeţelor Maramureş, Someş şi Satu-Mare; soc. „Topliţa-Măgura-Concordia” cu un grup de concesiuni în jud. Hunedoara, cu cap, de 10 mii şi, în sfârşit, micii producători, cu exploatări în mai multe centre din Munţii Apuseni şi în număr de 537 în Roşia Montana şi 108 în Bucium, care au produs, în 1938, 188 kg, aur.

Nu există date oficiale asupra investiţiilor în această mare industrie, totuşi, din datele întreprinderilor, ele ar atinge cifra de 1500 milioane şi nu există, de asemenea, date asupra participării etnice la capitalul angajat în această ramură de producţie. Din datele obţinute de la diferite întreprinderi, reiese că, în întreprinderile din munţii Apuseni, peste 90% din personal sunt Români, iar la cele din nord, circa 60% Români. După elementele publicate de Institutul central de statistică, totalul personalului întrebuinţat în aceste exploatări era, în 1936, de 10.202 persoane, din care 10.193 cetăţeni români şi 9 străini – 3 ingineri, 2 funcţionari de birou şi 4 maeştri. Intre aceştia 9, capitalul străin are un singur reprezentant[616]).

Este industria cea mai importantă care alimentează

---

616 Metalele preţioase de Eugenia Bădescu în Encicl. Rom., v. III, p. 705 une.

toate celelalte industrii şi, în număr de 270 fabrici şi uzine – dintre care 37 rafinării de petrol – ea numără un capital de 11383 milioane lei, găsindu-se, deci, în fruntea tuturor celorlalte: alimentară cu 10774 milioane, metalurgică cu 7940 mii. Şi cea textilă cu 6981 milioane. Cele mai multe investiţii sunt plasate în industria sodei, a carbidului şi a rafinăriilor de petrol. Dispune de o forţă motrică de 182.000 lip. – numai industria carbidului este pusă în mişcare într-o singură fabrică, de 35.500 hp, faţă de industria petrolului care dispune, toată, de 37.600 hp. Sub raportul capitalului şi al forţei motrice şi producţia industriei chimice se ridică la 14, 7 mici., faţă de aceea a industriei textile de 14, 2 mici., a celei metalurgice de 10, 5 mici. Şi a celei alimentare de 12, O mici. Şi, totuşi, importăm produse chimice în valoare de aproximativ zece ori mai mare decât exportăm, Germania deţinând 50%din importul acesta[617]).

Toate produsele chimice – luate după articole – sunt fabricate în 419 întreprinderi – mari şi mici, multe din ele repetate de mai multe ori, aşa cum sunt înşirate în Indicatorul industriei. Din acestea, 241 sunt constituite în societăţi anonime şi în comandită, 4 sunt ale statului şi instituţiilor publice, restul de 174 întreprinderi individuale, dintre care, numai 19 probabil româneşti, restul de 155 străine. Numai distileria de lemn de la Dărmăneşti este a lui Ştirbey. Toate celelalte sunt, în majoritate zdrobitoare, în mâini străine. În distileriile de ţiţei şi asfalt toate întreprinderile – cu excepţia uneia – sunt străine, 39 societăţi anonime şi în comandită şi alte 8 individuale; în industria sodei, a hypocloriţilor şi carbonaţilor – 4 întreprinderi; în sectorul fabricării amidonului şi glucozei, 12 societăţi şi alte 8 întreprinderi individuale, dintre care numai un singur Român; carbidul îl fabrică numai soc.

617 Em. A .Bratu – Industria chimică, Encicl. României, v. III. p. 1010 urm. J) Veri Indicatorul industriei.

Nitrogen de la Diciosânmartin; galalitul este monopolizat de 11 societăsi şi alte 19 întreprinderi individuale; în culori, lacuri, vopsele, cernele şi cremă de ghete – 40 societăţi, 37 străini şi de-abia 3 Români; distileria cărbunilor o au în monopol 6 societăţi; fabricarea săpunului şi a lumânărilor 19 societăţi şi 31 întreprinderi individuale; fabricarea gazelor 19 societăţi, 5 Români şi alţi şase; soda şi clorul este monopolul a 3 mari societăţi – Solvay şi Vioara şi al unei întreprinderi particulare; încălţămintea de cauciuc este acaparată de 6 societăţi şi 1 Evreu; în ultimul timp, sau înfiinţat două fabrici, la Braşov şi la Banloc etc *).

Industria parfumeriei şi a cosmeticelor este, iarăşi, în mâini străine. Iată câteva, care, toate, sunt evreieşti: Legrain, Bouchait, Lubain, Cot y.

Ravel, Puvet, Parfram, etc. l-abrica de esenţe Ciocanul", de asemenea evreiască, consuma anual 100.000 litri alcool, după care câştigă, nici mai mult nici mai puţin 35.000.000 lei. Şi industria articolelor farmaceutice urmează acel aş destin. 11 societăţi anonime şi 8 firme individuale lucrează în această ramură. La aceste 19 firme, adăugăm numai 4 Romain – fără a lua în considerare cele zeci şi sute de laboratoare clandestine, meschine şi murdare, unde lucrătoarele românce, plătite mizerabil cu câteva zeci de lei pe zi, ca şi în laboratoarele de parfumuri, îşi macină sănătatea şi tinereţea în igrasie şi murdărie, în întuneric şi otrăvuri.

Industria încălţămintei de cauciuc este privilegiul Evreilor Bră» nişte anu, Fainsilber sau Bacliis. Întreprinderile „Mioara" sunt organizate şi conduse de paşaportarii Mindlin, Nord Samuel y şi alţii – sunt un ghetto, spune un cronicar, unde lucrători şi lucrătoare, veniţi de la ţară, îşi varsă plămânii şi îşi secătuesc trufia şi vigoarea lor de acasă[618]).

---

618 Por. Vremii din 18 Nov. 1938 : ..Mioara". 2) Ibid; 20 Febr. 1938 :

La fabrica de acid sulfuric şi alte produse chimice de la Valea Călugărească – proprietatea soc. „Mărăşeşti”, director paşaportar de la Budapesta, ingineri, casier, contabili, plătiţi în mod regesc, toţi sunt Evrei şi Unguri; braţele muncii şi personalul inferior sunt Români*). Şi, ca aici, peste tot, în acele sute de fabrics care în proporţie de 90% sunt străine.

Industria electrică îşi are începuturile modeste în România veche încă de prin 1882, când au avut loc primele începuturi timide – ca, de altfel, şi în alte ţări. În 1889, îşi are începutul prima industrie indigenă a acumulatorilor pornită de soc. „Ace. Fabrik A.G. Berlin” urmată de fabrica Leon Fournaraki în 1907. Peste 4 ani, avem soc, an. „Tudor” sub preşedinţia lui Saligny, cu capital exclusiv german, naţionalizată în 1921. După război, iau fiinţă societăţile „Reşiţa” şi „Energia – Cluj. După 1935, se creează industria fabricării becurilor electrice, de data aceasta în mod temeinic, fiindcă au fost şi în trecut încercări, dar ele nu au reuşit şi au fost lăsate să fie distruse de concurenţa străină, iar fabricile cumpărate de aceasta. Astăzi, avem 5 fabrici „Eterna”, Lumen”, Electrostar”, Tungsram” şi „Uzinele tehnice”, cu o producţie anuală de 6 mii, becuri în stare să satisfacă toate nevoile interne. Producţia de acumulatori electrici satisface şi ea aceste nevoi a). În vecinàtatea fabricii de cimènt de la Fieni a luat fiinţă, în Oct. 1937* cu capital românesc subscris de mai mvite societăţi, fabrica de becuri electrice, Electrostar” cu o producţie de 6.000 bêcuri pe zi.

Numărul tuturor fabricilor existente în 1937 este de 38, din care

25 au un capital investit de lei 90.288.000, cu forţă motrică de 2261 hp., în care lucrează 1950 oameni şi cu o

---

Munca românească in jud. Prahova. 3) Industria electrică de N. Arcadian – Iată câteva întreprinderi pentru fabrearea acumulatorilor ; „A. B. C.-\ ,.Crypton”, ..Fol", „OaV vani*-, ..Happecke” ..Noi valux”, ..Rova”, ,.Tudor”, ..Dura”, „Vega”, etc.

producţie anuală de 417.320.000 lei. Această industrie de mare viitor este centralizată în proporţie de 55% în jud. Ilfov şi Dâmboviţa, după care vine, Banatul, Transilvania şi Bucovina[619]).

Cercetând datele Indicatorului industriei, vedem că există, în 1938, 19 fabrici de acumulatori şi elemente galvanice – dintre care 9 societăţi anonime şi 1 Român. Pentru fabricarea de aparate telegrafice şi de telefoane, există 4 fabrici constituite în societăţi anonime şi 1 individuală străină; 1 singură pentru fabricarea de maşini electrice „Uzinele de fier şi domeniile din Reşiţa", cu investiţii de aproape 9 milioane lei şi cu 164 lucrători 1).

c) Carteluri, sindicate trusturi

Marele nostru economist A.C. Cuza spunea, de mult, că protecţia acordată unei industrii începătoare trebuia să fie pururea dominată de interesul obştesc şi, ca atare, ea trebuia să îmbrace caracterul de trecătoare. Fiindcă este vorba doar de dezvoltarea, în anumite limite de timp, a unei industrii posibile şi viabile, sacrificiile pe care statul le impune, momentan, supuşilor să-i, de a plăti cu preţuri mari fabricate adeseori de calitate inferioară, toate se fac în vederea unor foloase posibile în viitor. Ca o consecinţă firească şi logică, trebuia să funcţioneze, paralel, şi deschiderea largă a porţilor la import a mărfurilor similare, cu preţ ieftin şi de calitate superioară, adică trebuia să atârne, totdeauna, asupra producătorului şi industriaşului această sabie a lui Damocles, de îndată ce aceştia treceau peste înaltul principiu care este de natură, singurul, să asigure viaţa naţiunii şi liniştea socială: orice activitate individuală trebuie să îndeplinească o funcţiune pe linia solidarităţii şi folosinţei naţionale, adică satisfacerea unei nevoi în serviciul împăcat al naţiunii şi

---

619 Industria electrică de N. Arcadian – Iată câteva întreprinderi pentru fabricarea de aparate telegrafice şi telefoane, de semnalizare şi rndioteclinicc : „Ind. Electrică Românească", „Iron", „Philip®". ..Phobus". ..Radio-Tecknica", „Standard".

individului.

Dar lucrurile n-au mers aşa. Evreii şi toţi străinii au ştiut cum să organizeze – şi au reuşit în aceasta – întreaga noastră viaţă economică şi spirituală într-un angrenaj de speculare a tuturor nevoilor naţiunii. Produse ale solului şi subsolului, produse ale industriei, precum şi forţele de muncă ale producătorilor şi muncitorilor toate au fost speculate. Dar nu trebuie pierdut din vedere o clipă măcar că, dacă au reuşit în aceasta, ei au beneficiat de o admirabilă conjunctură de împrejurări – legi speciale care au încurajat industria aşa-zisă naţională, dublată de o protecţie şi prohibiţie vamală necondiţionată, în fond, susţinute de o largheţe de mituire şi corupere care le-a asigurat atotputernicia.

În asemenea condiţii dezvoltcându-se, toată industria noastră naţională a îmbrăcat caracterul de industrie prădătoare sau de industrie falsă, cum au botezat-o economiştii noştri şi cum au simţit-o toţi cetăţenii acestei ţări, de la data înfiinţării fabricilor de zahăr şi până astăzi. Economistul Al. Holbau numea industria zahărului organizată în trust american o industrie care nu este pentru noi, ci împotriva noastră[620]) – lucru ce se poate spune, astăzi, despre toate industriile trustificate sau care lucrează în sensul de monopol, chiar administrate de un singur individ.

Industriile activând în România, mică sau mare, au trecut de la faza organizării individuale la aceea a organizării colective şi au îmbrăcat de-a lungul timpului, cele trei forme – de cartel, de sindicat şi de trust. Dacă o organizare în sensul de a-şi apăra fiinţa corttra unei concurenţe de distrugere este şi necesară şi legitimă, organizarea în sensul, însă, de apărare numai a intereselor

---

620 A. Holban. In Monopolul zahărului in România – Iaşi, 1902. Vezi şi Corneliu Cas as so vi ci – Chestia zahărului in România – Târgovişte, 1914; după A. C. Cuta. o. c.. p. 732 şi urm. 2) Guvernul şi cartelurile in Univ. din 30 Nov. 1934.

lor în paguba celor obşteşti, îmbracă, de data aceasta, caracterul de ilegalitate şi de atentat împotriva fiinţei naţiunii. Statul însuşi a trebuit să intervină, în 1900, silind fabricile de petrol să se carteleze, împărţind producţia şi fixând preţurile, pentru ca, în felul acesta, să poată rezista concurenţei ameninţătoare a trustului american „Standard Oil Co/\ Dar nu sună tot aşa de candid intervenţia aceluiaşi stat, prin art. 10 din decretul lege din 1931, potrivit căruia se organiza un nou regim de import-export, în sensul că, importul de instalaţii industriale – fie pentru crearea de industrii, fie pentru mărirea actualelor instalaţi uni – trebuia să aibă prealabila autorizare a ministrului de industrie şi comerţ, dată pe baza avizului unei comisii speciale ce urma a se institui printr-un jurnal al consiliului de miniştri. De unde, o stavilă creării de noi industrii şi dezvoltării celor existente – adică o limitare arbitrară a dreptului de iniţiativă în domeniul activităţii industriale, cum şi crearea unui drept de monopol în favoarea vechilor industrii. Ceva mai mult. Chiar oficialitatea a stăruit pentru refacerea forţată a cartelurilor de uleiuri vegetale şi înfiinţarea unui oficiu de cumpărare a materiilor prime şi, eventual, de vânzare a uleiurilor brute. Ba, multe industrii sau angrenat şi în acordurile trusturilor internaţionale1).

Sindicatul proprietarilor agricoli din România, referindu-se la prqblema protecţiei vamale a industriei – 80% evreiască, cu 80% personal evreiesc – spune că, de la 1925/1926, când sau desfiinţat preţurile maximale, a căpătat prin lege dreptul de a vinde foarte scump şi, odată cu închiderea graniţelor prin taxe vamale, s-au închis şi graniţele străine pentru produsele româneşti care nu mai puteau pătrunde în străinătate decât cu preţuri foarte mici. De aceea, problema evreiască de la noi nu este legată de existenţa sau de neexistenţa Palestinei, ci de avantajele economice mari, adevărate privilegii, pe care nu le găsesc

în nicio altă ţară din lume[621]).

În anul 1939, – au funcţionat în toată ţara 2261 s cetăţi ano nime cu un capital de 49.922.298. coo lei. Dintre acestea: bănci – 491 cu un capital de 8.391.391.000 – fără B.N.R.; 941 soc, anon, industriale, su cap 36.617.997.000, din ele 589 în Muntenia cu cap. 32.461.087.000; 755 soc, anon, comerciale cu cap. 4.131.511.000 – în Mun enia 572 cu cap. 3.477.932.000; 19 soc, anon, de asigurare cu cap. 369.995-O o – în Muntenia, 17 cu cap. 334995.000; 55 soc, ar, on, diverse, cu cap. 411.404.000, dintre care, 29 în Muntenia, cu cap. 335-[622]39.000.2)

Şi, în modul acesta, toate aşa numitele sindicate de producţie şi de desfacere sau oficii de vânzare – în realitate, trusturi – au luat la noi o dezvoltare uriaşă, datorită celor doi factori despre care am vorbit mai sus: regimul de politică vamală protecţionistă şi acelei lumi politice interesată în operaţiunile acestor monopoluri, care, la noi, nu s-au născut şi n-au crescut prin ele înşile, ci au fost create în mod artificial, scopul lor principal fiind realizarea unui beneficiu cât mai mare pe spinarea consumatorului. Şi astfel aceste adevărate trusturi deţin monopolul pe întreaga ţară. Într-un limbaj mai puţin solemn, le-am putea numi bande de speculare a nevoilor obşteşti, şnapanerii organizate ca să cumpere cu preţuri derizorii produsele ţărăneşti şi munca şi obida muncitorului, ca, pe urmă, să vândă pe preţuri uluitoare produsele lor, deşi au beneficiat de tarife vamale protecţioniste, de contingent area sau de prohibirea articolelor concurente la import şi de toate înlesnirile de transport şi de taxare.

Următor unui decret lege din 1937, care reglementează funcţiunea şi controlul cartelurilor, au

---

621 Din anchetele întreprinse de ziarul „Curentul". 2). Statistica soc. anon. pe

622a cţiuni pe 1940.

trebuit să-şi mărturisească existenţa 88 de carteluri, rămânând multe necunoscute, care funcţionează pe sub mână, fără forme prin tribunal şi fără publicitate.

Să dăm câteva ilustraţii ca sa de dăm seama de numărul aşezămintelor comerciale şi industriale care s-au cartelat, precum şi de compartimentele vieţii economice angajate.

Astfel, în domeniul alimentar, 129 fabrici sunt angrenate în 10 carteluri, anume: toate cele 10 fabrici de zahăr, 61 întreprinderi de băuturi gazoase şi mineralizate, 3 fabrici de bere, 6 de scrobeală, 19 de bombonerie, de ciocolată şi derivate, 6 de făină, 14 de drojdie comprimată, 8 de gheaţă şi 2 de malţ.

În domeniul industriei chimice, în 18 carteluri, 59 fabrici: de oxigen, acid sulfuric, sulfaţi de cupru, superfosfaţi şi îngrăşăminte, oxid de zinc, sulfaţi de fier, sodă caustică, eter, butanol şi butilacetat, acid carbonic, etc.

În domeniul metalurgiei obişnuite, aproape toată industria şi comerţul sunt angajate în 35 trusturi şi anume: produse de fier şi fier beton, oţel, fier comercial fasonat şi profilat, tuburi de fontă, produse laminate, cuie, tablă, mărfuri şi tăbliţe emailate, broaşte şi lacăte, articole de fierărie – şuruburi, nituri, piuliţe, ţinte, cuie pentru potcoave, lanţuri şi altele.

Avem şi 2 trusturi pentru talpă şi pielărie.

În domeniul materialelor de construcţie: trustul cimentului cu cele 8 fabrici, 1 al cherestelei cu 15 din cele mai importante exploatări forestiere.

1 cu 6 fabrici de geamuri.

În domeniul textilelor: 2 fabrici într-un singur trust; câte unul pentru felinare de vânt, pentru plumb şi ţevi de plumb, pentru dozele Bergmann; pentru articole de marcă, parfumerie şi cosmetice; pentru fire D.M.C. – în care sunt angajate 16 firme comerciale; pentru cântare; 2 pentru petrol; 4 pentru hârtie, articole de librărie şi creioane,

mucava şi carton.

Şi, în sfârşit, 4 pentru expediţii internaţionale[623]).

Este interesant felul de organizare al trusturilor. Aşa, de o pildă, trustul cimentului – întemeiat încă din 1902 numai între cele 3 fabrici; existente, (Brăila, Azuga şi Cernavodă) la care s-au alăturat pe urmă şi toate celelalte – s-a asigurat de un regim vamal protecţionist, a fixat preţuri scăzute la periferia ţării, a închis unele fabrici mai mici, a împărţit ţara în sectoare de consum, a fixat preţ identic la toate fabricile şi cota de lucru pentru fiecare din ele, a înfiinţat şi aşa-zisul birou de vânzare al cimentului fabricilor unite. Acest cartel are ca reprezentant general pe evreul P. Pauly, personalul de conducere compus numai din Evrei şi străini, iar peste 85% din béneficii trec peste graniţe1).

De decenii lungi, lupta s-a dus, la noi, contra trustului zahărului, fără a fi înregistrat însă vreun succes. Deşi, în 1935, consumul zahărului a scăzut cu 3800 vagoane şi, deşi suntem ţara cea mai înapoiată din lume sub raportul consumului, totuşi, lupta şi înaltele consideraţiuni de ordine morală şi socială n-au dus la niciun rezultat – indust îi a zahărului rămâne aceiaşi industie parazitară, dacă nu mai mult ca toate celelalte, speculând deopotrivă pe producătorul de sfeclă, pe

623 Vezi Umv. din Iunie 1937 •• 88 de carteluri şi-au mărturisit ecistenţa. 2) Fnr. Vremii din 10 Ian. şi 12 Febr. 1938. Din cele 11 fabrici : 2 cu capital francez şi cu fond social de 500 mii. ; 1 cu cap. belgian – 180 mii. ; 1 cu cap. german săsesc – no mii. ; 1 cu cap. eleveţian – 20 mii. şi 5 cu cap. românesc – 160 mii. din care 124 mil- capital curat românesc. De unde, deabia 15% capital româbnesc şi 85% străin. In 193b s-au produs 70.800 vagoane peste consumul intern de 25.000 vagoane.

muncitorii din fabrici şi pe consumatori[624625]). Aceiaşi luptă s-a dus şi împotriva trustului hârtiei, deopotrivă de duşman în ordinea morală: şi socială a naţiunii, fiindcă a dispreţuit toate înaltele consideraţiuni care puteau să promoveze cultura şi civilizaţia. Trustul hâttiei s-a constituit în 1931 când a luat fiinţă oficiul de vânzare, în care intră 7 fabric* – rămânând pe din afară fabrica din Cărei, care, însă, stă în raporturi cu acelaşi trust. Câştigurile acestor fabrici sunt fabuloase şi aceasta rezultă din faptul că, la noi, se vinde hârtia cea mai proastă cu preţuri care, la un moment dat, au trecut peste 300°/O *). Trustul geamurilor – care loveşte şi în Moţii noştri şi în lumea consumatoare – cu un export înfloritor mai ales în Palestina şi Turcia, este cu totul în mâini evreieşti, cu cele 6 fabrici cartelate. Societatea „Soven” nu este decât foi mă deghizată a acestui trust. Acest cartel stă sub dictatura a trei magnaţi şi stau în fruntea lui alţi trei: Oscar Kaufmann, Bachus – evreu ungur şi Saporta – francez, evreu spaniol, care conduce şi o aşa-zisă bancă şi este şi proprietarul fabricii de cristale „Nico”. Scumpirea acestui produs a întrecut

---

624 Multe fabrici stau închise, primind fiecare cota parte din beneficiul tiustulni care îşi sporeşte venitul prin scumpirea lui – scumpindu-1 numai cu. 3 lei la kg. a realizat 240 mii. lei anual. N. Iorga, desfiinţând cartelul, zahărul a scăzut delà 40 la 17 şi 20 engros, dar în 1934. constituindu-se din nou, el s-a scumpit cu 14 – 15 lei. In iQjOiS1» kg. a costat 7,20 lei. Vezi şi „ Parazitismul industriei zahărului în România-- de ing. Tăbuşi. Vezi şi D. R. Ioaniţescu – Ind. zahărului 1926 2) Trustul hârtie este format din Letca, Buşteni, Petrifalău. P. Neamţ, Câmpulung. Zămeşti şi ScAeni-Letea ; are investiţii de 967 mii., iar Buştenii 818 mii. ; în 4am – 193b,939 – I.etea a realizat beneific de 322 mii., iar Buştenii 291. Hârtia din Finlanda cea mai bună costa în 1934. 5 le* kg.; în Cehoslovacia, 1 kg. hârtie de rotativă satinată, 101930,37,5 – blei ; în Germania, 10,50 kg., iar la noi 12,82 şi 13,05. Vezi N. Iorga în Desbaterilesenatului din Martie 1934 Şi C. Tăslăuanu, în Univ. 1940 : Se scumpeşte hârtia? Vezi şi Trustul hârtiei Buc. 1925 şi I. C. Brătianu Chestiunea hârtiei Buc. 1924, de D. R. Ioaniţescm 3)

625P or. Vremii din 23 şi 24 Sept. 1938. Cei trei magnaţi : Hannanel, Duboix şi Bcja. Cele

orice consideraţiuni. Negoţul mare îl fac Evreii şi, în mică măsură, câţiva Români Moţi care sunt mereu terorizaţi[626]).

Toată industria chimică stă sub stăpânirea a 18 carteluri, în care, însă, întâlnim soc. Mărăşeşti-Buc. În 7 trusturi, Phonix-Baia Mare în 10, R.I.M.M.A. în 5, Moscovits – Oradea în 3, Solvay şi Prima fabrică de spirt şi industrie chimică – Timişoara în câte 2, după care urmează în câte unul: Coroana – Buc., Cronos, Solex, Nitrogen, Sfinx, Fraţii Goldenberg, Ancora, Fabrica de acid carbonic – Colentina, Czell – Braşov, Ancora. Oxigenul este angajat, cu cele 11 fabrici într-un singur trust „Sfinx şi Co. Desfacerea oxigenului—[627]). Toată industria şi desfacerea petrolului este dominată de două trusturi „Distribuţia” şi „Steaua Română” – în prima, intrând 4 uzine, iar în cea de a doua, 11 –).

Am spus mai sus că, în afară de trusturile care şi-au mărturisit existenţa, mai fiinţează altele, infinite la număr, care speculează în mod tiranic toate compartimentele vieţii economice şi spirituale ale ţării. Iată, de pildă, o societate evreiască S.A.R.P.I.A., sub atotputernicia grupului Ira Yerner, Solomon şi alţi 20 mari capitalişti evrei care speculează hrana populaţiei sărace. Măcelarii angrosişti evrtomaghiari, dispunând de mari capitaluri şi constituiţi în societăţi anonime, „servindu-se de cozi de topor, reuşesc să impună regimul de preţ al cărnii şi se bucură la abator de un regim de tăiere în paguba micilor măcelari cretini. Preţurile la alimentele obişnuite – ouă, lapte, unt, brânză, zarzavaturi, etc., sunt dictate de

---

6260 fabrici : Mediaş, Diciosânmartin, Putna, Ploeşti, Turda şi Scăeni. 4) Univ. din 18, 19

627ş i 20 Iunie, 1938.

ii ,.Marile fortăreţe iudaice în Neamul Românesc din Oct. 1937. ka acestea, s*- alătură toţi furn-sorii de păcură care sunt aproximativ toţi Evrei. 2) Por. Vrenui din 1937 Ş- Buna Vestire din 4 Martie, 1938. 3) D. R» Ioaniţescu – Discurs relativ la monopolul peştelui şi soc. „Frigul", Bucureşti 1925- 4) fiarele.

intermediarii evrei care exercită, prin sate, un monopol de acaparare şi speculează, deopotrivă, pe producător, consumator şi detailist. Aşa că tot comerţul alimentar engros, altă dată românesc, este străin şi evreiesc 2); precum şi soc... Frigul” – un cartel patronat de Lovensohn, Davidsohn, Similovici, – Teofilovici, etc8). Industria alcoolului număra 172 fabrici, dintre care 60 străine, 15 româneşti şi 95 evreieşti.

Industria de cherestea, ca şi aceea a tipografiei şi editurii încăpuseră în mâini evreieşti şi, de aci, tirania presei şi a cărţii evreieşti – precum s-a spus la locul cuvenit – difuzată prin librăria şi colportajul monopolizate de Evrei. La acestea, se adaugă monopolul teatrului şi al criticii literare, al filmului şi cinematografului, al tuturor agenţiilor de publicitate, trustul biuxourilor de copiat acte, al fotografiei şi fotocopiei.

Comerţul de import export este stăpânit de Evrei care deţin şi reprezentanţele şi comisionul. Operaţiile de compensaţie tip Cagero monopolizează aproape toate autorizaţiile de import, ţinând la discreţia lui toate interesele comerţului şi industriei. În păienjenişul acesta ţesut de străini şi Evrei, bietul negustor, industriaş şi consumator român era o muscă imobilizată şi la dispoziţia marelui maestru al speculei care este Evreul.

Dar şi anumite întreprinderi împânzeau un centru oarecare cu nenumărate sucursale, ca „Sora” şi „Herdan” sau un singur ins, ca celebrul Lazăr Gorowitz, care avea, numai în Bucureşti, 5 magazine de pălării, sustrăgându-se cu multă dezinvoltură de la obligaţiile către fisc şi înzestrarea armatei 4).

Evreii erau în ajun de a monopoliza industria hotelurilorjn capitalà. Tot personalul şi perior de la marile hoteluri sunt sută în sută străini, pe cată vreme, Românii sunt spălători, hamali, măturători, ete. Un evreu, Zisu, exploata patru mari hoteluri: Mama, New York, Nisa şi Gociman; altul Mişu Rosenberg: Princiar, Luvru, Lux,

Carol, Lido şi Veneţia. Până în 1940, 34 hoteluri erau exploatate de Români, 2 de Greci şi 30 de Evrei *).

Toată industria şi comerţul de manufactură şi galanterie, de mărunţişuri şi altele sunt cartelate şi servite de fabrici şi marii engrosişti evrei şi străini, în condiţii speciale.

Din 13 fabrici de cuie şi 13 de acid carbonic lucrau numai câte 3, restul vegetau încasând numai tantieme pe spinarea consumatorului român. Fabricile de plumb vindeau după bunul plac – cu alte preţuri la Cluj, cu altele în restul ţării[628]). Sfoara de Manilla cu 92% materie primă imjiortată şi în parte prelucrată cu câţiva lucrători era şi ea cartelată – din 3 fabrici numai una lucra cu produse surogate Sizall a lui Gronsberg, era decretată industrie naţională, vindea cu preţ de monopol şi era în stare să oprească importul veritabilei sfoare Manila.

Industria transporturilor încăpuse şi eçi pe mâini evreieşti. Majoritatea concesiunilor pe şoselele principale şi judeţene erau monopol străin şi evrecsc. Puţine din cele multe: Grupajul român, S.N.T., – etc... Marile fortăreţe iudaice" – cum le numea N. Iorga – erau „Redeveuţa", societate care s-a substituit statului în drepturile asupra petrolului şi căreia era vorba să i se dea întregi regiuni neexploatate, fortăreaţă condusă de „doi căpitani de întreprindere" Zentler şi Şain. A doua „fortăreaţă" era o bancă evreiască în faliment căreia i s-a concesionat monopolul desfacerii produselor C.A.M. cu agenţi evrei care au împânzit ţara în lung şi în lat cu familiile lor

628(1) Datele sunt obţinute delà I. Ghimb&şeanu – Galaţi, secretar general al
sindicatului hotelierilor. Hoteluri româneşti : Athénée, Ambasador, Bucureşti, Basarabia, Camelia, Capşa. Dorobanţu. Dinu, Egipt, Excelsior, Paris, Fruntctti, Traiau. Union. Royal, Chiriazi, Liric, Li do-Veneţia, Modern. Pallas, Milano, Moldova. Nord, Opera, Ferdinand, Regina. Romunia, Stoenescu. Splendid. Splendid Parc, Sftndulescu, Solacolu. Avram şi Imperial. – Dacin şi Brutus greceşti ; restul evreeşti. 2) Vuiv. din 21 Martie 1935. 3- Ibid, din 1937 Ş* *93s-

găsindu-şi şi alte îndeletniciri aducătoare de câştiguri şi comandă pe Români în subordine, până în cel mai îndepărtat sat al României 3). Este vorba de „Discom” al Băncii Marmorosch & Blank.

Am spus în altă parte că industria ceaprăzăriei şi croitoria militară este exploatată de 13 case evreieşti şi 3 româneşti. Iar prelucrarea aurului şi a pietrelor preţioase, precum şi meşteşugul gravurii, a ceasornicăriei, argintăriei, opticei, şi a tuturor branşelor legate de această industrie, sunt un monopol evreiesc, precum s-a arătat la loul cuvenit.

Pentru ca specularea nevoilor unei ţări întregi să le reuşească.

Evreii au întrebuinţat mai multe metode. Înainte de toate au organizat acapararea produselor ţărăneşti şi a materiilor prime pe preţuri eût mai scăzute. După împrejurări, cu tact şi cinism, organizau lipsa pe piaţă a acestora şi a produselor manufacturate. Şi, în al treilea rând sau concomitent, coruperea a tot ce le-ar putea sta în cale – prin mituire engros sau endetail şi prin introducerea în consiliile de administraţie a oamenilor cu influenţă în cercurile înalte – aşa numiţii şabăsgoimi ai economiei naţionale.

Orice scumpire a manufacturatelor o motivează – prin presă şi audienţe ministeriale – prin neputinţa de a o duce mai departe faţă de scumpetea materiilor prime şi a mâinii de lucru, prin mărirea cheltuielilor de investiţie, a creanţelor ce le grevează mersul normal al lucrului şi proprietatea, etc. Şi, după aceasta, încep invitaţii solemne şi stăruitoare la comisiile speciale unde continuă cunoscutele şi nesfârşitele tratative. Şi, tot aşa de solemn şi candid, îşi aranjează afacerile cu o neînsemnată scumpire, la kg, sau la metru, a produsului cutare sau cutare, ceea ce, în esenţă, se soldează cu câteva zeci sau sute de milioane anual. Între 1930/938, indicele general al vi lorificâiii produsele rţă răneşti a pornit de la 68, 2 şi s-a

oprit la 67.00, ar ace e ale produselor industriale, pornit de la 93, 2, a aţin 103, 8. Marea finanţă şi marea industrie sau coalizat intru aservirea unui întreg popor.

La acest rezultat, s-a putut ajunge mai cu deosebire prin metoda, de conmpere de jos până în sus – oprindu-se la componenţa consiliilor de administraţie. Politica – spunea N. Iorga în Martie 1934, în dezbaterile Senatului, asupra problemei muncii naţionale – a falsificat industria şi a creat industria fiindcă era sigură, în domeniul în care intra, de anumit sprijin din partea statului. De aceea, au intrat o mulţime de categorii de străini în industriile noastre, care vin fără capitaluri şi fără pregărite. Un alt publicist, neînfricat în lupta contra dezrobiii economice, a găsit în 1936, la 1700 întreprinderi evreieşti şi străine mai importante, 5930 politicieni cuibăriţi, toată fauna politică – foşti prim miniştri, miniştri, parlamentari, foşti prefecţi şi şefi de cabinet, din toate partidele, care primeau ca jetoane, tantieme şi lefuri o sumă exprimată prin 1.215.000.000 lei – preţul trădării intereselor naţionale şi a îngenunchiării demnităţii româneşti. La 390 mari instituţii financiare, comerciale şi industriale din Bucureşti, unde erau băgaţi, în 1936, 865 membri dintre personalităţile politice, s-au plătit 675.000.000 – câte

800.000 anual în medie. Aportul acestora era simplu – toţi patronau şi încurajau loviturile Evreilor sau le asigurau tarife vamale după comandă şi dorinţă sau îndreptau, masiv şi numai spre ei, furniturile statului. Şi aşa s-a ajuns – încheie dr. I. Rădulescu – între 1920 încoact, la cele 90 – 100 miliarde stoarse de Evrei de pe spinarea noastră şi la acapararea tuturor pulsaţiilor de activitate ale economiei naţionale. Unii, mai sima n di coşi, făceau parte din 3 – 7 consilii.1) Numai după moartea unuia din aceştia se poate vedea din câte anume consilii face a parte. Eu am numărat la unul din aceştia nu mai puţin ca 23.

Aceasta în stil mare. l) ar acapararea produselor

ţărăneşti se face peste tot întinsul ţării unde mişună agenţii sau chiar membrii cartelaţi. Mai în toate judeţele Basarabiei – şi aceasta are loc în aceiaşi sau în mai mică măsură şi în celelalte provincii – „mişună speculatorii, cartelaţi şi împărţiţi pe sectoare. Fiecare sector este alcătuit din cel puţin satele unei plăşi şi în fiecare sat s-au stabilit cei care cumpără produsele sătenilor. Dacă vreun sătean trece peste reprezentantul cartelului şi ajunge în alt sat, în cel vecin, el nu mai găseşte preţurile oferite la el în sat, ci micşorate. Este astfel silit să se înapoieze la el în sat şi, cu căciula în mână, să se închine speculatorului din sectorul respectiv" – aşa expunea situaţia un înalt magistrat din această provincie.) Trusurturie sau cartelele locale dictau preţurile după cum îi lăsa inima. De aceea, mazărea se vindea la Bălţi cu 600 le» % kg., la Tighina cu 850, la Braşov cu 1400, la Oradea cu 1600; sau cartofii la Galaţi cu 275, iar la Silistra cu 500;[629]) sau nucile miia de bucăţi la Nişcani cu 40 lei, pentru ca, la câţiva km., să se plătească între 140 – 190, iar la export, descojite, cu 100 lei kg, sau 100 kg, nuci se plătea la Hotin cu 700, la Cernăuţi cu 1500, iar la Arad cu 1800.[630]) Vinurile renumite din podgoria Nicoreştilor s-au vândut, în toamna 1937, între 15 – 20 dai.[631]) Nu cunoaştem cum s-au cumpărat în Basarabia şi în alte regiuni, dar ştim că toată această plagă de mişiţi şi de negustori sunt evrei şi că toţi aceştia au cumpărat vinurile Odobeştilor şi ale Drăgăşanilor cu 20 lei dai 6

Din acest dezechilibru între scumpetea excesivă a produselor manufacturate şi eflinătatea ridicolă a celor agricole, a rezultat un dezechilibru social care se

---

6291) Por. Vremii din 8 Mai 1938 – Pacostea consiliilor de adnvnistroţ-e. 2) Vmv.

630i bid : Mizeria din podgoria Nicoreşti. 6) Congresul Ligii culturale. 1937. 7> Univ.

631d in 18 Iunie, 1937 -•• Intre vorbe şi fapte. 8) Gr. luni an : Cartea pentru ţărani şi

manifestă prin o sărăcie desăvârşită a claselor muncitoare şi prin îmbogăţire fantastică a claselor parazitare. Să dăm câteva ilustraţii. Institutul social român relatează un caz tipic, acela al olarului Pangarache din Briceni-Hotin, care încasa pentru 600 străchini de-abia 200 lei din care 100 îi rămâneau pentru întieaga familie pe o săptămână, pentru ca intermediarul eyreu să le desfacă la Chişinău cu 1100.[632]) Trusturile lui Auschnitt vând fierul cu 10 – 12 lei kg., cuiele cu 14 – 15 lei, tabla proastă cu 18 – 25 gk., pe câtă vreme fierul hun străin se oferea la import cu 2 – 3 lei, iar tabla bună cu 4 – 6 lei kg. 8) încă o ilustraţie pilduitoare. Neînfricatul publicist Pamfil Şeicaru a analizat veniturile industriei de uleiu extras din floarea soarelui. Ţăranii producători în număr de 200.000 realizează, după cele 18.000 vagoane, 720 mii, lei, din care sumă câştigă de-abia 200 mii., ceea ce revine de fiecare plugar câte 1.000 lei. În schimb, cei 100 industriaşi „o impresionantă defilare de nume evreieşti”, beneficiază fiecare câte 12.500.000 lei, sau toţi la un loc, 1.250.000.000. Sau, în procente: ţăranul câştigă 2°/Ol iar beneficiarii muncii plugarului român „colecţia haldeică” de la pag. 442 a Indicatorului industriei româneşti – 120%. 2) Am redat în altă parte cum aceşti misiţi şi gangsteri ai acaparării au colecţionat, numai într-un an, între 7 – 800.000 pielicele de astrahan cu câte 50 lei bucata, realizând, din vânzarea lor în America, aproape 1 miliard lei.

Prof. Agricola Cardaş, într-un articol din „Universul”, ne descrie cu competentă şi sugestiv, cum aceşti mişiţi secătuiau pe preţuri de nimica, toate bogăţiile Moldovei şi ale Basarabiei, aşezaţi prin târguri şi târguşcare unde ţăranii îşi desfăceau produsele muncii, lor. Astfel, ei acaparau toate cerealele din Săvenii Dorohoiului, dinbivolari, Podul Horei, Tg.

632m uncitori, 1937.

jJ Curentul din 3 Martie 1940 : .,A. B C. romfines^-. 2) Univ. 7 Oct, 941 – „Colonizarea Macedonenilor1*. ,

— Fumes, Băceştii Romanului, Bereştii şi Bujorul Covurluiului, Mcineştii Bacăului şi Buhuşii Neamţului. Bogătaşii evrei deţineau tot comerţul de cereale fructe, lânuri, pielccle din ţinutul Bricenilor Plotinului, precum şi în Gloderii şi Păleşti! Bălţilor, în Zguriţa, Căpreşti, Dumbrăveni. În Călăraşii Iţăpuşnei, ci stăpâneau cu drept de monopol tot comerţul în stil mare de nuci, struguri, prune şi altele. Ivvreii aceştia arvureau încă din iarnă toate produsele ţăranilor, care lăsau în prăvăliile evreieşti tot preţul vânzărilor”.

„Dacă am privi – spune ac, elaş profesor – pe o hartă, poziţia acestor târguşoare, vom aprecia calculata lor aşezare la drumurile de mare circulaţie, la punctele de intersecţie a acestor drumuri, la punctele prin care neapărat trebuiau să se scurgă produsele ţărăneşti. În aceste târguşoare, se colecta lână, brânză, pieile şi pielcelele, fructele, cerealele, etc. Şi se formau partizile pentru casele mari de export sau pentru consumul oraşelor însemnate...” 2)

În aceleaşi culori întristătoare aveau loc faptele şi în Moldova şi înBucovina, în Ardeal şi în Maramureş şi peste tot – trusturi şi cartele de acaparare cu preţ cât mai scăzut. Şi reacţiunea nu venea de nicăieri. „Fiindcă nu este un atac violent care să ne îndârjească. yAici este o roadere înceată, este o putere corozivă care face – ca picătura care găureşte piatra – din ce în ce mai mult loc pentru alţii, din ce în ce mai puţin loc pentru noi” – Aşa spunea N. Iorga la congresul Ligii Culturale din Nov. 1937.

CAP. IL

INVAZIA ÎN VIAŢA BIOLOGICĂ ŞI SPIRITUALĂ.

a) Invazia Evreilor în domeniul mijloacelor de educare a poporului

Cu cât regimul democratic se întinde la noi, cu atât stăpânirea iudaică se întinde şi se întăreşte, găsindu-ne, divizaţi. Naţionalism şi democraţie sunt două noţiuni contradictorii. Democracţia este invenţie iudaică,

naţionalism – reacţiunea născută spontan odată cu poporul împotriva democraţiei. Nu armatele franceze au întins ideile liberale peste tot, ci presa iudaică care a zăpăcit omenirea, ca să crească şi să se întărească Jidovii.

La noi, ca şi aiurea de altfel, Evreii au procedat foarte metodic în cucerirea întregii vieţi a naţiunii… La început, săraci, dar mai ales puţini, ei se mulţumeau cu câştigarea de teren în comerţ, industrie şi finanţe. Am văzut, din cele expuse la locul cuvenit, că ei se introduc, de-a lia în 1857, în presă, prin „Israeli tul Român” al lui Barasch din Brody, care, primul, a dat semnalul de alarmă asupra poziţiei înjositoare în care ar fi trăit corelegionarii lui. În şcoală, de asemenea, ei pătrund, foarte târziu, cu mult tact şi timid. Teatri 1 lor era, la origine, numai teatru evreiesc. Când au început a se dezvolta – sub ocrotirea legii de încurajare a industriei – fabricile de hârtie, ca urmare a exploatării pădurilor aproape numai de către ei, atunci se introduc în niassă în sectorul tipografiei şi repede repede, pun mâna pe celelalte instrumente* puternice – edituri, librării, anticării, depozite şi chioşcuri, pe – adică întregul colportaj al imprimatului – cărţi, manuale, ziare, reviste etc, şi, de acum, pornesc rotativele – neîntrerupt şi zgomotos nr» ea rsăj răspândească o presă provocatoare şi o literatură otrăvitoare dejsiţfktr Odată cu mercautilizarea cinematografului, acesta devine un monopol al lor. Discret pun mâna şi pe agenţia „Rado*” şi se introduce4 spiritul iudaic şi la Radio naţional. Prin aceasta, toată viaţa spirituală a naţiunii va trăi, de azi încolo, sub teroarea iudaică. Toate elementele care – în alte ţări şi la noi în alte timpuri – ar fi huzurit în haznaua lăturilor literare sau vor fi umblat cu bocceaua după haine vechi, au reuşit – prin inconştienta noastră şi prin o deşănţată propagandă de presă – să fie ridicate la rangul d: talente neîntrecute în istoria culturii şi literaturii, iar geniile naţionale stropite cu balele nemerniciei. Toată drojdia aceasta era zvârlită prin furtunurile din Sărindar şi

prin sute de alte oficine – ziare şi edituri, iar lumea politică şi întreaga noastră viaţă naţională a stat comandată şi controlată de aceşti gai gsteri ai condeiului. În acest asurzitor vacarm, literatura nobilă şi demnă de-abia îşi putea face auzit cântecul ei divin.

„Evreii – scria N. Iorga – au fost dintotdeauna semănători de ruine şi de pustiu”. În altă parte: „Evreii ni înlocuiesc prăvăliile, ni ocupă locurile şi, ce e mai pierzător, ui falsifică, ni degradează moralitatea prin oficiul ziaristic şi literar cu care ne încântă”. Sub destinul acestei degradări şi semănări de ruină şi de pustiu, vom trăi până în 1940, anul începutului unei adevărate mântuiri, de aproape un veac aştej tată.

1. Evreii în învăţământul românesc.

Poporul evreiesc care s-a strecurat, în ţările noastre, vreme de peste un veac, pe toate căile, cele mai multe nepermise şi a reuşit să predomine, după aceleaşi criterii etice, în toate compartimentele vieţii naţionale, în raport cu şcoala, a ţinut să câştige şi aci întâietate. De aceea, el vine, mai întotdeauna, după elementul autohton şi suveran în stat. Evreii au ştiut prea bine că şcoala este trambulina după care puteau să se lanseze în viaţa publică şi – prin ea şi prin banul lor – să dirijeze viaţa noastră spirituală. Profitând de faptul că au dispus de mijloace băneşti şi de nicio îngrădire în sensul apărării etico-naţionale, ei au trecut cu mult înaintea elementului băştinaş şi au ajuns să ameninţe însăşi structura firească a învăţământului public şi a vieţii noastre social-politice.

Câteva date statistice ne vor ajuta să fixăm două lucruri deodată: natura şcolii către care Evreii au avut o deosebită preferinţă şi poziţia ce au câştigat-o, precum şi să stabilim mărimea primejdiei la care am fost expuşi. Şi, parcurgând metodic toate treptele învăţământului, ne vom da seama de marea vinovăţie a factorilor conducători în dispreţul unei politici şcolare ce trebuia solid organizată şi cu sfinţenie urmată.

a) Pentru învăţământul primar, s-au înregistrat, în perioada 1930/1938, aceste rezultate:

Înscrieri;	Români	Evrei	tonalităţi	Total
1) în şcolile primare ale statului...		436601	2845353	17811774
2) în şcolile primare particulare...	14520820.	1405”.	1080153	1158727
3) elevi pregătiţi în familie	2.20063.13180	7650	2034	2.37 fM
Tot al un...	14572063	584762	3937440	18994265
de unde rezultă o medie anuală de.	1821508	73065	492180	2374283

b) Pentru învăţământul secundar de orice natură

În’s e r i şi i;	Români	Evrei	Alte naţionalităţi	Total
1) în şcolile statului	923386	136417		
2) în şcolile particulare	64052	60377		1165539.2
3) elevi pregătiţi în familie	68320	14729	9685	54609.92734
Totaluri...	1055758	210423	246001	1512782
de unde rezultă o medie anuală de.	131970	26303	30825	189098».

c) Pentru învăţământul superior, vom da date mai ample, pe perioade cât mai lungi, ca să putem deduce încheieri cât mai reale.

Pentru rubrica „licenţiaţi” şi „doctori”, n-am dat cifre pentru alte naţionalităţi din lipsă de spaţiu. Golurile, însă, se pot umple prin operaţiuni aritmetice simple. Dăm

mediile anuale pe facultăţi şi şcoli.

Facultăţile	Români		Evrei		Alte naţionalităţi	
	B.	F.	B.	F.	B.	
de litere	16 73	18 9 c	20 2	54 4	34 7	5
„Drept	80 4 S	IO C	M 54	28 1	69 5	
ştiinţe	19 4	33 1	17 0	31 0	13 7	4
medicină umană…	14 38	40 2	46 5	14 8	2. 7[633]	
„Veterinară.	23 4	31			88	
„Farmacie	10 1	35 C	23 7	31 3	84	c
Şcoli politeclinice…	14 01	2 ţ	21 1	7	16 3	
Acad. T. St. C. I…	22 45	62 7	16 1	52	7 e	
Architectură.	13	2	33	7	17	
Şcoala de cond, arch…	4 c	2	4		t	
Academii agronomice.	60 4	62	18	5	7*	
Totaluri…	14 608	47 30	43 97	10 79	19 0?	42
Procente…	70 .50	62 .50	22 .50	22 , 50	8,0 0	. Oc

633 In datele învăţământului secundar, nu intră învăţămintele : agricol şi seminali al, unde Evreii nu contează cu nici un elev şi nu intră : şcoala de subingineri dc lucrări.

Perioada şi facultatea	STUD			
	Români		Evre	
	B.	*1*!	B.	
1022 – 38 *Fac, litere*:				
Bucureşti	19 277	325 27	I 45*	
Iaş1	26 40	550 5	— 584	4
Cluj	27 8 e	336 o	15	
Cernăuţi	20 64	184 0	10 34	
	26 7.7	302 43	32 3:	
Fac, drept:				
Bucureşti	85 440	113 83	14 217	
Iaşi	2. 1703	334 3	40 3C	
Cluj...	13 983	681	13 25	
Cernăuţi	3. M2	207	6. 75	
Or. – Mare	44 00	382	30 15	
	12 8771	159 9	23 20 b	
Fac, ştiinţe:				
Bucureşti	19 924	1.14 22	27 52	
Ia şi	86 11	580 2	14 49	

Cluj	22 04	224 2	14 4	
	30 730	195 2C	43 45	
Fac, medicină: *umană*:				
Bucureşti	1. 249?	340 8	36 62	
Ia? i	41 14	198 3	33 2C	
Cluj	70 65	126 2	60 ;	
	23 672	665 4	75 84	
veterinară:	37 4.*	565	21	
	27 417	v 7219	7. 712	

LICENŢIAŢI						DOCT	
Români		Evre		Alţii		Romă	
		1$.	F.	B.	F.	B.	
S”. M 4 2C S U «a	36 2 i 67 3 44 4 I5 t	4* IC	24/ 10 2 34 70	1 171. 488 482 185	37 25 83 5 62 3 29 4	19 38 21	
2 3		18 t	46. 2	28G f	54 74	17	
5	57	94	21	o5.2	47	18	

43C 2 461 8 65 6 61 3 0?	7 21 8 64 34 29	c 49 c ? e 44? 56	7 19 5 13 — LI 1	.4 300 3 978 138 c — 5 V	1 41 3 88 15 8 33	3 53 13 8 = 34	
9 734	92 2	20 03	54 7	124.	11 14?	16 5 e	
I0 7 z 9 32 2 9 c	84 2 71 34 9	1.2 8 GL 5	G4 60 14	12G 1 loyf 407	88 7 82 3 43 2	38 al 44	
2 299	19 08	19	13 8	27G 2;	21 42	Mi *	
						47 2 75 – 1	x> 0 8
						29 it 45 4	
						33 t>4	8

Perioada şi

STUDEN

facultatea	Români		Evrei	
	B.		B. 1	
1922 – 38 *Fac, farmacie*:				
Bucureşti	20 70	474 8	I8 60	88
Iaşi	35 1	646	17 86	38
Cluj	„1 92	160	13 7	
	32 13	550 3	37 92	11
1929 – 38				
Şc. politehnice:				
Bucureşti	10 235	282	21 11	
Timişoara	37 82	17		
	14 017	299	21 11	
Academia în st. Com. Industriale				
Bucureşti	18 863	565 5	15 39	9
Cluj	35 92	620	74	
	22 45 e	627 5	16 13	2
Arhitectură:				
Bucureşti	13 65	22	32 6	

Buc.	Şc. conducători arch.	39 7	36	41	
		17 6	56	36 7	
	Ac. agronomie: Bucureşti Chişinău Cluj	26 of 15 53 18 82	300 194 123	92 91 re	
		60 41	617	18 4	

LICENŢIAŢI						DO
Români		Evrei		Alţii		Ro
B.	F.	13 .	F.	n.	F.	1 B.
4 29 5. 4 3	765 82 32	33 0 16 8 35	39 1 19 7 20	907 226 213	32 12 27 8 89	
S 3 e	879	53 3	60 8	134 C	1599 –	
9 79 3 81	IO	12 5	1	7 114 437	I	
1 260		12 5		158 4	12	1

1 952 2 78	631 125	84 3	42 9	212 8 333	71 2 16 9	68 6
	762	87	51		88 1	* 74
			„–			11 7
						13 7
2 07 1 35 2 03	25 45 16	2		219 104 250	27 53 X9	3 2 7
5 45	86	3 i		573	99	12

Ce concluzii putem trage din toate datele expuse până aci? Primele două încheieri sunt cele exprimate în cele două tablouri de mai jos, luând ca bază recensământul populaţiei României din 29 Decembrie 1930, după care Evreii numără numai 756930 suflete – rubrica „religie mozaică-l, adică deăbia 4.19 % din totalul populaţiei ţării şi, în al doilea tablou, referindu-ne la populaţia şcolară „primară de unde pornesc tinerii spre învăţământul secundar şi superior – cu alte cuvinte, vom stabili cu cât participă fiecare din cele trei categorii etnice la fiecare învăţământ şi în ce proporţie trec tinerii de la o treaptă de învăţământ la alta.

Partic	Ev	Ro	Al	Trece	Ev	Ro

iparea la	rei		ţii	rea în proporţie de la	rei	
Învăţ, primar...	3. 07%	70 .7Ô %	19 .O. se.	Liuvăţ , prim, la	— ...	
secundar...	13 .00%	67 , 78 %	17 .32%	! învăţ, sec, la...	37 .50 °/*C*	O rx e
superior...	21 , 20%	67 .80%	II. ooz	1 învăţ, superior.	21 .50 %	14 .55 %

Dacă, însă, la studenţii universităţilor noastre adăugăm pe ce1559 tineri evrei şi pe cei 562 români, studiând la universităţile europenei raporturile se schimbă de data aceasta şi mai mult în favorul Evreilor, precum urmează: tinerii evrei şi şcolilor secundare participă la învăţă, mântui superior cu 29.50%, iar tinerii români deabia cu 15.20%. Aci, a stat marea gravitate a problemei.

Se desprinde încă ceva asupra participării la diplome, licenţe şi doctorate – titluri de încoronare a unei şcolarităţi. Astfel, capătă titluri pe 1927/38

	În învăţământul secundar	—".
Romănce 11281 = 5, 20%	Evreice 240 = 5, 10	Alte naţiuni 94 = 5.bo
Români 2067 = 75, 90	— Evrei 493 = 19, 90	Alte naţiuni 165 = 4, 20
În învăţământul superior		
Români 4806 = 17, 15	Evreii 514 = 21.13	Mţii 458 = 6.66

Alte încheieri se fixează pornind de la întrebarea care suiit preferinţele Evreilor şi anume pentru care şcoli. Cercetând datele statistice din Anuarul statistic pe 1939 şi 1940, precum şi archivele Ministerului Culturii Naţionale, se desprind cele ce urmează.

111 linii mari, Evreii au o deosebită preferinţă pentru şcolile secundare – comerciale şi teoretice. Luând în cercetare o perioadă mai lungă, adică o întreagă şcolaritate – 1930/938 – stabilim că Evreii 1111 au nicio aplicaţie pentru şcolile profesionale, cele de meserii, normale şi de menaj. Astfel:

şcolile profesionale de grad I sunt frecventate în proporţie de7–, 44 fl/O» >1» ÎI >» 1» 3.00 %, pe anul şcolar 1937/38, la 38 licee industriale de fete, s-au înregistrat de abia 543 Evreice, adică 3.65%; la 24 licee industriale de băieţi, de abia 345, adică 2.85%, iar gimnaziile au avut 1.30%; la 47 gimnazii mixte, numără 30 elevi – O.42°/*O*; la 29 şcoli normale de fete, de-ahia 6 eleve; la 39 şcoli normale de băieţi, 1 Evreu, iar la 48 şcoli de menaj de-abia 1 Evreică. Cu alte cuvinte, Evreii nu au încredere în şcolile noastre de meserii şi industriale, având mai multă în meseriaşii evrei; nu simt nicio aplicaţie pentru şcolile normale şi de menaj, caii «Ilie rentează în nici – un fel.

Inschimb, preferinţele lor toate se îndreptează către şcolile comerciale şi cele teoretice – unele deschizându-le perspective spre profesiuni comerciale şi conduceai financiare, cele de al doilea asigurându-le exerciţiul profesiunilor liberale, cele mai rentabile şi care nu comportă nici capital şi nici risc: – adică nicio răspundere. Astfel, avem aceste procente pe o întreagă şcolaritate: 1930/38 după tabloul de la pag. 384.

Din toate acestea se desprind următoarele concluzii: Românii iau parte la învăţământul comercial cu 77.26 %, iar la cel teoretic cu 67.53 %; minoritarii şi alte naţiuni cu – * respectiv – 6.69% şi 17.19 %y iar Evreii cu 16.61% şi 15

– 5° %

Dar ceea ce este mai trist este faptul că toţi aceşti 104868 elevi români de la şcolile comerciale şi cei 465095 de la cele teoretice n-au dat niciun contingent pentru viaţa economică a ţării, ci au fost postulanţi şi s-au aşezat comod în bugetul statului – fie ca absolvenţi a câteva clase sau ai liceelor, fie ca bacalaureaţi. În anii 1925 – 1938, am avut o recoltă de 85067 bacalaureaţi şi bacalaureate teoretice – fără a se specifica origina etnică a celor proclamaţi ca atare; iar şcolile comerciale ne-au dat numai în doi ani – de când s-au proclamat ca gimnazii şi licee comerciale – 1345 bacalaureaţi şi bacalaureate comerciale.[634])

Natura şcolii	Total	Români	%	Evrei	%	Alţii
Şcoala coin, elern, fete...	8847	6789	76, 84	1659	18, 76	199
„Sup, fete...	16890	13104	77.54	2786	16, 48	1.000
Total...	25737	19893	77.19	4445	17, 62	1199
Şcoala.com, eleni, băieţi...	41552	30907	74 – 37	7932	19.00	2717
„Sup, băieţi...	68453	5406S	80, 30	8369	12, 20	6016
Total...	I 10005	84975	77.3 – 1	16301	5.85	8733
Total general...	135742	104868	77.2 f	20746	16, 61	9932
Gimnazii teoretice	25 IM	15353	61, 12	3332	13.25	6429

634 Din „Anuarul statistic al Româtuei” pe 1939 şi 1940. p. 282.

fete... Licee teoretice fete...	19 8826	M 729 i	74 >ºC	33 262	16 , 60	18 273
Total...	22 3940	16 2644	6? .5	36 594	14 .93	24 702
Gimnazii teoretice băieţi.	31 235	16 847	54 .00	56 74	18 , 16	87 14
Licee teoretice băieţi...	36 5658	28 5604	Şi, ºC	50 362	14 .00	29 692
Total...	39 6893	30 2451	67 .5 c	56 036	16 , 08	38 406
Total general...	62 0833	46 5095	67 .53	92 620	15 .50	63 10S

Studiind archivele Ministerului Cultuiii Naţionale privii oare la rezultatele bacalaureatului pe perioada de şcolaritate 1930/38, avem aceste situaţii:

Felul şcouici		Ro mâni	%	Ev rei	%	Al ţii
Licee teoretice fele.		*/- > 5		16 97		*7 5
Eleve particulare.		e, 71		10 4		46
Totul...		94 40		17 01		92 1
Licee teoretice bâeti.		Io «2 I		3 o<*2		42 04
Elevi particulari...		1* 53		43 9		*2* * 5
Totul...		18 674		35 31		44 *9
Total		*th*		*52*		53

general...		*ijo*		*52.*		40	

Toţi aceşti diplomaţi – cu excepţia a foarte puţini, un număr infim, şi cu siguranţă, a tuturor Evreilor şi a o mare parte din minoritari au apucat cu totul alte căi, servind scopuri şi interese cu totul străine de cele urmărite de şcoală şi aşteptate de întreaga naţiune.

Au fost licee comerciale şi teoretice unde numărul elevilor evrei şi minoritari întrecea cu mult pe acela al autohtonilor. Iată, de o pildă, liceul „M. Basarab” din capitala ţării, număra, în 1937/38, 372 elevi evrei faţă de 414 români, la un total de 797 elevi; la 11 licee de băieţi lin acelaşi oraş, cu o populaţie totală de 6814 elevi, s-au înregistrat 1020 Evrei şi 5652 Români; la 8 licee din ţinutul Nistru, cu un total de 2897 elevi, s-au înregistrat, respectiv, 1005 faţă de 1560; la 6 licee din Cernăuţi, cu un efectiv de 2153, Evreii numărau 715 faţă de 949 Români, iar la 15 licee din ţinutul Suceava, Evreii atingeau numărul de 1265 dintr-un total de 4801, cu 2041 Români La Cernăuţi, jalea era mare: la 2 licee cu 666 elevi, Românii numărau de-abia 70, pe câtă vreme Evreii atingeau 497. La liceele de fete din Arad şi Or.

— Mare, la acelea din Hotin, Arad, Chişinău, Orheiu, Tighina şi Soroca, Evreii sunt pe cale de a întrece pe Români, iar la liceul din Sighet, raporturile sunt la egal.

Dacă ne referim la origina etnică a personalului didactic, găsim la liceele teoretice de băieţi, 88 profesori evrei la un total de 2785 profesori care se repartizează astfel: 2445 români „226 minoritari şi 26 cetăţeni străini. De altfel, nici cariera didactică n-a fost preferată de Evrei. Aci, găsim în mare parte invalizi sau neputincioşi pe arena vieţii dincolo de şcoală şi au găsit refugiu la catedră.

Trecem la învăţământul superior. Din datele aflătoare la Ministerul Culturii Naţionale şi cele publicate, rezultă cele ce urmează. Evreii frecventează foarte slab aceste două şcoli speciale: Academiiile de înalte studii comerciale şi industriale cu 6.67%, iar cele agronomice de-abia cu

aproape 3%. Evreicele, întrec pe coreligionarii lor masculi la litere – şi farmacie.

I în schimb, au bătut cu putere la uşile altor facultăţi pe care le-au preferat faţă de toate celelalte, mai puţini la facultatea de ştiinţe unde au contat cu 10, 37%, faţă de Români cu 69.00% şi de minoritari cu 20.63%. Cele mai căutate au fost: Academia de arhitectură frecventată sub raportul de 12.35% şi au avut, pe perioada 1929 – 1938, 29 diplomaţi, faţă de 157 diplomaţi români care au frecventat-o sub raportul de 45.85%; facultatea de drept care le-a dat, în perioada 1922/ >938, 2550 licenţiaţi faţă de 10656 Români şi au frecventat-o în proporţie de 18.70%; facultatea de medicină unde au avut 26.20% din totalul studenţimei pe aceiaşi perioadă şi care a scos, în série, 1534 medici evrei faţă de 4062 medici români, cu o frecvenţă de 67.66% – waceasta în afară de medicii şi avocaţii fabricaţi de facultăţile străine. Dar cea mai căutată şcoală a fost facultatea de farmacie pe care au frecventat-o sub raportul de 48 % faţă de 36, 40 % Români şi, în perioada de 16 ani, au avut 1143 licenţiaţi – băieţi şi fete – pe câtă vreme, Românii au avut de-abia 1409 licenţiaţi.

Din puţinele date ce posedăm, reiese că cele mai frecventate facultăţi din străinătate erau dreptul, medicina şi ştiinţele şi, la aceste studii, îngrăşate cu burse în valută forte, luau parte – după cum am mai spus-o – în proporţie de 73.50 % faţă de Români care se bucurau de această favoare în proporţie de 26.50% – adică din un total de 2121 studenţi cu burse în străinătate, 1559 erau Evrei şi de-avia 562 Români.

În învăţământul superior, Evreii au început a se aşeza statornic. Prin o decizie ministerială, din 1 Nov. 1940 au fost suspendaţi 11 membrii – profesori, conferenţiari şi asistenţi de la diferite facultăţi, în frunte cu Ernest Abason.

Am privit până acum problema şcolii româneşti sub

toate aspectele şi am putea spune că singurii care s-au îngrăşat de pe urma ei au fost Evreii şi în mai mică măsură minoritarii. Vom releva încă două aspecte ale acestei probleme. Întâiu este faptul că în ciuda structurii ţărăneşti-agricole a statului nostru care are la temei 80% populaţie rurală, această pătură participă totuşi foarte slab 1 a luminile şcolii. Astfel, populaţia rurală – după rubrica „agricultori mici” din lucrările statistice şi nu după rubrica „populaţia de la sate” în care pot intra şi mulţi Evrei de prin sate şi târguşoare – populaţia de temei a ţării ia parte în foarte mică măsură la luminile şcolii: pe câtă vreme, Evreii iau parte la învăţământul comercial cu 16.61 % – ţăranii iau parte numai cu 16 %; la învăţământul teoretic raporturile sunt: 15, 50% faţă de 15.35 %» învăţământul industrial de băieţi: 2.86% faţă de 41.4[635]-5 o% – singurul domeniu unde Evreii n-au ce râvni, fiindcă nu acest învăţământ i-au făcut pe ei stăpânii marilor şi micilor industrii.

Un alt aspect – destul de tragic şi îngrijorător – stă în faptul că şcoala naţională n-a corespuns, în niciun fel şi în niciun domeniu, marilor aşteptări ce şi le pusese naţiunea în misiunea şi activitatea ei. Miliarde peste miliarde sau consumat şi şcoala românească n-a dat energiile creatoare de care simţea nevoie viaţa economică. Ci, prin această şcoală, neamurile străine au ştiut să-şi formeze energii şi izvoare de bogăţie în paguba tuturor claselor noastre sociale. Este pe cât de tragic pe atât de interesant să dăm câteva ilustraţii. Cercetând cu atenţie archivele comitetelor şcolare şi bugetele ministeriului şi bugunarele părinţilor pe o întreagă şcolaritate de opt ani după care se poate recolta un bacalaureat sau diplomat, am ajuns la constatarea că recolta unui singur bacaluareat comercial ne costă în medie 6.500.000 lei, că un singur elev ne costă pe opt ani ceva peste 200.000 lei. Sunt licee ca „N.

---

635 şi 2) Ziarele.

Kretzulescu” unde un singur bacalaureat ne costă circa 3% mii, lei; Galaţii cu ceva mai puţin; dar sunt altele – ca liceul comercial din Satv Mare unde se cheltuieşte pentru un bacalaureat peste 10 milioane *V* Pentru tot învăţământul din ţară, s-a cheltuit, în cei 8 ani de şcola1 tate, 1930/38, peste 22 miliarde de lei – de către părinţi şi minister3 pentru cei 14942 tittraţi (11627 cu certificate de absolvire, 2390 diplomat şi 925 bacalaureaţi) fiecare titrat – începând cu 1930 – costându-ne peste milion lei fiecare...

O altă problemă care ne-a pricinuit mari pagube este şi aceea a studenţilor care s-au bucurat de valută forte pentru studii în străinătate. Astfel, pe anul şcolar 1934/35» au frecventat facultăţile străine 2121 studenţi şi studente, dintre care de-abia 562 Români, restul de 1559 minoritari – aproape sută în sută Evrei. Majoritatea lor freccventa şcolile din Franţa, după care vine Germania. Aceşti studenţi s-au bucurat de valuţă forte cu primă de numai 18%, diferenţa până la 38% plătindu-se din bugetul statului, din stocul de devize forte. Din 169 studenţi evrei în Franţa, 143 studiau medicina, l) În interval de 10 ani, au studiat medicina 1505 tineri evrei şi de-abia 55 tineri români creştini – adică de-abia 3.12 %.2) Schimbul de valută costă pe stat circa 4.000 lei lunar de fiecare student la Paris. Aci prin 1923 erau plătiţi cu valută 244 Români şi 173 Evrei.

— Cei mai mulţi din aceş ia rămân, după studii, aci şi încep conspiraţiile împotriva patriei care i-a hrănit şi crescut.[636])

2) Presa evreiască.

Prin presa stăpânită de ei – comandată sau condusă de ei – prin acest instrument semănător de ruine şi de pustiu, Evreii ajung să dicteze în toate domeniile şi fac din ea prima putere în stat. Nicio afirmare naţională care,

---

636 Vezi art. ..Naţionalismul românesc” din Univ. din 3 August 103S – după definiţia datâ dc „Semnalul”. 2) ..Limitele răbdării” in Univ. din Oct. i<#37-

direct sau indirect, ar fi atins interesele lor, nu s-a îndrăznit. În şcoala naţională, nu s-a putut rosti cea mai uşoară aluzie la invazia evreiască, în faţa căreia năvălirile barbare au fost o gogoriţă cu care bunicile didactice sperie pe nepoţii lor. Şi această presă care se boteza impertinent naţională a devenit o şnapanerie, iar conducătorii ei – apaşii, condotierii care atacau pe faţă şi pe la spate pe oricine ar fi îndrăznit să crâcnească ceva împotrivă-le. Parlamentul sau constituanta, partide politice sau cenacluri literare, ministere şi alte autorităţi, finanţe şi industrie, şcoală şi teatru, biserică şi justiţie, orice eveniment politic şi social, etc., trăiau sub imperiul acestei puse care emana o atmosferă de cinism respingătoare şi o negustorie de vorbe are scârbea pe cetitor – cum scria O. Goga. Evreii au împiedicat din>tdeauna votarea legii presei şi a reglementării profesiunii de ziarist, e care le-ar fi răpă privilegiul de a fi mentori ai vieţii publice şi un neîntrerupt de falsuri, calomnii şi insulte care le asigurau un regim favoare în viaţa noastră naţională.

Ca să ne dăm seama de primejdia în care am trăit, trebuie să răspundem la întrebările de mai jos: care era presa evreiască, în ce limbă se scria, ce se scria, cine scria şi în ce raport numeric sta faţă cu presa naţională.

N-o puteai recunoaşte uşor după aparenţă – ea întotdeauna purtând pe frontispiciu nume româneşti sau maghiare, germane şi ruseşti, după mediul în care se profesa preoţia scrisului celui mai abject şi prea puţin în idiş. Dar se recunoştea uşor după principiile care servea sau le apăra şi nu se încadra în niciun ideal naţional. Se punea întotdeauna în slujba partidelor care deviau de la doctrina adevăratului naţionalism constructiv şi luptau cu diabolică ură împotriva marilor figuri ale neamului. Se difuzau, prin aceste oficine, calomniile şi falsurile cele mai grosolane, informând mereu străinătatea ca să o impresioneze. Propaga mereu dezordinea şi panica la bursă. Se încurajau insultele cont tra moravurilor, tradiţiei,

justiţiei şi bisericii naţionale, precum şi atentatele contra fiinţei statului şi nerespectul faţă de legile ţării. Se dădea o anormală dezvoltare tuturor evenimentelor din cronica judiciară având ca obiect crimele monstruoase şi toate cazurile patologice ale vieţii sociale exprimate pe câmpul literaturii de scandal şi pinografie. Asista, în calitate de procuror al marilor idei umanitare, ori de câte ori compărea la bara justiţiei complotul împotriva fiinţei statului şi toţi misionarii ideologiilor dizolvante. Şantajul, scandalul şi falsurile erau hrana lor zilnică. Se încuraja literatura bolnăvicioasă şi se surpau zi cu zi gloriile neamului ca să le înlocuiască cu talente culese de prin gunoaiele literaturii sau tăvăleau în noroiu bărbaţii politici care au servit sau serveau adevăratele interese ale neamului. Toţi aceşti şnapani ai scrisului preferau anonimatul sau numele româneşti.

Iată, cum această presă definea, prin 1938, toate strădaniile noastre de a româniza viaţa de stat românesc: „Materialul omenesc, cuprins între graniţele unei ţări, fiind neomogen, grupul cel mai numeros elimină problema colaborării, prevalându-se de forţa pe care o reprezintă. De aceea, naţionalismul din zilele noastre este agresiv, intolerant şi se manifestă cu titlu monopol. Naţionalismul românesc ne apare, pentru un moment, drept o formulă eterogenă împrumutată, la adăpostul căreia grupul cel mai numeros înţelege să ia în stăpânire deplină tot ceea ce până acum mai împărţea şi cu alţii”.) A

Să mai dăm două formule stereotipe de felul amarnic cum ne ne-au în demnitatea naţională pe toţi care ne străduiam la redeştepta din visul urât în care am trăit. Iată câteva din ignobilele epitete cu e ne împodobeau: „Repetenţii tuturor concursurilor, corigenţii tutun, examenelor, leneşii tuturor claselor, rataţii şcolii şi ai vieţii, excluş partidelor politice, epavele societăţii. Toţi analfabeţii, – toţi trândavii, incapabilii oricărui efort de gândire sau de muncă, nu ştiu mei limba, nici istoria, nici

geografia ţării noastre – ne învaţă pe noi – (adică pe Evrei) cum să ne iubim ţara! Dar când cineva le spune: „Înapoi, la şcoală, la carte!” se supără grozav. 2)”. Aşa ştiau să scrie şi asemenea îndemnuri ni se adresau nouă din oficina Sărindarului pe care tinerii noştri soldaţi o apărau, cu arma în mână, postaţi la poarta rotativelor. Sau, altă dată: „B o mare vâlvă în bazarul naţionaliştilor: ţipă fiecare cât îl ţine gura, în învălmăşeala răcnetelor celorlalţi concurenţi avizi să desfacă aceiaşi marfă: la noi e adevăratul naţionalism!” Cam aşa scria, cu mult în urmă, şi revista „Hasmoneea”, luând în derâdere şi naţionalismul mitropolitului primat şi strădaniile lui Octavian Goga.

Toţi bărbaţii iubitori ai acestei ţări şi ai naţiunii se întrebau, îngrijoraţi, din ce se puteau lăfăi în lux şi în risipă toţi aceia care, până 1 mai ieri, lihniţi de foame şi cu pantalonii rupţi în spate, toţi foştii vânzătorii de mosorele de pe Calea Dudeşti şi de haine vechi sau foşti ucenici de bărbieri din Târgul Cucului, ajunşi redactori la ziarele jidoveşti din capitală, se plimbau în straie de sărbătoare, frecventau localurile de lux şi risipeau şi scuipau de la înălţimea automobilelor sau în echipe volante străbăteau ţara în lung şi în lat, împărţind, peste tot, cu o largă generozitate, făgăduieli şi bani. Şi toţi presupuneaue existenţa sigură a unei organizaţii secrete, din ţară şi Străinătate, care le punea la dispoziţie fondurile[637]). Dar alte izvoare din care se lăfăiau erau şi toate fondurile secrete ale miniştrilor, toate sperţurile rezultate din şantaje şi din serviciile ce prestau anumitor personalităţi sus puse.

Marele istoric N. Iorga, vorbind despre presa din Cernăuţi, cu valabilitate pentru toată presa iudaică din România Mare, o definea: „Maculatură infectă, scrisă de samsari şi agramaţi, într-o germană imposibilă, de ghetto,

---

637 Vezi „Ţara noastră” şi ..Cronica Dobrogei” – în CJniv. din Nov. 1937. 2) N.

presa aceasta fără duh şi fără limbă naţională, care a împiedicat două decenii circulaţia scrisului românesc şi a îngreunat răspândirea gândului de solidaritate naţională românească...”[638]).

Şi avea dreptate. Fiindcă toate principiile şi înaltele idei care au dirijât o întreagă epocă de înalte înfăptuiri şi au însufleţit atâtea generaţii, toate aşezămintele sociale care stau la temelia vieţii şi statului românesc, ţecum şi tot acel sistem de norme etice care ţineau strâns închegate rgiile noastre, ale tuturor a, toate au format obiect de batjocură, ul a fost subminat, nimeni şi nimic n-a fost cruţat. Pe ruinele acestei mi spirituale, se ridicau alte valori cu etichetă non plus ultra, dând. O parte, cu o cutezanţă iudaică, tot ce, până atunci, era frumos, nobil *şi* solid, se ridica altă literatură şi alt teatru, altă presă şi alte moravuri, cu un cuvânt, o nouă spiritualitate: hidoasă, materialistă şi meschină, tulburătoare şi vătămătoare, desfrânată şi becisnică, ajutată de o literatură şi presă de scandal şi de şantaj. Ca sprijin al acestor afirmaţii, să-l lăsăm să vorbească domnul Hechter-Sebastian, care defineşte astfel noţiunile fundamentale ale vieţii spirituale româneşti: „Pasiune, iubire, eroism, sacrificiu” sunt nişte „lucruri sfinte” bune de pus între ghilemele şi de expus în vitrina prostiilor omeneşti de mare circulaţie.”. Şi acest domn era numai unul din ceata infamă şi din cenaclul obscen care a ajuns tare şi mare la Fundaţiile Regale. a) Se trecuse de mult vremea acelei prese de opinii şi de informaţii, acelei prese îndrumătoare şi educatoare, luându-i locul presa de partid şi aşa-zisă independentă, ziaristica de afaceri şi de scandal, de subminare a întregii temelii a ţării, neinteresând mijloacele de care se servea. Şi, în faţa acestor pleiade de „neaoşi-îndrumători, dascăli şi mentori ai poporului român”, începeau să fie daţi uitării

---

638I orga – ..Se vinde iarăşi otravă la Cernăuţi”, Neamul Românesc, Martie, 1938. 3) Neamul Romanesc „Destrămătorii sufletului românesc la lucru”. Vezi şi XJniv. din August, 1937.

şi batjocurii vechii luptători, ca Asaclii şi Eliade Rădulescu, Emitiescu şi Kogălniceanu, B ari ţiu şi A.C. Cuza şi alţii şi alţii, pe care aceşti „neaoşi” îi botezară cu numele de huligani.

Să ne ocupăm de nou îi mentori ai poporului român – după adevăvăratul lor nume, precum şi de noile şi marile talente în publicistica românească. Marele pontif al noii ziaristici este Rosenthal – directorul „Dimineţii** care ne-a reprezentat, alături de miniştrii de externe, la Geneva şi a fost ataşat de presă la Washington până în Ianuarie 1938. Avrum Meinel Brauer Rosenfeld – pe româneşte Constantin Graur – este directorul „Adevărului” şi al „Dimineţii** în 1937, proprietari ai acestor două organe fiind – alături de Graur – şi Şmil Pauker (Emil) şi Samiel Labin – zis Traian VIad şi „Matei Basarab” – toţi trei aventurieri. Director al „Ivuptei” este Emil Fagure – Şmil Honigman, acela care, prin traficuri nusch-n? şi-a ridicat în Piaţa Rosetti, un bloc cu 12 etaje şi care, în Oct. 1937, se bucura că, la adunarea negustorească organizată de Liga Culturală, negustorii bucureşteni au fost absenţi. Kalman Blumenfeld – Scrutator, Sever şi Bornă – dicta în politica internă a ţării, pe când cea externă era înrâurită de aprecierile şi sugestiile lui Burăh Braunstein – Bubi Brănişteanu, aşa cum i-a caracterizat I.A. Br.

— Voineşti, scriitorul care a fost trecut de cloaca Sărindarului pe lista „huligapilor”. Alte două cotidiane* – cu capital şi direcţie, reporteri şi redactori evrei – „Le Moment** condus de Hefter (condamna la 5 ani închisoare pentru pactizare cu inamicul) şi „1/Independenc Roumaine** de Isra Israel Bercovici, Român pur sânge, tâlmaciul zilm.

— Cum îl numea 1ST. Crainic – de limbă franceză al politicii şi culturi., româneşti faţă de străinătate, precum Alexandru Rubin, era tâlmaciul directivelor economice şi financiare, cum îl numea N. Iorga.

Iată câteva figuri de mâna a doua: Ghidale Gherş

Brauer – Gr. Graur, Alsoz Giauer – Alex. Graur, Burăh Leizerovici – Barbu Lăzareanu, Alter Moise sân Ghidale – Alex. Gruia, Froite Adelstein

— F. Aderca, I. Gliksman – Dr. Vgrec, Leon Recliter – Lascăr Sebastian, Ana Brauer – Ana Canarache, Moritz Grimberg – Miron G rindea, etc. În total, am numărat în rubrica „Cine sunt?" din Universul, 61 de „îndrumători, dascăli, mentori ai poporului român" care ne dau lecţii» construiesc un nou naţionalism şi pregătesc României o soartă mai bună.

Nu redăm date relative la componenţa etnică a Sanhendrinului „Adevărului" – după procesele verbale ale şedinţelor ţinute între 23 Dec. 1937 – 19 Aprilie 1938 şi publicate în Monitorul Oficial.

Şi, pe câtă vpeme, aceste trei mari cotidiane săpau la temelia unităţii noastre naţionale, ele, în schimb, se bucurau de subvenţii copioase şi (le zeci de milioane dub forma diverselor imprimate ale ministerului finanţelor unde aveau un privilegiu de exclusivitate, iar „Cuvântul" şi „Calendarul" erau suspendate, lăsând pe drum sute de Români. Dar şi ziarele din provincie îşi aveau locul lor în bugetul comunei respective, precum şi pompau sub diferite forme de la toate autorităţile şi slujbaşii care se temeau de publicitate. Fondul cultural al municipiului Iaşi era o poziţie rezervată aproape numai ziariştilor evrei cărora li s-a servit, pe 1937[639] 234, 500 lei. 1). Un fost ministru al propagandei a dat zeci de milioane pentru o agenţie de presă inexistentă „Teica".

Evreii s-au băgat în toate afacerile gazetăreşti – ziare şi reviste care îţi sunt oferite cu sila pe acasă, prin birouri sau şcoli – conduse şi redactate de ei sau de alţii, având întotdeauna la spate pe câte un „naţionalist neaoş" cu vază sau om de ştiinţă perciunat – de cele mai adeseori,

---

6391) „Un început-- în Univ. din 28 Ian. 1938 – după tabloul publicat dc ..Chemarea din Iaşi". 2) For. Vremii din Ianuarie şi din 15 Nov. 1938. 3) Ibid, 10 Nor-

puşcăriaş sau candidat la puşcărie – dar sprijinit de oameni cu influenţă în administraţie sau în viaţa politică, fără nicio pregătire dotat însă cu neruşinarea aventurierului şi haimanalei. Am cunoscut eu însumi pe un pistruiat – totodată, în slujba unei case de prostituţie – ajuns, spre fericirea ţării noastre, redactor la unul din cotidianele de un leu ale capitalei. Revistele fiscale şi industriale – toate jidoveşti, dar sprijinite de personalităţi cu marcă sau în combinaţie cu funcţionari obscuri sau mai fruntaşi, care înarmau pe aceşti jidovi cu ordine şi legitimaţii oficiale în faţa cărora porţile li erau deschise oriunde, bucurânMu-se şi de liber parcurs pe căile ferate. „Administraţia financiară" avea a director proprietar pe Ioil Marcus – Iulian Marius, fost băcan la uzău, cel mai impertinent dintre samsarii scrisului, elogiat pentru marile îi merite de înalţii demnitari. „Tribuna financiară", băgată pe gât legustorilor şi tuturor funcţionarilor fiscali, era a lui Levy Haralamb, condamnat pentru că se dădea drept inspector financiar, ajutat ce o mulţime de cozi de topor – ca colaboratori sau sprijinitori; „Industrie şi comerţ", revistă de şantaj; „Gazeta financiară" a lui Tăreanu, iar „Gazeta Capitalei" a lui Naumescu – amândoi evrei; 2) „Gazeta Căsătoriilor" – foaia imundă în care colcăia prostituţia cea mai ruşinoasă, era patronată de unul Şmilovici şi de cunoscuta Tanti Clara; 3) „Gazeta sporturilor" de la luminile căreia se adăpa un întreg tineret, era şi ea evreiască, prin ea distrugându-se tineretul de la fireasca lui menire.

Toată mica şi marea publicitate este, aproape în întregime, în mâini evreieşti. Agenţia „Kalman et Com. Paneghian" – o sucursală a soc. „Walter Thompson et Com". – a pus monopol pe publicitatea mai tuturor oficiilor publice: loterie de stat, C.A.M., Lares, Telefoane, etc., pe câtă vreme vechile agenţii româneşti erau respinse4).

Din 27 agenţii de publicitate, 25 sunt străine şi numai 2 româneşti. Toate cele 3 agenţii teatrale sunt evreieşti.

Din 204 edituri înfiinţate de la 1918 încoace, 31 sunt româneşti, 53 minoritare şi 120 evreieşti – 60%; din 816 autori tipăriţi, 198 sunt români, 204 minoritari şi 432 evrei; iar din 6.300.000 exemplare tipărite: 765.000 româneşti, 146.700 minoritare şi 414.8.000 evreieşti – spuma colegul prof. N.N. Creţu la congresul corpului didactic de la Tg. Mureş din Mai 1935. Din 59 librării în Bucureşti, 22 creştine şi 37 evreieşti: 9 pe calea Victoriei, 2 pe Lipscani şi câte una pe marile artere: Bd. Brătianu, Carol, Doamnei, la rada, etc. Toată maculatura ce se serveşte în şcoli drept manuale, iese în mare parte de sub teascurile evreieşti.

În sfârşit, agenţia „Rador" – organ suprem de comunicare cu străinătatea – este condusă de Hurtig Evreul, care primea un salariu de 24 mii, anual şi care, prin felul părtinitor cum comunica ştirile, crease o adevărată atmosferă defavorabilă statului român, până în Ian. 1938, când este înlocuit cu Radu Dragnea. Sucursala de la Chişinău era condusă de alt Evreu Abraham Kendler, corespondent al „Dimineţii –, primul ziarist care a obţinut îngăduinţa de a vizita U.R.S.S. şi care, odată cu întronarea regimului Goga, adulmecând consecinţe severe, a şi fugit spre Paris. El avea ca secretar pe Buheler, în casa căruia s-au găsit material comunist şi bande „Hughes", cu cifru particular, pentru care a fost condamnat la 5 ani închisoare[640]).

Nu cunoaştem cu exactitate numărul publicaţiilor româneşti fondate de Români de la întemeierea presei naţionale, dar putem afirma cu precizie două lucruri: întâiu – că există centre importante unde naţionalii nu dispun de niciun organ de afirmare şi apărare a gândului şi nevoilor noastre şi, în al doilea rând, că numărul organelor minoritare şi evreieşti conduse de Evrei de la 1919 încoace

640 E. Negel – Din conferinţa lui St. Vlădescu la Univ. liberă delà Lipova,

întrece cu mult numărul celor româneşti, de la 1829 şi până astăzi.

După izvoare oficiale, în primii ani de la unire, au văzut lumina zilei nu mai puţin ca 330 periodice maghiare – dintre care 87 erau încă sub regimul a. – ungar, aşa că 243 erau creaţii noi. În 1923, erau 21 cotidiane politice, 45 săptămânale politice şi sociale şi 154 reviste şi diverse – în total 220. În 1928, erau în total 221. Între 1919/928, au fiinţat 46 cotidiane, dintr-un total de 557. Numai la Cluj erau 184: la Arad – 48, la Oradea, – 47, la Tg. Mureş – 39, la Sat 11 Mare – 19, la Braşov – 17, la Bucureşti – 14 şi aşa mai departe. Publicaţiile germane în perioada 1937/939, erau 186; între 1919/938, cele rutene 7 şi cele ruseşti 8[641]).

Ştim ca Evreii conduceau şi comanditau cea mai mare parte din această presă atât de bogată. Toată presa revizionistă maghiară era evreiască: Sajto, Friss Ujsag, Hrdelyi Magvarorsag, Szabadsag, Naplo, Aradi Koezloeny, Hrdelyi, Hirlap, Reggel, Aradi Friss Ujsag, Temesvari Hirlap, Uj Kelet, Brassoi Lapok, Neuijsag, etc., toate acestea exercitând o puternică influenţă asupra Maghiarilor din Ardeal, prin tirajul lor important.[642]) Toată presa scrisă în limba rusă şi ucraineană era condusă de Evrei. Ministerul de interne a suspendat, în Febr. 1938, toată presa rusă din Basarabia în sumă de 11 organe, 5 organe ucriniene şi 20 alte organe în idiş şi în limba ebraică de peste tot cuprinsul ţării.[643]) La P. – Neamţ, au fost suspendate trei ziare evreieşti scrise în limba română.”[644]) Etc.

În Bucureşti, am avut n uite organe evreieşti:

641U niv. 1937. -) ba stampa delle ininorauze in Romania, Buc. 1940.

642 Por. Vremii din 31 Ian. 1939. 2) Ziarele din Febr. 1938. 3) Ibid. 4) Cores

643p ondenţă din Cernăuţi, în Univ. din 12 Iulie 1937 -•• ..Inexistenţa presei româneşti

644B ucovina”. 5) Din conferinţa lui Şt. Vlădescu.

Curierul Israeli! Cuvântul nostru, Renaşterea noastră şi înfrăţirea, scrise pentru Evrei, prin care insinuau, insultau şi conspirau împotriva noastră. Toate celelalte, nenumărate, tot evreieşti, sau scrise în limba română şi franceză: „L-Indépendance Roumaine” condusă de Bubi Bercovici; „Argus” al lui

Hartig; „Gazeta” a lui Ceacâru-David sân Iţic Eulenberg; Realitatea, Adevărul literar, Rampa, Gazeta sporturilor, Credinţa lui Margulies, Informaţia lui Şaraga, Tempo, Popularul, Bilete de Papagal, Excelsior, încotro, Naşa Reci, Isbânda, Avântul, Gazeta Capitalei, Semnalul”, Lumea românească” a lui Max Auschnitt, etc. sau mai vechi printre care Hesmonaea Mântuirea, Aurora, Socialismul, Presa, Uj Kelet etc „toate provocatoare şi difuzoare ale unor noi ideologii sociale etice şi politice.

În Bucovina, numărul foilor a atins cifra de 150, iar presa naţională – în afară de două foi de partid care sezânjurau una pe alta şi una a treia ceva mai serioasă „Munţii noştri” – nu dispune de un organ care să se afirme româneşte, pe câtă vreme, Ucrainenii, deşi mai săraci, au mai multe organe la care se adapă şi Românii însetoşaţi de hrană sufletească, toate, însă, organe cu tendinţe subversive. 4) Numai la Cernăuţi, apar 8 cotidiane minoritare şi unul singur românesc. 6) După cum au otrăvit pe ţăranii bucovineni cu produsele cârciumelor, Evreii otrăveau sufletul frumoasei provincii cu otrava scuipată de gazetele lor.

Să trecem în Moldova. În Iaşii, în care a scris Asachi şi Eminescu. Evreii au patru organe zilnice (Lumea, Jurnalul, Noutatea, Ziua) la 70.000 coreligionari, iar Românii, la 30.000, de-abia unul: „Chemarea La P. – Neamţ, găsim trei evreieşt, alături de 2 româneşti.

În Basarabia, funcţionau 7 cotidiana ruseşti scrise de Evrei, pe câtă vreme, sub Ruşi, de abia era un singur cotidian rusesc, alături de cele două româneşti: „Basarabia” sau „Cuvântul moldovenesc”. Numai la

Chişinău sunt if ruseşti şi două româneşti. Singură „Isvestia" avea un tiraj zilnic de 30.000. Toţi aceşti negustori de presă – aceşti „arendaşi ai opiniei publice", cum îi numeşte O. Goga – erau constituiţi în patru societăţi, cu nume pompoase ca faţadă românească, persoane juridice, toate fondate de Evrei, având ca paravan şi câţiva Români. De-abia în 1935, se încheagă „Sindicatul ziariştilor creştini din Basaiabia", cu personalităţi publicistice din toată ţara, numărând, în 1938, 48 ziarişti profesionişti.[645]) Un corespondent de presă, constată că „presa bolşevizată din această provincie putea să ne înjure ţara, să/ne înjure şi batjocorească credinţa, nu se tentea atinge nimenea de ea, era un fel de tabù."[646]) Această presă era condusă de „neaoşi" români, ca, de o pildă, Moise Oresten, fost, în 1917/18, şef de bandă de bolşevici; ca Isac Rosenthal – Ioan Plugaru, care, sub ocupaţie, era terorist şi călăuză preţioasă a bolşevicilor, totodată, cămătar şi bancher, trădător şi chemat la revizuire[647]) sau ca Hirsch – Ion Duployen – spion condamnat la Constanţa, afacerist şi şantagist şi, prin gazeta lui, da îndrumări pentru tineret. Etc.

Toţi ziariştii de mai sus – şantagişti, agitatori comunişti, oameni de afaceri, certaţi cu poliţia şi cu bunele moravuri, şefi de bandă, proxeneţi, pornografi, etc. Şi totuşi, mentori ai naţionalismului – şi alte zeci de nume, toate străine şi îndeosebi evreieşti, care se ridică la peste 160, toţi se bucurau de permise de liber parcurs pe căile ferate. A.C. Cuza denunţa – în şedinţa Camerei din 27 Febr.

---

645 Uniunea ziariştilor profesionişti din (1027), Asoc. ziariştilor din (1929), Ascc* presei române din B. (1925) şi Sindicatul ziariştilor români din B. Vezi Buna Vestire „Situaţia societăţilor de presă din Basarabia, 1938. 2) Por. Vremii din 8 Iulie 1**3$:

646. .Presa din Basarabia-dirijată tot de jidani". 3) După Por. Vremii din 13 Iulie 1033

647 – legenda lui Moise Oresten a ucis pe naţionaliştii moldoveni Murafa şi Hodorogea.

1935 – că ministerul de interne a acordat asemenea permise la 25 ziarişti, aşa zişi profesionişti, din Basarabia, dintre care, 13 la Evrei – unul din aceştia a condus banda de bolşevici în 1917 – 918, care a asasinat 6 voluntari români şi era cât pe aci să execute pe Inculeţ şi pe Erhan prin ştreang pentru vina de a fi făcut apel la armata română care să pună ordine în provincia de peste Prut. Niciunul din cei 42 ziarişti români creştini, membri ai sindicatului, nu poseda permise. Şi când te gândeşti că „Sindicatul ziariştilor români” era prezidat de Iţic Altersohn – Alexandru Terziman, condamnat la 10 ani pentru insulte grave aduse Coroanei şi aşezământului nostru naţional. Un confrate, Elias Kendler – Adrian Gândea, omul de legătură al oficiosului sovietic „Isvestia”, fiind trimis la Moscova, ne înjura ţara şi neamul[648]).

Infiltraţia lui Israel – scria marele poet O. Goga – a cucerit metodic ţara – comerţ, industrie, bănci, moşii, gazete şi literatură unde a atins cel din urmă popas, intrând, astfel, în templu; aşa că trecerea de la gazetă la literatură s-a făcut pe nesimţite. Şi citează o antologie de 60 scriitori „români” de origine evreiască.) Din aceşti 60, Evreii lansează cu litere groase pe „Bardul naţional” Camil Baltazar – Leopold Goldstein, autorul volumului „Cina cea de taină” – o colecţie de versuri oribile; pe Felix Aderca – Froite Adelstein, alt fruntaş estetic, director în Ministerul Muncii; pe Herşcu Blazian – Herş Isdrailovici – scriitor şi conferenţiar cu mare vază la institutul naţional de radiodifuziune. Aici, sau bucurat de mare trecere – de programe caracterizate de o favoare specială. Şi tot aci, au avut loc, debandadă, risipa şi jaf. Fiindcă atât încasările cât şi publicitatea erau concesionate la Evrei, precum şi îngroparea cablului Bucureşti-Bod fără licitaţie firmei Şic – candidată sigură la faliment. Toate acestea aveau loc prin

648 Şt. Vlădescu, preşedintele federaţiei generale a presei din provincie.

intermediul faimosului Fainstein – samsarul tuturor furniturilor societăţii de radio[649]).

Reacţiunea, după atâta amarnică aşteptare, s-a produs. Marile cotidiane evreieşti, care terorizau şi prostituaseră viaţa noastră naţională, au fost suspsendate în Ianuarie 1938, când s-au suspendat şi alte multe ziare din provincie, precum şi s-au retras 105 permise de liber parcurs pe căile ferate ale pistruiaţilor care se lăfăiau cu neobrăzare numai în vagoane el. I şi internaţionale.

3. De la literatura eminesciană la pornografie.

N. Iorga, într-un articol din Neamul Românesc, aşternea aceste amarnice reflexiuni: „Zilnic în aceste foi (în cele din Sărindar) toate mizeriile noastre sunt expuse, sublini, ale, luate în batjocură, pârâte în faţa lumii pentru a ne discredita, întinse în faţa noastră pentru a ne demoraliza”. Dar aceste foi nu puteau să ajungă în mâna tineretului şi a căminului familiar. Şi atunci s-a pornit o literatură nouă, cu pretenţii de înaltă literatură, care a dat în prostituarea literaturii, adică în meschinării şi pornografii. Şi au căutat, ca atare, să Janseze de pe trambulina presei lor imunde, nume noi de mari scriitori, de poeţi celebri şi romancieri tot aşa de celebri. Fără această presă de negustori şi de destrămători nu s-ar fi putut lansa „marile” talente evreieşti în teatru, la operă şi în literatură şi, deci, prin ea, s-au putut difuza capodoperele pornografice. Prin această presă şi literatură nouă, ne-au fost terorizate gândul şi fapta, sau coborât în meschinărie cele mai nobile credinţe şi idealuri: ne-au fost batjocorâţi oameni de stat şi imaculatele noastre talente: prin ele sau terfelit biserica şi ai ei slujitori; tot prin ele sau propagat şi au fost încurajate toate sectele care săpau la temelia credinţei strămoşeşti – unul din stâlpii de fundament ai statului, etc.

Nichifor Crainic spunea la o conferinţă ţinută la Cluj:

---

649 Fraude masive la „Radio” în Univ. din i Apr. 1937.

„Scoborârea omului spre animalitate a fost adusă şi propagată de spiritul iudaic care a substituit. Înălţarea prin decădere, paradisul prin pornografie”. Tot acest spirit iudaic, activând prin presă, începea lupta de dărâmare a Pantheonului nostru artistic şi literar, vrând să pună, în locul, tot ce natura omenească a putut să creeze mai hâd şi mai ruşinos în domeniul spiritualităţii. „Nu, nimeni nu se ridică împotriva originalităţii, ci împotriva descrierii fără rost, fără „artă” a porcăriilor înşirate ca mătăniile... datorite penelor întinate ale atâtor răspopiţi şi călugăraşi cu rămăşiţe de miros de tămâie la rădăcina părului lor tăiat scurt”. Şi încheie subtilul E.H. Mosco: „Literaţii” „scatologi” încearcă întemeierea unui „Parnas satiric”[650]).

Pe tema acestei noi literaturi de dezmăţ, presa şi scriitorii români s-au împărţit în două tabere: una – cei mai mulţi – * – în serviciul spiritului iudaic şi a doua – cei puţini – în liniile de apărare a demnităţii scrisului românesc, care, în trecut, a fost una din marile arme cu care s-au cucerit atâtea poziţii şi s-a întărit ideea de stat şi de naţiune.

„Adevărul” şi „Lupta” continua lupta acerbă de denigrare a celui mai stimat şi iubit dintre scriitorii noştri, I.A. Br.

— Voineşti. „Lupta” din 15 Oct. 1937 îl califica de „demagog ratat şi răsuflat al vieţii publice, rămas la periferia partidelor, care spurcă cu braţele sale în dreapta şi în stânga”... „un ignorant şi un incult, un pretins intelectual, căruia la bătrâneţe a început să-i zbârnâie vanitatea naţională...” „... un as al parazitismului care deţine cea mai gravă sinecură din ţara asta”. Tot aşa, prin 1898, „marele poet român” A. Steuerman de la Iaşi împodobea cu epitete tot aşa de nobile pe Antemireanu, numindu-l „şarlatan” şi „neguţător de literatură”, numai

---

650 Libertatea scrisului Ln Univ. ilin 26 April T937. 2) Vcz* Rrev. ,.Floare al

pentru că acesta, care propaga ideea de apărare contra iudaismului cotropitor, avusese curajul să dovedească că „marele poet” Steuerman „nu are grăunte de talent poetic şi că a măcelărit în modul cel mai neuman nefericita limbă românească”[651]). Dar marele scriitor târgoveştean n-a fost obiectul de batjocură numai al foilor imunde de mai sus. Ci, un preot al catedrei Mihăilene de la Iaşi, creator de nouă şcoală, punea – în coloanele organului literar – pe un elev pistruiat Henry Popper – fiu al vreunui mare comerciant ori bancher ieşati – să scrie că nu acceptă noţiunea de Br.

— Voineşti = liinonadă dulce pentru copii – forostie şi suferinţă faţă de problemele artistice şi, în aceeaşi troacă, zvârlea şi pe Cesar Petrescu şi pe Ionel Teodoreanu. 1) Aşa era apreciată munca rodnică şi atât de talentată a scriitorilor noştri care au zidit şi ridicat o superbă spiritualitate a vieţii româneşti. Toată presa şi noua literatură obscenă nu putea trăi fără acei „şabăs-goimi” culturali de care vorbea Goga.

În fruntea detractorilor valorilor noastre naţionale, stă, fără – îndoială, marele romancier şi pontif al criticii literare, un profesor de catedră de liceu din capitală. Profesează un suveran dispreţ, pentru moralismul şi naţionalismul pieselor de teatru ale lui N. Iorga şi decretează ca „scriitori umanim recunoscuţi” pe toţi zănatecii ori amoralii graficei de depravare literară, înşiraţi în notă. Dar profanarea cea mai crudă a gloriilor

---

651b astră” şi art. ..Şarlatani şi neguţători ele literatură”, în Univ. din 22 Sept. 1937.

j) N. Crevedia in art. „Infamie-*din Por. Vremii. 2) (Vezi N. Georgescu – în Univ. din 23 Aug. 1937 Ş* ..Libertatea scrisului1- de H. H. Mosco, in Univ. din 26 April, 1937) : Aberman Izu – zis Argeşanu, epigramistul Aizic Weisman – Alexandru Albu, cu ..Steaua presei române” – epigrame insultătoare, dat în^ judecată pentru ultraj ; Bonciu-Ilaimovici, condamnat pentru murdării crase – o^igresiune patenti asupra sufletului tineretului, etc. 3) Ovreii şi pornografia in Por. Vremii din 26 Iulie, 1040.

noastre sacre este opera romanţată „Mite” şi „Bălăuca”, în care terfeleşte fiinţa angelică a celei mai mari mândrii naţionale, pe M. Eminescu, 2) confundându-l cu cele mai urâte făpturi de prin porturile cu populaţie interlopă şi cu cel mai decăzut client al lupanarelor şi localurilor* de depravare.

Această tarabă de opinie publică, acest laborator imund de talente şi genii ce se cheamă literatura evreiască a făcut ravagii şi în alte ţări. După un plan diabolic al iudaismului, toată propaganda antireligioasă se făcea prin reviste obscene pline de pornografie. Călugări şi călugăriţe, preoţi şi ceremonii ale cultului, surori de caritate, etc. făceau, aiurea ca şi la noi, obiect d: ” destrămare morală. Cartierul St. Croissant din Paris – băgaţi de seamă ce nume de cartier şi-au ales! – a devenit o cloacă de jurnale pornografice desfăcându-se în maghernițe evreieşti. Toussenel a spus: „Porcul este emblema jidanului. Murdăria gliettoului este organică – acea neruşinare proverbială în care a trăit de secole. Tot ei au introdus cultul vechilor Phalophori – acea expoziţie, la Roma şi Atena, de imagini neruşinate, ca şi trecerea din gură în gură a expresiilor celor mai cinice – fără să alăture şi acea parte artistică. Ed. Drumont, autorul operei „La France enjuivie”, a dat la lumină marea primejdie a pornografiilor şi campaniilor antireligioase din Franţa3).

Presa din Sărindar apăra interesele proprietarilor evreo-maghiari împotriva ţăranilor români. Ea asmuţea campania împotriva noastră şi lupta contra terorii din România împotriva minorităţilor şi Evreilor şi comuniştilor. Ea răspândea, prin reportagiile sale, calomnia că, în ţara noastră, ar fi atâta mizerie încât ţărăncile îşi împrumută acul deja vecină la vecină sau ilustra cartierele mărginaşe ale capitalei prezentându-ne ca pe o ţară de canibali, iar presa americană le amplifica în milioane de exemplare.

Toţi aceşti mari publicişti – gazetăraşi evrei cu câteva clase de liceu – erau în fruntea marilor instituţii şi înaltelor

manifestaţii naţionale. Aşa, Isaac Goldenberg – Ion Pribeagu deschidea prima cuvântare omagială de Ziua Kroilor: la Radio-naţional, aceşti scriitori şi filosofi ne vorbeau despre pătimirile lui Iisus sau despre rostul marilor noastre sărbători; p în 23 Mifrtie 1932,? e difuza, după 11 noaptea serbarea 1 urimului, emisiune neprevăzută în l rog, m, în idiş. La Geneva, ne reprezentau tot aceşti mari publicişti evrei, etc.

Aceşti maeştri ai condeiului adevăratului naţionalism duceau viaţă de prinţi – ei şi cu soţiile şi cu odraslele şi cu toate rudele lor. Automobilele excelenţelor ministeriale li stau la dispoziţie, precum li stau şi trenurile de lux care îi duceau, gratuit şi căptuşiţi cu cecuri scumpe, prin toată ţara şi în ţările din Apus ca să reprezinte pe Români. I. Al. Brătescu-Voineşti scria că miniştrii ţării tremurau de frica unor gazetăraşi ovrei; că aceştia îi chemau – pe ei şi pe şefii de partide – cu „pst, pst!” prin sălile de şedinţă ale Camerei; uşile de la cabinetele aceloraşi excelenţe se deschideau până la perete numai pentru ei; că chiar în sala consiliului de miniştri, ei stau picior peste picior, fumând, interpelându-i şi tutuindu-i.

Şi, iarăşi „aceşti gazetăraşi cu câteva clase de liceu, că-şi „marii lor scriitori, aruncau pe piaţă scrieri pline de scârnăvii greţoase pe care le semnau cu nume neaoş româneşti. O înaltă instituţie de cultură le tipărea toate aceste pornografii abjecte, încurajaţi de un profesouniversitar. S.S.R. premiatoare aceste lături literare, apăra pe pornografi în faţa justiţiei, iar în casa ei de pensiuni figurează astăzi ca pensionari, zeci şi zeci de nume de scriitori evrei, sau urmaşi ai acestora, cu sume lunare ce trec adesea peste 8.000 lei. Iar Podoleanu, mândru până la orbire de naţionalism iudaic, ocupându-se în „Antologia evreiască” de operele celor 60 scriitori evrei, scria despre Barbu Lăzăreanu ca de singurul enciclopedist român dintre ale cărui opere s-ar putea clădi câteva catedre universitare sau despre beletriştii evrei, că ei, fie

că au făurit o pagină de poezie sau cizelat un vers, au spart uneori vechile tipare ale limbii literare, ridicând-o la nivelul artistic de astăzi.

Un publicist fruntaş, pomenit destul de des, numeşte pe „voievozii noştri circumcişi” şi pe, din nefericire, tovarăşii lor români, simbriaşi ai destrămării, moralizatori cu cazier, sau „cloca maxima”, acel canal de scurgere, în sufletul cărora – larg, foarte larg – se primesc orice murdării; scribi cu pana de tarabă, scribi de fiţuică, gata la orice hamalâc plătit, porniţi la drum cu geamantanul furat altuia, cu ideile altuia şi cu un singur lucru al lor, cu aşa-zisul „cazier – foaia de viţă „curriculum vitae-*, adaos la cea de naştere. Englezii numesc această literatură „cloacă” din genul patologic Freud „curent emancipaşi franc”, dar a fost ţinut în frâu de lordul şambelan al Casei Regale1) Iar Dr. A. Balotă numeşte această invazie barbară în spiritualitatea românească „o infiltraţie lentă de spirocheţi ce caută se paralizeze toţi centrii nervoşi ai trupului etnic şi, deci, în primul rând, să ameţească spiritualitatea cu toxinele umanitarismului.[652]) La noi, ne-am ocupat, spunea regretatul dr. N... Minovici,[653]) de protecţia animalelor, dar n-am întemeiat o societate care să pună frâu imoralităţii exprimată prin teatru, cinema şi literatură pornografică.

Dar nu este de ajuns scrierea şi scoaterea de sub teasc a acestor fapte de pierzanie socială. Colportajul şi plasarea înseamnă adevăratul succes. Bande organizate strecurau scrisul acesta imund prin localuri publice şi de sport, prin casele oamenilor şi pe pragul bisericii, prin staţiuni, trenuri şi gări, dar mai ales prin şcoli. Din atâtea cazuri compărute în faţa justiţiei – din nenorocire, fără a fi

---

6521) H. Mosco – in Univ. ..Simbriaşii estrămării”. 2) Refercndun In Por. Vremii.

653 ..Apărarea morală a tinerimii” – conferinţă în Martie 1937, Despre procedeul ti cest a al iudaizării culturii este de mare interesa se ceti „ludai zarea, culturii”, cap. IV din „Orientări în veac” a lui N, Roşu.

fost pedepsite, fiindcă ultragiul opiniei publice la noi a fost dintotdeauna achitat – rezultă că toate aceste bande îşi recrutează sinistrele elemente dintre jidovi având, alături, câte ceva Armeni sau Greci şi alţi străini, „tar laboratoriile unde se multiplică în zeci de mii de exemplare aceste otrăvuri, care sapă la curăţenia şi tăria fiinţei naţionale, am văzut că sunt aproape toate jidoveşti în frunte cu marile edituri din Sărindar şi cu Hertz din capul Căii Victoriei – acel negustor de pornografii şi libertinaj literar, străinul din Macăul Ungariei care a avut curajul să se plângă contra jurnalului Consiliului de miniştri din Sept. 1937 prin care era exclus de la cetăţenie, acel Marton Hertz care organiza standul cărţii româneşti la Florenţa, unde l-a întâlnit N. Iorga.

Alături de toate aceste pierzătoare fapte, stă şi fotografia obscenă şi toate acele imagini pornografice ce se distribue clandestin prin localuri rău famate sau aşa-zise nobile, toate produse în laboratorii evreieşti, bine organizate ca clientelă şi dispoziţii estetice.

Într-atâta răul atinsese margini neîngăduite şi primejdia la care era expusă fiinţa etică a naţiunii era mare, încât a trebuit să se sesizeze şi cel mai înalt for al culturii româneşti, chemat să vegheze la puritatea produselor sufletului nostru. În şedinţele Academiei Române, poetul O. Goga, în revolta lui cea mare, spunea că asistăm la un act de învăluire literară a străinilor de cuget şi sufletul românesc, la o literatură ostilă, trivială şi primejdioasă, în care tradiţionalismul e luat în batjocură, iar edituri străine editează cărţi de scandal. N. Iorga constată că, în afară de pornografi, literatura e făcută de nebuni şi de rătăciţi. În aceiaşi şedinţă, I. Al. Br.

— Voineşti – „huliganul-[654] atât de hulit – îi caracterizează astfel: „Autorii – unii, din nefericire, români

654 Academia Română ia atitudine, iu Univ. din 30 Martie 1937. ^ Din ^efe- rendum-ul Por. Vremii din 19 Sept. 1937*

– cea mai mare parte cu altă mentalitate şi de altă origine, împrumută nume strălucitoare, frumoase nume româneşti sub care ascund tendinţe urâte şi scopuri de câştig prin exploatarea pornografiei. Ei aţâţă suflete curate, dorind să vadă pojghiţa de pudoare şi de umanitate ce s-a cristalizat în timp prin tot ceea ce a dat civilizaţia/Şi înşiră o mulţime de „autori deromane în care se descriu scene ce se oferă chefliilor la ore înaintate pe sub mesele localurilor de noapte în care se zugrăvesc cele mai intime acte sexuale – toţi clienţi de lupanar, eroi ai decăderii literare, care obţineau premii naţionale sub protecţia estetică şi atraşi cu o grijă părintească în editura unei fundaţii prezidată de un profesor universitar” *).

Să reamintim şi alte revolte. Pictorul C. Vlădescu, vorbind de noile orânduieli estetice la care este supusă arta unui Rafael sau Grigorescu, spune că, în literatură şi în artă, superficialul, meschinăria, platitudinea, grosolănia, trivialitatea, pornografia, etc. au fost promovate pe planul marilor cuceriri ale spiritului cu îndrăzneţe avântări în spaţii încă neexploatate şi, ca atare, cubism, dadaism, futurism, primitivism şi nesfârşitul şirag de reţete, inventate peste noapte în laboratoarele impertinenţei sterile, au scos capul pe rând la lumina zilei în urlete de trâmbiţe şi surle, cu reclamă desfrânată în presa lor complice şi conştientă de valoarea distructivă a acestor atentate la bunul gust şi bunul simţ, la temelia edificiului moral ridicat cu pioasă râvnă în decursul secolelor de cultură şi civilizaţie. a) Iar Sextil Puşcariu, ocupându-se în treacăt de problema pornografiei, spune, categoric, că aceiaşi sete de senzualitate libidinoasă o găseşti la Ţigani şi la Evrei când vor să facă artă. Şi ne trimite la discreţia poporului când atinge subiecte delicate cu aluziuni atât de măiestrit acoperite încât nu supără nici pe cel mai pudic

ascultător şi la discreţia din „Moş Nichifor Coţcarul” sau la „Chir Ianulea”, atât de adorabil de indecent.

Şi încheiăm aceste consideraţiuni cu câteva constatări ale lui Nichifor Crainic care zice că Jidanii fabrică revistele pentru lectura copiilor noştri şi opera de distrugere a sufletului românesc începe tocmai de la copiii de şcoală, că ei au acaparat trei sferturi din cartea didactică, ceea ce înseamnă milioane de vehicule pe an pentru a turna prin ele aceiaşi otravă iudaică în generaţiile tinere, desfiinţându-le din pruncie[655]).

4. xS «trecem la edituri şi tipografii, la librarii, anticării şi alte locuri de desfacere, etc.

Ştim, din cele expuse în perioada precedentă, că meşteşugul tiparniţei socotit ca un înalt factor de progres social şi politic, a fost introdus, la noi, de capii bisericii şi de domni cu multă râvnă şi mari sacrificii, continuat, după aceea, de oamenii politici şi de mare cultură. Dar, până aproape de 1900, această profesiune nu renta, ba, putem spune, că pe mulţi din aceştia i-a sărăcit. Numai după ce producţia hârtiei a ajuns îmbelşugată şi ieftină, făcând posibilă o viaţă intelectuală – cum stabileşte istoricul englez H.G. Wells în a sa „Schiţă a istoriei universale** – şi, deci, ziarele şi cartea a început să se răspândească în marile masse, numai atunci sau ivit tendinţele de comercilaizare şi de acaparare a cărţii şi presei de către Evrei, care, în scurt timp, s-au constituir sub formă de trusturi şi întreprinderi comerciale1). La noi, cu deosebire, având la îndemână aproape toată industria forestieră şi fabricile de hârtie, le-a fost uşor să stăpânească tipografia şi editura.

În domeniul creaţiei culturale, Evreii – spune Nichifor Crainic – dictează pl, în ediţirile pe care le deţin; prin „idealurile” de artă josnică pe care le insinuază; prin t.

---

655 „Dcm-jc.raţia c pentru jidani ceeace e murea pentru rechini, in Por. Vremi din 7 Sept. 1937. i) R. Scişanu în Universul.

ustul criticei care susţine tot ce e pornografic şi defaimă tot ce e valoare reprezentativă românească, prin reclama turbată în jurul tuturor „operelor” de destrămare sufletească.

Nu posedăm o statistică pe origina etnică a tipografiilor. Vom da numai numărul acestora – pe anul 1927, după un almanah al tipografiilor, editat de Coloman Krizso din Cluj. Pe toată întinderea ţării erau, în acest an, 488 tipografii. Provincia cea mai bogată în aceste aşezărminte era Ardealul cu un număr de 199, după care veneau: Muntenia cu 148, Bucovina cu 37, Moldova cu 36, Banatul cu 44 şi Basarabia cu 22.

În Muntenia, Bucureştii numărau 98, Brăila 12, Craiova 9, Ploieşti 8 şi Piteşti 6. În Ardeal: Clujul 37, Aradul şi Or. Mare câte 19, Sibiul 11, Satu Mare, Braşov şi Sighetul Marmaţiei câte 8, Tg. Mureş 7. În Moldova: Galaţii 15, Iaşii 8, Focşanii 5. Banatul: Timişoara 20 şi

Lugoj 8. În Bucovina: Cernăuţii 22. În Basarabia, din 22, Chişinăul avea 17.

În statistică, tipografiile nu sunt date după origina etnică a proprietarului firmei – cele mai multe din ele sunt ascunse sub o emblemă românească sau clasică – romană şi elenă.

Stând de vorbă cu Urzică, fost preşedinte al lucrătorilor tipografi, îmi declară trei lucruri de mare importanţă: *a*) că, de la 1927, n-a avut loc nicio altă statistică; *b*) că nu s-a putut niciodată alcătui o statistică după origina etnică a proprietarului firmei tipografiei şi, în sfârşit, c) că, deşi Bucureştiul numără 98 tipografii, funcţionează, totuşi, clandestin, prin pivniţe şi maghernițe, o mulţime de ateliere, a căror descoperire este un lucru foarte greu. Aşa stând lucrurile, nu putem cunoaşte felul cum a evoluat, ca număr şi ca apartenenţă etnică, această

întreprindere cu mare înrâurire asupra sufletului unui popor.

Nu cunoaştem nici numărul librăriilor şi nici origina etnică a firmelor. Se poate afirma, însă, cu siguranţă neşovăitoare, că această ramură de comerţ este, cu 90%, în mâini evreieşti, ca şi editurile – acele întreprinderi care comandă şi tipografia şi calitatea etică a lucrărilor ce are să fie difuzată în lungul şi în latul ţării. În Bucureşti, din 50 librării, 37 sunt evreieşti – în Dudeşti şi în Văcăreşti niciuna nu e românească, iar în Moldova şi în noile provincii aproape totul este evreiesc.

În rândul acestor edituri, intră mai ales şi casele de editură „fără perdea”[656]) pe care gingaşul scriitor Al. Cazaban le aseamănă cu casele de toleranţă, unde editorul e în funcţie de adevărat proxenet – făcând din literatură un fel de damă de consumaţie care se lăfăieşte impudic în vitrinele librăriilor din centru sau de la periferie[657]) sau, ca să-l completăm, se oferă cu preţuri de râs sau destul de urcate, prin localuri publice, la poarta şcolilor şi bisericilor, prin trenuri şi stadioane sau prin familii onorabile.

Editarea manualului didactic şi a tuturor lucrărilor de literatură se face de editori după norme de natură să servească numai intereselor lor şi nicidecum pe ale publicului sau autorilor care au de spus munca şi au vărsat sudori şi lacrămi amare. Aşa că întregul nostru învăţământ public şi particular, precum şi toată setea de cultură a tinetului sunt tributare editorilor evrei, care, în setea lor nepotolită de câştig şi în urmărirea ţelului lor final – destrămarea societăţii – sugrumă pe scriitori plătindu-i cu preţuri de batjocură şi supunându-i la cele mai degradante umilinţe. Cum ar fi, de pildă, după câte ne mărturiseşte Al. Cazaban, schimbarea titlului din „Mama lui Iosif” în „Iapa

656 Casele d£ edituri ..fără perdea” în Univ. din 31 Mai, 1937* 2) Vedeţi şi ..Anuarul

657e diturii şi librăriei” alcătuit de Evreii Bogdan Varvara şi Menny Tonegliin.

lui Iosif" – vedeţi cât de apropiate sunt aceste două noţiuni! – sau că refuză editarea lucrărilor, oricare ar fi meritele ci şi înălţimea autorului, fiindcă nu este vorba de „prospături", de lucruri picante", fără perdea", de „porcărele" – adică dacă nu miroase a porcărie, a pornografie, dacă nu frizează morala publică.[658659]) Şi când te gândeşti că cei mai mulţi din aceşti editori, cu sau fără perdea, sunt, nici mai mult nici mai puţin, foşti tinichigii şi lucrători de fabrici, birjari, croitori, chelneri, etc., aşa cum am avut onoare a le face cunoştinţa în rubrica „medicilor" încetăţeniţi în virtutea tratatului de la St. Germain sau introduşi prin fraudă în cetatea română sau în procesele verbale ale comisiilor de echivalare. În Arad, trei Evrei – unul cizmar şi altul prutar, stăpânesc tiparul şi colportajul a). Nu putem trece cu vederea edituri ca „Socec", Alealay" şi alte câteva care au adus, efectiv, rea! e foloase ştiinţei şi culturii româneşti.

Alături de chioşcari, colportori şi librari, avem şi pe anticarii care îşi desfăceau, odată, mărfurile prin maghernițele de pe splaiul Dâmboviţei şi, acum în urmă, prin magazine mai arătoase şi în Casa anticăriilor ce, prin 1924, le-a construit-o primăria municipiului cu un milion – plătiţi înainte de cei 7 anticari, toţi evrei, cu concesiune pe 19 ani în schimbul plăţii de un milion pe care l-au avansat, bucuroşi. La toate acestea, adăugăm şi încă două fapte: până în 1939, când şi Camera de Comerţ şi de Industrie a înfiinţat una, toate şcolile de stenodactilografie sunt evreieşti; de asemenea şi toate, aproape, birourile de copiat şi tradus acte – atât în Bucureşti cât şi în provincie.

Teatrul şi cinematograful.

N. Iorga, atingând această problemă, scrie: „Cartelaţi

---

658 Ibid, ibid. 2) Por. Vremii 12 April 1938. 3) „Cartelul filmelor" în Neamul Ro

659m ânesc din 1937. 4) t>r. I. Rădulescu – Cinematografia „românească" 90% jidani, îu

pentru teatre, cartelaţi pentru ziaristică şi pentru literatură, ei (Evreii) sunt azi stăpânii cinematografelor.

— Se poate să li convie a face o naţie de nebuni, de criminali şi de dezmăţaţi, dar noi nu o putem îngădui[660]).

Se ştie cu prisosinţă că cinematograful, mai mult ca orice teatru, este un factor de cultură şi de progres pentru clasele numeroase, prin aceea că se adresează cu deosebire acestora, coborându-se la înţelegerea lor şi cu un preţ accesibil pungii celei mai modeste. Şi aceste două aşezăminte de cultivare a maselor au trecut în mâini evreieşti.

Din 13 teatre în capitala ţării, în afară de 3 – 4, nu ştim câte mai rămân româneşti. Din 57 cinematografe, numai 11 rămân româneşti – unul singur la centru, restul la periferie. Din 465 săli de cinematograf pe toată ţara, numai 66 româneşti – 14%. 4) Dacă luăm în consiclerare, însă, datele statistice publicate de cinematograf istul Petru Popovici, constatăm că, din 60 cinematografe în capitală, îi sunt româneşti, iar din 420 pe toată ţara, numai 40 româneşti – 9%.

Cele 50 case de filme – absolut toate evreieşti – cartelate într-un sindicat-cartel care judecă pe cinematografiştii români, aplică amenzi, acordă despăgubiri caselor de filme, refuză filme cinematografelor periferice, dispune firmelor sistarea de a primi filme, etc. Din sindicat nu face parte niciun Român.) După alte date din 1939, găsim Irei case de filme româneşti (Bdison-film a lui Marinescu, O.C.R. – film a lui Dumitrescu şi Stan Ionescu şi B.D.C. – film a lui N. Gâlcă) şi una grecească a paşaport arului Cristo Cazasis. 2) Toate filmele religioase şi Pathé Baby sunt difuzate tot de Evrei şi străini.

Ca şi presa imundă care a avut curajul impertinent să devie birou de cenzură a ideilor şefilor de partide, ca şi neruşinatele conferinţe ţinute la radio ca să ne înveţe de

---

660P or. Vremii din 12 Ian. 1939.

Paşti şi de Crăciun cum să fim creştini şi ca şi băloasa literatură care propovăduia directive naţionale şi vărsa venin de intrigi şi zâzanii în familia românească, etc. a) tot aşa şi cinematograful ajunsese o tribună pe care se expunea – în imagini concrete – tot ce societatea omenească prezenta mai hâd şi ruşinos în intimităţile interlope şi patologice. Dacă am avut o presă şi literatură pornografică, avem şi un cinematograf pornografic, exhibiţie neruşinată de murdării care otrăveşte tineretul şi subminează strădaniile familiei, ale bisericii şi şcolii româneşti – deşi fiinţează, gras plătită, o comisie de cenzură, din care face parte şi un delegat din cei mai cu vază ai ministerului educaţiei naţionale.

6. Cărfi sfinte şi fabricarea de icoane, de candele, de potire, şi de lumânări.

Pentru Evrei, am mai spus-o, totul este obiect de speculă, aşa că şi icoanele şi cărţile bisericeşti dacă rentează sunt lucru bine venit. Un cronicar îi numeşte, pe bună dreptate", şarlatani ai sentimentelor religioase", iar pe aceia care le furnizează aprobările asasine şi care s-au ajuus în fruntea trebilor bisericeşti, îi numeşte „ortodocşi deţinători ai ştampilelor oficiale". Fapt este că, şi aci ca şi peste tot, Evreii s-au constituit în bandă de negustori de lucruri sfinte şi au traficat – trecând peste legile, deşi nici autorităţile nu prea s-au sesizat. Dar Evreii – printre care Herman din Turda, Roth Matilda din S. – Mare – fără a ţine seamă de refuzul episcopiei, au continuat negoţul lor. Fabrica „Pelikan Mill" de icoane luminoase din Oradea importa cantităţi considerabile. În Bucureşti, sunt 13 vânzători evrei şi 7 armeni, iar în provincie, 4, etc.

Fabricanţi de icoane – în afară de toţi giuvaergiii şi argintarii evrei care fabrică candele şi potire de altar – sunt Bleck Kolm şi Ţicu Eşanu, acesta şi fabricant de cărţi bisericeţi. Ba, unii Evrei sunt şi pictori bisericeşti, ca aceea Nina Fuchs care a luat la licitaţie zugrăvirea nisericilor din Constanţa şi Craiova. Prin ţara Moldovei, Evreii desfac şi

icoane cu versuri necuvincioase şi cu chipuri comuniste, calendare pretinse creştine, etc. Ei fabrică şi lumânări şi le vând precum vând untdelemnul de candele, precum sunt şi furnisori de ceară. Dar îndrăzneala acestor Evrei nu cunoaşte nicio limită. Acest Ţicu Eşanu n-a scăpat binevenitul prilej de a-şi aşeza taraba şi la Maglavit ca să-şi desfacă miile de broşuri religioase şi altele cu caracter pornografic. Tot aici – pe câmpul lui Petrache Lupu – au găsit câţiva Evrei (având alături şi ceva Unguri şi Români, constituiţi în societate anonimă) fericita inspiraţie de a fabrica săpunul „Maglavit”[661]);

7. Lupta împotriva bisericii naţionale se ducea şi pe alte căi.

Sectele religioase, au fost dintotdeauna o afacere evreiască rentabilă – de la cele mai înalte, ca teosofia marelui profet Krişnamurti, fiul lui Solomon Kalman Grünberg din Varşovia – şi spiritismul propagat de Adolf Grünhut din Budapesta, până la cele obişnuite ca baptismul, adeventismul, inochentismul, stilismul, etc. Masoneria naţională trăieşte mai departe prin aşa-zisa filosofic a iluminării religioase, prin asociaţiile teosofice şi spiritiste”. Evreii, în afară de faptul că îşi asigurau prin acestea o existenţă parazitară, ei săpaţi, prin ele, la rădăcina credinţei ortodoxe care se confundă cu însuşi rostul de a fi al neamului românesc, fiindcă sectele acestea, rupturi din trupul ortodoxismului, sunt tot atâtea aşchii groase înfipte în trunchiul şi sufletul ţării noastre. Ele sunt împărţite parcă anume pe regiuni şi bântuie cu furie şi dezmăţ acolo unde dau de mai slabă rezistenţă.

---

661 Univ. din 10 Martie 1938. Credinţa Tremurătorilor constă ştn a-şi mântui sufletul de păcate prin săvârşirea marelui păcat – luarea vieţii semenului, precum şi prin altele mai mici. Practicile religioase, săvârşite numai noaptea, ii duc.la o destrăbălare şi promiscuitate sexuală ce nu cunoaşte nici o legătură de rudenie. In Zărand, părinţii au trecut pe copilul de 8 anişori prin colţii furcii. 2) Univ. din 1 Martie, 1937 – “ O acţiune criminală. 3) Ordinul a fost dat in Ian. t93$»

Iată câteva specii otrăvitoare din nenumăratele care agită sufletele ţărănimii şi ale târgurilor noastre. Inochentismul şi stilismul, cu deosebire răspândite în Basarabia şi nordul Moldovei, unde bântuie şi Tremurătorii sau Pentacostaliştii – una din cele mai înfricoşătoare secte, care activează şi în ţinutul Zarandului din Ardeal. În jud. Cluj bântuie cu furie nu mai puţin ca cinci secte: Martorii lui Iehovah, Milenismul – studenţii în Biblie, Baptismul – cel mai răspândit, Adveutisniul şi Tremurătorii. Baptismul este cel mai răspândit în tot Ardealul, iar Sâmbetiştii peste toată ţara.

Adventiştii – aceşti sectanţi adversari declaraţi ai existenţei armatei şi apărării graniţelor cu arma – au ţinut şi un congres care a durat trei zile, în Sept. 1937, în sala Barascheum din capitală. Baptiştii nu admit crucea ca simbol al mântuirii, nici sfânta tradiţie – Biseica, nici ierarhia harică, nici dogmele şi disciplinele formulate de sinoade şi nici cultul sfinţilor, ci numai Biblia*) – adică toţi *pilonii* credinţei strămoşeşti.

Alt mijloc de luptă împotriva bisericii naţionale este şi renunţarea la credinţa strămoşească ce se desăvârşeşte prin declaraţii autentice în faţa instanţelor judecătoreşti, angajându-se, totodată, solemn, că îşi va creşte copiii fără confesiune – acte prin care se loveşte împotriva sănătăţii morale a poporului şi a unităţii naţiunii şi a statului român. 2) Dacă, în altă parte şi în alte împrejurări, se zicea „Cherchez la femme!”, la noi, sub acest raport, adică în orice împrejurare misterioasă, ar trebui să se zică „Cherchez le Juif *V*. În toate acestea, degetul Evreului lucrează.

Alte două plăgi care alterează eugenia naţiunii sunt: botezarea sau aşa-zisa creştinare a Evreilor, precum şi căsătoriile mixte, lucru foarte încurajat de anumite minorităţi, ca şi de înşişi Evreii.

Ştim, din cele expuse până în prezent, că aceştia, încă de când au călcat pe pământul ţării noastre, îşi

botezau în religia ortodoxă pe câte un membru din familie, pentru ca să poată avea un sprijin solid în afacerile lor. De altfel, chiar marii rabini şi talmudişti le îngăduie aceasta, cu jurământul de a rămâne mai departe legaţi de tablele legii. Marranii – Evrei spanioli botezaţi încă din sec. XV – nu şi-au uitat religia mozaică niciodată şi, chiar în zilele noastre, S-au declarat mozaici în Spania şi au terorizat biserica şi pe preoţii creştini. În timpul din urmă, s-a produs, la noi, o adevărată manie a botezării Evreilor, iar crâstelniţele, în anumite biserici, nu pridideau să-şi schimbe apa sfinţită de trupurile dolofane ale Rebecelor şi Iţicâonilor. La un moment dat, înaltul for bisericesc, trimisese un ordin către eparhii prin care li se atrăgea atenţia ca să primească în crâstelniţă numai pe Evreii cetăţeni români şi nu pe cei cu supuşenie străină.) Rabinul Lehabel sfătuieşte pe coreligionari să se boteze când găsesc necesar, cu obligaţia ca să practice mai departe riturile mozaice şi să întreţină aceleaşi raporturi. 1

Dar propaganda aparentă pentru creştinarea Evreilor o făceau înşişi Evreii organizaţi în societăţi misionare. Se pomeneşte numai de două de acest gen. Una era societatea norvegianul „Norske Issraelsmission” cu sediul la Galaţi, condusă de Evreul licenţiat în teologie la Oslo, Issac Feinstein, având şi două organe „Prietenul” pentru adulţi şi „Prietenul copiilor”, care, însă, se trimitea numai la preoţii din Basarabia şi nu la Evrei. Alta cu sediul la Chişinău, organizaţie engleză „The Mildway Mission to the Jowi”, pentru răspândirea creştinismului printre Evrei, având ca şef pe Averbuch, cu o seamă de misionari şi predicatori, cu material de propagandă şi fonduri din Anglia, având o şcoală a misiunii unde se propaga printre copiii creştinii preceptele talmudice a).

A doua plagă o constituie căsătoriile mixte – ale Românilor şi Româncelor cu minoritari şi Evrei. Numai pentru Transilvania, pentru perioada 1920 – 1939, ni sunt date 367 evreice devenite Românce prin căsătorie cu

funcţionari şi ofiţeri şi subofiţeri. 3) Din 249 Evreice căsătorite cu creştini, 134 au luat Români şi din 286 Evrei, 166 au luat Romånce. În 1936; iar din 10349 Evrei de ambe sexe, 431 au luat arieni. 4) Nu cunoaştem alte date.

Dar presa evreiască lupta deschis împotriva ortodoxiei noastre, temelia fiinţei neamului şi a statului. Am vorbit în altă parte e? e Hasmoneea. În 1919; Mântuirea ei a în fruntea acestei lupte6), a Iaşi, unde. Karl Lippe îndrăznea să atace cu impertinenţă biserica lui Iisus şi toate marele figuri ale istoriei noastre, ca Traian pe care îl numeşte tiran6).

8. Lupta pentru dărâmarea ordinii în stat.

Dacă Evreii şi alţi străini au acaparat toate bogăţiile ţării, aceasta n-a fost de ajuns. Ei au ţinut mult să ne fericească şi sub alt aspect. Anume, au luptat pentru alte soluţii mai fericite, servindu-se de toate metodele, în serviciul ideologiilor dizolvante. Au propagat, prin toate insinuările, nesupunerea la legi şi au căutat să surpe încrederea în bărbaţii puşi în serviciul naţiunii. Amestecându-se în treburile publice, au alimentat toate nemulţumirile şi disensiunile şi au astrinţit pe fraţi contra fraţilor, în aşa fel că toate evenimentele cruciale ne-au găsit divizaţi. Au căutat, prin presă şi alte mijloace, să capteze sufletele tinerilor şi ale muncitorilor. Toate grevele muncitoreşti din capitală şi din Galaţi, ca şi din alte centre, au fost organizate de Evrei şi câţiva străini, alături având şi puţini Români rătăciţi.[662]

Propagarea ideilor comuniste se făcea prin şcoli, cu deosebire. Au făcut valvă, la timpul lor, atâtea procese cu studenţi şi copii de şcoală de la Focşani, Iaşi, Cernăuţi, Hotin, etc., mulţi din ei condamnaţi, alcătuiţi în celule de

---

662 udai zorea românilor in Por. Vremii din 18 Mai 1939. 3) P. Râmneamţu – Căsătoriile mixte în Transilvania, 1920 – -937. Vezi şi Curentul din 12 Ian. 1938 şi Por. Vremii ■din Martie 1938- 4) statistica oficială. 5) Vezi şi N. Crainic – Puncte cardinale
In hooz. 6) B. Duicâ. o c., p. 203 urm.

câte 3 – 4 inşi în „Şcolarul roşu”.

Toate grevele şi rebeliunile izbucnite între muncitori erau organizate de Evrei. Aşa, de pildă, rebeliunea de la atelierele Griviţa din 1934, precum şi, printre multe altele, greva generală de la Galaţi şi mişcările de stradă din Dec. 1936. Rebeliunea din 1921, potolită de guvernul Averescu, era tot evreiască altoită pe idei comuniste. Intre cei 89 condamnaţi de tribunalul din Cernăuţi în 1937, originari din Basarabia, 33 erau Evrei. Din cei 34 comunişti din capitala Bucovinei, judecaţi la Chişinău cu 16 condamnaţi, toţi 34 erau Evrei, Autorul teribilului atentat de la Senat este Max Goldstein. Marea rebeliune comunistă din Tătar Bunar din Basarabia, izbucnită în 1922, era organizată de oameni din acelaşi neam care vrea să fericească România Mare cu o nouă ordine constituţională – adică cu bolşevizarea ţării. Toţi organizatorii acestei mişcări erau Evrei. La Galaţi, Brăila şi Reni s-a găsit, în 1934, întreg firul organizaţiilor închegate de Evrei, mulţi din aceştia veniţi de la Iaşi. În Noiembrie, 1936, au fost arestaţi şi comunişti la Moreni-Prahova, dintre care 11 Evrei. Am enumerat foarte puţine evenimente de acest fel – şi nu tocmai din cele mai răsunătoare – întâlnite, aşa pe îndelete, în cronica judiciară a ziarelor.

Adevăratele centre unde Evreii lucrau în voia lor, nesupăraţi de nicio indiscreţie particulară sau a autorităţilor, erau aşa-zisele şcoli „Helalutz”, sau şi „Hahalutz” şi Halutzimi”, adevărate organizaţii evreieşti, cu filiale răspândite în toată ţara, având sediul central în Bucureşti, B-dul Domniţei Nr. 48. În aparenţă, se urmărea pregătirea tineretului pentru reclădirea statului evreu în Palestina, în realitate, însă, erau pepiniere pentru pregătirea elementelor comuniste. Erau organizaţi în celule de propagandă, în şcoli, după modelul sovietic şi se trăia în promiscuitate prin colonii şi taberele de muncă.[663])

---

663 Por. Vremii din 26 Iulie, 1940. 2) XJniv. din 26 Sept. 1937. Multe din

Nume, roase asociaţiuni culturale sau de binefacere erau în realitate organizaţii comuniste camuflate, urmărind, toate, acelaşi scop: distrugerea familiei şi a credinţei, a civilizaţiei şi statelor naţionale, cu întronarea anarhiei şi destrăbălării în viaţa publică şi a perversiunii morale în cea particulară, toate susţinute şi finanţate de Internaţionala sovietică.).

Teatre şi biblioteci evreieşti erau, şi ele, tot atâtea organizaţii care săpau la temelia statului nostru. În teatru, li s-a îngăduit totul: liberi să întreprindă orice, să joace piese cosmopolite şi cu caracter subversiv – ca şi în cinematografe – să falsifice pe autorii internaţionali, ajustându-i pe măsura scopurilor urmărite şi să reprezinte orgii pornografice tendenţioase. x) Multe elemente din aceste teatre evreieşti – toate de origine galiţiană cu rădăcini adânci în sovietul vecin – erau ridicate la rang înalt artistic de presa iudeo-masonică2). Bibliotecile din Basarabia erau organizaţii comuniste clandestine şi aceste aşezăminte, ino ofensive în aparenţă, erau numeroase în provincia lăsată pradă anarhiei8).

Pseudonimul şi împrumutul de nume cu resonanţă arhaic domnească sau boierească ajută pe condotierii, introduşi fraudulos în cetate, să-şi desăvârşească, în siguranţă şi chiar cu prestigiu, opeia de subminare a statului român, prea slab păzit de cei chemaţi să îl apere4).

Distinsul şi subtilul publicist Em. Hagi Mosco, în art. „Metempncoza” ne dă o mulţime de acte îndrăzneţe până la impertinenţă a anumitor străini şi Evrei care doreau să pătrundă în cetatea românească cu nume ilustre româneşti: unul Bschenazy dorea să se numească Lascăr,

---

aceste teatre aveau şi curajul să turneze în ţară. Impertinenţa îi încumetase să joace şi la Cernavodă cu „Miss Radio 1937”» ăar au găsit sala pustie. 3) Toate acestea în numftr de câteva zeci au fost închise în Ian. 1938. Trupa condusă de Abram Gohanski a fost oprită să mai dea reprezentaţii in capitală, în Febr. 1938. 4) A se vedea cele scrise pani aci cu privire la această chestiune.

unul Kaufman-Rosetti, altul Baruzi-Catargi, Rotz-Raţiu etc încă din 1895, cu prilejul votării legii numelui, unii „neaoşi” români doriseră să poarte nume ca acestea: Maier Hirsch – nici mai mult nici mai puţin – Miron Costin, C. Şloim-Horia Carp, Goldstein-Golescu, Mendel-Vasile Lupu, Braunstein-Brătianu, Herman-Sturza şi aşa mai departe, fără sfârşit. Unul Zelicovici a reuşit – prin necunoaşterea şi nesocotirea trecutului ţării de către cei chemaţi să-l apere – să se numească Crăsnaru, după numele unui vechi boier oltean, ctitor al sfântului locaş, din munţii Gorjului, giuvaer al începutului sec. XVIII-ka. (art. În Universul din Dec. 1936). Mironescu din Buhuşi, C.I. Arembrister din Buhuşi în Const. Armaşu.

9. Organizaţiile oculte care subminează temeliile vieţii de stat creştine.

Am mai vorbit, la locul cuvenit, de acele asociaţiuni vaste cu caracter ocult internaţional în întregime alcătuiri iudaice, îndreptate, toate, împotriva coeziunii creştine în jurul religiei, familiei, proprietăţii, naţiunii şi statului.

Francmasoneria, a cărei origine se pierde la începutul sec. XVIII, este acea asociaţiune secretă, dintotdeauna albia în care s-au frământat 1 toate dezordinele şi revoluţiile în lumea statelor creştine. Şi, ca să atragă cu uşurinţă pe toţi naivii sau interesaţii cu situaţii înalte în stat, această vastă organizaţie de complot este alcătuită în fiecare ţară pe bază de loji naţionale. Aceste loji naţionale sunt subordonate, la noi, Marelui Orient al României, care, la rândul lui, este o simplă sucursală a ordinului diabolic Marele Orient al Franţei, precum şi acesta – ca şi numeroasele tentacule internaţionale – este o executivă a puternicelor oculte iudaice de la Basel şi New York.

Acest Mare Orient al României, botezat „Independent” este constituit din ramuri masonice ce aparţin organizaţiilor: A.I.U. din Paris – prin mijlocirea Marelui Orient al Franţei şi A.J.A., prin Marea Lojă din

New York. La noi, a existat şi Masoneria naţională de rit scoţian Antic şi Acceptat, precum şi alte organizaţii tot masonice – toate însă trăgându-şi seva din acelaşi izvor.

Marele Orient al României a fost reconstituit după războiu' de un şir de bărbaţi cu mare dragoste de soarta ţării – toţi cu nume galiţiene, iar în Marea Lojă Naţională a României, găsim – din nenorocire – prea mulţi Români şi creştini. Şi toţi aceşti Evrei şi confraţii lor creştini de la toate lojile naţionale nu sunt decât nişte instrumente docile ale veritabilului stăpân – Marele Orient, care, după relaţiile din buletinele oficiale, a pregătit revoluţia franceză şi luptă pentru întronarea republicci, singura care asigură triumful principiului democratic.

Ca să se ştie care este tăria acestui principiu democratic şi ce nădejde îşi pune viaţa creştină în activitatea acestor organizaţii, redăm parte din textul jurământului ce trebuie să-l depună masonii investiţi cu gradul 33 şi care conferă titlul de Kadoş-sfânt: „Jur de a nu vedea altă patrie decât patria universală. Jur de a combate fără cruţare totdeauna şi pretutindeni hotarele naţiunilor, hotarele moşiilor, ale caselor şi atelierelor, precum şi graniţele familiilor. Jur de a pune la contribuţie întreaga mea existenţă la triumful fără capăt al progresului şi declar că profesez negaţiunea lui Dumnezeu şi a sufletului”[664]). Şi dăm, în notă, jurământul pe care îl depun în Joia Patimilor „Cavalerii de roza croce” când sunt înălţaţi la gradul 18[665]).

---

664 Marele mason Viviani scria : „Lupta intre francmasonerie şi biserică este o -luptă pe viaţă şi pe moarte, fără milă şi fără iertare1-.
2) ,.Promit şi jur pe cuvânt de onoare, reinoind solemn astăzi obligaţiile pentru care am jurat in gradele precedente de a nu dezvălui secretele cavalerilor de Roza Croce mei unui frate de rang inferio
nici unui profan sub pedeapsa de a rămâne mut şi orb” Urmează un blestem

665ş i continuă : „Promit de asemenea de a nu indica locul recepţiunii mele la gradul de de cavaler Roza Croce, nici de către cine am fost primit”. Acest jurământ solemn este depus in faţa menorahului iudaic.

Din formula acestor jurăminte, se vede clar unde ţinteşte să ajungă masoneria internaţională – la distrugerea credinţei, – a familiei şi hotarelor, a proprietăţii şi statelor, ca, de aci, să ne înfundăm în haosul anarhiei comuniste şi nihiliste. Această concepţie iudaică a dus la revoluţia lui Bela Kulin, cu toţi conducătorii evrei, la războiul civil din Spania unde s-a distrus o minunată civilizaţie; acolo avea să ducă frontul popular în Franţa... Un spirit – diabolic lucra şi la fărâmiţarea rezistenţei noastre naţionale şi un început a avut loc când lojile masonice române au fuzionat cu cele maghiare în 1930.

— Masoneria nu e, nici mai mult nici mai puţin, decât revoluţia în acţiune, conspiraţia în permanenţă – *x*) creştinii navi sau interesaţi sunt semănătorii şi prăşitorii şi numai Evreii se aleg cu recolta.

Următor reacţiunii ce s-a produs în opinia – publică de la noi, Sf. Sinod a osânditz în Martie 1937, această organizaţie ca doctrină, organizaţie şi metodă de lucru ocultă. În ziua de 5 Martie 1937, s-a continuat identificarea, închiderea şi sigilarea tuturor lojilor masonice şi a societăţilor cu caracter secret: iar în 13 Febr. 1938, un consiliu de coroană a hotărât să se ia măsuri» pentru dezlegarea credincioşilor de alte jurăminte decât cele legiuite 2).

Odată cu desfiinţarea lojilor francmasonice, apare o dublură a acesteia sub forma unei noi asociaţii „Rotary Club”, cu ramificaţii în provincie, la rându-le membre ale lui Rotary internaţional, cu sediul, se pare, la Chicago, cu reprezentanţă şi preşedinte deosebite pentru organizaţiile europene, ca şi pentru fiecare ţară în parte. Scopul urmărit deschis este înlăturarea urilor naţionale, a intoleranţei religioase şi propagarea spiritului de înţelegere între popoare pentru realizarea dreptăţii internaţionale. S.

Vezi PI. Becescu – Francmasoneria, (Crimă, spionaj, anarhie) şi art. în Universul din Mart. 1937 şi „ Judaism şi francmasonerie” de G. I. Atanasiu. in Por. Vremii din 18 Mart. 1939, etc.

Akers, un fruntaş, spune că rotarysmul nu profesează nicio religie, iar politica este exclusă din discuţii şi acţiuni, dar orice rotaryst este obligat să aibă o influenţă sănătoasă asupra membrilor pentru o cetăţenie bună şi să-i provoace a da un interes viu tuturor mişcărilor propuse pentru un guvern bun. Ca mijloc de reuşită, se cere captarea tineretului, îndoctrinarea şi creşterea în noile discipline internaţionale. a) Iată o reeditare a francmasoneriei iudaice.

Cu aceasta, nu s-a epuizat seria organizaţiilor oculte. În ultimii ani, a luat naştere încă o nouă organiţaţie sub forma inocentă de „Reunion Universelle de la Paix „(R.U.P.), care este, pe teren internaţional, ceea ce este frontul popular în interiorul ţărilor, este un fel deşovinism internaţional, o frenezie pseudo-umanitaristă, o creaţie – ca toate[666]

cele de până acum – a Jidovi mii şi a bolşevismului care o finanţează. La congresul iniţial al R.U.P. la Bruxelles, delegatul TJ. R.S.S. a fost primit cu aplauze, iar atunci când a apărut Passionaria, toată sala a cântat Internaţionala şi a scandat îndelung: „Tunuri pentru Spania!” întemeietorul acestei organizaţii care urmăreşte să răspândească pacea în lume pe ruinele imense ale civilizaţiei, pentru ca, pe urină, Evreii să culeagă roadele, este Evreul Victor Basch[667]).

În sfârşit, o nouă organizaţie ocultă – ţinută foarte secret sub 99 de lacăte – este Sanhendrinul înţelepţilor Sionului, Marele Stat major al tuturor acestora, care, prin redactarea, în 1901, a „Protocoalelor” a pus bazele unui regulament, mai bine zis, ale unui plan de luptă de natură

---

666 Vezi nota 2 pag. 4x1. 2) Vezi ziarele din Martie 1937 9* Febr. 1938. 3) „Altă formă a francmasoneriei – Rotarysmul” – vezi tu Univ. din 28 Mai, 1937.

667 Dată la lumină, la noi, prin reproducerea unui articol din „L-action française”. Vezi şi Univ. din 20 Iunie, 1937. 2) .,Protocoalele Sionului” in actualitate, in Univ.

să asigure, prin puterea presei şi a banului, dominaţia iudaică a lumii. Mare vâlvă a produs publicarea lor – adică darea lor în vileag. Evreii, într-un singur glas, repudiază autenticitatea lor şi paternitatea evreiască şi chiar a avut loc, în El veţi a, în 1937, un proces senzaţional, căruia s-a putut afla întregul dispozitiv al bătăliei după care se va ajunge la o desăvârşită ruină a lumii creştine şi la o înstăpânire universală a iudaismului. Într-un capitol, se îndeamnă cum să se ajungă la câştigarea definitivă a presei „marea putere" care va robi opinia publică, guverne şi partide, deşi, de fapt, ea este aproape în mâini evreieşti, pretutindeni. Şi se mai arată, amănunţit, ordinea de bătaie; cum să se stăpânească toate agenţiile – pentru ca nimic să nu poată fi adus la cunoştinţa lumii fără supraveghere iudaică şi nimic să nu se dea în vileag decât ceea ce se va îngădui; cum să se organizeze presa care să exprime în aparenţă tendinţele şi părerile cele mai potrivnice, lucru care va fi de natură să trezească încrederea în ele şi va atrage pe duşmanii nebănuitori; cum organele cu caracter oficial vor sta în rândul întâiu, în rândul al doilea cele oficioase şi, în sfârşit, în ultimul rând, se va pune aşa numita opoziţie iudaică, rămânând cel puţin unul care să fie cu desăvârşire potrivnic ideilor iudaice.

În alt capitol, se îndeamnă cum să se creeze şi să se înmulţească lojile masonice, prin care, atrăgându-se pe toţi aceia care le pot fi agenţi eminenţi, centrala iudaică va fi în putere să afle tot ce se întâmplă în lumea creştină. Toate lojile se vor centraliza într-o administraţie cunoscută numai de ei, compusă numai de înţelepţii lor şi se va forma – în aceste loji – cu elemente did toate straturile, sâmburele tuturor elementelor revoluţionare şi democrate. Se va stărui cu preferinţă ca în aceste loji să intre toţi agenţii poliţiei naţionale ale căror servicii îi sunt indispensabile[668]).

668d in 6 Nov. 1937 9* 23 Nov. de Hagi Mosco.

Toate aceste organizaţii: loji masonice, rotarism, R.U.P., Sanhendrin al înţelepţilor Sionului, etc.) nu sunt decât diferite aspecte ale uneia şi aceleiaşi realităţi, Framemasoneria, care, după mărturisirea rabinului Isac Wise făcută în „Israélite of America” este: „o instituţie evereească, a cărei istorie, grade, cuvinte de ordine şi declara ţi uni sunt de la început până la sfârşit evreieşti”. 8)

b) În funcţiunile ce privesc apărarea ettco-biologică a rasei noastre:

I. Medicina.

Suntem ţară destul de bogată şi, totuşi, foarte săracă; suntem ţara cu natalitatea cea mai mare şi mortalitatea cea mai ridicată; cu şcoli de medicină reputate şi medici relativ destui şi ţara noastră este, totuşi, cea mai bântuită de boli. Mortalitatea infantilă – din malformaţiuni congenitale şi bolile primei Copilării – atinge 70.000 anual. Populaţia este roasă de toate bolile sociale – pelagră, tuberculoză, febră tifoidă, diaree, enterită, scarlatina, sifilis, exantematic, malarie, etc.[669]) Standardul de viaţă al ţăranului nostru este cel mai scăzut de pe continent – el aproape nu cunoaşte carnea, zahărul, peştele, laptele în ţara care dă 3 mici, litri pe an. Venitul ţăranului celui mai înstărit este cu de 8 – 14 ori mai scăzut ca al altor popoare europene şi americane.[670]) Sărăcia satelor este cumplită: 2 mii, gospodării n-au nicio vacă în bătătură; 250.000 n-au măcar o găină, 1600.000 n-au un porc.[671]) Este atâta sărăcie în unele regiuni – ca, de pildă,

---

669 Sifilisul şi toate bolile sociale rod satele Gorjului. Sunt sate adevărate cui uri dî ; if i lis. Ravagiile sunt neînchipuite. 4) După statisticile oficiale din I93&/ f*ecare^®- cui tor consumă în mijlociu câte 12 .g. carne. – orăşanul peste 50, ţăranul nici 2 Kg. ••

670R omânul” de H. I., in TJniv. din 19 Iunie, 1939. 5) Dr. Ionescu-Brăila, în Univ. „ *

671t atea publică şi apărarea naţională”. 6) Mircea V. Prenescu – Satul şi ţăranii, in din 24 Aprilie, 1938.

în satele de munte din Oltenia din care am vizitat câteva – încât viaţa de iad şi de mizerie a acestora n-ar putea-o descrie niciun geniu ca Dante. Alimentarea cu apă este primitivă la sate şi în mare parte la oraşe – cele mai multe izvoare sunt necaptate: mare parte din fântâni, ştiubee, benturi, burdufuri, etc., dau apă infectată sau proastă, iar peste 50% din locuinţe n-au latrinee). Sărăcia cu starea ei de subnutriţie dă naştere la rachitism, carie dentară, anemie, etc., la care contribuie şi alţi factori, ca scumpetea mare şi falsificarea medicamentelor, precum şi proasta distribuire a medicilor la ţară şi prin mahalalele oraşelor. În 1937, erau de-abia 1100 medici rurali – adică *1/15.500* ţărani şi circa 9.000 în mediul urban, adică 1/390 orăşeni. Din cei 2691 medici ai ministerului sănătăţii, abia 984 – în teorie, cel puţin – în regiunile rurale, pe când 1400 toţi la oraşe, precum şi toţi medicii salariaţi ai altor ministere. Din copiii morţi până la 1 an, 77.8% au murit fără cea mai elementară asistenţă medicală, 84.8% din mediul rural; din cei adulţi, 68.3% n-au cunoscut nici ei ajutorul medicului.[672673]) Din 50 copii piperniciţi intrând în şcoală, de-abia 15 ajung în el. IV.[674]) Jumătate din tinerii recruţi sunt respinşi ca neapţi, insuficient dezvoltaţi. Şi aşa se irosesc energiile rasei noastre în sate ce nu cunosc aripa ocrotitoare a medicului misionar, în satele noastre plutind în praf şi întunericc, în noroiu şi mocirle, cu locuinţe lipsite de aer şi lumină, unde apa lipseşte, iar săpunul nu este cunoscut, unde hrana este un lucru căruia nu i se acordă nicio atenţie, unde crâşmele gem de clienţi şi de speculatori evrei... Aşa stau lucrurile.

Problema sănătăţii publice în ţara noastră a

6721) Dr. S. MezJncescu – Consideraţii asupra sănătăţii publice. Encicl. României ▼. I, p. 511 şi urm. 2) Vezi : Ionescu-Gion, Istoria Bucureştiului ; N. Iorga – 1st. Com.

673 p. 185 şi Conferinţa ţinută la soc. studenţilor in medicină, 1919 ; Pompei Oh. Samarinii

674M edicina şi farmacia in trecutul românesc. ▼. I şi II. Buc. I938-

constituit, imediat după întregirea ţării, una din marile probleme – mai cu deosebire, de când cu invadarea acestei ramuri de medici străini şi cu deosebire evrei. În perioadele trecute, de-abia se vorbeşte de aceşti profesionişti. Domnii noştri de câte ori aveau nevoie făceau apel la medici străini. Ştefan cel Mare a fost căutat de un medic evreu trimis lui de căpetenia separatiştilor crâmleni, Mengli Ghirai, dar îl căutau şi medici veneţieni; Vasile Ivupu avea pe unul Cohen pe care îl întrebuinţa şi în negociaţiile lui la C-pol, dar avea şi un medic suedez; N. Mavrocordat avea pe evreul marran Fonseca; C. Brâncoveanu pe unul Avrum Jidovul, dar şi pe Ioan Comnen şi pe Pylarino – o personalitate, etc. Erau, prin vremile vechi, medici ambulanţi – circulatores – de diferite neamuri care umblau cu pietre tămăduitoare; erau medici clandestini – şarlatani, proşti, pricepuţi sau creaţi doctori – doctori improvizaţi, învăţaţi la „şcoala practică, de multe ori la şcoala morţii pe care o înfruntau din imbold sufletesc sau poate din calcul – alături de atâţia vrăjitori „vraci" – femei şi bărbaţi, străini şi indigeni.

Medici cu oarecare cultură încep să apară odată cu sec. XVIII: ceva de la Viena, dar mulţi medici ardeleni ca Ion Molnar, Nica, Popp, Manfi; etc. sau bănăţeni, ca Nasici şi V. Babeş, mai târziu; pe urmă, ieşeni; etc. Numărul acestor medici ardeleni în războiul din 1877 a fost considerabil. În jumătatea aceluiaşi secol, apar, din străinătate, greci iatrofilosofi cu studii la Padova şi armeni, raguzani, francezi, prusieni, saşi din Ardeal, etc. după care apare pleiada de medici aromâni – aşa zişi greci – învăţaţi la şcolile italiene sau germane, ca Mandaeaşi şi trinitatea Caracaş-Darvari-Filitti „care domină întreaga viaţă medicală a ţării între 1775 – *$34 *)

Primii medici evrei cu învăţătură apar în al patrulea deceniu al see. XIX. Astfel, în 1837, sunt semnalaţi doi chirurgi – unul Steiner „magistru în chirurgie" şi altul Leb Martin „patron în chirurgie"; primul doctor în medicină

prea bine cunoscutul Juliu Barascli, descălecat în 1841 din Brody al Poloniei, iar în 1843, alţi doi. În 1858, apare, la Iaşi, prima moaşă cu diplomă Neţi Ural. Între 1837 – 1861, s-au stabilit, în ambele Principate, 8 doctori în medicină, 1 magistru şi 9 patroni în chirurgie, 3 dentişti (primul în 1857 Andrei Lauterhach) şi 2 moaşe – toţi cu studii în străinătate şi, în sfârşit, 20 moaşe cu diplomă la institutul de naşteri din Bucureşti şi 1 cu diplomă din Iaşi. În anul 1861, în „Monitorul" din 30 Septembrie, între cei 232 cărora li s-a recunoscut de guvern dreptul de a exercita arta lor în Bucureşti, se găsesc şi 44 Evrei. a) În 1900, din 11 medici rurali plătiţi de stat 23 erau Evrei *).

Cam pe la finele sec, trecut, Evreii – bucurându-se de dreptul de a studia şi profesa medicina – au găsit această profesiune ca cea mai rentâbilă – în afară de anumite obligaţii rezultând din prescripţiile talmudice care îi obligă să îmbrăţişeze medicina şi farmacia pentru ca, astfel, să aibă în mâini sănătatea şi viaţa neevreilor. Şi, de abia în 1937, adică un secol după apariţia primului chirurg evreu, ne-am putut da seama de proporţiile catastrofale ale acestei invazii în medicină şi farmacie – după cum rezultă din tablourile de mai jos.

Din 340 medici, proaspăt ieşiţi de pe băncile universităţilor şi care îşi făceau stagiul militar în 1937, erau: români 175, evrei 134 şi alte minorităţi 49. Dacă luăm în considerare situaţia militară şi proporţia elementului românesc în corpul medical, vom avea această situaţie: mediei români 1400 (42%), Evrei 1460 (44%), minoritari 460 (16%) – adică un total de 3320.

Nu cunoaştem proporţia elementului străin în medicina balneologică care număra 480 medici. Ştim, însă, că staţiunile balneare erau servite, în proporţii zdrobitoare, de medici evrei şi străini: De o pildă.

Dorna proprietatea Fondului Bisericesc din Cernăuţi – era servită de 5 medici creştini şi 14 evrei. Şi toate aceste poziţii li erai» cedate în mod arbitrar şi nu prin

concurs cum s-a cerut şi la congresul medicilor din spitale şi dispensare. Aceste instituţii erau ticsite de medici de aceiaşi origine. Dăm câteva ilustraţii: spitalul central din Chişinău ei a condus numai de medici evrei; de asemenea, spitalul de boli nervoase „Socola-clinica infantilă a spitalului Sf. Spiridon

Numărul total al			m oliei	lo r în	19 38		I 1937[67
	Ro mână	Ev rei	I Unguri	Ci er	Al ţii	To tal	I
Ba natul... Basarabi a, Bucovin a Crişana ... Dobroge a Maramu reş Moldova ... Munteni a Oltenia ... Transi! ...	— Î03.2.2 6.106.1 81 13 1 63 49 8 17 76 21 4	13 3.448 39 6 25 9 49 12 2 36 9 33 64 4	29 1 68 1 23 2	15 7 24 24 40 5 6. 2.5 24 8	10 8 5 55 1 11 .76 1 12	53 4 80 7 54 9 55 3 88 1.287.2. 254 *555	T T 1 * 144.1 .7*6
Tot al...	40 17	34 67	34 3	51 2	30 1	86 40	*
Pr	46	40	3.	5,	3,	10	4

675 După expunerea făcută de dr. P. Topa la congresul C. A. P. I. R. şi din stati»- ticele întocmite de Colegiul g-ral al medicilor din România.

ocente...	.48%	.12 %	98 %	93 %	39	0,00	

În Transilvania intră, Banatul, Crişana. Maramureş din Iaşi, care număra 7 medici evrei titulari şi locţiitori şi 4 stagiari; serviciul tehnic al Kforiei Spitalelor Civile era condus de doi evrei; din 20 circumscripţii medicale în judeţul Sălaj, numai 4 sau 5 erau condusede Români, restul de Evrei; Ministerul muncii, sănătăţii şi ocrotirilor sociale era plin de mediei străini; etc. Ca medici de plasă în Bucovina» Basarabia şi nordul Ardealului, ca şi medici consultanţi în Asigurările sociale, Evreii trec de 40%.

În colegiul medical al jud. Ilfov, erau înscrişi mai mult de o mie medici evrei, adică aproape 50%. În capitală, sunt 60% medici evrei, 10% minoritari şi de-abia 30% români. La facultatea de medicină din capitală, funcţionau, în 1938, 10 asistenţi universitari» 2 conferenţiari, 4 preparatori şi 25 docenţi – toţi evrei.

Dacă, din punct de vedere numeric, medicii evrei au atins un procent îngrijorător, sub raportul pregătirii profesionale, ei au ajuns o ameninţare pentru sănătatea publică şi fiinţa naţiunii. Scandalul et»

Introducerea clandestină şi cu echivalarea diplomelor false – al căror erou a fost evreul Mane viei – scandal izbucnit în 1937, precum şi cu echivalarea diplomelor străine, sunt revelatoare în această privinţă.

Celor mai mulţi medici revărsaţi, imediat după 1918, din toate colţurile României Mari şi de aiurea li s-a acordat libera practică, mai ales celor din Basarabia, pe simpla afirmare a doi martori, fără să prezinte nicio dovadă concretă, ba altora – cum se spunea în raportul prezentat congresului C.A.P.I.R. care n-au putut preciza nici când, nici unde şi-au terminat studiile.[676]) În 1922, 98 medici (unul singur Român) au obţinut – de la Inspectoratul Sanitar din Cluj – libera practică, fără niciun examen şi

676, „Specialiştii din străinătate" în Univ. din Dec. 1937. 3) Pseudo – medicii cu diplome

fără a se specifica în Mon. Oficial dacă au terminat vreo facultate din ţară sau străină.

După aceştia, urmează altă categorie. Între 1924 – 1936, s-a acordat echivalarea la 1615 diplome străine, dintre care numai 55 româneşti: 35 de către facultatea din Cluj, 1216 de către surorile din Bucureşti şi Iaşi. Care era pregătirea acestor candidaţi, o spune Pamfil Şeicaru care cita odată cazuri de studenţi urmând cursurile facultăţii de medicină din Bolegna... prin corespondenţă, iar echivalarea se reducea la simplă formalitate, pentru ca să nu se atingă prin aceasta prestigiul facultăţii emitente a diplomei: iar dr. Marius Georgescu spune că examenul de echivalare s-a dovedit o amabilitate regretabilă. În aceste „amabilităţi regretabile” s-a dovedit ca mare maestru Leonte Mane viei. A treia categorie de medici este aceea a celor fugiţi din Germania şi Austria după evenimentele din 1933 şi care şi-au continuat la noi exercitarea profesiunii fără nicio restricţie.

Ce-i determina pe tinerii evrei să urmeze cursurile facultăţilor străine? Un cronicar spune, între altele, că ei fugeau de munca serioasă de la facultăţile noastre, care se bucură de un prestigiu destul de ridicat şi treceau la şcoli străine unde diplomele se acordă în urrrta frecventării unor cursuri de cel mult o lună sau, în unele cazuri, este suficientă numai plata taxelor, iar cursurile se urmează din ţară sau din orice localitate unde îşi vede de alte interese. – *) Şi, întorcându-se în ţară – spune dr. D. Hnacovici – ei încep o reclamă deşănţată că vindecă toate bolile, cu firme mari ca la cârciumă, cu preţuri anunţate ca la frizerii, cu specularea ţăranului care este băgat într-o cameră întunecoasă şi i se plimbă un bec obicinuit pe piept şi spate[677]).

La toţi aceşti tineri dornici de înalte învăţături care, la înapoiere, aveau să ne fericească ţara, comisia din

---

677s trăine” în Univ. din I3*I2*934*

Ministerul Culturii Naţionale le venea în ajutor cu valută forte fără primă. În anul 1936 – 37, beneâiciau de valută numai în Franţa 412 tineri – dintre care 169 Evrei, 49 alte naţionalităţi şi 194 Români, între toţi aceştia 143 medici evrei şi 31 alţi străini. După alte izvoare, studiau, în străinătate, 2121 tineri, dintre care numai în Franţa 1240. Evreii luau parte la acest total cu 1559 şi Românii cu 562. În curs de zece ani, au studiat medicina în străinătate deabia 55 românii creştini şi 1505 evrei. Şi pentru toţi aceşti tineri pistruiaţi s-au cheltuit circa trei miliarde, între 1925 – 1936, pe câtă vreme, înzestrarea iacultăţilor şi intereselor negoţului şi industriei sufereau din lipsă de valută.

Şi cu asemenea jertfe se întreţineau în străinătate tineri care nu pregetau să ne insulte ţara, iar nume obscure de universităţi sau grăbit să ne trimită aci diplomaţi care să îndrumeze sănătatea publică, servind în realitate un plan iud de internaţional de subminare a societăţii româneşti şi făcând escrocherie şi nu medicină – cum se exprimau drii T. Tanaşoca şi Aurel Conu[678]).

În urma revirimentului naţional din 1936 – 1937, s-a produs o mare reacţiune, urmată de decretul-lege Nr. 401, publicat în Mon. Oticial Nr. 33 din 10 Febr. 1938, care reglementa revizuirea medicilor şi farmaciştilor cu diplome străine echivalate în ţara, de la 1 Ian. 1919 până la 31 Dec. 1937. Ca urmare, Comisia a stabilit că, în acest interval, s-a acordat libera practică la 9831. medici – dintre ei, 3186 cu diplome străine, precum şi la 4046 farmacişti – dintre care, 842 cu diplome străine. Au fost depuse spre revizuire 3984 diplome, iar 1916 medici au refuzat să şi le depună.

Medicina veterinară a fost mai puţin preţuită ca cea umană. Din 636 medici veterinari din serviciul statului şi al comunei, avem: 365 Români, 251 alte naţionalităţi şi de-

---

678 Din raportul prezentat „ Asociaţiei internilor şi foştilor interni de spitale-*

abia 54 Evrei.[679]) Iar în ultimul timp, din 361 studenţi înscrişi: 329 Români, 32 minoritari şi o Evrei. Nici în corpul profesoral, nu găsim Evrei. Aşa că această specie de medicină nu s-a bucurat de nicio preferinţă din partea acestui neam. O profesiune rentabilă şi îmbrăţişată de streini, cu deosebire de Evrei, este aceea a medicinei avorturilor. Toată cronica judiciară şi archivele închisorilor vorbesc în acest sens. Aceste îndeletniciri constituie una din metodele de distrugere a poporului nostru.

2. Stomatologia şi deniistica.

Să trecem la profesiunea dentisticei şi a stomatologiei din care Evreii, cu deosebire, au făcut o mare ruşine naţională. În această ramură a medicinei – atât de gingaşă şi de bănoasă – Evreii stau m şi mi-l r tu o majorit al *v* zdrobii oare\ după rare* vin minoritarii şi allé mijionnlil Aţi şi, de uhiii la coadă, Românii.

1 al a situaţia în st omat ologie, <li-nt ist irA şi lu' t râuiicn dentară, după un tablou al Ministerului Mum II Situât Aţii şi Orrot irillor sociale, publient «leziare, *) în cure nu intui, bine înţeles, toţi meşterii dun* dent ini, stabili sau ambulanţi ce mişună în tont A ţara. 1, a singura penală tient ai A frecventată ţie foarte puţini doctori în metlieiiiA, «îţi) >A nume, toţi sunt lwrei.

C 11 te k 11 r 1 a	P, vrei		M 1110 rll a 11	%	Ko infini	
Medici hlomuloloy.l	66 u	66 , 111		1. H 1	ve M	,
1 >euf, unii /*it*) 1 vu praclicA redilNA Tehnicieni dentari aux Hail...	70 a 7 M	Hi i, 13 7-. 04	66 *x* 1.1	H. *în* 20 , OH	*7* H 7	7 /.
Total...	*jtt*	71	—	1.	33	

679î n Nov. VJ37« 2) Din raportul prof. Nicliita la marele congres din 16 Mai 1937.

	/!	.7	1» 7	4 «1	7	1

IV cât a fost ţie prostituată această ranuirĂ a inedicinci m[3] de time din faptul eA aproape nu există oraş sau târguşor eût de neînsenn al unde să nu se fi dehcoperit unul, doi sau mai mulţi dentişti clandestini şi cu fără autorizaţie în regulă. Un tinichigiu Unsiin Weinberg practică tevhnica dent ist le A ţie ani de zile, în plin Bucureşti, nestipărat ţie nimenea şi cu multă reclamă; a) la Sinaia, un Kugen Noth lucra în toată siguranţa, escrocând lumea cu bani mulţi şi marfă proastă; O) la Iaşi, exercitau medicina tient ist că 24 medici evrei falşi; Cernăuţii număra destui dentişti şi medici falşi – dintre cei cu inarv prestigiu chiar. 4) şi, în urma unor cercetări laborioase, s-au descoperit bărbieri, servitori, chelneri, croitori, birjari, dansatori, etc. care ne îndeletniceau cu aceste nobile şi bănoase profesiuni.5) Un număr de J24 tineri urmau, acum doi ani, cursuri speciale la spitalul Colţca, fără a îndeplini condiţiiinile de vârstă cerute de legea sanitară.[680]) Mulţi alţii, nepregătiţi, cu practică redusă, se dau drept medici stomatologi sau medici în chirurgie dentară sau pur şi simplu chirurgi dentari şi afişează această titulatură fie pe cărţile de vizită prinse la uşa cabinetului şi în cartea de telefon, fie în publicaţii la gazete şi în editura casei Rudolph Mosse 7).

Toate* instil utmiiilr noastre privind sănătatea public a suni plinr de dentişti evrei. Aşa, clin aceştia, au ajuns şi la Casa Asigurărilor sociale din T.

— Severi ti[681]).

---

680 Porunca Vremii <Un 16.3.030 – Tragedia practicei dcntlntlce, a) Uuiv. din «i I.5.037 lutAmplAri din enpitalft. 3) Ihlil, Martie 103H. 4) Il>ld, 11.2.038 h! l-or. Vremii
17 Nov. 1037. 5) Huna Ventile – 16.4.<>38 ..DenlihUca Mowcovlcilor, a chelnerilor il » dăunătorilor de varieteu, M de K. Gyr. 6) Por. Vremii, 17.3.<>3<>. 7) Ihld, 3.2. Q38 -

681« le N. Iorgu, line. 1 uo ţ. .0 N. Iorgu, 1st. Com. I, op. 2.|. Vezi Invorul. 4) Din prefaţa

Laborator iile* denia re, în număr de circa y ere în Bucureşti 8 sunt tvreoşti – şi nee stea Hunt afaceri din cele mai rentabile, La acestea, trebliesc ailăogale, lot pe atât de rentabile, cele Io magazine de denfacere – engroa şi endetail – a articolelor dentare, aproape toate evrei şti.

3, 1* armada

Primii profesionişti care îndeplineau funcţiunea de farmacişti erau spiţerii sau aromat arii – vânzători (le mirodenii, piper şi condimente ce le desfăceau în acel aş timp cu medicamentele – în vremuri foarte vechi, de origine italieni – genovezi şi veneţie ni a). Prin 1574, aroimitarii-spiţerii laşului erau 1111 mare număr de Armeni, mai ales Suceveni, în legături cu Bistriţa?). Prima spiţerie obştească a luat fiinţă în primul spital al Colţei sub domnia lui Brâncoveanu, condusă de medici şi de un spiţer – toţi străini. Sf. Spiridon din Iaşi – întemeiat mai târziu – îşi avea şi el spiţeria, ca şi Craiova – odată cu spitalul. Prima spiţerie cu drept de monopol a avut-o, în Hanul Şerban Vodă, Armeanul Magi Chir iac Ai but, pe care o vându prin 177 b. Prin 1785, erau în Moldova spiţeri particulari – mai mulţi Nemţi, Saşi şi câte un Itvreu bogat – Faycrman, încă din 1758 chiar, între aceştia fiind şi Veiieţienii. Contemporani în Muntenia erau Francezi, mulţi Germani, Greci, Levantini. Înainte de 1821, întâlnim la Botoşani pe Grecul I, Vasil în: la Piatra şi Fălticeni Evrei goaiţiciii: la Bârlad, un German; între 1830 – 40, la Ploieşti, Germani şi Saşi, rar câte un Ungur sau Slav; etc. Dar întâlnim şi spiţeri români, foarte apreciaţi de domnitorul I.O. Sturza, cum era unul Cost ache Deşilfl. În Ardeal, animatorii şi spiţerii erau Saşi, Germani, etc.[682])

În 1837, Alex. I. Ghica instituie – sub impulsul farmaciştilor – st A fost în sub numele de „pretniul spiţerilor”, care în 1856, ia numele de colegiul

---

682i ul N. lorzii Iu lucrarea «le mul nun. 5) Dr. N. I. Atigclcacu, o. c., p. 1 5 10.

farmaceutic; în Moldova, prima organizaţie datează din 1854, din iniţiativa autorităţilor fi).

Încet încet, de-a lungul deceniilor, farmacia ajunge în mâini stră inc, în proporţii zdrobitoare, evreoşti – servită de mediei evrei şi români, şi toţi samsarii şi fabricanţii de articole farmaceutice şi droguri. Comerţul farmaceutic a fost evaluat, în 1937, la suma de 2.100.000.000 lei, din care 2 mici. Încăpea în mâini străine şi de abia 100 mii. În mâini româneşti[683]).

Factorii care au contribuit la această stare jignitoare şi alarmantă pentru fiinţa statului au fost: inconştienţa conducerii care nu şi-a putut da seama de importanţa naţională a acestei întreprinderi de care stă atât de strâns legată sănătatea şi puritatea rasială; venalitatea administrativă care, dintotdeauna, a preferat pe străini la concesiuni; s) uşurinţa cu care se primeau în facultăţi şi se promovau elementele străine; regimul medieval de proprietate şi de limitare a numărului de farmacii, datorită căruia firme se transmitea din tată în fiu şi de la soţ la soţie, indiferent dacă aveau înclinare sau pregătire serioasă, ba se transmitea şi altora, preferându-se de obicei străinii şi Evreii care le arendau cu sume extraordinare – între 250.000 şi 600.000 anual – şi, în fine, câştigurile neîngrădite legate de un regim învechit de privilegii care asigurau farmaciei un monopol sângeros de reţete şi de desfacere a medicamentelor şi specialităţilor – lucru care nu pare a avea loc şi în multe alte ţări. Încă un fenomen. Românii framacişti – bună parte din ci – neputând rezista concurenţei iudeo-străine, îşi desfăceau farmaciile care intrau în stăpânirea consorţiilor evreieşti care le acaparau, pentru ca medicamentele să se distribuie poporului prin mâna Evreilor – cum spunea N. Iorga, în 1937.

683G Martie 1937. 2) Iată, de pildă, la Alba Iulia, erau sub Maghiari, 3 farmacii – două

Dar această plagă a cedării sau arendării framaciilor efectuate mai ales de Români era dictată şi de setea de câştiguri fabuloase. În rândurile arendatorilor, au fost, din nenorocire, şi câţiva profesori universitari – în număr de 15 – iar 42 farmacişti bucureşteni au făcut acelaşi lucru închinându-le aproape numai Evreilor.[684]) Mai exact: din 35 farmacii arendate (31 româneşti şi 4 jidoveşti), 22 au fost arendate la Evrei şi 13 la Români[685]).

După cât se vede din alăturatul tablou, Evreii contează cu 40.10%, după care vin Românii cu 35.40% şi minoritarii cu 24, 50%. Sau: Românii stau cu 35 – 40% faţă de Evrei şi ceilalţi care însumează la olaltă 64.60% din totalul farmaciilor. În cinci provincii, Românii sunt în minoritate covârşită, numai în Muntenia se urca la 68.30% şi în Moldova cu 53%. În Basarabia şi Bucovina, Evreii au majorităţi zdrobitoare: 88.10% şi 75.60%. În Muntenia, lipsesc din trei judeţe – Gorj, Mehedinţi şi Vâlcea – în schimb sunt 10 la Craiova din 31 pe judeţ.

În Dobrogea, numai Caliacra, n-are farmacie evreiască, în Moldova, sunt judeţe ca Iaşi, Botoşani şi Dorohoi, unde ating 50 – 65%.

Dăm un tablou de toate farmaciile din ţară după origina etnică.

Provincia	Rom.		Evrei	%	Minor.		t
Ardeal	91	19 .00	84	17 .20	29 8	63 , 80	7
Banatul	19	16 .00		16 , 66	8!	67 .34	0
Basarabia	19	11 .30	14 8	98 . IO	I	60	8

684e xploatate de Românii Rusan şi Vlad şi a treia de sasul Frolich. După Unire, sunt ţirlutc,

685t oate trele, de Maghiari cu diplome maghiare. Univ. din 15 Oct. 1937- 3 Şi 4) Univ. din Ian. şi Dec. 1937. Vezi şi celelalte ziare.

Bucovina	9		62	75 .bo	I I	13 .40	
Dobrogea	2. 7	48 , 20	18	32 .10		19 , 70	
Maramureş...			6	46 , 10	7	53 .90	
Muntenia	33 6	68 , 30	*2 3	25 ,00.	33		2
Moldova	10 0	53 .00	81	42 ,00	, 2.	5. 00	9
Total...	60 >	35 40	64 2	40 .10	45 4	24 50	9

Dacă cercetăm tabloul farmaciilor pe judeţe, vedem că, în jud. Hotin şi Soroca, Românii n-au nicio farmacie. În Ardeal, Evreii lipsesc din jud. Făgăraş şi Sibiu, iar Românii din Maramureş, Ciuc şi Orhei[686]).

Farmaciştii, ieşiţi proaspăt din facultate în 1937/38 şi care îşi fac stagiul militar, se repartizează astfel: 22 români, 23 minoritari şi 50 evrei. Fărâmaciştii ofiţeri de rezervă ne dau: 248 Români şi 402 Evrei. c) Evrei. 3) În acel aş an, găsim înscrişi la facultăţile de farmacie: 315 Români, 154 Evrei şi 60 minoritari. Ea facultatea din Iaşi, s-au înscris – între 1929/1934 – 2482 studenţi şi studente dintre care numai 482 Români, 208 minoritari şi 1792 Evrei, adică numai 37% Români4).

Mai este de remarcat ceva. La cele 148 farmacii evreieşti din Basarabia, sunt numai 60 licenţiaţi 6) şi, din aproape 70 faimacii concesionate, s-a dat Ovreilor 59, iar Românilor numai 11.6) Din 11 farmacii din Bucureşti trecute la Ovrei, 7 le-au căpătat prin arendă şi 4 prin

686 Statistica e publicată în 1938 în Gazeta farmaciilor” condusă de col. Aurel Svcurtu. 2) Ibid, ibid. 3) Din ancheta d-rului P. Top a la ancheta Bunei Vestri. 4) Din datele aflătoare la serviciul statistic al Min. Hd. Naţ. Facultatea de farmacie din Inşi aproape n-are studenţi înscrişi. 5) Por. Vremii din 11 Oct. 1938. 6) Dr. Dăiana in Por. Vremii din Oct. 1938. 7) Por. Vremii, 11 Dec. 1937.

concesiune.7).

Iată Ce se scria în „Neamul Românesc" din Decembrie, 1937, în legătură cu arendarea farmaciilor: „Această scandaloasă chestie are două faţete: una de naţionalitate, alta de umanitate. Ambele trebuie rezolvate drastic şi cât mai grabnic". Şi toţi aceşti Evrei arendaşi „vin cu oamenii lor – minoritari sau iudei, înlocuind pe Români, uneori oameni care funcţionau acolo de zeci de ani şi aceşti norii stăpâni care de-abia îngăimă câteva cuvinte româneşti, ca să-şi realizeze maximum de câştig, majorează înspăimântător preţurile de medicamente şi le falsifică pe cât îi lasă inima".

O instituţie publică unde Evreii şi străinii – medici şi farmacişti – erau ca la ei acasă, la Asigurările sociale, aci intrau fără niciun fel de examen. Tot aci, funcţionau toţi străinii – ca funcţionari administrativi – de la gradul de inspector până la acela de impegat. *1*) Din această mare instituţie, au fost alungaţi, în Ian. 1938 – când s-a produs o reacţiune – 11 farmacişti evrei şi 7 farmaciste evreice. 2) În August al aceluiaşi an, în urma controlului exercitat de comisia instituită pentru revizuirea diplomelor obţinute îţi străinătate, li s-a retras dreptul de liberă practică la 127 farmacişti şi farmaciste[687]).

3. Drogherii, parfumerii şi industria cosmetico-farmaceutică.

În vremuri vechi, oficiul de drogherie îl îndeplineau băcăniile. Pentru prima dată, în 17 Iulie 1834, întâlnim termenul de droghist în Reglementul municipalităţii poliţiei Iaşilor"[688]).

Drogheria înseamnă pentru Evrei şi farmacie unde în mod deschis se desfac medicamente şi fabrică de reţete şi cabinet de consultaţie *şi* sală de operaţii, pentru toţi naivii

---

6871) V. I. Pantazopol – Câteva sugestii, în Univ. din 26.12.937. 2) Univ. 30 Ian.

688 După tabloul lui Aurel Seurtu, publicat în Por. Vremii din 13 Oct. 1937. ..Cine ex

care, în unanimitate, sunt ţărani români şi ruşi din Basarabia.

În toată ţara, erau, în 1937, 394 drogherii, Din acestea, 211 în Basarabia, toate deţinute de Evrei. În Bucovina, la 25 Evrei şi minoritari, un singur droghist român în jud. Suceava; în Transilvania, *3 droghişti români cu multă bunăvoinţă şi 45 Evrei şi minoritari. Bacă Bucureştii numărau 80 – fără a cunoaşte origina lor etnică – Chişinăul avea 63 şi numai una în tot judeţul; oraşul Orheiu 9; Bălţi 15 în oraş şi 3 în judeţ; în C.

— Albă 7 în oraş şi 21 în judeţ; în – Tighina 14 şi 6 în judeţ; etc., etc.[689]).

În Basarabia, drogheriile – după câte am văzut – se repartizează în mod cu totul ciudat: în peste 15 sate, câte 3 – 4, pe câtă vreme, peste tot întinsul ţării, nicio drogherie rurală – şi, în toate aceste sate, nicio farmacie. Peste 95% din aceste drogherii funcţionează ilegal. Pe câtă vreme, la noi, se cerea diplomă de farmacist sau droghist, aici, în Basarabia, orice Ovreiu putea să deschidă o drogherie. Şi, din prăvălii cosmetice sub Ruşi, li s-a dat drept de drogherie medicinală şi, astfel, sau transformat, în 1922, băcăniile în drogherii, ca, apoi, printr-o bunăvoinţă suspectă, să fie toleraţi a funcţiona fără diriginţi – cum spune Dăianu, preşedintele Colegiului farmaceutic al jud. Bălţi.”[690]) În urma revizuirii, mulţi droghişti evrei au decăzut din drepturile cetăţeneşti şi, totuşi, exercită mai departe comerţul. Şi, deşi binecuvântată cu 168 farmacii şi cu 211 drogherii, nu

689p loatează drogheriile din Basarabia”.

690 Por. Vremii din 11 Ian. 1939 – O nouă plagă pentru sănătatea publică : specialităţile farmaceutice. 2) Cuvântul din 14 Pebr. 1938. 3) Univ. din 25 Pebr. 1938. 4) Por. Vremii – 2 Martie 1939. 5) Depozitele de medicamente din capitală : Standard, Dulber- ger, Costacovschi, Schor, Rotkopf, Spalinski, Eincborn şi în provincie : Drogemct şi Robi novici în Iaşi, Ortenberg la Chişinău, Grozea şi Laschi la Galaţi şi una Ta Cernftuţi. 0) Din darea de seamă pentru gestiunea anului 1941.

există regiune mai bântuită de sărăcie, molime şi întuneric[691]).

Proporţia etnică pe toată ţara este aceasta pentru drogherii: 30% Români, 10% minoritari şi 60% Evrei.

Nu posedăm o statistică a parfumeriilor pe toată ţara. Numai pentru Bucureşti ni se dau 155, dintre care 46 par româneşti, restul de 109 străine[692]).

Ivegată indisolubil şi organic de toţi factorii chemaţi să promoveze sănătatea naţiunii este fabricarea medicamentelor şi desfacerea lor. Şi acest al cincilea factor este în mâini străine şi evreşti. Toate aceste industrii şi întreprinderi care mişună peste tot – în Vechiul Regat, ca şi în restul ţării – pot fi catalogate, cu prea puţine excepţii, în rubrica afacerilor de gangsteri.

După datele publicate de ziare, din 25 laboratorii în capitală, de-abia 3 par româneşti – una din ele „Lady, f a lui Zaharia. Firma „begrain” a lui Moscovici are o mulţime de parfumerii în oraş.[693694]) După Almanahul din 1937 al lui Moldorisz din Cluj – cu multe lacune – funcţionau 28 laboratorii şi fabrici, din care 19 curat evreieşti, iar din 13 laboratorii de preparate chimice, 7 curat evreieşti. Sumedenie de laboratorii clandestine funcţionează, însă, în toată ţara[695]).

Clujul deţine, în fabricarea medicamentelor, recordul. În acest centru, ca şi în alte oraşe, sunt 20 laboratorii farmaceutice, puse în mişcare de minoritari cu bogată

6911) Por. Vremii din 11 Oct. 1938 „Drogheriile ovrecşti din Basarabia”. 2) Por.

692V remii, din 28 Martie, 1938. 3) Ibid, ,.Comerţul de par fu mure i in mâinile străinilor”

693 Ibid. 16 Febr. 1939. 5) Sunt trecute iu almanah 69 ateliere şi făbricuţe pentru articole

694c osmetice şi 34 pentru ustensile, cutii variate, săpunuri de toaletă şi medicinale, uleiuri ete

695r ice, sticlărie, etc. 6) V. M. in Univ. 12 Martie 1940 „Noutăţile Clujului”. 7) Vniv. 28 Aug.

fantezie şi din ei unii nu sunt măcar spiţeri sau chimişti. n fiecare lună, apar pe piaţă un număr de 50 intermediari-negustori. Şi, astfel, curiculă pe piaţă specialităţi medicale ce se ridică până la 5.000 – bună parte din ele mimai leacuri băbeşti 6). Tot în acest oraş, este fabrica „Egger" atât de încurajată – printre multe altele – cu milioane în contul furniturilor de stat.[696]) Toţi Galiţienii s-au improvizat şi în industriaşi farmaceutici, iar beneficiile acestora ating 1.700.000.000 din 2 mild: Sunt produse – aşa-zisele specialităţi medicale cu fabricaţie standardizată – care înregistrază câştiguri până la 1.000%. 8) Suntem ţara cu cele mai scumpe medicamente şi comerţul cu droguri nu cunoaşte niciun frâu în setea după câştig.

Prepararea specialităţilor farmaceutice se face în larboratorii cu personal tehnic inexistent şi în proporţie de ooz în laboratorii străine

— Dintre care 80 z evreieşti. Condiţiile de higiena în care se fab-ică simt îngrozii oare. Cele mai multe din aceste laboraterii sunt adevărate magazii sau pivniţe insalubre care consumă cel mai mult alcool. În afară de un farmacist-diriginte plătit prost, restul personalului este compus din oameni de serviciu şi chivuţe de mahala.) Două mari subterane de fabricare a medicamentelor standardizate erau; Ilfarom" din Cluj şi „Romanosan" din Bucureşti – ambele evreieşti, înrudite prin sânge şi afaceri oculte 2).

Evreii ruinează pe farmaciştii şi droghiştii români prin o concurenţă neloială, desfăcând marfă de la falimente frauduloase sau de contrabandă confiscată de vămi şi cumpăra" a de Ovrei specialişti în acest comerţ, alţii confecţionează medicamentele, „eşantiion" la care aplică etichete cu produse originale, pe care apoi le vând prin ai lor, cu preţuri scăzute. 3) Tot Evreii au acaparat şi

---

696I 937 "•• ..Cifrele răspund". 8) Dr. I. Rădxilescu in Por. Vremii ..Monopolul medicamentelor".

mijloacele de desfacere

— Ei sunt şi fabricanţi şi detailişti. Şi tot ei falsifică medicamentele şi untura de peşte. Sau procură medicamente falsificate, alterate sau inutilizabile în valoare de milioane asigurărilor sociale. Precum şi parfumeriile jidoveşti fac şi ele comerţ pe o scară vastă cu medicamente şi falsifică aspirina, chinina, piramidonul, apa oxigenată, tinctura, etc.

— Adică medicamentele cele mai elementare şi de o mare răspândire în toate straturile sociale. 4)

Să trecem la depozitele de medicamente. Din 9 în capitală, – 2 româneşti, 5 străine şi evreieşti în provincie. 6) Cele două româneşti: una a lui Nestor întemeiată în 1921 şi alta O.A.F., (Oficiul de aprovizionare a farmaciilor) în 1925 – din iniţiativa câtorva farmacişti români, sub forma de societate în nume colectiv, cu un capital de lei 1 milion, astăzi de 40 milioane. Lucrează cu toate casele din ţară şi străinătate şi a înregistrat un dever anual de lei 218.229.867 pe 1941), o iniţiativă superbă a însemnat o frumoasă biruinţă naţională în lupta contra celor 12 depozite evreieşti şi străine din ţară –).

4. Ingineria şi architecinra naţională.

Încă alte două domenii de activitate spiritual-economică în care străinii şi cu preocupănire Evreii au pus o tiranică stăpânire, contii1 huind, prin această invazie, fără credinţă, la alterarea atâtor frumoase caracteristici naţionale.

În afară de recolta evreiască a şcolii noastre politehnice din Bucureşti, în intervalul 1929 – 1938, care a produs 126 ingineri şi un doctor, cea din Timişoara n-a fost niciodată onorată cu prezenţa lor[697]) – în afară de aceste produse semitice, corpurile noastre inginereşti au fost

697 Şcolile noastre politechnice din Bucureşti şi Timişoara au predus, în intervalul 1929,938: 1371 ingineri români, 126 evrei – numai cea din Bucureşti – şi 101 alte naţionalităţi ; 53 doctori români, 1 evreu şi 9 minoritari.

invadate de diplomaţi în străinătate, precum şi se aduceau de marile întreprinderi de stat şi particulare ingineri şi tehnicieni străini „specialişti” care nu s-ar fi găsit în ţară. Intervenţiunile corpului inginerese şi recomandările pe lângă ministere ca să se înceteze cu acest import de „specialişti” care ne-a costat înstrăinarea atâtor ramuri de activitate şi starea de mizerie a atâtor elemente autohtone distinse, jjrecum şi ca să se adopte sistemul ca întreprinderile înşile să trimită pe cont propriu ingineri români în străinătate pentru specializarea de care au nevoie, toate aceste sugestii şi recomandări n-au fost luate în considerare.

Şi, în felul acesta, s-a ajuns la situaţia ca, în colegiu, inginerii minoritari să constituie majoritatea şi anumite minorităţi etnice să fie în disproporţie revoltătoare faţă cu numărul populaţiei respective. Cu deosebire, această situaţie nefavorabilă elementului majoritar se observă în întreprinderile cu capital străin, unde inginerii români – puţini câţi se află în ele – sunt retribuiţi cu salarii minime faţă de ceea ce primesc inginerii străini şi evrei, deşi serviciile a lor noştri, precum şi competenţa şi meritele lor nu stau mai prejos faţă de străini – indigeni sau importaţi. De altfel, stau mărturie, din cele mai vechi timpuri, despre puterea creatoare şi de organizare a inginerilor români, atâtea instituţii de seamă, lucrările de artă ale căilor noastre de comunicaţie – poduri, şosele, etc., toată organizarea căilor ferate, serviciile tehnice C.A.M., atâtea alte întreprinderi de st ut şi particulare, mai ales în marile industrii, sunt dovezi de puterea de creaţie a inginerilor români care le-au dus la realizări nebănuite. Un inginer ca regretatul prof. Gh. Hm. Filipescu – ajutat de atâţia vrednici colegi – a dus

S.T.B. la o ideală organizare, model de gospodărie şi pildă aleasă de promovare a economiei şi muncii româneşti; unul ca Malaxa care a creat cea mai uriaşă întreprindere, ca organizare tehnică şi administrativă,

unică la noi şi în Europa; unul Caranfil cu atâtea realizări, printre care şi asanarea lacurilor din jurul capitalei rjutat de ingineri ca Dorin Pavel, D. Corbu, T. Rădulescu, etc.; alţii ca Bădescu, Gigurtu, Bujoi, Buşilă, Marinescu etc., sunt pilduiri de o rară şi clasică frumuseţe, toţi stând cu o egală mândrie pe acelaşi plan şi ca organizare şi ca ctitori de întreprinderi. l >ar viaţa noastră publică, meschină în selecţia valorilor naţionale, a făcut întotdeauna apel la elemente străine: grandioasa creaţie n podului de la Cernavodă şi atâtea alte capodopere Inginereşti vor sta ca o perpetuă mustrare pentru aceia care au dat preferinţă numai mărfurilor de import.

Invazia în această ramură de activitate naţională a străinilor şi Kvreilor a produs o reacţiune dârză din partea valorilor indigene dispreţuite de străini, ca şi de conducerea ţării. Colegiul AGIR a cerut – ca atare – revizuirea tuturor diplomelor de ingineri care au pătruns de la 1919 încoace în corp, adesea pe căi lăturalnice, precum şi îndepărtarea inginerilor evrei băgaţi în serviciile publice sau liber profesionişti. Pentru ca, scuturaţi de toţi aceşti intruşi, să se ajungă ca bogăţiile ţării şi nevoile ci să fie valorificate şi satisfăcute prin pricepere şi muncă românească, adică de ingineri români şi de şefi de exploatare ai celor două politehnice[698]).

Să ilustrăm cu câteva date invazia aceasta de străini.

Din 1051 ingineri agronomi – dintre care 892 constituie corpul de stat şi 151 particulari – 14.74%, adică 155, sunt străini. De altfel, din totalul de 10071 al funcţionarilor de toate categoriile, tehnici şi administratori, din organizaţia centrală, 1868 – i.48 i°/O sunt străini.

În industria petrolului, din 800 ingineri minieri diplomaţi, 50% străini. În industria metalurgică, din circa

---

698 Vezi Congresul inginerilor absolvenţi ni şcolii politcclinicc din Timişoara «lin

1.000 ingineri, 50% străini, majoritatea impostori ai titlului de inginer. O mare întreprindere din Bucureşti, din 27 ingineri cu 8 diplomaţi din ţară, 2 sunt Români, iar din 4 diplomaţi în străinătate, de asemenea 2 Romani, restul de 15 străini uzurpaptori de titluri. În industria textilă, 80% elemente alogene din care cam aceiaşi proporţie o constituie Evreii.

În industria forestieră, lucrurile se petrec şi mai tragic. Prof, inginer M. Drăcea, constată că, în 50 de ani, şcoala silvică română a dat abia un singur Evreu, iar pe de altă parte, această vastă industrie care angajează cele mai frumoase şi preţioase bogăţii ale ţării, este înstrăinată până la ultimul loc. Sunt mari administraţii care sunt pepiniere pentru oamenii pregătiţi în alte ţări. De altfel, de-abia 8% din capitalul angajat la circa 430 întreprinderi este românesc, restul de o2% este străin, de origina cea mai dubioasă şi cu caracter de raj Micitate şi distrugere. Ca personal tehnic superior. Românii contează cu 10%, iar în cel inferior cu 25% – şi în unul şi în celălalt, Evreii se situează cu 50%. Iva 25 din cele mai mari întreprinderi cu investiţii de 3 Vi nild., sunt angajaţi de-abia 5 Români pur sânge8).

Nu posedăm date despre inginerii activând în alte industrii şi în alte sectoare ale vieţii naţionale – nici pentru C.*V*.K. şi alte întreprinderi publice.

În ramura architecturii, avem de observat aceleaşi scăderi şi păcate datorite invaziei – îndrăzneaţă, dar străină ca concepţii şi stricătoare de creaţi tu. e artistică. În acest de omeniu de nobilă activitate spirituală, s-a distins – prin al patrulea pătrar al sec. XIX – ca ctitor de şcoală nouă şi cieator de mare forţă, architectul Ioan Mincu. Inspirat profund din creaţi uni ce îşi duc obârşia, departe, în operele architectonice comandate, patronate sau ridicate de voievozi, boieri şi capi ai bisericii, precum şi de constructori umili, harnici şi pricepuţi, ai satelor noastre, acest mare artist-savant a creat o artă originală

zburdând de gingăşie şi eleganţă, având ca model acele monumente istorice căzute în uitare şi ruină, rămăşiţe de preţ care „în ochii mei – mărturisea însuşi marele artist – erau ca nişte rădăcini seculare ale unui arbore rupt de furtună „dar el a cercat să puie altoiul pe ele şi a putut să vadă – în 1912 – „că altoiul s-a prins… că a dat lăstare… şi că ele vor ajunge departe „[699]).

Dar, de atunci, s-au schimbat multe şi în această ramură de activitate artistică. Însuşi pitorescul geniului românesc implântat de acest mare artist s-a alterat, l-au stricat aşa zişii architecţi – străini şi evrei – care şi-au descoperit, într-o noapte, aptitudini de inovatori de artă nouă. Şi, ca prin farmec, a dispărut acea eleganţă sobră a architectol1 icei româneşti, acea varietate în unitate care dă fiinţă frumosului, acea vioiciune stăpânită, acea lumină combinată armonios cu umbre discrete; au dispărut – cu alte cuvinte – acele forme gingaşe şi elegante, cu lumină bogată şi aer dătător de viaţă şi bucurie, cu curţi discrete şi spaţioase, unde imaginaţia şi puterea de creaţie artistică îşi avea rolul şi aplicaţii multiple şi bogate, unde utilul se combină atât de prieteneşte cu frumosul – toate caracterizând din plin oraşele şi bisbricile noastre, conacele şi staţiunile climaterice. Şi, în locul acestor creaţii – fiecare în sine o operă de artă – au început a se ridica, jignitor al bunului simţ şi ucigător de tradiţie, monştri de architect ură, buni să adăpostească lumea interlopă vânând numai câştiguri ilicite şi fără nicio credinţă sau legătură cu ţara în care acumulează averi ce se cheltuiesc cu impertinenţă şi se trec în mare parte peste graniţe cu aceiaşi uşurinţă şi sfidare.

Architectul D. Bnescu, preşedinte al architecţilor români, iji raportul prezentat C.A.P.I.R.-ului, referindu-se la fizionomia noii architçcturi româneşti, spunea că această

---

699 Arhitectul Ion D. Trniuncscu – „Arhitectul Ioan Mincu” (1851 – 1912) ort. Iu Uuiv. Mărturisiri ale maestrului din seara de 27 Sept. 1912, când a fost sărbătorit de cei credincioşi în crezul lui.

situaţie se oglindeşte şi în toată ţara, din cauza architecturii din ultimii ani: cineva spunea că, dacă ai vedea Bucureştii, de la o înălţime oarecare, din aeroplan, mai ales în părţile noi construite, cu architectură modernă, el face impresia unei cimitir evreiesc.[700]) Iar publicistul P. Şeicaru, vorbind de noua şcoală în architectura postbelică românească, ne dă ca ilustraţie elocventă pe unul Zachari, promovator al unui stil iudeo-arabo-bizantinparvenit, mare personaj, arbitru al gustului architectonic – fără a se şti cine este şi de unde vine, unde şi când şi-a făcut studiile şi cum i s-a echivalat diploma, acest Brunelleschi al parveniţilor, utilizară mereu „calcio-vecchio" spre a da iluzia unui şirag de generaţii, dând patina secolelor unei case noi[701]).

Deşi profesiunea de architect a fost îngăduită numai cetăţenilor, odată cu inflaţia de cetăţeni români, fără acoperire morală şi naţională mai ales, s-a făcut şi în acest domeniu inflaţie destulă. Aşa că, – în 1937, din 194, în plus 248 conducători şi maeştri constructori, diplomaţi şi autorizaţi în Vechiul Regat, 42% sunt minoritari, pe cătă vreme în provinciile alipite sunt între 92 – 10% minoritari.[702]) Şi, fiindcă architecţii, ca inginerii, au două căi de manifestare – una pur artistică, de elaboratori de planuri şi alta comercială de antreprenori şi, întrucât aceste profesiuni sunt în funcţie mai mult decât oricare alta de viaţă economică – stăpânită în majoritate zdrobitoare de străini şi fiindcă numai aceştia pot să construiască, tot aceştia cheamă şi angajează numai architecţi minoritari – spune acelaşi architect Bnescu.[703])

---

700 Vezi „In legitimă apărare" în Ubiv. din 2 Sept. 1937. 2) ,.Diplome false,

701î n Curentul din 18 Dec. 1937. 3) Vezi „In legitimă apărare" în TJniv. din 2 Sept.

7021 937. 4) Ibid, ibid. 5) Ibid, ibid. 6) N. I. Iorga – Capitalul inter naţional în

703s istemul economic naţionalist, art. în ,.Valahul** din Iulie-Aug.

Dar consecinţele merg şi mai departe – tot materialul de care are nevoie architectul şi inginerul: var, ciment şi fier este în mâini străine, căci deţin banul şi creditul.[704])

Aflăm că, din 17 mici, lei investiţi în construcţii în ultimii ani, abia 3 mici, sunt româneşti,[705]) După alt cronicar, de la 1926 la 1936, dintr-un capital total de 35 mici, lei, investiţi în imobile, 29 mici, erau ale Evreilor. 7) Din circulaţia totală a bunurilor pe 1924 evaluată la 123 mici., numai 27 au fost bunuri proprietăţi româneşti, iar restul de 96 minoritari – 80 evreieşti şi 16 minoritare, sau procentual: de-abia 21% româneşti faţă de 79% străine e).

Reacţiunea faţă de aceste stări de lucruri a trebuit să se producă şi la acest corp. Şi, în Ian. 1938, s-a luat cuvenitele măsuri de suspendare a tuturor architecţilor evrei şi de radiere a străinilor care s-au introdus, de-a lungul deceniilor, ocolind căile legale[706]).

5. Avocatura şi Evreii.

Şcoala naţională, pe măsură ce viaţa politică chema pe toţi, fără alegere, la marele banchet, scotea din teascurile ei zeci de mii de tineri atraşi de mirajul unei fericiri cât mai ieftin cucerită. Astfel, cele cinci facultăţi de drept au scos marfă în serie dincolo de nevoile reale ale societăţii. Aşa s-a ajuns ca Baroul Ilfov să numere 1 avocat la 144 locuitori şi 7 stagiari la 1 definitiv. Fiind – pentru cei fără scrupul şi fără legături cu soarta naţiunii – această carieră a fost repede invadată de străini şi cu deosebire de Evrei – Şi au invadat-o până la înăbuşire. Şi, dacă prin invazia în medicină şi farmacie au speculat sănătatea publică şi fiinţa neamului, prin introducerea în masse mari în barou, ei au primejduit şi alterat simţul dreptăţii, au

---

1937. 7) Problema

704e vreiască în România de Virginie Gaida – Univ. 23 Ian. 1938. 8) N. I. Dragoş

705a rt. cit.

706 „Suspendarea arhitecţilor evrei”, Univ. 2 Febr. 1938. 2) Din art. ..Rezol

corupt justiţia şi organele administratice, au clătinat în cetăţeni încrederea în instituţiunile distribuitoare de dreptate. În plus, au contribuit la atâtea iniţiative şi la redactarea multor legi care erau utile industriei, comerţului şi marei finanţe jidoveşti. În ultimă instanţă, singuri Evreii câştigau după neînţelegerile dintre cetăţenii creştini, fiindcă ai lor, în conflictele dintre ei, recurgeau la arbitraj sau la sentinţele comunităţii şi ale Kahalului şi rar la organele judecătoreşti ale ţării.

Din cele mai vechi timpuri, Evreii au fost socotiţi la noi ca un element primejdios în avocatură. Ştim, din cele ce preced, că legea din 1864 asupra exercitării profesiunii de avocat mărginea exerciţiul acesteia numai la Românii creştini, Evreii fiind cu desăvârşire excluşi. Organizarea acestei profesiuni îşi are începutul încă din 1786. În 1847, Gheorghe Bibescu, prin ofisul domnesc „având pe Al. Vilara ca logofăt ai Dreptăţii, încerca să apere, încă de atunci, profesiunea de avocat de invazia străinilor, instituind în acest scop procedura revizuirii avocaţilor practicanţi la acea dată[707]).

Dar străinii şi Evreii nu s-au lăsat bătuţi. Cu deosebire, aceştia din urmă au încercat să facă avocatură, imediat după legea din 1864, prin practica de intermediari de procese. Astfel, ei atrăgeau clientela, prin orice fel de mijloace – afară şi în pretoriul justiţiei, direct şi prin intermediul funcţionarilor judecătoreşti, captând pe avocaţii începători şi transformându-i în salariaţii lor. În modul acesta, ei realizau „o concurenţă fără scrupul şi o conduită fără control”: deschideau birouri de avocatură, angajau procese, încasau onorarii şi chiar distribuiau procese avocaţilor. Încă din 1897 şi până în 1905, se denunţa – prin „Gazeta avocaţilor” – marele pericol şi se combătea cu energie plaga samsarilor evrei; în presă, prin

707v area internă a problemei evreeşti are întâietate” în Curentul din 12 Sept. 1937 – după conferinţa de drept public la Universitatea din Bucureşti a prof. I. V. Gruia.

conferinţe publice şi în dezbaterile parlamentare se accentua cu toată seriozitatea asupra acestei primejdii. Legea din 1907 a încercat cea dintâi stăvilirea răului[708]).

Să urmărim, treptat, invazia acestei funcţiuni de către Evrei şi străini. Până în 1918, numărul avocaţilor evrei este cu totul neînsemnat. Primii apăruţi în baroul Ilfov sunt semnalaţi în 1897, în număr de 2 definitivi faţă de 248 Români, iar în 1899, întâlnim şi un stagiar. În 1909, apar 13 avocaţi evrei definitivi faţă de 788 Români; în 1916, 35 definitivi şi io stagiari faţă de respectiv, 1125 şi 276 Români.[709]) Fireşte, aceşti avocaţi evrei erau naturalizaţi sau urmaşi ai naturalizaţilor în puterea prevederilor art. 7 al Constituţiei din 1879.

Nu posedăm date despre evoluţia invaziei acestei, profesiuni de către Evrei de la 1919 şi până în 1926. Se constată, însă, că, în acest an, numărul acestora atingea 106 ca definitivi şi 158 ca stagiari – adică un total de 364 faţă de 2394 Români, pentru ca, în 1931, numărul lor să atingă cifra de 676 – 300 definitivi şi 376 stagiari faţă de 242 b Români (respectiv – 1685 şi 741). În 31 Decembrie 1935, situaţia este aceasta: 1365 avocaţi evrei (575 şi 790) faţă de 3595 Români (1923 şi *636). Toate aceste cifre se referă la componenţa baroului jud. Ilfov[710]).

Dăm mai jos un tablou de componenţa etnică a baroului în patru provincii:

Provincii	No. judeţe	Ro	%	Evrei	%	Alţii	
Basarabia	şapte	*34 r	44.05	315	40.71	118	,
Bucovina…	toate	209	21,00	683	68, 20	„.	1

708) Ibid, ibid. 2) Strădaniile pentru românizarea baroului de Ilfov, în Univ.

709^ Jbid. ibid. 4) Lipseşte jud. Cahul. 5) Lipseşte Caraş. In total, pe cele j

710J >e- avem : Romani 396 şi 529 Evrei şi alţii.

Ardeal	no uă	67 0	43 .89	46 1	29 .26	43 9	.
Banat.	do uă)	21 0	40 , 66	12 1	26 , 85	11 9	,

Nu posedăm date statistice pentru barourile din Moldova, Muntenia, Oltenia şi Dobrogea. Pentru cea dintâi, situaţia se prezintă îngrijorătoare, celelalte erau, metodic şi în linişte, cucerite de Evrei şi străini. Vom da elemente pentru câteva centre mai importante*).

Ba roul	Ro	%	Ev rei	°/ O	Al ţii	%	F roul
Să laj.	45		44		50		I ăpuşn
Od orliei…	8		7		45		F ot în…
	43		3 o		89		T ghina
M. – Ciuc.	35				62		C heiu…
S. – Mare…	47		60		98		I mail…
Olt …	54						A ad…
C. – Albă…	24		23		24		F hor…
Su ceava.	25		42				C uj…
Bo toşani…	90		30				F uned.
Ră dăuţi…	25						

711 Ziarele clin 1937. 2) După datele furnizate de Czemowitzer Kalender al lui

Timiştor...	142						
Cernăuţi...		25		75			
Basarabia.		40		60			
Transilv.		36		°*4*			
Bucovina	209		683		803	13	
Capitala...	4753	78	294 I	22			

Sub raportul etnicităţii avocaţilor, Bucovina stă mai prejos ca toate provinciile. Aci, există centre cu populaţie exclusiv românească, fără niciun avocat român. Şi aci dârzenia elementului evreiesc faţă de naţionalizarea corpului a fost cea mai puternică şi vehementă. De altfel, încă din 1865, erau 2 avocaţi evrei, pentru ca, în 1900, să atingă un număr de 81 faţă de 14 creştini.[712]) Şi reflecta cu multă bună dreptate R. Rosetti când zicea: „Se vede, deci, cât de mare a fost prevederea legislatorului român când a hotărât ca singuri Românii să poată exercita profesiunea de avocat şi pe cât această prevedere este justificată, fiindcă, dacă ar fi fost altfel în Moldova, unde toate afacerile sunt în mâini evreieşti, Evreii ar fi impus oamenilor cu care erau în legături avocaţi evrei. 3).

În 1935, faţă de invazia tot mai ameninţătoare a Evreilor în baroul românesc, începe reacţiunea dârză care duce la constituirea Asociaţiei Avocaţilor Români Creştini – A.A.R.C. S-a constatat – spune avocatul G.C. Murgăşanu, în casele căruia se pornise lupta împotriva iudaizării baroului românesc – că absolut toate dosarele celor înscrişi în barou suferă de lipsa dovezii indiscutabile a cetăţeniei române, precum şi de călcarea celor mai elementare forme

---

712C zopp – ap. Verax, o. c., p. 347- 3) Ibid, ibid.

procedurale de înscriere. Puterea reacţiunii se vede limpede din această situaţie: între Aprilie 1934 şi Dec. 1935, s-au înscris 852 avocaţi – definitivi şi stagiari români şi 465 evrei, sub stăpânirea iudeo-masonică a baroului Ilfov; pe câtă vreme sub stăpânirea creştină – de la Dec. 1035 încoace – s-au înscris 921 creştini şi niciun evreu. Aşa că, la alegerile din Dec. 193N, au rămas, cu drept de vot, 492 Evrei faţă de 1923 Români. Un înalt Decret Regal, promulgat în Mo. Oficial din 22 Ian. 1938, supunea revizuirii pe toţi avocaţii înscrişi în corp după 18 Noiembrie, 1918.

Aceasta este situaţia profesiunii de avocat în Ţările Româneşti de la 1918 până în 1940. Evreii şi străinii erau chemaţi să servească la bara justiţiei pe bieţii ţărani şi mahalagii şi să contribuie cu luminile lor la aşezarea juridică a României Mari. Este vorba de acei avocaţi care au ajuns să stăpânească clientela instanţelor judiciare, să îndroducă acea conduită specifică mentalităţii iudaice – realizarea de beneficii băneşti cât mai mari şi să aibă în mâinile lor conducerea efectivă a întregii vieţi româneşti, lipsită de exponenţii ei legitimi. La toate acestea, se adăuga intervenţia asociaţiunilor oculte – acele societăţi mari de industriaşi şi comercianţi străini şi a populaţiei bogate de origine străină din noile provincii. Ziarele din Sărindar, sau „Cetatea calomniilor” – toată această presă jidovească a declanşat un formidabil atac de calomnii zgomotoase împotriva mişcării naţionaliste – presă care la spate avea întreg Kahalul evreiesc secondat şi de cozile de topor, *) care apărau şi organizau la rezistenţă pe toţi aceia care au intrat în cetatea română în mod fraudulos şi mulţi din ci n-au putut dovedi niciun act de studii, străin sau autohton.

Şi toţi aceşti avocaţi străini şi evrei – alături de marea lor impertinenţă aveau şi însuşirea de a nu cunoaşte

limba tomână, ceea ce a determinat baroul prim al ţării să procedeze şi la alcătuirea unui regulament pentru examinarea acestor avocaţi, stagiari şi definitivi, la un examen de cunoaşterea limbii române. Dar avocaţii bucovineni din această categorie – ajutaţi de oameni politici – au refuzat examenul de limba română.

Avocatul Victor G. Dimitriu, ne povesteşte în lucrarea sa „Baroul român creştin” un fapt foarte semnificativ. În iarna anului 1933, intrând în barou ca stagiar, a depus jurământul, după ce alţi 12 viitori „avocaţi rurauni”, sfidători, cu pălăriile pe cap, jurau lui Iahve, pe tablele lui Moise, să apere constituţia şi legile „ţării mele” – aşteptând şi un român creştin – adică autorul – să jure pe ea. „12 năpârci” la 1 Român. Tot V. Dimitriu ne dă un lung tablou de avocaţii evrei din baroul Ilfov care lucrau cu nume de împrumut, româneşti, ca acestea câteva: Călin Sima din Cohn Şimon, Deleanu Dan – Zissman Bercu, Darie Sandu – Haimovici Sandu, Eiaconu Vladimir Aurel – Berman, Huţa P. Gheorghe – Berman Iluţa, Pajişte B.

— Schoenfeld Bernard,[713]

Voronca Ilarie – Hduard Markus, Zahar ia Zaharia – Zicgel Y-ax. Hogaş Carol a – Zweifel Carol a. Sandu Trotuş – Leibovici Sami, ete-şi la aceşti neaoşi români veneau bieţii nevoiaşi ca să le înlesnească dreptatea, după care erau însetoşaţi.

c) Evreii în faţa justiţiei.

Am cules, la întâmplare, din cronica judiciară a ziarelor, un mănunchiu de fapte, pe anii 1937 Ş* 1938. Pe ecranul acestei vieţi, se perindă, ca într-un film fantasmagoric, tot felul de delincvenţi – produse ale unei patologii fără vindecare şi ale unui instinct de rapacitate de multe ori milenar. Toate aceste evenimente pe care, cu uşurinţa noastră caracteristică, le trecem cu vederea sau nu ne dăm osteneala a le ceti vreodată, se referă la toată

713 Buna Vestire din 15 Iulie, 1937.

gama delictelor: falsuri variate în toate domeniile; mituiri, calomnii, şantaje şi pornografii: falimente, concordate şi moratorii; furnituri de influenţe, de servicii şi de obiecte inexistente sau irealizabile; trafic de devize şi de contrabande; tripouri şi proxénétisme; fraude şi evaziuni fiscale; pruncucideri şi avorturi; incendii pustiitoare puse la cale; intrări frauduloase în cetatea română şi în corpurile constituite; organizări subversive şi aţâţări la revolte; escrocherii şi abuzuri de încredere; etc. etc…

Cercetând cu atenţie toate aceste evenimente – precum şi cele sintetizate de alţii pe anii judiciari 1934, 1937 şi 1938 – rămâi cu aceste două convingeri. Întâiu, pe toată această gamă a delictelor contra bunelor moravuri şi a legiuirilor existente, îi găsim – în unele domenii sută în sută. – ca eroi pe Evrei – Evrei pământeni sau Evrei descălecaţi peste noapte de prin ţări ce i-au zvârlit ca elemente periculoase. Şi, în al doilea rând, cu convingerea că toate organele judecătoreşti ca şi poliţia judiciară de peste tot întinsul ţării parcă stau anume la dispoziţia acestor Evrei – prin instinct şi atavism, infractori şi delincvenţi. Fiindcă dacă acest neam de oameni formează de-abia 4.20% sau 10% din totalul populaţiei regatului, în 90% din cazuri, ei preocupă justiţia statului român cu toate aceste variate formule de înfrângere ale legilor.

Delictele de predilecţie ale lor sunt toate acele forme de înfrăţiuni care îi pot îmbogăţi, repede şi fără nicio trudă. Bine înţeles, contrabandele de mărfuri şi traficul cu metale nobile şi cu devize, falsurile, falimentele, avorturile, comunismul şi proxenetismul stau în fruntea tuturor celorlalte. Să ilustrăm cu câteva exemple.

În 1934 – după cronica anului judiciar –[714]) în fruntea funii.

sorilor de influenţe şi de servicii, cu sau fără garanţii, stau: Beri Weisman, patronul tuturor traficurilor şi asul

714 In Universul din G Ian. 1935, de Ion I. Nedclescu.

tuturor învârtelilor de pe coridoarele ministerului apărării naţionale: Moritz Finkelstein „invalid de război" şi tehnician al lichidărilor frauduloase de pensii necuvenite: Harry Levy, lichidatorul contravenţiilor fiscale; Frantz Mathias şi George Dobrowolski, escroci ai construcţiilor ieftine şi un şir lung de plasatori de portofolii fictive la B.N.R.: Moritz Hart, fabricant de exporturi falşe; Solomon Apfelberg, şeful întreprinderii de plăsmuit recipisele Casei de Depuneri şi un alt şir de vânzători de devize fictive, etc. Şi, alături de toţi aceştia, vreo 8 – 9 Români şi câţiva străini delincvenţi de mâna a doua şi a treia.

Alături de atâţia evrei – doctori, farmacişti, droghişti – şi de o periculoasă colecţie de haimanale internaţionale – toţi Greci, de-abia 2 Români, ca negustori de stupefiante – heroină, cocaină şi alte ingrediente de natura aceasta.

Matadorii descoperiţi ai bursei negre în negoţul clandestin de devize care subminează valuta ţării au fost 14 Evrei şi niciunul Român. Tot astfel şi în negoţul, ca samsari, al revoluţiilor sociale. De asemenea, în pornografie şi în pruncucidere, rămân singuri pe anul acesta: Ocneanu şi Aderca au fost chemaţi la bară să dea socoteală; Moise Pipergal şi Isac Friedman – proaspăt veniţi din Galiţia – fără drept de a profesa medicina, au fost condamnaţi. Dar şi dentişti fără diplome practicau clandestin meseria. Autorii de incendii pustiitoare în Bucureşti, la Galaţi, etc. au fost tot Evrei: Jean Bacalu, Manole Constantinescu, Simon Wasserman, Comblut, Dvoiris, Solomon Lupu Comisionarul, etc. – tot neaoşi români. Precum tot neaoşi sunt şi spărgătorii internaţionali – Schwartz, Broitman, Leviţchi, Weyler, etc.

În anul 1937, din 622 cazuri pentru care cabinetele de instrucţie au dat ordonanţe definitive de trimitere în judecată, 202 au fost pentru Evrei; din 773 infractori evrei, trimişi în judecata trib. 219 au format ca obiect abuzul de încredere; 72 escrocherii au fost ale Evreilor şi numai 61 au fost comise d. e creştini; 18 au fost autori de falimente

frauduloase, 5 de şantaje, 18 de delicte de calomnii prin presă sau pe alte căi, 17 de dare de mită, 19 de falsuri în acte publice. Şi aşa mai departe[715]).

Pe primul plan al cronicii anului judiciar 1938, stau piraţii va –, Iutei naţionale, în frunte având pe Cagero – Samuel Ieremia Grosz, numit de reprezentanţii B.N.R. „sugrumător al economiei naţionale” începând cu 1937, acest Evreu de «prin coclaurile Sighetului, s-a erijat în îndrumător al exportului şi importului şi distribuitor al devizelor, prin declaraţii false de export al petrolului. Tovarăşi în aceiaşi branşă dar eu alt obiect de negoţ, ca export de puf, fulgi şi pene, piei şi cherestea, toţi Evrei. Printre aceştia toţi, străluceşte figura lui Abraham Berg, cu export de cherestea, un rar exemplar: evreu supus american, de naţionalitate lituanian, speculând în România şi traficând deviza ţării prin portul liber Danzig[716]).

Traficanţii aurului românesc şi ai devizelor, precum şi toţi contrabandiştii care îi ajutau direct sau indirect – zeci şi sute de nume toate evreieşti. Pe urmă, urmează matadorii devizelor false vândute drept bune, traficanţii de autorizaţii false de export – toate trecute în categoria escrocheriilor epocale. Escrocherii de sezon şi diverse altele sunt toate evreieşti – alături numărându-se numai 3 Români. Mai apar, pe ecranul acestui an judiciar, figuri originale de escroci, ca unul Rappaport – căptuşit cu alte 10 nume – având ca obiect de comerţ pe uşuratecii de am be sexe dornici de a se vedea vedete pe firmamentul Hollywoodului sau ca Goldschlaeger, negustor de mărci false „cap de zimbru” cu care a altoit chiar pe Mateescu – Sinaia cu *Yi* milion. Şi mai apar şi negustori de picturi false şi de furat – cel mai preferat fiind Bulgăraş pe care l-au editat în serie, ajutaţi de un mare talentat Dezideriu Hope,

715 Jidanii în faţa justiţiei de Ion I. Stoenescu, în Por v-remit, 1938.

716 N. Iliescu în Buna Vestire, 1936 : In zona contrabandiştilor maramureşeni.

etc., şi, apoi, urmează un şir nesfârşit de faliţi frauduloşi, începând cu Isy Eschenasy al oţelăriilor westfaliene care a reuşit să se înapoieze la ghetto-ul de unde a venit cu milioane multe şi sfârşind cu falimentul scandalos al societăţii petrolifere „Coroana” de 14 milioane. Alţi, mulţi, se ocupau cu bilete de cinema purtând timbru fiscal fals sau cu agenţii de transporturi – în fond, simple escrocherii sau cu plăsmuirea de tichete ale căilor ferate din tichete uzate – afacere în care au fost implicaţi 20 Evrei şi de abia trei slujbaşi sau ca unul Hochberg care se îndeletnicea cu iscusite mistificări petrolifere de la Aninoasa. S-au mai îndeletnicit cu fabricarea de medici şi dentişti falşi, ca Leonte Mă ne viei, cu acte de naţionalitate măsluite etc etc, a) în care era angajat avocatul E. Blumenfeld, agent al U.E.P. prezidată de W. Fildermann, cu vreo 30.000 falsuri; etc. În total, se crede că numărul înscrierilor false se ridică la vreo 130.000.

Tot ce a fost neper mis era comerţ de predilecţie al acestui popor parazitar – în vremuri liniştite şi, cu mai multă intensitate, în vremuri grele. Comerţul de contrabandă este medalia ce o poartă cu mândrie aceşti Evrei. Au făcut contrabandă de blănuri fine şi în mari cantităţi; aduceau mătăsuri şi zaharină din Palestina; sau alte manufacturi şi galanterii din Ungaria; vanilie, ciorapi de mătase, panglici nasturi, dantele, ciorapi, încălţăminte, unelte de măsurat, sau mătăsuri şi postavuri şi resturi de pânze din Cehoslovacia, importându-le pe acestea din urmă drept cârpe pentru fabricarea hârtiei, în realitate, spre a fi desfăcute pe piaţă ca atare; etc. etc.

Oradea Mare, Satu Mare, Cernăuţii erau marile burse ale contrabandei. Prin aceste puncte – şi mai puţin prin altele – ieşeau mărfurile şi devizele de contrabandă. Cernăuţii erau marele cartier unde se întâlneau Evreii din Ardeal, Basarabia şi Bucovina pentru trecerea clandestină prin Constanţa a pieilor de mânz şi a altor mărfuri oprite la export sau supuse regimului devizelor. Constanţa era şi ea

o poartă mare a contrabandelor. Printre mulţi, Evreul Alf. Bergesen făcea contrabandă de arme pe vasul Lola. Fraudele şi evaziile fiscale ale paşaportarilor în acest port se făceau în stil mare.

Satu Mare era adevăratul rai al contrabandei. Nicăieri – spune un cronicar – contrabandiştii nu găsesc un teren de activitate mai prielnic ca în regiunea graniţei – de la Halmei până la Vişeul de sus, adică toată partea dinspre Cehoslovacia. Locuitorii din satele sărace sunt angajaţi de Evrei şi cad victime tot ei. – împuşcaţi sau condamnaţi. Prin 1932, un mare şnapan în ale contrabandei de ţesături de bumbac şi de mătase era Lebi Pinkas Raul.) Alături de camătă în Maramureş, a doua plagă este contrabanda exercitată de „lupii de noapte”.

— Evreii. Aceştia sau instalat în fiecare sat, din care au făcut o puternică citadelă de contrabandă, pe câţă vreme, în oraşe, este aranjată organizaţia centrală, folosindu-se de cele mai ingenioase sisteme – ca bănci, cabinete medicale, societăţi de transport sau de binefacere pentru Evreii rătăcitori, etc., iar marele contrabandist care finanţează afacerea rămâne pentru cei mai mulţi colaboratori tin mare necunoscut. Singurii care suferă toate rigorile legii şi spaima sunt bieţii Români, plătiţi către 40 – 100 lei, ca să treacă de două ori Tisa, dar primesc răsplata numai după ce au depus Evreului graniţa mărfii. Numai ei plătesc şi numai ei suferă. Ţara Oaşului – bântuită de sărăcie, mizerie, boli secerătoare şi întuneric – are ca singură ocupaţie contrabanda în serviciul Ovreilor, care îi plătesc cu câte 20 lei sau cu un pahar de spirt şi pentru atâta câştig înfruntă întunericul nopţii şi gloanţele ucigătoare sau simt descoperiţi şi măresc numărul întemniţaţilor. Singurul miraj de îmbogăţire care mai atrage pe străini sunt apele minerale şi aceste contrabande.

Bursa neagră de mărfuri şi de devize au fost singura unde s-au cotat toate valorile materiale sau hârtiile valori

şi metalele nobile. Banca Naţională şi statul, ca şi particularii, suferă, anual, pagube 1 ce se cifrează la miliarde. Nu s-a încumetat nimeni până *astăzi* să ne *înfăţişeze* asemenea calcule. Falsurile la import şi export de mărfuri şi contrabanda de aur au îmbogăţit serii necurmate de şnapani – pământeni şi internaţionali. În această categorie, au făcut răsunet ani de-a rândul, figuri ca Moise Şaraga, Grosz Cagero, Cantalup, Moritz Har, Iosif Grunberg, banda Izvoranu de la Bacău, sau acea organizată de modesta băncuţă Gârleşteanu et Co. Zaharia; ca supuşi cehoslovaci, Weiss şi Katz care făceau, nesupăraţi, naveta România-Apus cu geamantanele doldora de aur; sau ca firma evreiască Errster care, într-un singur an, a trecut peste graniţă aproape iooo kg, aur cules sau ca Nuhăm Ataţchi cu cantităţi uriaşe de pietre preţioase sau ca unul Cornel Popp – de pe la găuzarii din regiunea auriferă a Moţilor; Haim Weinberger care transporta aur cu maşina de la Borş la Viena sau ca rabinul Ervin Goldstein din jud. Hunedoara.

Îndeletnicirea cu fraudarea statului şi a B.N.R. prin export clandestin de devize este cea mai preferată de Evrei. Bucovina stă, în această privinţă, în fruntea ţării. Prin declaraţii false la export şi import de mărfuri, ei realizau un plus considerabil de devize pe (are 1 speculau, savant la Bursa neagră. Iată câteva ilustraţii: scandaloasa* afacere a soc. „Comerţ Mondial”, sau a paşaportarilor S Tescher Cluj şi Gherson Fang-Cernăuţi sau uriaşa afacere de export clandestin de piei fulgi şi puf a lui Solo Weingarten sau aceea. a Rabinului Selter şi Gottlieb din Cernăuţi care au inaugruat contravenţiile la legea devizelor: sau a lui Dr. Ottenbreit cafe opera export clandestin de devize cu cecuri false sau fără acoperire: sau aceea cu exportul de ouă; sau ca banda firmelor Moscovici-Budapesta, Kemeny Solonta, Phoebus, Sohodol, Carmen, Weiss din Oradea, etc., etc. O altă bandă din Oradea opera cu cecuri emise în Elveţia, Anglia şi America pe care le

treceau clandestin în ţară, iar de aci, după ce serviseră la anumite plăţi, le treceau firmelor brăilene „Heilpem”, Kugel, Salmanovici şi Dreyfus, precum şi „Sodak” au păgubit B.N.R. cu devize de câteva sute de milioane; sau fraţii Levy fabricanţii de alabastru din Turda; etc. din nou peste graniţă, afacere după care au beneficiat peste 65 case comerciale.

Ei sunt falsificatori prin excelenţă. Falsifică poliţe, chitanţe, cecuri – prin asemenea cecuri asupra Vienei, Parisului, Cracoviei şi Varşoviei au păgubit cu vreo 50 milioane zeci de comercianţi şi industriaşi sau cu multe milioane, alţii, B.N.R.; sau falsifică accepte, certificate de opţiune – ca la prefectura din Cernăuţi – şef al bandei fiind unul Samuel Linder; sau se servesc de fantezii ca să achiziţioneze şi să vândă terenuri petrolifere; sau falsifică bilete de liberă petrecere, şef al bandei fiind Moritz Wexler-gazetarul Puiu Verea; sau falsifică petiţiile sătenilor nevoiaşi ca să le ia lemnul de cherestea pe preţ de nimica, ca acel Herman Birkenfeld din Şipotele Sucevii care a câştigat, în acest fel, circa 10 milioane; sau falsifici! diplome pentru toţi câţi auziseră probabil de existenţa unor facultăţi de medicină pe la Paris, Modena, Bologna, etc., şef al bandei fiind I/coiite Manevici; sau falsifică acte de naţionalitate română, în frunte cu unul Rebengiuc, fost notar; sau coli timbrate de iooo şi 2000 lei, pe care le plasau samsarii evrei; sau îşi fabrică o peceţie specială „ponsonM, ca acel bijutier Abramovici care îşi marca singur mărfurile din galantar; sau măsluiesc facturile de import, realizând un tarif uriaş de devize – ca banda Nador-Schwartz-Metch & Co., operând chiar pe sălile ministerului; sau falsificau opere de artă, precum am mai spus-o; etc.

Falimentele, escrocheriile şi abuzurile de încredere îi sunt hrana de toate zilele: Nathan Wachtel, Enrico Ehrlich, Aron Weiss, etc. sunt marii croi ai ecranului judiciar. Marii incendiatori de la Galaţi, Buzău, Bucureşti, etc., sunt toţi

Evrei. Tripourile sunt ale lor: cele de la marile cazinouri, din str. Filipescu 57, din calea Călăraşilor – aceasta se dădea drept o asociaţie culturală, evreiască, bucurându-se de privilegiul persoanelor juridice. Tot aşa şi marile case, de toleranţă, ca şi comerţul de carne vie.

Falsificatorii de monede – lei şi dolari sunt Evrei. Unii îşi aveau fabrica la Borşa-Sălaj, cu sucursală la Prodăneşti-Zalău şi Hida – toţi membrii bandei, mari negustori pe piaţa Clujului şi a Şimleului. Alţii îşi aveau alta în Şimleiu, de unde treceau în Cehoslovacia ca să aducă în schimb valuta forte sau cumpărau – prin negustori misiţi printre care se aflau şi rabini – toate produsele ţărăneşti, contra bani falşi. Evrei polonezi fabricau dolari americani.

Toţi traficanţii spirtului negru care au păgubit statul cu miliarde, ca şi toţi traficanţii spirtului metilic, care au pricinuit atâtea morţi, au fost Evrei. Multe din procesele acestea erau încă în continuare în 1937. Numai doi din aceşti spirtari: Lôbel şi Triton au fost condamnaţi la 961 milioane, iar din lotul de la fabrica de spirt de la Uzun – proprietatea contesei Clementina Mikes – au fost condamnaţi definitiv 15 inşi – toţi Evrei.) Sau ca Gâtin Melchior din Gherla, condamnat la 90 mil., etc.

Toate organele judecătoreşti stau ocupate numai cu înfrângeri ale legilor pricinuite de Evrei – în care nu intră neînţelegerile unde amândouă părţile sunt Evrei şi care se judecă la tribunalele lor aflătoare până în cele mai umile târguri şi târguşoare. Iată de o pildă, din vreo 4300 procese pe roluri examinate, 2176\sunt, între părţi formate din Români, 2096 între Evrei şi creştini şi numai 26 în care ambele părţi sunt Evrei. 1) Dar când procesele sunt importante şi nu găsesc dezlegare la tribunalele lor naţionale, atunci lucrurile au loc în felul acesta: la toate cele 5 secţii ale Trib. Ilfov, cele două de comerţ şi la aceea de notariat, au fost pe roluri de judecată, în 1938, 7565 pricini penale: în 5998 cazuri, erau implicaţi exclusiv Evrei în 1207, Evreii nu lipseau, fiind în majoritate uneori şi, de-

abia în 360, delincvenţii au fost toţi Români – toţi implicaţi în găinării şi crime sub imperiul alcoolului evreiesc[717]).

Încă una din infracţiunile care, zi de zi, surpă tăria neamului şi fiinţa statului este crima avorturilor practicată în majoritate zdrobitoare de Evrei. Am cunoscut şi am auzit de medici evrei care nu se îndeletnicesc cu altceva decât cu practica avorturilor – 99% rămase nesancţionate. Dacă socotim pe perioada 1931 – 938 condamnaţiunile suferite de medici pentru avorturi, avem 18 medici Evrei la 5 Români şi 7 străini a).

În sfârşit, activitatea de subminare a ordinei în stat prin spionaj şi comunism a fost şi este o îndeletnicire specific evreiască. Din 69.000 ani condamnări în decursul anilor şi din 6840 pe 1937, în Basarabia, 98% s-au dat Evreilor pentru spionaj şi comunism în favoarea Sovietelor şi nici unui Moldovean.[718]) Faptul acesta are loc şi la Cernăuţi, unde, din 3146 diverse crime şi infracţiuni penale pe 1936, dintre cei identificaţi, majoritatea absolută o formează minoritarii şi îndeosebi Evreii. 6) Ştim, din cele de mai sus, că, în toate procesele comuniste, erau implicaţi numai străini – puţini – şi restul toţi Evrei.

Prin toate cele expuse până aci, se confirmă marele adevăr – toată magistratura ţării cu toate organele ei anexe şi care ne costă anual miliarde de lei şi o activitate de surmenaj la toţi slujbaşii, toate acestea stau la dispoziţia unui popor, sută în sută, refractar oricărei ordine stabilite şi, prin definiţie şi îndeletnicire, delincvent.

CAP. III.

FINANŢE, POLITICA CREDITULUI ŞI VENITUL NAŢIONAL PE GRUPURI ETNICE

În cele ce urmează, vom urmări mijloacele ce ne-au stat la îndemână ca să facem faţă puterii financiare şi

---

717t urilor" în Por. Vremii din 30 Sept. ^938. 4) „Basarabia în anul care a trecut" In Univ.

718« lin 3 Ian. I938- 5) „Criminalitatea tu Cernăuţi" în Univ. din io April, 1937*

organizaţiei de credit iudaice ca şi toţi factorii care au favorizat pe Evrei ca să ne ţină în robia lor. Cunoaştem cu toţii importanţa funcţiunii social-economice a băncilor. Dar această înaltă funcţiune a fost pervertită şi mare parte din bănci şi-au angajat capitalurile formate în bună parte din modestele economii ale depunătorilor în operaţiuni cu totul străine de natura unei instituţii de credit. În epoca 1918 – 1929, multe bănci erau înfiinţate de oricine, fără a risca averi sau prestigiu, avea curajul să gonească capitaluri cât mai numeroase şi să le plaseze cu dobânzi cât de mari, fără a se gândi la urmări ce nu întârziau să se producă în mod fatal. În fruntea acestor bănci, se situază multe din cele evreieşti – câteva din cele mari, ca Marmorosch Blank, Bercovici, etc.

a) Instituţii de credit.

1. Bănci şi funcţiunea C.S.B.

În 1928, funcţionau un număr de 1122 bănci – mari şi mici, cele mai multe mici, 227 din ele neavând capital mai mare de 1 milion. Dăm două tablouri, din care se vor desprinde două lucruri: puterea financiară a băncilor pe naţionalităţi, precum şi pierderea încrederii publicului în anumite aşezăminte de depozit, în urma marelui dezastru din 1929. Aşa că, pe câtă vreme, în 1929, depunerile, la bănci româneşti, atingeau 27, 70%, în 1936, acestea ating 59 – 55%

Spre finele secolului XIX, camăta evreiască distrusese clasa boie

Pr ovincii		ro mâneşti		Evreieşti şi mixte			
				Ev reieşti		Ev r, rom.	
Tr ansilvan ia. Ba sarabia	37 3	55 4 – 634 26 0.566	8	18 2.000	2	65 .000	8

...							
Bucovina...							
Vechiul Regat	52	722.021	4	24.990	1	1014.O	0
Provincia ... Bucureşti ...	92 38	1.377.221 3.480.579	12 18	206.990	3	75-°oo	8
Totaluri... %	130	4.817.800 61.72 %	30	15 46%	3	bOO. 96%	8

Tablou II Bănci existente în Ardeal în 1940 – regiunea cedată şi în 1941 în toată ţara I):

		Româneşti		Evreeşti		Evr. mixte	
Bucovina.	3	35200	2	692			
Dobrogea.	5	28421					
Moldova...	4»	219607	27	17875	1	3500	
Muntenia.	52	361767	1	2000			

Ol tenia...	8:	3 3[719]890					
B anat...	20	10 8400	1	5° °	2	32 opo	2
Tr ansi lv...	87	15 56957	— 4	16 107	15	20 1600	7
B ucureşt i.	51	16 08892	20	27 5072		* –	3
To tal.	24 1	24 – 5*34	63	3. M245	18	23 7100	4

rească, căreia ultima lovitură i-a dat-o legea exproprierii. După întregirea hotarelor, aceiaşi camătă avea, de îndeplinit o a doua misiune: distrugerea clasei ţărăneşti şi a celei mijlocii. Inginerul N. Arcadi *v* stabilea că, din un capital bancar de 9400 mii, lei, Românii au deţinut de abia 1400 mii. – 14 %, iar Evreii 6300 mii. – 67%. La aceste 6300 mii. Dacă adăugăm 10560 mii, depuneri în 1929, avem o forţă capitalistă de 16860 mii., la care se adaugă reescontul B.N.R., pe care nu-l cunoaştem şi capitalul comercial şi industrial propriu. Banca L. Bercovici

I		Depun		
Prov incii	româneşti	Bănci evreieşti		şi mixt
		evreieşti	Ro ma e	In

719 In acest tablou sunt trecute băncile româneşti, precum şi sucursale ale băncilor româneşti cu sediu principal in ţară : 36 bănci cu un capital de 275.975.000 şi 4 sucursale (Banca Rom. şi de Credit Român, Victoria-Arad şi Albina Sibiu) cu capital de 830.225.000. Şi mai sunt trecute bănci cu caracter minoritar râmase în teritoriile cedate Ungariei, cu capital de 509.865.500 lei.

Vechiul Regat.	292396/		1380051		133727		
Bucureşti...	2067128		5061144				
Transilvania	3368669		2814977		279*O		426
Bucovina...	14551		447038				
Basarabia...	201688		81304				
Total	8707705	27.70	9784514	30.80	351637	155	426
II					Depun	Ieri spr	
Vechiul Regat.	20, 245	22.15	8071.2	87	51235	5.63	
Bucureşti...	14*3309	47– 79	78S563	26.67			
Transilvania...	446419	22.70	576992	29.35			439
Bucovina...	100896	31.80	181363	57– 17			
Basarabia...	85948	43.93	59409	30.36			
Total.	2247817	35.42	1687039	26.58	51235	O.82	439

a înregistrat, în 1931, numai 1 depuneri 200 mii, lei; B-ca Marmorosch, în Oct. 1931, un activ de 4063 mii, la un pasiv de 3729 mii. Şi, cu aceste registre, s-a înfăţişat la secţia I-a trib, comercial Ilfov pentru concordat.[720]

Lu îndu-se în considerare că instituţia de credit, în condiţii normale, asigură liniştea socială şi o

720 In diverşi" la tabloul I, intră bănci slovace cu i5.1n.000; armeneşti cu 194.000; ruso-române cu 63.000 ; ruso-ucrainene cu 14.727.000; polc ne cu 19.673.000;

nezdruncinată dezvoltare a statului, s-a ajuns la principiul că instituţia trebuie sustrasă de sul? autoritatea apucăturilor de gangsteri şi trădători – agenţi ai capitalului vagabond, cum îi numeşte A.C. Cuza. Astfel, a luat fiinţă Consiliul Superior Bancar – C. î. B., ca auxiliar al B.N.R., controlului căruia au fost supuse băncile şi casele de schimb care fac operaţiune de bancă, exceptându-se marile aşezăminte care fiinţează pe bază de legi speciale.

3 19 În
1 Dec. 29. mii ic *I*:

Bănci germanosăseşti		Bănci ungureşti		Diverse *)		B.N.R. recipise vedere	î l
		34 42873		6 «024 35 95997 34 410 1. 25G1			
		34 42873	IO .80	43 89318	13 15		

1936 în mii lei, la bănci şi instituţii:

						27 2610	2 95
1 1296	6. 38			51 67	O. IO	50 582	1 1
4 34696		31 3053	15 92	79 99	O. 42	56 235	2 86
						16 814	5 c

4 38	O. 22			73 8	O. 38	2. 5944	1 .2
4 46430	70 3	31 3053	4 – 93	13 904	O. 22	42 8185	6 65

Acest organ a silit pe unele instituţii să lichideze – precum a liotătrât în Iulie 1938, lichidarea tuturor tovărăşiilor cooperative de împrumut şi de păstrare evreieşti din Basarabia, care cumpărau pro28.256.000; rom. – germane cu 468.457.000; sârbeşti cu 168.729.000; ruso-evreeşti cu evreo-bulgare cu 382.000.

dusele pe preţ derizoriu şi monopolizau vânzarea întregii produeţiuni agricole – pe altele să fuzioneze sau să-şi întărească existenţa. Dar şi sub acest regim, Evreii şi străinii au ştiut cum să tragă foloase, mai ales că au avut ajutoare masive de la statele tutelare.

Au suferit, însă, zguduiri adânci băncile româneşti – mici şi mijlocii, îndeosebi cele ţărăneşti, întemeiate de ţăranii din Ardeal şi Banat, unde n-a existat o reţea de credit naţional.[721]) Odată cu legea de asanare a datoriilor agricole şi urbane din 1934, B.N.R. a creat, în 1937, bănci în acele centre unde au dispărut ca urmare a crizei, precum şi institute naţionale de credit: agricol – Binac, care îşi începe activitatea la 1 Mai 1938, meşteşugăresc şi aurifer-metalifer, participând cu suma de 74.250.00.000 lei, precum a acordat şi cooperaţiei un credit de

169, 500.000 lei, datorită căruia sau asanat mare parte din băncile populare şi a îmbinat acţiunea de credit a băncilor locale comerciale cu aceea a instituţiilor

721 la 15.288. Românii cu 64% din uopulaţie au posedat numai 34.60% bănci, minoritarii în proporţie inversate. Totalul activului ca putere de credit bancar al clementului etnic românesc, din aceste două provincii, era, în 1937. aţia de 24.20%, iar totalul pierderilor suferite, inclusiv conversiunea a fost pentru Români de 43.20%. Intre 1934- 937, activul băncilor româneşti scade cu 14.19%. plasamentele cu 3-70 /o şi creditorii cu 10.50%. pe câtă vreme la băncile minoritare, avem proporţii crescătoare de – respectiv : 16.90%, 32.20% şi 60.90%. 2) Unir, din 9 April. I931- Astăzi îşi are sediul la Turda.

cooperatiste, pentru ca, astfel, să se poată împărtăşi satele cele mai îndepărtate şi mica burghezie a târgurilor.

Am dat la pag. 444 – 45, două tablouri, din care cetitorul va trage încheierile ce se impun.

Câteva mari bănci româneşti se înfiinţează în această perioadă. B-ca Urbană cu sucursale la Cernăuţi, Constanţa şi Giurgiu; B-ca Centrală de industrie şi comerţ, din Cluj, care, în 1918, a contribuit la naţionalizarea şi fondarea unor fabrici şi case comerciale, ca Industria sârmei şi Fabrica de sticlă din Turda – o mândrie a industriei naţionale, unde lucrează 95% Români.) Din iniţiativa lăudabilă a lui Mitiţă Constantinescu, s-a întemeiat, în 1938, B-ca Nordului, ca institut de credit pur românesc, cu sediul la Cernăuţi, la a cărei înfiinţare au participat şi Fondul bisericesc ortodox şi S.N.C.I., umplându-se, astfel, un mare gol într-un centru unde toate instituţiile de credit – majoritare şi româneşti – sprijineau mai ales comerţul de import-export deţinut de străini.

În legătură cu comerţul de bancă, stă profesiunea de contabil care formează osatura aparatului funcţionăresc bancar, întinzându-se până la gradul de contabili stagiari, autorizaţi şi experţi. Până în 1936.

Evreii aveau conducerea acestei organizaţii. Reacţiunea s-a produs în 1938 când au fost aleşi în comitet numai alacişti şi s-a venit cu decretul de revizuire a cetăţeniei, în virtutea căruia au fost daţi afară toţi vânzătorii din magazine care învăţaseră să răsfoiască registrele şi ţineau la o parte pe tinerii titraţi români. Din 3623 contabili revizuibili, 2143 erau evrei[722]).

2. Bursa de efecte şi de mărfuri.

Bursa se deschide la ordinul lor şi se închide de asemenea. Nimica nu mişcă fără o dispoziţie evreiască. Scrisurile şi acţiunile, rentele şi toate devizele, valuta

---

722 Vezi Por. Vremii din 29 Martie 1938. 2) Inginerul Silviu Florescu. în Por.

naţională, urcă sau coboară după voia lor şi după interesele lor. După cum maestrul iudeu, nevăzut dar temut, mişcă bagheta, totul începe să mişte sau să moară. Şi, după orice mişcare, urmează dezastre – dezastre naţionale şi îmbogăţiri evreieşti. Şi pe câtă vreme, departe, pe câmpurile de luptă, arma duşmană seceră vieţile scumpe ale tinerilor noştri, apărători de hotare şi clăditori de ţară, Evreii distrug economia naţională prin lovituri de bursă. – *) Alături de bursa oficială, operează bursa neagră instalată în fiecare colţ de stradă, la fiecare masă de cafenea, la orice tarabă – bursa neagră mai cumplită ca cea mai grea armă pe câmpul de luptă, mai distrugătoare ca orice epidemie, mai ameninţătoare ca orice moarte. Ea seamănă în urma ei panica, este născătoare de nelinişti sociale, slăbeşte tăria noastră de rezistenţă mai rău ca orice armată de ocupaţie, zdruncinând şi frontul cel mai tare din faţa duşmanului. Au traficat cu coroane şi ruble falşe tipărite pe furiş, în atâtea tiparniţe de unde le aduceau, tiptil, cu sacii, cu lăzile, prin buzunare, prin graniţele noastre slab păzite şi le valorificau la băncile evreieşti, în frunte cu Marmarosch Blank[723]).

Bursa este stăpânită de ei. Ea numără 142 mijlocitori, dintre care 3 Români şi 139 Evrei – scria Virginio Gazda în Giornale d-Italia din Ian. 1938. Din 11 agenţii oficiale în 1940, 5 erau româneşti. Iar din 118 remizieri – ceri mânuiau şi de izele – 108 erau Evrei. În cursul anilor 1940/41, toţi au fost radiaţi din organizaţie. Iată, organele care mişcă tot negoţul* de valori – efecte, acţiuni, scrisuri, obligaţii, rente, precum şi tot schimbul de monede şi de devize.

Bursa de cereale din Brăila (ca şi cele din Constanţa şi Galaţi) numără mijlocitori oficiali: 3 Români, 2 Evrei şi 1 Bulgar; pe lângă fiecare mijlocitor oficial român sau creştin, lucrează 2 – 3 remizieri evrei. Remizierii sunt: 15

723V remii din 7 Oct. 1937.

Evrei şi 2 Greci – cei mai mulţi paşaport ari. Casele de export fiind toate evreieşti, Românii lucrează numai prin interpuşi evrei.

3. Muntele de Pietate.

Înfiinţat în 1903, şi reorganizat în 1937 sub numele de Casa de păstrare pe amanet, a fost ani lungi, speculat de nenumăratele prăvălii jidoveşti care încereuiau nemilos această casă numită de ajutor, J) ceea ce, însă, astăzi nu mai poate avea loc.

4. Banca de credit a meseriaşilor

Rămâne închisă oricărei speculaţii evreşti. Întemeiată în 1938, a acordat, în 1939, credite în valoare de lei 284009160, din care 36.94% împrumuturi de investiţie şi 63.06 % împrumuturi de producţie. Împrumuturile de finanţare a comenzilor de stat s-au ridicat la suma de lei 162, 662, 860 lei. Au fost sprijinite 54 categorii de meseriaşi, în total 891 persoane şi 45 bănci şi cooperative. Printre debitori, nu există niciun Evreu. Din realizările mai importante, sunt de semnalat înzestrările cu maşini şi unelte a patru cooperative din Orheiu, Bucureşti, Tg. Mureş şi Vaşcău-Bihor în plină regiunea Moţilor. Toată clientela este curat românească, cu puţine excepţii2).

5. Credite funciare.

Nu cunoaştem operaţiunile acestor instituţii pe categorii etnice de debitori. Dar dacă Evreii n-au contribuit cu nicio cărămidă la constituirea acestor societăţi care au apărat dârz proprietatea rurală şi orăşenească de înstrăinare în mâini mai ales evreieşti, în schimb ei au beneficiat larg de binefacerile acestora. Şi aceasta pe două căi: au speculat scrisurile ipotecare ori de câte ori au găsit de cuviinţă şi au speculat, înscriindu-se ca hipotecaţi. Fiindcă Evreii, dacă îşi ipotecau casele, o făceau aceasta ca să speculeze sumele obţinute ca împrumut pe care 1 achitau în rate ridicole, aceasta pe cel puţin 20 ani. Şi de aceea, au dat buzna în Creditul Funciar Urban, în aşa măsură că s-a produs prin 1938, o reacţiune dârză şi

lăudabilă din partea conducerii împotriva Evreilor, recomandaţi cu insistenţă de cele mai înalte foruri. După cele scrise de C.D. Dimitriu – preşedintele consiliului de administraţie, – instituţia administrează, astăzi, cca. 300 imobile evreieşti trecute în patrimoniul statului, iar scrisurile în circulaţie se ridică – în Iunie 1940 – la suma de 2.020.602.225 lei. 3) Nu ştim ce valoare au atins hipotecile proprietăţii evreieşti la amândouă creditele urbane – nici la cel rural.

6. Cooperaiive-o româneşti, minoritare şi evreieşti.

Mitiţă Consta ut în esc u, în expunerea de motive a legii, formula cierul cooperaţiei în acest fel: „Cooperaţia este marea religie naţională închinată izbăvirii neamului nostru, ea cere jertfe şi avânt. Fără acest sacerdoţi cu al conştiinţei şi al acţiunii, nimic nu se poate face şi el trebuie să fie flacăra sfântă care să călăuzească mucenicia cooperatorului. În acest ţel şi cu acest suflet, cooperaţia va învinge”.

Cu acest crez, mişcarea cooperatistă a putut să numere 7993 cooperative, cu 1453127 membri şi cu un total de mijloace de exploatare de 7887522.000 lei. Redăm aci alăturatul tablou cu situaţia mişcării cooperatiste pe anul 1938.

Specia cea mai valoroasă rămâne banca populară, care îndeplineşte două funcţiuni, deodată: învaţă pe ţăran şi pe mahalagiu să-şi plaseze micile economii la organismul cooperatist şi, în al doilea rând, devine el însuşi debitor, putând, astfel, să facă investiţii noi, să-şi mărească inventarul vechi, să-şi valorifice produsele sau să-şi mărească moşia.

Rezultatele ar fi fost mari – aşa cum au crezut marii începători şi a crezut Mitiţă Constantinescu, precum şi cum au avut lucrurile în alte ţări, unde s-a reuşit a se micşora puterea parazitului şi a speculatorului dar, la noi, au avut loc, imixtiuni ale politicienilor şi ale statului, ceea ce i-a slăbit puterile şi organizarea, fiindcă s-a deplasat

centrul de gr avu t al e de pe plan economic şi educativ pe cel politic. S-a admis, iarăşi, ca multe instituţii să lucreze cu intermediari evrei. Însuşi cooperatrul şi-a schimbat atitudinea de misionar în aceea de slujbaş, negustor şi, pe alocuri, speculator. Cooperaţia s-a bucurat de privilegii importante egale cu monopolul, ca crearea de topitorii şi industrii pentru prelucrarea firelor de cânepă şi în drept exclusiv de aprovizionare a armatei cu cereale, sau, în parter a populaţiei ţărăneşti cu bumbac un, scutite de taxe şi de impozite etc…

În 1934, pagubele cooperativelor se ridicau la peste 2 miliarde. Din referatul insp, general G. Leonte al BN. R., reies pierderi de 2035100.000 lei la toate băncile populare. Pierderile în capital şi rezerve sunt: în Ardeal de 70.14%, în Basarabia de 61.42%, în Bucovina de 96.90%, iar în Vechiul Regat de 70.54; în depuneri, creditori şi reescont la alte bănci, respectiv; 45%, 25%, 42% şi 45%. Totalul datoriilor agricole se ridica, în Ardeal, la circa 15200 mii, lei, dintre care 2 mici. – 12% la băncile populare.

Au existat, totuşi, şi există încă, pe alocuri, iiistituţiuni cooperatiste ce viitorimea le va avea ca model şi ele ne îndreptăţesc şi ne nutresc speranţele în credinţa că vor fi un factor de biruinţă[724]).

---

724 Prima bancă populară a luat fiinţă în jud. Buzău în 1891 ; în 1898, erau 10 unităţi ; in 1903, 994, iar 10 ani după aplicarea legii băncilor populare a lui Spiru 1-faret, funcţionau 2.901 unităţi cu un capital de lei aur 107.142.203. In 1932, erau: 4.695 bănci populare româneşti cu un capital de lei 1.978.752.000 şi 546 minoritare cu capital de lei 51.181.000, cu fonduri de rezervă şi altele de 1.256.247.000, cu credite de 2.902.544.000 şi depuneri spre fructificare de lei 1.480.703.000 – adică un total de mijloace de lucru de 7.669.427.000 lei, cu un număr de membri români 969.453 şi minoritari 130.493 – adică un total de 1.099.946. 2) Este demn de semnalat organi
zarea comunei Topoloveni, unde a născut, in 1914. prima cooperativă viticolă a lui Milialache ..Cârcinovul", care, cu timpul, s-a desvoltat şi diferenţiat. Roadele sunt preţioase. Alta este „Uniunea Oiierilor din

N. Iorga scria în această privinţă: „Ce jucărie n-atri făcut şi din acest instrument magic al cooperaţiei De la filantropia adânc onestă a unui Raiffeisen, preocupat înainte de toate de probleme morale, am ajuns la cooperaţia dominată de stat, adică de partide şi de cooperaţie în care vulpea cămătărească din sate prezintă neinteligibil bilanţuri, de o contabilitate perfectă, gâştelor ţărăneşti, care iau drept câştig paguba dibaciu înfăşurată în cifre „Profesorul Ştefan C. Ioan spunea – cu drept cuvânt – că cooperaţia naşte din entuziasm şi nu poate trăi decât din libertate, urmând a se adăugi: şi înfloreşte din cinste.

Dacă la noi cooperaţia n-a dat pe dea întregul roadele aşteptate, în schimb, cooperativele curat evreieşti au urmărit un scop şi l-au şi atins întocmai. Multe din ele au existat înainte de 1918, dar organizarea şi dirijarea activităţii ca şi finanţarea lor s-a făcut mai intens cu sprijinul patrimonial al marilor societăţi panevreeşti: A.J.R.F. şi J.C.A.

În 1930 existau, la noi, 98 unităţi de credit mărunt prin sate şi oraşe, populate în bună parte de Evrei: 42 în Basarabia, 29 în Muntenia, 14 în Bucovina 10 în Transilvania (Maramureş şi Crişana) şi 3 în Muntenia (în Bucureşti, Ploieşti şi Buzău). Aceste 98 unităţi numărau 67.743 asociaţi: negustori 28.460, meseriaşi 20.261, agricultori 4.313 şi diverşi 14.789. Mijloacele de care dispuneau se ridicau la 540.588.046, din care 147.939.212 participare a A.J.R.F. Pe 1929, sau acordat credite de aproape 1 miliard de lei. În 1933, existau în Basarabia, la cele 42 unităţi cooperative, 22891 asociaţi, iar sumele împrumutate se cifrau la 139.367.752 – cu medie de 9156 pe asociat.

Scopul acestei mişcări era de „a susţine cu toate mijloacele industrializarea, comercializarea, valorificarea

---

întreaga 3-ar^“ din Poiana-Sibiu, etc.

produselor, uşurând şi participând la facerea instalaţiunilor necesare şi la funcţionarea lor în regulă”. Nu se acorda niciun dividend asociaţilor. Numai prin aceste cooperative, coloniile evreieşti din Soroca şi Bălţi monopolizau industrializarea floarei soarelui prelucrată în întregime în fabricile lor de uleiu. Au

Situaţia C.E.C. (în mii)			19 31	19 32	1933	34
	I	Depunători de economii...	14 – 9	56 .4	84.1	1.3
2	—	Depuneri: în economii...	60 0.000	80 0.000	1400. 000	00.00
		În cecuri...			200.0 00	0.000
	3	Num, titulari de cont C.E.C.			1.2	3
	4	Mişcarea g: rală a cecurilor.			1800. 000	70.00
	5	Plasamente: în efecte...	40 0.000	40 0.000	5000C 0	0.000
		În împrumut...	30 .000 c	30 0.000	700.0 00	cooo
	6	Evoluţia disponibilului...	40 0C0	20 0.000	400.0 00	0.000

Situaţia cooperativelor pe 1938 (în i)	Cooperative orăşeneşti			
	româneşti			
	1 coop membri	bil anţ	cr op	embr

1 II	Cooperative de credit... „economice:	602	20 1227	16 69864	51	*95
I	de consum	147	34 744	26 2272	— 3	99
2	de aprovizionare ...	71	lo g 30	M 7553		
3	forestiere	28	3* 97	15 0158	1	8
4	lăptărie	4	I 747	20 11	4	42
5	viticole	101	„3 4	14 41 *		
6	obştii de cumpărare...	5	5S i	63 85		
	„De arendare...	6	65 0	15 25		
8	Mod, diversă	104	17 4.77	32 0827	16	62
	Total economice...	375 i	70 157	90 5181	34	31
	Total general...	9771	27 1384	25 75045	85	426

ut ajuns, pe anul 1929, la un număr de 172 întreprinderi eu un capital investit de 65.440.463 şi să vândă produse în valoare de lei 503.021.161[725]).

Şi, astfel, Evreii cooperatori şi colonişti care ştiau ce vor, în unire cu negustorii speculatori, au organizat

725 Dr. E. Ţaţomir. – Contribuţiuni la studiul Evreilor ca element producător In economia naţională, 1937, Buc. J. C. A., înfiinţată de Baron Mauve de Hirsch cu 200 mil fr. a fost consolidată de Baron Rotschild, se interesa, în 1934, Basarabia, de 3000 culvitatori cu o populaţie rurală de 15.000 în 30 colonii şi sate ce puntau în valoare o suprafaţă de 22.000 ha. 2) In 1938, au avut loc plasament de cca. 3^2 mii. In

magistral jaful şi au reuşit să iudaizeze sută în sută Basarabia – provincie frumoasă, bogată şi, altă dată, cea mai românească şi vitează. Majoritatea cooperativelor forestiere au capital evreiesc, iar executorii sunt robii capitaliştilor care exploatau zeci de mii de hectare anual ca să le exporte sau să le folosească în industria mobile.

b) Politica de credit

1. C.E.C.

— Casa naţionala, de economii şi cecuri poştale.

Începuturile şi le are în Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni, la care în 1881, s-a adăugat o secţiune a economiei populare. C.B.C. s-a înfiinţat, ca institutiţie aparte, în 1930, cu începuturi foarte modeste – de-abia cu 250 mii, depuneri. Ajunge repede, însă, ca organizare şi forţă financiară, cea mai importantă instituţie după B.N.R. şi, în anii din urmă, să aibă la îndemână mijloace financiare mai puternice ca ale institutului de emisiune. Şi-a câştigat, tot aşa de repede, încrederea publicului, pe care băncile – mari şi mici – în mare parte şi-o pierduseră. Alăturatul tablou ilustrează elocvent şi impresionat poziţia bancară căpătată. În 1940 – forţele ei atingeau cifra de 11 miliarde lei. A putut să facă faţă la cele mai neaşteptate panici – reale sau provocate artificial, cum a fost, printre altele, cu retragerile din 1938, grosul acestora afirmându-se în rândurile deponenţilor evrei. Plasamentele[726]) se fac tinzându-se mereu sub scontul B.N.R., ca debitori numărând statul, instituţii publice – comune, judeţe, şcoli, comerţ şi industrie românească, totul în serviciul naţiunii, Evreii fiind cu desăvârşire excluşi de la partida creditului sau a personalului instituţiei. Lucru ce n-a avut loc cu marile noastre bănci.

7261 937, depunerile de cap de locuitor ating 215 lei. In 1939, mediul urban participa cu 94%, cel rural cu 6%. Depunerile de cap de locuitor : în Jugoslavia – 721 ; în Bulgaria 624 ; în Grecia – 912 ; in Jugoslavia – 441 ; în Olanda – 10.000 ; în Luxemburg – 12000 ; în Australia – 19.000 ; în Suedia – 23.000 ; în Noua Zeelanda – 31.000.

Despre istoricul mişcării creditului popular la noi, este bine a se cerceta lucrarea lui Oh. Stanciu – Agonisirea la Români, – acelea ale lui C. Bardoşi, etc.

2 Societatea Naftona-a de Credit Industrial – 5. A7. C. /

A fost întemeiată în 1923, cu participarea statului, ab. N.R. şi a marelui public acţionar. De la înfiinţare, a acordat împrumuturi de circa 18 miliarde, reprezentând 2/3 din totalul cererilor ce i-au fost adresate, iar la finele anului 1940, soldul plasamentului este de 7932 mii. Prin aceasta, societatea a putut să finanţeze, în 1939, întreprinderi cu o producţie industrială de 22946 mii, lei, adică a putut să influenţeze asupra unei activităţi reprezentând un procent de 29/70% din valoarea producţiei industriale a ţării. Potrivit bilanţului încheiat la 31 Dec. 1940, rei de un volum al activului de 8815.7 mii, lei, reprezentând cel mai ridicat nivel de la înfiinţarea societăţii, iar împrumuturile au fost îndreptate către acele ramuri care satisfac cu precădere interesele naţionale, ca industria mecano metalurgică, cea minieră şi petroliferă şi, în sfârşit, industria textilă.

Nu cunoaştem date care să ne indice procentul de sprijin ce societatea l-a acordat în trecut întreprinderilor evreieşti. Situaţia stabilită în Sept. 1940, însă, şi pe care o redăm, rezumativ, în tabloul alăturat, ne îndreptăţeşte să credem că societatea şi-a îndreptat, şi de la această dată, atenţia spre unităţile industriale puse în mişcare de capital, energie şi suflet românesc.

3. Reescontul B.N. R

Întemeiera Băncii Naţionale a fost socotită un act istoric, o dată crucială în dezvoltarea noastră politică şi financiară. Ba venea să îndeplinească două mari funcţiuni sociale: să vină în ajutorul pieţii cu fonduri lichide, dar şi să pună stavilă atotputerniciei finanţei evreostrăine, ca, numai astfel, să se poată ridica o pătură autohtonă burgheză. Dar au intervenit, repede, consideraţiuni de

castă şi interese egoiste de partid. Românul a fost socotit mai departe element dezbrăcat de aptitudini economice. Mana cerească, reescontul în aur scump şi milioane grele, ploua din belşug şi adăpa industria, în mare parte parazitară, evreo-străină, comerţul de speculă galiţian, băncile cămătarilor evrei, cărora le creştea puterile ca să ne robească cât mai mult. Numai în intervalul 1913 – 1918, adică în perioada cea mai critică, s-au vărsat din robinetele B.N.R. – aşa cum Nilul îşi varsă apele nămoloase ca să transforme pustiul Egiptului în raiu – 931 mii, lei aur, dând suflet, vigoare şi impertinenţă instituţiilor evreieşti.

După întregirea hotarelor, institutul de emisiune a fost mai puţi.

Natura juridică a întreprinderilor creditate.

fin mii

s	Felul întreprinderii	g a	Cr edite	Na tura Ro mânesc
	a) *Firme individuale*			
I	Ind, metalurgică	4	4.9 90	13. 440
Îi	„Lemnului	9	19. 056	44. 308
III	„Chimică.	5	8.6 95	
IV	„Alimentară	5	1 °-333	41. 700
V	„Textilă		60. 432	33 – 8 r i
VI	„Pielăriei	3	48. 239	
VI I	„Ceramică		31 3	30. 800
VI II	„Arte grafice	2	54 24	8.8 00

	IX	„Electrică	I	2.3 9	
	X	„Min. Şi petroliferă	I	98	I 0.000
	XI	„Diverse	12	48. 278	10 8.500
	I	b) HSof. *În nume colectiv şi comandită* Ind, mec, metalurgică	45 3	20 3.997.8. 667	30 2.019 2.7 00
	II	„Lemnului	3	11. 810	39. 240
	III	chimică			18. 700
	IV	„Alimentară	4	7.6 40	ÎI.0 00
	V	„Textilă	2	39 341	14. 000
	VI		2	1.2 03	2 I.500
I	VI		3		
II	VI	„Arte grafice			
	IX	„Electrică			3.0 00
	X	„Min. – petroliferă	1		
	XI	„Diverse	18	70. 063	
	I	c) Sor, *anonime* Ind, metalurgică	2 I	3 – 578.173	3.8 39.98
	II	lemnului	7		94. 624
	III	„Chimică		3.1	49

				25.37	2.800
	IV	„Alimentară	13	55 2.23 o	15 9.000
	V	„Textilă	24	45-/10	38 9.243
	VI	„Pielăriei	5	78. 895	65. 600
I	VI	„Ceramică	12	19 8.905	23 2.550
II	VI	„Arte grafice	Îi	87. 074	29 2.500
	IX	„Electrică	4	I. i IO.T39	14 5.500
	X	„Minieră şi petroliferă	11	1.9 91.780	2.4 62.075
	XI	„Diverse	9	29 8.890	47 4.520
			8 12	6.4 66.502	8.9 49.386
	A.	*Recapitulare* Firme individuale	45	20 3.097	30 2.019
	B.	Soc, colective şi comand	1. 8	70. 063	I IO.140
	c.	Soc, anonime	12 8	6.4 66.502	8.9 49.386
			19 1	6.7 39 – 662	9.3 61.545

de S.N.C.I.

— Situaţia în Sept. 1940

lei).

capitalurilor sociale				Conduc			
Evreiesc	Divers	Total	Rom.	W	1	W	
3.		1.7	3				

600	30 0 7 – 700	.040 44. 608 49. 400	8 3		2 I		
		33. 811					
	80 0 W	31. 400 80 0 8.8 co	2		1		
		40 0	1				
50		1.1 1.150	10	1	1		
3 – 650 2. 760	17. 400 90 0 7.0 92	32 3.069 3.6 00 49. 092	35 2 2	2	6 1 1		
	2.2 00 IO. 500 4.8 00	27. 300 24. 500 26. 300	2 1 2 I	I	1 1		
		3.0					

		00 3.0 00	1				
9. 160	2.5 – 492	14 4.792	11		4		
30 3.906	54 3 – 1.1»	4.0 87.000	12	1	4		
51 .351	24. 100	17 0.075	2	I	3		
96 .900	42. 000	63 1.700	6	5			
27 .000	29 9.500	48 5.600	5	2	4		
12 . –..700	53 3 – 355	1.0 51.300	1. 2	4	I	1	
	82. 400	14 8.000	2		1		
23 – 550	15. 000	27 1.100		3	1		
8. 000	24 0.000	54 0.500	7	I	3		
		15 1.500	4				
Mi -175	1.7 36.000	4.3 19.250	5		4		
79 5 – 5H	1.0 02.450	2.0 18.462	6	1	1		
10 .001.76	4.5 23.924	1.4 47.387	o9	18	22	1	
3 – 650	17. 400.	32 3.069	35	2	6		
9. 160	25. 492	14 4.792	11		4		
I. oor.076	4.5 23.924	14. 474.387	69	18	22	1	

1. 013.886	4.5 66.813	14. 942.248	11 5	21	32	1	

cruţat de amestecuri străine de misiunea lui. Bucuria guvernanţilor era nespusă atunci când descăleca câte un venetic din Galiţia sau din Apus ca să întemeieze o întreprindere şi era încărcat cu toate onorurile şi privilegiile. Aşa au mers lucrurile şi înstrăinarea marilor artere de comunicare şi asimilare a bogăţiilor ţării celei mai bogate din Europa a mers crescând mereu, până când ne-am pomenit sărăciţi de-a binelea: noi am rămas muncitori în fabrici şi în uzine; noi am scormonit cărbunele şi aurul din mine; noi am fost portarii şi curierii marilor instituţii evreieşti; noi am încheiat ambalajele la mărfurile exportate; noi am muncit pământul sau am doborât codrii mânaţi cu biciul Evreului, devenit atotputernic în viaţa economică, dictator în pedagogia naţională, în cabinetele miniştrilor şi în activitatea parlamentului.

Să ne servim de câteva date ale B.N.R., ca să-i judecăm activitatea în lumina lor. Timp de cinci ani – datele le luăm dintr-un articol de ziar al lui Vion – Românii: meseriaşi, mici industriaşi, lucrători şi funcţionari particulari, au avut credite de 88.070.000 lei, iar minoritarii 557.810.000 lei. În procente: Românii 28.40 %, minoritari 71.60%. Împrumutăm câteva date şi de la Horia Suciu. În 1938, B.N.R., a acordat marii industrii 17490 mii.: 55 – 59%, pe câtă vreme, agriculturii mari şi mici, 4.94% sau 1584 mii; iar meseriilor O, 21%, – adică 68 mii. Sau: 1652 mii, pentru 8.350.000 persoane activând în agricultură şi micile industrii – de unde, 195 lei de persoană, iar cele 17.490 mii, distribuite la 616.000 persoane activând în marea industrie, de unde 28.400 lei de fiecare persoană. Adică 142 Români pentru 1 minoritar.

Ne servim, de data aceasta, de date obţinute de la B.N.R.

— Serviciul de studii: Pentru prima dată, ne întâlnim cu date pe categorii de profesiuni şi mai ales pe grupuri

etnice. Primul care a avut curajul să clasifice materialul imens după ultimul punct de vedere este fostul guvernator şi ministru de finanţe Mitiţă Constantinescu, care a mai dat dovezi de curaj şi în crearea de instituţii de credit exclusiv în interesul naţional.

Analizând tabloul I, stabilim următoarele caracteristici. Pe câtă vreme, comerţul şi industria sau bucurat, pe anul 1937, de un reescont

— Respectiv: 2.710.711.000 + 4.560.907.000 = 7.271.618.000 lei, adică în procente: 27.53 + 46.31 = 73.84%, agriculturii s-a rezervat un reescont de 17, 87% = i.759.994.000, iar meseriaşilor de-abia 55.592.000

— Adică O.57%. Servindu-ne de termeni întrebuinţaţi de Horia Suciu, vom avea, pentru fiecare Român – agricultor sau meseriaş – un reescont de 217 lei, iar pentru fiecare industriaş şi comerciant câte

11.803 Ici. Cu alte cuvinte avem raportul de 54 Români la un minoritar şi ceva Români. Provincia cea mai ajutorată cu reescont pentru comerţ: este Basarabia cu 37.42 % din totalul rezervat ei şi cel mai ajutorat pen-
Structura plasamentelor B.N.R. la 31 Dec. 1937 după profesiunea debitorilor.

Tabloul I. Sumele în mii de lei.

Provincii	Agricultura	%	Comerţul	%	Industria	%
Ardeal	348 – 55°	42, 67	104.647	12, 8!	114.552	14, 02
Basarabia	68.892	36, 68	63.446	3742	23.530	13, 88
Bucovina	34 – 803	34 – 43	31.619	3.I>19	12.361	12, 23
Vechiul-Regat	710.479	41, 02	470 – 973	27, 19	327.659	18, 12
Totalul	I-	41	67	23	47	16

provinciei...	157.723	,00	0.585	.78	8.102	, 96
Bucureşti	60 2.271	8. 58	2. 040.126	29 .03	4. 082.805	58 , 20
Totaluri	1. 759.904	— 7.87	2. 7IO.7II	5. 1	4. 560.907	46 .31

Tabloul II. Structura plasamentelor B.N.R. pe categorii etnice.

Provincii	Ro mâni	°O	Evr ei	°o	i
Ardeal	3. S7.737.9 80	47 42	14 1.089.03 0	14 .27	8.46 0
Basarabia	51 477.633	30 .34	83. 365.270	49 .17	701.
Bucovina	31 422.352	31 , 09	55. 2 i3.904	54 .63	432.
Vechiul Regat	1.1 70.525.1 83	67 .93	40 7.185.44 1	23 .51	S.25 6
Total Provincie	4.5 83.923.2 43	05 —9	1.9 40.871.1 00	27 , 08	2.25 >8
Bucureşti	1.0 56.799 – 148	58 .49	68 6.854, 341	24 .3°	5. S n
Totaluri	O.2 30.722.3 91	63 , 28	2.6 27.725.5 10	20 , 65	S.0S 9

tru industrie este Bucureştiul cu 58.20 % din cele

7.027.049.000 lei distribuit de ghişeele centrale ale băncilor bucureştene. Multe, foarte multe, centre industriale şi comerciale din restul ţării se adapă de-a dreptul prin instituţiile din capitală. De aceea, în tabloul dezvoltat, se văd capitale de judeţ de mare importanţă economică înscrise în reescont cu sume neînsemnate.

Tabloul II ne pune în faţa unei sume de nedumeriri. Românii se bucură de un reescont de 63.29% – adică 6.230.722.391 lei, pe câtă vreme Evreii de 26.65% – 2.627.725.510, iar alţii de 10.07% – 99.808.2099. Sau Românii cu 63.28% faţă de 36.72% Evrei şi minoritari. O altă nedumerire: în Bucureşti, Românii – s-ar fi bucurat demi reescont de 583.923.243, ceea ce reprezintă 65, 19% din reescontul vărsat prin băncile şi instituţiile din capitală. Şi încă una treia: în Ardeal, tot elementul băştinaş s-ar bucura de 47.42% – 387.373.980 lei din totalul reescontului rezervat acestei provincii, Evreii numai cu 14.27%, iar alte naţionalităţi cu 38.31%. Pare că ne găsim în faţa unor păreri şi ne ştergem solid la ochi ca să prindem realitatea şi nu o putem. Oricum, avem anumite indicaţii, dacă nu o idee limpede, de conductele – de lungimea şi capacitatea acestora – prim care se varsă acest fluviu naţional sau această mană binefăcătoare pentru industria, comerţul şi finanţele ale căror stăpâni sunt încă Evreii.

Institutul de emisiune avea o misiune de îndeplinit – şi anume aceea de a da viaţă pieţii, de a însufleţi toate rosturile economiei naţionale, printre care şi aceea de a întemeia o burghezie autohtonă. Dar o mare parte din vină este şi a noastră, fiindcă elementul român etnic bătea foarte rar la zăgazurile acestui Nil al îmbogăţirii străinilor. La reescontul B.N.R., adăugând debitul celorlalte fluvii: bănci româneşti, C.E.C., cooperative, credite funciare, banca meseriaşilor şi altele; am avea o forţă capitalistă de circa 100 miliarde lei la dispoziţia energiei şi priceperii româneşti.

Zorile unor zile mai bune au început a se arăta şi ochilor noştri. Oricare ar fi aparnţele şi oricât de crude ne-ar părea încă realităţile şi de îndărătnice opintirile neamului lui Israel de a nu ceda din terenul ocupat, izbânda este în curând a noastră, cu condiţia de a munci şi de a ne recăpăta moravurile vechii noastre burghezii, scuturându-ne de apucăturile căpătate prin convieţuirea cu neamurile străine.

c) Venitul naţional repartizat pe categorii etnice

Acum, vom expune în câteva cifre reci întreaga tragedie naţională.

Cât orgoliu românesc şi câte iluzii când citeşti dări de seamă asupra balanţei comerciale a ţării sau când răsfoieşti bilanţuri ale societăţilor anonime române! Fugi cu trenul prin staţiuni aglomerate de garnituri cu mărfuri variate şi străbaţi câmpii cu lanuri de aur, presărate cu nenumărate tancuri de petrol. Admiri, nesăturat, frumoasele masive de brad şi, în fuga trenului, dai de alte păduri cu mii de sonde de petrol sau vezi oraşe mari şi frumoase înconjurate, ca de santinele uriaşe, de înalte furnale de fabrici şi zbori prin defileuri presărate cu orăşele pitoreşti, scăldate în soare şi răcorite de adierea codrilor şi, încântat şi mândru, exclami în sinea ta sau către vecin: „Vai, ce ţară frumoasă şi bogată avem!”

Dar este o deşartă iluzie. Fiindcă ţie, prea naivule călător, nu-ţi aparţine mai nimica! Fiindcă forţa publică şi legile şi soldaţii care sângerează la hotarele ţării sau pe câmpii străine, apără bogăţii ce sunt trecute numai în manualele de geografie ca ale noastre şi apără o industrie în majoritate uluitoare evreiască. Carele grele trase de boi cuminţi duc spre magazii evreieşti produse – bucate, vite şi cherestele – pentru care a sângerat ţăranul, ca, de aci, în trenuri sau vase trase de forţa păcurii noastre, să fie vândute, departe, în schimbul aurului şi al devizelor ce încap numai în buzunare evreo-străine. Şcoala naţională adapă cu lumină odraslele celor bogaţi care trăiesc în

condiţii princiare – în realitate, numai copiii noştri rămânând fără carte. Tezaurul public îl umplu dărde sângeroase date de plugari, meseriaşi şi slujbaşi români. Oraşele frumoase cu palaturi măreţe scăldate în soare şi în lumină şi staţiunile de munte şi de mare sunt făcute pentru Maria Sa Evreiască ce îşi etalează – impertinent, prin colţuri pitoreşti şi parcuri splendide, ca şi pe nisipul fin dătător de sănătate al plajelor miraculoase – feţele buhăite şi burţile etajate.

Profitând de dispreţul nostru pentru activităţi practice, de cea mai largă participare la reescontul institutului de emisiune, dar şi de un sistem de legi şi atitudini oficiale care să le justifice toate îndrăznelile, Evreii şi străinii sau îmbogăţit peste măsură şi fără măsură au sărăcit Românii. În primuvrând, vine tot cortegiul de legi, de dispoziţii şi de tarife vamale chemate să apere aşa-zisa industrie naţională care a căpătat dreptul de a cumpăra cât mai ieftin materiile prime şi, la adăpost de orice concurenţă din afară, de a vinde foarte scump produsele, ceea ce a provocat reacţiuni din partea ţărilor ţinute la carantină şi, din acest războiu' vamal, câştigători au ieşit numai Evreii şi păgubaşi numai Românii. Sistemul de aşezare a impozitelor care favorizează societăţile anonime şi pe toţi aceia care fac afaceri pe picior a dat dezvoltare parazitismului în dauna teazaurului public. Regimul de libertate dezmăţată şi lipsa unor legi draconice contra camerei a adus prejudicii mari creditului şi ne-ar fi dus la o prăbuşire dacă nu se intervenea prin legea de lichidare a datoriilor din 1934. Prin indulgenţa excesivă a codului penal şi prin aplicaţia instinctivă a Evreilor către faliment, ţările străine au ajuns să afişeze hărţi cu România haşurată în negru cu recomandaţia de a se feri de noi. Intre anii 1930/35» sau înscris un număr de 10200 stări falimentare[727]).

727 şi 2) I. Al. Roccric – Creditul faţă de conjunctura economică din ţaia

La concordate, situaţia se prezintă şi mai îngrijorătoare, dacă luăm în considerare faptul că, în 1929/30, adică în primul an de punere în funcţiune, sau acordat 9800 concordate.[728]) Ziarul „Universul”, încă de la promulgarea legii lui Gr. Iunian, striga ca profetul în pustiu: „Concordatul preventiv este un furt şi-l vom trata, întotdeauna, ca atare”. Fiindcă, îşi motiva atitudinea: „Negustorii, de-abia descălecaţi pe plaiurile noastre ospitaliere, nici n-au apucat prea temeinic să-şi înfiripe întreprinderile – pornite fără niciun capital efectiv – şi s-au şi repezit în concordate spoliatorii ce au dus la ruină pe furnizorii lor, pe creditorii lor, mai totdeauna băştinaşi, sau la scandal, pe creanţierii străini, de peste hotare, ce şi-au îndreptat din cauza aceasta nemulţumirea contra ţări” însăşi, atât de puţin vinovată, cu toate acestea, de isprăvile fiilor ei adoptivi. Societăţi, camuflate, fictive, pornite de la origine pe pradă, băncuţe răsărite ca ciupercile, după război, cu osebire

— Cârmuite fie de haimanale internaţionale, fie de aventurieri localnici fără naţie, sau de simple unelte fără scrupule – şi duse apoi de vivturi spre falimente frauduloase, criminale, şi-au rezolvat deopotrivă pasivele de milioane de lei, storşi din vlaga deponenţilor tâlhăriţi ca în drumul mare, tot prin formulele prădalnice ale legii complice”[729]).

Alte instituţii care l-au ajutat să ne stăpânească au fost: regimul devizelor şi cel monetar, pe care le-au mânuit aşa cum au dorit; regimul contingentării şi tot regimul importului şi exportului – în virtutea căruia tot ce era Român era şters de pe tablou cu asprime; regimul valorificării cerealelor, precum şi toate măsurile adeseori vexatorii dictate de economia dirijată din umbră numai de

---

728n oastiă, – în rev. Alaci, Kr. 11.12.1936. 3) Univ. din 9 Mai 1938 : Universul a avut

729ş i de astădată dreptate. 4) Vezi şi răspunsul Sindicatului proprietarilor Agricoli d*n

interesele evreieşti[730]).

Şi, acum, să ne servim de câteva date statistice publicate de presă

— Spre a putea stabili proporţia în care fiecare categorie etnică în parte beneficiază de venitul naţional. Să începem cu debitele de băuturi spirtoase – steagul civilizaţiei cu care Evreii sau prezentat la noi, de la prima lor apariţie.

1. În toată ţara, au funcţionat, până în 1938, 174.876 cârciume, dintre care au aparţinut Evreilor 114.712 şi Românilor 60.1645). Revine, la populaţia totală înregistrată de recensământul din 1930, de fiecare 102 locuitori una cârciumă. Pe de altă parte, avem. În toată ţara, 20490 şcoli – de tot felul şi de toate gradele – începând cu grădiniţele de copii – 9 cârciume la i şcoală sau din 7 Evrei unul ţine o cârciumă. l) Câştigul realizat de aceste 114.712 cârciume evreieşti este evaluat la

5.300.000.000 lei. a)

2. Redăm, la pag. 462, o încercare[731]) de a se stabili totalul capitalurilor plasate în întreprinderi cu de la 1 milion lei în sus capital – pe întinsul ţării, în afară de provinciile pierdute în 1940. În întreprinderile româneşti, intră marile case autonome şi Societatea anon, rom, de telefoane, care însumează capitaluri imense: capitalul evreiesc, probabil, în variate combinaţii, reprezintă 30.30% din total 3).

După dr. IRădulescu, Evreii ar deţine, în marea industrie, capitaluri, pornind de la 2 y°/O 1 petrol şi derivate şi atingând 68 % în industria chimică.

3. Comerţul de bani exercitat de toate băncile mari şi

730R omânia, publicat în Curentnl din 1939. 5) Dr. I. Rădulescu în Por. Vremii din 9.Ï.938.

7311) Vezi pentru numărul şcolilor : Anuarul statistic al României pe 1939 – 1940.

mici din România, între 1926/30, a înregistrat un rulment bancar de 108.800.000.000 lei, cu dobânzi variind între 24 – 48 – 60%, cu beneficii brute de

26.200.000.000 la o dobândă de 24 % şi s-au repartizat: la Români.

7.650.000.000 şi la Evrei 18.550.000.000.[732]) Beneficiile realizate pe 1936, comprimate la exigenţele fiscului şi, deci, socotite fără camăta clandestină şi supradobânzi trecute numai în registre personale, au fost de 1.611.000.000 repartizate: la Români 26%, la minoritari 12%, la străini 5% şi la Evrei – partea leului 57 %[733]).

4. Beneficiul realizat din comerţ este de 35.809.000.000 lei, repartizat: la Români 2869, la străinii 2725 şi la Evrei 30106 milioane lei 6).

5. Comerţul de cereale este în întregime evreiesc. După unele statistici, din 1624 negustori de cereale, 449 – 25% sunt Români şi 1175 Evrei şi puţini creştini – 75 %-7) Din 1835 mici negustori de cereale, 403 sunt Români, 29 străini, 315 minoritari şi 1083 Evrei. 8) Din marii exportatori de cereale, vite, păsări, etc. În număr de 562, 57 sunt Români şi 505 Evrei şi străini. Vagonul de grâu a fost plătit cu 18 – 20.000 lei, cel de porumb cu 11 – 12.000 lei. Câştigul din această speculare înăuntru şi în afară s-a soldat cu 20 – 22 miliarde lei9).

6. Comerţul de medicamente – în care Evreii reprezintă 110 întreprinderi, adică 98% – s-a soldat, în 1937, cu un beneficiu de

2000.000.000 lei 10).

7. Câştigurile înregistrate în 1936 de industria naţională au fost de 18.214.000.000 lei şi s-au repartizat: la Români, 3.117 mii; la minoritari, 2.225 mii., la străini – 3 – 489 mii, iar la Evrei, 9.383 mii. Pe câtă

732G . Bambache. 3) Porunca Vremii din 9 Ian. 1938. 4) şi 5) Ibid.. 24 Aprilie 1938.

733 Ibid., ii Martie. 7) Ibid.. 2 Ion. 8) Ibid., 24 Aprilie. 9) şi 10) Ibid., 9 Ian.

Inspectorate	București		Arad		Cernăuți	
Capitaluri și firme (în milioane)	F.	Cap.	F.	Cap.	F.	Cap.
După origina etnică						
Românești	649	13763	19	376	2	9
Evreiești *	676	4944	65	207	18	85
Ungurești	9	665	32	166		
Săsești	13	390				
Germane	87	1285	18	40		
Americane	3	176				
Belgiene	11	1210				
Cehoslovace	8	269				
Elvețiene	12	*4*				
Englezești	9	363				
Franceze	20	1164				
Italiene	26	Î49 O	2	3		
Olandeze	6	146				
Diverse	34	39				

		8					
	15 67	24 410	13 6	79 2	20	94	
Conducere diferită...	71	44 47					
Conducere evreiască	59	21 65					
Cond, evr, de capital	32	34 4					
Capital mixt...	9	14 78	13	42			
Capital evreo-variat *	1	IO	13	41			
Participaţi!	17 4	47 87			4	79	
Participaţii evreieşti *	1 *4	32 08			1	2	
Tvtaluri evreieşti: ”)	— 845	35 466	14 9	83 3	*4	17 3	
Probabile.	88 .2	10 671	78	24 8	IO	87	

vreme, capitalul social este de iei 29.511.350.000, câştigurile sunt socotite între 300 – 400 % *).

Capitalul investit în industria textilă este de cca. 12 miliarde, iar personalul utilizat de circa 25.000 suflete. La acest capital, Românii participi cu 7% – în care intră marile întreprinderi Brănescu şi Stan Rizescu, după care vin micile întreprinderi, cu capitaluri de 2 mii. În cea mai mare parte – totul cifrându-se la abia 845 milioane. Din câştigul de 2 miliarde, Românii au luat parte cu 5.50%, întrucât ei au fost sistematic îndepărtaţi sau au luat în foarte mică

măsură parte la furniturile statului, acaparate exclusiv de firmele evreieşti şi aceste furnituri la stat reprezintă circa 52 % din cifra de afaceri a acestei industrii2).

8. Comerţul de import-export este exercitat aproape sută în sută de Evrei şi străini. Şi este foarte firesc să fie aşa când toate reprezentanţele, precum şi toţi importatorii şi exportatorii sunt străini – în majoritate zdrobitoare, Evrei. Din 456 reprezentanţe, de-abia 48 par creştine şi de toate acestea se servesc circa 2670 case străine – după cum rezultă din Anuarul 1938.

Vaier Pop, referindu-se la partida import-export, fixa câştigul – socotindu-l numai între 5 – 10 % fără a socoti câştigul producătorului – la 3 – 6 miliarde, plus atâtea alte avantaje, prime şi încurăjări de care beneficiază străinii. 3) Un sector al acestui comerţ era în întregime în mâini evreieşti – exportul Bucovinei care se cifra, pentru anul 1935, la suma de lei ix.362.396.000 lei – adică la 6, 75% din exportul total al ţării de 16 % miliarde 4).

Prin exportul efectuat de străini şi Evreii, au rămas în străinătate, pe 1919 – 940, contravalori în sumă de 53.753.950.000 – adică în medie anuală circa 2.380.000.000 lei, 6) La care se adaugă devizele ieşite prin contrabandă şi încuiate în safe-urile băncilor străine, etc.

9Furniturile de stat, judeţ şi comună constituie unul din izvoarele de bogăţie cele mai de seamă. Acestea i-au atras dintotdeauna cu un farmec iresiztibil pe Evrei. Servindu-se de cel mai convingător argument – mituirea – ei erau acasă la ei oriunde şi le-au acaparat aproape sută în sută. Toate nevoile armatei le-au satisfăcut numai ei. Nu cunoaştem date care să ne redea, în cifre, măcar pe un an, imensa bogăţie ce au pompat din aceste furnituli publice. În tot cazul, peste 75 % din bugetul furniturilor a trecut numai prin mâini evreieşti şi trece şi astăzi: ei le comandă, ei le controlează, ei le finanţează din umbră.[734]

734 După indicaţiile Anuarului soc. anon. pe 1937 şi după numele

Concesionarea anumitor bogăţii şi funcţiuni publice – ca distribuirea anumitor produse monopolizate, ca trecerea în favoarea lor a unor transporturi publice, sau căi de comunicaţie, precum şi a unor bogăţii petrolifere, miniere, forestiere, etc., toate acestea au fost izvoare nesecate de înavuţire a Evreilor. Un exemplu: dintr-o furnitură de medicamente, în 1936, în valoare de lei 1716 milioane, Evreii au căpătat o cotă de 1648 milioane – adică 96%. Adesea licitaţiile se făceau fără contracte, fără termene, fără condiţii generale – cu licitanţii români excluşi, cu reevaluări revoltătoare la recepţia lucrărilor etc 1).

10. Să încheiăm, acum, acest capitol, fixând venitul naţional pe categorii etnice. Pe perioada 1927/936, s-a înregistrat o circulaţie totală a veniturilor de 1548 miliarde lei. Raportat pe naţionalităţi, avem aceste raporturi: 429 mici, sau 28.30% au revenit Românilor, 197 mici, sau 12.70% minoritarilor, 36 mici, sau 1.18% străinilor şi 889 mici, sau 57.20 % Evreilor. Venitul cel mai ridicat s-a înregistrat în 1927 cu 210 mici., cel mai scăzut în 1932 cu 123 mici. Şi, în mers crescător, în 1936, cu 161 mici.

Pe câtă vreme, în 1927, Evreii au băgat în buzunar 99 mici., iar Românii 75, în 1932, Evreii au câştigat 80 faţă de 27 pentru Români; în 1936, ating 101 mici., iar Românii de-abia 34 la venitul total de 161 mici. Este cifra cea mai înaltă atinsă de Evrei în perioada 1927 – 936. Trebuie accentuat şi de data aceasta că este vorba numai de veniturile declarate, nu şi de cele dosite.

Dacă ne servim de datele Institutului Central de

---

proprietarilor particulari industriali cu capitalul individual, Vezi şi Porunca Vremii din 24 Aprilie 1938 şi Statistica Soc. anon pe 1937. 2) Por.-Vremii din 14 Aprilie. 3) Uuiv. din 20 Sept. 1937. 4) Ibid, din 31 Nov. 1936. 500 mii. din acest export se făcea pentru Germania, restul pentru Polonia, Austria, Cehoslovacia şi Anglia. Pe aci se exporta lemne şi cherestea şi ouă de 120 mii. 5) Din Bulletin d-information et de documentation B. N. R.

statistică pentru anul 1930, vom avea aceste raporturi: 756.000 Evrei câştigă, în 1936, 101 mici, lei, ceea ce revine de fiecare cap de Evreu un câştig anual de lei 133.600 lei, pe câtă vreme 13.000.000 Români câştigă de-abia 34 mici., ceea ce revine de fiecare cap de Român – creator de ţară şi de toate valorile – 26.000 lei anual. Chiar dacă am lua în considerare numărul de 2000.000 al Evreilor, atunci raporturile s-ar schimba numai pentru Evrei al căror venit – declarat – ar scădea la cifra de 52.000 lei de cap, pe câtă vreme, Românul rămâne cu acelaşi câştig.

Toate aceste beneficii fantastice înregistrate de puterea iudaică au fost realizate prin comerţ, industrie şi manipularea banului – toate munci parazitare – fără să fi lovit măcar odată cu sapa în pământ sau cu securea în bradul secular, fără să fi vâslit pluta pe Bistriţa sau să fi scormonit cu mâna cărbunele din mină. Şi, pe câtă vreme, specu-land tot şi mituind jDeste tot, Evreii câştigă, în 1936, 101 miliarde lei – luând ca bune declaraţiile la impuneri – 13.000.000 Români realizează din toate muncile legate de pământ: agricultură şi viticultură, pomicultură şi creşterea vitelor, un câştig anual de 17 miliarde lei, chiar dacă n-a putut culege sămânţa sau i-a murit de ger sau de gălbéazà toată turma, ceea ce vine de fiecare cap de gospodar între 1200 – 1250 anual.)

Şi, ca să încheiăm, vom vorbi despre alte trei instituţii care au ajutat pe Evrei, mai mult ca pe oricare altul, la câştigarea celor mai frumoase poziţii în viaţa noastrănaţională: societăţile anonime şi cartelările – întregite de una a treia, de cozile de topor puse în serviciul străinilor: „şabăsgoimii” lui O. Goga sau „xenodulii” lui N. Iorga.

Această formă de întreprindere – societatea anonimă – pusă în serviciul binelui şi al civilizaţiei, a dat naştere celor mai grandioase opere, utilizând infimele economii anonime, ce, altfel, s-ar fi irosit. Dar ea a fost pusă în

serviciul intereselor meschine şi, astfel, au reuşit să întroneze dictatura iudaică în toate compartimentele vieţii noastre naţionale.

În anul 1938, erau în fiinţă în toată ţara 1160 societăţi anonime, înregistrând un capital social de 35.842.303.000 lei. Muntenia deţinea 580 întreprinderi – exact 50% – cu un capital de 30.201.778.000 lei, Transilvania 218 cu 2753104.000 lei, Moldova 76 cu 10.18.410.000 lei şi, în ordine descrescândă Banatul, Crişana-Maramureş, Bucovina, Dobrogea, Oltenia, Basarabia. Din cele 580 pentru Moldova, 524, sunt în jud. Ilfov, toate cu sediul în Bucureşti. Prin aceste societăţi, ei au beneficiat de condiţii excepţionale de impunere, şi-au camuflat beneficiile, precum şi buzunarul posesor de acţiuni, au negociat acţiunile – vânzându-le scump, cumpărându-le ieftin, ca să le concentreze în cât mai puţin mâini când afacerea rentează sau procesul invers când întreprinderea miroase a faliment sau puşcărie. Astfel, ne-au stăpânit cu acţiunea la purtător.

I. Al.

— Brătescu-Voineşti, vorbind de societatea anonimă, spunea că ea este o rezultantă necesară a nevoii Evreilor de a ascunde adevărul, ea este o diabolică născocire care le dă putinţa, pe de o parte, să adune banul acţionarului „cel mai prost animal după oaie”, iar pe de altă parte, prin oferirea de locuri în consiliile de administraţie politicienilor influenţi, ei îşi asigură sprijinul lor spre a se apăra de pedepsele ce li s-ar cuveni pentru îndrăzneţele călcări de legi ce săvârşesc. Tot ei au născocit trusturile şi cartelările pentru menţinerea preţurilor urcate, procedări oculte, ascunzătoare de adevăr – organizaţii despre care am vorbit cu alt prilej.

N. Iorga numeşte „xenoduli” pe robii în serviciul străinilor”, cu un nume care sună bine pe tejgheaua la care s-au robit: sunt prinţii neconstituţionali ai marilor întreprinderi, plătiţi bine pentru firmă şi, în schimb,

servindu-se în propriile lor gospodării de instrumente care vin de la aceiaşi patroni internaţionali, în general, evrei, mai mult sau mai puţin indigeni. Sunt boieri expropriaţi de lege sau expropriaţi de lene, care, înţelegând a face altceva decât infanţii! de Spania care s-a dus la Londra să lucreze într-un birou de fabrică, vreau să ducă vechea viaţă fără aceleaşi mijloace. Mai este o categorie – a marelui om politic care n-a avut ori nu mai are nicio profesie şi care, pentru a cumpăra voturi şi a face în viaţa socială pe gentlemanul cu avere, se prostituie înscriindu-se la coastele unei întreprinderi de iudaică stăpânire, căreia nu-i convine să-şi scoată în faţă Sanliendrinul cu numele străine, ci exhibează aparenta onorabilitate şi garanţie a unor oameni care nu cunosc adesea nici alfabetul afacerii în „administraţiacăreia stă. Şi, bine înţeles, când amicul vine la guvern, el e dator să dea hotărârile şi să fabrice legile de care stăpânii ascunşi ai României au nevoie!” „Şi afacerile acestea şi altele au transformat Bucureştii, de la războiu' încoace, într-o imensă şi confuză havră jidovească”[735]).

Marele O. Goga, poetul pătimirilor noastre, spunea acestea: „Cu schimbarea vremii, sau inversat multe roluri la noi şi, după cum odinioară tot boierul ce se respecta îşi avea pe ovreiul lui de casă, tot aşa, astăzi, fiecare întreprindere mai de seamă îşi are pe Şabăs-goimul ei. Zelig Şor din Moldova era incontestabil mai moral şi mai elegant. Fericiţii epigoni de legea nouă a lui Ilie Oarţă pe o rază imensă din Maramureş până la Cetatea Albă sting lumânările şi operează în întuneric”[736]).

Şi, de aceea. Evreii au câştigat, în 1936, după registre, 101 miliarde lei, pe câtă vreme Românii de-abia 34 miliarde. Numai aşa se va seri, de azi încolo, istoria

---

735 Neamul Românesc, Sept. 1937 : Xenodulii. VI. 2) O. Goga : Un nou tip Pc

736o rizont, Şabăsgoiinul, în Por. Vremii din ii Mai 1938.

României de după război.

CAP. IV.

ULTIMA ÎNFĂŢIŞARE A CENTRELOR NOASTRE DE REZISTENŢĂ.

Tot ce este forţă şi energie, tot ce este concentrare de energii şi de forţe creatoare – industrie şi comerţ, finanţe, presă şi cultură – nu se mai află, precum am văzut, în mâinile noastre. Fiindcă oraşul şi târgul sufletul tuturor acestor energii şi bogăţii nu ne mai aparţin. Şi, odată cu ele, bunătatea şi zâmbetul mahalalelor şi al satelor noastre au dispărut şi ele.

„Oraşul – spunea N. Iorga la Congresul Ligii Culturale de la Iaşi – reprezintă solidaritatea, reprezintă motorul de la un automobil de marcă, reprezintă energia concentrată a atâtor forţe ale naturii şi a atâtor forţe umane, care altfel sunt răspândite jur-împrejur. Un tanc care trece peste orice este aşa pentru că în motorul tancului este grămădită o formidabilă energie şi aceasta pătrunde sub roţi şi sfarmă totul”. „Ce înseamneză forţa? – se întreabă. Atomii răspândiţi sau blocul? înseamnă blocul. Iar blocul acestei ţări nu-l avem noi, nu ne aparţine nouă”.

Sărăcia târgurilor şi a satelor noastre ne o descrie în culori deprimante acelaşi mare istoric când zice: „Cinci mii de oameni stau acolo care adesea n-au cu ce se hrăni: Dacă aş retrage într-o zi tipografia şi aşezămintele mele de acolo, ar fi un strigăt de durere de la un capăt la altul. S-a dus doctorul de la Vălenii de Munte la Valea Gardului, cătunul vecin: 75% din populaţia rurală sunt bolnavi şi nu se pot îngriji, pentru că sunt în ultimul stadiu de sărăcie. Şi, vorbind de puterea morală a naţiunii care îşi regăseşte forţele în solidaritate, încheie că, sub acest raport, unde ultimul cuvânt îl are interesul personal legat cu cel politic, fiecare Român se găseşte, în aceste condiţii, izolat faţă de formidabila coaliţie a celorlalte forţe – evreieşti şi străine.

În cele ce urmează, vom da câteva ilustraţii din multele provincii, oraşe şi târguri înstrăinate. Fiindcă

neamul care a mânuit banul a ştiut cum să lovească în biserică şi în şcoală, în carte şi în muncă, în solidaritate şi dragoste; a ştiut cum să dezarticuleze acel „motor al taueului”, acel bloc al vieţii noastre religioase şi culturale, artistice şi economice care era oraşul nostru, în fruntea căreia sta biserica sub a cărei binecuvântare se dezvolta cetatea şi neamul românesc.

Populaţia evreiască în oraşele de reşedinţă – după N. Pepp

O r”, o	Ro mâni	1	%	Alţi i
T. Severi»	20. 604	1.9 76	14	2.2 72
Tp. – Jiu	9.3 78	195 1		31. 96
R. – Vâlcea	1.2 .680	415 2		3 – 573
Craiova …	46. 921	13. 129	14	7.7 64
	12. 858	2.7 69		1.8 81
Piteşti	18. 829	30. 46		2.9 33
C – Lung	t< M73	2.6 11	23	
Târgovi şşte	16. 125	5.6 11	24	4.0 76
Ploieşti	58. 198	203 .24	26	8.0 73
Buzău	26. 311		28	5.1 12
R. – Sărat	10, 104	487	3°	91 9
Brăila	44 655	23. 101	25	8.5 59
Călăraş	M.	5 –	17	2.1

i	159	113		24
Giurgiu				4.1
				48
T. –	8.3	4.9		11
Măgurele	91	4Ş	8	55
Slatina		890	17	
	8.7	360		8.5
	25	0	3°	82
Consta	34.	19.		11.
nţa	812	681	8	21
Bazargi	9 –		1.	19.
c	479		2	642
	5.6	Îigo		10.
Silistra	88	l		179
Focşani	21.	12.		2.7
	192	206		08
		H.3	31	
		24	.45.47	
Tecuci	19	6.8	32	3*7
	–	49		44.1.689
Bârlad	718.13.6	14.		.1.222.6
Vaslui	11.16.21	224		27
	1.10.121	9.5		*
	.11.823	– 94		1.381
	53	32.	32	24
	119	205	30	– 526
Ismail.	55	5.1	34	42
V.	02	09		46
C. –	10.	9.9		10.
Albă	249	1.1		391
Chişină	11.	1.6.	31	10.
u	252	397.1.7.9	.43.51	152
Orhei	12.	71.73.21	58	52.
P. –	314	5.10 –		06
Neamţ	38.	545		13.
	418			909

	7.6			3 –
	91			333
Roman	1.7	155	49	1,
Bălţi.	127	06.13.42	47	214
Sorocu	17*	2.50.605.	41	—
Hotin	557.52.8	14.520.1.	46	1.893.7 –
	57.16.81	2.291	40	053.4 –
	9.4.629			337.3.92
				3
Dorohoi				
Botoşan				
i				
Fălticen	22.	12.	60	
i	724	306.1! –	61	
Suceav	10.	305.14.0	V	1.1
a	582	39.5.904	49.39	53.1.712
C. –		10.		4.2
Lung		100		45
Rădăuţi	5.0	3.0	33	2.
...	87	10	49	Î84
Storojin	53	10.	29	4.3
ct	21	715		04
Cernău	4 –	5.8	53	23.
ţi	195	27.66.71	47	7 – 2°
Braşov	26.	5.1.3.820	S7	17.
	980			313

Oraş v	Uom Ani	Evr-i	%	Alţii
VăRIXmş	4.028	1.82 9	2. 3	2.0K 5
Sibiu	15.91 8	<... 115		23.0 HH
pevn	4048	1.05 1	10	4514

	7.858	3315	22	3.70 1
blaj	2.27 f.	339	7	2.22 7
Sighişoara	6. O 1.3	1. of 19	8*	6.28 4
Odorhei	607	2G9	3	7.58 1
Sf. – Gheorglie	2.541	553	5	7.95 8
M. – Ciuc	1 °5.3	1.35 5	30	
Tg. – Mureş... *t*...	5.54. 1	16.9 25	37	24.1 07
	5.282	4.87 8	25	9.56 9
Cluj	41.03 7 *	20.8 93	2. 5	39.3 53
Dej	O.62 4	8.51 5	45	3.78 2
Bistriţa	3 – 691	3.75 7	29	5.85 0
Sighet	V 8.712		56	5.31 7
S. – Mnrc	11.32 1	39.9 14	69	6 – 594
	2.500	1.40 6	18	3.90 6
Oradea	O.17 4	4 o. 11.1	5*	25.4 34
Arad	28.77 9	24.6 05	30	29.0 65
Oraviţa	3175	1.12 5	17	2 – 3.15
Lugoj	7.508	2.1.8	9	13.6

		6		01
Timişoara	6.621	3541 9	37	33.5 91
Bucureşti	40.34 57	Ï- >O.70.1	75	J0.0 19

Prezentăm, aci alăturat, tabloyl XXXVIII, cu populaţia evreiască în oraşele de reşedinţă şi trimitem pe cetitor la tablourile I, II ŞI III, cuprinzând formele înregistrate.

a) Moldova este de mult pierdută.

Toată mişcarea economică pulsează prin Evrei şi pentru bună starea acestora. Botoşanii – oraş cu 60 sinagogi şi 17 biserici – urbea în care a văzut lumina zilei şi a copilărit, în modestie şi în muncă, cel mai avântat cărturar al neamului – este năpădit de prisosul Jidovilor din centru şi au dispărut din el Armenii, Grecii şi Aromânii – blănari cu renume şi negustori. Românii sunt argaţi, portari şi servitori, iar fetele îşi scuipă sănătatea şi tinereţea în aer infect şi în promiscuitate în atelierele de confecţiut>i ale Jidovilor. 7 – 8 târguşoare din jur sunt în întregime evreieşti, stăpânite toate de cârciuma evreiască care otrăveşte trup şi suflet. Marele luptător D. Holbau scris, în „Tribuna Română”, încă din i860: „Cu cât îi merge lui bine, cu atâta cemuna merge sărăcind”.

Dorohoiul s-a iudaizat de mult. Valea Bistriţei, cu toate ale ei bogăţii, a încăput, de când lemnul a căpătat valoare, pe mâini evreieşti. Baia numără 33 sinagogi şi 2 biserici. La Fălticeni şi Roman, ei sunt stăpâni absoluţi. Ţinutul Bacăului, cu toate bunurile ţărăneşti şi întreprinderile economice, este sub oalcâiu evreiesc. Sufletul oraşului este Evreul

— Scria N. Iorga. Tot centrul şi marile artere sunt un ghetto murdar. Oraşele Tg.

— Ocna, Valea Rea, Gloduri, Rarincea. Comăneştii, Valea Trotuşului, Moineştii – Noua Palestină în inima Moldovei – tot şi toate sunt ale lor, bogăţii şi suflet şi corpul populaţiei. Bârladul, altă dată un târg românesc de

mare valoare, este şi el pierdut. Tecuciul, transformat

— Cum îl descrie un cronicar – într-un nou Tel-Aviv, de când mai ales cu revărsările din Rusia bolşevică, când satele se umpluseră de Jidani, este stăpânit, până la completă sufocare, de Evrei, ca furnisori ai armatei, ca avocaţi, colportori şi librari; au societăţi sportive ca Maccaby şi o foaie „Habinah”, cu 189 firme din 388 în oraş; cu pâine, cereale, lemne, cherestea, petrol, fierărie, rpanufactură şi mode, etc. 99% jidoveşti. Târgurile Iveşti şi Podul Turcului, ca şi satele, asfixiate de Jidovi.) Tot comerţul de vinuri, toate bogăţiile podgoriilor noastre sunt speculate de misiţi evrei – la Focşani, Odobeşti, Panciu, etc.

Aceiaşi tragedie este la Huşi şi Vaslui.

Un cronicar din zilele noastre, vorbind despre Iaşi”, oraş al lui Ştefan cel Mare, al tuturor voievozilor de mai târziu, al gloriei şi înţelepciunii lor, al sfintei credinţe ordotoxe”, spune că e un imens ghetto, o infectă colonie jidovească. Acolo, în fundul Beilicului de altă dată, pe unde erau grădinile curţilor domneşti, în cartierul acela istoric al Iaşilor, unde suave domniţe creştine şi mândri şi viteji coconi domneşti petreceau în voie bună şi cuviinţă, astăzi, Israelul cotropitor şi-a aşezat marele cartier general. S-au întins apoi în Nicolina, Sărărie, Păcurari... Proprietăţi, comerţ, industrie, presă, tot, absolut tot”, se află în mâinile lor. Pe sfintele locuri, unde odinioară se înălţau semeţe biserici domneşti, astăzi jidobii şi-au ridicat palatele lor provocătoare, cârciumile, cinematografele şi casele lor de desfrâu... încet încet, Israel a pus stăpânire pe toate imobilele româneşti şi, astfel, toate caracterele au intrat în stăpânirea lui...” – aşa scrie un cronicar. Această tristă realitate a făcut pe N. Iorga să gândească, în 1: 937, la o nouă aşezare a Iaşilor, afară, dincolo de barierele actuale, cu mahalale noi româneşti şi cu noi aşezări industriale, comerciale şi culturale, rezervate numai băştinaşilor.

După Almanahul R. Mosse pe 1928, Românii

contează cu cifre neînsemnate numai la 19 din 117 îndeletniciri comerciale şi industriale, cu de-abia 102 firme, pe câtă vreme Evreii cu 3196 – în procente: 97% faţă de 3%. 510 geherete de la hale le sunt închiriate lor, iar Românii deţin de abia 10.2). Evreii exploatează toate pădurile; aprovizio-[737]

nează armata cu cereale; speculează pe producători în afară de oboare prin misiţi răspândiţi prin sate alarmând populaţia, etc.

În multe ţinuturi, sărăcia este atât de lucie, încât sate numeroase, ca acelea din jurul Paşcanilor: Gâşteşti, Topile, Valea Seacă şi Conteşti, se întreţin tăind lemne sau cărând apă la Ovreii din Paşcani pentru câţiva lei – chiar copiii nu ajung să-şi termine şcoala şi umblă cu ferăstrăul şi toporul la tăiat lemne. 1) La cele 42 fabrici de cherestea ale Jidanilor şi la toate pădurile lor în suprafaţă de circa 35.000 ha., cum şi la cele luate în exploatare, toate munca grea de salahor şi de tăietor o face numai Românul.

O ţară pierdută, aşa o numeşte Moldova, N. Iorga. „O întreagă boieriine – scrie acest mare căiturar – care, mai ales în părţile de sus, păstra vechile ei tradiţii, stând permanent sau oniare parte de an la ţară – a fost pusă la pământ şi călcată în picioare; urmaşii lor fac politică sau istorie sau filologie sau diplomaţie sau agonizează prin câteva odăi din cele ce a fost măreaţa lor proprietate. În loc, s-au aşezat pe moşie, în faţa ţăranului împroprietărit ca vai de dânsul şi incapabil de solidaritate, Evreul”. Şi, ca rezultat, vorbind de Negreşti! Vasluiului, cu vechea lui de secole boierie, spune că au ajuns să aibă „cinci sinagoge şi o biată biserică rămasă din cărămidă, pentru că ai noştri, aşa de puţini, sunt săraci. De jur-împrejur, comoara bătrânilor copaci se taie şi se cară la vale de o întreprindere evreiască. /. ici, ca şi la mine, la Vălenii de

---

737 „Porunca Vremii” din 29 Dec. 1938, art. de C. Fărcăşanu. 2) „Universul", Tragedia negustorilor români la Iaşi.

munte… ruine şi pustiu!”

b) Basarabia – ţară complet iudaizată.

Dacă luăm în considerare numai fizionomia demografică a oraşelor, unde proporţia evreiască oscilează între 52% la Bălţi şi 78% la Soroea, este suficient să conchidem că această provincie este pierdută. Această, invazie de speculatori a găsit poporul cel mai puţin pregătit sufleteşte şi ţinutul cel mai slab organizat din punctu de vedere politic, cultural şi economic – fără căi de comunicaţie şi fără ajutorul necesar de la nicio instituţie de credit cu adevărat românesc. „Un sistem de adevărat jaf – scrie un cronicar cu lacrămi în vârful condeiului – se obicinuieşte aproape în toate oraşele şi târgurile basarabene, cât şi la oboarele de cereale, dar victimele sunt producătorii români, precum şi consumatorii în majoritate tot români”. 2) Totul este străin: administraţie, medicină şi farmacie, avocatură, comerţ de tot felul – mare şi mic, industrie, finanţe şi credit; totul este un imens ghetto – specula neînfrânată; toate izvoarele de bogăţie – animale şi forestiere, pe cale de distrugeri, populaţia lăsată pradă exantematicului şi malariei, sărăcia redusă la plug de lemn; poporul ignorant – copii şi părinţi – îşi seceră viaţa cu acel „premăn” „Zaibel” sau „zaibăr” otrăvit ca şi cucuta *) în iniile de cârciumi evreieşti. Toată industria alimentară de uleiuri vegetale şi de spirt – unul Nuţă Sclioer domina întreaga producţie, specula toată viticultura şi, ajutat de un sindicat de tâlhari, fixa preţurile vinului şi a ajuns să-şi plaseze în Palestina averi de zeci de milioane; tot comerţul făţiş sau clandestin de pielcele de astrahan; toată presa şi librăria, tot creditul, toată contrabanda sunt ale lor. Prin procedee barbare, distrug rasa ovină şi cabalină, spintecând cu o lună înainte de naştere mamele, ca să li jupoaie pielea mânjilor, cu care s-a făcut o imensă contrabandă. Unul Ghelman deţinea tot comerţul de export de cereale, de fructe şi de nuci al provinciei şi, în calitate de preşedinte al exportatorilor,

specula naivitatea ţăranului, poseda fabrici de spirt şi de paste făinoase 2) etc. Toată minunata regiune a grădinilor din sudul Tighinei – cu centre Chiţcani, Şerpeni, Copanca, Leontina şi Talmaz – era lăsată pradă speculei lor, angajând încă în floare recolta ţăranului sau o arendează pe câţiva ani şi, adeseori, extraordinaia recoltă – datorită aluniunilor miraculoase ale Nistrului, ceea ce face din acest ţinut o adevărată Californie românească – se pierde din lipsă de căi de comunicaţie, aşa cum sau pierdut, în 1937, recolte în valoare de 50 mii, lei. Toată această bogăţie era la cheremul a trei gangsteri – Haim Capusta, Şmalţ şi Tulcinschi, toţi Galiţieni, la care se adaugă şi alţii şi alde Ghelman. Numai pe 8 ani – 1928 – 36 – sau exportat de toţi aceştia fructe în valoare de peste 800 mii, lei). Bande de contrabandişti, basarabeni şi bucovineni, organizau acapararea tuturor pielcelelor de astrahan cu 50 lei bucata şi le desfăceau în America cu 1200 – 2000. Numai într-un an au scos 700.000 – 800.000 bucăţi, după care bandele au câştigat peste 800 mii., totul în paguba fiscului şi a

B.N.R., care, alarmată, a luat măsuri pentru curmarea acestei nemaipomenite frustrări 4).

Viaţa spirituală este sub imperiul spiritului iudaic; Chişinăul număra, la 128.000 loc., 98.000 Evrei, cu 37 sinagogi şi numai 22 biserici; Hotinul 23 faţă, de 4; Orheiul 13 faţă de 2; Soroca 22 faţă de 3; 6) Singureni 16 faţă de una singură; Edineţi 14 sinagogi şi 12 şcoli faţă de 2 biserici G). Bugetul comunităţii din capitala provinciei – numai pentru întreţinerea şcolii, clerului şi a spitalului se ridica, pe 1937/38, la suina de Ici 8774150 *), iar sinagogii era afectată o sumă de circa 6 mii, rezultate din vânzarea cărnii cuşer, din taxele cimitirului şi a azi mei de Paşti. Aici, ne-au găsit evenimentele din Sept. 1940.

c) Bucovina, – tară de mult iudaizată.

În 1880, toate centrele odată în stăpânirea noastră, – şi la ceva Armeni, repede asimilaţi – ca proprietăţi, meserii

şi negoţ, au ajuns de ne recunosc ut. Evreii stăpânesc, astăzi, viaţa spirituală sub imperiul spiritului iudaic şi controlează toată viaţa economia a provinciei. Ţinuturi întregi lipsite de orice căi de comunicaţie, ca ţinutul de pe valea Ceremuşului cu 20.000 locuinţori, sunt lăsate pradă exploatării necruţătoare a Evreilor guliţieni – în majoritate, paşaportari sau cu cetăţenii obţinute pe căi piezişe 2). Produsele animale şi cele industriale, aproape sută în sută dirijate de ei, alimentează bună parte din nevoile ţării şi ale capitalei; deţin tot comerţul intern şi cel de import-export, caracterizat prin banditisme în contrabanda de piei, devize, etc. La toţi Evreii cetăţeni, se adaugă şi alţii, descălecaţi din Wilna, Łódź sau Lemberg, alungaţi de afaceri suspecte şi s-au pus în fruntea întreprinderilor industriale. Toată industria lemnului este stăpânită de ei şi toate pădurile particulare şi ale Fondului bisericesc sunt jăcmănite de ei – numai în judeţele Câmpulung, Rădăuţi şi Suceava posedă 45 fabrici de cherestea, cu proprietate forestieră de circa 800 ha pădure; în total, stăpânesc 70 unităţi forestiere 3). Totul în târguri şi târguşoare, în oraşe de reşedinţă, în sate şi cătune trăieşte sub tirania lor. Într-un târg depărtat din munţii Rarăului, Vatra Moldaviţei, cu circa 2000 locuitori, am numărat cu degetele mele peste 20 cârciume evreieşti şi toate prăvăliile din acest centru de mare mişcare forestieră. În ţinutul Cosmenilor, aceiaşi situaţie alarmantă: toate cele patru fabrici de ţesut: Rateş, Rateş-Weintraub şi alte două, ca şi moara Sandheiin şi fabricile de spirt „Peretz” şi fabrica de zahăr „Lujani”, toate evreieşti 4). Deţin toate furniturile şi concesiunile administraţiilor publice 6).

Cernăuţii şi-a avut odată şi nu de mult extraordinara lui importanţă economică. Aici, este, încă şi astăzi, o bursă de mărfuri cu reputaţie în fosta monarhie. Pe aici, s-a promovat comerţul de piei de astrahan basarabeabene, atât de apreciate în America şi acela de piei de mânz, precum şi cele mai mari case de export de ouă. Singurele

case româneşti de export, singurii pioni ai comerţului naţional şi în legături solide cu[738]

Europa şi America, sunt casele Ion Niculesen şi Zaharescu-Tănăsescu. Românii nu s-au putut afirma pe scena comerţului şi industriei în Cernăuţi şi în întreaga provincie. Institutele de credit româneşti creditau mai ales pe exportatorii evrei. Alte 26 case exportatoare de grâu, 12 de porci şi 29 de vite – în afară de Podsudek – de făină şi fructe, de produse animale şi diverse „precum şi 65 exportatoare de cherestea, 6 de turte oleaginoase, etc., toate evreieşti, cu sediul în Cernăuţi1). Ei stăpânesc şi proprietatea urbană şi bună parte din cea rurală.

În Suceava – îşi aşternea N. Iorga impresiunile sale – toţi negustorii se ţin de neamul care este cu adevărat stăpân al acestor locuri» Copii de ai noştri nu se văd pe stradă, ci tot de cei cu şepci, cu pălăriuţe verzi, cu nasurile coroiate sau borchinoase, odrasle ale tuturor neamurilor Austriei, dar mai ales ale Ebreilor. Strada „evreiască” şi strada mare e şi ea aproape numai a Evreilor. De la Burdujeni la Suceava, toţi birjarii sunt Evrei[739]). În orăşelul Gura Humorului, de abia 1807 Evrei stăpânesc tiranic tot ţinutul bogat în vite şi produse de cherestea, toată mişcarea spirituală şi economică este a lor. În procente: 4% Români, 14% minoritari şi 82% Evrei[740]). Oraşul frumos, cu gospodării şi piaţă bogate, aşezat pe linia ferată Dârmăneşti-Vatra Bornei, se bucură de un aer sănătos şi de un pitoresc rar întâlnit, ceea ce a făcut pe Evreii basarabeni să-l aleagă ca loc de reculegere şi staţiune

738 Naşa Reci din 16 Iulie 1937. 2) „Universul" din 5 Martie 1938. 3) Date sevite de C. N. R. 4) , .Universul” din 19 Aprilie, 1937. 5) Ibid, 24 Noev. 1934. Ca pildă., monopolul , .Spica" al maţelor încheiat oneros pe 15 ani, In paguba primăriei şi a măcelurilor jăcmăniţi de Moscs şi Willy Klueger, Max Rcinstein.

739B ucovina. 3) ,.Universul" din 20 Mai, 1937. 4) „Por. Vremii" – Vatra Dornei sub

740c ălcâiul Jidovimii.

climaterică de primul rang – ignorat de toţi Românii şi mai cu deosebire de artiştii penelului care pot găsi subiecte vrednice de înalta lor artă. La toate acestea se adaugă mândrii plăeşi şi frumoasele ţărănci câmpulungene ce reamintesc mândre şi suave figuri de domniţe. Şi Vatra Bornei a încăput sub călcâiul jidovului. Această „perlă a Bucovinei” a ajuns un ghetto murdar, cu toate gospodăriile fruntaşe acaparate de ei, iar bieţii Români alungaţi sub crestele munţilor. În zilele de Tişti şi Iom Kipur, toată Borna e pustie, biserica o ruină, în schimb, centrul oraşului împresurat de patru temple jidoveşti şi vreo trei case de rugăciuni talmudice, iar în ultimul timp, a fost inaugurată o sinagogă pe strada principală 4).

Puţină lume îşi poate da seama, de departe, cât de mândră şi de frumoasă şi cât de bogată este această provincie roasă până la sânge de vermina iudaică. Ţară de basm şi de tablouri picturale, ţară cu aer dătător de viaţă şi de reconfortare a puterilor sleite, ţară în care recapeţi bucuria de o nouă viaţă, ea este, pe deasupra, şi o ţară bogată în toate: în herghelii de reproducţie de cai sânge arab şi huţul; ţară cu posibilităţi mari de creştere a păsărilor de rasă; admirabilă pentru dezvoltarea raselor Simmenthal la şes şi Pintzgau la munte, ajungându-se ca vaca record să dea 7.000 litri lapte foarte gras, pentru aceea a porcilor York şi Large White, ţară care alimenta marile oraşe din centrul Europei şi din care s-au exportat anual 700.000 kg, carne bacon în Anglia; etc.[741]); ţară cu mişcare industrială variată şi intensă, cu numeroase industrir ca aceea a tricotajelor, a cauciucului – unică la noi, a teracotei şi faianţei, a lemnului şi specialităţilor sale, a glucozei – cu cea mai mare fabrică cu forţă de alimentare

741 ,,Universul” din 6 Dtc. 1934. 2) Ibid, din 5 Mai 1938. 3) încă delà 1345,. comunele româneşti se dădeau ca donaţi une unor domni nobili. Multe familii nobile au pierit in luptele pentru neatârnarea Ardealului. Ruteni. Unguri, Tătari şi Turci n-au putut să-i deznaţionalizeze. Monografii : Dr. Mi hai Marina : I. Dernier şi Inginer I. Marin ;

a întregii ţări; etc.[742]).

d) o ţară care nu mai este a noastră – Maramureşul.

Românii din acest viguros ţinut românesc s-au bucurat, de autonomie naţională şi, abia târziu, au recunoscut suveranitatea regelui ungar, iar ca descălecători şi întemeietori ai Moldovei, aceşti Români, prin vitejia lor, au ieşit din iobăgie şi au fost declaraţi „nobili”, încărcaţi cu prilegii[743]). Ţinut românesc din cele mai avute, cu imenese păduri ale statului „composesoratelor” şi comunelor, cu condiţii excelente pentru creşterea vitelor şi a oilor Karakul, cu bogate livezi de pomi fructiferi şi minunate regiuni turistice – Evreul a fost atras numai de partea practică a lucrurilor şi, deşi oaspeţi proaspeţi şi nepoftiţi, s-au revărsat în valuri mari din Galiţia şi, în scurt timp, au cucerit o ţară, mai ales după războiul din 1914. Satu Mare sau Oraşul Jizilor, Şimlăul Silvaniei, oraşul natal al lui Simeçn Bărnuţiu, Sighet, Zalău, Vişeu* Borşa şi altele toate sunt în mâini evreieşti... Sâmbetele şi în sărbătorile evreieşti, rişti să mori de foame. Cei mai mulţi Ovrei n-au meserie declarată, alţii sunt comercianţi şi contrabandişti, restul cărăuşi şi păstori sau agricultori pe seama altora. În Sighet, Evreii au 12 sinagoge, impunătoare şi sfidătoare şi peste 115 case de rugăciuni şi haidăre. Românii – ca peste tot înghesuiţi la margine – au doar o capelă, precum au şi în sate câte o bisericuţă arhaică ruinată.

Prin înşelăciuni, camătă şi cârciume numeorase, exploatând toate slăbiciunile bieţilor Români, Evreii şi societăţile evreieşti au ajuns să stăpânească pădurile compensorale[744]) prin comploturi puse la cale încă din 1877 şi ajutaţi de cozi de topor. Câţiva gangsteri, ca

742I on Grecu şi Alexandru Vaida ; N. V. Ilicşiu, Al. Gregorian : articole de ziar. 4) In 1365*

743L udovic Ange vinul a dăruit păduri fraţilor nobili : Bale, Ding, Dragomir, şi Ştefan

744p entru vitejia contra Turcilor»

Groedel, Davidovici Moise, Moi se şi Maior Polak, având alături firmele evereeşti, ca „Tisa" din Sigliet", Fried1 din Vişeul de mijloc, etc. Şi, în felul acesta, au pierdut 60 de munţi şi au rămas numai cu doi, iar Evreii stăpânesc munţi şi păduri, stâni şi fabricarea brânzeturilor, meşteşuguri, comerţ industria lemnului, despădurind cu sălbăticie de neînchipuit toţi munţii care făceau podoaba ţării, stăpânesc proprietăţi composesorale, banii, munca şi dreptatea poporului român – împins să-şi tacă colibe pe văile apelor în sus şi pe dealuri. O altă metodă de a-şi înstrăina sau hipoteca moşiiie era şi propaganda de expatriere în America, în locurile vacante rămânând ei stăpânii[745]).

Alte două mari plăgi sunt camăta şi contrabanda – aceasta exercitată de Ovrei „lupii de noapte", aşezaţi în fiecare sat şi de-a lungul frontierelor, singurii care şi expun viaţa rămânând Românii plătiţi cu 20 – ioo lei sau cu pluhr de rachiu. Satul Mare este raiul acestora şi terenul de activitate cel mai prielnic, de la Halmeiu până la Valea Vişeului. Toţi aceşti „Jizi", răspândiţi în orice sat cât de micuţ, în stoluri mari ca nişte corbi siniştri, sunt plaga pe care n-a cunoscut-o nici Egiptul sub blestemul Evreilor. Fiindcă sărăcia Maramureşului este obiect de epopee. Bieţii Români, reduşi la cea mai elementară sărăcie, sunt degeneraţi de toate bolile sociale, nu cunosc săpunul, nu pot frecventa şcoala, în schimb, este la câte 8.000 oameni, câte o cârciumă.

Un cântec din Maramureş descrie, plastic şi destul de tragic, urgia căzută asupra lor odată cu năvala Jizilor. Unul din doi fraţi – soldaţi în luptele din Galiţia – zice că n-are

---

7451) Die lCntsteluiig des Stadtten desens in Sùdostcuropa. Berlin – ap. dr. I. Lupaş Problema oţpşclor din Transilvania, în „Universul" din 1935. 2, 3 şi 4) Dr. I. Lupaş. st. cit. 5) Avocatul A. Hctco în Conferinţa din Ian. 1935. la Cluj. 0) „IUni versul" – Din trecutul clasei mijlocii şi Aspecte sociale din Ardeal. 7) Ibid, ibid. 8) „Universul" din Dec. 1934 Şi Dacoromâni» IV. 9) Ibid : Restabilirea unui adevăr istoric de R. Sei-

de ce se înapoia acasă, deoarece părinţii le-au murit, pluguşorul s-a rupt, iar Jidu le-a moştenit boii.2) Poetul O. Goga – adânc îndurerat de soarta acestor Români – a scris un articol protestatar-împotriva iudaismului intolerant din Maramureş, fapt pentru care i s-a intentat – la Sibiu, în 1908 – un proces de presă cu mare răsunet. P. Şeicaru îl descrie astfel: „Ajunge să străbţi Maramureşul, să-i vezi satele cuibărite în văi de un pitoresc unic şi printre straiele albe mişunând caftanele negre şi zoiase, ca să-ţi dai seama că sărăciei autohtone i se adaugă şi prezenţa atâtor nepoftiţi, care, luaţi din scurt, verificaţi în ceea ce priveşte corectitudinea actelor ce le legalizează prezenţa, nu ar mai rămâne nici zece la sută. Aşezarea geografică a Maramureşului în vecinătatea imediată a Galiţiei, l-a sortit să fie prima etapă a invaziei galbene. De aci – după un studiu condiţionat de împrejurările propice – coboară încet la vale, se infiltrează în centre, încep acţiunea de ocupaţie economică”.

e) Ardealul, Crişana şi Banatul.

„Am fost jefuiţi! Continuitatea istorică nu este a nimănui altuia, ci numai a oropsiţilor Valahi, care au dus pe umerii lor toată trufia, toată gloria şi bogăţiile grofilor din Budapesta. Noi am fost elementul de continuitate în Ardeal!” Aşa striga cu indignarea instinctului de conservare naţională batjocorât, într-o şedinţă din Ianuarie 1935, prof. C.C. Giurescu. Iar prof. I. IST istor spunea: „Dezbrăcarea Românilor de drepturile politice şi naţionale s-a produs întâiu la oraşe, politică de exterminare care a durat secole întregi, Dar, în ciuda acestei politici de distrugere şi de dezagregare, târgoveţii români, izgoniţi din cetăţi, s-au retras la periferie, în suburbii, în oraşele din Ardeal, din Bucovina şi Basarabia, „unde îndurau o viaţă aspră, dar duceau o luptă dârză pentru existenţa lor ce o atestă toate actele istorice”.

Konrad Schunemann 2) arată că nici vorbă nu poate fi în cursul Evului mediu de elementul maghiar ca element

clăditor şi organizator de oraşe, întrucât chiar în Ungatia oraşele au fost întemeiate şi organizate de colonişti germani – încheiere la care ajunge şi profesorul maghiar Valentin Homan, 2) precum ajunsese şi Horvath Jena L) şi dr. I. Lupaş. 4) Când Ungurii sau trezit, târziu de tot, la pătrunderea în oraşe – vechile aşezări romane – Români aveau deja centre mari şi înfloritoare, ca Satu Mare, Baia Mare, Sighetul, Deva, Hunedoara, Făgăraş, Haţeg şi altele. 6) Satul românesc avea, la venirea coloniştilor apuseni, o vechime de 12 – 13 veacuri şi el a dat naştere la satele târguri cu negustori care satisfăceau toate nevoile populaţiei: meşteşuguri şi industria casnică erau înfloritoare de natură să satisfacă şi nevoi străine, iar comerţul cu produsele sibiene – spre finele sec. XV – îl monopolizaseră în proporţie de 99.27% Românii – după acelaşi H. Jeno.

Adevărul – unul şi singur – este că toate localităţile transilvane, inclusiv oraşele, au aparţinut numai poporului românesc, pe câtă vreme străinii au pătruns cu încetul prin colonizări.6) Elementul autohton este pomenit la Sibiu încă de la 1210; 7) la Braşov se pomeneşte – în bulla papală a lui Bonifaciu IX din 1399 – de multe neamuri, dar nu şi de Ungrui. 8); Oradea Mare avea, în 1780, cartier românesc,) nu şi unguresc sau evreiesc; Clujul avea, în sec. XII, o însemnată populaţie românească; la Turda, nobilii s-au speriat de puterea Românilor în sec. XVIII; la Arad, mai mult ca jumătate din proprietăţi erau, în 1774,[746]

purtau nume româneşti; la Lugoj, Caransebeş şi Făgăraş, existau, încă din prima jumătate a sec. XVIII, şcoli româneşti. 1) Şi acest element era puternic chiar în cetăţile săseşti, ca Sebeş, Mediaş, Bistriţa, Turda, Căreii Mari, Timişoara, etc.[747]) Toate acestea au determinat pe

746 anu, după K. Gotlieb în ,.Geographic des Konigrcichs -Unguru, v. II. Resberg. 1780.

7471) Univ. din Dec. 1934 şi Dacoromânia IV. 2) „Universul" din 23 wcc. 1934

conducătorii cetăţilor să ia măsuri aspre, ca la Cluj – încă din 1465 şi 1478 – împotriva iobagilor a căror apărare le-a luat-o chiar Matei Corvin; ca la Bistriţa, în 1713, unde Românii erau izgoniţi din casele lor; ca la Turda, în 1711 şi 1712, când au fost expulzaţi, iar casele le-au fost arse – ceea ce a avut loc şi la Braşov; ca la Sibiu, unde nu erau admişi în bresle – prin sec. XVI, urni ca să-şi cumpere case, sau să se însoare etc[748]).

Deznaţionalizarea a început cu o furie nestăpânită odată cu încheierea pactului dualist şi s-a continuat potrivit principiilor statornicite în aceea evanghelie a urii, în aceea „Magna Charta” a maghiarizării care urmărea realizarea unui stat unitar naţional maghiar. Ceea ce a făcut ca, în decurs de câteva decenii, să se schimbe radical înfăţişarea centrelor din Ardeal şi Banat, în folosul Ungurilor şi Evreilor. Câteva date statistice sunt vorbitoare: în industrie şi comerţ, Ungurii ating 24.50% din totalul populaţiei lor, Gemranii 33%, Evreii 72.50%, iar Românii de abia 5.45%4). La cifra demografică de circa 30% Români – după datele lui N. Popp, de 28% – cifra ceconomică pentru elementul naţional urban este de numai 15%, aşa că, cu tot sporul românesc, oraşele din aceste trei provincii continuă a fi dominate de minoritari. În anii din urmă chiar, masse minoritare din târguri şi sate se mută prin centrele industriale unde se aşază, ajutaţi de instituţii de credite, care au plasat peste 1 mici lei, în cartiere noi. Potrivit aceleiaşi politici urmărite de comitete adhoc, s-au înregistrat – între Ianuarie 1931 şi Iulie 1936 – la biroul populaţiei din Timişoara, utx plus alcătuit din 10829 Săcui şi 3.000 Evrei, colonizaţi în împrejurimile municipiului în felul acesta, reuşind să depăşească un proiect românesc relativ la înglobarea satelor româneşti în raza municipiului. Proprietăţile muncitoreşti la Braşov, Oradea şi Cluj, aparţin minoritarilor. Pe Evrei îi vedem

---

748 R. Seişanu, art. cit 4) V- Suciu – Clasele sociale din Ardeal.

înregistraţi pe 1934 cu un plus de 2% în centrele urbane, pe câtă vreme Ungurii cresc cu 0, 40%, iar Românii cu 1.90%.

După război, Românii au început să ia de a capo viaţa orăşenească. Dar nu s-au realizat mai multe progrese sub noua stăpânire, aceasta folosind minoritarilor şi Evreilor. – însăşi presa străină remarcă acest aspect al problemei când scrie: „Minorităţile sunt acelea care au profitat mai mult de progresele realizate pe acest teren şi în aşa condiţii că o inegalitate economică s-a produs în paguba Româniloi. „Şi trage concluzia: „Transilvania este un raiu pentru minorităţi.”-[749]).

Cât de vitregă a fost noua stăpânire pentru fii ei legitimi se deduce din felul cum autorităţile române au aplicat, în paguba Moţilor, vechile dispoziţii ale regulamentului patentei imperiale din 1852 ce guverna comerţul ambulant, care favoriza pe Unguri şi pe Evrei. A trebuit intervenţia energică a unui prim-ministru ca să se potolească zelul de şicană şi de antipatriotism al colegilor de la celelalte departamente şi să repare, abia după 15 ani, marea nedreptate ce apăsa asupra Moţilor – aceşti „pribegi ai mizeriei”, cum îi numea un document oficial din 1929.

În ţinutul săcuiesc, nu însemnăm aproape nimica. Iva Braşov, foarte puţin. Toate centrele mari şi târgurile pe linia Blaj-Cluj-Oradea sunt şi ele pe cale de completă iudaizare, ca Huedin şi Hida. Năsăudul este totul străin pentru noi – în afară de o bancă „Aurora” cu filiale la Bistriţa şi întreprinderea forestieră cooperativă „Régna”, cu exploatare exclusivă a celor 44 comune grănicereşti, cu uzine şi fabrici de cherestea şi cu bunuri de peste 2V2 mici lei[750]) *

7491) „U Tribune dea Nations- * din Geneva, in art. , .Transilvania pământ românesc".

750 şi 3) Ziarele.

Evreii şi Ungurii s-au infiltrat în Ţara Crişanei, prin colonizări, târziu în sec. XIX. Astăzi, la Oradea, se află 46111 Evrei alături de 25434 străini şi 17273 Români. Ţinuturile Sălajul, Oraşului şi al Moţilor sunt sub căci ciu jidovesc. În Careii Mari, toate întreprinderile sunt jidoveşti. Comerţ, industrie, bancă şi personal sută în sută în Arad sunt străine. Baronul Neumann, jidov înnobilat de Unguri contra unei sume considerabile, deţine un întreg trust de fabrici 3).

Situaţia Oaşului – pereche în mizerie cu Maramureşul – şi a ţinutului Moţilor este obiect de tragedie antică. Ţara Oaşului este secerată de sărăcie şi mizerie, de boli sociale şi întuneric. Sute decârciume până în cele mai îndepărtate comune debitează otravă de suflet ucigătoare de care se leagă lanţ crime şi bătăi şi totul alunecă spre sălbătăcire şi sărăcire completă, aruncând un întreg popor în temniţă sau pe un pat de spit xl. Una om ocupaţii li este contrabanda în serviciul Ovreilor, precum am spus-o în altă parte. Hrana lor constă din o fiertură de prune cu o bucată de pâine. Plătiţi cu 20 – 25 lei, din care trebuie să trăiască şi iarna, ei dărâmă pentru înavuţirea Evreilor pădurile bătrâne de stejar. Fructele şi tot produsul ţăranului sunt şi ele ale străinului. Şi au mai rămas în fiinţă – încheie cronicarul – izvoarele de apă şi contrabandele, miraj de îmbogăţire care vor atrage încontinuu pe străini.

Alt ţinut al sărăciei şi umilinţei, dar şi al tuturor mândriilor naţionale este acela al Moţilor, bogat în păduri şi metale nobile, dar fără niciun sprijin în organizarea muncii şi a creditului. Sub regimul maghiar, noţiunea „moţ” – spunea O. Goga – era sinonim cu mizerie şi persecuţie. Am trecut, scriitorul acestor rânduri, de atâtea ori, de-a lungul văii Crişului Repede, lăsând în urmă, ca nişte năluciri urâte, sătuculi cu case risipite, pe pripoare şi dealuri alunecoase, înăbuşind un acoperiş de trei patru ori mai mare o biată încăpere ce pare a cădea strivită – adăpostind sărăcia şi golul celor dinăuntru şi toate gemând

sub călcâiul jidovului. Sau trenul se oprea prin gări ce servesc târguri şi orăşele, dar stăpâniţi de Evrei ghiftuiţi de toate bunurile pământeşti, Evrei stăpânind – prin cârciumă şi camătă, prin mituiri şi toate nelegiuirile – un popor vrednic la toate. Aşa se prezintă ţara Moţilor „ici colo, sătucuri agăţate de un deal sau cufundate în vale, zac în tăcere ca de moarte, căci acolo nu vezi decât bătrâni şi copii, iar aceştia de lipsurile ce îndură un râd niciodată, toţi oamenii de vârstă mijlocie sunt plecaţi în pribegie spre a-şi găsi de lucru în ţinuturi primitoare”. Fiindcă, aici în ţara aurului, nu este loc pentru ei. Toate pădurile moteşti au aparţinut odată boierilor români, încă din sec. XV, dar sub influenţa bisericii catolice, au fost predate mănăstirilor şi, apoi, trecute în seama conţilor unguri, care, neavând bani, le-au vândut noilor îmbogăţiţi. Tischler, reprezentantul tipic al burgheziei maghiare, a acaparat o parte din ele. Intre altele, Mauriciu Tischler avea o pădure de iiooo jugăre aproape de Cluj, unde erau interesate io comune de Moţi cu 992 capi de familie, 5.000 din ele excluse de la împroprietărire prin tertipuri avocăţeşti şi conştiinţe vândute. Dar Moţii nu sau lăsat şi, după o aşteptare de 15 ani, procesul a fost câştigat. Aici, au operat ca... în codru şi alţi gangsteri ai codrului, ajutaţi de mărunţi oameni politici.

Spre Sibiu gravitează toată viaţa celor două judeţe târnă vene cu care formează o celulă economică unitară. Saşii mai deţin încă comerţ, industrie şi bănci, dar Evreii au început să câştige rost important. Sunt mai mulţi ca Ungurii – 20% din populaţie, răsfiraţi în oraş cu magazine mari, formând o colonie, o păduchelniţă jidovească în str. Gusteriţei. Românii au început să populeze, după Unire, suburbanele pe dea întregul.

Ne coborâm în Banat – cu o industrie din cele mai importante şi cu un comerţ la aceeaşi înălţime. Din timpuri vechi, marile centre bănăţene erau centre culturale şi economice româneşti. Astăzi, Timişoara numără 37% Evrei

şi 28% Români, Lugojul – 9% Evrei şi, totuşi, capabil să deţină marele comerţ, iar Românii 33%; Oraviţa numără şi ea 17% Evrei[751]).

Timişoara a fost, pentru Unguri şi Evrei, mi mare centru de atracţie de la 1918 încoace. Cartierul Cetate cu cele mai fericite locuri de case invadate (le neamul mereu nomad. Bloekliousuri se ridică în centru, în schimb, Românii se retrag la periferie – fără străzi şi drumuri, fără apă şi lumină. În tot acest cartier, nu găseşti cinic magazine creştine 2). Evreii deţin 66 întreprinderi din cele mai importante, alte 26 sunt cu capital şi conducere evreiască. Mai toate hotelurile, maiiie restaurante şi cafenele de frunte – evreieşti şi ungureşti; spelunci de contrabandă, brutării, măcelării şi băcănii. În judeţ din 330 întreprinderi, 7 româneşti; din 313 societăţi anonime, 14 româneşti şi din 71 bănci 9 româneşti 2).

În Lugoj – Manchesterul României – cu majoritatea populaţiei românească şi în judeţ cu peste 90%, micul negoţ este în bună parte în mâini româneşti, ca şi meşteşugurile cu renume străvechiu. Numără 20 întreprinderi industriale: 11 produse textile, 4 ţiglării, o turnătorie de fier, o fabrică de calapoade şi una filatură de mătase care produce minunatul tir; ţărăncile au ajuns la o mare iscusinţă în torsul borangicului de j: se gogoaşe 3).

Severinul este unul din cele mai puternice centre industriale din ţară, cu fabrică de sticlă şi distilerii, cu uzine metalurgice la Reşiţa şi alte centre, şi turnătorii, cu fabrici de textile şi rafinărie, cu cariere la Ruschiţa de marmoră ca la Carrare; etc. Judeţul este bogat în vite, târguri cu renume în străinătate, ca Lugoj, Făget şi Caransebeş. 4) şi în toate produsele solului şi ale subsolului, cu ape minerale care au ridicat la rang înalt staţiunile Herculane, Buziaş, Lipova şi Ivandu6).

Aici avem de a face cu o invazie de Evrei – cea mai

---

751 N. Popp, st. citat.

nouă şi mai barbară, cum o numeşte un cronicar. Aici, avem ca prim strat, Evrei spanioli, pe urmă, Evrei germani veniţi cu coloniştii, iar după 1736, începură să se înmulţească; pe urmă, au descălecat Evrei – unguri –, francezi, ruşi, galiţieni, germani noi, vienezi, cu perciuni şi fără perciuni, cum se exprimă autorul acestor mărturii.

Vom încheia cu încă câteva constatări. Toate reprezentanţele din aceste provincii, precum şi comerţul de import-export este în mâini străine. La 74 exportatori de cereale la Timişoara, întâlnim 1 Român; la 82 case exportatoare de porci şi vite, avem 11 firme româneşti; exportul de nuci îl fac 18 case din Oradea, S. – Mare, Sibiu şi Ţi-[752]

mişcara; cel de lemne şi de cherestea 171 vase, iar cel de cai 11 case străine, dar niciun Român. Toate aceste case sunt în proporţie de 0, 0% evreieşti[753]).

f) Oltenia şi Muntenia – Bucureşti.

Tendinţele Evreilor au fost, de la Unire încoace, cucerirea integrală a capitalei ţării sub raport economic şi spiritual. Şi, pe urmă, provinciile îngenuncheau şi ele. Să ne îndreptăm din Banat spre estul ţării şi să ne oprim la capitală.

Oltenia este, poate, provincia cu cel mai redus procent de populaţie evreiască. Şi, totuşi, lucrurile stau altfel în T.

— Severin, cu mici excepţii, aproape toată str. Traian

---

752 „Por. Vremii" din 1937. -) I. Vion, in ,.Universul" din 14 Idn. 1940. 3) I. bragotnir – Tot Bănatu-i fruncea. in „Universul" din 5 April, 1940. 4) Ibid., ibid. Şi Tot Bănatu-i fruncea” de P. Tipărescu in ..Por. Vremii" din 24 Aprilie, 1938. Animalule sunt rasele cele mai nobile: bovinele Simmcntlial cu renume in străinătate; rasa York ar fi întrecut şi rasa engleză importată ; calul Noriuss. Producţia animalelor a fost in 1932 : 153.172 cai. 209.981 cornute muri, 588,465 oi, 209.390 capre şi 440.143 porci. 5) Ibid., V. Tipărescu.
A. N. Hâciu. – Evreii în- Tarile Româneşti. * 81

753 Anuarele respective. 2) Niculescu – Negustorimea vâlceană acum şi altădată,

este cucerită, în galanterie şi manufactură, de Evrei; numără 8% din populaţie, adică 1976 suflete; Tg.

— Jiu – 1951 suflete, Caracal 15% – 2769, R.

— Vâlcea şi Craiova câte 20% – respectiv: 4152 şi 1319 suflete. Provincia contează numai cu 3.70% – adică cu 520 firme evreieşti faţă de 552 străine şi 13865 româneşti. Dar criteriul nu stă în numărul firmelor, ci stă numai în felul întreprinderii, în amploarea capitalului cu care lucrează, în multiplicitatea relaţiilor în care este angrenată, dar mai depinde şi de metodele de lucru, de feluritele mijloace de acaparare a clientelei fascinată de atitudinea negustorului. Şi, la fine, importanţa deverului atârnă în balanţa bilanţului final.

Un cronicar vâlcean, referindu-se la această problemă, spune că „nu cu mult înainte de războiu' şi mai cu seamă după război, în mijlocul acestei negustorind băştinaşă, cu trecutul, cu obiceiurile şi cu datinile ei, au început să apară elemente străine, care au adus cu ele altă mentalitate, alte metode, străine de cinstea şi omenia băştinaşilor.— Fiindcă au apărut firme cu embleme simbolice sub care s-au adăpostit unii faliţi reabilitaţi sau tolbagii pistruiaţi şi cu nume împrumutate, fără răspundere, fără alte legături cu aceste locuri, decât dorul se a se pricopsi. Astfel, vânzători de şireturi şi foşti hahami, sau făcut manufacturişti şi tinichigii; iar misiţii negustori de tricotaje şi încălţăminte, vopsitorii sau făcut droghişti; servitorii, vânzători angrosişti de piei scumpe, etc.[754]) Iată unde sta primejdia cea mare. Şi închipuiţi-vă ravagiile săvârşite în punga cetăţeanului şi a negustorilor vâlceni, căzuţi sub strivitoarea apăsare a acestor noi mosafiri – în număr de 44 firme care, înainte de război, erau în număr de 5[755]).

754î n „Universul" din 22 Martie 1938. 3) Neagu Pleşoianu – în Credinţa noastră din.

755O ct. 1937.

T.

— Severin, R.

— Vâlcea şi Craiova, au început să-şi piardă fizionomia şi rezistenţa oltenească, „Odinioară în Craiova, pe ici pe colo, câte un parazit din seminţia lui Juda, fără perciuni şi fără să gâjie, apărea timid, înfipt doar cu botul în trupul comerţului oltenesc, fără să-i poată aduce vreo vătămare. Două trei firme, la atâta se reducea aşezarea Iudeilor în Craiova”, scrie un cronicar. Astăzi, din 1565 firme: 188 străine, 128 paşaportari, 989 româneşti şi 265 evreieşti – în care nu intră profesiuni libere, profesori, personal de sinagogi, etc. Îndrăzneala acestor negustori evrei nu cunoaşte bunul simţ şi nici cele mai elementare îndatoriri faţă de colegii băştinaşi – aşa, ei îndemnau prin circulări pe clineţii din judeţ să-şi amâne venirea în oraş până după sărbătorile lor.

Trecem pe linia ferată care duce spre Moldova. Mizilul a zvârlit de mult pe cei câţiva Evrei şi, de atunci, nimeni n-a îndrăznit să se mai aşeze şi să se afirme în niciun fel. În schimb, în Buzău, 90% din comerţ în plin centru este jidovesc. Nu mai există niciun angrosist român de manufactură. Ziua de 28 Septembrie, anul nou evreiesc, este ziua ruşinii naţionale pentru Buzoieni. La R.

— Sărat, manufactură şi galanterie, comerţ de pielărie şi încălţăminte, de vinuri, de cherestea şi de cereale

— Aproape sută în sută, este evreiesc. Se spunea că, în târgurile moldovene, fiecare cocioabă sau şandrama îşi avea şi polobocul cu rachiu în dosul ei. Am văzut, în acest orăşel, cum unii manufacturişti evrei

— Cu părinţi descinşi din înfiorătoarele vaduri ale Galiţiei sau ale Mării Caspice – stau, sub tejghea şi pe tejghea, cu garafele pline de basamac ca să poată atrage pe clientul ţăran. Şi aceştia deţin, în mrejele lor, tot comerţul mare şi mic de galanterie şi manufactură în întregul judeţ şi parte în cele vecine.

În târguri şi târguşoare ale judeţelor Brăila şi Ialomiţa şi altele apropiate sau depărtate, stăpânesc tot ei comerţul de manufactură, de cherestea şi de cereale, toate depozitele de mărfuri şi toată industria, precum şi tot comerţul de import-export.

În judeţul Prahova, avem marele centru Ploieşti, cu 24% Evrei – 20324, 9% străini – 8073 şi 58198 Români; Judeţul numără 637 firme evreieşti, 326 străine şi 6312 firme româneşti. Iată, aşadar, toate elementele aparente ca să tragem concluzia că, în judeţ şi în oraş, însemnăm foarte mult. Realitatea, însă, o prinde şi cel mai naiv. Ploieştii este, mai mult ca oricare altul, încăput pe mâini străine, cu firme însemnând capitaluri considerabile, multe din ele de miliarde, ceea ce înseamnă o totală asfixiere a elementului autohton, cu prăvălioare de mâna a treia, cu zeci de mii de muncitori necalificaţi, cu slujbaşi plătiţi ca vai de lume, faţă cfë nababii petrolului plătiţi cu sute de mii şi milioane anual. Aici, marea rezistenţă a opus-o elementul ardelenesc pe câmpul comerţului şi al industriei mijlocii.

Străinii, cu deosebire Evreii, au cucerit şi îndepărtate colţuri şi nu departe, zăcămintele de quarţ de la Vălenii de Munte, întreprindere a unuia Leibovici care le exploatează fără niciun scrupul, cum, cu atâta durere, scria şi protesta în pustiu N. Iorga.

În Bucureşti, odată cu întregirea hotarelor, măvala este nestăvilită şi, zi de zi, se scurg în valuri, de peste tot cuprinsul ţării şi din toate colţurile lumii. După date servite d cercetători, ei ajung, în 1938, să numere, la o populaţie totală de 712680, faţă de 493457 Români şi 40019 alte neamuri, 179204 suflete – aşa că, cu drept cuvânt, observă un cronicar, numai Evreii din Bucureşti, fac, ca număr, cât toţi Evreii din Palestina la un loc[756]).

---

756 N. Popp, st. cit. 2) Ziarele. 3) Pe str. Lipscani, 3 drogherii româneşti, un

Aici, Evreii nu sau mărginit la vechile aşezări. De mult, au dispărut sub târnăcop vechile case din centru şi „în locul lor, sau ridicat blocuri anonime, au urcat Tlealurile Filaretului şi al Spirei, de mult s-au lăsat la Cotroceni, au pus stăpânire pe noile cartiere – Jianu şi parcurile până în Băneasa şi mai pe toate fermele de-a lungul marilor şosele naţionale. Şi au la dispoziţie bulevarde largi şi luminate agiorno, iar băştinaşii stau la margini, crbăcăind în noroiu şi întuneric, în mlaştini şi boli secerătoare. Calea Victoriei cu toate pasagiile ce se desfac din ea, str. Regală, str. Academiei, bd. Brătianu şi Elisabeta cu lumea interlopă a localurilor de distracţie şi aproape toate cinematografele – toate sunt aproape de sută evreieşti. Oborul nu mai este de mult românesc; calea Moşilor, un ghetto armeano-evreesc; pe calea Gri viţei, magazinele româneşti se numără pe degete. Calea Victoriei, Lipscani şi calea Griviţei au devenit cetăţi ale finanţei şi puterii jidoveşti[757]).

Străzile unde, anual, se face dever de câteva zeci de miliarde lei, şi unde toată capitala şi provincia îşi varsă – pe lux şi frivolităţii adesea – ultimele economii, ca str. Lipsanilor şi Gabrovenii – centru, marilor depozite de manufactură şi al celei mai nestăpânite burse, negre –

757m agazin de fierărie, una sau două de manufactură şi alte câteva de mică importanţă ; pe str. Patriei : o vopselărie şi 2 magazine de manufactură ; pe str. Bărăţiei : 3 – 4 magazine de mobile şi 2 de manufactură : Popp şi Bunescu şi Stoicovici ; pe str. Oituz :

Şelari şi Sf. Nicolae, Smârdan, Moşilor, Bărăţiei, Decebal Colţei, Carol, Oizuz, Tei şi Sfinţilor, toate străzile centrale unde pulsează cea mai intensă mişcare economică, toate sunt jidoveşti şi străine – după nume şi origine, după capital şi conducere.

Umblaţi odată, în zilele de Purim, prin toate aceste artere bogate şi veţi vedea ce a văzut şi subsemnatul.[758]) Să parcurgem, într-o zi – ne îndeamnă un publicist – toată gama nevoilor noastre frivole sau utile şi vom da de rezultate mult mai dramatice ca acelea de până acum – Românul îşi varsă ultimul ban în punga Evreului 1).

7587 – 8 armeneşti : in Pasagiul Francez, numai 2 armeneşti ; pe str. Zarafi, numai un frizer român ; pe str. Decebal, o singură firmă importantă românească : Th. Dinischiotu şi Fiii; pe str. Gabroveni, cam vreo 2 Români, câţiva Armeni şi mai 2 – 3 creştini; pe str. Şelari, şi Sf. Nicolae Şelari : câte 3 – 4 creştini; pe Smârdan, vre-o 13 – 14; pe calea Moşilor, câteva depozite de geamuri, de pielărie,chirurgicale, technice, cazange- rie, etc. Acestea toate sunt, natural, impresii ce le culegeorice trecător curios, străbătând, cu ochii deschişi, toate aceste centre ale capitalei, acolo, unde, altădată, se desfăşura Târgul din Năuntru. cu toate ramificaţiile ce au supravieţuit şi unde negustorii romani

şi creştini îşi făceau negoţul cinstit, mulţumindu-şi clientela şi imbegăţindu-se şi pe el. modeşti dar mândri de funcţiunea socială ce o îndeplineau. Şi, delà acest negoţ atât dv bine cinstit chiar de Apus, am ajuns la acela de astăzi mânat numai de pofte de- câştig neîngrădit şi, în aşa măsură, că la deverul de zeci de mld. al Lipscanilor. Românii participă de-abia cu 0,50%. 1) Nu trebue să trecem cu vederea nici acel comerţ indecent ce se practică cu bocceaua prin casele oamenilor şi prin toate instituţiile publice şi particulare şi nici acela de pe trotuarele străzilor sau din înfundăturile imo. bilelor, de către toţi Evreii sau străinii – vânzători de lucruri degradate sau furate delà faliment sau scăpate delà foc – cum strigă ei, comerţ delà care s au ridicat, in senrt timp, la magazinul nobil de manufactură şi bijuterii sau la marele comerţ, e asemenea, am mai vorbit, cu alt prilej, şi despre bursele oficiale şi cele negre, a care se negociază efecte şi acţiuni sau mărfuri care au ocolit vigilenţa fiscului şi care se s coară din mână în mână, fără a contribui cu ceva la sarcinile statului sau a a u- ••
prin aceasta „ vre-un serviciu marelui public. 2) „La Marea cea Mare . 3) Viaţa mică a Dobrogei în mâna străinilor, de D. Gherasse.

Aceasta este, în linii mari şi în cuvinte neputincioase, imaginea palidă a capitalei unei ţări de 20 milioane locuitori, oraş unde au născut, din miluire şi numai din speculă, cele mai mari bogăţii care, însă, nu ne aparţin nouă, ci numai elementelor parazitare şi interlope care s-au născut, ei sau părinţii lor, în părţi ale lumii de care astăzi îi e ruşine să-şi mai aducă aminte sau n-au cunoştinţă de ele.

Şi vom încheia această tragedie cu câteva reflexiuni ale lui N. Iorga: „Aici, în ţară, este o roade reînceată, este o putere corozivă care face din ce în ce mai puţin loc pentru noi. Este o sărăcie în mahalele Bucureştiului ca în oraşele suprapopulate ale Chinei. Oamenii trăiesc în mijlocul mlaştinilor, îi rod bolile mizeriei. Reprezentanţi ai unei Europe care moare, aici, suntem înconjuraţi de cercul acesta care ne strânge necontenit, al scursorilor asiatice. Românul a ajuns vita Ovreiului”.

g) Porturile noastre dunărene şi maritime.

„Negoţul la Dunăre şi la Mare se face până azi – spunea N. Crainic la o conferinţă – de oameni cu pasport în buzunar”. 2) Aşa stau lucrurile cel puţin în cele trei mari porturi ale noastre: Galaţii, Brăila şi Constanţa. Un fenomen nou a apărut imediat după război: invazia iudaică către aceste porturi prin armatori evrei, cu instalaţii de import-export evreieşti în locul celor levantine, de când Palestina a luat fiinţă. Aici, în Constanţa, au început să-şi aibă sediul – spune un cronicar – toate societăţile jidoveşti de mare comerţ, cei mai abili şi şmecheri achizitori de cereale, în acest mare port, mişună cei mai înverşunaţi duşmani ai comerţului naţional 8).

Un fenomen foarte firesc se observă: cu cât ne apropiem de mare şi de gurile Dunării, cu atâta străinii şi Evreii devin – şi ca populaţie şi ca procent de firme – foarte numeroşi. Dăm aci alăturatul tablou care vorbeşte de la sine, *) deşi nu cuprinde decât numai firmele cu mare greutate sub acest raport.

Ju deţe	Firme			Or aşe	Populaţi		
	Ro m.	Ev rei	St răini		Ro m.	5	răini
Te leorma n	4[760] 57	70	23 8	T. Măgure le	83 91	94 5	55
Vl aşca...	29 43	60	13 5	Gi urgiu...	16 191	41 49	88
Ia lomiţa.	35 46	12 3	16 9	Că lăraşi...	14 119	51 13	24
C onstanţ a	31 61	30 4	12 35	C onstanţ a.	34 812	19 6S1	219
Br ăila...	28 87	67 5	23 5	Br ăila...	44 r>55	23 101	59
C ovurlui.	13 5[761]	14 18	45 8	G alaţi...	53 119	32 205	526
	18 146	26 50	24 60		17 1287	85 193	771

Din cele expuse în perioada anterioară, reamintim că, încă de la 1899, portul Galaţi număra 679 firme evreieşti – adică 42.50 % faţă de 464 firme

	E x p ori în tone					
J Anul	Ce reale	Pe trol	C hesrete	Vi te	An ul	tal

759 Din „Anuarul importatorilor şi exportatorilor" pe 1938, am extras firmele exportatoare, celelalte date sunt luate după N. Popp, st. citat. Judeţe Firme

760R omâni Evrei Străini Oraşe Populaţie Rom. Evr. Str. Exportatori Cereale Rom. Gr. Evr. Alţii Cherestea R. G. E. A. Diverse R. G. B. A. 2) Verax, o. c., 261, tablou 63.

761 Ibid., p. 162 şi 302, tablou 44 şi 47.

				a			
Galaţi...	el/ ”.	1. 477.000				20 /”.	512.0
Brăila...		10 .174.000				să /, 6	.086.0 6
Constanţa ...		4. 879.352				2 l/, e	.522.8 9
Total...		16 .350.352					.120.9 5
Constanţa ...	19 36	54 3 – 095	5. 519402	84 .447	19 .490		166.4

creştine şi 453 diverse, iar în comunele rurale, Evreii posedau 82 firme faţă de 179 creştine – 64%, restul fiind străine.2) Natural, nici importanţa comerţului de atunci şi nici aceea a capitalului nu atinsese marginile de astăzi. În 1930, găsim 922 patentări evrei – 40.70 %, faţă de 1341 creştini.8)

Tragicul situaţiei constă, astăzi, în aceea că şi numărul firmelor româneşti este cu mult inferior celor deţinute de Evrei – adică 44% evreieşti faţă de 41 % româneşti, iar volumul afacerilor este infim faţă de acela al Evreilor. După declaraţiile lui I. Borvizeanu, preşedintele C.C.I. din acest mare port, volumul afacerilor efectuate de străini este de 4 mici., pe câtă vreme acela al Românilor nu trece de 100 mii., adică 40, 1 pentru străini.) Ca şi la Brăila şi la Constanţa, are loc exportul de petrol, cereale şi cherestea – şi există, în acest port, de-abia 1 exportator de cereale român şi numai patru exportatori de cherestea; iar la marele import de coloniale, există un singur Român, dar nu şi la manufactură şi alte articole.

Ca să ne dăm seama de importanţa afacerilor, să

luăm în considerare aceste trei elemente: exportul, importul şi veniturile încasate de aceste trei mari porturi. Datele sunt luate pe lungi perioade din lucrarea lui N. Ştefan – fost preşedinte al Camerei de Comerţ şi de Industrie al municipiului Constanţa 2) Din analiza aci alăturatului tablou, ne putem face o idee aproximativă de volumul afacerilor, ca şi de elementul etnic care beneficiază de marile câştiguri realizate.

La exportul colosal de cereale al Brăilei, Românii participă cu un singur cerealist – după cum se vede din tabloul I.

Import		Total trafic	Venituri în mii lei			
Anul	În tone	În tone	Anul	Venituri	Investiţii	Excedente
Îe /,.	737.000	7 – 2.96.000	* / — 35	603.767	430.000	16.051
	255.126	12.34I.192	…	370.784	252.861	130633
Şi /.S	2.086.557	44.609.416		2.933426	1.933.000	1.765.642
	3.098.683	64.2t9.608		3.917977	2.675.861	2057.326

Marele contingent de cerealişti greci de altă dată s-a redus numai la câţiva – restul sunt străini şi Evrei. Armatorii şi mijlocitorii oficiali sunt terorizaţi de Evrei, care au monopolizat toată piaţa navlului.

Trecem la Constanţa, acea „Perlă a Mării Negre” cum au botezat-o poeţii şi visătorii noştri. Pentru elementul băştinaş, ea rămâne un şantier unde se depune o muncă

aprigă şi se varsă lacrămi amare[762] pentru o bucată de pâine neagră. Românii rămân pescuitorii de perle în slujba beneficiarilor străini şi Evrei – toţi la un loc 30.900 – 53% (respectiv: 11219 şi 19681) 1). Şi aici, elementul românesc este înghesuit la periferia vieţii economice, iar străinii dispun de centrul bogat şi de toate stabilimentele cu capitaluri formidabile şi cu câştiguri fabuloase.

Numai noi, Românii, n-am înţeles marea valoare a mării din punct de vedere economic – spune, cu multă dreptate, un publicist. Din timpuri vechi, străinii au domnit, iar astăzi, Evreii şi străinii ocupa aceste puncte strategice... toţi de incertă provenienţă, heimatloşi fără identitate clară, vagabonzi paşaportari. 2) Noi, Românii, ne-am făcut mândria de a o vizita câteva zile pe an sau timp de o lună, de a cheltui bună parte din economii sau împrumuturi sângeroase la Casino; de a ne risipi altă parte importantă pe toalete ce trebuie neapărat etalate ca să impresioneze pe cei de pe faleză sau pe vecini, la hoteluri şi restaurante de lux, la Mamaia şi la Eforie; de a ne fotografia la bustul lui Eminescu şi de a ne înapoia, cu aceiaşi mândrie dar cu buzunarul gol de gologani, şi plin de angajamente, pe un an sau pe un şir de ani. Numai vechile popoare – începând cu argonauţii, Veneţienii, Genovezii, Elinii – i-au înţeles şi frumuseţea şi virtuţile aducătoare de mari câştiguri, instalându-se ca armatori sau negustori, făcând din schele şi din porturi marile lor contoare. Prin schelele şi porturile de astăzi, Grecii sunt o verigă de continuitate a marelui şir de înaintaşi, presăraţi, astăzi, de la T. Severin la Sulina şi de la C.

— Albă la Mangalia şi Balcic, cu singura deosebire, că vechii Greci aduceau cu ei instituţii şi răspândeau o frumoasă civilizaţie.

În timpurile din urmă, un neam nou care a trăit, la

---

762 Din cuvântarea ţinută la inaugurarea şcoalei com. sup. practice din Galaţi. Vezi ziarele din Ian. 1939- 2) Problema porturilor maritime: Galaţi, Brăila, Constanţa – 1938.

vremea lui, viaţa nomadă prin pustiurile arse de soare, dar n-a ştiut să dăltuiască o bârnă de barcă sau de corabie, care n-a ştiut să ţeasă sau să aşeze o pânză şi să lege odgonul de catarg sau care n-a ştiut să ia în mâini lopata ca să vâslească, acest neam a fost apucat, pe neaşteptate, de o melancolie a mării şi a început să-i placă apele fluviului şi valurile Thalassei – toate aducătoare de sănătate, dar înainte de toate, de câştiguri mari şi nemuncite. Din vasta mişcare a porturilor, beneficiază, – înainte de toate, Evreul. Fiindcă după ultimele relaţii, din 40 cerealişti, 16 străini – din care 10 greci şi 6 armeni – şi 22 jidoveşti, iar singurii Români sunt S. Dallas şi Sp. Panaitescu. Firma care deţinemono polul încărcării şi a descărcării vapoarelor este a unuia J. Salmanovici[763]). Din cele 20 agenţii de vase străine, una singură Sterie Dallas este românească,[764]) precum şi S.M.R. cu câţiva agenţi – mai mult sau mai puţin români, ceea ce se observă şi la agenţiile de vapoare unite, cu un procent ridicat de funcţionari străini. Birourile de vămuiri şi de expediţii sunt şi ele, sub raportul etnic: 11 evreieşti, 4 greceşti, 5 curat româneşti, din care una a doi Români macedoneni: Sterie Dallas şi George Bessii Fii 1). La toţi aceştia, se adaugă mijlocitori şi agenţi de tot felul care mişună prin gări, oboare, târguri şi port. Din tot traficul de mărfuri şi de călători, se poate lesne deduce câştigurile fabuloase ce înregistrează aceste firme, în 95% străine.

Plaga mare a Constanţei este invazia iudaică din ce

7631) N. Popp, st. cit. 2) Por. Vremii din 11 Aug. 1938. 3) Por. Vremii 1939.

764 Sterie Dallas este român originar din Magarova-Bitolia ; iar G. Bessi din Clisura.

- 1) Iată câteva firme mari : străine – Anglo-American Agency – englezi şi americani, Gatorno-italieni ; evreeşti – Ll. Bercovici, Cunard Line, Kanel, Nicu Menelau, Râul M. A. şi Cô., Wa+son ct Jonell ; paşa portari : Capato et Macri, Gaetano Xautopol ct Co., Kyriakides N. G., Solari Brothers şi fraţii G. Syngras. Porunca Vremii din Nov. 1938. 2) Univ. din 16 Aug. 1938. l

în ce mai accentuată şi îndrăzneala fără frâu a paşaportarilor. La Mangalia, un mare centru colector de cereale, marii angrosişti de pe piaţă sunt Greci şi Armeni paşaport ari. La Constanţa, mulţi din aceştia exercită negoţul de cârciumă, servindu-se de câte un Român sau cetăţean; tavernele din centru – baruri sau case rău famate – în mare parte ale lor, au transformat frumosul centru al acestui oraş în adevărat târg de carne vie. Toţi aceşti invadatori exercită şi comerţul preţios cu câştiguri fabuloase de manufactură şi galanterie, de cherestea şi fierărie, etc., precum tot ei stăpânesc industria morăritului, cea textilă şi de ulei, rizeriile, etc. În schimb, noi, Românii, am admirat pitorescul Constanţei şi localurile de distracţie, dar am dispreţuit nesecatele ei bogăţii.

Să nu se creadă, totuşi, că tot importul şi exportul se reduce numai la traficul prin aceste trei porturi. Mare parte din acesta are loc şi prin alte puncte de frontieră – oficiale sau clandestine – unde stăpânesc tot Evreii.

h „Paradisuri care ni se fură".

Astfel şi-a intitulat un articol de gazetă publicistul Al. Gregorian. 2) Dar în acest atât de scurt articol răcneşte o întreagă tragedie naţională – înstrăinarea şi evreizarea celor mai frumoase colţuri ale ţării noastre, colţuri pline de pitoresc, cu ape şi codri falnici dătători de viaţă şi îmbietori la muncă nouă, cu izvoare tămăduitoare a tuturor bolilor de care suferă numai bieţii Români – slujbaşi la stat irosindu-se prin birouri, pe catedra şcolii sau a judecătoriei; ostaşi care şi-au lăsat parte din membre pe câmpurile de luptă; tineri şi copii slăbiţi de inaniţie şi din lipsă de îngrijire; fete care îşi scuipă în sânge sănătatea prin ateliere evreieşti. Şi totuşi, de toate aceste binefaceri şi frumuseţi se bucură numai Evreii.

Să dăm ascultare la câteva rânduri ale delicatului publicist: „Astăzi, nu sunt decât foarte puţini Români şi încolo numai evrei şi unguri proprietari de vile aici (la

Ghilcoş – Lacul Roşu). Din peste douăzeci de pensiuni, una singură, Casa Albă, e românească. Nu e niciun restaurant românesc, nicio cârciumă şi nicio prăvălie românească în acest ţinut unde ţăranii spun ca pe vremea strămoşului Traian: farina, manuri (făină şi mâini), dar unde năvălitorii vor să desfigureze totul. Până şi zarzavagiul cu dugheana pusă pe rotile e un străin, un evreu… /Dar nu numai în acest colţ minunat a pătruns Evreul şi a alungat pe băştinaşi. „Situaţia aceasta tragică se repetă aidoma la Tuşnad, la Malnaş, la Borsec, aproape în toate staţiunile climatice ale Transilvaniei… E o monstruozitate ce se întâmplă în aceste staţiuni ale României!” încheie cu amărăciune şi revoltă.

N. Iorga, referindu-se la acelaşi obiect, scrie cu acelaşi amar şi aceiaşi „” indignate: 2) „Dar, pe lângă negustori, sunt de la un timp pe aici şi „plaisirişti”, familii întregi care vin la aer, – doar aproape e Slănicul de Prahova, ale cărei băi au o clientelă, aproape exclusiv evreiască. Aici, vine hahamul luându-şi în fiecare an locul în primire, casă nu se consume păsări tăiate contra prescripţiilor rituale. Vizitatorii „de plăcere” pregătesc drumul negustorilor. Dar pe alături ei caută, ca oameni filantropi, să „civilizeze” populaţia. Şi cutare femeie dintre dânşii arată femeilor noastre ce prostie e să se meargă la biserică”.

Minunatele staţiuni balneo-climatice din Săcuime, ca Bodoc, cu minunatele sale izvoare alcaline carbogazoase; „Perla” şi „Matild”, Covasna-Voineşti, Sângeorgiu de Mureş, Sovata, El ôpat a k-Vâlcele şi altele, nenumărate, cu nepreţuite ape curative şi toate aşezate într-un pitoresc ce rivalizează cu cele mai căutate staţiuni similare din Occident, unde boierii şi parveniţii noştri îşi risipesc avutul, toate sunt copleşite de străini şi Jidani, numai Românul nu s-a putut bucura de câteva săptămâni de recreaţiune şi de reîntremare a sănătăţii lui zdruncinate. Şi să pornim din câmpia Bârsei până spre Câmpina:

Braşov, cu toate satele lui curate şi frumoase. Timiş şi Predeal, Azuga şi Buşteni, Sinaia şi Poiana Ţapului – tot acel şirag de aşezări minunate, creaţii ale naturii şi ale Românului, Comarnic şi Breaza, etc. Treceţi pe la primă! iile respective şi număraţi familiile româneşti şi cele evreieşti sau treceţi pe drumurile staţiunilor, abateţi-vă pe la marile hoteluri şi parcuri, treceţi din vilă în vilă şi din casă în casă, şi atunci, vă veţi întreba, frecându-vă ta ochi, unde vă găsiţi, în ce ţară anume; mai abateţi-vă la cazinouri şi cluburi, care, toate, sunt exploatate de ei, şi, atunci, veţi trage încheierea că ţara aceasta poartă numele de ţară românească şi că Sta II Neamul Românesc în „Semănători de ruine şi pustiu”.

ţiunile se găsesc pe harta României, aşa, prin o diabolică întâmplare Totul se perindă în faţa ochilor tăi sub forme halucinante, deznădăjduitoare, revoltătoare.

Luaţi pagina vilegiaturiştilor din Muntenia şi Oltenia – pe valea apelor: Ialomiţa cu ale ei: Vulcana şi Târgovişte, Pucioasa şi Fieni; Oltul cu ale lui Govora, Călimăneşti, Căciulata şi mănăstirea Coziei; Banatul cu ale lui: Mehadia, Buziaş, Herculane şi Ivandu; Biharia cu Felix, Băile Bpiscopiei şi altele la fel; Bucovina – ţara minune, ţinut de basme – cu ale ei: Vatra Dornei, şi toate celelalte; Basarabia cu Budachi, Bugaz şi Burnas; sau Moldova, cu toate mănăstirile pitoreşti – ctitorii ale voievozilor şi ierarhilor ortodocşi sau ale pioşilor boieri – la fiecare aruncătură de praştie, cu ale ei orăşele înecate în lumină şi flori, ca P. – Neamţ. Şi coborâţi la Slănicul de Moldova. Şi opriţi-vă aci! În această staţiune balneo-climatică, proprietate a Eforiei Spitalelor civile, aproape toate terenurile – spune un cronicar – sunt deţinute de Evrei, cumpărate de la acei care au obţinut parcele pe preţ derizoriu sau care au fost împroprietăriţi şi a lipsit puţin ca întreg aceeaşi orăşel să devină exclusiv proprietate evreiască”.

În sezonul de vară, trenuri de lux – aerodinamice,

exprese şi accelerate – sunt luate cu asalt de străini – în majoritate copleşitoare de Evrei – în drum spre Marea Neagră, Evrei din toate colţurile ţării, ca să cucerească un loc bun la staţiunile maritime superbe: Mamaia şi Constanţa, Agigea şi Carmen-Sylva, Ţechir-Ghiol-Eforia (toate acestea veritabile ghetto-uri), Mangalia şi Balcic – destul de populate… Aici, în nisipul şi valurile mării tămăduitoare de boli se bălăcesc tocmai aceia care n-au muncit şi îşi etalează cărnurile etajate tocmai acelea caii n-au împuns, măcar odată cu acul în aerul viciat din ateliere, care n-ai împins roata un singur ceas la o fabrică, care n-au stat pe catedră sau prin birouri măcar o zi, ci au hălăduit de bine – un an întreg în şir, un şir de ani în şir.

Dar cu aceasta nu s-a terminat. Prăsila lui Isiael a căpătat de la războiu' încoace şi patima ascensiunii prin munţi cu găzduiri costisitoare la cabană şi hanuri de munte precum şi patima distracţiilor de iarnă. „Astă vară, mergeau toţi la munte, la mare. Acum suntem în sezon de iarnă – scrie Pan M. Vizirescu. Se fac sporturi de înviorare iată-i îmbrăcaţi în costume scumpe, cu schiurile la spinare sau cu patinele pe braţ. Perechi şi perechi, urcă pe şoldurile ţării sau pe obrajii ei şi se avântă în chiote de fericire pe cărările muntoase, despre care vorbesc baladele şi legendele unui trecut şi ptircă nu-ţi vine să crezi că ne mai aparţine. Poate, patinează şi pe acolo, tinerii din rasa nobilă a lui Israel!"

Publicistul I. Vion, referindu-se la bilanţul încasărilor fiscului după reţetele cazinourilor şi cluburilor, încasări ce reprezintă sume derizorii, se întreabă în acest fel: ori socotelile sunt juste şi atunci merită ca toate aceste spelunci să fie închise, ori nu sunt juste şi atunci e nevoie să se găsească şi să se repare „spărtura/*i*) Dar ele au continuat să jefuiască pe vilegiaturişti – 95% care n-au muncit niciodată – şi să delecteze pe fiii şi pe fiicele lui Israel.

Toate marile municipii şi oraşe s-au îngrijit să pună la

dispoziţia cetăţenilor o frântură de pădure şi de lac în mijlocul marilor aglomerări, unde cetăţenii, obosiţi, să-şi întremeze, în răstimpul unei ore, puterile risipite pe şantierele de muncă aprigă. Dar, nici aici, nu poţi să-şi tragi sufletul de atâta străinătate – băncile sunt ocupate de guvernante care supraveghează pe aleile îmbâcsite odraslele israelitene, în cărucioare scumpe sau în mâini cu jucării preţioase. Tot ce a putut scorni mintea omenească mai frumos şi tot ce caritatea creştinească a găsit mai recreativ, parcă toate acestea le-a construit pentru asigurarea fericirii nepoţilor lui Israel.

Şi, acum, să încheiăm/aceste rânduri cu câteva date statistice pe care ni le pune la îndemână colegul Napoleon Creţu în referatul cetit la congresul profesorilor secundari ţinut la Tg. Mureş, în Mai 1935. Iată-le: 18.000.000 creştini – Român şi minoritari, trimiteau, în 1934, 35.940 vizitatori, adică 27%; Evreii trimiteau, însă, 97.160 – adică 73 %Cu alte cuvinte: 460 creştini trimiteau de-abia un ins ca să-şi caute de sănătate, pe câtă vreme, 9 Evrei trimiteau pe unul din ai lor ca să cheltuiască, să se distreze şi să ne scuipe în obraz, pe noi toţi.

„Din Boian la Vatra Dornii, A umplut omida cornii… Şi, cum vin cu drum de fier, Toate cântecele pier!”

I) Ţara pe pragul de a devent proprietate israelâtă.

V. Alecsandri, poet înzestrat şi cu mult simţ politic, întrebndu-se, în şedinţa istorică din 10 Oct. 1879, a Senatului, ce sunt aceşti năvălitori şi ce caută ei în această ţară, răspundea cu intuiţia lui de profet: „Ţara este frumoasă, îmbelşugată; ea are oraşe mari, drumuri de fier, şosele, instituţii dezvoltate şi un popor neprevăzător ca toate popoarele de viţă latină… Ce este mai uşor decât a se substitui locuitorilor acestei ţări şi de a face din ţara întreagă o proprietate israelită?” Cu ceva înaintea marelui poet, un alt profet, Marţian – plecând de la principiul că „o naţionalitate română presupune un pământ posedat de Români –, – se ridica, în 1890, împotriva votului dat de

Camera munteană prin care se încuviinţa străinilor dreptul de a avea imobile. Grigore Chica observa, în 1865, că „năvălirea în proprietate a numeroasei poporaţii evreieşti ar fi cauza sigură de ruină pentru ţară”.

Încă din cele mai vechi timpuri, proprietatea imobiliară era ferită cu sfinţenie de înstrăinare. x) Ştefan M. Racoviţă dispunea, în 1764, ca să nu se îngăduie către Jidovi înstrăinarea de pământ, bălţi, păduri şi case; prin hrisoavele din 1766 şi 1776, Grigorie Ghica al Moldovei, interzice Jidovilor de a cumpăra vii şi a lua în arendă moşii şi crâşme la sate; C. Moruzi repune cu multă asprime hrisovul din 1776 al celui dintâi; Al. Mavrocordat – zis Pârlea Vodă – le interzicea în 1782 de a locui la sate şi de a ţine cârciume; iar Alex. Moruzi, în 1804 oprea arenda de moşii. Între 1782 – 1829, toată grija domnilor era să nu poată poseda imobile. Aşa: Scralat Calimachi, prin art. 1430 al codului ce-i poartă numele, interzicea Armenilor şi Evreilor de a poseda pământuri, iar prin art. 1431, îngăduia Evreilor de a cumpăra case la oraşe, dar Armenii puteau să cumpere şi vii. Ion Sandu Sturdzaal Moldovei cerea Porţii să nu mai se îngăduie Evreilor de a cumpăra nu numai imobile orăşeneşti, dar şi grădini şi vii, de a lua în arendă moşii pe viaţă; Regulamentul Organic din Moldova le permitea doar de a poseda pământuri, nelocuite; etc. În Ardeal, până târziu de tot, n-aveau dreptul de a avez Tpământ propriu; dar prin 1870, au profitat de evenimente ca să devină mari latifundiari. În Bucovina, încă din 1867, li se dăduse dreptul civil de a cumpăra moşii.[765])

Un cronicar din zilele noastre, după trei sferturi de veac de la alarma lui Ghica, scria nu de mult: „Rezultatele simt sub ochii noştri: mai toate bogăţiile şi mai toate întreprinderile bănoase sunt azi în mâini evreieşti şi minoritare; mai toată proprietatea urbană este înstrăinată,

---

765o dinioară".

elementul românesc fiind împins spre periferie, pentru ca centrul, cartierele comerciale şi cele de lux să treacă, sub ochii noştri şi ai autorităţilor, în mâinile elementelor de pripas. Inferioritatea noastră sub acest raport a început să se accentueze în anii din urmă şi în oraşele Vechiului Regat, în frunte cu însăşi Capitala ţării". Şi odată cu această înstrăinare, se închid şi bisericile, lăsând loc sinagogilor în Cetatea de scaun am numărat 35. Eucrul acesta s-a petrecut aidoma şi în Turcia, unde vedem – scrie N. Bâtzaria – în centrul oraşelor, moschee închise şi părăsite, nefiind cine să le ducă grija şi să le frecventeze 8).

Dar Evreii nu sau mulţumit cu centrul. Ei, de mult, au început să urce Filaretul şi Dealul Spirei, s-au aşezat temeinic în depresiunea Cotrocenilor şi au ieşit la aer curat şi pajişti verzi, în cartierele Jianu şi Floreasca. De acolo, întins, în Parcul Domeniilor – Arcul de Triumf, unde, din proprietarii iniţiali, dacă au rămas 25 %[766]). Centru şi periferie luxoasă au fost cucerite, casă cu casă, stradă cu stradă, cartier cu cartier, de o populaţie fără nicio legătură cu rosturile româneşti, ale capitalei. Pe str, dr. Iuliu Barasch – ce nume de vornic va fi purtat cândva strada aceasta? se întreabă cronicarul anonim – pe această stradă, stă în paragină biserica vornicului Udrican, văduvită de credincioşi, fără preot şi acum cu bolta căzută, cu turla spartă, cu zidurile proptite cu pârghii de lemn şi, alături de aceste ruine măreţe, se ridică, sfidător, palatul cultural şi sportiv „Barascheum" al tinerilor iudei din Bucureşti.[767]) Aici, ne-a dus invazia din 1838, când Jidovii sau aşezat câteva sute în Jigniţa, în mahalaua Bradului, a Oltenilor, a Sf. Vineri... Şi, de aci, ca o apă nevăzută, ca un duşman neadormit, s-a întins, mereu şi tot înainte, ca un

766 Univ. din 24 Aug. 1937* 2) Udricanii şi Baraşeum in Buna Vestire din 14

767M artie 1938* 3) I* Dragoş in ..Valahul" din Iulie – Aug. 1937, Nr. – 65. 4) In Giornnlc

cancer, ca o pecingine, ca o caracatiţă care suge, suge mereu şi nu se satură. Şi au cumpărat vechile case boiereşti, le-au surpat cu târnăcopul şi au durat blockhousuri colosale, încât unul singur valorează cât 500, cât 1.000, cât 5.000 cociabe româneşti de la periferia acestui Chanan, unde trăiesc, în mizerie şi noroaie, fără apă şi lumină, departe de tot ce a putut să săvârşească civilzaţia, eroii care au cules biruinţi şi au clădit o ţară mare şi rotundă ca o pâine românească.

Din 17 miliarde lei investiţi în construcţii în Bucureşti, în ultimii; ani, de-abia 3 miliarde sunt româneşti.[768]) Între 1925 – 1936, dintr-un capital de 35 miliarde, 29 sunt ale Evreilor – scrie Virginio Gazda de la „Giornale d-Italia”).

Oraşe, târguri şi târguşoare din provinciile noi sau din Moldova i: poate au încăput în mâini străine şi evreieşti. La Slănicul Moldovei, au pus mâna pe toate parcelele cumpărate de Români sau de cei împroprietăriţi. 80% din proprietatea Botoşanilor, ca şi târguşoarele din jur, sunt evreieşti. Astăzi, unul ca Max Waldër, pripăşit din America, ajuns, prin camătă, stăpân al celor mai mari imobile din Iaşi. Aşa s-au înstrăinat marile case booiereşti ale capitalei Moldovei, precum şi din celelalte centre – mari şi mici. Încă din Ian. 1903, în 21 comune urbane ale acestei provincii, Evreii posedau 9089 proprietăţi evaluate la 113.370.436 lei aur, adică 31 %, pe câtă vreme creştinii posedau 21121 proprietăţi în valoare de lei 252.121.718.6) Şi aceasta în timp foarte scurt. Fiindcă, târziu de tot, li s-a îngăduit Evreilor de a dobândi îmboile. Documentele vorbesc de o decizie a Curţii de apel din Bucureşti, care permitea, în 1873, Evreului M. Half on de a poseda un imobil cumpărat.

Până la anexarea Bucovinei de către Austrieci, toată proprietatea urbană era aproape în mâini româneşti.

768« d-Italia din Ian. 1938. 5) Veverca – /. cit.

Astăzi, la Cernăuţi, doar vechile biserici stau mărturie în cartierele odinioară româneşti. Noii magnaţi ai banului ca Foksclianer, Anhauch şi alţii, stăpânesc zeci de imobile în capitală. Toate oraşele şi târgurile bucovinene le stăpânesc tot Evreii. Şi le stăpânesc de mulţi dacă, încă în 1912, Evreii contau cu 8642 negustori din un total de 10312 faţă de 444 Români şi cu 5091 meseriaşi din un total de 9322 faţă de 737 Români[769]). Despre Basarabia şi celelalte provincii privite sub acest raport, vorbeşte îndeajuns de elocvent tabloul de mai jos – o icoană rece de ceea ce ne redă intuiţia de toată ziua, fiindcă avem de a face, şi de astă dată, cu numere şi nu cu valori şi nu putem stabili o paralelă având ca al doilea termen proprietăţile autohtonilor şi ale celorlalţi străini, ca să vedem, proporţional, până unde s-a putut întinde invazia evreiască).

O luptă înceată dar categoric naţională s-a dus, de-a lungul vremurilor, când zvâcnea conştiinţa de rasă, dacă nu de naţiune, pentru apărarea proprietăţii rurale de orice atingere a străinilor şi Evreilor, care, de mult, aveau marea proprietate grevată sub strivitoare sarcini cămătăreşti şi pe care au reuşit să o lichideze distrugând clasa boierească. Foarte puţine bunuri imobiliare rurale posedau acei câţiva cetăţeni evrei până în 1918. Odată cu intrarea lor în cetatea românească, însă, a avut loc o invazie nestăvilită spre sate, pe care căutau să le acapareze – cu sufletul, cu bogăţiile şi pământul, totodată.

În Basarabia, lucrurile au avut loc după un plan bine studiat şi în întregime pus în practică, ajutaţi şi de oameni şi de legiuiri adhoc. Iată, în sectorul Lambrovca – jud. Tighina, o moşie de 20.000 ha, acaparată – prin votcă, camătă şi alte mijloace semite – de la ţărani, foşti beneficiari ai reformei agrare şi transformată de Evrei în

---

769 I. E. Torouţiu – lucrările citate 2) Datele din acest tablou sunt un rezumat sistematizat extras din elementele centralizate de trei instituţii : pen-

colonii de experienţă pentru tineretul „haluţim**, având ca îndrumători primari şi agronomi, toţi Evrei – aceştia din urmă pripăşiţi din Rusia casă dea îndrumări comuniste coloniei „colhoz** de 50 capi de familie. A doua colonie este acea de la Pârliţi-Bălţi a Evreilor care au reuşit să fie împroprietăriţi în masă pe moşiile expropriate de la ţărani „pentru caz de utilitate publică**, pe baza hotărârii No. 13 din 29 Febr. 1938, a Comite

Tablou I.		Imobile urbane evrecşti				
Provincii şi municipii		B une de	K S2	Di struse	D ependin ţe	ta
I	Basarabia	4. 788	19 23	I.7 49	5. 055	5
2	Bucovina					
3	Municipiu şi suburbane					–
4	În alte 7 comune					42
5	În alte centre					12
6	trans. Banat					–
7	Oltenia					2
8	Muntenia					5
9	Dobrogea					6
1 0	Moldova	—.				.6
Îi	Bucureşti					

						7
	Total...	4. 788	1. 925	1. 749	5. 055	.2
I 2	*Basarabia* Absenteişti Orig, nespecificată *Bucovina* Deportaţi Dispăruţi	56 3	10 5 — *9*	32 5	39 7	39
		5 <5	10 5	32 5	39 7	–
		5 – 353	2. 030	2. 074	5. 422	.6

tului agrar din Chişinău, colonie aşezată pe o suprafaţă de 4824 ha., proprietate a obştiei Nedelnicilor din Pârliţi lăsaţi fără palmă de pământ[770771]). Altă colonie a treia, este a soc, cooperative „Plugarul”, cumpărată de la ministeiul agriculturii, cu capital exclusiv cvreesc şi pe o suprafaţă de 100 ha, arabil din moşia Ţipleşti, împărţindu-se Evreilor colonizaţi din Alexandreni-Târg.[772]) Un cămătar evreu, Iosif Steghaus, a acaparat, prin camătă şi speculă, 250 ha, de la sătenii nevoiaşi din Heeiu, Alexandreni şi Ţipleşti. 3). Etc. etc.

Toate aceste înstrăinări se făceau prin intermediul

7701) Cuvântul din 21 Ian. 1938 şi Univ. din 27 Sept. 1937. 2 şi 3) Univ. din 25 Ian. 1938 „Plugarii delà Alexandreni-Târg". 4) El. Negel in Univ. din 10 Iunie.

771 937» 5) Dr- E. Ţaţomir – Contribuţiuni la studiul Evreilor. 6) Ruppin – o. c.. p. 10.

772V ezi şi H. Schuster – o. c., p. 156 – 157. 7) Dr. E. Ţaţomir, po. c..

soc. „Prietenii agricultorului evreu”, fondată în 1935, imediat după diszolvarea aceleia din Chişinău, lucrând mână în mână cu altă asociaţie „Tovărăşie şi împrumut”. Prima, persoană juridică, este o reeditare camuflată a faimoasei soc. „J.C.A.”, având ca obiect cumpărarea de terenuri agricole şi condusă de un /comitet alcătuit din ingineri, architecţi, avocaţi, etc. 4)

Dar aceste colonii enumerate mai sus sunt doar o verigă din sistemul de colonii agricole evreieşti, răspândite peste tot în Bucovina, Maramureş şi Basarabia şi susţinute cu fonduri mari de două asociaţii internaţionale evreieşti: una J.C.A. (The Jewish Colonial Association) şi a doua A.J.R.F. (American Joint Reconstruction Foundation). Vechile colonii de sub regimul ţarist, părăsite în curând – precum am mai spus-o – şi dintre care rămăseseră doar 6 şi acestea pe cale de dispariţie, au luat un avânt nestăvilit între 1918 – 1936. Legea pentru marea reformă agrară a dat-prilej şi populaţiei e reeşti să beneficieze şi să se dezvolte. Cele mai multe erau concentrate în judeţele Soroca şi Bălţi care produc 50 % din recolta florii soarelui şi pe care o prelucrau în întregime în fabricile de uleiu din coloniile evreieşti şi din capitalele de judeţ. 6) În urma reformei agrare din 1921/922, 3. COO familii evreieşti au primit parcele de câte 3 – 6 ha., adăugându-se la vechile colonii de care vorbeşte şi Ruppin. Alţii au arendat pământuri şi s-au ocupat cu viticultura şi horticultura 6).

Colonii agricole evreieşti există şi în Bucovina, luate, sub ocrotire, încă din 1931, de J.C.A. Ele erau aşezate în Cotmani, Văscăuţi şi Vijniţa. Tot J.C.A., a înfiinţat şi colonii în Maramureş, ca la Poieni, Repedea, Ruscov, Borsa şi Moisei, pe o suprafaţă de 5700 ha. În aceste centre se urmărea dezvoltarea industrializării şi comercializării laptelui. Agricultori evrei mai sunt şi în cele trei Vişee, în

Sieu şi alte centre. 7) Păstoritul Evreilor se dezvolta şi el în paguba elementului românesc.

Toate aceste colonii din Basarabia, Bucovina şi Maramureş erau sprijinite cu fonduri de cele 98 cooperative de credit mărunt răspândite în toate localităţile urbane şi rurale, populate în bună parte de Evrei. Ele erau grupate, după război, în Centrala Cooperativelor evreieşti din România cu sediul la Chişinău şi întreţinute cu fonduri şi sprijin moral de cele două mari asociaţii mondiale evreieşti: J.C.A. şi A.J.R.F. Toate acestea urmăreau „a susţine cu toate mijloacele industrializarea, comercializarea, valorificarea produselor, uşurând şi participarea la facerea instalaţiunilor necesare şi la funcţionarea lor în regulă[773]).

Următor legii de organizare şi încurajare a agriculturii din 22 Martie 1937, s-a deschis străinilor porţile stăpânirii către pământurile rurale – mai ales către pământurile agricole din zonele municipiilor, oraşelor şi suburbanelor. Şi, pe câtă vreme prin art. 2 se oprea ţăranul de a cumpăra sau vinde, prin art 5 şi 6, era îmbiat străinul de a cumpăra, aşa că istoria n-a înregistrat încă un caz de tentativă de sinucidere naţională atât de categoric – reflectează autorul articolului[774]). Altă ilustraţie. Între 1934 – 1938, din 326.221 ha., oferite sau scoase în vânzare, statul şi obştiile n-au achiziţionat decât 12.248 ha. – adică mai puţin ca 4 % – ceea ce arată că dreptul de preemţiune al statului a fost ca şi inexistent, iar acest drept era aplicabil abia de la 50 ha., în sus, lăsându-se străinilor pradă tocmai micile proprietăţi. Târziu de tot, în 1938 însă fără succes, s-a lărgit exercitarea acestui drept până la suprafaţa de 1 ha., înglobându-se şi proprietatea

---

773 Dr. E. Ţaţomir, op. cit. 2) E. Hagi Mosco – înstrăinarea în Univ. din 19 April.

7741 937 şi H. I. O lege care nedreptăţeşte pe ţăran şi împroprietăreşte pe străin – In

urbană.[775])

Prin corupere şi alte manopere, au fost deposedaţi ţăranii de suprafeţe întinse de pământ arabil şi forestier, cum a fost cazul în atâtea regiuni şi din ţinutul Moţilor.[776]) şi din 1 Maramureşului. Ba şi loturile de hrană date prin legile de împroprietărire, începând cu cea de la 1864, au fost înstrăinate, în virtutea nătângei legi care inventase aşa-zisa circulaţie liberă a bunurilor rurale.

Tot aşa Evreii au dat buzna şi în podgorii. Vechii podgoreni, neputând lupta de la egal la egal cu fabricanţii de spirt metilic şi cu falsificatorii de vinuri – frumoase şi scumpe cum le produceau odată – sau văzut siliţi, în târgurile moldovene, să închidă localurile de desfacere şi mulţi din ei să-şi vâfadă viile la Evrei. Aşa a intrat în mâini evreieşti o mare parte din renumita podgorie a Ştefăneştilor. Şi ca aceasta şi Cotnarii şi altele şi altele. Şi astfel, străinii şi Evreii – ajutaţi cu credite de societăţile lor şi de băncile româneşti – au devenit stăpâni pe feripele din jurul oraşelor, pe atâtea proprietăţi din oraşe şi suburbane, din staţiunile climaterice şi turistice.

Nu vom trece cu vederea o metodă criminală de care s-au servit duşmanii ţării ca să golească de element naţional pământul nostru şi să se uşureze, astfel, aşezările evreieşti masive la noi. Nu este vorba de emigrările Românilor ardeleni şi bănăţeni care încep în preajma veacului nostru. Ci este vorba de exportul de Români ardeleni cu femei şi copii peste ocean, tocmai la San Paolo din Brazilia, în ţinutul ucigător cu imense plantaţii de cafea, devenit adevărat cimitir pentru nenorociţii emigranţi europeni, transportaţi ca nişte sclavi de liniile de

---

775U niv. din 11 Aprii. 1937. 3) Primatul românesc în dobândirea prorpri etăţi lor imobiliare, în Univ. din 21 Dec. 1938. 4) Sunt arhicunoscute cazurile cu TischJer din Munţii Apuseni ; cu Şandor Gheltberger care a deposedat pe coloniştii din Iăncuieşti ; cu Stu
776d enberg din Săcnieni-Bihor care a furat pe ţărani cu 6200 jugăre : etc. etc.

navigaţie transoceanice. Acest export îl înlesnea la noi „Cunard Line” şi „Lloyd olandez”, având ca conducători şi comanditari ai întreprinderii pe Edgar şi Max Auschnitt. Este vorba de acel Max Auschnitt, administrator delagat al „Resiţei”, proprietar al soc. „Metalunit” şi director general al soc. „Titan Nădrag Calan” – acelaşi care stăpânea monopolul comenzilor şi furniturilor de stat, pe care l-a frustrat cu miliarde şi i-a periclitat înarmarea, însuşindu-şi în mod fraudulos enorme rezerve de devize în străinătate; acelaşi care în saloanele lui primea regeşte pe parlamentari, miniştri şi prefecţi şi care, cu agentura lui comercială şi politică, împânzise ţara cu o reţea de spionaj care controla totul; acelaşi Auschnitt care avea putere cât două ministere la un loc. Prin întreprinderea lui a reuşit, vreme de doi ani, între 1922 – 1942, să exporte 200.000 Români în Cuba, iar pe de altă parte, agenţii ai LT. E.P., cu geamantanele doldora cu bilete de liberă petrecere în alb, aduceau în ţară, prin gara Dochia, sute de mii de Evrei de peste Nistru. Această acţiune criminală a făcut vâlvă şi a stârnit dezbateri furtunoase şi revoltătoare în Parlament. A) Dar, Max Auschnitt era în plină ascensiune şi-l luase norocul în braţe.

Datorită unei munci bine organizate a guvernă mintelor Bucovinei şi Basarabiei, precum şi a-serviciilor C.N.R., avem putinţa, astăzi, să ridicăm cortina asupra unei părţi numai din goliciunea de care nu ne puteam face o idee limpede şi categorică. Nu sunt trecute în tablouri bunurile evreieşti în ţinuturile ardeleneşti cedate Ungariei în virtutea arbitrajului de la Viena.

Să tragem, din cele două tablouri de mai sus, câteva încheieri. Analizând cu de-amănuntul pe judeţe şi centre, avem de stabilit cele ce urmează.

a) Cele mai multe terenuri agricole le-au avut Evreii în judeţele Sordea cu 7.890 ha; Cernăuţi cu 7.673;

Hunedoara cu 5.043 ha;[777]

Tablou II		Terenuri agricoli					
Provincii		Arabile	Islazuri	Poicne	Vii	Livezi	du
1	Bucovina	21.166.40		639.81			.9
2	Basarabia	20.967.24	I.90.*12*		3.898.43	245 – 95	.8
3	Banat	4.809.52			3536		0.
4	Ardeal	13.140.89			1.273.74		i.9
*5	Moldova	18.012.45			1.018.36		.9
6	Muntenia	6.019.35			354.96		80
7	Dobrogea	1.876.49			21.10		7.
S	Oltenia	4.647.88			41.95		45 49
	Total...	91.090.22	1.901.22	639.81	6.634.87	245 – 95	. i
	Bucovina Deportaţi Dispăru						

777 Vezi : Gr. Iunian – Cartea pentru ţărani şi muncitori; TJniv. din 20 şi 2t Sept. 1937 .* Dezbaterile parlamentare din Nov. 1924 cu declaraţiile dep. Victor Mol- dovanu – p. 128 şi 129 ; Mon. Of. din 8 Iunie, 1922; etc. etc.

2	ţi *Basarabia*						
	Absenteişti	28.923.30	2.873.31		1.010.84	125.43	5.
	Orig, nespecifientă ...	16.563.80	2.742. OI		233.10	67.50	8.
	Total...	45.497.10	5.615.32		1.243.94	102.01	3.
	Totaluri gen	136.587.32	7.516.54	630.81	7.878.81	438.88	.4

— V, î: *T.*, n tablou şi categoriile dispăruţi, deportaţi, absenteişti şi origine nespecifientă – categorii în care să i? râse<e foarte mi

Evrei. Dar totaluri cu terenuri agricole evreieşti definitiv fixate sunt cele din categoria în suprafaţă de 195.007.05 ba. Terenurile fosteW aşezări rurale germane se ridică la întinderea de 316.534.91 ba, na, ierenurile fostelor

Bălţi cu 4760; Hot în cu 4.128; Timiş-Torontal cu 3.671; Botoşani cu 3.232; Storojineţ cu 3.012; Orhciu cu 2.971; Vâlcea cu 2.520; Tighina cu 2.407; Fălciu cu 2.238; Prahova cu 2.156; Iaşii cu 2.905; Cluj-Turda cu 2.812; R. Sărat cu 1.803 i Câmpulung cu 1.747; Dolj cu 1.535 i etc. În agricultură, n-au făcut ravagiile ce le-au produs în proprietatea urbană – aici s-au izbit de instinctul de proprietate al ţăranului, ca şi de anumite legi de circulaţie liberă a bunurilor care au funcţionat până în ultimul timp[778]).

778 Dăm câteva nume de mari proprietăţi : Firma „latna cu 3 3 . *enii Leincani-Hunedoara ; Weinberg cu 1700 în Stupeşti-Prahova ; Me h son Abraham

în suprafaţă de 1.433 ha. in jud. Fălciu ; Arapu cu 803 în Hodôra- 9 ^ un

b) În viticultură, stăpânesc 5.985 ha., majoritatea în valoare de 3.900 ha. În Basarabia – cu 2.260 în jud. Tighina, restul între 35 – 100 lia., cele mai multe în judeţele Put na, Tecuciu, Vaslui şi Iaşi. Unul singur – Avram Ghilcic, stăpâneşte 80 ha. În Mărăşeşti şi 100 în Umbrăreşti-Tecuciu, Adolf şi Clara Scharf 95 ha. În Drăguşeni-Vaslui; etc.

c) În ce priveşte proprietatea urbană, nu cunoaştem date despre marile centre. Moldova şi Basarabia sunt cele mai evreizate. Câteva centre: Cernăuţi cu 5147 imobile evreieşti; Bălţi cu 1.489; Orhei cu 2.502, Chişinău cu 2.440; Bucureştii cu 5.712; etc.

A în spus şi în altă parte că cifrele acestea nu spun îndeajuns totul. Ne lipseşte valoarea reală a bunurilor şi încă un termen de comparaţie care să exprime, tot real, valoarea bunurilor autohtonilor şi creştinilor. Nu cunoaştem numărul marilor blockhousuri din centrele oraşelor şi municipiilor, dintre care, unul singur, acoperă valoarea a 100 – 1.000 – 5.000 bordeie româneşti din aceleaşi oraşe şi municipii. Nu cunoaştem nici valoarea lor, ştim doar că ele sunt cetăţi-ghetto-uri evreieşti, unde, foarte rar, au putut pătrunde elemente neevreeşti – în calitate de coproprietari sau chiriaşi.

Acestea am avut de vorbit despre marea problemă a proprietăţii imobiliare pe care vechi legiuiri şi codice şi alte legi şi constituţii naţionale au ferit-o, până la un moment dat, de o jignitoare înstrăinare, ca, dintr-odată, să ne pomenim că suntem străini, chiriaşi şi sărăciţi în propria noastră ţară şi în propriile noastre oraşe natale.

CAP. V.

DOUĂ teorii *a*) Teoria jignitoare că Românul n-ar fi apt pentru negoţ şi industrie

---

Fischer cu 530 ha în Răcliita-Bilior ; Iosipovici cu 608 ha in MjJ-*! ăŞ0lxne5ti-Vâlcea ; inventar de 87 boi. 56 cai şi 934 oi ; B-ca Blank cu .2500 ha in Băile Olăncşu v Solomon Lupescu cu 508 ha. în Arsaclie-Vlaşca, etc.

„Vina nu e a lor, vina e a noastră” – aşa spunea, solemn şi cu multă înţelepiiune, Petre Carp, care ştia să vadă atât de practic lucrurile şi pe care atâţia, fără niciun temei, îl hulesc, clasificându-l în categoria iubitorilor de străini. Acest mare bărbat de stat, care n-a cunoscut niciun compromis pe nicio problemă, n-a tăgăduit niciodată Românului aptitudinea de a fi bun negusţor sau industriaş, ci, dimpotrivă, din puţinul ce a spus, reiese, limpede ca lumina zilei, că numai viaţa politică în care ne-am aruncat, orbeşte şi fără rost, a fost factorul care ne-a împins să ne pierdem vechile aptitudini pe arena vieţii economice – care, ca şi viaţa spirituală şi natura în întregul ei, are oroare de vid, aşa că „locul a fost ocupat de evrei fără nicio luptă”. Toate acestea îşi găsesc temeiul în faptul că atâta timp cât vechii noştri negustori au rezistat, Evreii n-au însemnat prea mult în Bucureşti şi dincoace de Milcov. Şi, dacă mai ţinem seamă de faptul că „Timpul”, în care Eminescu îşi expusese marea lui doctrină naţionalistă, era organul partidului lui P. Carp şi al lui T. Maiorescu nu-i putem acuza pe aceştia doi de filosemitism, ci, dimpotrivă, aceştia doi vedeau mai limpede lucrurile, pe câtă vreme tabăra adversă pe această temă din sânul „Junimei” vedeau oarecum împrejurările prin prisma romantică.

Faptul că, în Ardeal şi în Banat, viaţa politică nu atinsese nebunia demagogică de la noi, iar în imperiul otoman această viaţă era închisă pentru orice creştin, explică îndeajuns alt fapt şi anume, că aceşti Români, transilvăneni şi macedoneni, continuau a juca un rol – unii mai puţin, alţii mai mult – pe arena vieţii economice. Când aceleaşi împrejurări aveau loc şi în provinciile Vechiului Regat, viaţa economică era, în bună parte, şi în mâinile băştinaşilor. Deşi la toate acestea trebuie să adăugim şi alte cauze.

Să-i urmărim pe vechii negustori ceva mai în afundul vremurilor.

Prin contactul cu toţi străinii aşezaţi la noi, s-a

format, prin sec. XIII – XV, o clasă bogată de boieri negustori care intră în legături trainice cu ţările apusene şi cele răsăritene, precum şi din asimilarea negustorilor* străini – germani, unguri şi ceva italieni, şi, odată cu venirea Armenilor, Grecilor, Chiprovicenilor şi Aromânilor – s-a format acea clasă de negustori români, aşa numiţi de ţară, clasă bogată şi înfloritoare şi destul de numeroasă. La acestea, se adăuga şi o altă clasă formată din cărăuşii care se alăturau negustorilor străini şi la învăţau meseria. Mai târziu, avea loc şi o împrospătare a oraşelor care se românizau cu forţe noi pornite de la sate spre oraşe.

Am expus – pe larg şi pentru fiecare perioadă în parte – rolui jucat de străini, dar şi cel jucat de Românii băştinaşi în domeniul comerţului – localnic şi extern – comerţ la care luau parte domni şi boieri, demnitari mari şi mici – în Principate, ca şi în Ardeal. Negustorii ardeleni ajungeau cu comerţul până în Tartaria şi Turcia. Şi toţi laolaltă aveau legături cu oraşele şi porturile germane şi polone, engleze şi italiene, etc. Negoţul cu Lipsea a fost, pentru lungă vreme „aproape un comerţ românesc, la care luau parte Români din toate ţinuturile şi Aromâni, precum şi Greci. Negustori români cazaclii făceau comerţ de blănuri peste întinderile Rusiei şi dictau pe piaţa Balcanilor şi a Cpolului; alţii, tot aşa de îndrăzneţi, duceau valori româneşti – în special, produse lemnoase – până în Indii la Calcutta şi Bombay. Şi aşa mai departe. Negustorii mărgineni au ajuns să nu fie întrecuţi nici de Greci, nici de Armeni şi nici de Ovrei. Femeile mărginene – ca şi Muzăchiarele din Albania pe care le-a cântat Bolintineanu – sunt o afirmare nedezminţită a aptitudinilor alese în comerţ şi industrie.) Negustorii mocani, de asemenea, s-au afirmat energic pe oriunde au trecut. Dacă ne gândim numai la îngrijorarea Saşilor care nu mai puteau rezista concurenţei Românilor încă prin sec. XVIR dacă ne gândim la atâta expansiime a ramurii Românilor din Macedonia care au întemeiat însăşi viaţa economică ungară şi au

contribuit atât de larg la dezvoltarea celei austriece, fără a mai vorbi de întemeierea economiei naţionale în Serbia, etc., precum şi la contribuţia întăririi rezistenţei româneşti în Ardeal, cu banul şi cu prestigiul unor i) Al. Bărbat, Negustorii mărgineni în trecut şi în prezent. În „Cuvântul" număr festiv 1933N* se dau câteva firme mari, ca Floaşiu-sibiu, VJad-Clnj, Simion-Oltenia, Comşa, etc. Vezi şi „Aromânii" de A. Hâciu.

mari negustori şi financiari, unde am putea găsi, în altă parte, o afirmare mai bogată, mai superbă? Să ne aruncăm şi astăzi privirile spre Dobrogea, unde au ajuns să cucerească piaţa economică a Cadrilaterului şi la Constanţa unde, încet încet, se strâmtează cercul de activitate al străinilor, precum şi la expansiunea elementelor aromâneşti, peste tot – în Basarabia şi Bucovina – aceşti Aromâni sunt avangardele îndrăzneţe care netezesc drumul, sunt dascălii elevilor ce au să se formeze.

Să ne gândim la comerţul de manufactură şi la cel alimentar – pe redutele căruia au rezistat cu demnitate Românii, până în ultimul timp. Zeci şi zeci de figuri reprezentative care au însemnat şi înseamnă încă mult într-o piaţă acaparată de toţi străinii şi Evreii. Nume ca Filipescu, Dinischiotu, Dumitrescu-Militari, Iubu-Mocanu, Teişanu, Chiale, Ştefănescu, etc., sunt o mândrie şi mare nădejde Manufacturişti ca Stancu Becheanu, Hagi Tudorache, Paulescu, Orghidan.

— Th. Atanasiu, Luca Niculescu, Coemigiopol, Fundănescu, Popp şi Bunescu, şi o întreagă pleiadă, sunt pilde demne de imitat ca muncă perseverentă, corectitudine şi organizare, în plus şi conştiinţa că joacă un rol social de unde grija creştinească pentru sprijinirea operelor de caritate. Câteva nume în comerţul drogo-farmaceutic: Ţeţu, Cionga, Nestor, Garibaldi, Stanian, etc., şi O.A.T. (Oficiul de aprovizionare al farmaciilor), întemeiat şi condus numai de Români; în comerţ şi industria

automobilistică: Eeonida, Mihăilescu, Tanaşoca, etc.; în comerţul de fierărie: Mareea, Hagi Stoica, Hagi Ilie, Mirea, Nicolau et Co., Bancotescu, Simionescu, Alexandrescu, Comănescu, Cămaru, Marinescu, Jalea, Ionescu, Vătărăscu, Predoleanu etc.

Meşteşugarii români în anumite sectoare e constituiau mândria ţării, din cele mai vechi timpuri. Industria casnică în Principate, dar mai cu deosebire în Ardeal, ajunsese înfloritoare. Industria mecanică în orice domeniu a fost introdusă tot de Români şi alţi străini creştini, luată sub încurajarea domnilor şi a feţelor bisericeşti. Matei Basarab întemeiază o fabrică de sticlă la Târgovişte şi o moară de hârtie, după modelul celor din Ardeal. Al. Moruz şi Grigore Ghica întemeiază fabrici de postav7. Marea industrie modernă începe, pentru anumite sectoare, a fi instalată, la noi, la început, de către Români. C. Porumbaru porneşte industria hârtiei prin întemeierea fabricii „Eetea” – mulţi bărbaţi ardeleni aveau deja fabrici mai mici în Ţara Bârsci. Prinţii N. Cantacuzino şi V. Bibescu pornesc industria cimentului, continuată de alţi ingineri români la Fieni. Figuri ca G. Assan, Bragadiru, Ştirbey, Grigore Alexandrescu, D. Mociorniţa, Stan Rizescu, etc. sunt proeminenţe ale iniţiativei româneşti, în atâtea domenii variate. Feciorii lui Gr. Alexandrescu şi ai lui Mociorniţa, înarmaţi cu studii şi tec h ale a modernă învăţată la instituţiile din Apus, rămân o pildă vie pentru tineretul care urma să se dedice unor asemenea preocupări. Ţesătoria mecanică Stan Rizescu din Brăneşti – Dâmboviţa, condusă, astăzi, de feciorii lui, una din cele mai mari din ţară – cu capital, conducere şi braţe de muncă toate româneşti – cu depozite în patru mari centre şi cu sucursale în peste zece capitale de judeţ, capabilă să reziste cu mândrie atâtor conjuncturi nefavorabile, este o afirmare românească impresionantă[779]).

---

779 Vezi „Stan Rizescu şi înfăptuirile sale-*.

În domeniul creditului naţional, figuri ca Eugeniu Carada, Minelas Ghermani, V. Brătianu, Protopopescu, toate proeminente, marchează pietre de hotar în viaţa economică – cea mai puternică reacţiune ce s-a putut opune supremaţiei evreieşti în sectorul financiar. Institutul nostru de credit, aşezămintele funciare şi bancare, ca băncile: Românească, Ghermani, de Scont, Urbană, etc., stau, ca forţă financiară şi organizare a creditului, alături şi mai presus, ca ctle similare străine din ţară şi pe un picior de egalitate cu multe din Apus. Iar dacă luăm în considerare toată reţeaua de bănci răspândită în capitală şi peste întinsul ţării, avem tot dreptul de a ne mândri cu ele.

„Cartea Românească”, Universul, Curentul, Tiparul Românesc, Scrisul Românesc, G.

— Delafras, Torouţiu etc, stau în fruntea realizărilor româneşti şi demonstrează ce poate realiza asocierea puterilor în serviciul naţiunii. Doamna Coralie Ivanovici conduce cu energie şi pricepere una din cele mai ndabile întreprinderi întemeiată de soţul Nicolae Ivanovici. S.T.B. – care a avut în frunte pe N. Eilipescu, pe unul din cei mai destoinici ingineri români, – poate fi socotită ca cea mai grandioasă creaţie a geniului autohton, ca organizare şi funcţie socială ce îndeplineşte. Gheorghe Stănoiu este şi el un mare realizator într-un domeniu nu de mult monopol al Evreilor. C.A.M., Asigurarea Românească şi Agricola-Eonciera, Soc, an, rom, de telefoane, P.T.T. condusă efectiv numai de elemente etnice; S.M.R., S.R.D., Distribuţia, Creditul Minier, sau întreprinderi ca Tiberiu Eremia, şi atâtea altele, în toate sectoarele, sunt tot atâtea ilustraţii că în poporul nostru rezidă energii nebănuite, capabile să întemeieze un comerţ şi o industrie naţională.

Dar inginerii Rome ni şi-au dovedit de mult aptitudir iile: or creatoare în toate domeniile de activitate. Podul „Carol Ide pe Cernavodă, capodoperă în acest gen în toată Europa, condusă şi desăvârşită de Saligny> Eesseps al

României, secondat de ingineri români; atâtea lucrări de artă peste tot întinsul căilor noastre de comunicaţie – poduri, tuneluri, căi ferate, şosele, apeducte –; asanarea lacurilor din jurul capitalei; instalarea atâtor industrii noi, etc., sunt realizări pe lângă care Românul trece sau nebăgător de seamă sau indiferent. Ingineri ca Bujoi, Caranfil, Origliidan, Manoilescu şi o întreagă legiune neobservată ar face mândria corpului respectiv" în ţări străine. Inginerul Ioan C. Marinescu, secundat numai de colegi români, conduce „cu mâna de fier şi cu suflet de ceaslov" soc, petroliferă „Concordia". Şi câţi alţii creatori de valori uriaşe la atâtea alte societăţi petrolifere şi de altă natură. Uzina de armament „Tohanul Vechiu" este şi ea o realizare românească, în fruntea cărora stă inginerul Malaxa, care a întemeiat o industrie metalurgică românească. Architecţii noştri au creat o şcoală naţională pe care intruşii au denaturat-o şi batjocorât-o.

Vom încheia seria marilor figuri cu aceea a Inginerului Ion P. Gigurtu", dictatorul şteampurilor şi al majorităţii fabricilor de aur din România" şi care controlează multe alte industrii şi întreprinderi şi atâtea concesiuni aurifere în Bulgaria. 2) Acest bărbat, dublat de un mare suflet, rămâne un prototip a ceea ce poate realiza puterea de creaţie a rasei care se mândreşte cu un asemenea fiu şi n-are drept la păreri pesimiste.

„Vina nu este a lor (a Evreilor), vina este a noastră" – spunea Petre Carp. Dar această vină nu este numai a noastră. Ea îşi trage origina din mai multe izvoare: întâiu, este viaţa politică, care, cu cât se întindea, cu atâta golurile lăsate de noi erau ocupate de străini şi de Evrei; este lipsa noastră de însuşiri dinamice, ca risipa care n-a putut să crezee capitaluri naţionale; este obişnuinţa noastră de viaţă boierească la masa de birou care a nimicit aptitudinile noastre negustoreşti, boierie la care ne-au împins politician!! şi şcoala lor ne-au impus-o, cu mentalitatea ce ne-au imprimat-o şi, în sfârşit, invazia

evreiască cu noile ei metode de lucru: incorectitudine, concurenţă ucigătoare, mituire care a adus stricarea moravurilor* narcotizarea conştiinţei noastre naţionale de către o presă străină, etc. Însăşi puţinele excepţii care au putut rezista pe vechile poziţii şi n-au dezarmat, chiar acele figuri mari de care am vorbit numai în treacăt, sunt dovezi elocvente că Românii au fost şi pot fi elemente bune şi creatoare în viaţa economică, Se cere numai să ne scuturăm de vechile prejudecăţi. Numai o mentalitate neroadă ne-a dus la situaţia de astăzi. Şi, întru aceasta, ne asemănăm foarte mult cu Persanii care, chiar în consiliile de miniştri, discută numai despre artă şi poezie, pe câtă vreme, Englezi, Ruşi şi Armeni se ocupă numai de chestiuni de petrol, de concesiuni şi de bănci. 8) Nu ştiu dacă s-a găsit şi la ei un tânăr licenţiat care să ofere, ca la noi, 100.000 lei pentru o slujbă la stat[780]

sau la o societate.[781]) Ani socotit slujba o boierie, precum o socot şi, Persanii.

Dar am avut dintotdeauna încredere în energiile poporului nostru. Şi de aceea, vom încheia acest capitol cu câteva cuvinte despre câteva exemplare de rasă. Un ţăran muntean a ţinut cu orice preţ săintroducă războiul mecanic şi în ţara noastră. Singur, cu nădejdea şi curajul lui, neştiutor de limbi străine, a luat drumul străinătăţii. Şi, după câţiva ani, în 1885, a reuşit să împlânte, pe o apşoară din Brăneşti, prima ţesătorie mecanică. În drumul lui spre ideal, nimic nu-l descurajează – nici lucrurile, nici oamenii. Ci, perseverent, gândeşte şi lucrează, dărâmă şi durează din nou, mai mare şi mai mare, până când a lăsat moştenire copiilor lui şi poporului său unul din marile

---

780 #»Pr. Vremii", din 25 Martie 1939, ,.Oamenii de mâine. 2) Ibid, număr omagiul din 8 Ian. 1939. 3) „Poezie-boierie" de I. Vion în „Universul".

781 N. Crevedia în „Por. Vremii" din 2 Sept. 1937. 2) „Stan Rizescu şi înfăp

aşezăminte industriale [782]\.

Un alt exemplar de rasă este D. Mociorniţa, cu studii în 1905 – 906 Ia şcoala industrială din Pqris, cu un an de practică la bursa de mărfuri şi de cereale din Uondra şi cu 3 ani la Hamburg în tot felul de comerţ – bancă, agentură şi import-expr rt. Între 1910 – 925, conduce cu pricepere şi energie, întreprinderea socrului Gr, Alexandrescu. În ziua de 10 Mai 1926, pune în mişcare cea mai frumoasă şi solidă întreprindere – fabricile de talpă şi încălţăminte înfruntând, neînfricat concurenţa vechilor şi noilor întreprinderi străine şi evreieşti 8).

Un Ursachi şi Mihul, un Balaban şi Kaliani minunau ţările vecine ca negustori. Şi câţi alţii, nevăzuţi şi modeşti, care, cu forţe proprii, sau ridicat la cele mai înalte situaţii în lumea negustorească şi a industriei i Viaţa unui Constantin Hagi Pop şi D. Aman, uriaşa figură a baronilor Şina şi Dumba; curajul şi priceperea unui Teodor Ciocan Mehedinţeanu, începătorul industriei petrolului la noi; vieţile negustorilor noştri de odinioară; „Stan Rizescu şi înfăptuirile sale”, etc., trebuie cetite cu evlavie şi purtate sub căpătâiu, atât de elevii noştri, cât şi de oamenii de stat ai noştri, de mâine.

În sufletul poporului nostru, clocotesc aptitudini negustoreşti ce se cer a fi întruchipate. Când ministerele şi instituţiile publice vor fi uşurate de prisosul de slujbaşi, iar alţi tineri nu-şi vor mai găsi refugiul sub plapoma bugetului; când şcolile vor fi îndrumate spre căi mai practice şi vor înceta de a mai fi o industrie privilegiată numai în interesul individului; când măsurile de românizare vor funcţiona energic şi româneşte, prin credite raţional şi naţional distribuite, iai vaduri economice vor fi puse la dispoziţia a lor noştri şi un sistem de legi îşi va întinde, aripile ocrotitoare şi mai larg atunci numai vom

---

782m ii. In 1942, s-a constituit in societate anonimă, condusă de tatăl şi de cei trei fii.

conclude – cu mirare, dar şi cu scrâşni re de dinţi – că teoria după care nu suntem capabili de negoţ, ci numai de munca câmpului şi de conducere a statului, a fost o legendă falşă, întreţinută de duşmani şi de Românii noştri inconştienţi.)

Poporul care numără între ai săi pe Mocani şi pe Mărgineni, pe Olteni şi pe Macedoneni, n-are de ce se teme.

b) Numărul Evreilor în Ţările Româneşti.

Intrăm, de data aceasta, într-un domeniu pe care l-am putea numi ingrat – cu o mulţime de elemente cunoscute, dar cu rezultate încă neprecise. Este o problemă stabilirea numărului Evreilor care a provocat atâtea discuţii aprinse şi a dezlănţuit atâtea atacuri împotriva instituţiei chemată să ne dea rezultate definitive, dar ele nu s-au produs. Fiindcă recensământul oficial al populaţiei din 1930 spune prea puţin. Fără a critica intenţiile conducerii Institutului central de statistică, precum şi argumentele ce le opune criticii adusă de presă şi de toţi aceia pe care i-a pasionat sau i-a interesat în cel mai înalt grad această problemă a numărului Evreilor aşezaţi şi trăind la noi – în mod legal sau în condiţii ilegale, nu importă – ne punem o simplă întrebare de bun simţ: Dacă între 1899 – 1910, numărul populaţiei evreieşti de peste întreg cuprinsul teritoriului nostru etnic se evalua la 823744, cum se face că, într-un interval de aproape 30 ani, populaţia de rit mozaic înregistrată de recensământul din 1930 de-abia atinge cifra de 756.930?...

În acest capitol, vom pune, faţă în faţă, toţi factorii care au înlesnit năvala acestor populaţii peste cele deja existând între 1899 – 1910 şi vom da un tablou cu datele fixate de aceste recensăminte, de acela din 1930, precum şi cercetări tot aşa de obiective, întreprinse de alte cercetări în afara Institutul oficial de statistică şi, în felul acesta, vom căuta să punem capăt problemei.

Să enumerăm toate elementele mai de seamă ce ne

stau la îndedemână, după anumite categorii – factori care au împins populaţiile ovreeşti să năvălească în ţările noastre până în 1919, factori care s-au produs după 1919 şi au activat după iniţiative guvernamentale; alţi factori interni, lucrând ocult şi care umflau, zi de zi, grosul acestor populaţii şi, în sfârşit factori politici externi care au adus alte revărsări de ţiopulaţiunii evreieşti.

I. Factori care au favorizat o invazie destul de intensă între iqio – 1919:

a) Populaţii evreieşti, împinse în 1916 de ofensiva generalului rus Brusilov în Galiţia şi sub protecţia armatelor a. – ungare, au pătruns în număr de câteva zeci de mii în Maramureş şi în Transilvania, în afară de alte scurge îi aşezate în Moldova.

h) După unirea Basarabiei cu – ţ-ara Mumă, numeroase populaţii evreieşti, împinse de regimul bolşevic şi de haosul din Rusia, au venit de peste Nistru şi s-au aşezat în această provincie, sporind considerabil populaţia flotantă şi, apoi, pe cea stabilă, căci majoritatea lor a rămas pe loc.

c) Războiul ruso-polon a provocat alte scurgeri în ţările noastre.

d) Revoluţia lui Bella Kuhn în Ungaria şi represiunea detaşamentelor lui Horthy a pricinuit imigrări evreieşti în masă în provinciile noastre.

Pe toţi aceştia din categoria I, O. Goga îi numea „călători în tranzit”. Dar, găsind condiţii minunate de viaţă şi de repede îmbogăţire, ci, spre fericirea ţării noastre, sau aşezat definitiv şi au renunţat la calitatea de „călători în tranzit”.

II.

— Factori care s-au produs după 1919 şi au activat după iniţiative oficiale – luate de guverne.

a) Generalul Averescu declara, târziu, cu referire la anul 1924 al guvernării sale, cele ce urmează: „În timpul guvernării mele, populaţia evreiască din Volhinia şi

Podolia, gonită de bolşevici, s-a îngrămădit la Nistru, şi mi-a cerut, prin corelioginarii din ţară, să le dau permisiunea să intre în Basarabia. Călăuzit de un sentiment de umanitate, am dat învoirea cerută cu condiţia că şederea lor la noi va fi vremelnică, până când împrejurări prielnice le vor permite să plece. Am constatat, însă, cu regret, că mulţi Evrei, prin fraudă şi falsuri, au căutat şi caută încă să rămână în ţară", în publicaţia oficioasă a Basarabiei, apărută, în 1925, se spune că această creştere a populaţiei flotante s-a accentuat după 1918 prin refugiaţi evrei veniţi din regiunile Podolici, Poloniei şi Chersonului şi din alte regiuni ale U.R.S.S.

b) o altă categorie este aceea a refugiaţilor politici ruşi – evrei sau alţii – intraţi în ţară în 1922 şi cărora li, s-au eliberat paspoarte „Nansen" – fără a cunoaşte exact numărul lor, care, cu scurgerea timpului, se umflă, prin eliberări oficiale sau ale asociaţiilor clandestine din ţară şi din străinătate.

Dar toţi aceşti refugiaţi prov\zoii s-au aşezat definitiv – spunea N. Iorga – şi n-au rămas acolo unde s-au aşezat, ci au năvălit în marile centre, ca Bucureştii, în care zeci de biserici au rămas fără parohii, iar când a devenit mare centru de faceri, acestea au adus Evrei din toată lumea, reprezentanţi de mari industrii, mânuitori de imense capitaluri[783]).

c) Dar această îngăduinţă guvernamentală, dictată de acea nenorocită mentalitate asupra ospitalităţii noastre, a continuat mereu. Marele nostru geograf Mehedinţi, o citează într-o lucrare a subsemnatului: M. Ebner aduce mulţumiri guvernului român, în Czernowitzer Zeitung de prin Aprilie 1936, care a lăsat să intre 20.000 Evrei din Rusia[784]).

---

783 Conferinţă ţinută la radio şi publicată în „Univ." din 10 Ian. 1938. 2) Vezi

784, .Aromânii" – în „0 mărturisire". 3) Vezi „Uni vers ui" din Iunie 1937. 4) 91 5)

d) Marele nostru scriitor I. Al. Brătescu-Voineşti, prin scrisoareapeţiţie publicată în Universul, ruga pe primul ministru al ţării, în 1937, ca să se înzecească paza la hotare spre a se opri năvala puhoaielor ce aşteptau îngăduinţa guvernului pe malul de dincolo al Nistrului.[785]) Cronica nu spune dacă au primit sau nu această îngăduinţă creştinească.

III. Factori interni, lucrând ocult, umflau zi de zi grosul acestor vagabonzi, fii ai lui Ahasvérus, alungaţi de-a lungul veacurilor şi peste tot întinsul globului. Aceşti factori îi putem clasifica: în organe oficiale, în organizaţii evreieşti, în persoane particulare şi în asociaţii clandestine bine organizate, care şi-au luat, asupră-le, rolul de a încetăţeni pe vagabonzi, etc. Să le luăm, pe fiecare în parte, puţine din cele nenumărate, descoperite sau* rămase necunoscute.

a) Un grefier Negrea fabrica încetăţeniţi cu concursul unor notari din comunele Rohozna şi Jucica Veche din Bucovina, ajutaţi şi de samsarul evreu Isac Condesberg. Asemenea falsuri se fabricau în această provincie încă din 19194). Medici evrei obţineau certificate false de opţiune pentru obţinerea încetăţeniţii recente şi era vorba de un dosar în care se găseau numele a 2000 optanţi cărora anumiţi funcţionari le-au eliberat certificate false de neopţiune.

б) La Cernăuţi, o bandă de evrei falsifica paşapoarte. Marele ziarist Moritz Wecsler-Puiu Vere a trafica cu autorizaţiile de şedere în ţară a supuşilor străini, afacere care a lucrat, nestingherită, vreme de doi ani, începând cu 1935. Această asociaţie „Wecsler” a obţinut şi perfectat aproape 2000 autorizaţii şi s-au găsit, asupră-i, câteva duzini de carnete de liberă exercitare a profesiunii, purtând antetul ministerului respectiv. B) Avocatul Elias Blumenfeld – zis Florin s-a ocupat cil înscrierile tardive în

785Z iarele.

registrele de cetăţenie* operaţie care se făcea prin o nemaipomenit de cutezătoare couru pere a funcţionarilor şi, mai ales, datorită actelor false procurate de anumite oficine clandestine, din care s-au găsit la domiciliul acestuia circa 90 blanchete de certificate de încetăţenire. J) După ancheta ordonată de O. Goga – în calitate de ministru de interne – gen. Polizu a constatat în jud. Maramureş, prezenţa a peste 60.000 Evrei veniţi după război, de unde a adus la centru o căruţă de bilete de identitate măsluite şi o grămadă enormă de sigilii false prin care se contrafăceau autorizaţiile de şedere în ţară. Infiltraţia individuală a tuturor scursorilor şi aventurierilor semiţi atraşi de prestigiul bogăţiilor acestei noi Californii care este ţara noastră continua, nestingherită, după război.[786]) Şi aceşti frauduloşi au invadat oraşele, târgurile şi/satele, falsificând textele, vârând dihonia între adevăraţii cetăţeni, sugând vlaga elementului băştinaş, atentând la bunele moravuri şi inoculând, otrava, subminând unitatea etnică şi spirituală a neamului românesc – cum se exprimă amarnic un cronicar[787]).

c) o altă intrare frauduloasă în cetatea română era şi căsătoria mixtă a evreicelor sau străinelor cu cetăţeni ţomâni, fraudă prin care s-au oploşit la noi atâtea elemente nedorite.

d) Alţi Evrei căpătau, încă prin 1935 şi după, paşapoarte „Nansen”.

care nu se eliberau decât refugiaţilor politici ruşi. Aşa, de pildă: unul Chtainberg Zussmah» David, supus belgian, obţinea în 1937, un paşaport de acest fel. Un alt Evreu din Tokio şi-a procurat în 1935 un asemenea pasport de la consulatul din New-Vork, condus de un evreu

---

7861) Din raportul judelui instructor Lazaroneanu al cab. 2 adresat parchetului în

7872 8 Nov. 1936. 2) Vezi Por. Vremii,/* din 19 Iunie, 1938. 3) Ibrd. din 18 Mai 193S.

Tărcăoanu[788]).

e) U.B.R. (Uniunea Evreilor Români) era unul din oficinele unde se fabricau cetăţeni cu zecile de mii. Prin agenţii acestei uniuni, se făcea primirea, la gara Dochia-Basarabia, a refugiaţilor evrei de peste* Nistru pe care îi conduceau la Budureşti, având la ei bilete date de Uniune – bilete de liberă petrecere în ţară, în alb, căpătate de la autorităţi. Comisarul regal al corpului IV armată, prin raportul său către comandament, credea necesară o descindere la U.E.R. şi la agenţii ei ca să se descopere mijloacele, actele şi numărul de contravenienţi la trecerea frontierei. Dar din ordine de sus o asemenea descindere a fost retrasă pentru U.B.R. 6). Din dosarul cabinetului 2 instrucţie, reiese încă ceva şi anume că un oarecare Zusman a spus martorului Samuel Gross „că el, fiind la Uniunea Evreilor, a introdus circa 30.000 cereri etc”. De altfel, U.B.R. era singura instituţie chemată să supravegheze la liniştea şi siguranţa ţării, de aceea toate guvernele i-au lăsat grija de a acorda autorizaţii de şedere refugiaţilor evrei din Ucraina. x

Încă o instituţie care îndeplinea o funcţiune de înaltă valoare naţională în stat era şi Volostele – comunele – cărora îi era lăsată grija de a întocmi listele de încetăţenire şi care, în practică, n-au eliberat niciun act în condiţiile legii.

IV. Factori politici externi de cea mai mare importanţă pentru viaţa Evreilor şi pentru statul român au avut odată cu întronarea regimului hitlerist în Germania.

a) Hitler, luând, în Februarie 1933» conducerea Germaniei, se începe exodul unor populaţii numeroase care s-au îndreptat spre noi şi s-au aşezat comode tot pentru vecinicie.

b) Alipirea Austriei către Reichul German, în 1935, ne-a adus aceeaşi binefacere nouă, precum şi, mai târziu,

---

788d osarul judelui instructor delà cab. 2 şi raportul din 28 Nov. 1936.

alipirea Cehoslovaciei.

Iată, aşadar, atâtea evenimente externe care consolidau situaţia politicei în ţările vecine, dar erau pentru noi tot atâtea lovituri crude aduse siguranţei şi fiinţei statului nostâu. Şi, precum am văzut, elementele evreieşti locale – fie ca particulari, fie ca instituţii – servindu-se de îngăduinţa guvernelor politicianiste, ca şi de o corupere nemaipomenit de îndrăzneaţă, aduceau în valuri de zeci şi sute de mii toate populaţiile vagabonde ce statele vecine le zvârleau ca netrebnice peste hotarele lor.

Octavian Goga socoteşte numărul acestor Evrei intruşi din C-aliţia şi Ungaria după războiu' la peste 500.000 – care nu sunt cetăţeni cu acte în regulă şi că numai în Maramureş s-au oploşit peste 65.000 fără cetăţenie, iar mulţi indezirabili din Germania şi Ungaria cri aiurea au devenit proprietarii unora din marile bick-housuri din centrul Capitalei. Pamfil Şeicaru arăta şi el Camerei, în Martie 1937, că numai în Cernăuţi erau peste 20.000 cetăţeni cu acte suspecte. Alţi publicişti fixează numărul celor strecuraţi de peste Nistru la mai bine de 400.000 a căror calitate de refugiaţi, de trecători numai prin ţară, li s-a recunoscut în mod oficial şi pe care Comunitatea evreiască din Basarabia şi-a luat angajamentul să-i trimită oriunde.

Faţă de toate aceste stări de fsy>t, a trebuit să se producă o raţiune. Aceasta au cerut-o şi opinia pûblică exprimată prin presă şi alte organe oficiale. Printre acestea, prima pare-se a fi raportul despre care am mai vorbit al cabinetului 2 de instrucţie înaintat primului procuror în 28 Nov. 1935, în care se opina – faţă cu uşurinţa falsificării certificatelor de încetăţenire – de a se verifica toate certificatele eliberate în puterea decretului lege Nr. 2085 din 22 Mai 1919. Acest decret a înlocuit cererea de recunoaştere a drepturilor cetăţeneşti prin o declaraţiune de opţiune, pe care cel îndrituit trebuia să o facă tribunalului în oraşele reşedinţă de judeţ, sau

judecătoriei domiciliului în celelalte, declaraţiui e ce nu trebuia sprijinită pe niciun act doveditor. Şi, de aci, au început falsurile şi nu s-au oprit, unele din ele, decât la parchet. Fiindcă, în 1924, când s-au întocmit listele celor ce de plin drept au dobândit naţionalitatea română, primăriile – fie din neştiinţă, fie cu rea credinţă – au trecut în listele ce întocmeau nu numai pe cei ce aveau dobândită de plin drept naţionalitatea, dar şi pe cei care nu aveau nicio legătură rezultând din indigenat sau din domiciliul administrativ, iar vigilenţa pusă de organele administrative care au verificat trecerile făcute în liste nu a fost îndestulătoare[789]).

Drept urmare a tuturor acestor stări care au dus la o alarmantă situaţie în structura etnică a populaţiei României Mari a cărei viaţă şi curăţenie se primejduia zi de zi, guvernul naţionalist a emis decretul lege Nr. 169, publicat în Monitorul Oficial Nr. 18 din 22 Ianuarie 1938, prin care se treceau la revizuire toate înscrierile în registrele de naţionalitate şi în acelea privitoare la acordarea drepturilor cetăţeneşti. Din darea de seamă făcută de Ministerul Justiţiei în Mon. Oficial Nr. 273 din 24 Nov. 939» rezultă că s-au produs, în faţa instanţelor de revizuire, 200042 cereri de titulari – capi de familie cu 617.396 membri, rămânând neînscrişi 11525 capi de familie cu 44848 membri. Din cei 617.396, /au rămas definitiv recunoscuţi 392.174, iar la cei 225.222 li s-a anulat titlul de naţionalitate româna folosit între timp şi uzurpat prin fraudă sau prin eroare[790]).

Frauda şi falsul au funcţionat tot timpul, fiindcă

---

789 Din referatul Min. Justiţiei către Consiliul de Miniştri publicat în „Mon. Of." din 22 Ian. 1938. 2) I. Nedelescu în „Univ.“ din 26 şi 27 Nov. 1939. 3) Tratatul delà

790P aris din 9 Dec. 1918, încheiat între principalele puteri aliate şi aservite şi România, obliga pe aceasta din urmă, prin art. 7, de a recunoaşte, in mod special, pe Evrei ca supuşi romani de plin drept – dacă locuiau pe teritoriul României şi ni» se prevalau

însăşi legile ţării păcătuiau şi înlesneau toate aceste fraude şi falsuri. An de an, de la 1918[791]) guvernele ţării au acordat termene de prelungire de înreriere în registrele de naţionalitate, ultimul fixându-se chiar în Septembrie 1933. Aşa că frauda şi falsurile ajunseseră o instituţie oficială în statul nostru. În Basarabia, de o pildă, toţi primarii sau cel puţin ajutorii de primari erau evrei şi-şi serveau în tot felul pe coreligionari, care, tând aveau interese, renunţau la supuşenia română, iar când în Palestina nu vedeau perspective frumoase, reveneau asupra renunţării şi apăreau din nou în registrele de naţionalitate. Din Buletinul statistic al Basarabiei, populaţia totală a acestei provincii era, în 1923, de 3125259, din care populaţia flotantă a oraşelor reprezenta, nici mai mult nici mai puţin, 60% din populaţia fixă. Şi Buletinul ne defineşte această noţiune de populaţie flotantă: „venită după război, din regiunile Podoliei, Poloniei şi Hersonului sau încă din alte regiuni ruseşti mult mai depărtate, devenită, din cauza ultimelor evenimente, un element vagabond, trăind din stipendii sau mulţi din ei căutând să profite de avutul altuia, populaţie flotantă din care s-au recrutat în timpul din urmă o bună parte din escrocii internaţionali, comuniştii, anarchiştii şi criminalii”. *x*) Şi mai departe: „Toţi streinii din aceste categorii au reuşit să se găsească în posesiunea unui act legal care le dă aparenţa de cetăţenie română şi la aceasta trebuie să se adauge numărul imens al acelora care şi-au procurat acte false de naştere sau indigenat/-[792])

În acest fel şi în multe alte chipuri frauduloase, se fabricau cetăţenii români care se străduiau să fericească această ţară. Însuşi dr. Alexe. Vaida-Voevod – în conferinţa

---

791d e nici o altă naţionalitate.

792 Ibid. ibid.după Expunerea de motive a proectului de lege relativ la dobândirea şi pierderea cetăţeniei române din 1923. 3) Vezi Univ. din 21 Martie, 1935 – Problema minorităţilor <lin România. 1) Datele statistice pentru Vechiul Regat in prima coloană sunt alcătuite

ţinută la Arad în ziua de 18 Martie, 1935 – recunoştea că a fabricat şi el cetăţeni români.[793]) Dar alţi oameni politici n-au avut acest curaj civic pe care l-a mărturisit fostul premier.

Ajunşi până aci, vom căuta, de acum, să stabilim, din puţinele ce ne stau la îndemână, elementele unei statistici a populaţiei evreieşti trăind în România Mare. Ne vom servi de toate acelea ce ni le pune la îndemână recensământul oficial din 1930, sau declaraţiile – bine înţeles, globale – ale oamenilor politici, cercetările oamenilor de ştiinţă pe care i-a preocupat această problemă atât de controversată şi în directă legătură cu soarta statului, precum şi părerile Evreilor – oameni de ştiinţă sau diletanţi politici. Aşa dară, în tabloul ce urmează, vom pune recensământul din 1930 faţă în faţă cu recensămintele din 1899, 1910 şi 1912, precum şi cu toate cercetările şi părerile de care a fost vorba.

Să analizăm datele din acest tablou 3) şi să vedem ce se desprinde din ele.

În statistica din 1912, alcătuită de Colescu, se constată, pentru Evreii din Vechiul Regat, o diferenţă în minus de 35954 suflete faţă de datele statistice din 1899. Explicaţia s-ar găsi în criza financiară care a început să bântuie în Vechiul Regat odată cu anul 1896 şi care a culminat cu 1899, anul secetos cel mai greu ce l-a cunoscut ţara noastră şi care a determinat, pentru câţiva ani, încetarea imigraţiilor şi o emigrare în stil mare a Evreilor, între 1899 – 1902 şi care, după rapoartele col. Trotter, consul general britanic la Galaţi, întocmite după

793p entru anul 1899 ; pentru Basarabia în 1902, iar pentru celelalte provincii in 1910. Datele din col. 3 şi 4 sunt luate după recensământul din 29 Decembrie 1930. Coloana N. Popp ne serveşte din studiul publicat în ..Rânduiala", şi, întrucât s-a servit de alte nume pentru provinciile istorice, am dat cifra de 1082754 pentru Moldova de altădată – trecută de N. Popp sub numele de Moldova de jos şi Moldova de sus.

elementele servite de Evreii din acest port, ar fi atins cifra

Pro vine; i	Rencensăminte oficiale				Alte statistic! ţi pârcrlo româneşti şi strline		
	I 899	19 12 C olo se u	1930 după ne am	re ligie	N. Po pp	Ha ns ste r[794])	
Olte nia...	1	30 62	33 05	35 23	3* >931	39 93 *	
Mu ntenia.	o8 852	63 191	86 545	94 216	32 3875	32 3975	
Dob rogea...	42 70	41 24	37 95	40 31	35 789	35 789	
Mol dova...	Io 5887	16 7590	15 8421	16 2268		39 4102	
Bas arabia...	24 7200		04 858	20 6958		49 9135	
Buc ovina...	10 2919		92 492	93 *oi	18 2754	18 9517	
Mar amureş.	60 878		57 795	59 459	92 092		
Ard eal...	1. 18179		10 9656	* 19331	26 9224	31 5313	
Băn at...	20 643		1. 1428	14 043	13 5903	13 5906	
Tota l un...	82 3740	23 7907	72 8115	75 93°	19 86368	19 66268	50.0

de 31615 emigranţi asistaţi de diversele societăţi evreieşti, la care trebuie, însă, adăugat şi numărul

794 Vezi ..Die Judenfrage in Rumăuien”, Leipzig, 1939. P- 125. pe care regret a nu

emigranţilor prin proprii mijloace. Aceste două elemente s-ar ridica la un total între 36 – 40.000 suflete, pornite spre America de Nord, Canada, Argentina, Egipt, Filadelfia, Tondra şi Egipt.[795]) Este prima emigrare, în tot cursul istoriei Evreilor la noi, dictată nu de măsuri administrative, ci de asperităţi economice, ceea ce înseamnă că, dacă Evreilor s-ar crea condiţii de această natură insuportabile, ne-ar pricinui marea durere a despărţirii în masse cât mai mari. Dar, în legătură cu diferenţele de mai sus, se desprinde şi o nedumerire: în acest interval de 13 ani, n-au avut loc, oare, infiltrări evreieşti la noi din alte regiuni? Nicio indicaţie oficială sau alta nu pomeneşte nimica despre un asemenea fenomen.

Marea şi neexplicabila nedumerire ne serveşte, însă, rezultatul recensământului din 1930. S-au scurs 18 ani de la statistica lui Colescu din 1912 şi alţi *20* – 30 ani de la recensămintele din fostele imperii – rus şi a. – ungar. Au avut loc, în acest interval, atâtea evenimente care au înlesnit toate scursorile, precum şi infiltrări individuale, necunoscute ca număr şi proporţii, strecurate prin toate frontierele – înlesnite de toate organizaţiile de falsificatori de paşapoarte şi de încetăţeniră frauduloase în fruntea cărorsa s-a pus, în mod oficial, U.E.P.; după aceea, alte cete de dimensiuni considerabile fugărite de regimul hitlerist, de Anschluss-ul austriac, de alipirea Cehoslovaciei, de revirimentele naţionale din Turcia, Grecia şi alte ţări balcanice; precum şi alte infiltrări, pe poarta mare, din ţările din Apus, care aduceau şi capitaluri străine şi escroci de toate nuanţele, etc. Şi toate aceste evenimente – nu ştim prin ce anume minuni – fac ca recensământul oficial din 1930 să înregistreze de-abia 728115 Evrei, după neam şi 75693°e după religie mozaică – adică mai puţin, respectiv: 95625 şi 66810, referindu-ne la totalul de 823643 înregistrat de recensământul din 1899/91

795r ax., o. c., 309.

Rezultatelor înregistrate de recensământul din 29 Decembrie 1930, îi alăturăm statistica lui N. Popp, care, cu migală şi fără a obosi, s-a servit de toate elementele ce i le-au putut procura anumite cercetări destul de serioase şi pentru care trimitem pe cetitor la studiul respectiv. N. Popp ajunge la aceste rezultate: la o populaţie totală de 19325951, găseşte 1986368 Evrei – 10, 24% şi 3433367 alte> naţionalităţi – 18.04%. Din populaţia oraşelor de reşedinţă ale României – lucru ce nu este înregistrat în recensământul din 1930 – de 3182834, Românii ating cifra de 1561288 – 49%, alte naţionalităţi 572810 – 17% şi Evreii 1047745 – 32%. Trecem mai departe, fără niciun comentariu!).

Oamenii noştri politici prea puţin s-au ocupat de problemele demografice care priveau pe străinii introduşi şi structura etnică a ţării noastre. Programele lor de guvernământ priveau cu totul alte probleme: cum să mulţumească pe partizanii mărunţi, mărind numărul slujbaşilor publici şi subţiind astfel bugetul ţării până la sleire completă a tezaurului şi la reducere în mizerie a slujbaşilor, ceea ce mărea posibilităţile de a se lăsa ispitiţi; cum să aranjeze contingentarea import-export ului şi regimul devizelor sau să puie stăpânire pe marile posturi de comandă în instituţiile publice şi în consiliile de administraţie, etc. Doar I. Mihalache, care este un pasionat al statisticei şi posedă caiete întregi în legătură cu problema evreiască, referindu-se la problema aceasta, spunea că Evreii ar atinge cifra de un milion. 2) Oct avian Goga – în măsură să cunoască mai bine ca oricare altul problema – dădea o cifră variind între 1 yz – mii, de Evrei. Tot el evalua la

500.000 numărul Evreilor intruşi din Galiţia şi Ungaria, după război.

Am spus şi cu alt prilej că, în şcoala noastră românească, nu s-a pomenit niciodată nu de invazia evreiască, ci măcar în treacăt de această populaţie. De pe

catedra universitară, se auzea, din când în când, energic şi cu adânc răsunet, glasul lui A.C. Cuza, N. Iorga[796]

şi S. Mehedinţi. Singurul din membrii corpului didactic secundar care a îndrăznit să vorbească despre această popul aţi une de năvală a fost prof. N. Pandelea.

Iată ce a îndrăznit să scrie în manualul „România" pentru el. IV secundară: „Evreii constituie o minoritate foarte curioasă: în timp ce neamurile străine de la noi îşi declară făţiş credinţa şi limba, scoţând la iveală, când se face numărătoarea, pe toţi membrii familiei, Evreiisinguri se ascund, îndeosebi cei veniţi în timpul din urmă (după războiu') din Rusia. Astfel, în anul 1919, cu prilejul discuţiilor pentru noua Constituţie, s-a arătat că sunt în ţară vreun milion şi jumătate de Evrei, cifră care n-a fost contestată de deputaţii ev rei, destul de numeroşi atunci în Parlament... Ei reprezentau, deci, faţă de România de baştină, proporţia de 10%. După 10 – 12 ani, însă, în care timp au venit la noi mulţi Evrei, mai întâi din Rusia, iar acum în urmă şi din Germania, se constată un rezultat într-adevăr uimitor: se găsesc numai 756930 în recensământul din 1930, adică exact jumătate din câţi se socoteau înainte. Informaţii particulare (dintre care unele din izvor evreiesc) arată însă că numărul lor real ar fi cu mult mai mare decât ieşea din calculele făcute în 1919"[797]).

Să trecem la izvoare străine şi evreieşti.

„Enciclopedia italiana" dă, pentru 1921, fără a indica izvoarele, <835.000 Evrei locuind în ţările noastre. „Grand Dictionnaire Larousse" – cel mai prost informat – dă o

---

796 Vezi „Etno-demografia Română în „Rânduiola-\ 2) Vezi nrt. prof. I. Hurdu- beţiu în „Univ." din 8 Ianuarie, 1938.

797 Vezi o. cit. Inc& doi Inşi care au îndrăznit să scrie ceva despre Evrei : I. Suchianu în cartea de stil şi compoziţiuni, C. Kiriţescu in „Istoria războiului pentru întregirea neamului" şi alţi câţiva, ceeace a determinat U. E. P. să înainteze un protest Ministerului Instrucţiunii Publice. Vezi ..Fapte şi idei" de M. Schweig. Buc. 193*. p. 70 – 73. a) Cuvântul din 22 Ian. 1938 : ..Invazia Evreilor în România". 3) ..Univ."

populaţie evreiască de aproximativ 4 milioane pentru toată lumea, dintre care 2 milioane pentru Europa – adică în Polonia, Austria, Turcia şi Ungaria, fără a pomeni nici de Rusia, nici de România. De aci, se vede cât de serioase sunt cercetările acestor enciclopedii care fac, din acest punct de vedere şi pe nedrept, mândria marilor naţiuni – şi unul din marile defecte de organizare a lor este că toţi „savanţii” care tratează problema evreiască sunt Jidovi, implacabil neîmpăcaţi cu cvitul adevărului. După „Gazeta Polska”, sub semnătura lui S. Werner, Evreii au invadat România, între 1919 – 1923, cu un număr de 500.000[798]).

Izvoarele evreieşti vorbesc în felul acesta. Ziarul „Lupta” afirmă că numărul Evreilor, în 1930, este de 721.000 – 3.71% din populaţia totală a ţării, cifre împrumutate din „Anuarul statistic al României” pe 1935 – 39. a) „Renaşterea noastră” – organ pur evreiesc – admite maximum de 800.000, ceva cât mai aproape de statistica oficială, dar se întreabă indignată: „De ce se permite publicarea unor afirmaţii care arată că există în ţară 2 milioane de Evrei, care iau pâinea de la gura Românilor?”[799]) Arthur Ruppin, sociologul evreu, care ne-a cunoscut de aproape, dă, pentru anul 1899, o cifră de 256588, numai pentru Vechiul Regat, neştiind că, după 19 ani, se va reîntregi România.[800]) Colegul său de mai târziu, Arthur Ruppert, profesor de sociologie al universitatea din Ierusalim, dădea, în 1930, 834344 Evrei pentru ţara noastră – adică cu o sută de mii mai mult ca statistica oficială şi cu 65.000 mai puţin ca în 1910.[801]) Sionistul Wiest spune că, în ţările noastre sunt 300.000 Evtei mai mulţi decât poate suporta România, 4) dar nu ne arată câţi

---

7981 6 Dec. 1937 : ..Câţi Evrei sunt In România Mare?".

799 „Curentul" din 3 Sept. 1937. 2) B.-Duică, o. cit. 220. 3) „Curentul" o. cit. -

800d upă „Les Juifs dans le monde modren" dé Ruppert. 4) „Unir." 14 Dec. 1937 – 0

801g ravâ problemă economică şi socială. 5) „XJniv." 16 Dec. 1937.

sunt aceia pe care îi suportă sau îi poate suporta. Napoleon Arié – catechirisit de comunitatea evreiască – îi găseşte pe Evrei prea numeroşi, dar nu ne dă cifre. În sfârşit, Judisches Lexicon din 1930 dă, pentru acelaşi an, 1130.000 Evrei în România. 6)

Şi încă câte alte statistici şi alte păreri, pe care şi nu le cunoaştem şi este inutil de a le înşira. Şi toate aceste pentru simplul motiv că nu s-au luat garanţiile cuvenite ca agenţii recensori care luau declaraţiile libere să controleze riguros actele pe temeiul cărora se putea stabili originea etnică. Fiindcă atât Evreii cât şi ceilalţi minoritari aveau interes – unii să-şi micşoreze, alţii, ca Ungurii şi Ruşii, să-şi crească numărul şi, deci, puterea şi pretenţiile lor şi ale statelor vecine. De aceea, Evreii, s-a dezlipit de neamul lor, în mod aparent numai, şi s-au declarat: majoritatea celor din provinciile de peste munţi şi din Banat – unii maghiari, puţini din ei germani; majoritatea celor din Basarabia şi Bucovina – ruşi şi germani; o parte din cei din Vechiul Regat români; iar alţii, numeroşi, au dispărut din localităţile unde erau stabiliţi ca să nu fie găsiţi de agenţii recensori, care s-au mărginit să înregistreze declaraţiile libere, fără ca cineva să le controleze exactitatea sau să fie sancţionat pentru declaraţie falsă.

Oricare ar fi numărul Evreilor – mare sau mic – problema evreiască este o realitate. Câtă lume s-a întrebat şi nu se întreabă încă: Oare care să fie numărul Românilor din Macedonia? Şi nimenea n-a putut să dea un răspuns categoric. Însă, pe câtă vreme, Evreii şi-au ascuns numărul, Românii din Macedonia au creat parcă o legendă în jurul lor – circulă zvonul că sunt foarte mulţi şi, în aparenţă, aşa este. Românii macedoneni circulă, circulă peste tot. Pe ei îi găseşti pe toate căile de comunicaţie – mari sau mici; pe> întinsul câmpiilor şi prin toate

coclaurile munţilor; prin bâlciuri şi prin toate pieţele, ca negustori şi meseriaşi în oraşe mari sau mici şi prin porturi; în caravane numeroase, coboară sau urcă munţii, după anotimpuri şi îţi face impresia că sunt mulţi, numeroşi, fără sfârşit. Şi, în realitate, sunt puţini – nu milioane, ci două trei sute de mii. Aceiaşi impresie îţi lăsau şi în Cadrilater. Şi erau de-abia câteva zeci de mii. Dar erau o monedă măruntă care circula peste tot şi la tot pasul.

De mult, m-am gândit\ la teoria lui Haşdeu asupra circulaţiei cuvintelor – aplicând-o şi la Evrei şi la Românii din Macedonia. Şi aceiaşi impresie a avut-o şi colegul prof. I. Hurdubeţiu, despre Evrei. Problema evreiască – zice el – nu trebuie privită numai în funcţie de număr. Pericolul rezidă şi în npmăr, dar şi în funcţia lor socială, rolul ce îl îndeplinesc în viaţa noastră, nu numai economic, ci sub toate raporturile[802803]). Aci stă primejdia. Fiindcă îi găseşti circulând fără astâmpăr; îi găseşti în toate sectoarele vieţii economice şi spirituale, îi găseşti peste tot şi la tot pasul, încheagă afaceri şi fac averi. Iar milioanele de Români stau legaţi de coarnele plugului, de masa biroului. Sunt primedioşi Evreii ca număr dar mai ales ea funcţie socială.

PARTEA IV

Mi se pare că sentimentul antisemit care s-a dezvoltat în toate locurile şi în toate timpurilez înainte de era creştină şi după aceea, la Antioch-a, la Alexandria şi la Noma, în Arabia şi în Persia, în Europa evului mediu şi în Europa modernă, IntPun cuvânt în toate părţile la mei unde au fost şi unde se află Ovrei, mi se pare al o astfel de opinie nu putea să fie rezultatul unei fantezii continue, ci că trehue să existe motive adânci puternice care să le dea naştere

Bernard Lazare în L-Antisémitisme”.

802, x TJ . 1 x . , , ♦„nrie Û lui Hâjdeu. iu Univ. din S Is-

803) Problema evreiască in funcţie de o teorie nuaric 1938.

PROBLEMA EVREIASCĂ

CAP. I. Evreii la ei acasă când în Diaspora-Gabut, până în 1918

a) În Mesopotamia, în Egipt şi Chanaan, în captivitatea babiloniană. Luptele intestine şi distrugerea statului etnic evreiesc, *b*) În imperiul bizantin, în Asia şi în lumea musulmană, *e*) În imperiul german, în Franţa şi în Germania, *d*) În Anglia, Olanda şi Ţările Nordice. *e*) În Peninsula Iberică până la alungarea lor în 1492. f) În Peninsula Italică, *g*) În Ungaria, *h*) Iu Rusia, t) În Polonia. *j*) În imperiul Ottoman, *h*) Evreii în Noul Continent. f) Numărul ţ probabil al Evreilor în lume.

CAP. >1. Problema evreiască după marele război.

a) În Germania şi Austria, *b*) Cehoslovacia, c) Evreii în Franţa. *d*) În Italia, *e*) În Ungaria. f) În Polonia, *g*) Evreii în lumea Anglo-saxonă, *h*) Evreii în Rusia, i) Evreii în alte ţări şi în alte continente. f) Palestina – Eretz Israel.

CAP. III. Problema evreiască în România...

a) Perioada reacţiilor instinctive intermitente, *b*) Trecem la perioada eroică: 1858 – 1879. c) Şi, astfel, se deschide perioada indiferenţismului *d*) Perioada unei complete inconştienţe. *e*) începutul unei ere no ui: Reacţiunea primului guvern naţional-creştin.

CAP. IV. Problema evreiască văzută de înşişi Evreii

CAP. V. Două etici şi două psihologii.

1. Câteva trăsături sufleteşti ale poporului românesc.

2. Psihologia şi etica poporului evreu încheiere /

EVREII LA EI ACASĂ ŞI ÎN D7ASPORA-GABUT. PANĂ ÎN 1918

Socotim necesar să ne ocupăm, pe scurt, de trecutul poporului evreu, impunându-ne aceasta din o seamă de consideraţiuni.

Întâi, ca să ne facem o idee cât de sumară de primele începuturi ale acestui trib nomad de păstori, revărsându-se din Chaldeea – Babilon, ca şi de primele lui aşezări, este bine să-l urmărim încă din albia în care s-a născut şi a

copilărit, ca, numai astfel, să-i prindem tendinţele de expansiune, de revărsare din această albie atât de îngustă şi de săracă – ameninţată a se îngusta mereu de deşerturile înconjurătoare – albie de dimensiuni de natură să-l sugrume, împingându-l tot mai tiranic să-şi caute loc mai larg, spaţiu vital cât mai încăpător – împins tot înainte de porunca inexorabilă a lui Jehovah.

În al doilea rând, urmărindu-l mereu, ca să ne lămurim asupra grelelor încercări duse întru asigurarea acestui spaţiu vital, în Vecinătatea albiei în care s-a născut şi s-a legănat, vom reuşi să desprindem însuşirile, bune sau rele, cu care era înarmat ca să treacă peste greutăţi – când pe cale de a birui, când biruit, niciodată însă descurajat, mereu mânat de instinctele nomade de cucerire şi de dispreţul unei temeinice aşezări. Şi îl vom vedea, astfel, părăsind Chaldeea şi – ucigând şi jefuind – revărsându-se spre Pământul Făgăduinţei, şi, de aci, din această ţară expusă mereu valurilor deşertului, biciuit de foamete şi de nevoi, ca şi de dorul necunoscutului, luând drumul spre valea fertilă a Nilului, unde s-a aşezat pentru câteva secole, trăind în cumplită captivitate. Şi iar întorcându-se spre Chanaan, veacuri de-a rândul, în luptă necurmată de cucerire a acestei ţări, cu elementele naturii şi cu popoarele ce-i aţineau calea, punându-i obstacol tendinţelor de expansiune.

Şi, iarăşi, îi vom vedea pe aceşti fii ai lui Israel, cum trec din robie în robie – când sub Egipteni şi sub Asirieni, mereu în revolte şi în războaie interne sau cu populaţii liniştite, când sub Perşi, sub Alexandru cel Mare şi sub Ptolomeii Egiptului, când sub Sirieni şi iar sub Egipteni, etc. până când, la capătul sforţărilor lor, Pompeiu încorporează Iudeea la imperiu, decretând-o provincie romană. Şi, mereu pe urma lor, îi vom vedea trăind într-o veşnică tulburare şi revoltă sub Romani, până când Titus şi, mai târziu Adrian şi Sever, curmară

— Odată pentru totdeauna – veleităţile lor de a mai

avea şi ei o patrie şi de a-şi mai duce o existenţă neatârnată în cuprinsul unui cămin naţional pe care, în mileniile te urmări nu-l vor mai dori.

Tot urmărindu-i mai de aproape, fără a obosi, mai cu deosebire de aci încolo, în Diaspora lor în lume, veşnic întovărăşiţi de mirajul tiranic al nomadului, în vagabondare şi în căutare de sălaş, nestatornic ca şi nisipul pustiurilor, îi vom vedea pretutindeni nedoriţi de nimenea şi înţărcuiţi ca leproşii în ghetto-uri. Şi vom pune, astfel, mâna pe capătul ghemului de păcate originare cu care au plecat de acasă, păcate care i-au făcut urâţi şi dispreţuiţi, odioşi şi vătămători. Duşmani de moarte ai unităţii politice şi sociale a autohtonilor şi ai tuturor aşezămintelor ariano-creştine, Evreii, din setea nepotolită de arginţi, au trecut dincolo de orice limită îngăduită de comandamentele divine, ca şi de legile omeneşti şi naţionale ale popoarelor în mijlocul cărora s-au cuibărit, fără a fi fost chemaţi sau doriţi. Fiindcă au adoptat, pe oriunde său aşezat, atitudinea de a propovădui, cu mijloace imorale, o etică iudaică barbară, altoită pe un exclusivism feroce. Istoria stă martoră încremenită în aceea că, niciodată şi nicăieri, n-au căutat să se încadreze în sistemul de idei morale şi sociale, patrimoniu sacru dintotdeauna al rasei ariene, ci cu o ingratitudine de arivist, au fost mereu centrifugi, ceea ce a întunecat însuşirile cu adevărat creatoare

— Dacă a vu tu le-au vreodată şi precât le-au avut.

Ne vom servi, în această scurtă expunere, de lucrări cu autoritate şi de studii copiate pe alocuri după cele dintâi, în general, însă, acestea din urmă interpretate abil după interesele iudaice. Aceşti cronicari ce, de la distanţă, îşi trădează origina eticobiologică sau complicitatea materială cu Israel, vor să demonstreze, fără a recunoaşte

— Deşi le cunosc prea bine – că adevăratele cauze care au făcut pe Evrei să îndure atâtea necazuri ar fi izvorât nu din însăşi structura lor sufletească, ci numai din

consideraţiuni de ordin religios sau de natură politică, internă sau externă, a ţărilor în care s-au aşezat. Dar un singur adevăr rămâne în picioare: acela anume că, de-a lungul veacurilor şi la toate popoarele, ei au fost rău văzuţi, nu din consideraţiuni de natură religioasă sau oricare alta, precât din motive de etică feroce practicată fără scrupul, căutând să demonstreze – parcă cu tot dinadinsul şi la tot pasul – că n-au avut şi nu vor să aibă niciun teren de afinitate cu popoarele conlocuitoare peste care au năvălit şi pe care au căutat să le reducă la sclăvia perpetuă, a banului şi numai a banului – a doua fatalitate a poporului evreu, cum o numeşte Sombart, prima fiind nomadismul lor. De aci, reiese, în mod logic, dară, că soarta lor şi-au binemeritat-o, fiindcă şi-au croit-o ei şi numai ei şi toate scăderile acestea sunt izvorâte din construcţia lor psiho-biologică, alimentată de-a lungul veacurilor de o literatură quasi-religioasă sălbatică.

Toate câte am expus până aci ne pun în situaţia de a cunoaşte temeinic şi mai de aproape legătura cauzală a măsurilor ce diferite state le luau împotriva acestui popor, căutând să-şi afirme, prin aceste atitudini mântuitoare, voinţa lor de a trăi, înalta lor putere morală, dreptul sfânt la o viaţă liberă şi liniştită. Ele ne mai pot servi, nouă. Românilor, – îndeosebi în zilele de faţă – de îndreptar în lupta ce am întreprins-o după două veacuri de luptă zadarnică, în luarea de măsuri ce trebuie să ne asigure fiinţa naţională, politică şi economică, dar, mai presus ca toate, liniştea socială şi bucuria unei vieţi civilizate.

Încă ceva important de subliniat. Cercetând trecutul Evreilor, aiurea, vom lua cunoştinţă şi de căile bătătorite în vagabondarea lor de patru milenii, precum şi de cele urmate ca să ajungă până la noi. Anume, vom afla că, prin mijlocirea Turciei – adică pe calea de a. – est – am cunoscut pe Evreii spanioli; pe calea n. – estică – adică prin mijlocirea Poloniei ca ţară de tranzit, sufocată de aceste mulţimi şi prin aceea a Rusiei, pe toţi cei alungaţi din Apus

şi din centrul Europei, precum şi pe toţi aceia revărsaţi din izvoarele întunecoase ale vechilor Khazari, trecuţi, spre nenorocirea noastră, cât mai numeroşi la noi, ea Evrei de cea mai barbară speţă.

Iată, după W. Sombart, marile linii – în timp şi în spaţiu – ale Diasporei lor, pornind din albia babilonică, cuibul în care s-au născut, spre a se revărsa peste întinderea continentelor.

„Odată cu sec. V, Evreii încep să părăsească – încet la început, mai lepede pe urmă – Babilonul, ca să se răspândească în toate regiunile pământului: în Arabia, în Indii şi în Europa. Începând cu sec. XIII, ei părăsesc Franţa, Anglia, Germania, ca să se întoarcă parte în Peninsula Iberică, unde deja se găseau numeroşi Evrei emigraţi din Palestina şi Babilon, parte, în statele Europei orientale, unde se revărsau deja, încă din sec. VIII, curentele dinspre’s. – est, venind din imperiul bizantin, pe calea Mării Negre. Spre finele Evului mediu, cele două mari rezervoare ale emigraţiei evreieşti sunt Peninsula Iberică şi Rusia cu Polonia. Din acest moment, se începe o nouă repartiţie a Evreilor: sunt Evreii spanioli, pe urmă – odată cu persecuţiunile căzăceşti – Evreii din Europa orientală care încep a se răspândi în toată lumea. Spre finele sec. XIX, se produce o mişcare ce

He poate compara cu erupţiunea unui vulcan, mulţimi nenumărate «revărsau spre Lumea Nouă ca să scape de pogromuri şi masacre ale căror victime erau în Rusia şi în Polonia J).

*

* * *

Marele istoric francez J.J. Guillemin îşi începe astfel capitolul tratând despre trecutat Evreilor: „Există în antichitate un popor care fără a lua în considerare decât rolul său politic, parc cu mult inferior naţiunilor de care este înconjurat, dar a exercitat o foarte puternică înrâurire asupra destinelor omenirii. Acesta este poporul ebreu.

Gloria lui este de a fi fost depozitarul celei mai vechi tradiţii a lumii, păstră torul vechilor promisiuni făcute genului uman şi de a le fi păstrat în mijlocul prosperităţilor sale cele mai strălucite, ca şi de-a lungul celor mai dureroase ale istoriei sale”.

Pe de altă parte, cronicari diverşi, printre care autorul studiului despre Evrei în „Marele Enciclopedic Larousse”, începe cu aceste reflexiuni: „Cetind cineva Biblia ar fi înclinat dimpotrivă a conchide că puţine istorii vechi oferă atâta nesiguranţă şi obscuritate”. Sau la autorul aceluiaşi studiu în „Enciclopedia italiană”: „Ei – adică Ebreiise prezintă, deşi risipiţi şi lipsiţi de o unitate teritorială, ca o naţio militate proprie şi cu un patrimoniu cultural-religios, care rămân ca şi avansul fonii al unei epoci îndepărtate”.

Ce era poporul ebreu?

Isracliţii sau Ebreii erau o ramură din rasa semitică, înrudiţi ca atare cu Fenicienii, Cartaginezii şi Arabii. Se consideră urmaşi direcţi ai lui Abraham, fiu al patriarhului Terah şi al Tliarei, care locuiau oraşul Ur din Chaldeea-Babilon. Se credeau „aleşi ai lui Iehova” şi istoria lor pe care o povesteşte Biblia este plină de minuni săvârşite de Jehovah în favoarea poporului său, ca şi de teribile pedepse cu care loveşte pe Borei când uită de comandamentele lui. Constituiau un grup din aed trib aparţinând marii familii etnice semitice, care, în primul pătrar al celui de al doilea mileniu, a. C., ocupă Palestina şi se constitui în unitate naţională, dându-şi, de la început, numele de „Fiii lui Israel” din tribul lui Juda, care a fost nucleul principal al domniei supravieţuind catastrofei din 721, a. C. Şi, astfel, se formă etnicul „Judei”, rămas să desemneze aşa poporul ea şi comunitatea religioasă cu care acesta se identifică. Această denumire a fostzşi este cea mai comună, fie în însuşi sânul acestei comunităţi şi în limba sa naţională „Jhudim”, fie în lumea greco-romană: Iudei, Judaei.

1) I<e» Juifs et la vio économique, p. 441.

Francezii îi nu mène Juifs; Germanii – Juden; Spaniolii – Judios; Englezii – Jews; Ruşii – Jid; Italienii – Giudei; Arabii – Ciuhtid; Turcii – Jehudi şi Cif (it, luat din arăbeşte, poreclă de dispreţ, etc.

Noi, Românii – după atitudini, epoci şi provincii, i-am numit: Israel îţi, Ovrei, Evrei şi Jidani; Jfizi, Jizi, Jidovi; Uvrei ni, român.

a) În Mesopotanla, în Egipt şi în Chanaan. Luptele Intestine şi distrugerea statului naţional evreiesc

Să începem expunerea. Spre 1996, a. C., Abraham, fiul lui Terah şi al Tharei, patriarh sau păstor din Mesopotamia – ţara celor două mari fluvii – alesul Celui Prea înalt şi credincios cuvântului acestuia/ însoţit de soţia Sarah şi de nepotul Loth şi în fruntea numeroşilor servi şi turme, părăsi ţara de origine şi se aşeză în valea Membre din ţara Chanaanului – adică Palestina. A fost martor, în rătăcirea lui, al catastrofei care ruină cetăţile depravate Sodoma şi Gomora, în locul cărora se vede astăzi Marea Moartă.

Murind, îl urmează Isaac, care continuă viaţa nomadă şi sfintele lui învăţăminte. Acestuia îi urmează Iacob, supranumit Israel, care numără 12 copii, şefi a 12 triburi divizate şi imită în totul viaţa şi urmări realizarea misiunii încredinţată de tată şi bunic.

Toţi fiii Lui Iacob, geloşi pe fratele lor Josif, îl vândură negustorilor care mergeau în Egipt, unde, în curând, deveni prim-ministru atotputernic al Faraonului. Dar o foamete cumplită îl sili pe Iacob să treacă în Egipt, unde Josii se descoperi lui, chemă la el pe tatăl său şi îl stabili, cu cele 70 persoatle, în ţara Oessen, din Egiptul de jos, cu capitala Tanis a I Îicsoşilor, unde au trăit 430 ani şi după a căror înfrângere deveniră sclavii Faraonilor, care îi puseră să construiască şosele şi cetăţile lui Ramses şi Pition. Un Faraon puse de ucise pe toţi masculii care s-ar naşte printre ei. Unul din cei scăpaţi a fost Moise. Acesta văzând

pe un Egiptean care bătea pe un Evreu îl ucise şi fugi în Arabia, unde trăi 40 ani în deşert şi comunică cu Ichovah. Întors în Egipt, îi scoase pe Evrei în număr de 600.000 capabili să poarte armele. Petrecu alţi 40 ani în deşert la poalele muntelui Sinai, unde primi „Decalogul” şi le dădu şi Pentatcueul sau cele Cinci cărţi, dintre care una l/eviţicul – un regulament cuprinzând organizaţia socială cu totul diferită de a altor popoare. Investi pe Aron fratele cu demnitatea de Pontif, devotă la sacerdoţiu pe toţi copiii din seminţia lui Levi şi muri în 1605 pe muntele Nebo. Conducerea poporului o preia Josue, care îi duse în Pământul Făgăduinţei pe care îl împărţi la cele 12 seminţii.

Dinastia Judecătorilor dură 400 ani şi nemulţumi adânc poporul. În 1096, vine ca rege Saul, după care urmează Dâvid şi Solomon. Acesta construi celebrul Templu cu meşteri aduşi din Fenicia, îşi întinse ţara de la Damasc la Marea Roşie şi de la Eufrat la Torentul Egiptului şi, astfel, deveni stăpân pe marile drumuri comerciale şi construi în deşert oraşul Tadmor-Palmira.

*

* * *

După moartea lui Aron, ţara se împărţi în două: în regatul lui Iuda cu capitala Ierusalim, alcătuit din două triburi şi în acela al lui Israel constituit din zece, cu reşedinţă în Samaria. Dar începură luptele interne. Şi străinii lichidară, în 721, cu aceste două regate. Şi începură cei 70 ani de captivitate în Babilon. Casă potolească revoltele, Nabucodonosor cuprinse a doua oară Ierusalimul, dădu foc palatului şi templului şi populaţia fu dusă iar în robie. Cirus le permise, în 536, să se înapoieze, iar Darius Istaspe le permise reconstruirea templului. Noul stat Iudeea se organiză în republică teocratică condusă de un Sanhendrin – consiliul celor 72 bătrâni.

Căzu, pe urmă, sub Alexandru cel Mare, sub Eaomedon, deposedat curând de Ptoleineus Lagus care cuceri Ierusalimul şi duse o masă de Evrei în Egipt, în a.

320 a. C. Trece sub Sirieni, pe urmă iar sub Egipteni şi iar sub Seleucizi, când au fost rău persecutaţi. Preoţii şi Iuda Maccabeul bătură pe Sirieni în 165 şi trăiră în neînţelegeri interne, până când Pompei, chemat ca arbitru între Hyrcan şi Aristobul, nepoţii lui Antiochus, cuceri în 63 Ierusalimul şi transformă Iudeea în provincie romană.

Antigona, fiica lui Aristobul, luă tronul în a. 42, cu ajutorul Părţilor. Dar Irod, numit cel Mare, sprijinit de Romani, luă Jerusalimul în anul 37, ucise pe Antigona şi pe Hyrcan, ultimul vlăstar mascur din Macchabei.

Oprimările Romanilor împinseră peebrei să se revolte şi susţinură lupte îndărătnice care se terminară cu luarea Jerusalimului de către Titus, în a. 70 d.Hr.

Iată cum J.J. Guillemin descrie ultima perioadă a Palestinei: „Opresiunea procuratorilor şi în particular a lui Gessius Florus, împinse peebrei la revoltă, în a. 66. Un prim general tţimis contra lor nu fu prea fericit. Vespasian, care îi urmă, reduse în cenuşă mai multe oraşe şi reuşi să pună, în anul 69, asediul contra Jerusalimului. Proclamat împărat în lipsa sa, el părăsi armata şi încredinţă lui Titus, fiul său, grija de a termina acest război. Cu toate că Ebreii erau împărţiţi atunci în mai multe tabere, Jerusalimul se apără cu o îndărătnicie de necrezut. Sărbătoarea Paştilor, a. 70, atrăsese în acest oraş o mulţime imensă. De asemenea, foametea nu întârzie să se facă simţită, cu toate grozăviile sale. Stăpân pe o parte din oraş, Titus le transmise Ebreilor propuneri de pace, dar ei le respinseră. În sfârşit, asaltul general fu dat: un soldat roman aruncă un tăciune aprins într-unul din apartamentele care împrejmuiau sanctuarul, focul se întinse cu repeziciune în toate părţile templului, care, cu toate sforţările lui Titus, fu în întregime mistuit. Asediaţii prelungiră încă o lună rezistenţa în oraşul de sus. Mai mult ca 1.300.000!ebrei pieriră în acest înfiorător dezastru”.

După această distrugere sângeroasă a statului naţional evreiesc, viaţa ebraică a continuat în Palestina cu

o intensitate şi autonomie politică importantă având în frunte un Naşi – principe sau patriarh – recunoscut de guvern, ereditar dintr-o familie care, după tradiţie, descindea în linie feminină din regele David. Patriarhul avea dreptul exclusiv de a fixa calendarele şi de a numi pe judecători şi alţi demnitari în comunităţile din Palestina şi era în – strânse legături cu toate comunităţile risipite în lume, încasând o taxă pentru întreţinerea sa.

A urmat, apoi, o eră de pace, până când însărcinările lui Traian în Orient au pricinuit agitaţii în diferite provincii. La acestea, luară parte Ebreii din Cirena, Egipt şi Cipru care s-au răsculat împotriva Romanilor şi Grecilor. Aceste evenimente au avut restrângeri şi în Palestina, unde, sub împăratul Adrian – care vru să ridice un templu lui Jupiter, interzise circumciziunea, studiul şi practicarea legilor – izbucni o adevărată revoltă determinată mai ales de faptul că acesta a emis un decret care limită Evreilor libertatea de a trăi după legile lor. Toţi aceia care au nesocotit aceste ordine au fost pedepsiţi cu moartea. Printre aceştia, se găsea şi Aquiba ben Josef, sufletul revoluţiei şi unul din cei mai iluştri doctori ai timpului.

Eroul războiului care a urmat a fost Simon bar Kozibah, zis Bar Kozeba, socotit de unii contemporani ca Messia, după anumiţi istorici, un simplu aventurier. Sorţii au vrut ca să devină stăpâni pe Jerusalim, în anul 132, când au construit un altar şi au instaurat cultul religios. Dar revolta aceasta aduse cele mai mari nenorociri. Oraşul fu cucerit de Romani în 134 şi distrus. Pe ruinele lui, s-a înălţat o colonie romană, cetatea Aelia Capitolina, interzicându-li-se Evreilor de a intra, cu excepţia unei singure dăţi pe an. Revoluţionarii s-au retras în Biter, la’s. – est de Jerusalim, care, după o lungă şi eroică apărare, cade şi el, şi, atunci, s-au reînnoit masacrele de la 70: în total au pierit 580.000 oameni.

Şi, astfel, se consumă ruina statului ev eesc. După acest dezastru, urmă bejenia, încă neostoită a poporului

rătăcitor.

b) Imperiul bizantin, în Asia şi în lumea musulmană

Un număr de familii emigrară în ţinuturile asiatice şi se aşezară, în primul rând, pe malurile Buf râtului, în ţara Afganilor, în India şi până în China. Alte rămăşiţe se fixară în Apus, unde deveniră obiect de dispreţ şi de aversiune, mai ales odată cu anul 350 când Constanţiu se urcă pe tron şi îi lovi cu măsurile cele mai aspre. Dar fu şi mai rău sub Justinian şi Heracleus care porunciră împotriva lor cele mai oribile persecuţiuni.

Soarta lor se îmbunătăţi în ţările de sub stăpânirea islamismului unde putură să se ocupe, fără a fi tulburaţi, cu comerţul în oraşele Bagdad, Cairo şi Córdoba şi, unde, în contact cu geniul Arabilor, cultivară cu succes ştiinţele şi artele. Încă din sec. IX, au fost colonii evreieşti în Cairo, Fez şi Maroc.

Asia Centrală este, astăzi, aproape singura ţară din lume unde sunt încă persecutaţi. În Klianat, unde sunt în număr de 4.000 numai, ei simt, – ca şi în Italia Bvului Mediu – înţărcaţi în cartiere speciale şi osândiţi să poarte semnul particular, interzicându-li-se portul turbanului şi să se urce pe cal. Orice musulman poate, fără a fi pedepsit să-i lovească în oraşe şi să-i ucidă la ţară.

Istoria Evreilor în imperiul bizantin este un şir neîntrerupt de persecuţiuni, umilinţe şi oprimări. Totuşi, ei au reuşit să se dedice cu succes industriei, în special, fabricării postavului din gogoşi de mătase şi a purpurei. Asemenea condiţii au durat până la căderea imperiului sub Turci, în 1453.

Cu moartea patriarhului Gamaliel VI, în 1425, patriarhatul încetă de a mai funcţiona şi toate contribuţiunile comunităţilor se vărsau la fiscul imperiului. Şi, astfel, Palestina încetă de a mai fi centrul spiritual al iasporei ebraice.

Până în primele secole ale erei creştine, populaţia ebraică numeroasă se găsea în multe localităţi din Apulia

şi Calabria: la Venosa, Taranto, Capua, Neapoli, Aquilea, Bologna, Brescia, Milano, Genova. În afară de Italia, este sigură sau cel puţin destul de probabilă prezenţa lor, înainte de 476, în Spania, Franţa şi Germania.

În Mesopotamia şi în Arabia, populaţia ebraică destul de numeroasă era dedată agriculturii, comerţului şi meşteşugurilor. Comunităţi importante erau la Nehordeea, Nisibi, Mahoza, Plumbedita şi Suta, toate sedii cu comunităţi celebre. În fruntea iudaismului babilonian, era un esilare – coborâtor în linie bărbătească din David, adevărat suveran cu curte fastuoasă. Sesanizii, partizani ai religiei lui Zaroastru, i-au persecutat adeseori.

Mahomed, dacă nu i-a putut converti, a început să-i persecute. Califul Omar, la început ostil – după cucerirea Siriei, Palestinei, Persiei şi Egiptului îi admise în ţările sale, dar le impuse îmbrăcămintea musulmanilor, ceea ce făcură şi urmaşii săi. Arabii, cucerind regatul persan, pentru Evrei născură alte centre importante: Bagdad, Moşul, Hamadan. În Egipt, înfloreşte colonia de la Fusât. Sub Pătimiţi (969 – ion), trăiesc liniştiţi, iar sub califul Fatimit Al-Hakym (ion – 1020) îndură persecuţii. În Africa de nord, se formează centre ca ATQ ayramin din Tunisia, Fez din Maroc. În număr mare, trăiau în Cirenaica şi Tripolitania. Sub Arabi, au ajuns medici, consilieri, chiar viziri ai califilor şi sultanilor, iar poeţi şi filosofi sau amestecat în viaţa intelectuală a lumii musulmane.

c) În imperiul german – în Franţa şi în Germania.

Înainte de 1.000, aşezări evreieşti importante ocupându-se cu comerţul erau la Colonia, Metz, Worms, Mayenza, Praga, Magdeburg, Merseburg, Ratesbone. Primii Ottoni i-au pus sub jurisdicţia episcopilor. Enric II (1012) i-a expulzat din Mayenza. În linii generale, au trăit bine. Odată cu Cruciadele, însă, au fost masacraţi şi au căzut, se zice, peste 50.000, între Mai şi Iunie, 1096. Enric IV, întorcându-se din I alia, i-a luat sub protecţie. Cruciadele a II şi a III-a fost mai indulgente. Frederic

Barbarossa i-a considerat, contra unei taxe speciale, ca o posesiune personală, supuşi ai Camerei imperiale. Frederic II a adus câţiva Evrei la curte în Sicilia. Bănuiţi de complicitate cu Tătarii care ajunseseră în Rusia şi Polonia, au suferit multe persecuţiuni şi anumite profesiuni li erau inaccesibile şi au avut, ca la Roma, ghetto-ul ignobil, Judengasse, din Frankfurt.

În Austria, în special la Viena, trăiau mulţi Evrei. În 1231, Frederic II i-a exclus de la orice serviciu şi i-a declarat sclavi peipetui. În 1244, le-a acordat un statut care a servit de model în Boemia, Ungaria, Moravia, Silezia şi Polonia.

Perioada de interreg 1 (1250 – 1273) şi aceea a domniei lui Rudolf sunt însemnate prin continue masacre, care s-au reeditat când cu teribila ciumă „moartea neagră” (1348 – 1350), acuzaţi de a fi otrăvit fântânile. Ei sunt riguros obligaţi să trăiască în ghetto-uri infecte închise cu lanţuri şi arcane. De altfel, din Evul mediu şi până în secolul nostru, tot Apusul ca şi Răsăritul Europei nu trăiau la un loc cu mişeii, cu leproşii, cu Ţiganii şi Evreii. Următor campaniei antiiudaice dusă de I. Capistran şi Bernardino de Feltre, acuzaţi de crimă rituală, au avut loc perseciiţii violente. Au devenit proprietatea personală a împăraţilor şi principilor care nu puteau să-i apere, fură mai mult ca odată vânduţi sau puşi în gaj şi izgoniţi din Viena de Matei Corvin şi au reintrat abia sub Ferdinand I. Sub Luther, situaţia a rămas aceiaşi.

Începând cu primele decenii ale sec. XVIII, Marranii şi mai târziu Evreii de origine germană – au constituit la Hamburg o importantă comunitate. Un important centru era şi la Frankfrut, unde, contra unei taxe speciale, au obţinut, în 1811, egalitatea. Pe la începutul sec. XVIII, se începu lupta de emancipare. Primul câştig a fost Edictul de Toleranţă din 1782. În Prusia au câştigat emanciparea în 1812. Totuşi multe restricţii au rămas în vigoare.

În urma revoluţiei de la 1848 şi a altor victorii ale

liberalilor, o emancipare completă a fost proclamată în toate statele. Dar în 1850 au intrat în vigoare vechile legi restrictive. Emanciparea completă fu, în teorie, definitiv fixată în Austria, în 1868, iar în statele germane, în 1869 şi 1881. Dar, iarăşi, sau luat măsuri restrictive, ca urmare a antisemitismului ştiinţific.

Sub primii regi franci, trăiau bine, cu toată aversiunea înaltului cler. Dar sub Merovingienii catolici, au fost expulzaţi toţi câţi n-au vrut să se boteze şi s-au aşezat în districtele sudice de sub Visigoti, de unde au fost mai târziu expulzaţi şi au revenit, în 720, cu cuceritorii arabi. Sub Carolingieni, au trăit şi bine şi rău. În Provence şi Languedoc, au avut condiţii mai bune. În intervalul sec. VIII ŞI IX – în marile centre Lyon, Paris, Marsilia – posedau pământuri şi afacerile lor erau administrate de un Magister Judaeorum.

În perioada Cruciadelor, atacurile acestora erau îndreptate numai contra bunurilor evreieşti şi soldaţii n-au plătit datoriile către Evrei. Ludovic VII, următor cererii lui Pierre de Cluny, autoriză pe Cruciaţi să-i jefuiască. Şi după Cruciade, au avut loc persecuţii, expulzări şi jafuri, la scurte intervale. Ludovic IX ordonă ca să se distrugă toate exemplarele Talmudului şi îi expulză. Totul, de azi încolo, este o alternativă de expulzări şi confiscări de averi, de jafuri şi rechemări, etc.

În Provence, în sec. XV, au posedat imobile, se dedau comerţului şi agriculturii. Mai târziu, lucrurile se schimbă în rău. Şi de-abia în 1550, le-au fost deschise oraşele Bayonne şi Bordeaux. Cu anexarea Alsaciei şi Lorenei, s-au aşezat şi aci, în aceste provincii pe care Napoleon a căutat să le apere de plaga evreiască.

S-au înscris în garda naţională şi, în 1791, au câştigat egalitate de drepturi. Napoleon îşi propuse de a lua Evreilor orice caracter de naţiune şi de a-i reduce la o sectă religioasă, ceea ce a fost ratificat de Adunarea Notabililor de la Paris în Iunie 1806, ca şi de Marele

Sanhendrin în Febr. 1807. Completa lor emancipare a avut loc în 1830. Evreii din Alger au căpătat emanciparea în 1870 cu sprijinul lui A. Cremieux. În 1894, izbucni un antisemitism puternic când cu afacerea Dreyfus, dar el se potoli repede, imediat după 1900.

d) În Anglia, Olanda şi Ţările Nordice.

Urme sigure despre Evrei în Anglia încep odată cu sec. VII, iar mărturii din ce în ce mai precise odată cu a doua jumătate a sec XI. Odată cu domnia lui Richard Inimă de Leu, încep persecuţiunile şi se continuă cu Ion fără de Ţară. Brâu obligaţi să poarte semnul distinctiv, supuşi la taxe mari şi la limitări ale libertăţii comerţului. În 1264, poporul i-a ucis în mase. Sub Bduard I, restricţiunile fură înăsprite cu statutul său pentru Evrei, emis în 1275. Dominicanii îi constrângeau la convertire. Sinodul de la Exeter din 1281 le-a impus restricţiuni la libertatea cultului. Iar în 1290, se semna decretul de expulzare, cu aplicare până la 1 Noiembrie. Expulzaţii s-au refugiat parte în Flandra şi Franţa, parte în Germania şi Spania de nord.

Prevalarea protestantismului şi războaiele cu Spania făcură pe Englezi să-i readucă, neoficial. Menaşeh ben Israel din Amsterdam a înaintat, în 1650, o cerere Parlamentului pentru o readucere făţişă. De-abia în 1657, Ol. Cronwell a îngăduit unor Evrei de a se stabili la Londra. În 1685, se decreta liber exerciţiul cultului ebraic. În 1701, se ridică prima sinagogă la Londra. La finele sec. XVII, la primul nucleu spaniol, se adaugă şi elemente din Germania. Dar restricţiunile impuse făcură pe mulţi din clasa aristocratică să se creştineze. Spre finele sec. XIX, au mai venit şi din alte ţări unde erau persecutaţi. De aceea, s-au luat măsuri de stăvilire şi cu greu li s-a dat acces în Parlament.

În Olanda, au avut mult de suferit cu introducerea inchiziţiei. Dar după Uniunea de la Utrecht, când provinciile nordice s-au declarat independente, Mar rănii

au început să exercite mare influenţă şi s-au întors la iudaism. În a doua jumătate a sec. XVII, se deschide o epocă de mare prosperitate, de care au beneficiat şi Evreii din ţările germane. Toate evenimentele ulterioare le-au fost favorabile.

Suedia nu le-a fost complet deschisă decât în anul 1854.

e) În Peninsula Iberică până la alungarea lor, în 1492.

În Spania, unde nu se pomeneşte de ei înainte de 300 a. C., se dedau la agricultură şi comerţ. În general, sub dinastia vizi otă şi musulmană, au avut o serie lungă de masacre şi samovolnicii, confiscări de bunuri, etc. Reccaredo (585 – 600), trecut la catolicism, a inagurat o politică ostilă lor. Un decret din 694 al celui de al VII-lea Conciliu din Toledo, sub imperiul fricii de a-i vedea oferind Spania Maurilor, li s-au confiscat bunuri, iar copii au fost crescuţi în religia creştină. Cu invazia Arabilor (711). au avut a se bucura trei secole de libertate şi prosperităţi, mai ales sub califul de Córdoba Abdar Rahman II (9*2 – 61) şi Hakam II (961 – 76). Ebraismul înflorea în Grenada, în

Sevilla, Saragozza şi Lucena. Alfons VI le deschide funcţiunile public şi cariera militară, li se încredinţează misiuni mari, ca interpreţi şi colectori de impozite. Dar persecutaţi de Almohades, ei se refugiază în masse mari în ţările creştine. Odată cucerită Andaluzia au avut a suferi persecuţii la Lucena, precum şi în Sevilla. Siliţi să se creştineze, unii au acceptat ca formă, alţii sau refugiat la Toledo, capitala Spaniei creştine. Comunităţi importante erau la Toledo – cu 12.000 Evrei, Barcelona, Saragozza şi în alte centre din principatele creştine. Alfons VIII şi-urmaşii acestuia i-au avut alături în lupta contra Almoravidilor. Au ajuns să stăpânească bunuri mari, aveau personal creştin în dependenţa lor şi erau constituiţi în corporaţii speciale de artizani. În 1357, s-a construit celebra sinagogă din Toledo, care, pe urmă, a fost transformată în biserică.

Dar secolul XIII înseamnă apusul lor. În 1233, se instituie inchiziţia din Aragon, îndreptată şi înapoitiva musulmanilor în epoca de nelinişte a bisericii în faţa progresului populaţiei musulmane. Pablo Cristianis Convertitul a denunţat Papei Clemenţi IV Talmudul ca singura cauză a rezistenţei lor, dată de la care s-a instituit şi cenzura cărţilor ebraice.

În Navarra, sub Francezi, au trăit în condiţii foarte rele, ca şi în Castilia sub Buric II. Cu Enric IV (1390 – 1406), începe catastrofa lor în Spania, când călugărul Fernando Martinez începe, în 1391, campania antiiudaică. Atunci, au avut loc în Sevilla, în Baleare şi în alte provincii, masacre, ba comunităţi întregi au fost distruse.

— Atunci, el unii sau lăsat bătezaţi.

— Şi astfel a luat naştere specia „Marranos” – creştini în aparenţă, Evrei în realitate – care au reuşit să ocupe demnităţi, să strângă bogăţii mari şi să se amestece în familiile nobile. În 1415, o bullă papală le interzicea studiul Talmudului şi a cărţilor anticreştine, legături comerciale cu creştinii şi dezmoştenirea copiilor trecuţi la creştinism.

Când sau unit Castilia şi Aragonul prin căsătoria lui Ferdinand cu Isabela, a început să funcţioneze tribunalul special contra Marranilor, când cei dovediţi au fost arşi pe rug şi goniţi ca nişte fiare sălbatice şi au avut loc autodafeuri.

În 30 Martie 1492, când a fost cucerit şi regatul Grenadei, Sfântul Oficiu emitea la Alhambra faimosul edict de proscriere generală, înăuntrul termenului de 30 Iulie, prin care li se interzicea să ducă cu ei aurul şi argintul şi li se confiscau bunurile. Chiar în această epocă Evreii deţineau toată averea naţională. Şi atunci, a început fuga. Mulţi sau refugiat la Neapole. Alţii în Portugalia unde li s-au îngăduit la puţini să rămână, iar celorlalţi să aştepte năvile care să-i ducă în alte părţi. Mulţi s-au îndreptat spre coastele nordice africane, dar n-au fost primiţi peste tot.

Alţii sau aşezat în diferite state italiene, foarte mulţi în Turcia unde au fost bine primiţi de Bajazed II.

În Portugalia, unde erau bine văzuţi sub Ioan II (1481 – 1493), se începe epoca tristă, când, sub sugestia Papei Inocentio VII, s-a instituit inchiziţia. Deşi sub Emanuel I (1495 – 1521) au fost trataţi bine, totuşi, acesta silit prin căsătoria cu Isabela a Castiliei, a promulgat decretul de expulzare cu executare până în Octombrie 1497. Au părăsit ţara 300.000 Evrei Sephardim – adică aristocraţia iudaismului – şi s-au stabilit în Olanda, Italia, Anglia, Turcia, Germania, sudul Franţei şi câte puţini peste tot. În 1498, au fost expulzaţi şi Evreii din Navarra. Şi, de la această dată, toată Peninsula Iberică fu golită de Evrei, dar a continuat să fie locuită de mulţi Marra ni, mereu suspectaţi.

În Peninsula Italică.

În Peninsula Italică, au trăit în virtutea unor drepturi şi jurisdicţii proprii în materie civilă. Când, însă, Italia a trecut sub imperiul de Orient, s-au aplicat şi aci normele restrictive din codul Justinian. Grigorie cel Mare favoriză convertirea lor pe cale de persuasiune, apoi convertirile forţate. În sec. XIII, este sigură prezenţa lor în aproape toată Peninsula. De la 1215, sunt obligaţi să poarte pe haină un semn distinctiv, sunt opriţi să aibă servitori creştini, se regulamentează împrumutul cu dobândă. Cruciaţii au fost adesea absolviţi de datoriile către Evrei. Papa Ioan III a decretat, în 1321, distrugerea copiilor de pe Talmud.

Multe cetăţi au chemat pe Evrei – cu toată opoziţia câtorva clerici care favorizau instituirea munţilor de pietate – să exercite comerţul de bani, ca Veneţia în 1366, Florenţa în 1437 – care a cunoscut pe Evrei încă de la începutul sec. XIV – Mantua în 1454, Milano în 1465, etc. În 1451, Carol V îi expulză din Neapole şi s-au mutat în Ferrara, Ancona şi în Turcia. Expulzarea Evreilor din statele aragoneze a făcut şi pe cei din Sicilia şi Sardinia să

le părăsească în 1492.

La începutul evului modern, mulţi fugari din Spania se aşezară la Neapole, Toscana, Ferrara, Mantua, Ancona şi Veneţia, pe câtă vreme cei din Franţa şi Germania în ţinuturile de la nord. Comunitatea din Livorno îşi trage origina de la Marranii din Spania, pe la finele sec, XVI. Din ducatul Milano, au fost expulzaţi în 1597. În statul pontifical, Iuliu III şi urmaşii au prohibit studiul Talmudului şi decretară distrugerea cărţilor. Şi fură obligaţi să trăiască, în mare parte din statele italiene, în ghetto-uri, cu porţi închise în timpul nopţii, excluşi de la exercitarea profesiunilor, fără drept de a poseda proprietăţi fonduare, obligaţi să poarte un semn distinctiv. Şi au trăit aşa, la Roma, până în 1870. Şi în plus fără dreptul de a se apropia de mănăstiri şi biserici şi de a avea relaţii apropiate eu creştinii, sub aspre pedepse, conform ordonanţei vicarului general de Velletri, din 1865. În 1569, au fost expulzaţi din toate cetăţile statului pontifical, exceptând Roma şi Ancona.

În 1848, Evreii din Sardinia obţinură emanciparea, pe urmă cei din celelalte state care se îmbinau ca să întemeieze noul stat al Italiei.

g) În Ungaria

Poporul evreu din Ungaria îşi trage origina emigrării în special din imperiul bizantin, în sec. VII, precum şi din Khamatul Khazarilor, unde, pentru multe secole, şi-au găsit, aci, azil sigur. Alte invaziuni se ivesc în sec. X. Ei sunt vânzătorii cu câştig ai prăzilor făcute de Unguri în năvălirile lor în Europa şi făceau negoţ şi cu sclavi albi şi cu camătă nimicitoare. Aşa că s-au luat măsuri a împrumuturile să se facă cu martori şi în scris şi să poată locui numai acolo unde era o reşedinţă episcopală. Carnăta, fiind oprită de canoanele bisericeşti pentru creştini, Evreii se îmbogăţesc repede, pe seama regelui, a nobililor şi bisericii. Şi ating apogeul sub Andrei *ilt* când însuşi acesta le amanetase veniturile proprii şi vămile.

Nobilii se răsculaseră în 1232 contra regelui, constrângându-l să jure că nu va mai da slujbe Ovreilor, Bulgarilor şi Arabilor şi că nu va mai îngădui căsătoriile mixte. În acest secol, s-a făcut mai viu simţită şi influenţa papilor, încât regii au trebuit să aibă faţă de Evrei vederile legaţilor pontifici şi ale episcopilor, aşa că ei fură supuşi la multe restricţiuni. Pe la finele sec. XIV, erau, aici, cinci comunităţi organizate, sub un singur cap, zis judecător. Câţiva Evrei s-au dedicat agriculturii şi industriei, dar în general, micului comerţ ambulant şi celui cu străinătatea.

Sub Bella IV, în 1251, căpătară privilegii importante, reînnoite, la cererea lor, de nouă ori până la 1493. Ludovic cel Mare, nereuşind să-i convertească, îi izgoni şi ei fugiră în Austria, Boemia şi Polonia, dar la 1396, s-au întors, iar la 1431, li s-a admis 2% camătă pe săptămână. Dar Matei suprimă dreptul Ovreilor de a lua ca amaneturi case şi pământuri şi scăzu dobânda. Şi se porniră reacţiuni antisemite, autodafè-uri şi pogromuri.

În 1686, Ovreii se unesc cu Turcii şi luptă contra armatelor imperiale care sângerau să dezrobească Ungaria. Atunci, Prinţul Eugeniu de Savoia, văzându-i cămătari nemiloşi şi bănuindu-i de a sluji Turcilor ca spioni, îi scoase cel puţin din graniţele creştine. Epoca între 1686 şi 1749 este pentru Ovreii din Ungaria o epocă de nesiguranţă.

Sub Iosif II, veniră mulţi şi beneficiară de Actul de Toleranţă. Dar de la 1792, s-au luat măsuri severe ca să se stăvilească invazia vagabonzilor din Polonia, precum şi în 1806, li se interzise intrarea acestora. Totuşi, în 1808, nordul Ungariei era inundat de ei, iar în 1840, începu marşul spre egală îndreptăţire cu băştinaşii: puteau să cumpere pământuri orăşeneşti, să facă fabrici şi fură pritriiţi în toată ţara, în afară de oraşele nordice. Iar unul 1867 îi aduse egala îndreptăţire. Dar iudaismul ungur continuă a fi tulburat de disensiuni interne şi viu împiedicat de mişcări antisemite.

De acum, crâşme prin sate, arenzi de moşii, negoţ de cereale, de lânuri şi tutunuri, precum şi rachierii erau aproape exclusiv în mâinile lor. De la 1848 încoace, nobilimea, depravată şi risipitoare, începu să-şi vânză casele şi moşiile chiar acelora care îi serveau în calitate de hâzi jido-jidov de casă, intendent şi om la toate, adică oameni nelipsiţi ai nobililor. Marele negoţ şi cel mic, industrie şi bancă sunt, de azi încolo, în mâinile Evreilor.

h) În Rusia

Până în sec. I d.Hr., a existat o comunitate evreiască în Rusia meridională. Populaţia aceasta a crescut prin imigrarea elementelor provenind din regiunile vecine ale Imperiului de Orient.

Este demn de remarcat conversiunea la iudaisni-îisaiâidbi Khazarilor, în jurul anului 740, urmat apoi de o mare parte din supuşii săi. Astfel, a trăit, pentru alte două secole, un mic principat ebraic, care a fost apoi desfiinţat pe la începutul sec. XI, de principii Kievului şi ai Bizanţului.

Cu introducerea creştinismului în Rusia pe la finele sec. X, încep persecuţiunile contra lor. Numai Tătarii cuceritori, în 1240, le-au îmbunătăţit situaţia. Pentru cel Mare le-a deschis porţile. În 1743, Elisabeta izgoni 35.000 din ei, dar reintră sub Ecaterina. În 1804, a avut loc statutul următor căruia obţineau concesiuni, mărginite însă numai la anumite provincii. Cu anexarea Poloniei, s-au luat măsuri ca ei să rămână aci şi să nu se împrăştie în imperiu.

Sub Nicolae I, le-a fost impus serviciul militar în condiţii severe, precum şi alte restricţiuni ale linbertăţii de aşezare, de comerţ şi de cult. Parte din ei au fost alungaţi. În 1835, se începe regulamentarea vieţii lor înghesuită în 15 gubernii. Se scutea de miliţie pe 50 ani orice colonie agricolă de 40 suflete. În realitate, fără a fi persecutaţi, trăiau afară de lege. Numai sub Alexandru II încep să se bucure de favoruri şi li se deschiseră porţile şcolilor

superioare şi ale universităţii. Dar în 1862, începe reacţiunea antisemită a lui Arsacov contra filosemitismului ţarului, ceea ce dură până în 1867.

N-aveau voie să cumpere imobile şi nici să le fie ipotecate şi nici arenzi; n-aveau voie să se mute dintr-un sat în altul; în 1887, crâşmarii, iar în 1889, meseriaşii sunt scoşi din Siberia; şi alte restricţiuni referitoare la şcolile evreieşti, la practicarea profesiunilor libere sau de agenţi ai schimbului; 11-aveau voie să locuiască în Moscova şi Kiev – oraşele sfinte ale Rusiei. Erau anumite centre din zona evreiască care prezentau aspecte înfiorătoare, ca acele furii care de jidovime „juiveries”, din Wilna, Berdicew, Odessa, etc.

Deşi li s-a dat o egalitate totală de drepturi, pogromurile, totuşi, au continuat, ca acelea din 1911 – 13. În 1911, erau, în cele 15 gubernii 3.578.227 Evrei, din care 36.85% trăiau din negoţ, 35, 43% din industrie şi de-abia 3.50% din agricultură.

I) În Polonia.

În Polonia, Evreii sau aşezat din Apus, încă din sec. XI. Iar în timpul Cruciadelor, a fost un refugiu singur pentru ei. Sub Cazimir cel Mare care trăia sub farmecele Esterei celei frumoase, sau bucurat de privilegii mari şi în Lituania şi în Polonia, unde posedau sate şi oraşe întregi şi acaparaseră în curând toată viaţa economică, fapt care atrase Evrei din alte ţări în masse mari. La încoronare, Regele jura implicit că va păstra începuturile de autonomie internă ale Evreilor. Cei botezaţi primeau titluri de nobleţe, pentru ei şi urmaşi. Comunităţile erau organizate după sistemul Kahalului, iar studiile ebraice erau în floare.

Sub Albert I şi urmaşi, soarta a voit altfel. S-au început persecuţiuni şi au fost înghesuiţi în ghetto-uri, iar

în 1498, au fost expulzaţi din Lituania.

Sec. XVI ŞI XVII constituie perioada splendidă a vieţii hebraice sub toate raporturile. Cei mai bogaţi erau concesionari de impozite şi dări ale statului şi comunei, precum şi administratori ai bunilor guvernului şi ale burghezilor bogaţi. Dar, spre jumătatea sec. XVII, în 1648, Bogdan Chmielnicki, conducătorul Cazacilor, a pornit revoluţia contra boierilor şi a Evreilor şi a nimicit aproape astfel, pe aceştia din urmă, urmărindu-i în Ucrania şi până la Iaşi. Lupta a durat un deceniu. Atunci, mare parte emigrară în Austria, Germania, Olanda, Moldova şi Asia.

Şi în Polonia rusească, li s-a fixat zone de locuit. Sub Alexandru II, li se acorda, în Iunie 1862, emanciparea, cu libera circulaţie în tot imperiul. Dar sub Alexandru III, Ignatiew şi-a putut realiza legile restrictive, începură pogramurile şi numărul proletariatului spori enorm. Naţional-democraţii poloni, cei mai populari politicieni ai ţării, deveniră şi ei antisemiţi. În 1905, Ţaratul Poloniei numără 1.639.900 Evrei[804]).

j) În imperiul ottoman.

Evreii persecutaţi şi alungaţi din Spania au găsit la Sultani o protecţie caldă, iar Marranii au putut să se întoarcă la vechea lor religie.

Printre altele, s-au întemeiat importante comunităţi la Salonic şi la C pol, precum şi la Ianina, Castoria, etc. Mulţi au ajuns la înalte demnităţi în viaţa politică. Astfel, se aminteşte Iosif Naşi şi Shelomok (Solomon) Askenazi, primul stabilit în capitala imperiului în anul 1553 în fruntea unei mari case de comerţ şi care a obţinut de la Soliman un ţinut aproape de Tiberiada, unde avea de gând să întemeieze o aşezare ev ei ască. Dar această preocupare n-a avut nicio urmare. Sultanul l-a numit duce al Nassos-

---

804 După cifrele delà 1764, când Bvreii pl&teau o contribuţie de 1.174.609 fl. polonezi (de cap se plătea 2 fl.), erau, in Polonia, 429.656, iar în Lituania 157.649. de unde an total de 587.305, lipsă fiind mulţi, fiindcă se sustrăgeau ca să scape de bir şL-.dett, de recensământ.

ului şi i-a asigurat această insulă şi altele din Ciclade, pe câtă vreme S. Askenazi a fost agent diplomatic între Republica Veneţiană şi Imperiul Turc.

Emigranţi din Peninsula Iberică s-au aşezat şi în Palestina, în special, la Ierusalim şi Safad. Evreul Obadia di Bertinoro s-a distins la organizarea comunităţii din Ierusalim, unde s-a stabilit în anul 1588. În sec. XVII, Evreii din acest imperiu au fost agitaţi de mişcarea mesianică a lui Sabetay Şebi.

În urma acuzării de omor ritual la Damasc, în 184 a – însoţii de urmări violente, Evreii au căpătat de la Sultan inviolabilitatea persoanei şi averii lor în tot imperiul, unde, de altfel, s-au bucurat de anumite privilegii şi de autonomie, trăindu-şi o viaţă cu totul proprie.

k) Evreii în Noul Continent.

Cele mai vechi mărturii atestând prezenţa lor în acest continent datează cu începerea sec. XVII, fiind vorba mai ales de Evreii portughezi proveniţi din Olanda, la care s-au adăugit pe urmă alţii din Germania şi Polonia. Prima comunitate mare s-a organizat la New York, în anul 1655. Îndeletnicirea lor a fost comerţul.

Până la războiul pentru independenţă, după terminarea căruia mare parte din ei au fost cu revoluţionarii, au fost supuşi la anumite restricţiuni. Dar în constituţia din 1790, s-a stabilit principiul ca nicio consideraţiune relativă la religie să nu fie piedică pentru căpătarea de servicii publice. Acest principiu, începând cu primele decenii ale sec. XIX, a fost adoptat şi de toate celelalte state, astfel că n-a mai existat deosebire de drepturi între creştini şi Evrei.

Imigrarea în America a Evreilor din Europa orientală, din ce în ce mai importantă, a atins apoi proporţii extraordinare, odată ce baronul Mauriciu de Hirsch (1831 – 1896) a înfiinţat la Londra „Jeeriih

Colonization Association” (J.C.A.), care întemeia, numeroase colonii în Argentina pentru a strânge acolo pe

refugiaţii din Rusia.

Numărul probabil al Evreilor în lume.

Dacă problema evreiască în ansamblul ei se prezintă ca o ecuaţie cu multe necunoscute, nici chestiunea numărului total al Evreilor în lume ca şi la noi, în România, nu este un teren cu orizonturi luminoase, fiindcă, din multele statistici, nu există două din ele care să se împace şi care să ne împace sufleteşte. Aceasta din mai multe consideraţiuni: Evreii nu şi-au dat niciodată sincer puterea lor numerică, numai ca să nu producă tulburări psihologice şi sociale în masele popoarelor autohtone; în al doilea rând, ca să evite sarcinile fiscale şi, în sfârşit, 5-au găsit, dintotdeauna şi la toate popoarele, factori de conducere care să se potrivească la asemenea mistificări de situaţii, numai şi numai ca Evreii şi cei interesaţi să poată lucra în tihnă şi cu succes. În ce priveşte situaţia în ţara noastră, vom avea prilejul să dăm ilustraţii elocvente.

Dăm aici, câteva modele de statistici, multe din ele necomplete:

Numele ţărilor	O g e o f * s 1 v e's $	Procente	Enciclopedia italiană	1	Broşur revistă *)
Polonia			3. 500.000	192 1	3.700.0 00
Rusia europeană	2.797. 800)	32. 00	3. 263.000	192 0	5.400.0 00
Român ia...	400.0 00	7* 4[805]	83 5.000	192 1	1.950.0 00

---

805 Ediţia V, din 1893 – ->8, voi. 9, p. Û49, ort. „JudciiM – dupft I, A. Rftd.- Pogonconu, In „Problemele culturii româneşti ", Buc., Tip.

Germania	567.885”)	1.15	620.000	1923	577.00
Ungaria			520.000	1929	435.00
Cehoslovacia...			354.000	192°	385.00
M. – Britanic...	46.000	O.13	300.000	1924	212.00
Austria	1.780.000* *	4 – 30	250.000	19[806]4	595.00
Franţa	49439	O.14	105.000	1924	515.00
Lituania			153.000	192	

Gutenberg. J. G<»bl, 1902. -

806 Vezi ort. „In plinft primejdie" de dr. I. Rftdulcscu. în „Porunca Vremii" din 28.4. qj8 – după -un studiu rexist. – 3) Din anchetele I. C. A., Recueil de matériaux sur la situation économique dea Israélites de Russie (Paris, Alcan), vol. I, 1905 şl vol. II. 1908 – dupft B. Duic&, „Românii şi Ovreii", p. 4-n. – 4) G. Cleinow. „Die Zukuuft Po- lvtis". I. Band: Wirtscliaft, I#cipzlg, 1908. Datele sunt date pentru 1903 – ap. ibid. 36.-5) Dr. A, Ruppin, „Dic Juden dcr Gegenwart". lviue sozlal wisscuscbuftliehe Studie. Judischcr Vcrlag. (K0I11 und Leipzig), 1911 – ap. ibid., 15. – O) Vezi „0 gravii problemă economică şi socială" în Univ. 14.12.937 – dupft declaraţiile lui Beck, (ost ministru de externe al Poloniei. – 7) Intrft şl Polonia ruseaseft. – ti) Dupft Russkli F.nţiklopediceskli slovar, t. XI, 463 – 4Û4, 1893. – 9) Dr. Sara Rubinowitsch, „Die Orga- uisationeu des Judisclier Proletariats," Karlsruhe, 19°.! – ftP* Duieft, 43. „Zona ovreiascâ avea o întindere de 811.046 km. p. – 10) 1). A. Ruppin, 1. c. – 11) Dupft tabelele lui Ilubucr-Juraflehek, 1912, coplatft din Die Judeu- pogrome, vol. I, p. 17«> – ap. II.-Duieft, 44 – 45. – 12) Dupft Of. Statistical Reichului din 10 Iunie, 1933, F.vsia a avut 316.826 fnţft de 404.440 în 1925 ; în România, 52.426, iar în Iîvsso, 46.923 Univ. din 24.9.934. – 13) Dr. A. Ruppin, 1. c. – 14) Intrft Ungaria şl toate provinciile. – 15) Dr. A. Duppin, /. c. : Austria 317.378. Gallţia tir 1.371 şi Bucovina 9<>.i5°- 1) Reprezintă i% din populaţie- – 2) 0.9%. – 3) In Turcia europeană intrft şl bosnia cu 5.805 Evrei. – 4) Intrft şi Turkestnnul.

Olanda	97.27 4	2.0 6	12 5.000	193 °	195.00
Letoni a			94 .000	193 °	
Grecia	5.792	O.2 9	90 .000	192 4	131.00
Jugosla via...	4.000	O.2 0	74 .000	192 *	
Italia	38.00 0	O.1 3	56 .400	192 4	376.00
Bulgari a	21.22 4	O.7 1	45 –.000	192 6	
B.lgin	3.000	0.0 5	44 .000	19 ZI	42.000
Elveţia	8.069	O.2 8	21 .000	192 0	27.000
Suedia			6. 200	192 4	9.500
Danem arca...			6. 000	192 1	8.500
Estonia			4. 600	192 2	
Spania			O QO	192 4	58.000
Norveg ia			20 00	192 4	2.500
Luxem burg...			1. 770	192 7	2.500

Numel e ţărilor	11 îl H	Pr ocente	f Enciclopedia italiană	1	O ar* b din	< izvo
Vinloi ula			1.700	19 28		
Portug			1.000	19	23	

alia...				25	.000
St. – Unite...			4*200.0 00	19 3°	
Canada			l 25.000	19 2.1	2. 50.000
Argentina...			l 00.000	19 24	30 0.000
Brazilia			3.000	19 24	27 0.000
Rusia Asiutieft...			190.000	19 24	45 0.000
Turcia (ISur. Asia).	81. 380 e)	O- 15	165.000	19 24	24 5.000
Palestina			I 54.000	19 27	
Iruc			87.000	19 20	
Persia			40.000	19 2H	11 5.000
Manciuria...			30.000	19 27	
India			2.2000	19 21	31 5.000
Arabia			20.000	19 25	
Siria			T 8.000	19 29	
Afganistan...			1.8.000	19 *4	85 .000
China				19 24	27 3.000
Maroc			1.50.00 0	19 26	
Algeria			80.000	1 o26	2/ dWVy>,

					\)
rwpt			63.000	19 27	bs , ooo *
Uniunea Sud-afric…			62.000	19 – 1	
Tunisia			5.000	19 26	15 5.000
Etiopia (Abisinia)			50.000	19 30	34 5.000 –)
Libia	—		19.000	19 30	
Australia…			2.1.000	19 21	30 .000
Nouu-Zeelaudă…			2.400	19 21	
Méxic o		—			18 0.000
Guiana…					80 .000
Tripoli					73 .000
Japon n					
Alte state sud-ame ricanc					30 .000 *)

Mai repetăm că, în ce priveşte numărul populaţiei evreieşti, ca număr absolut, după Statele Unite, vin Polonia cu 3.500.000 – adică cu 12%, Rusia cu 3.200.000; România cu 400.000, sau cu 835.000, sau cu 1.950.000; Palestina cu 16, 50%, Lituania cu 7, 60%, Letonia cu 5%. La locul cuvenit, şi anume în partea III, se va vedea care este

adevăratul număr al populaţiei evreieşti în România. Aşa că toate aceste cifre şi toate afirmaţiunile privind ţara noastră sunt cu totul neîntemeiate şi de natură, adeseori, să provoace râsul, dacă nu indignarea.

Dacă ne referim la izvoarele cu pretenţiuni de statistici privind populaţia evreiască de pe globul pământesc, vom da, iarăşi, câteva modele din care va rezulta, întâi, prolificitatea acestui popor care se împuiază mai bine ca iepurii de casă şi, în al doilea rând, nu s-a ştiut şi nu se va şti niciodată numărul real al acestei isopul aţi uni.

1. Iată dr. A. Ruppin dă, pentru 1911, un total de 11.558.610, din care Europa are 8.854.037 şi America 1.898.087, restul pentru celelalte continente. El ne dă date şi pentru vechile timpuri. În timpul nimicirii statului naţional, ar fi fost 50.000.000, după care au scăzut mereu, în curs teacuri, până la 1 milion – pe la 1648; în sec. XVIII, ar fi fost trei milioane, iar la începutul sec. XIX, ating 12 milioane. Dar nici aceste date nu se pot bucura de un credit nediscutabil.

2. „Enciclopedia Italiană" socoteşte la circa 17 % milioane numărul Evreilor în lume, dintre care, aproximativ, 11 milioane în Europa, *4V2* milioane în America, 800.000 în Asia, 500.000 în Africa şi 25.000 în Oceania. Pe câtă vreme, către jumătatea a doua a sec. XVIII, numărul lor total nu trecea, probabil, de 3 milioane, în 1910, atingeau 12 milioane. Spre finele sec. XIX, marile nuclee de Evrei se găseau în Rusia sud-vestică, în imperiul austro-ungar şi în Polonia. Totuşi, în ultimii ani ai acestui secol, s-a format începutul unui curent de emigrare spre Statele Unite ale Americii, unde, deja în 1910, atingeau 1.750.000, pe când, actualmente, sunt socotiţi la peste 4 milioane.

3. După „Grand Dictionnaire Larousse", ar fi de aproximativ 4 milioane, dintre care 2 milioane în Europa, adică în Polonia, Austria, Turcia şi Maroc. România nici nu

este pomenită!). De ai, se vede cât de puţin întemeiate sunt datele din aceste lucrări.

4. Broşura rezistă dă un total de 21.784.000, repartizaţi, astfel, pe continente: Europa 14.814.000, America de Nord şi de Sud 4.310.000, Asia 1.408.000, Africa 1.222.000, Australia 300.000; pe câtă vreme, în i860, erau repartizaţi astfel: Europa 7.217.000, America de Nord şi de Sud 512.000, Asia 301.000, Africa 555.000, Australia 30.000. De unde, în aproape 80 ani, o creştere de 13.169.000 – adică de aproape 200%.

Dăm, pentru o mai amplă edificare, date statistice despre câteva nuclee ebraice urbane. După „Enciclopedia italiană": New York cu peste 1V2 milion (după Broşura rezistă, 1.700.000), Varşovia cu 350.000, Chicago cu 225.000, Budapesta – 217.000, Viena – 200.000, Moscova cu peste 200.000, Filadelfia cu 200.000, Odessa cu 180.000, Londra cu 175.000, Łódź cu 150.000, Kiew cu 140.000, Berlin cu 115.000, Cleveland cu 100.000 şi cam 30 alte centre cu peste 50.000. Parisul numără, numai în cartierul Blanc Manteaux, dintr-un total de 13.161 locuitori, Sooo Evrei – aceasta numai într-un secol şi jumătate.) De altfel, numai în 1935, s-au acordat 48.000 naturalizări, dintre care 45.000 la Evrei). Roma Italiei numără de abia 12.500, Milano 7.500, Triest 5.700, Torino 5.200, Firenze 330, Fiume 2.600, Genova 2.500, Livorno 1.800 – adică un total de 40.900 – după aceeaşi Enciclopedie italiană.

*

* * *

Prin acestea de mai sus, am ajuns la capătul micului istoric al poporului evreu şi al răspândirii lui în lume. Toate acestea ne-au ajutat să cunoaştem câte ceva din străduinţele supraomeneşti ale Evreilor de a mai trăi mai departe în fruntariile statului naţional, – numai dacă aceasta nu este o părere sau iluzie istorică – şi ne-a mai ajutat să urmărim, pe canavaua timpului şi a spaţiului,

peregrinările lor neostoite până a ajunge la noi, precum şi să ne familiarizăm cu suferinţele şi persecuţiunile ce le-au îndurat şi le îndură încă, datorită – după cum vom vedea şi pentru Evreii noştri – la doi factori, despre care am mai vorbit şi anume: acel exclusivism naţional-religios feroce, ceea ce i-a mortificat în formele străvechi de viaţă aparte, împiedicându-i să se asimileze, în însuşiri sufleteşti şi aspiraţiuni comune, cu popoarele autohtone; şi, în al doilea rând, acea nepotolită sete după averi materiale, câştigate prin orice mijloace, de preferinţă ilicite, ceea ce i-a făcut odioşi mediului în care s-au aşezat, întotdeauna nedoriţi, atrăgându-şi, astfel, persecuţiuni violente, îndreptăţite în totul sau expulzări ruşinoase şi, deci, peregrinări nesfârşite, urmate de năvăliri în alte ţări.

În tratarea acestui subiect, ne-am servit, între multe altele, şi de două izvoare, îndeosebi: „Enciclopedia italiană” şi „Grand Dict. Larousse”. Cu părere de rău, constatăm, însă, multe erori grosolane, bine înţeles calculate şi multe aserţiuni naive cu referire la suferinţele ce le-ar fi îndurat pe nedrept acest popor veşnic vagabond şi întotdeauna vinovat de toate dezordinile şi dezmăţurile pricinuite în toate ţările sau cu privire la situaţii şi persecuţiuni care n-au avut realmente niciodată loc, fără motivări serioase. Fiindcă izbucniri spontane populare sau

1) După B. Duică, p. 14. – 2) Vezi „La noi şi aiurea”, în Universul 4.10.93? – după „La conquête juive” din „Action française”.

— Vezi şi Universul, 193 e*,. Franţa «ameninţată” şi revista „Clioc”.

violenţe organizate de sus, toate şi întotdeauna, şi-au avut o totală îndreptăţire.

Am ax ut prilejul să ilustrăm toate acestea cu documente şi acte ce nu se pot tăgădui în niciun fel, mai cu deosebire cu referire la stările de la noi, unde sau bucurat de largă ospitalitate, de bunăstarea râvnită de autohtoni şi de privilegii ce jigneau simţimintele obşteşti şi demnitatea

naţională, toate aceste atitudini şi stări de fapt ce nu le-au binemeritat niciodată.

Se vede cât de colo, că cronicarii acestor prea stimate enciclopedii cu prestigiu universal s-au pus în slujba intereselor evreieşti sau că ei înşişi – aceşti cronicari – sunt Evrei ca origine etnică. Aşa este cazul, de o pildă, cu cronicarul studiului „Juif”, din tomul 2 din „La Grande Enciclopedie”, celebrul Th. Reinach, administrator al aşezământului „École des Hautes Études Sociales” şi profesor universitar, socotit ca unul din cei mai vajnici diriguitori ai iudaizării Franţei.

Din toate cele expuse până aci, noi, Românii, îndeosebi, trebuie să rămânem cu această învăţătură: să fim vigilenţi, adică cu ochii în patru, să nu adormim niciodată! Poporul acesta evreiesc a dat dovezi că poate renaşte din propria lui ruină. Chiar atunci când s-a crezut răpus pentru totdeauna, a născut cu puteri însutite. Odată redeveniţi stăpâni pe drepturile noastre, să nu ne lăsăm îmbătaţi de această izbândă. Există un singur adevăr şi o singură poruncă: Să muncim! Dar să muncim neadormiţi şi cinstit!

BIBLIOGRAFIE: Enciclopedia italiana; Grand Dictionnaire Larousse; Marele Enciclopedic rusesc; Meyer's Konversations Lexikon; Broşura rezistă; Ionescu-Gion – Istoria Bucureştilor; J.J. Guillemin; Histoire ancienne de l'Orient; M. l'Abbé Drioux – Histoire ancienne; Werner Sombart – Les Juifs et la vie économique; A.C. Cuza – Studii economice-politice; Victor Duruy – Petite histoire ancienne; G. Bogdan-Duică, Românii şi Ovreii, 1913; din „L’évolution humaine des origines à nos jours: L'Anthologie juive de Edmond Flw şi „La pensée juive” – de Emile Dermenghem, archiviste paléographe; Isaac Blumchen – Le droit de la face supérieure; I.C.A. – Recueil de matériaux sur la situation, économique det Israélites en Russie; A. Linden – Die Judenpogrome în Russland; E. Cretzulesco – Les Israélites en Roumanie, 1879, Paria; D.C.

Moruzi – Problema evreiască; etc. etc.

PROBLEMA EVREIASCĂ ÎN LUME.
DUPĂ MARELE RĂZBOI.

a) În Germania şi Austria.

Marele război a zguduit profund conştiinţa tuturor popoarelor europene. Printre acestea, sunt cu deosebire popoarele învinse şi, pe primul plan, poporul german care şi-a văzut războiul pierdut datorită dezorganizării dinapoi a frontului, de către socialişti şi pacifişti, de generalii slabi şi de speculatorii comerţului şi ai finanţelor. Tratatul de la Versailles a adus cu sine urmări catastrofale. Inflaţia, începută în 1917, şi-a arătat efectele tocmai prin 1922 – 23, când a sărăcit un popor întreg şi s-au îmbogăţit peste măsură industriaşii, bancherii şi toţi speculatorii. Încep tulburările politice ca urmări fireşti ale perturbărilor sociale. Conducătorii republicii cad victime, unul după altul. „Spartacus" îşi începe activitatea în 1919. Revolta din Ruhr a lui Kapp are loc în Martie 1920. Mişcarea comunistă se proclamă ca atare în acelaşi an.

Dar în 24 Febr. 1920, are loc, în sala de festivităţi de la Hoabraù din München, prima demonstraţie naţional-socialistă cu lozinca: „lupta contra capitalului iudeo-internaţional, a băncilor şi a bursei”, când Hitler a comunicat cele 24 puncte ale programului care de atunci au devenit legea de existenţă a naţiunii germane. Mişcarea se mărgineşte deocamdată la Bavaria, dar creşte. În Ian. 1922, are loc, tot la München, primul congres oficial. În ziua de 9 Novembrie, 1923, are loc, la Burgerbräukeller din acelaşi oraş, putsch-ul, când Adolf Hitler proclamă republica naţională şi pe Ebert destituit, se proclamă pe sine cancelar, iar pe Ltidendorff conducător al Reichswehr-ului. Goering fuge în Italia, Lüd ndorff rămâne liber, Hitler este osândit la 5 ani închisoare, dar este eliberat în Dec.

1924. Şi luptă continuu împotriva guvernului „ovreesc” din Berlin. În 1926, câştigă pe marii industriaşi din Ruhr, pe Kaiser şi pe principi, precum cucerise mai de mult şi pe mani capitalişti din Germania de sud.

Haosul stăpâneşte din ce în ce republica. În iarna 1930, sunt mai mult ca 3 mii, şomeri; în iarna 1931/32, şomerii ating 8 milioane; la finele anului, 9 mii. Un întreg popor este pe margine de prăpastie. În Sept. 1930, sub Brüning, capătă 107 mandate, în August 1932, 275 mandate. Acum, guvernează Schleicher care este contra lui Hitler şi von Papen care tratează cu acesta şi cu Haggenberg. La 30 Ianuarie 1933, tocmai când Schleicher avea să ocupe Berlinul cu garnizoana de la Potsdam, Hitler e numit cancelar. La 1 Martie, expunea programul de conducere al celui de al treilea Reich în 24 puncte, cele mai milite îndreptate împotriva atotputernicei iudaice.

De la această dată, atotstăpânirea iudaică în lumea europeană începe să se clatine. Toate organizaţiile jidoveşti din lume îşi concentrează forţele asupra Germaniei noului cancelar. În Anglia, este consternare. În U.S.A. au loc manifestaţii monstre, s-a şi cerut ruperea relaţiilor. Chiar la noi în ţară s-a început boicotul filmului şi *el* mărfurilor germane de către Evreii noştri.

Ce însemnau oare Evreii în Germania până la această dată? Nu erau mulţi, de abia 1%. Şi totuşi, deţineau tot. Ca şi la noi, familiile aristocrate germane îşi îndreptau copiii spre carierele militare şi administrative. Viaţă economică, profesiuni libere, catedră, ziaristică, literatură, teatru şi muzică erau lăsate în toată libertatea Evreilor. Încă din 1647, croitorii din Frankfurt şi, în 1703, pălărierii din Königsberg se plângeau contra lor. Hamburg şi Frankfurt pe Main erau centre jidoveşti. Umblau din casă în casă, din castel în castel, vizitând pe nobili, umblau prin bâlciuri, vizitând ospătăriile ca să-şi atragă clienţii. În Hamburg, Altona şi Wandsbeck, existau, încă din 1725, 30 Evrei mari bogătaşi, dispunând 4 din ei de 1.400.000 thaleri – unul

singur Salomon Berens număra 1.600.000. La finele sec. XVIII, 3 mii, fi, se găseau în mâinile a 12 familii – unul singur Speyer poseda 604.000 florini. La 1 Dec. 1905, Evreii plăteau la Berlin 80.77% din totalul impozitelor, 26% la Beuthen, 18.73 % la Crefeld, 28.90% la Gleiwitz, 24.02% la Posen. Venitul naţional se repartiza astfel în două centre: la Breslau, 4 – 8% din populaţie – Evreii – se bucurau de 20.30%, iar la Frankfurt, 7% se bucurau de 20.80 % din venit – după cum reiese din opera citată a lui W. Sombart.

După zguduitorul război, când poporul se trezi la cea mai crudă realitate – în plină înfrângere, revoluţie şi haos – Evreii puseseră stăpânire pe tot ce rămăsese neatins – o avere de cca. 8 mild, mărci. Totul era comandat şi controlat de ei: revoluţia din Bavaria era condusă de Evreul Kurt Fisner; constituţia de la Weimar era redactată de Evreul Hugo Preuss, profesor la universitatea din Berlin; bolşevismul era pregătit şi înarmat de Karl Eiebknecht şi de Rosa Luxenburg. Numai Germanul nu era nicăieri şi nu însemna nimic. În aceste condiţii morale şi sociale, apare noua doctrină pur germană a naţional-socialismului, în fruntea căreia sta Adolf Hitler, de acum înainte, cancelar şi, după moartea mareşalului, Führer al poporului german.

În decursul anilor până la io Nov. 1938, sau luat o serie de măsuri privind eugenia rasei germane şi curăţirea vieţii economice de vermina iudaică. Iată câteva din multele măsuri şi interdicţii – cele mai multe dictate la congresele din Nürnberg din 1937 şi 1938. Astfel: li s-au interzis catedra şi profesiunile libere: n-au rămas decât 40 avocaţi la Berlin şi 175 în tot cuprinsul Reichului, cu titlu de consultanţi; încă evreiască „Ivria” a fost închisă; organizaţiile B’nai B’rith au fost desfiinţate precum sau desfiinţat şi 27 organizaţii masonice; librăriile evreieşti vor vinde numai cărţi scrise de Evrei pentru Evrei. În şcolile germane vor fi admişi în proporţie de 1 %%. Se

organizează o expoziţie evreiască la München. În anul 1938, lozinca este ca să dispară din graniţele Reichului seminţia lui Israel[807]).

Intre 5 – 12 Sept... 1938, s-a ţinut marele congres de la Nürnberg, când au fost găzduiţi un milion de invitaţi din 68 state. S-au luat marile hotărâri: abolirea oricărui drept de proprietate, chiar asupra tot ce Israel va construi sau va acumula în ghetto-uri; retragerea drepturilor de succesiune şi de moştenire directă la moartea unor cetăţeni germani; toţi Evreii germani opriţi de a se stabili în fostele colonii germane; interzicerea accesului la bursă a agenţilor, curtierilor şi intermediarilor evrei; căsătoria cu femei germane aspru pedepsită; interzicerea schimbării numelui; interzicerea de a-şi susţine teze de doctorat, etc.

În ziua de 12 Martie 1938 are loc alipirea Austriei la Marele Reich, chiar în ajunul zilei de 13 Martie când guvernul iudeo-Schuschnigg aştepta cu înfrigurare rezultatul plebiscitului pentru care industria şi fiinanţa evreiască vărsase un milion de shilingi în mâinile Cancelarului.

În 1770, împărăteasa Maria Tereza scria, manu proprio: „În viitor, niciun evreu, orice nume ar purta, să nu fie lăsat aci fără învoirea mea în scris. Nu cunosc altă ciumă mai rea pentru ţara noastră, ca această naţiune, care – prin înşelătorie, camătă şi bani – aduce poporul la cerşetorie şFface uz de mijloace pe care oamenii cinstiţi le

---

807 In trimestrul Sept.-Nov. 1938, au fost dărâmate cu târnăcopul : marea şt grandioasa sinagogă delà Nürnberg, pe urmă cele din Lipsea. Breslau. Bremen, Bayreuth, Dcssan, Karlsbad, Magdeburg, şi München. Mobilierul a fost dat flăcărilor, iar Thora, Talmudul şi obiectele sfinte predate comunităţilor, cu obligaţia de a le scoate fără întârziere din cuprinsul Reichului. Evreii înscrişi în universităţi atingeau in 1933, 35%# iar in 1938, de-abia 1.80%.

J) Vezi Por. Vremii din 26 şi 28 Aug. 1938. după revista ,.Dcr Stunner" d u Nürnberg, privitoare la situaţia din Austria.

ij Por. Vremii din 1939 – Jidmxii la Karlsbad.

resping. Deci, cât mai posibil îi veţi ţine departe de aci". Dar în 1782, împăratul Iosef le acordă Patenta Toleranţei. Şi încet încet, se înmulţiră şi devenită puternici cu finanţele. Toate mişcările antisemite ale lui Schoener, dr. Lueger, etc. n-au putut continua. Războiul cel mare i-a găsit pe Austrieci otrăviţi de idei marxiste şi de organizaţiile masonice răspândite peste tot. În 21 Oct. 1918, revoluţia este pornită de Evreul Friedrich Adler care dădu jos pe Habsburgi şi asasină pe primul ministru contele Str, rgh. Şi din guvern făceau parte 9 Evrei şi 2 creştini: cancelarul dr. Karl Kenner şi viitorul preşedinte dr. W. Miklas.

Ministrul de externe Evreul Otto Bauer – pe care îl urmează Seipel, Dolfuss şi Schuschnigg cu care se încheie mascarada statului evreo-austriac – Louis Rothschild, ca şi toată finanţa austriacă luptă împotriva Germaniei şi intereselor statului: acesta era preşedintele Institutului de credit austriac, Schvvartzwald, guvernatorul Băncii Naţionale, iar Kunwald conducătorul băncii „Oesterreicliische Laenderbank", autorul inflaţiei prin care-a distrus toată economia naţională şi, în sfârşit, Mandel, proprietarul singurei fabrici de armament „Adelsberg". Tot comerţul şi toată industria în proporţie de 60 – 90%, profesiuni libere, – 1800 avocaţi evrei în barou – teatru, muzică, operă, presă, etc. toate evreieşti. Redactorul constituţiei din 1934 a lui Schuschrigg, guvernatorul C.E. C-ului, procurorul general, toţi erau Evrei. Viena era centrul de propagandă sovietică pentru toată Europa. Aici, îşi aveau sediul comunist Evreii din Basarabia. Emisari comunişti în drum spre Spania treceau tot pe aici.

Şi, odată cu ziua de 12 Martie 1938, toată această forfoteală şi circulaţie evreiască s-a rupt brusc. Marii bancheri, profesioniştii liberi, negustorii şi bogătaşii au dispărut de pe scenă parte sau sinucis. Timp de o săptămână ghişeele B.N. au fost asaltate şi acoperite cu

grămezi de bare de aur. Toate legile germane privitoare la rasă şi căsătorie au fost imediat aplicate. Întreprinderile din Viena au fost confiscate şi exploatate de naţional-socialişti. Toţi judecătorii şi procurorii evrei destituiţi. Bancherii Rothschild şi Bosel – acesta proprietar a multe bănci evreieşti, arestaţi. Dr. Kunwald s-a sinucis. Cartic nil Leopold, timp de trei zile, a fost locul de manifestaţii zgomotoase 1).

Asasinarea în ziua de 10 Nov. 1938 a consilierului Ernest von Rath la ambasada din Paris de către Evreul polonez Herschl Feitel Grunspan a fost semnalul unor nemaipomenite tulburări ale sentimentelor poporului german. A avut loc arderea sinagogilor şi devastarea magazinelor, în marile centre germane şi austriece. Intre 22 Nov. 1938 şi 31 Martie 1939, s-au ţinut la Berlin 1500 manifestări antisemite, precum şi expoziţia „Jidovului rătăcitor-l, şi toate averile de peste 100.000 mărci puse sub control. Asasinarea lui von Rath a costat pe Evrei o amendă de i miliard mărci. Din avutul de 7 mild. m. k., 2 au trecut în mâini ariene, iar celelalte 5 urmau să treacă contra rente de stat. Prăvăliile evreieşti trec la Arieni. Li se interzice intrarea în teatre şi în cinematografe. Toate magazinele şi sinagogile din Danzig au fost distruse în cursul anului 1938, iar depunerile confiscate.

Prin decretul din 23 Febr. 1939, toţi Evreii, germani sau străini, urmau să prezinte, în decurs de 14 zile, spre vânzare, la Muntele de Pietate, toate obiectele în metale nobile şi în pietre preţioase. În Ian. 1939, banca Mendelsohn et Co. a fost lichidată la Berlin.

În acest stadiu se afla problema evreiască la izbucnirea războiului din Sept. 1939, pe care Evreii l-au pregătit şi l-au dorit atât de mult.

b) În Cehoslovacia.

Şi în această ţară, Evreii au însemnat un pericol naţional. În anul 1930, atinseseră cifra de 358. – 00. În special, în oraşele mari, a fost o afluenţă covârşitoare în

teatru şi presă, în medicină şi avocatură, în proporţie de 60 – 80 %, în industria filmelor în întregime, ca şi în aproape toată viaţa comercială. S-au amestecat şi în viaţa politică, dând directive. În Slovacia, – unde Evreii au adoptat o atitudine în favoarea Ungariei – s-a pornit mai de timpuriu o mişcare anti-evreiască: au fost interzise ziarele din Praga şi au fost excluşi de la activitatea politică şi din şcoli. Legiuirile antiiudaice din Germania au început să se aplice, în Martie 1939, şi în Cehoslovacia. Evreii vor participa la viaţa naţională în proporţie de 3 %; toţi cei intraţi în cursul ultimilor doi ani vor trebui să părăsească ţara. În Oct. 1938, 50.000 Evrei plecau în lume.

Karlsbad a fost un important punct de sprijin al mişcării mondiale sioniste. Aici, stăpâneau 60 din marile hoteluri şi, recreându-se, se consfătuiau potentaţii din ţările respective asupra mersului vieţii evreieşti. Aci, domnea bursa tranzacţiilor, realizând fără concurenţă câştiguri considerabile. Aci, era loja pur evreiască „B-nai buthM – Fiii alianţei lui Dumnezeu cu Abraham, ale cărei reuniuni secrete impresionau mulţimea prin bogăţia participanţilor. Astăzi, loja este goală – în templu zace candelabrul cu şapte braţe şi cărţile sacre. Simţind cutremurul aproape, au contractat – pe piaţă şi la bursă – datorii peste datorii şi au şters-o, înainte de a auzi ropotul armatelor hitleriste. Doar aproape de Karlsbad, au fost internaţi vreo 150 din marii potentaţi – cu familiile lor 1). Şi atât. Istoria va spune că pe aici au trecut odată Jidovii care au terorizat atâtea popoare.

c) Evreii în Franţa.

S-a comis o navivitate neiertată ca să se confunde. În 1791, n°ţiunea de Evreif cu aceea de Francez. Napoleon, în şedinţa din 30 Aprilie a Consiliului de stat, deplângea soarta celor două departamente ale Alsaciei încăpute pe mâna Evreilor măcelăriţi de creştini în mai multe rânduri şi spunea textual: „Nimeni nu se plânge de protestanţi şi de catolici, pe când toţi se plâng de Evrei. Aceasta provine

din faptul că răul pe care îl fac Evreii nu provine de la indivizi, ci din însăşi constituţiunea acestui popor. Ei sunt nişte lăcuste şi omizi care pustiiesc Franţa... Nu voiesc să jertfesc aceste provincii unor principii teoretice şi egoiste. Ed. Drumond, autorul lucrării „La France en juivie", ne atrăgea atenţia, nouă, în 190ÔI ca să luăm exemplul Franţei îngenuncheată de Evrei, care au ajuns să posede o frumoasă jumătate din averea ei şi amintea de rezistenţa dârză a Algeriei împotriva Evreilor pe care A Crémieux – cel care întemeiase, în i860, A.I.U. şi dicta de la Paris întregii lumi voinţa iudaică – avea să-i naturalizeze în bloc în ziua de 24 Sept. 1870. Nici scandalul monstru stârnit de afacerea Dreyfus nu i-a cuminţit, nici trezit pe Francezi. Evreii au biruit.

În 1913, Franţa este complet jidovită. Trei preşedinţi de republică erau amici ai iudaismului. Ultimele semnături ale lui Fallières şi cele dintâi ale lui Poincaré – încadrat între doi miniştri evrei: Klot şi Griinbach – au acordat cetăţenia franceză: primul la 189, dintre care unuia Klotz şi al doilea la 24, între care tot unuia Klotz. Şi, în fiecare an, deveneau francezi zeci de mii de străini veniţi din Tartarian Galiţia, Ucraina, Polonia, Suabia, Prusia, Moldo-Valahia. Şi nu treceau zece ani şi deveneau deputaţi, prefecţi, redactori la marile ziare, profesori la Sorbona, comisionari ai domeniilor coloniale şi ai monopolurilor metropolitane, cavaleri, ofiţeri ai legiunii de onoare, proprietari de păduri şi de castele istorice, seniori necontestaţi ai Franţei. Iar populaţia franceză îi saluta până la pământ. Şi toţi rămâneau aceeaşi Evrei[808]).

Isaac Blümnchen, galiţian naturalizat francez, putea să spună în 1913; „Franţa este astăzi spada şi scutul lui Israel" şi „D-état c-est nous – les Israélites. Fiindcă se justifică: „Putem să punem pe picior de războiu' 4 milioane

808 Cele de până aci şi care urmează sunt extrase din lucrările lui Isaac Blüm- chen : A nous la France, 1913 şi Le droit de la race supérieure, 1924, Cracovia.

de Francezi ca să apere speculaţiile noastre internaţionale, să acoperim marile noastre creanţe, să dezrobim pe fraţii oprimaţie să realizăm politica noastră naţională”. Antisemiţii francezi sunt, pentru acest Galiţian francez: „un pumn de nebuni, fără credit, fără resurse, pe care concetăţenii lor îi vor lapida la primul nostru semnal. Poporul francez este o vită uşor de tuns, docil la biciu, muncitor, econom, umil faţă de stăpânii săi, productiv” peste ceea ce se putea aştepta de la Pământul Făgăduinţei”. Bltimehen scrie mai departe: „În sfârşit, poporul evreu este stăpânul Franţei!” sau „Domnim asupra Franţei în virtutea aceluiaşi drept pe care îl invocă Europenii pentru a nimici Pieile Roşii şi pentru a robi pe Cafri şi pe Congolezi: dreptul rasei superioare asupra unei rase inferioare. E o lege a naturii”.

Învăţământul este stăpânit de Evrei Şcoala Normală Superiară, cea politehnică, întreaga Sorbonă li este devotată; Colegiul Franţei tremură înaintea lor. Istoria Franţei – în care se tratează cucerirea ei de către Evrei – este predată de două mii de institutori, supravegheaţi de aproape, care învaţă pe copii că orice Evreu este tot aşa de bun şi adevărat Francez ca şi autohtonii; École des Hautes Études sociales, înfiinţată de Evrei unde să înveţe tinerimea burgheză „morala, filosofia, pedagogia, sociologia, ziaristica” şi tot ce atinge viaţa publică, are ca administratori pe Evreii Théodore Reinacli şi Bernard, iar consiliul de direcţie compus din 7 Evrei; profesorii pe 1913 – 14, sunt, alături de câţiva indigeni, supuşi orbeşte, toţi Evrei; Lévy Brühl decerne diplomele la Sorbona; Josefh Reinach este vice-preşedintele comisiei armatei şi are la dispoziţie toate secretele militare şi toate dosarele istorice[809]), iar când acest\ coboară de pe tribuna

809 Ministerul Afacerilor Străine a refuzat de a comunica Comisiunii Parlamentare, in virtutea „raţiunii secretului de stat", dosarele diplomatice ce se găseau in siguranţă la Reinach – banditul căilor ferate de sud, a soc. „Panama" şi „Lits Militaires", etc.

parlamentară unde a reglementat organizarea armatei franceze, îi urmează Théodore Reinach ca să apere vechile biserici ale Franţei de vandalismul indigenilor; 31 milioane de indo-francezi citesc reviste şi jurnale redactate de Evrei sau de oameni supuşi lor; manuale şi edituri sunt evreieşti; Sorbona a acordat titlul de doctor lui Pinès care a stabilit că şi idişul este o limbă literară şi destul de demnă de a-şi avea locul alături de jargonul francez, etc.

Grümbach, cu grijă ales de A.I.U., era în fruntea naturalizărilor şi a putut să instaleze ca cetăţeni la Paris o armată de 50.000 Evrei necunoscând franceza; comitetele congresului tinerilor şi tenerelor republicane compuse numai din Evrei; tunurile care echipează artileria şi flota sunt de la uzinele Lévy-Commentry; partidul socialist este la dispoziţia Evreilor, de asemenea partidul radical şi radical-socialist, întreţinute de băncile Dreyfus, Rothschild şi alţii; toate mişcările acestora sunt supravegheate de secretari şi metrese evreice, fete de teatru şi de tripou, baronese de aventuri sau negustoresc de toalete; Vice-regele

Indiei a fost Evreul olandez Jost van Vollenhoven; Marocul, şi Algeria li stau la dispoziţie; legiunea de onoare le aparţine; amestecaţi în nobilimea franceză care îi serveşte, s-au bucurat de toate distincţiile sociale; preşedintele Poincaré sta, la un banchet, între două prinţese evreice: M-me Klotz şi M-me de Monzie; stăpânul Franţei este Rothschild păzit bine de agenţi francezi.

În jurul stătuei lui Ludovic XIV7, toate casele de comerţ sunt evreieşti; comitetul diriguitor al societăţii de comercianţi şi industriaşi este evreiesc; consilierii comerţului exterior sunt Evrei, iar Francezii colaborează bătând cuiele la casele de ambalaj; înşişi marii spărgători sunt Evrei. Franţa este numită „minunata ţară a Chanaanului”. Republica îi apără, magistratura îi apără, legile nu există pentru Evrei. „Dumnezeu – zice Bltimehen – ne-a dat Franţei pentru a face din ea pământ de belşug şi

pe Francezi ca să facem din ei sclavi. Voinţa lui Iehovah se împlini. Numele lui fie binecuvântat! Suntem rasa superioară”.

După război, începe marea năvală. În 1938, numai în departamentul Seinei, erau 650.000 străini şi 1.300.000 salariaţi străini „şomeri, delincvenţi, deţinuţi, comunişti, gangsteri întreţinuţi de Tezaurul public; în 1934, erau în regiunea pariziană, 150.000 Evrei; 95 % din medici clandestini, toţi avortoni; etc. O

În această atmosferă de completă iudaizare. Evreul Léon Blum formează în 1937, guvernul”, Frontului popular”, cu o sumă de miniştri evrei şi 53 evrei ataşaţi de cabinet. Franţa devine sucursala Moscovei şi antrepozitul de muniţii şi de ură contra Spaniei naţionaliste.

Presa naţionalistă – că L-Oeuvre, Journal des Débats, Petit Bleu, Le Jour, Action fran aise, LeFranchiste şi altele – nu puteau schimba soarta rezervată patriei şi pregătită de Léon Blum, autorul lucrării pornografice „Le Mariage” pe care legile ţării nu o îngăduiau la vitrină. Léon Ponein şi Georges Batault lansau, în Septembrie 1938, un apel către toate statele naţionaliste pentru crearea unui „Institut internaţional de cercetare şi soluţionare a chestiunii evreieşti”, Dar totul venea prea târziu. Jidovirea patriei ducea fatal un mare imperiu spre evenimentele nenorocite din Iunie 1940.

d) În Italia.

A numărat, la o populaţie omogenă, de-abia 85.000 Evrei – 0, 02 %. Şi, totuşi, au posedat averi colosale. A avut ca ministru pe Luzzatti – un înverşunat inamic al României. Şi aci, au fost un element subversiv şi antifascist. La Pisa, Bologna, Padua, s-au constituit centre de cultură antifascistă de către profesorii şi studenţii evrei veniţi din ţările balcanice – unele erau conduse de profesorul Colorni.

Deşi n-au fost consideraţi un pericol, un spirit antisemit născuse în ultimii ani. Un mare antisemit este

Giuseppe Maggiore. Paolo Orano a dat la lumină „Evreii în Italia”, primele ediţii epuizându-se în câteva ore. Sunt şi organe periodice: Regime Fascista, Te vere, La vita italiana, condusă de Giovani Preziosi, La diffesa de la rassa, etc.

Pentru păstrarea curăţeniei rasei şi a ordinii în stat, sau luat, în decursul anilor 1937/38, o mulţime de măsuri restrictive. Conform unui decret din 7 Sept. 1937, se raţionaliza participarea Evreilor în şcoli; erau îndepărtaţi de la slujbe publice, de la proprietatea imobiliară, de la instituţiile de educaţie, din presă şi bursă, de la corporaţii care funcţionează exclusiv pe temeiul principilui etnic; toţi cetăţenii după 1919, sunt decăzuţi din – cetăţenie. Marele Consiliu Fascist din 1938 pune stavilă imigrării şi retrage toate cărţile didactice scrise de Evrei. Consiliul de miniştri din 16 Dec. 1938 hotărăşte ca toţi Evreii să-şi declare averile; cele mai mari de 100.000 lire în bunuri materiale în imobile, în industrie şi negoţ trec sub controlul unui institut adhoc care le va trece cetăţenilor arieni şi vor fi achitate în bonuri de tezaur cu 4% dobândă pe 30 ani; profesorii şi asistenţii vor fi destituiţi; se interice editarea de cărţi, traduceri sau lucrări de teatru scrise de Evrei precum este interzis să se citeze la radio din opere create de ei. În urma acestor măsuri, mulţi au părăsit ţara, plecând spre Orient sau spre America.

e) În Ungaria.

Începând cu 1848, anul revoluţiei, li s-a acordat Evreilor, dreptul de a se aşeza la oraşe şi de a poseda pământuri. Marii nobili îşi aveau fiecare jidovul de casă – hâzi ijdo, care le arendau moşia sau îi împrumutau ca să ajungă a ţi-o vinde. Toţi aceştia ca să poată trăi în slujbe administrative, iar cei mari ca să trăiască prin marile oraşe ale Europei, aveau nevoie de capitalul jidovului. Şi astfel, acesta a ajuns stăpân al moşiilor, castelelor şi caselor bogate. Veneau de la sate la Pesta şi îngrozeau pe vechii colonişti germani, negustori şi meşteşugari, care au

început să părăsească negoţul şi să devină profesionişti. Evreii au trecut prin trei etape până a ajunge stăpânii Ungariei – au trăit la – sate, s-au oprit la casa Orezi din Pesta din care au făcut un ghetto mereu primenit de alţi intruşi şi, de aci, după ce căpătau aripi, în toată Ungaria. Nefiind destui jidovii care părăseau satele, au început să se reverse din rezervoriile nesecate ale Galiţiei şi din ţinuturile carpatice – acei „jidovi sălbatici”, cum îi numeau şi coreligionarii lor şi trăgeau toţi la casa Oiczi. Aci s-a aşezat o sinagogă, măcelării şi băi rituale şi o cafenea din care au făcut singura bursă a Pestei. Şi, în mai puţin de treizeci de ani din mica cetate burgheză şi rurală au făcut o enormă capitală, bizară ca înfăţişare şi arhitectonică, în toate oglindindu-se şp riţul iudaic. Curăţenia fino-ungarică a poporului maghiar este corcită de amestecul de sânge. Budapesta ajunge repede un antrepozit al intereselor şi ideilor semitice – gândirea şi energia naţională este desfigurată – după cum stă scris de Jérôm şi Jean Tharaud.

În 21 Martie 1919, Evreii au răsturnat pe Karolyi şi au proclamat revoluţia bolşevică a lui Bella Kuhn-Kohen. N-a existat ţară unde Evreul să se identifice mai mult cu aspiraţiile şi psigologia autohtonilor ca în Ungaria. Dar numai în aparenţă. Ei au fost aceia care, la noi şi în alte ţări, duceau campania iredentistă şi revizionistă.

Oricât de îndrăgiţi au fost Ungurii de Evreii lor, a început, totuşi şi la ei, o mişcare pentru rezolvarea problemei evreieşti. În Ian. 1938, s-a instituit controlul cetăţeniilor ungare. În Aprilie, premierul Dâranyi prezenta un proiect de lege pentru reglementarea acestei chestiuni, iar Mikecz, ministrul justiţiei, un altul pentru îndepărtarea influenţei evreieşti în presă.

Imrédy – care nu după mult s-a sinucis dovedindu-se a fi fost evreu maghiarizat – merge mai departe: propune încurajarea emigraţiei evreieşti şi admite în mod provizoriu o participare evreiască – a viaţa economică a ţării care să nu treacă dincolo de 6% – numărau 600.000 la

totalul de 10 mii. Din expunerea de motive a legii pentru rezolvarea problemei evreieşti, rezultă această situaţie a Evreilor de religie mozaică şi nu şi de alte confesiuni: 7.60% în industrie, 42.95% în comerţ, 25.42% în profesiuni libere, 2.85% în administraţia publică, 35 – 3°% în presă, 30, 30% în teatru, 55.80% în baroul din Budapesta, 47, boz în conducerea întreprinderilor O.33% în agricultură. Deparazitarea avea să se facă după ne ciclul Italiei. Evreii nu vor lua în niciun fel parte la viaţa de stat; căsătoriile mixte interzise; nu pot stăpâni proprietăţi imobiliare; nu pot conduce întreprinderi comerciale, industriale şi bancare nici încheia contracte cu statul; nu-şi pot schimba domiciliul; nu pot arbora drapele naţionale; sunt cu totul excluşi din presă; niciun Evreu nu va putea intra în Ungaria; prăvăliile vor purta un semn distinctiv; nu vor fi admişi în licee şi universitate.

Prin legea din 7 Sept. 1939, se anulează licenţele pentru vânzarea de băuturi spirtoase acordate lor înainte de 5 Mai 1939. Potrivit legii de la 1 Oct., niciun Evreu nu va mai putea ocupa locuri de răspundere în conducerea ziarelor, teatrelor, cinematografelor; nu vor putea fi editori, directori sau redactori de ziare şi periodice, cele editate de ei îşi vor înceta apariţia, iar cele care se vor ocupa cu chestiuni evreieşt vor trebui să specifice aceasta în fruntea ediţiilor.

Prin Martie 1939, 10.000 Evrei părăseau Ungaria, majoritatea cu destinaţie pentru U.S.A., restul pentru Palestina.

În Polonia.

După datele statistice ale institutului special din Berlin, sunt în aceste trei ţări: Polonia, România şi Rusia – respectiv: 3.200.000.

3.500.000 şi 1.700.000 – 8.400.000, adică cu ceva peste 50% din populaţia totală evrească a globului. Se poate categoric afirma că toate nenorocirile Poloniei, de la cela mai vechi şi până la cele din Sept.

— Oct. 1939, toate se datoresc acestei populaţii evreieşti, dizolvantă a oricărei uniuni naţionale şi opere constructive. Au ţinut sub călcâiul lor toată această populaţie a unui stat mare de aproape 40 milioane – cu comerţ şi industrie, cu profesiuni libere şi cultură, – tot şi toate în mâinile lor.

Era firesc, aşa dară, să aibă loc, de timpuriu, mişcări împotriva Evreilor. Dar ele se caracterizau, ca şi la ceilalţi Slavi şi la noi, prin intermitenţă şi impulsivitate, prin dezarticulare a-forţelor. De aceea* nimic practic nu s-a putut realiza. Măsurile luate au fost un reflex al sentimentelor populare şi un răsunet a ceea ce avea loc prin vecini încă din 1937, sau produs incidente antisemite la Varşovia şi în alte centre. Universităţile şi liceele au hotărât bănci separate pentru elevi şi studenţi evrei. În 1938, au loc incidente la Łódź, Cracovia, etc. Se are în considerare înfiinţarea unei facultăţi pentru studierea problemei evreieşti. Un proiect de lege prevede măsuri pentru combaterea francmasoneriei şi în dietă au loc interpelări asupra acestui subiect. Un alt proiect prevede retragerea cetăţeniei polone la anumiţi Evrei. În 1939, 32 loji masonice sunt dizolvate şi s-a cerut îndepărtarea Evreilor din comerţul naţional. Guvernul polon, în unire cu cei român intervine pe lângă guvernul englez şi Societatea Naţiunilor pentru rezolvarea prin colonizare a problemei evreieşti.

g) Evreii în lumea anglo-saxonă.

În Anglia şi U.S.A., imigrarea Evreilor este cu stricteţă mărginită la anumite cote peste care nu se poate trece. Şi, totuşi, din, aceste două ţări, pornesc ordine şi fonduri de finanţare a luptei Evreilor în lumea întreagă. Anglia numără de abia 300.000 Evrei, iar U.S. A*

4.200.000. Aci stăpânesc şi controlează finanţele, viaţa economică şi presa eu răsunet în toată lumea, aci se ordonă diplomaţiei anglo-americane să lucreze după interesele evreieşti.

În Anglia, s-a putut cuceri şi sufletul monarhiei pentru o teorie ciudată după care Bnglezii de astăzi ar fi urmaşi direcţi ai acelor Evrei care, alungaţi de legiunile romane după distrugerea Ierusalimului, ar fi descălecat în ţara Albionului şi pe malurile Tamisei, dând, astfel naştere poporului anglo-saxon[810]). La Londra, sau strâns primele fonduri ale revoluţiei ruseşti, printr-o colectă obligatorie în comunităţile ovreeşti din lume. Multe bănci ovreeşti din New York au avansat sume importante pentru reuşita revoluţiei Cinci mari bogătaşi din America (Schiff, Isac Mortimer, Chuster, Khun şi Levy) care hotărâseră în Loja americană distrugerea Rusiei, au cheltuit un miliard de dolari pentru ca să se provoace această revoluţie în ţara căreia aveau apoi să-i exploateze imensele bogăţii. Tot la Londra şi New York, sau pus la cale de către Evrei toate loviturile împotriva ordinii de stat creştine. Masoneria mondială este condusă de Loja americană compusă exclusiv din Evrei, cu sediul în New-Vork. Planul dominării lumii ariene de către Evrei a fost pus la cale încă pe la finele secolului trecut de către organizaţiile evreieşti din America şi prezentat Consiliului celor Bătrâni – ai lui Israel de către Teodor Hertzi la primul congres sionist convocat de el la Basel în August 1897. Aci dosarul acestor dezbateri a fost furat de o doamnă care l-a predat unui nobil rus Alexis Nicolaevici Susatin şi acesta l-a remis lui Sergie Nilus, în 1901, pe care le publică în 1905 la Tzarskoe Selo sub titlul „Marele în Mic” sau Directivele şedinţelor înţelepţilor Sionului.

Dacă Evreii în Anglia sunt puţin numeroşi relativ cu numărul lor la alte popoare, ei sunt însă foarte bogaţi, cum

---

810 Urmaşii celor io triburi ar fi Anglo-Saxonii de astăzi. Aceştia ar fi, deci poporul ales, d^cendent din cele 27.250 familii luate în captivitate de Sargon, regele Asiriei. O societate „British Israel World Federation*-, cu milioane de sprijinitori din care făcea parte şi regina Victoria şi Eduard VII, se ocupă şi li este scumpă această teorie. 2) Gluckel von Hameln, Memoiren, p. 134 şi urm., ap. W. Sombart,

au fost, de altfel, din cele mai vechi timpuri. Aici au căzut bogaţi Evrei spanioli, de îndată ce au fost oficial admişi în ţară. În 1661, ei numărau 35 capete de familie, iar în 1663, numărau 92. Şi, în acest an, principalele case de comerţ evreieşti, 8 la număr, au realizat în şase luni 179.459 lire sterline[811]). Popor iubitor de câştiguri, Englezii au atras la ei pe Evreii bogaţi şi, în curând, au făcut din Londra centrul tuturor tranzacţiilor de pe globul pământesc. Totodată, însă, au devenit sclavii voinţei iudaice.

În vara anului 1936, a avut loc conferinţa de la Evian, al cărei scop era de a condamna antisemitismul aruncând bulla de execinunicare asupra Germaniei, adică de a mobiliza, dacă s-ar fi putut, democraţiile mari împotriva lui Hitler. Dar a creat un organism internaţional cu misiunea de a reglementa şi finanţa emigrarea refugiaţilor din Germania. Tot la Londra are loc şi conferinţa de la Masa Rotundă unde se discută cu cele două delegaţii – evreiască şi arabă – aceiaşi interminabilă şi nerezolvată problemă a Palestinei.

Toate aceste griji, mari şi nedezlegate, şi le-a luat asupră-şi, oficial, Marea Britanie – de voie sau fără voie. Ea este împinsă la aceasta de marii financiari evrei. Aci, Evreul este acasă la el, mai mult ca în orice altă ţară. Şi, totuşi, Englezii îndură toate batjocurile din partea lor. Astfel, în Aprilie 1938, un deputat evreu Shinwell a avut curajul să pălmuiască pe un deputat conservator Bower din Camera Comunelor, fiindcă acesta a îndrăznit a-l invita să se întoarcă în Polonia. Şi în această ţară, s-au observat atitudini ostile populaţiei evreieşti. Prin August 1938, se ducea o susţinută campanie contra medicilor evrei din Germania şi Austria. Ziarele lui Mosley arătau că, la universitatea din Cambridge funcţionau 45 profesori evrei imigraţi din Germania. Ziarul „Morning Post” a dat alarma despre preceptele distrugătoare de civilizaţie cuprinse în

---

811p . 241.

Protocoalele Sionului. Revistele „The Brittans” şi „The Hidden Hand” luptă în acelaşi sens. Un bărbat luminat Arnold White invită pe concetăţenii săi să nu mai lucreze în sensul democratic care este atât de prielnic îmbogăţirii Evreilor şi sărăcirii popoarelor creştine. Încă pe la finele sec, trecut, s-a ridicat un alt bărbat, Stewart Houston Chamberilain, împotriva heghemor iei iudaice care se întăreşte datorită prostiei ţărilor creştine.

Benjamin Franklin, în faţa convenţiei constituţiei nord-americane din 1789, cerea ca Evreii să fie zvârliţi din America şi să fie neapărat excluşi de la prerogativele drepturilor politice. Numericeşte, contează cu 3.50%, dar au ajuns de o îndrăzneală uimitoare. Presa le aparţine în proporţie de 70 %, restul de 30 % este terorizată de ei; 90% din confecţiuni şi din comerţul de blănuri le aparţine şi 50 % din industria şi negoţul de mobile; teatrul este în întregime controlat de ei; din 3 medici şi 2 avocaţi, câte unul este Evreu. Acestea toate în New York. Comunitatea israelită din acest mare port are la îndemână o formidabilă putere financiară pe care nu o egalează nicio altă organizaţie pe glob.

Oarecare mişcare antisemită s-a pornit şi aci. Să numărăm trei leaderi – ai acestei atitudini – Maiorul Hague, promotorul mişcării antisemite americane, cere să se construiască lagăre de concentrare în Alaska pentru oamenii lui Trotzky. Generalul G.V. Mosley a spus că, dacă consideraţii umanitare impune să lase intrarea Evreilor din Austria, se impune, însă, şi sterilizarea lor ca unii care sunt degeneraţi din punct de vedere fizic şi sufletesc. Un bărbat american din San Francisco propune şi el sterilizarea şi confiscarea averilor acestor imigranţi. Generalul Rawengton îşi are şi el gruparea sa antisemită – unul din discipolii lui a bătut măr pe La Guardia, primarul New Yorkului. S-a început şi din partea bisericii o ofensivă pentru apărarea pudorii şi a moralei împotriva literaturii cu tendinţe pornografice şi a exhibiţiunilor scandaloase a

femeilor pe scenele music-hall-urilor. Henry Ford este în fruntea antisemitismului luminat şi singurul care a rezistat formidabilei concurenţei iudaice şi a creat o adevărată industrie în serviciul naţiunii

Imigrarea masivă în St.

— Unite era încurajată şi finanţată de „Comitetul Evreilor americani”, de „Organizaţia sionistă” şi de „Agenţia israelită” din Geneva. Toată presa din S. – Francisco, Buenos Aires şi Rio de Janeiro trăgea semnalul de alarmă.

Emil Ludwig – Kohn după adevăratul nume – spunea într-un interviev din L-Humanité: „Noi suntem în Statele Unite o realitate. Din cele şase rase mai importante care alcătuiesc nu numai populaţia dar şi structura politică şi economică a Americii, noi suntem una de care se ţine seama. Suntem în America peste 8 (sic) milioane suflete şi avem cuvânt hotărâtor în toate pulsaţiile de viaţă ale noului continent”. Toată nădejdea lui era într-un războiu' care să nimicească statele totalitare, să dărâme antisemitismul şi să pună capăt sălbăticiei huliganice-\ Dar n-a apucat să-şi vază visul cu ochii, fiindcă a avut, în schimb curajul să-şi spulbere creării cu un glonte din nostalgie pentru Germania pe care a trebuit să o părăsească.

Ca să ne dăm seama de formidabila putere financiară a Evreimii, ca şi de imensele câştiguri ce realizează, să ne referim la câteva declaraţii ale ziaristului evreu Isac Marcosson la un banchet ce a avut loc la „American Luncheon Club” – după cele publicate în „La Patrie”, organ naţionalist de dreapta din Bruxelles. „Războiul – zice Marcosson – nu este decât o întreprindere de afaceri colosale. Fără noi războaiele nici nu s-ar putea face, fiindcă le-ar lipsi spiritul de organizare şi mijloacele financiare. Pregătirea tehnică o facem noi, finanţarea războaielor ne aparţine exclusiv. În trusturile de arme deţinem 73%, în cele alimentare 67%, în consorţiile de echipament militar

92%, în materiale de drum de fier, pe şantierele care construiesc vapoare sau în uzinele de avioane, de la 58 la 94%. Puterea noastră în aceste trusturi – fără să vorbim de cele financiare fără care nu se poate mişca numit în lume – este de 87% în medie, în tot ce priveşte pregătirea şi susţinerea războaielor”. Şi încheie astfel: „Cu aceste arme în mână, putem spune că de soarta războaielor hotărâm noi şi, în consecinţă, şi de destinele naţiunilor respective” 1).

h) Evreii în Rusia.

B.

— Duică, în a sa lucrare des citată, scria, la pag. 54 vorbind despre politica rusească: „Ovreii voiesc s-o desfiinţeze (Rusia) prin revoluţie; dar un ţar-messia le-ar fi de mai mare folos”. Şi gluma aceasta xi marelui nostru profesor s-a realizat de abia după patru ani: Rusia cunoscută de toţi a fost definitiv desfiinţată şi, în locul ei, a născut un stat barbar evreiesc, creat de Evrei şi condus de Evrei, cu misiunea de a distruge toate statele întemeiate pe o etică creştină, sprijinite de instituţii care au creat o civilizaţie frumoasă şi creatoare, la rândul ei, de nepreţuite bunuri omeneşti – materiale şi spirituale. Rusia ţarilor nu mai există! Rusia pravoslavnică este culcată la pământ pentru totdeauna 1 Şi, în locul ei, s-a ridicat – barbară şi ameninţătoare – Rusia roşie a lui Trotzky-Braunstein şi a lui Kamenew-Rosenfeld, Rusia comisarului roşu şi a lui Stalin, care şi-au aşezat lagărul în cetetea cu o mie de biserici de aur, din care, astăzi, nu se aude concertul solemn al clopotelor şi nici glasul corului de baritoni şi başi, fiindcă toate au fost zvârlite în aer cu dinamita sau transformate în grajduri şi în localuri de distracţie, iar sinagoga a rămas trufaşă şi triumfătoare.

Evreii şi-au urmat impulsiunea naturală a instinctelor lor atavice de a dărâma totul ce li sta în cale şi au dărâmat cu târnăcopul şi focul şi tunul o împărăţie care douăzeci şi cinci de ani de-a rândul, a înotat în sânge nevinovat vărsat

cu neîndurare. Toată neliniştea care a zguduit imperiul decenii de-a rândul; toată acea ideologie nihilistă şi distrugătoare care a sucit capetele tineretului studios şi din fabrici; toate acele atentate cu bombe şi surpări de credinţă în stăpânii adevăraţi şi legitimi; toate revoluţiile înecate în sânge, în teroare şi distrugeri, toate au fost pregătite cu calcul rece şi declanşate de Evrei şi numai de Evrei – de acei Evrei care trăiau înţărcuiţi în cele cincisprezece gubernii – numite zone şi reioane.

Încă din Oct. 1917, s-a instaurat Teroarea Ploretariatului Roşu, în care Ruşii, adevăraţii proletari, n-au niciun rol în afară de acela de a fi elemente muncitoare, carne de tun pentru revoluţii şi nesfârşitele războaie. Guvernul rus este compus din peste 90% membri evrei, restul de circa 10%, îl formează câţiva Ruşi şi alte naţionalităţi ale Rusiei2). Toată strădania acestor Evrei a fost de a distruge în creştini sentimentul religios, de familie şi de proprietate – în care scop, au distrus bisericile şi omorât pe preoţi – lăsând neatinse sinagogi şi pe rabini; au distrus familia şi proprietatea, rămânând ca Evreii să devină stăpâni ai tuturor bogăţiilor nemărginitului imperiu, etc. Şi au organizat o armată formidabilă capabilă să distrugă toate statele Europei, armată formată din mujici ruşi şi alte naţionalităţi – toţi supravegheaţi de comisari evrei, gata, la tot pasul, să ucidă pe ofiţerii şi soldaţii bănuiţi că şovăie de a merge înainte. Şef suprem al armatei a fost Trotzky Leon-Braunstein, alungat din Rusia de celălalt camarad Stalin

— Dictatorul roşu, de la care toţi Evreii aşteaptă realizarea dominaţiei iudaice universale. Administraţie, soviete şi comitete; ambasadori, agenţi diplomatici şi consulari; generali, ofiţeri şi comisari; conducătorii de industrii şi finanţe, de colhozuri şi alte întreprinderi productive: ziarişti şi pedagogi sociali; romancieri şi artişti, propagandişti şi terorişti etc. – toţi sunt Evrei şi iar Evrei şi totul se face după cele ce dictează Evreii. Şi toţi

aceştia cunosc mai ales mijloacele potrivite pentru atingerea scopului. Ştiu prea bine cum să vâre ura şi zâzania între clasele sociale; cum să provoace greve muncitoreşti şi conflicte diplomatice: să distrame credinţe, datini, afecţiuni şi legăminte sfinte; să scornească lipsuri şi foamete, dumpinguri şi sabotaje; cum să crească nemulţumirile şi dispreţul faţă de respectul legilor; cum să provoace panici financiare şi crachuri, confuziuni şi paralizia vieţii economice şi de stat

— Toate tinzând la tulburări şi revoluţii, scopul suprem al Evreilor ca, pe urmă, să se adune din toate părţile ca să împartă cămaşa celui răstignit.

Şi, în zilele noastre, Europa însângerată, dar conştientă de misiunea ei în veacuri, luptă din greu pentru nimicirea acestei monstruozităţi politice şi sociale – U.R.S.S., creaţie autentică a Masoneriei iudaice.

I) Evreii în alte ţări şi în alte continente

Curente şi mişcări împotriva Evreilor au loc în toate ţările eurodene. Toate naţiunile au dat jos ochelarii trandafirii şi au început să vază mai concret realit ţi le.

În 1938, Finlanda interzice intrarea în ţară a Evreilor imigraţi din Austria. În Octombrie 1937, guvernul danez, prin ministiul de externe dr. Munch, respinge o propunere de uşurare a formalităţilor de intrare a Evreilor şi interzice căsătoria Evreilor imigraţi din Germania cu femei de origine ariană. În Martie 1938, Degrelle, şeful partidului resist belgian, cere, prin ziarul „Ee pays réel” să se pună capăt ospitalităţii fără limită acordată refugiaţilor din Austria, Polonia şi România şi atrage atenţia, încă din 1934, că invazia din Germania ar putea da naştere la o mare mişcare antisemită.

În Grecia, s-au măsurat două popoare bine pregătite pentru viaţa economică – Grecii şi Evreii. Se poate afirma cu toată tăria că aceştia din urmă care însemnau prea mult în Macedonia şi Tracia, mulţi din ei, strânşi de aproape de elementele autohtone: Greci, Bulgari şi Aromâni, au

trebuit să cedeze şi să caute alte patrii. Parte din ei sau aşezat în ţara noastră şi în Italia. În insula Cipru, autorităţile au cerut măsuri de stăvilire a imigraţiei.

În Elveţia, ţara tuturor libertăţilor, un comunicat din Oct. 1938 interzicea trecerea Evreilor din Germania, Franţa şi Italia, iar cei în tranzit erau obligaţi să grăbească a părăsi ţara şi n-aveau dreptul la nicio activitate lucrativă, nici a cumpăra imobile sau participaţiuni în întreprinderile comerciale şi industriale. Următor imigrării Evreilor din Germania şi Austria, s-au produs Şi în Elveţia – ţara tuturor libertăţile r – agitaţii şi reacţiuni în unele centre unde negustorii localnici nu pot suporta concurenţa evreiască şi în contra capitalului străin, neplă-iudu-se nicio dobândă. Evreii au însemnat în această ţară de-abia 4%, însumând în industria textilă, 20%; în comerţul de vite, 13% şi în comerţul de bănci şi asigurări, 6%.

Ţările iberice n-au fost ferite de pericolul jidovesc sub forma comunismului iudeo-internaţional. Portugalia, care numără de-abia 1.000 Evrei, a fost mântuită de catastrofa la care a fost împinsă Spania prin înţelepciunea lui Salazar apărut la conducere. Odată cu alungarea regelui şi întronarear egimului republican, Rusia a trimis: n Spania, în 1937 – comis uni în frunte cu Bella Kuhn, Neumann şi Losowski care să organizeze revoluţia şi războiul, iar pe de altă parte, cargoboturi cu arme prin toate porturile spaniole. Ea Madrid, s-a instalat, cu un echipaj de 140 oameni, ambasadorul sovietic don Moses Rosenberg-Rey de España, care lua parte la consiliile de miniştri şi a dezlănţuit cumplitul războiu’ civil; iar la Barcelona, s-a instalat consulul Antonio Avscenco, ajutat de agi» tatori virtuoşi ai crimelor şi cu trecutul plin de sânge – cum îi caracterizează un corespondent.

Şi lucrurile au fost organizate în aşa fel că, vreme de doi ani, ţara frumoasă a lui Cervantes a fost pustiită de tot ce a avut mai de preţ – sute de mii de vieţi omeneşti şi tot ce a avut mai preţios ca produs al artei maure şi spaniole.

Numai II Caudilio Franco a avut curajul să doboare hidra cu mii de capete şi să redea ţării liniştea necesară muncii productive şi reconstructive.

În Oct. 1938, în Iugoslavia se luau măsuri severe conţi a Evreilor împărţiţi în trei categorii: cetăţeni sârbi vechi, Evrei care au obţinut cetăţenia prin anexarea noilor provinci şi Evrei stabiliţi după război, – aceştia siliţi să părăsească ţara. Pe anul şcolar 1940 – 41, în baza introduceri lui numerus clausus, au fost primiţi în toată ţara, în prima clasă de liceu, de-abia 108 elevi evrei.

Bulgaria, ceva mai târziu, avea să ia măsuri radicale, bine chibzuite şi tot atât de chibzuit aplicate, măsuri ce ar putea servi drept model pentru multe ţări[812]). Turcia, se pare, că a rezolvat în mod cu totul satisfăcător pentru naţiunea turcă chestiunea evreiască şi aceea a străinismului în viaţa economică.

Şi în celelalte contintnte, se observă un curent ostil Evreilor *i* imigrării acestora. Astfel, în Argentina şcolile iulie – comuniste sunt închise iar institutorii arestaţi. În Brazilia, au avut loc conflicte între autorităţi şi Evrei, declaraţi duşmani ai naţiunii. Dizolvându-se toate partidele politice, numai partidul comunist n-a vrut să dezarmeze, începând cu 1939, imigraţia slăbeşte din ce în ce. Argentina şi Brazilia, Paraguay şi Uruguay iau măsuri de stăvilire a invaziei. În Bermude, Evreii, 30.000 la număr la un total de 800: O Americani, nu sunt găzduiţi la hoteluri. În Cuba, sunt lăsaţi să imigreze numai cei sănătoşi şi cu situaţie financiară bună. În Costa-Rica, se refuză înregistrarea cumpărării unui teren agricol de către un Evreu şi colonizarea de Evrei este socotită periculoasă

---

812 Din declaraţiile lui Gabrowsky, ministru de externe. Evreii constitue in Bulgaria de-abia 0.7% din totatul populaţiei. Şi, totuşi, stăpânesc peste 40% din viaţa economică pe care-o dirijazâ delà Sofia şi, în unele compartimente, până la 90%. Dacâ venitul anual al unui cap de locuitor bulgar este de 1067 leva, venitul unui cap de ocuitor evreu este de 26.119 leva. 30% din căsătorii mixte pe 1940 erau evreeşti.

siguranţei statului. În Equador, se proiectase expulzarea a 500 Evrei, care nu vor să facă agricultură. În Columbia o lege oprea intrarea Evreilor în ţară şi una alta apăra industria naţională de concurenţa evreiască.

Negustorii de blănuri din Mexic au cerut expulzarea comercianţilor evrei spre a scăpa de concurenţa lor. Guvernul mexican a obligat pe imigranţi să se căsătorească cu indiene care trăiesc în condiţii de viaţă foarte puţin civilizate. Mexicul a expropriat pe ioo mii, dolari instalaţiunile societăţilor petrolifere străine, eliminându-le astfel de pe solul naţional. Preşedintele Cardenas şi toţi Mexicanii au acoperit despăgubirea. Şi acest stat şi Nicaragua sau arătat dispuse să primească în anumite condiţii un număr important de refugiaţi – Mexicul, în special – ingineri şi architecţi. Bolivia a interzis imigrarea Evreilor, Ţiganilor şi Negrilor.

Japonezii au oprit pe Evrei să se aşeze în China – după cum au fost potrivnici de a-i vedea aşezaţi în ţara lor. În Siam, sau luat măsuri de apărare contra Evreilor.

În Australia – după un proiect de lege din Aug. 1938 – niciun străin n-are voie să exercite o profesiune decât după cinci ani de la intrare şi numai după ce va fi trecut în universităţile australiene examenele ultimilor doi ani de studiu, oricare ar fi diplomele străine ce le-ar poseda.

În statele Uniunii sud-africane, se interzice Evreilor intrarea în ţară. În August 1938, erau mari agitaţii la Dakar, la Constantine şi în toată Algeria şi Marocul. „Ei au venit cu provocările, cu exploatarea cu asasinarea noastră – spunea un zir arab „Giair Djerid”.

Palestina – Eretz Israel.

Întrucât nici emanciparea şi nici alte modalităţi n-au putut să rezolve problema evreiască în statele europene, instinctul naţional al unora dintre Evrei le-a arătat că singura cale de urmat este întemeierea unui stat etnic evreiesc. Sionismul politic a fost întemeiat de Teodor Hertzi (i860 – 1904) cu teoria lui expusă în Judensstaadt,

în 1896, care a întâlnit mulţi opozanţi printre asimilaţi şi ortodocşi care ţin să-şi ducă viaţa mai departe acolo unde le rentează mai bine şi puţini partizani – printre care Max Nordau. Programul fu precis formulat în primul congres convocat de el la Basel în Aug. 1897, când a prezentat Consiliului celor Bătrâni sau înţelepţilor Sionului planul de dominare a lumii ariene pus la cale încă pe la finele secolului trecut de către organizaţiile evreieşti din America – plan cunoscut sub numele de „Protocoalele Sionului** şi a căror publicare a stârnit procese senzaţionale şi o adâncă tulburare printre Evrei care s-au silit din răsputeri să-i renege existenţa şi paternitatea evreiască.

Hertzi logic cu teza întreprinsă, a început tratative cu guvernul ottoman pentru cedarea de teritorii în Palestina, precum şi cu alte guverne care să-l sprijine. Şi, ca să salveze toate aparenţele, s-a şi constituit „Fondul naţional evreeec” pentru dobândirea de teritorii destinate a fi proprietate inalienabilă a poporului lui Israel, au fost întemeiate mai multe colonii şi mai multe şcoli, ca Şcoala naţională de la Jaffa în 1870 – în împrejurimile căreia s-a construit cetatea Tel-Aviv cu gimnaziul Herzlia, ca Politcchnica la Haiffa, cu renaşetna limbii ebraice ca limbă de uz comun, iar la 1 Aprilie 1925, Universitatea din Ierusalim.

O nouă eră începe în 2 Nov. 1917, când guvernul englez, ca urmare a declaraţiei lordului Arthur Balfour (J* 1930), şi-a luat sarcina să realizeze constituirea unui cămin naţional în Palestina, ocupată, în acest scop de trupe engleze şi de un batalion evreiesc. Declaraţia Balfour a căpătat o întărire juridică internaţională la Sari Renio, în Aprilie 1920, când s-a hotărât ca Palestina să fie supusă unui mandat englez.

Dar Arabii socotesc Palestina o patrie arăbească, pe câtă vreme sionismul este o farsă, lipsită de justificări istorice şi etnice. Acum 70 ani, existau în Haiffa, Jaffa, Akra şi Gaza, de-abia 5.000 Evrei. Emirul arab Abdallan a

remis comisiei regale britanice de anchetă o notă prin care tăgăduieşte Evreilor orice drept istoric în Palestina. Şi Arabii au cerut imediat oprirea imigrării evreieşti, crearea unui statut minoritar pentru Evrei, retractarea declaraţiei Balfour şi schimbarea mandatului englez. Bernard Schaw spunea textual într-un interview în 1938: „Eu nu cred că Evreii au cea mai mică îndreptăţire istorică asupra Palestinei. Ei au ocupat ţara Chanaanului cu acelaşi drept cu care Englegii s-au făcut stăpânii Indiei”. Şi, pe când Weizmann, şeful sioniştilor din Anglia, ţine ca Evreii să devină o majoritate conducătoare, Nabih Azmè, preşedintele comitetului de apărare a Palestinei, promite o luptă de exterminare. Iar Jabotinsky, preşedintele noii organizaţii sioniste mondiale, este de părere ca, în timp de 10 ani, să se transporte în Palestina şi Transjordania cu o suprafaţă de 100.000 k. p. Şi cu 1% mii, locuitori, 6 până la 8 mii. Evrei şi cerea ca un contingent militar compus din Evrei să menţină ordinea.

În acest interval, amândouă populaţiile – autohtoni şi năvălitori – îşi dispută cu armele întâietatea, făcând din Palestina un ţinut de măcelărire, fără ca autorităţile britanice să poată înstăpâni ordinea.

Guvernul englez a decis, după planul Peel, cu scopul de a împăca antagonismele şi de a nu rezolva nimic, împărţirea Palestinei în trei zone: un stat evreu, un stat arab şi o zonă internaţională cu Ierusalimul şi locurile sfinte. Dar dr. Wolfgang von Weist – membru în executiva conducerii a noii organizaţii sioniste mondiale – este împotriva acestei teze. El este pentru un stat evreiesc în care să încapă cât mai multe milioane de Evrei din Polonia, România şi Germania, unde, în perioade de câte 10 ani, să se poată aşeza câte un lot de *1 Yi* mii. Evrei.

Aşa că vor trebui cel puţin 40 ani ca să se mute aceşti lvvrei din cele trei ţări.

Cu scopul de a împăca amândouă taberele, s-a convocat, în 1938, la Londra, Conferinţa Mesei Rotunde, la

care au fost invitaţi reprezentanţii sionismului prin Agenţia Kv re iască şi pe cei ai lumii arabe: Irakul, Egiptul, Transjordania, Arabia sau fii tă şi Yemenul. Conferinţa a eşuat. Şi delegaţii comitetului de la Ivvian s-au ocupat şi fie teza de emigrare sub orice formă şi oriunde pe întinsul globului.

v şi, pe câtă vreme, liniştea dispare din ce în ce în Palestina, Evreii din România, care nu cred în această poveste, au umplut cutiile pentru Isuw, prin Keron-Haycssod „sau „Kofer Haam”, care este acţiunea de reclădire a Palestinei şi de salvare a neamului ales pe care o poartă în prezent Sioniştii. Kofer-Haischuw este o supremă dăruire pentru Palestina.

Dar tot acest sionism nu este decât un şantaj. André Thibault scria în această privinţă: nimeni n-a crezut în realitatea acestui vis, mai bine zis, n-a dorit ca acest vis să devină o realitate”. Cam prin 1936, Americanul Kinicy spunea că nimica din ceea ce vezi petrecându8C sau că se va petrece (este vorl a de încăierările între livrei şi Arabi) nu dovedeşte cu nimica că lvvreii vor să rămână în Palestina. Fiindcă numai Evreii sunt aceia care provoacă pe Arabi cu armele şi cu sjK? cula lor sălbatică, ei întreţin focul războiului civil şi ameninţă Europa cu eventualitatea transformării Palestinei într-o a doua Spanie.

O altă fracţiune de lvvrei agită teza teritorialismului – adică a stabilirii unei patrii evreieşti oriunde pe întinsul globului şi, ca şi teza sionistă, o farsă, o narcotizare a conştiinţei celorlalte popoare. Fiindcă ceea ce este real şi nu admite contradicţie. Evreul vrea să f» e cetăţean al lumii, vrea ca patria lui să fie întreg Universul – după cum s-a sen-s Biblia, (în legea II, XXVIII).

Această teză este îmbrăţişată de von Weist şi alţii, dar nu prinde printre Evrei. Altă dată, Anglia oferea lui Herzi, ca loc de aşezare a statului evreiesc Uganda, pe care însă, au refuzat-o. Mulţi s-au gândit la multe alte ţinuturi, puţine populate, ca Surinam, Kenya, Africa de

sud-est germană. Madagascar, Mozambic, etc. Şi, pentru cei din Rusia, republica Birobidgian.

Dar din Madagascar şi Mozambic vin ştiri neliniştitoare. Magi-el – Hova, conducătorul mişcării naţionaliste, a declarat că „Europa n-a re dreptul moral să se salveze, aruncându-ne nouă pe cap pacostea Evreilor. Primim orice naţiune să coopereze cu noi la valorificarea bogăţiilor pământului, numai lepra jidovească nu!” Din Mozambic, se comunică, (lease m³ nea, prin Radio-Oriente: „Suntem hotărâţi să reedităm ce se petrece în Palestina, să murim până la unul, apărând pământul împotriva năvălitorilor. Chiar aci, în acest port al nostru Tamatave, ca şi la Mihareb, la Lisaka sau la Tananarive, viaţa noastră de zece ani încoace a devenit insuportabilă din cauza speculaţiei mârşave a negustorilor jidani. Bieţii noştri sakalavi, naivi, de bună credinţă, obicinuiţi cu cinstea lor patriahală pe care au respectat-o şi Francezii, au încăput pe mâna acestor puţini Jidani care le iau pe nimica munca şi producţia lor. Lăcustele acestea pustiesc totul pe unde trec. Este un blestem al zeilor ceea ce se întâmplă de câţiva ani încoace în liniştita noastră ţară”.

„Jeunesse patriotiqueşi „Solidarité française”, organe ale dreptei antisemite franceze, cheamă, în 1938, toate statele europene – totalitare sau grupări naţionaliste – la o conferinţă internaţională spre a se rezolvi problema evreiască. S-a propus şi Congo belgian, cu 9 mii, suflete pe o suprafaţă de 2.385.000 km². În 31 Aprilie 1938, urma să se înainteze invitaţia statelor europene.

Rusia ar putea şi ea să colonizeze 8 – 10 mii. În Bibidgian. Fruntaşii sionişti Weizman şi Sokolow şi-ar fi dat adeziunea.

Ce este republica Birobidjian din Caucaz? Este „Ţara Promisă” Evreilor sovietici. Întemeiată în 1928 cu 270 familii, adică 600 suflete, în 1934, a fost transformată în „District evreiesc autonom” – ca un loc de surghiun şi de suferinţă. Astăzi, cuprinde 60.000 locuitori, dintre care

41.700 pedepsiţi de tribunalele sovietice. Este un lagăr de concentrare unde nimic nu se creează şi totul ce vine din Rusia sau se fabrică pe loc sau se fură.

Ca încheiere, nu prinde printre Evrei nicio teză de colonizare, toate fiind contrare intereselor iudaismului şi toţi ţin să-şi ducă viaţa printre creştini, ceea ce le rentează mai mult ca orice alte satisfacţii naţionale.

CAP. III.

PROBLEMA EVREIASCĂ LA NOI.

Chestiunea evreiască n-a fost privită niciodată ca o problemă de stat ce se impunea rezolvată într-un singur fel – adică numai în felul care să promoveze interesele naţiunii şi să întărească poziţia statului român. Populaţia evreiască şi metodele ei de lucru n-au fost considerate ca o primejdie – începând cu ultimele două decenii ale sec. XIX şi în niciun fel după întregirea hotarelor, când absolut toată suflarea românească se trudea să asigure bunăstarea şi fericirea elementului evreiesc, iar guvernanţii se băteau cu pumnii în piept că comerţul şi industria au ajuns să îndestuleze toate nevoile şi dorinţele naţiunii în condiţii optime, iar Românul zburdă de bine sub raportul spiritual şi cel material.

Despre problema evreiască am vorbit mereu de-a lungul celor expuse până aci, aşa că am avea, pare-se, prea puţin de adăugat. Vom căuta, totuşi, în mod sumar, să trecem în vevistă atitudinea celor chemaţi să privegheze la siguranţa statului şi la înnobilarea naţiunii. Şi, ca să fim mai bine înţeleşi, vom proceda metodic, împărţind puţinul material în cinci perioade.

a) Perioada reacţiilor instinctive intermitente.

Într-o ţară unde totul trebuia construit şi toate bogăţiile ei valorificate, într-o ţară unde avea să se pornească, pe tăcute, o luptă mare de cucerire de debuşee, toţi străinii erau bine primiţi. Şi erau bine primiţi şi Evreii – agenţii cei mai pregătiţi pentru legăturile cu Apusul. De aceea, unu domni i-au socotit necesari şi, ca şi cu toţi

străinii, în cheiau şi cu Evreii – luând în considerare, în primul rând, şi nevoile Cămării – învoială deosebită „o ruptură”, îndatorindu-se, aceştia, faţă de Cămăraş, la o sumă globală pe care trebuiau apoi să o culeagă prin organe proprii printre membrii micii comunităţi de ruptaşi, de chrisovuliţi – aşa cum se proceda şi cu ceilalţi străini creştini, orientali, mai ales că să-şi poată acoperi nevoile neîndustulător acoperite de celelalte apanagii şi monopoluri domneşti.

Pe câtă vreme străinii creştini n-au constituit niciodată o primejdie pentru noi, în mod instinctiv – şi domni şi popor – vedeau în Evrei o primejdie. Este vorba şi de cei aşezaţi în ţară şi de cei trecători chiar. Cunoaştem, îndeajuns, toate măsurile luate de domni ca să-i împiedice – pe cât îi lăsa sufletul şi li îngăduiau puterile – pe Evrei de a face tot răul ce îl puteau face. Toate cele expuse până aci sunt o largă contribuţie la lămurirea problemei ce ne preocupă. Cunoaştem cu toţii atitudinea lui Petre Şchiopul ca domn al Munteniei şi al Moldovei faţă de ei când ia măsuri de alungare. M. Iacoviţă edicta în 1764, un decret, potrivit căruia era oprită căsătoria Româncelor cu străinii; în 1776 Grigore Ghica şi, după el, C. Moruzzi, interzic Evreilor de a – arenda moşii, de a ţine cârciume la sate şi de a se aşeza la ţară; în 1804, A. Moruzi opreşte şi el de a se arenda moşii de către Evrei; tot astfel şi în 1817, codul Calimachi li interzicea de a posedă pământuri la ţară, dar le permitea posesiunea de imobile la oraşe; etc.

În rezumat, ceea ce putem stabili este faptul că ppterile distrugătoare ale Evreilor se oglindesc în atâtea măsuri administrative şi legislative, luate în diferite epoci, de domni şi de divanuri, ca şi de organele executive. Dar, în linii generale, această politică de apărare – dată fiind poziţia noastră de vasali ai Porţii şi de stat minor faţă de Puterile apusene – nu putea fi dusă cu succes. Ea aceasta, se adăugau şi alte fapte: cei mai mulţi domni erau străini în aspiraţii şi suferinţe faţă cu poporul românesc; altă

categorie nu puteau vedea limpede primejdia, ba vedeau, din nenorocire, o necesitate în ei; în sfârşit, alţii, deşi sufereau sincer, erau însă şovăielmci în aplicarea măsurilor, fiindcă Puterile străine exercitau mare influenţă pe lângă Poartă în apărarea străinilor şi Evreilor care le netezeau drumul spre o expansiune financiară, industrială şi comercială la noi atât de rentabilă. Boierii, avizi de câştiguri mari, le arendau satele şi îi întăreau cu chrisoave domneşti. Aceştia ot fi socotiţi, în toate timpurile, n arii vinovaţi.

b) Trecem la perioada eroică (1858 – 1879).

O numim perioadă eroică fiindcă o generaţie de eroi s-a încumetat a se pune de-a curmezişul atâtor direcţii greşite – despre care vom vorbi mai la vale – pentru ca să se realizeze, în aceste decenii de întemeiere şi consolidare a statului român, atâtea înfăptuiri pe toate câmpurile – politic şi social, economic şi financiar.

Generaţia tânără, îmbibată de ideile liberale şi umanitariste ale Apusului – printre care şi personalităţi marcante în ştiinţă, literatură şi politică – propovăduiau tocmai în perioada formării şi închegării statului român, o libertate fără condiţii şi fără margini, în domeniul politic ca şi în cel economic. Marii capi ai revoluţiei înscriseseră pe frontispiciul programului aceleaşi prerogative şi pentru Evrei, ca şi pentru creştini. Pentru însuşi Domnitorul Cuza, Evreii contau ca un element pe care îl asimila în totul băştinailor şi dorea să-l integreze în toate drepturile. Pe tărâmul economic, rhesagiul lui Cuza – din 6 Dec. 1859 contrasemnat de I. Chica în calitate de prim-ministru – se rostea răspicat în favoarea ţărilor industriale şi a tuturor elementelor străine de la noi: „Noi nu admitem niciun soiu de sistem proteguitor... Tot felul de monopoluri şi de privilegiuri vor fi proscrise... Guvernul voieşte dar libertatea industriilor şi dezvoltarea lor fără întrebuinţarea de mijloace artificiale”. Aceiaşi doctrină a libertăţii absolute o proclama şi economistul Ion Strat, iar instituţia

breslelor fiind, în mod natural şi logic, o îngrădire a acestei libertăţi şi un anacronism pentru noile forme de viaţă, ea trebuia să dispară. Ea aceştia, se adăugau pe tărâm politic şi economic cei doi mari bărbaţi de stat: Titu Maiorescu şi P. Carp care nesocoteau ideea de naţionalitate, dar ţineau să fie pe linia „civilizaţiei moderne”. Deviza lor pe chestia evreiască era: „Pe Evrei îi vom înlătura când vom fi tot aşa de activi ca şi dânşii”. Un singur lucru vedeau în Evrei şi anume că erau activi, dar ignorau toate celelalte aspecte ale problemei evreieşti: neasimilabilitatea, concurenţa ucigătoare, acapararea şi specula, imoralitatea în toate afacerile lor, părăsitismul, destrămarea morală, înceată dar sigură adusă de ei, etc.

În tabăra adversă, se profilau marile figuri, ca Simeon Bărnuţiu, Dionisie Pop Marţian, B.P. Haşdeu tustrei doctrinari ai naţionalismului intransigent şi luminat. Pentru marele luptător ardelean, naţionalitatea constituie baza libertăţii şi legea naturală a vieţii popoarelor şi a fericirii genului omenesc, fiindcă „libertatea cea adevărată a vericărei naţiuni nu poate fi decât naţională”. Dionisie Pop Marţian, părintele statisticii româneşti, atrăgea, încă de prin 1858, atenţia naţiunii asupra primejdiei capitalurilor străine şi a lipsei totale de cunoştinţe în economia politică; cerea restrângerea concepţiei prea largi a libertăţii, în sensul celei absolute pusă în practică de I. Chica şi se ridica împotriva votului de la 14 Iunie i860, prin care se încuviinţa străinilor dreptul de a poseda imobile. Al treilea naţionalist de marcă”, unul din eminenţii reprezentanţi ai ideii de naţionalitate în politica economică românească” – cum îl numeşte A.C. Cuza – este Bogdan Petriceicu Haşdeu care s-a distins prin o reţea de lucrări privind problema evreiască sub te ale aspectele dizolvante şi distrugătoare.

La luminile acestor doctrinari, s-a adăpat o pleiadă de bărbaţi care au dat dovezi de bărbăţie şi înaltă simţire şi prevedere românească. Pe terenul luptelor de apărare a

constituţiei, trei mari momente istorice au fost prezidate de economistul luptător A.D. Holbau. Eminescu lupta pe tărâmul gazetăriei, doi oameni de stat M. Kogălniceanu şi I. Brătianu au străjuit ca doi arhangheli la poarta cetăţii româneşti; Conta şi Vasile Alexandri, prin cuvântul lor autorizat şi focul sacru ce îi însufleţea, au contribuit la cele mai mari biruinţi parlamentare

Am vorbit destul de larg despre rolul jucat de marele economist A.D. Holban în marea luptă împotriva acordării de drepturi politice Evreilor. În calitate de exponent al „Comitetului central naţional1— el întocmeşte şi distribuie sub semnătura sa o petiţie către deputaţii Constituantei din 1866, în care, după ce ia în considerare faptul că Evreii acaparaseră, încă de pe atunci, 2/3 din proprietate, tot comerţul, industria şi meşteşugurile, desfiinţând de fapt breslele, precum şi concentraseră în mâinile lor toată moneda câştigată prin uzură, fapt în care rezidă şi tot secretul deselor crize monetare care bântuie România de 15 ani aproape, atrage atenţia că mandatul lor nici într-un caz nu îi poate învoi distrugerea naţiunii pe care o reprezintă şi ale cărei drepturi sunt imperios chemaţi a le apăra, fiindcă „drepturile imprescriptibile ale Românilor nici însăşi naţiunea, în masă, nu le poate înstrăina, căci şi ea le are numai în depozit şi este datoare să le treacă neatinse urmaşilor, după cum le-au primit de la străbunii noştri – Şi ca încheiere, cerea „legi de excepţie pentru apărarea noastră contra acestui flagel neîmpăcat”.

Petiţia, acoperită de 60.000 semnături, s-a trimis Constituantei şi s-a publicat în „Trompeta Carpaţilor”, ceea ce a provocat revoltă în public şi o adâncă impresie printre deputaţi. În jurul Constituantei, s-au strâns peste 50.000 de oameni, tinerimea universitară a fost la înălţime, iar I. Brătianu declara în numele guvernului că nu mai stăruie în menţinerea art. 6 care glăsuia: „Religia nu este o piedică a naturalizării în România. O lege specială va regula admiterea graduală a israeliţilor la naturalizare”. În

şedinţa de la 18 Iunie 1866, articolul 6 era înlocuit cu art. 7 şi adoptat în unanimitate: „Numai străinii de rit creştin pot dobândi calitatea de Român”. Biruinţa era completă, iar pe Evrei i-a costat sinagoga abia clădită pe care mulţimea revoltată a distrus-o.

Al doilea moment al ideii de naţionalitate este „Proiectul de lege pentru regularizarea stării jidovilor în România”, prezentat Adunării Deputaţilor în 1868 de 31 deputaţi membri ai „Fracţiunii libere şi independente” şi redactat de A.D. Holban. În acest proiect de lege se arată cum asupra ţării s-a revărsat o rasă străină şi vrăjmaşă de mai bine de 500.000 suflete – o colonie compactă care se măreşte încontinuu şi asupra căreia nicio influenţă locală sau socială a mediului înconjurător n-a fost capabilă să exercite vreo putere şi că a fost lăsată liberă să monopolizeze comerţ şi industrie, articole alimentare şi toate capitalurile, ca, prin camătă şi organizare de lipsuri şi crize factice, să ia naştere cea mai implacabilă tiranie a banului. Din cele 10 articole care compuneau proiectul, rămân aceste pr-ncipii cutezătoare pentru aceea epocă; Jidovii să nu aibă dreptul la niciun fel de proprietate urbană sau rurală, nici să se aşeze măcar în comunele urbane fără autorizaţia consilierilor comunali; să n-aibă dreptul de a ţine în arendă niciun bun, nici de a fi antreprenori ai vreunei afaceri cu vreo instituţie publică, nici de a exercita vreun comerţ cu articole alimentare şi, în sfârşit, ca toate comunităţile şi comitetele evreieşti tolerate şi autorizate până acum să se socotească desfiinţate odată cu admiterea proiectului prezentat!). Dar acest îndrăzneţ act a atras după sine retragerea guvernului, fapt cu care se lăuda presa evreiască, scriind: „Europa a influenţat balanţa politică moldo-valacă; ea s-a arătat favorabilă Ovreilor” sau „Ovreiul a te umflat”, „ministerul Brătianu a fost răsturnat, camera dizolvată, noii prefecţi aparţin partidului progresului” 2).

În sfârşit, al treilea moment prezidat şi stăpânit în

întregime de A.D. Holban, a fost lupta împotriva revizuirii alt. 7 din Constituţia din 1866, revizuire impusă nouă de Congresul de la Berlin, prin art. 44, dar pe care patrioţii români au ştiut cu multă abilitate să o ocolească în folosul nostru. A. Holban în „Protestarea” sa atrage atenţia opiniei publice şi contra revizuirii, îi numeşte pe Evrei „o castă teocratică internaţională”, un „virus al internaţionalismului iudaic”, care, „sub cuvânt de emancipare, ascund scopul metamorfozării statului român în stat: – udaic”. Vasile Conta, deputat de Iaşi, pe care Evreii au încercat zadarnic să-l cumpere, îşi ţine magistralul discurs, în zilele de 4 şi 5 Sept. 1879, când se pronunţă hotărât pentru nerevizuire şi înălţa principiul de conservare naţională deasupra principiilor de libertate şi de egalitate şi enunţa marele adevăr că „dacă nu vom lupta în contra elementului jidovesc, vom pieri ca naţiune”. Punctul de vedere de nerevizuire era susţinut şi de alţi deputaţi, mai ales reprezentanţi ai nobilimii moldovene 3), care semnaseră o moţiune, prezentată, în ziua de 28 Iunie, Camerei de acelaşi Vasile Conta. Art. 7 a fost revizuit în sensul dorit de toţi bunii Români. Dar Vasile Conta n-a contenit lupta, ci prin asociaţii

1) A.C. Cuza, op. c. 2) Arhives Israélites Nr. II, p. 54 şi Nr. VI. n. 176. a 1869.3) Boierii moldodeni erau: C. Ghica E. Chica T.C. Negruzzi P. Cazimir. C. Ciupercescu, Nicolae Blaremberg, B. Conta, D. Rosetti-Teţcanu V. Conta şi, cu toată opoziţia guvernului, a reuşit să fie ales. Şi nici Evreii nan reuşit să cumpere tăcerea în Parlament, deşi i-au oferit 70.000 galbeni – cca. 30 mii, lei. Vezi „Antisemitismul lui V. Conta” în Univ, din 24 Oct. 1937.

ca „Viaţa” a, luptat pentru organizarea unei lupte secrete cu caracter permanent, care, însă, pe urmă a slăbit şi s-a stins. Această manifestare a marelui filosof a fost, se pare, cântecul lebedei în problema evreiască.

Au urmat legiferări şi întemeiări de instituţii funciare şi de emisiune, precum şi aşezăminte de credit, toate în

serviciul aceleiaşi cauze, dar punerea lor în practică n-a fost supravegheată cu entuziasmul cu care au fost create şi au avut loc, ca urmare, evenimente cu totul nebănuite: institutul de emisiune şi celelalte aşezăminte au folosit, cu timpul, Evreilor şi străinilor şi numai acestora şi, în proporţii neînsemnate, elementului băştinaş. Şi, odată cu viaţa partidelor şi cu cât acestea se înmulţeau, puterea de reacţiune a naţiunii descreştea, până când problema evreiască nu mai interesa pe nimeni.

c) Şi, astfel, se deschide perioada indiferenţismului.

Ideile de umanitate şi liberalism – scria A.C. Cuza – domină intelectualitatea română. Naţionalismul ajunge a fi considerat, în cazul cel mai bun, o naivitate; antisemismul privit ca o eroare şi cu cel mai n-are dispreţ, ca o barbarie, ca un semn de ignoranţă şi de inferioritate intelectuală şi morală, ca o ruşine a veacului. Iar tinerimea universitară, de la care naţiunea aştepta numai entuziasm şi atitudine dârză, stătea sub înrâurirea directivelor partidelor care se înmulţeau şi tinerii se sfâşiau unii pe alţii[813]). Şi această dividere în bisericuţe politice era mediul cel mai prielnic dezvoltării virusului iudaic pe toate tărâmurile.

La toate acestea, se adăuga încă un factor care promova bunăstarea şi atotstăpânirea iudaică. Şi anume: legea de încurajare a industriei naţionale din 1887. Prin această lege a încurajării industriei naţionale – scrie recent un tânăr economist – statul s-a considerat descărcat de misiunile sale şi, dacă ea se referă la toate, ea a neglijat tocmai factorul om, care trebuia să fie în chip firesc şi „mijloc”, dar mai ales „scop” – Românul. Legea – spune mai departe – nu s-a îngrijit de el nici ca producător, nici

---

813 In Nov. 1897, Studenţimea, jignită de discursurile şi moţiunile propuse de Evrei împotriva legii ministrului de războiu Berindei, a bătut pe Evrei şi a spart geamurile la un mare număr de magazine evreieşti. In Mai 1899, au avut loc şi la Iaşi turburări antisemite. Verax. 2) Economia naţională şi problema evreiască, de Christian Pctrescu, în revista Alaci din Mai-Iulie 1942.

ca consumator. Căci sentimentul existenţei unei „probleme evreieşti” n-a apărut niciodată la guvernanţii ţării *).

Şi, apăraţi de atâtea legi şi privilegii şi de toate neglijenţele şi complicităţile, Evreii au ajuns să stăpânească cele trei, procedee economice: producţia, circulaţia şi distribuirea bunurilor, fiindcă reuşiseră să devină stăpâni pe cei trei factori ai producţiei – capital, muncă şi natură. Stăpâni pe capitaluri ei au avut în mâinile lor bunurile naturii şi munca braţelor româneşti cu retribuţie de sclavi şi, prin aceasta, stăpâneau producţia tării, pe care o circulau şi distribuiau după interesele lor. De aceea, tânărul economist, mai sus pomenit, atribuind Evreilor iniţiativă, pricepere tehnică şi mijloace de finanţare proprii şi străine spune că sau schimbat – din creatori şi necesari – în exploatatori şi, curând, în paraziţi ai vieţii noastre naţionale, de unde a rezultat un mare pericol.

Oamenii politici nu s-au mai ocupat de această chestiune. Dacă un partid se va organiza economiceşte, el va face economie colorată, adesea tovărăşie cu finanţa evreiască. Sau dacă anumiţi oameni politici şi scriitori vor fi conştienţi de marele pericol evreiesc, ei vor cons această numai teoretic, dar măsuri de stăv ilire a răului şi de dezlegare a greutăţilor nu vor întreprinde. În 1914, Ionel Brătianu constata că populaţii de traficanţi veniţi din Polonia şi Rusia Mică sau suprapus unei populaţii nepregătite şi care, mai ales în Moldova, puteau să compromită însăşi temeliile statului, iar solidaritatea acestora caii nu înţeleg să se asimileze ar putea să pună în primejdie dezvoltarea noastră naţională1). Dar numai atât. Marele scriitor M. Sadoveanu, ocupându-se de trustul arendăşesc al dinastiei Fischer, constată numai că acesta s-a îmbogăţit peste măsură, dar peste măsură a sărăcit şi s-a demoralizat populaţia trăind pe latifundiile arendate. C. Stere, într-un articol „Fischerland”, dădea semnalul de alarmă în ajunul răscoalei din 1907. Dar atât. Totul se

scurgea normal pe albia largă a indiferenţei şcolii, scriitorilor şi a tuturor factorilor cu răspundere. Tot eşafodajul legislativ şi tot repertoriul ordinelor şi dispoziţiilor administrative era încuiat în archiva istorică, iar vigilenţa puterii executive scădea.

În 1900, a apărut marele ziar „Apărarea Naţională a drului C. Istrate şi V.A. Urechea, care, de la înălţimea catedrei universitare, făcea cunoscută problema evreiască. Dar viaţa acestui organ care a strigat toată gravitatea primejdiei a amuţit în anul următor. Singurii care au ţinut mereu aprinsă facla adevăratei vieţi româneşti şi au creat o şcoală a unui adevărat naţionalism au fost: Urechea, A.C. uza, Duică, Dr. N.C. Paulescu şi N. Iorga. Şi au predicat mereu, dar au predicat şi ei în pustiu. Singurele agitaţii şi reacţiuni ale tineretului universitar nu erau în stare să zăgăzuiască primejdia şi să oprească robirea materială şi destrămarea morală a ţării.

d) Perioada unei complete inconştiente.

După aşteptări de un mileniu şi un război care ne-a costat 800.000 vieţi şi o totală distrugere a mijloacelor de viaţă ale ţării, poporul românesc s-a văzut întregit în hotarele-i istorice. În virtutea decretelorlegi din 30 Dec. 1918 şi 28 Mai 1919[814]) şi a tratatului de la St. Germain

— Ratificate, toate, de constituţia din 1923, pe care unii au numit-o o monstruoasă denunţare – sau acordat drepturi civile şi poliitce tuturor Evreilor aflători între hotarele noii României, în care sute de mii invadaseră în timpul şi după război. Bucuria de a fi reluat, toţi fraţii laolaltă, firul vieţii într-o ţară mare şi frumoasă, nu ne-a dat răgazul să prindem marile primejdii legate de întregirea mult visată. Clauza umilitoare din tratatul

---

814 Prin decretul-lege din 30 Dec. 1918, s-au acordat tuturor locuitorilor Regatului ,„majori, fârâ deosebire de religie şi care nu s-au bucurat dc plenitudinea drepturilor de cetăţenie" putinţa de a dobândi exerciţiul acestor drepturi ; iar prin acela din 28 Mai 1919, se declarau cetăţeni români toţi „locuitorii evrei ai Vechiului Re

minorităţilor exprimată prin art. 7 al tratatului de la Sf. Germain ne-a fost impusă de forul internaţional dirijat, pe faţă şi din umbră, de Evrei. Aceasta o mărturiseşte Ionel Brătianu, după care, el, socotind cu totul inutil de a se împotrivi, a preferat să i se impună încetăţenirea Evreilor, pentru ca, în împrejurări prielnice, el sau urmaşii lui să o poată anula. Şi chiar a dorit să-i fie impusă şi să nu o facă cu consimţământul lui, ca să nu constituie, astfel, o ipotecă foarte grea asupra ţării, în favoarea Evreilor[815]).

Sufragiul universal a dat naştere la cea mai meschină profesiune

— A profesionistului politic. Partidele politice s-au constituit în societăţi anonime de afacerişti şi au dat iama în avutul Statului – în păduri şi petrol, în industrie şi devize, etc. Împărtăşindu-şi prada cm Evreii şi cu toţi aventurierii, victime fiind Statul, B.N.R., şi tot poporul, apăraţi de toate legile şi fărădelegile. Partidele se înmulţeau, lumea se îmbulzea la ele şi această atmosferă era un mediu de cultură din cele mai prielnice dezvoltării iudaismului parazitar şi acaparator. Şi mereu se propovăduia că acest popor evreu este întruchiparea unor însuşiri supraomeneşti. Şi, la adăpostul acestei teze, ne-am pomenit, la ţin moment dat, că nimica un mai este al nostru – nici bogăţii, nici suflet curat.

Pentru iiiciun partid politic problema evreiască nu mai exista. Un şef de partid, fost şef de guvern, constata că, în nord-vestul Transilvaniei, Românii sărbătoreau odată cu Evreii şi târgurile erau deschise Duminica şi ţipa: „Aceasta nu mai putem suferi 1”, dar se lega să garanteze minorităţilor administraţie descentralizată şi în limbă proprie – Evreilor şcoli superioare în idiş. Anumite organizaţii de partid numărau ca membri marcanţi pe alde Zipstein, Fischer, Kaufmann, Auschnitt, etc.; încheiau

---

815g at, majori, născuţi în ţară sau întâmplător în străinătate, din părinţi aşezaţi in ţari. ••care nu au fost supuşi vre-unui stat străin". 2) După mărturisirile lui I. C. Atanaaiu. iost ministru.

cartele cu Maghiarii într-o provincie, cu socialiştii şi comuniştii în alta şi cu naţionaliştii în a treia; altele organizau „frontul popular”, care, la rândul lui, avea ca preşedinte al unui important sector din capitală pe Iacob Friedmann, care semna manifestele alături de şef şi alţi Români – neaoşi, ca Blank, Schwartz, Vogel, etc., toţi mari oratori care aveau să îndemne pe alegători de a da votul „numai acelora care vă vor scăpa (pe voi, Evreii) de coşmarul unei vieţi nesigure”.

Un alt şef de partid, a cărui fotografie o lansau Evreii în manifestele electorale scrise în idiş, declara la Orheiu: „În ce priveşte situaţia economică, incontestabil, că un număr de Evrei deţin posturi de comandă. Poate asta însă justifica acţiunea împotriva Evreilor?” Un subşef al aceluiaşi paitid declara la Chişinău că „problema evreiască nu-i decât un pretext, evreimea neprezentând niciun pericol”. Organizaţia evreiască din acelaşi oraş, în manifestul de la alegerile din 1937* sfida sentimentele noastre cele mai sfinte, invitând populaţia să voteze lista Nr. 2, căci, numai astfel, vor fi stăpâni pe primăria şi banca oraşului, pe tot comerţul alimentar, iar spitalul evreiesc va putea să treacă în bugetul municipiului.

Un şefuleţ de partid, pe steagul căruia flutura imaginea unui voievod din sec. XV, declara, într-un interview, că preferă demagogia de stânga demagogiei de dreapta; la alegerile din 1937, se cartela cu încă două paitide de stânga, comunitatea israelită îndemna pe Evrei să voteze lista cartelată, iar oratorii erau primiţi cu pumnul ridicat. La alegerile municipale din capitala oropsitei Basarabir comuniştii – toţi Evrei din grupul Tineretului şi al Şcolarului Roşu – cartelaţi cu două partide numite ţărăneşti, manifestau cu pumnul strâns, strigând: „Jos guvernul! Jos Românii!” Aceleaşi partide sprijineau în Bucovina izbânda Ucrainenilor. Partide ajunse la guvernare îngăduiau din consideraţiuni le înaltă umanitate şi nu s-au sfiit să delege pe rabini şi pe conducătorii

comunităţii evreieşti ca să dea bilete de liberă petrecere vagabonzilor fugiţi de dincolo de Nistru.

S-au putut număra, în 1937, peste 30 partide. Unul din şefi proclama „în ordinea naţională, primatul românismului”. Un al doilea găsea că „Este o poruncă a vremii ca Românii să aibă locul de întâietate în ţara lor”. Un alt membru dintr-un partid ai cărui înaintaşi au aşezat România pe temelii ce le zdruncinau epigonii, găsea foarte jignitoare afirmaţiile că Românul nu înseamnă nimic în viaţa economică, când, dimpotrivă, el şi-ar avea locul de frunte.

Şi totul, în ultimă analiză, se reducea la o sumă de vorbe goale de orice înţeles. Pe câtă vreme, forţele noastre erau astfel risipite, sau puse în serviciul străinului, în schimb – scria N. Iorga: „S-a ajuns, astfel, la o solidaritate desăvârşită, între orice Evreu din orice rost, faţă de alt Evreu, cu excluderea altor relaţii cu locuitorii decât aceea dintre exploatator şi exploatat. Iar ai noştri se rezemau pe Stat şi Statul a dezertat de la datoria sa, cum dezertează şi acuma. Evreii aveau o armată, un tezaur, un Dumnezeu. Noi aveam indivizi răzleţi, sărăcia boierilor risipitori, a funcţionarilor de prisos, a mahalagiilor uitaţi, a ţăranilor care nu puteau înainta şi noul învăţământ se rupea, în laicitatea lui fără suflet, de orice legătură cu tradiţia religioasă”.

Cu cât problema evreiască se punea mai apăsat, cu atâta obrăznicia şi impertinenţa organizaţiilor iudeo-străine de la noi creştea. Astfel, la congresul „Federaţiei sindicatului de funcţionari particulari”, condusă numai de Evrei maghiari sau „autohtoni”, se declara ameninţător „că va duce lupta cea mai crâncenă pentru înlăturarea acestei încercări (legea protecţiei muncii naţionale) de ruşinoasa legiferare rasistă, care compromite Românismul în faţa lumii civilizate”. Şi, într-un memoriu adresat Ministerului Muncii, se spunea că „politica guvernului în această chestiune a alunecat pe o pantă primejdioasă, ea

constituind o încălcare a principiilor constituţionale şi a ideii de umanitate şi de dreptate; ea va crea o atmosferă de duşmănie în rândurile populaţiei minoritare care numără aproape 25% din totalul populaţiei noastre". Autorităţile aveau atitudinile cele mai delicate faţă de asemenea manifestări ale unui popor, care, niciodată, nu s-a avut bine cu legile şi cu ideea de legalitate.

Faţă de mişcarea formidabilă din ultima vreme împotriva atotputerniciei iudaice, presa româno-evreiască îşi etala teoriile răsuflate în acest fel. „Dimineaţa" spunea, cu îndrăznelala ei obicinuită, că pretenţia naţiunii dominante de a fi condusă exclusiv de fiii ei este o „diversiune", o demagogie şovină şi politicianistă", care urmăreşte, scopuri reacţionare" şi pretindea Românilor „lupta solidară alătuii de ei". Acelaşi organ numea toată această a noastră strădanie „o campanie odioasă deeterminată numai şi numai de invidia concurenţei", sau „o doctrină inventată pentru a lua locurile câştigate prin muncă onestă şi a le da celor incapabili" şi că, numai prin această luptă, presa care susţine ideea naţională speră că, cu acest chip s-ar putea scăpa de unica concurenţă cu care nu poate lupta, „cea a inteligenţei şi a talentului".

— Dintre toţi bărbaţii politici până în 1930, singurul căruia trebuie adus un pios prinos de recunoştinţă naţională rămâne Vintilă Brătianu, care – nevăzut şi neauzit de nimenea şi cu o aspră perseverenţă – a lucrat pe linia principiului „Prin noi înşine" şi a realizat opere trainice de afirmare românească pe tărâmul economic. „Dacă avem astăzi o burghezie românească – scria Al. Gregorian în 1939 – dacă ne-au mai rămas câteva poziţii necucerite de străinism, o industrie şi băncile care au putut rezista atâtor crize, aceasta o datorim exclusiv lui Vintilă Brătianu" pe care îl numeşte întemeietorul economiei româneşti[816]), dar pe care nu l-au înţeles cei din

---

816 Creaţiunile lui V. Brătianu simt : Banca Românească, S. R. D..

jurul lui.

În aceste două decenii, conştiinţa naţională aproape n-a fost prezentă la datorie şi la reacţiune. Doar din gând în când tinerimea universitară îşi striga în pustiu durerea neamului necăjit şi robit. Corpurile constituite n-au reacţionat niciodată, deşi vedeau cum invazia evreiască denatura fizionomia etnică a tuturor funcţiunilor fundamentale ale ţării şi neamului. Şcoala, de asemenea, a fost absentă, şi prin felul ci de organizare şi prin suflet, de la orice luptă împotriva înstrăinării neamului. Universitatea unde, în mod liber şi autonom, se puteau exprima marile crezuri naţionale, s-a dovedit de o rară vitregie. Profesorul de istorie politică sau de istorie a comerţului n-a îndrăznit să scrie sau să rostească o aluzie măcar la suferinţele îndurate de poporul nostru sitt>t invazia ce nu se poate întru nimic asemăna cu aceea a barbarilor. Profesorul de drept constituţional, de liceu sau universitar, nici nu şi-a dat seama de importanţa crucială & art. 7 din constituţia din 1866 şi 1879, pentru evoluţia vieţii noastre politice şi naţionale. Iată ce citesc în urmă într-un curs de istorie a dreptului constituţional: „Cele două decrete-legi (din 30 Dec. 1918 şi din 28 Mai 1919) au fost ratificate de către art. 133 al Constituţiei din 1923 şi această chestiune a fost considerată definitiv închisă, nu din cauza influenţelor pe care noi le-am putut primi din

---

Cartea Românească, Barca Generală a Ţării Româneşti, Uzinele chimice Române, Soc. Naţ. de Credit Industrial, Soc. Naţ. de Gaz JNţetan, România, Soc. de navigaţie pe Mare, Petrolul Românesc, Soc. Română de Expilosibile, Soc. Govora-Călimăneşti, Uzinele Copşa- Mică-Cugir. A luptat pentru naţionalizarea minelor Pctroşani-Lupeni şi a soc. Steaua Română, a luptat contra concesionării, în 1922, a căilor ferate către străini şi a procedat la răscumpărarea căilor ferate din Ardeal şi Basarabia a făcut totul ca Reşiţa să fie naţionalizată ; ca conductele de petrol să fie construite şi să rămână proprietatea Statului; a oprit inflaţia; etc. Vezi Constant. Georgescu : Vintilă Brătianu – om de stat, economist şi financiar, 1936, Bucureşti. 2) Vezi Colecţia organului tineretului ,.Cuvântul studenţesc".

partea străinilor, ci din propria noastră iniţiativă” (sic). Un alt profesor scria, într-un organ evreiesc cu nume românesc – Dimineaţa din18 Iunie 1923 – că Rutenii, Evreii şi alţii sunt elemente ce pot fi câştigate şi alipite sufleteşte. Ba, corpul profesoral universitar a dat sentinţa ca universităţile să fie redeschise în 1923, fără a ţine seamă de revendicările studenţilor români creştini 1).

Aşa ştiau profesorii noştri să-şi cinstească neamul, catedra şi ştiinţa. În manualele sau cursurile de economie politică, nu găsim nici urma de rolul distrugător jucat de poporul evreu în sectorul celor trei factori ai producţiei şi nu se pomeneşte nicăieri de metodele lor de activitate şi nici de aceea a acaparării întregii vieţi naţionale. S-au cheltuit miliarde cu serviciul social, dar nu s-a văzut nicăieri spus sau publicat despre populaţiile vagabonde care ne-au năvălit, schimbând până la nereâunoaştere înfăţişarea etnică a satului şi târgurilor noastre. Toţi aproape toţi, spunea prof. I.C. Cătuneanu, încă din 1925, sau complăcut într-o suspectă tăcere – din mărunte interese personale. Ba, unul din ei – îmi scapă numele – spunea cândva că noi, Românii, trebuie să avem faţă de Evrei o atitudine care să-i facă pe toţi să se simtă ca acasă în ţara noastră. Puţini au fost aceia care au îndrăznit să iasă din această „suspectă tăcereşi să-şi afirme cu tărie profesiunea de credinţă şi comandamentele crezului naţional. Iată pe aceiaşi: A.C. Cuza şi – N. Iorga; B. Duică, O. Goga şi S. Mehedinţi; I.C. Cătuneanu, dr. N.C. Paulescu şi încă alţi câţiva. În corpul secundar, am pomenit doar de N. Par, delea. Ceilalţi toţi au tăcut. Chestiunea evreiască era tabù. Toţi se fereau să vorbească de Evrei – era frica de jidani, cum o numea I.C. Cătuneanu.

Pe câtă vreme sinagoga evreiască era loc de tumult pentru conspiraţii împotriva ordinii de stat şi a acaparării economice, amvonul nostru devenise tribună de propagare a urii între partide şi aţâţare la lupte fratricide Preoţii noştri care în alte timpuri, – i-am văzut în fruntea

poporului ameninţat, preoţii, care, în alte ţări, s-au afirmat cei dintâi împotriva invaziei evreieşti, la noi, n-au rostit un cuvânt despre robirea noastră şi niciun sfat despre o orânduire care să apere de năvala străină satele şi tâgurile ne astre.

Toată mişcarea economică a sfârşit prin a fi controlată şi stăpânită de Evrei. Camerele de comerţ şi de industrie erau alcătuite de ei – la Iaşi, la secţia comerţul mare şi mic şi la secţia industrie toţi sunt Evrei. La Camerele de muncă, de asemenea.

Problema primatului muncii naţionale rămânea mereu deschisă pentru ca politicienii să o ia în braţe ori de câte ori simţeau că le-ar putea renta, ca obiect de supralicitaţie electorală. Această problemă a stârnit, din timpuri îndepărtate, interes şi îngrijorări la conducătorii Principatelor şi a României moderne. Al. Moruzi chema la lucrul din fabrici copii nevârstnici români care să ajungă, cu timpul, muncitori destoinici şi calificaţi. Oameni politici, ca I.C. Brătianu, Dobrescu-Argeş *) şi[817]

I). Sturdza, au atras mereu atenţia parlamentelor şi guvernelor. Acesta din urmă cerea, cu prilejul depunerii proiectului de lege pentru organizarea meseriilor din 1902, aplicarea primatului muncii naţionale[818]), zicând: „Ar fi greu de închipuit o naţiune ale cărei elemente naţionale ar fi fără ocupaţii, în timp ce străinii ar avea apanagiul muncii organizate, singura în măsură să prospereze în circumstanţele economiei de la noi-l.

Nici înainte, nici după marele război, legile ocrotind

---

817 I. Brătianu spunea : ..Trebue să luaţi dispoziţii in toate legile D-voastre. ca să vindecaţi răul şi să asiguraţi activitatea naţională, să asiguraţi Românilor producţia, rezultatul acelei producţii" – în şedinţa din 4 Mai 1868. Dobrescu-Argeş atrăgea a- tenţia ; „Pe când în alte ţări se dă afară, în bloc, masse de străini, noi îmbrăţişăm pe străini, preferindu-i Românilor" – în şedinţa din 12 Dec. 1889.

818 Din datele statistice, rezultă că, iu oraşele Vechiului Regat, erau, îu 1902.

munca naţională nu sau aplicat: legea din 1912 care venea să umple golurile legii de apărare din 1887, legea minelor din 1923, legile migraţiilor din 1925 şi din 1930, n-au fost aplicate, aşa că elementul românesc a rămas, pe mai departe, la periferia vieţii economice şi toată această viaţă s-a dezvoltat în interesul străinilor.

În sfârşit, intervine legea din 1934 pentru utilizarea personalului românesc în întreprinderile industriale, a cărei punere în practică a fost încredinţată senatorului C. Moteanu, raportorul legii. Din cele stabilite de acest specialist, reiese că legea n-a putut fi aplicată, din cauză că minoritarii au opus cele mai îndârjite piedici la aplicarea ei, sau au amânat-o în diferite chipuri – prin tergiversări, camuflări sau apeluri la contencios – iar toate ameninţările, amenzile aplicate sau avantajele promise n-au dus la niciun rezultat. Şi, astfel, s-au înregistrat, pe 1935 – 936, circa 60 % personal administrativ şi tehnic superior străin într-un sector destul de important din industria naţională; la 156 întreprinderi cu 33% capital – 15.106.200.000 lei din capitalul de 44 mici, sau între 5I-5° % – 70.23% minoritari în personalul superior în alt sector, reprezentând 599.152.5.000 – 21 % din capital, în 73 întreprinderi textile[819]); sau în industria forestieră cu miliarde capital: la cca. 430 întreprinderi cu de-abia 8% capital românesc şi în alte 25, niciun angajat Român etnic; sau la „Reşiţa", din 681 angajaţi de-abia 27.03% erau Români – cu conducere; directori de toate gradele Evrei în frunte cu Max Auschnitt, stăpânul industriei metalurgice's). De asemenea, în vremuri critice, muncitorii şi slujbaşii concediaţi erau numai Românii sau aceştia erau, cu pregătire serioasă, remuneraţi derizoriu, iar

---

8192 6.707 patroni meseriaşi români şi 21.016 străini – dintre aceştia 7.*83 Evrei, la care. adăugând pe cei 3.70/ aflători in târguri, era un total de 11.650 Evrei patroni. Şi s-a alarmat guvernul şi opinia publică pe atunci. 2) C. Moteanu. O nouă etapă in politica de naţionalizare a vieţii economice. 3) Por. Vremii, Oct. 1938.

străinii încasau salarii princiare. Ba, au avut loc şi la instituţii publice situaţii jignitoare: la C.F.R. din 66 inspectori în 1933/46 erau Evrei, 19 minoritari şi 1 Român, la inspecţiile de întreţinere.

Astfel, priveau guvernele şi partidele primatul muncii naţionale.

c) începutul unei ere noi

Breasla scriitorilor n-a călcat pe urmele vechii generaţii. Niciunul din aceştia n-a găsit demne de condeiul şi de arta lui pecinginea evreiască – tipurile de cămătari şi de gangsteri ai industriei, potentaţi ai finanţei şi asupritori ai vieţii satelor şi mahalalelor. Presa, aproape în întregime exorcizată, apăra interese străine. Puţine organe stau cu dârzenie pe frontul intereselor naţionale şi pe linia întâia. „Ziarele naţionaliste – scria N. Crainic – au fost suprimate cum ai tăia gâtlejul unor pui de găină, întreprinderile lor de zeci de milioane au fost ruinate ca un simplu moft. După aceiaşi normă, care idiotului i s-a părut magică, scriitorii lor au fost, fireşte, aruncaţi la beciu a scrie pe şleaurile desfundate de geniul lui Eminescu era o crimă”. Fiindcă”, îndărătul tuturor acestor crime sta geniul jidovesc, inspiratorul, protectorul şi călăuzitorul din umbră...” Şi mai departe: „În timp ce ziarele noastre au fost suprimate, toată lumea ştie că n-a fost urduros de evreu care să scoată o fiţuică şi să nu fie aprobată şi subvenţionată... zeci şi zeci de ziare şi de reviste jidoveşti au inundat ţara cu porcărie democratică, cu pornografie, cu cinism rânjitor faţă de naţionalişti, cu elogiile eroilor din Spania comunistă şi de masacrele sovietice”. Şi încheie: „În Basarabia, unde, de asemenea, au fost suprimate o serie de publicaţii româneşti, guvernul întreţinea şapte cotidiane scrise de Evrei în limba rusă şi în duh bolşevic”. Aşa îşi rostise, în „Sfarmă-Piatra” din 1938, cel mai teribil rechizitoriu ce s-a pronunţat vreodată într-un proces deschis de o naţiune batjocorită.

Totuşi, spre mândria noastră, au stat de veghe, ca

nişte sentinele neînfricate, o serie de organe naţionaliste, ca „Universul”, Neamul Românesc”, Porunca Vremii”, Ţara Noastră”, Sfarmă-Piatră”, „Curentul”, "Cuvântul Studenţesc” şi alte câteva din capitală şi din provincie. Datorită acestei lupte dârze la căpătâiul neamului românesc, prizonier în mâini politicianiste şi evreieşti, s-a putut închega un front puternic şi am putut avea – în cifre reci şi imagini dramatice – o situaţie reală a marii înfrângeri. În jurul nostru, aveau loc transformări uriaşe a conştiinţei popoarelor faţă de problema evreiască. Şi aceste organe s-au aşezat, alături, în prima linie de bătaie, mereu de veghe, cu întreg statul major – de la director până la ultimul zeţar.

Marele curent naţionalist, născut din suferinţele şi situaţia înjositoare în care au trăit până acum, aduce o profundă schimbare în politica statului. La 1 Ian. 1938, partidul naţional-creştin chemat la conducere proclamă problema evreiască problemă de stat şi anunţă marile reforme dictate de această nouă privire a conducerii statului. Încă din primele zile, s-au luat aceste măsuri: s-au suprimat monitoarele iudaice veninoase: „Adevărul”, „Dimineaţa”, „Lupta” şi multe alte ziare evreieşti din ţară; s-au retras biletele de circulaţie pe căile ferate la Cv. i 105 de gazetari evrei; s-a hotărât anularea tuturor livretelor de băuturi spirtoase deţinute de cârciumarii evrei în comunele rurale; a pus sub revizuire cetăţeniile tuturor Evreilor care – în timpul şi după război – au pătruns cu sutele de mii în cetate, prin corupţie şi fraudă; a început, pretutindeni, opera de românizare, a instituţiilor publice şi a întreprinderilor particulare, deschizând noi posibilităţi de plasare pentru elementele române şi creştine. Dar, viaţa acestui guvern a numărat de-abia 42 zile[820]).

Guvernul I Gigurtu a continuat, în scurta-i guvernare,

---

820 Pctrovici, Ion Lupaş, D. R. Tcauiţescu V. Potârcă, A. Călinescu. R. Irimescu, V.

opeia începută de fostul său premier. Şi în zilele zbuciumate şi dramatice care au adus la evacuarea Basarabiei, au avut loc atitudini din cele mai vrăjmaşe şi inumane ale elementelor evreieşti: populaţie românească, autorităţi civile, ofiţeri şi trupa au fost insultaţi şi pe alocuri atacaţi cu armele – fapte pe care nicio conştiinţă românească nu va trebui să le dea uitării în vecii vecilor[821]).

PROBLEMA EVREIASCĂ VĂZUTĂ DE EVREI

Ziceam la începutul expunerii acestei lucrări: „Dacă sau păstrat ceva mărturii despre Evrei trecători dinaintea sec. XV, teorii uşuratice şi tendenţioase au fost răspândite în literatura lor de înşişi Evreii, ca să se arate tot aşa de vechi, dacă nu şi mai vechi, ca înşişi băştinaşii ce ne-am obişnuit a-i recunoaşte numai pe Români – singuri întemeietori de ţară, neîmpărtăşindu-şi, cu nimenea, în decursul vremurilor, această trudnică şi sfântă onoare”.

Orgoliul naţional evreiesc, hrănit veacuri de-a rândul de doctrina mesianică a dominaţiei iudaice universale, ca şi mânia nepotolită a Evreilor de a fi fost îndepărtaţi de la bucuria drepturilor politice până în 1919, i-au determinat să găsească, la noi, în ţară unde au dat de cel mai blajin popor, singurul sau primul cap de pod pentru realizări politice de veşnică durată. Şi, tot aici, la noi, au găsit terenul cel mai prielnic pentru cultura tuturor elucubraţiilor lor – apropierea relativă a ţării noastre de Marea Caspică unde au stăpânit şi s-au iudaizat Khazarii; câteva invazii de Tătari şi de Cumani, rude de aproape, dacă nu chiar Khazari veritabili – adică Evrei, cu care ţin să se identifice pe deplin; câteva documente, unele discutabile, atestând existenţa, încă din sec. XII – XIII, a unor Evrei trecători sau chiar stabiliţi în număr de câteva familii; existenţa, în sec. XIV, a unei populaţii evreo-

---

821R .-Mehedinţi, S. Ghiţescu. G-ral I. Antonescu, ». Miccscu, E. Sa vu. Dr. G. Banu, Gh. A. Cuza, Ing. I. Gigurtu, S. Dragomir. 2) A se vedea colecţia ziarelor.

tătăreşti în C. Albă; etc.

Toate teoriile evreieşti, foarte originale, se învârtesc în jurul uneia şi aceleiaşi, centrală: Evreii sunt element autohton – şi, deci, pământeni – adică alcătuitor de ţară, ca fiind aşezaţi în Dacia cu mult înaintea erei traiane şi întăriţi, mai târziu, prin stăpânirea, în parte sau în întregime, a ţărilor româneşti, de Khazari sau de Tătari şi Cumani, precum[822]

şi prin acele colonizări de târguri şi târguşoare întărite de chrisoave voievodale.

Părintele acestei teorii poate fi socotit jurisconsultul elveţian dr. Johann Gaspard Bluntschli, care a formulat-o astfel: „Ca şi în celelalte ţări ale Europei orientale, existau, încă din vremurile cele mai depărtate. Israeliţi şi în regiunile Carpaţilor şi a Dunării de jos. Mai târziu, sub regimul vechilor împăraţi romani, un mare număr de familii Israelite veneau să se aşeze în provinciile dunărene ale Daciei, familii care s-au păstrat şi sunt tot aşa de vechi ca şi naţiunea română în mijlocul căreia trăiesc. Astăzi, ele formează nucleul populaţiei Israelite în România” şi s-ar fi asimilat, în decursul secolelor, în limbă şi în obiceiuri, cu ceilalţi copii ai ţării. Încheierea, aceasta, pe cât de falsă, era absolut necesară, pentru ca să nu ne obosim a-o căuta zadarnic prin diferitele epoci. Premisa – falsă sau adevărată – este aceasta: Evreii sunt un element de temei la alcătuirea atâtor ţări şi a celei româneşti. Profesorul elveţian a dat verdictul şi a creat o şcoală. Şi, acum, să vedem cu ce nou au putut contribui discipolii săi.

Iată o pleiadă: M. Schwartzfeld, Sincerus, J.B. Breciner, M Halevy, Stambler, E. Schwartzefeld, Joseph

---

822i) Cvle trei lucrări sunt: ,.Ochire asupra istoriei Evreilor in România", 1887; ..Hxcursiuni istorice asupra istoriei Evreilor in România delà început până la mijlocul acestui veac", 1888; ..Chazarii şi Evreii din România" în Analele pentru istorie, X. El a fost prim secretar al soc. istorice „Iuliu Barasch", la ale cărei adunări îşi prezentau lucrările, el şi alţi colaboratori.

Berkowitz şi alţii, la care am putea adăuga şi pe Iacob Psantir-Lăutarul, pe unul Samuel Marcus din Smirna, etc. Citându-i pe toţi aceştia şi analizându-le, în treacăt, înaltele gânduri, o facem din două consideraţiuni. Întâi, vrem să ne satisfacem instinctul de curiozitate şi, în al doilea rând, din necesitatea de a ne da seama de gândurile intime ale populaţiei evreieşti de la noi, care – asumându-şi titlul de element component în structura social-politică a ţării – ba, pe alocuri, şi de prim ocupant, din mosafiră nepoftită, îşi erijează, prin exponenţii ei cei mai de seamă, drepturi imprescriptibile la o egală îndreptăţire în toate.

M. Schwartzfeld, autor a trei lucrări de seamă, *) spune că Evreii au fost purtaţi de Romani cu coloniile lor şi că sau stabilit, desigur, şi pe Ţărmul românesc al Dunării şi, cu timpul, s-au mărit prin naşteri şi imigraţii continue, Una din acestea o constituie Khazarii – popor de origine fino-tătară care a trecut la iudausm, precum sau iudaizat şi multe alte seminţii slave şi tătare, prin sec. VI – IX. Aceşti Kliazari, la un moment dat al istoriei lor, prin sec. VIII – IX, îşi aveau stăpânirea întinsă peste întreg sau cel puţin pe o mare parte din pământurile României şi, rămaşi în mic număr după dispariţia stăpânirii lor, ei se contopiră în parte cu alte elemente tătăreşti sau, mai degrabă, fură absorbiţi de elementul evreiesc deja stabilit sau care se stabilise apoi pe pământul Principatelor. La vechii Evrei, sau adăugat şi Tătarii năvălitori în sec. XIII, ca şi Cumanii, care şi ei au stăpânit câtva timp în Principate şi erau priviţi drept Evrei.

Tot acest istoric ne relatează şi părerea – pe care nu o admite nici pe departe, zice el – a unui învăţat Samuel Marcus din Smirna, care suhă aşa: „Khazarii au avut o mare influenţă în acea ţară în care (în România) Evreii nu sunt acum tocmai bine trataţi, cu toate că e probabil ca Românii de azi să fie descendenţii Khazarilor evrei”. Şi alte inepţii, pe care le dăm în notă *)

Bernard Stambler începe cu aceste rânduri

introducerea la teza de doctorat în drept la Paris L): „Două popoare ale aceleiaşi naţiuni îşi disputau dreptul primului ocupant, la finele secolului ultim” – este vorba de Români şi de Evrei, două popoare ale aceleiaşi naţiuni, amândouă în luptă: unii ca să-şi apere fiinţa etnică a statului, ceilalţi care îşi revendicau drepturile de cetate, în virtutea vechilor aşezări adică a dreptului de prim ocupant. Şi acest istoric este sigur că, printre populaţiile aduse de împăraţii romani din Tracia şi Macedonia (astăzi, Albania, Muntenegru şi Dalmaţia) trebuiau să fie numeroase elemente israelite – mai ales din cohortele Itureei din Palestina, fiindcă Evreii, după distrugerea templului din Ierusalim, sau concentrat toţi lângă Palestina în nedăjdea venirii lui Messia.

Joseph Berkowitz[823]), doctor în drept şi el, spune că sau găsit multe mărturii atestând prezenţa Evreilor în Basarabia ce se întindea până la Nipru (din Dacia făceau parte şi Crimeea şi Rumelia şi Iliria) cu mult înainte de Christos, ca de o pildă moneda cu efigia lui Iehuda Maccabeus, găsită de alt istoric Iacob Psantir-Lăutarul[824]), precum şi alte mărturii în textul biblic care susţin că cele 127 provincii care formau regatul lui Ahasvérus se

8231) Alte inepţii. „Valahii s-au răsculat împotriva Grecilor. Conducătorii lor in această luptă au fost : David, Aron, Samuel şi Moise. Nu e de remarcat că numele acestora sunt evreeşti ? Nu trebue să găsim explicaţia acestui fapt în domnia Kba- zaro-evree care a ţinut aproape trei secole?" Acelaş învăţat din Smirna, interpretând întâlnirea lui B. Tudela în munţii Marii Vlahii cu Valahii de acolo, găseşte că şi aceştia ar fi fost Evrei : „unii zic că ei erau Evrei şi numeau pe Ex-rei fraţi". In lucrarea ..Excursiuni critice Anexa I. 2) Lucrarea L-histoire des Israélites roumains

824e t le droit d-intervention" Paris 1913. 3) La question des Israélites roumains, Paris. 1923. 4) După Gazeta ,.Evreiască" din 28 Aug. 1942, opera lui Psantir este : „Sefcr Dibre Haiamim Leartos Roumaine" – Cronica Ţâ-rilor Române, Iaşi 1871, cuprinde evenimente cu două secole a. C. şi până la 1457 şi „Carot Haiehudini Beruraania- Lemberg 1873, delà Ştefan cel Mare la 1848. Sunt scrise în idiş.

întindeau până la Dunăre. Aşa că Evreii trăiau în ceea ce a fost Dacia Traiană cu 400 ani a. C. Astfel, reuşeşte să stabilească două adevăruri istorice: originea tot aşa de veche ca şi a naţiunii dace a elementelor evreieşti prezente pe teritoriul dac şi continuitatea acestora cu mult după cucerirea traiană. Nu este sigur dacă Evreii sau retras odată cu armatele lui Aurelian sau au rămas să convieţuiască cu năvălitorii, dar este sigur că Evreii se întâmpină ia Principate şi după dispariţia barbarilor. Îi este foarte scumpă şi teoria după care Khazarii se întindeau până în Panonia şi pe o parte din ţinuturile noastre şi că mare parte din Evreii alungaţi din imperiul bizantin ar fi trecut sub această stăpânire. Şi se ocupă şi de teoria după care şi Românii din Macedonia ai lui Tudela ar fi avut legături de rudenie cu Evreii

Peste stratul autohton, se suprapun altele venite din ţări vecine, atrase de bogăţii sau împinse de persecuţii ori – ceea ce e mai interesant – chemaţi de domni şi de boieri cu scopul de a popula sau de a repopula oraşele şi de a întemeia târguri şi târguşoare – lucru de care s-a ocupat şi Dr. E. Schwartzfeld *) Un curent foarte puternic de imigrări de Evrei a avut loc, între 1352 – 1361, alungaţi din Ungaria de Ludovic I şi cărora, anumiţi domni le-ar fi acordat privilegii ca să stir muleze comerţul.

Sincerus, în lucrarea sa, citează, după Sulzer, faptul că Decebal ar fi desemnat Evreilor, ca să-l locuiască, oraşul Talmus-Talmaci de lângă Turnu Roşu din Transilvania, fără a-i acorda însă mare încredere şi după Vaillant că Evreii din România ar descinde din Khazari L). Dar crede că Evreii sau stabilit în Muntenia spre 1367 – puţin timp după întemeiere, când au fost alungaţi de Ludovic cel Mare şi că, după Ubicini, la începutul sec. XVI, ar fi fost stabiliţi în mare număr, traficul făcându-se prin mijlocirea lor, că ar fi fost şi la Suceava sub Ştefan cel Mare ca negustori de vite,

prin satele Muntenei – după Iosef care –[825]) şi destul de numeroşi în Principate în prima jumătate a sec. XVII, întrucât codicele lui Basarab şi Lupu se ocupau şi de ei, *). După alţi comentatori, Evreii ar fi luat parte şi în luptele de întemeiere a unităţii naţionale, alături de... Mihai Viteazul).

Ce este adevărat din toate cele expuse până aci?

Despre Evrei dinainte şi din timpul dominaţiei romane, ne servim de afirmaţiile evreului renegat Josephus Flavius, scriitor din vremea lui Traian, care ne spune că Ebreii, refugiaţi în urma dărâmării Ierusalimului, eveniment care a avut loc în a. 70 d.Hr., îşi fac şi ei apariţia pentru primaoară în părţile noastre, ocupaţi în afacerile mineloi de aur ale Daciei şi, ca să se răzbune pe Romani, alimentau cu banirevoluţiile. Câţi puteau fi la număr aceşti exploatatori de mine, nu ştim. Istoricul N. Iorga constată că, între elementele foarte amestecate care au venit în Dacia la cucerirea lui Traian, au fost şi asiatici, dar ei ar fi aparţinut rasei arabe, deci semiţi adevăraţi. Iar în altă parte, nici nu se opreşte asupra Evreilor „idumeeni" sau „itureeni" de pe inscripţiile găsite în Dacia, după cucerirea lui Traian, atraşi de minele de aur, pe care îi crede îndoielniei. Intre aceşti „owtlalideri" au putut fi şi Evreii cei mai autentici, dar care, dacă n-au putut fi contopiţi din motive religioase, nu s-au putut menţine ca naţiune aceş i aventurieri sporadici, fiindcă ne lămureşte: „Evreii, târgoveţi, legaţi totdeauna de gospodăria banului, nu se puteau menţine după lichidarea oraşelor prin încetarea marelui negoţ, strâns legat de siguranţa publică"[826]), odată cu retragerea lui Aurelian.

Dacă ne referim la cele afirmate cu privire la aşezări

825 Codurile acestea erau copiate după cele bizantine aproape ad litteram, aşa câ nu aveau în vedere o populaţie evreiască numeroasă aşezată în Principate. 5) Univ. din 17 Dec. 1937.

826 Elemente uecreştine in viaţa poporului românesc – conferinţă la radio în Univ. 10 Ian. 1938 şi Istoria Evreilor.

în masse la noi ale Evreilor alungaţi de Ludovic I al Ungariei, iată ce vorbesc istoricii bine informaţi. Dr. Saul Mezan, autor al lucrării „Evreii din Bulgaria”, spune că Evreii goniţi de Unguri în anul 1360, pe baza hotărârii concilului din 1352 prezidat de Papa Ion Alexandru au fost în număr foarte mare şi ei s-au refugiat în oraşele Sofia, Filipopol, Vidin, Nicopole, Târnova şi Zagora din Bulgaria şi în oraşele Castoria şi Ohiida din Macedonia de astăzi. Saul Mezan este un scriitor adânc cunoscător al lucrurilor evreieşti din Balcani şi trebuie să-i acordăm mai mare credit decât istoricilor evrei de la noi, chiar dacă unul din aceştia este fiu de mare bancher care prea s-a bucurat de încrederea nemărginită a tuturor factorilor ce pot să promoveze o instituţie de credit.

Cu privire la pretinsele stăpâniri khazaro-evreeşti pe meleagurile noastre, lăsăm pe seama iluştrilor noştri istorici dezlegarea acestei probleme. Dar ceea ce putem cu siguranţă afirma este că majoritatea populaţiei evreieşti de dată foarte recentă la noi, de un veac şi ceva, îşi trage origina în mare parte din stepele khazariene ce se întindeau de-a lungul Mării Caspice şi, că, de-a lungul veacurilor, se vor fi strecurat, printre Tătari şi Cumani sau izolaţi şi spre ţinuturile noastre.

Pretenţiunile insolite ale unor anumiţi îndrumători de opinie publică de la noi, că printre armatele lui Mihai Viteazul, s-ar fi găsit şi Evrei în mare număr, invocând mărturia obscură a unui cronicar Ortelius din sec. XVII, sunt afirmaţiuni neserioase, când ştim că, în Ardeal, Evreii au fost foarte puţini chiar până la a doua jumătate a sec. XVIII, de oarece, spune ungurul Varadi Sabar, în lucrarea şa „Osztvak mag.

Monarhia VI (Budapesta, 1900) că „mai de mult imigrarea lor (a Evreilor a fost sever împiedicată, ei neavând voie să se aşeze în ţinuturile acestea (în Ardeal şi Maramureş). De altfel, trimitem pentru aceasta pe cetitor la tot ce am extras, sub acest raport, în perioadele

anterioare. Evreii au fost confundaţi cu Săcuii care, alături de Români, luptau în armatele marelui Voievod.

Că, printre Evreii aşezaţi în ţările noastre, au fost şi din aceia care 5-au aşezat cu hrisoave pentru întemeierea de târguri şi târguşoare, este un fapt ce nu se poate tăgădui. Dar massele mari evreieşti, intrate fraudulos în ţările noastre, erau acelea care aţineau calea boierilor ca să le închirieze cu chirii mari vadurile lor, ştiut că, în modul acesta, aveau la îndemână o masă mare de ţărani ce puteau fi speculaţi în mod barbar. Şi boieri de aceştia a numărat ţara noastră destui. Că au adus aport mare vieţii noastre economice nu se poate tăgădui pentru unele cazuri excepţionale. Dar degradarea condiţiilor în care se făcea r egoţ în satele şi târgurile noastre atinsese proporţii tragice. Evreii au ştiut să stoarcă de toată vlaga şi elementul fizic şi elementul uman, ceea ce a provocat de multeori reacţiuni cu răsunet peste veacuri. Toate aceste elemente erau luate serios în considerare oridecâte ori se luau măsuri administrative pentru apărarea stării ţăranului sau când se legifera în acelaşi scop – Regulamentul Organic şi toate legiuirile vorbesc în acest sens. Afirmaţia lui Bluntschli că vechile colonii evreieşti aşezate în Dacia ar forma nucleul populaţiei israelite în România şi s-ar fi asimilat „în decursul secolelor, în limbă şi în obiceiuri, cu ceilalţi copii ai ţării, este şi fără temei şi falsă materialmente. Fiindcă, dacă sau putut asimila, ele au fost prea puţin numeroase ca să poată forma un nucleu al populaţiei evreieşti de astăzi şi, deci, un element constitutiv; iar dacă au fost prea numeroase, ele nu puteau fi asimilate, fiindcă un fenomen ca acesta nu putea avea loc – asimilarea Evreilor în massele străine este un fapt ce n-a avut loc nicăieri în lume şi n-a putut avea loc la noi – şi, dacă nu le-am găsit în decursul secolelor, înseamnă că n-au existat niciodată.

Această teorie a continuităţii evreieşti în Dacia – dacă am avut noi una întemeiată pe toate datele ştiinţifice şi pe

evidenţe, au ţinut şi Evreii să aibă una a lor – această teorie, zic, s-a popularizat aşa de mult că ea a avut răsunet şi în manifestările politice ale Evreilor, în chiar timpul din urmă, ca aceea a U.E.R. – secţia Bucovina, în manifestul lansat în 1937, după care Evreii constituie o populaţie autohtonă pe meleagurile din nordul ţării, semnalată încă din sec. I, a. C., că a venit în ţară imediat după cucerirea Daciei de către Traian şi că, încă din acea vreme, ar fi Evrei în Cernăuţi, Suceava, Rădăuţi, Dorna, etc.; că, în sec. VIII, ei ar fi primit alţi Evrei peste cei „aut ochtorii”; că ei sunt în Moldova încă înainte de sec. XIV şi că, numai după această dată, ar fi venit Evrei din alte ţări. Deci, ci ar fi cel puţin tot atât de vechi ca şi Românii pe acele meleaguri şi cu mult înainte de descălecare! Exponentul acestei teorii este Kassner Solomon, preşedintele secţiei şi întreg comitetul *).

Să analizăm pe scurt şi teoria lui J.B. Brociner după care termenul juridic de Evrei „raiale-i sub care trăiau până în i860, ar fi însemnat, pur şi simplu, Evrei „pământeni”, autohtoni – în opoziţie cu termenul Evrei sudiţi, adică supuşi ai altor ţări). Teoria acestuia se rezumă: Evreii sunt un element autohton, constitutiv al statului pe care îl găsim aşezat încă înainte de alcătuirea Principatelor şi că însuşi termenul de „raia” desemnează această situaţie. La pag. 202, ajunge la încheierea că, sub cuvântul ovrei sau breaslă ovreiască şi până în sec. XIX, în toată legislaţiunea şi actele oficiale ale ţării, s-ar fi înţeles o parte a populaţiei indigene care ar fi diferit de cea autohtonă numai prin confesiunea religioasă. Şi decreta la pag. 203: „Nici concepţia ideii de naţiune nu era încă formată pe deplin. Toată societatea românească, pe atunci, reprezenta o rămăşiţă din evul mediu, un conglomerat de bresle, de stări şi de clase, cu drepturi şi privilegii mai mult sau mai puţin întinse. În atare situaţie, Evreii, necesarmente, nu puteau forma decât un element din acel conglomerat sub titlul de breaslă”. Tot astfel vorbea, cam

prin aceeaşi vreme şi marele publicist şi om de ştiinţă evreu I. Petreanu când scria: „Nu suntem nici străini veniţi aici şi toleraţi numai, suntem Români prin naştere, prin simţăminte şi prin datoriile ce avem către această ţară, confesiunea n-are nicio importanţă” 4).

În legătură cu termenul „raia” – sinonim cu „pământean”, atribut ce îl acorda Evreilor, Brociner nu îl acordă şi altor neamuri „organizate în breaslă” şi care purtau şi ele titlul de „raiale”. Fiindcă, după toţi istoricii evrei, exponenţi ai teoriei continuităţii evreieşti în Dacia, numai două naţiuni sunt autohtone: Evreii şi Românii. Şi – ni se impune a merge la ultimele consecinţe logice – dacă pentru noi, Românii, nu se poate vorbi ca despre un popor românesc deplin format încă înainte de Christos, despre Evrei da.

J.B. Brociner polemizează cu Verax, autorul cunoscutei lucrări, (de altfel, întreaga lucrare este un răspuns vehement împotriva acesteia) pe chestiunea termenului „raia”. Verax îl defineşte ca desemnând rasele supuse şi puse legalmente într-o poziţie de inferioritate şi

1) Vezi Univ. 25 Mart. 1937: „Cine sunt autohtonii Bucovinei”. 2) Avocatul evreu Mişu Weissman în Univ. 12 Aug. 19373) Lucrarea „Chestiunea Israeliţilor români”, partea I, Bucureşti, 1910.4) N. Iorga – Agitaţiuni.

de supunere prin raport eu rasa dominantă. Brociner, respingând definiţia de mai sus ca „nouă” şi „arbitrară”, dă una personală, afirmând: dreptul musulman recunoaşte două categorii de supuşi ai Sultanului: mahomedanul care este aeha sau agha – frate şi nemahomedanul care este „raia” – adică ariiic, denumiri din limba arabă şi în evreieşte ca adagiul: aehai ve raia – fraţi şi amici.

Nu cunoaştem ce se spune în limba arabă sau ebraică prin raport cu termenii de „raia” sau „agă”. Noi, însă, am purtat şi cunoscut aceste denumiri prin raport cu situaţia politică a ţărilor noastre faţă de imperiul ottoman. Aşa că numai înţelesul ce s-a dat de Turci acestor termene

împrumutate de la Arabi va lumina teoria lui Brociner şi o va confirma sau infirma. Am în faţa mea „Dictionnaire turefrançais” al lui Ch. Samy-bey Fraschéry, editat în 1911. Deschizându-l la pag. 22, găsim că aghă înseamnă: senior, stăpân, patron, şef, comandant, gardian, guvernator, domn, maestru, valet al unui mare personagiu. La pag. 624 este definit termenul „raia”: turmă, supus, tributar, supus nemusulman al unui stat musulman, iar ca verb – supunere, capitulare. Samy Bey Fraschéry trece pentru ştiinţa şi literatura turcă, drept cel mai strălucit filolog. Atunci, cum rămâne cu teoria şi toate răstălmăcirile lui Brociner?

m Pentru Turci, Românii treceau drept „raiale” – supuşi şi tributari şi mai erau şi câteva cetăţi raiale – Brăila, Giurgiu, Turnu. Situaţia Evreilor era aceasta faţă de Domnul ţării româneşti. Oameni fără căpătâiu, fără rost şi fără ţară, alungaţi de spectrul morţii prin foamete sau de rigorile penale, în orice caz nedoriţi, de peste tot: de dincolo de Nistru, din Austria şi Polonia sau chiar din Turcia, se aşezau la noi, aproape sută în sută, fără voia noastră. Ţările vecine, bucuroase că au scăpat de ei, nu îi luă niciuna – până la instalarea Consulatelor – sub protecţia lor. Aşa că toţi aceştia, neprotejaţi şi heimatloşi, făceau act de supunere Domnului, care, în schimb, îi trecea cu o anumită contribuţie la Cămara Domnească. Şi, astfel, deveneau supuşi Domnului „raiale”. Când se vor institui Consulatele, iar acestea vor avea nevoie de un număr cât mai mare de înscrişi, ei vor trece, tot în număr mare, în categoria „sudiţie”, ori de câte ori le vor dicta interesele. Şi de aci încolo, vom avea două categorii de Evrei: raiale – supuşi Domnului său, cum le zice Brociner”, pământeni” şi sudiţi, adică supuşi xnei protecţii străine. Aşa, am avut şi Români etnici sudiţi. Aceştia, însă treceau în sudiţie ca să scape de toate angaralele care loveau numai pe breslaşii autohtoni. De la 1880, dispare şi această categorie de sudiţi, toţi intrând sub puterea legilor

româneşti. Aşa că Brociner care ne-a înfăşiţat o droaie de documente, tălmăcindu-le şi răstălmăcindu-le, a rmărit un singur scop şi anume pe acela de n ne înfăţişa pe Evrei en victime, îndepărtaţi sistematic de la buvumrvă drepturilor cetăţeneşti, ce h se cuveneau en unii care erau „rainle" – pttm Anteni.

Şi, nouni, să tragem noi încheieren logică. Şi ştiinţifică. Chiar dnefl învăţaţii evrei s-au străduit. Şi au catalogat atâtea documente vechi, cum ar fi, de pildă, acelea care privesc relaţii particulare ale Evreilor – ca devalorizarea unui călător evreu în 1164; sau ca dorinţa altora de a se aşeza direct de la Hot în la Bacău, prin 1292; sau cu unii din ei să fie dispensaţi de dări, de ştafetă sau de corvezi, sau că alţii s-ar fi adăpostit de teama unui războiu' prin Botoşani sau Ştefăneşti – unde ar fi fost şi alte familii evreieşti sau că, la Iaşi şi lui Galaţi, ar fi fost comunităţi importante şi altele şi altele, toate acestea dacă demonstrează risipirea câtorva elemente evreieşti peste tot cuprinsul ţării, ele nu demonstrează şi existenţa unui element evreiesc autocliton – după cum iiici comunităţile greceşti sau armeneşti mult mai puternice n-au însemnat elemente autohtone. Pentru prima dat A, apar, la noi, evreii cămătari în sec. XVI; În cel de al XVII, ne apar, cu orândari şi arendaşi, Evreii leşeşti şi, pe urmă, din ce în ce, mai nedoriţi şi mai numeroşi.

Să vedem cum privesc Evreii problema evreiască după întregirea hotarelor. Departe de a căuta o apropiere şi n întrepătrundere între ei şi băştinaşi, ei, din ce în ce, se depărtează şi îşi trăiesc viaţa de ghetto. De câte ori se simt nedreptăţişi sau constată că mişcările naţionaliste îşi intensifică activitatea şi cucerirea maselor, de atâtea ori ei încep campania după aceleaşi metode cunoscute: prin presa lor de scandal şi şantaj, căutând să alarmeze guverne şi sa de discrediteze, botezând pe toţi de huligani sau făcând apel la finanţa şi presa iudeointernaţională şi adresându-se Societăţii Naţiunilor de la Geneva.

De acum, Evreii iau parte la viaţa de stat şi – fie că se introduc în partidele politice româneşti, fie că îşi creează 1111 partid aparte – ci se organizează în aşa fel că privesc ţara eu pe un bun al lor ce trebuie din ce în ce absorbit în mâini evreieşti. Gangsterii vieţii economice, precum şi conducătorii lor sufleteşti: – rabini şi parte din profesioniştii liberi – devin senatori şi deputaţi sau conducători în organizaţiile centrale sau locale. Dacă unii formal fac parte din partidele româneşti, toţi, sufleteşte, sunt membri ai partidului evreiesc – organizaţie exclusivistă ce nu s-a constituit în nicio ţară din lume.

Conducătorii acestui partid evreiesc sunt mai toţi evrei maghiari, evrei austrieci şi evrei ruşi – foarte puţin evrei români, după cum ne declară un reprezentant mai cu bun simţ din ei. Marele rabin Zirclhoii, în manifestul către Evrei la alegerile parlamentare din 1937 e adresându-se către alegătorul evreu, spune: un deputat evreu trebuie să demonstreze în genere că evrei mea alcătuieşte o naţiune, în toată accepţia cuvântului, la fel cu toate; celelalte minorităţi naţionale. Faptul că Evreii se vor prezenta într-un asemenea moment important ca o minoritate etnică naţională disciplinată va constitui o grandioasă demonstraţie faţă de lumea întreagă. Dr. Teodor Fischer din Cluj, preşedintele partidului democrat întemeiat pe aceiaşi ideologie, insista, în manifestul său, asupra misiunii de apărare a drepturilor cetăţeneşti ale Evreilor şi asigura pe alegătorii evrei că reprezentanţa evreiască va fi tot uşa de strălucită ca şi accen din anii trecuţi. Sioniştii din Ardont, prin oficiosul unguresc „Uj Kelet”, promit alegătorilor că se va strădui cu toate puterile ca funcţionarii şi muncitorii evrei să fie angajaţi, potrivit capacităţii şi proporţiilor, în funcţiuni, în întreprinderi de stat, comunale şi judeţene şi înalte servicii publice.

Dr. W. Fildernum, preşedintele U.E.P. şi al consiliului central evreiesc din România – acelaşi care s-a ocupat de refugiaţii evrei din

V.R.S.S., dar care nici până astăzi n-a putut să precizeze când au părăsit ţara şi unde sau stabilit aceşti peste 150.000 – arată că pe Evrei 111 l-i interesează Palestina, căci rolul acestora poate fi mai bine îndeplinit în România, încă un pământ nedeplin ocupat, căci nu cuprinde nici pe departe pe km², numărul limită de locuitori. Iar Mişu Weissman, avocatul, deşi recunoaşte existenţa unei probleme evreieşti în România – ca şi în Polonia – accentuează, însă, că nu este locul de a se vorbi de aţi surplus de populaţie evreiască şi aceasta pentru motivul că ţara noastră este departe de a fi atins gradul de densitate a populaţiilor din ţările occidentale şi încliee astfel: „În principiu, nu *te* poate admite – ca un stat să caute debuşeuri de emigrare numai pentru o singură categorie de cetăţeni”. De unde două consecinţe: sau că, în România, mai este loc şi pentru alţi Evrei sau că guvernul român va trebui să caute debuşee de colonizare şi pentru Români.

Un Evreu din Cernăuţi a emis o altă teorie, după care Rusia, Polonia şi România ar putea să cedeze câte 30 – 40.000 km², care să alcătuiască viitorul stat evreiesc – întinzându-se peste o parte din Bucovina şi de-a lungţil Basarabiei, peste Galiţia poloneză şi Ucraina, având drept capitală Odessa. Let această operă, cele trei ţări vor fi obligate să înscrie în buget şi anumite sume necesare organizării patriei lui Israel. Harta a fost publicata A în „Sunday Express” şi reprodusă de toată presa europeană” x).[827]

Napoleon Arié – singurul evreu cu bun simţ care a găsit că Evreii în ţara noastră sunt peste puterile de suportare şi care ne-a redat multe din felul de a lucra şi gândi al coreligionarilor să-i – ne vorbeşte şi despre metodele de a lucra şi de a gândi ale Evreilor sionişti, care, atunci când au interesul să-şi valorifice drepturile

---

827 Vezi „1-or. Vremii" clin 7 Sept. 1938.

cetăţeneşti până la extrema lor limită, se declară Români şi, totodată, se declară sionişti – reclamând o ţară pentru neamul lor, afirmând sus şi tare că patria lor este Palestina şi că este trădător acel Evreu care pretinde că patria lui nu este decât România: că au un steag propriu şi un imn naţional-evreesc; că organizează partide, discută probleme, ţin întruniri şi congrese în vederea reclădirii şi reorganizării Palestinei, stabilesc şi impozite pentru această Patrie; etc.1).

Agitaţiile contra ţării noastre continuă aprig şi neobosit. Atunci când guvernul Goga a anunţat anumite măsuri de românizare a vieţii, proteste cu răsunet în presa mondială, precum şi plângeri semnate de A.I.U., de Federaţia tuturor societăţilor evreieşti din Franţa şi Anglia şi de Congresul mondial al Evreilor, înaintate, spre urgentă discuţie, Secretariatului Ligii Naţiunilor. Măsurile luate de guvern erau redate ca o violare flagrantă a tratatului minorităţilor semnat de România la 9 Dec. 1919 şi garantat de liga geneveză).

D-l Istrate Micescu – ministru de exeterne pe atunci – a ştiut să înlăture urgenţa pentru aceste plângeri şi declara cele ce urmează: „Evreii riscă să comită o nouă şi gravă eroare – aceea de a se îngloba în populaţiile supuse stătutului minorităţilor. Acest statut, însă, nu este aplicabil în Vechiul Regat şi nu pliveşte pe Ovreii stabiliţi în acesta din urmă, care este guvernat de legile ţării”. Şi în altă parte: „Sub raportul logic, suntem în plin paradox. Evreii au cerut mai întâi cetăţenia română şi drepturile cetăţeneşti. După aceea, au comis imprudenţa de a se constitui în partide naţionale minoritare şi de a invoca, în chip vexatoriu şi nepotrivit, protecţia străină – adică au vrut să fie totodată cetăţeni români şi cetăţeni străini L).

Dar Evreii n-au dezarmat. Împotriva guvernului Goga, s-au pregătit la Paris măsuri financiare şi de propagandă sprijinite de Anglia şi Franţa, precum şi de Antanta de la Geneva. Cercurile financiare şi bancare din

aceste ţări şi din Bucureşti au pus la dispoziţie sume mari pentru combaterea tuturor măsurilor preconizate de guvern. Pe câtă vreme, Evreii noştri au început lupta de speculare a produselor, organizând lipsa pe piaţă; au început lupta la bursa de efecte, căutând să scadă valorile româneşti şi la bursa de mărfuri, sau să retragă depunerile de la bănci şi C.E.C. să semene şi zvonuri tendenţioase relative la linia noastră de conduită în raporturile internaţionale, etc.

În sfârşit, s-a produs, în ultimul timp, şi o nouă metodă de a ne adormi din nou conştiinţa de abia redeşteptată. Un intelectual evreu A. Willman – cunoscut pe câmpul literaturii sub pseudonimul Ben Ely – a întreprins o acţiune pe lângă puterile europene de a se fixa şi pentru Evrei un teritoriu unde să se poată dezvolta ca naţiune aparte. Această grupare a mişcării teritorialiste a Evreilor din România, care a luat naştere în Oct. 1937, a redactat o broşură”, Soluţia eroică a problemei evreieşti” trimisă tuturor oamenilor politici şi intelectualilor şi, totodată, un memoriu Societăţii Naţiunilor rugată să ia în considerare cuprinsul şi să li se fixeze un teritoriu care să fie organizat după modelul U.S.A., ca un stat federal evreiesc, elementele componente urmând a fi grupurile evreieşti din fiecare ţară unde trăiesc actualmente. Broşura cu al ei conţinut a fost caracterizată ca o ipocrizie literară de natură să ne adoarmă vigilenţa şi, totodată, să stârnească împotriva noastră un val de indignare şi un îndemn de stăvilire a sălbăticiei noastre, când zice: „Ne-am ascuns mereu durerile şi rănile, sau le-am negat, lăsând ca lumea să ne creadă altfel decât suntem în realitate” – aşa stă scris de A. Willman[828]). Şi marele nostru prozator îşi sfârşeşte astfel comentariile asupra acestei broşuri: „Nu pleacă evreii dintr-o ţară în care, fără nicio contribuţie

828 Ziarele din Febr. 1938 – ..O convorbire cu d. Ben-El?-Willman-- în Tempo

efectivă la munca de creaţie şi de construcţie, au acaparat toate mijloacele de înavuţire şi au ajuns la situaţii dominante; nu părăsesc ei o ţară, în care un ovreiaş cu trei clase gimnaziale ajunge să tutuiască subsecretari de stat şi chiar miniştri plini, bătându-i pe burtă”[829]).

Aşa au privit Evreii problema evreiască la noi.

Şi ne oprim aci.

DOUĂ ETICI ŞI DOUĂ PSIHOLOGII. *a*) Câteva trăsături sufleteşti ale poporului românesc.

Voi încerca, cu timiditatea unui explorator, să stabilesc câteva trăsături sufleteşti, ca să luminez, astfel, două chestiuni de înaltă valoare în domeniul ce ne interesează şi anume: *a*) Poate să existe o afinitate între principiile etice şi stările psihologice ale poporului nostru şi acelea ale poporului evreu? şi *b*) Dată o anumită structură sufletească şi etică, putea oare Românul nostru să biruiască în lupta cu poporul evreu? Mă voi mărgini numai la aceste laturi ale problemei.

Este necesar să ne transpunem în cadrul psihologic şi istoric, ca şi în acela cosmogeografic în care i-a fost dat să se dezvolte poporul român. Sub înrâurirea unei configuraţii cosmogeografice din cele mai variate şi fericite, precum şi a religiei creştine, el a căpătat un buchet – de însuşiri morale şi artistice extrem de delicate şi armonioase. Sub regimul de rumânie sau iobăgie, rob al latifundiarilor, veşnic oprimat de neamuri străine venite din regiuni sărace şi dispreţuit de clase suprapuse fără afinităţi organice cu aspiraţiile şi tradiţiile sale, a crescut în sufletul lui melancolia şi nevoia de a trăi mulţumindu-se cu puţin şi fără atitudine activă. În atingere cu alte popoare, s-au încrustat în el o seamă de înrâuriri.

Oricare au fost, însă, vicisitudinile istorice prin care i-a fost dat să răzbată, anumite caractere nu l-au slăbit

---

829d in 4 Febr. 1938, etc. 2) I. Al. Br.-Voineşti : Huliganism ? în Univ. din 24 Oct. 1937.

niciodată, Faţă de toate popoarele cu experienţe superioare în viaţă sau venite aci cu gând de distri gere, el a şi iut să se îndoaie ca trestia lăsându-se dedesubtul furtunii şi – din cruda lui experienţă, – el, cel n-ai vechi popor pe aceste tărâmuri, a rămas în picioare cu toată omenia şi înţelepciunea lui, cu sufletul senin şi primitor, cu mlădierea şi optimismul nezdruncinat, cu o vedere filosofică a lucrurilor şi a oamenilor.

În cele ce urmează, constatările noastre se vor referi la neţ unea de popor românesc luat ca tot, ori la caracterele regionale sau căpătate prin imitaţie, mai ales de clasa care se înghesuie la b nefa cerile unei vieţi roui. Rămâne ca cel torul să desprindă, pe alocuri, aceste nuanţe.

Din capul locului, vom răsturna câţiva idoli. Anume, acea credinţă a multora din noi după care poporul românesc ar fi înzestrat de la natură cu un buchet destul de bogat în însuşiri numai bune. Dacă este vorba de însuşiri statice, apoi Românul le posedă în cel mai înalt grad şi, atunci, toate sunt bune. Dar dacă este vorba de însuşiri dinamice, care să-l ajute la afirmarea personalităţii sale, atunci ele îi sunt, sub acest raport, de puţin folos, neajutându-l să se adapteze mediului sau pe acesta să şi-l conformeze nevoilor lui. În decursul celor ce urmează, vom fixa, rând pe rând, toate aceste deficienţe sufleteşti, care l-au făcut să piardă bătălia cu Evreul şi străinii.

Nu există îndoială că puterea de percepere a Românului este foarte mare – spirit vioiu, prinde totul repede, fiind înzestrat cu un simţ de observaţie foarte ascuţit. Dar, abia acum, încep contradicţiile curioase. A rămas naiv. Atât de naiv ca să-l înşele primul venit, în cursa căruia cade repede cu o adorabilă candoare.

El trăieşte încă, parcă, în perioada patriarhală. Viaţa agricolă legată de sat şi de glia lui l-au făcut rigid şi tradiţionalist fanatic. Ca şi natura de vid, are oroare de mobilitatea în spaţiu, ceea ce face greoaie mlădierea şi

mobilitatea lui sufletească. Pentru slujbaşul român, îndepărtarea de mediul cunoscut şi înstrăinarea în noile provincii, «era socotită nu de mult ca un exil. Pe câtă vreme, Românii macedoneni reuşesc, în curt timp, să se adapteze noilor condiţii de viaţă şi, din păstori singurateci ai munţilor, au devenit buni agricultori şi curagioşi negustori. Fiindcă, trăind într-o continuă mobilitate în spaţiu, au reuşit, de-a lungul vremurilor, să capete o mare mobilitate în idei şi în stări sufleteşti şi, deci, o mare capacitate de adaptare la noile condiţii de viaţă, rămânând, totuşi, pe mai departe tradiţionalişti. Cam acelaşi proces a avut loc cu Mocanii şi Mărginenii.

Spirit ascuţit în domeniul filosofiei practice, înzestrat cu o mare putere de imaginaţie creatoare în artă şi în dans, în literatură şi în alte îndeletniciri. De la artă, însă, n-a trecut la tehnică şi, deci, n-a putut să speculeze rodul muncii sale imaginative. De asemenea, spirit satiric şi persiflant, el prinde repede metehnele semenilor şi ale străinilor cu care conlocuieşte, tot aşa cum persiflează şi rodul muncii lui, slujba şi biserica lui, familia şi conducerea ţării lui. Dar de la aceste speculaţii intelectuale, el n-a trecut la comportări severe, de la toate aceste minunate caracterizări n-a trecut la atitudini pozitive faţă de străini – n-a cunoscut, în fapt, intoleranţa religioasă şi nici xenofobia.

El nu este capabil să privească lucrurile prin prisma seriozităţii, ci prin – chiar în momentele cele mai tragice – partea lor glumeaţă. Humorul îi este însăşi viaţa, gluma sărată şi prietenească dulceaţa vieţii.

Poetul Vasile Alecsandri a spus cândva că Românul se naşte poet. Realităţile din ultimele decenii au vrut să consacre parcă un alt adevăr şi anume că Românul este născut om politic, chemat adică numai să guverneze. Anumite intenţii pornite din oficine străine şi interesate au popularizat credinţa falsă că Românul nu este capabil de alte îndeletniciri în viaţa socială decât de aceea de a lucra

câmpul şi – 7-ca şi Cato la Romani – născut de a conduce statul, de a gospodări viaţa publică – fie ca portar, fie ca ministru. Şi, în marea lui naivitate, atunci când a avut în mâini votul obştesc, l-a dat pe nimic acelora care se jucau cu soarta lui, întocmai ca sălbaticii care dau lucruri de preţ contra obiecte strălucitoare. La această amăgire, a contribuit – precum am mai spus-o – iluzia popularizată de presa înstrăinată şi de demagogia interesată şi, astfel, am reuşit să-i nimicim aptitudinile creatoare în comerţ şi industrie; am făcut din Români elemente turbulente şi cerşetori ai milosteniei publice şi ai mituirii /idovilor şi tuturor străinilor. Munca meşteşugului şi banul câştigat pe altă cale decât aceea a slujbei publice au fost dispreţuite, ceea ce înlesnea străinilor monopolul acestor îndeletniciri. Şi poporului nostru i-au exagerat, prin toate mijloacele, pasiunea fastului şi gloria deşartă, oamenii noştri politici i-au cultivat amăgirea, cu manifestaţiuni repetatzgomotoase şi spectaculoase, cu discursuri deşarte de conţinut – cu „panem et circenses” – cu praznice întinse, cu băuturi ce adormeau vigilenţa spiritului.

Dacă Maiorescu vorbea de beţia de cuvinte care vrea să umple golul în artă, apoi, în vremurile noastre, o altă beţie de cuvinte ţinea să umple golul în viaţa socială. În aşa grad, că, în anii din urmă, s-a înstăpânit, pe o lungă perioadă, regimul logocraţiei – adică metoda de a conduce statul prin o meşteşugire bine ticluită de a cuvinte, cum spunea un publicist. Am avut astfel: prim miniştri care, dădeau bilanţuri de mari binefaceri şi progrese politice, financiare şi sociale uimitoare; am avut miniştri de agricultură care învăţau pe plugar meseria de a cultiva moşia prin epistole sau prin sfaturi publicate în gazeta oficială a statului; sau miniştri ai sănătăţii publice care vindecau toate bolile prin înşiruiri de date statistice; sau miniştri ai învăţământului public care ştergeau analfabetismul şi mersul prost al şcolii prin bagheta discursurilor; etc. Când un cercetător va avea cândva

curiozitatea să stabilească realizările regimului logocratic, să nu facă altceva decât să numere sutele şi miile de discursuri politice ţinute peste tot întinsul ţării, în oricare duminică şi sărbătoare. Şi, atunci, să pună într-un taler al balanţei fapta ce a putut fi întrupată prin cuvinte, iar în celălalt taler, zecile de mii de metri cubi de lemn din faimoasele noastre păduri care au dat putinţa să se difuzeze naivilor toate platitudiniile oratorice ce se credeau capabile să îndrepte tot răul – să se dea o nouă viaţă ţării noastre şi să se românizeze ca prin farmec munca şi capitalul naţional.

Instinctele simpatice, ca şi la Slavi, sunt foarte dezvoltate la poporul nostru, ba chiar exagerate. Pe cât de vioiu şi ascuţit la spirit, pe atât de emotiv şi impresionabil. Foarte sensibil la nevoile şi suferinţele aproapelui, el s-a identificat cu stările sufleteşti ale străinului, încât l-a primit cu braţele deschise şi l-a ospătat, ca, pe urmă, să-i cedeze şi casa şi avutul şi ţara. Noi arm păţit-o, de aceea, întocmai ca Havayenii care au introdus în cetate pe Americanul Young şi l-au însurat cu fiica regelui (1788) şi, astfel, pe nesimţite, ne-am pierdut ca şi ei vigoarea, curăţenia patriarhală, virtuţile şi independenţa economică.

Ospitalitatea românească, trâmbiţată şi popularizată de toţi străinii şi de toată presa masonică ca una din marile virtuţi de rasă, rămâne, în realitate, una din scăderile noastre sufleteşti. Ospitalitatea este, în adevăr, o virtute, dar dusă până la abdicarea de la toate prerogativele naţionale şi până la renunţarea la toate bunurile numai ca străinul să se simtă ca la el acasă este o scădere gravă. Aceste afirmaţiuni vor părea, desigur, o absurditate, ba chiar o sfidare a eticei noastre curente. Dar acesta este adevărul. Ospitalitatea românească este o nesocotire a intereselor noastre cele mai vitale, ea este o abdicare de teren – întocmai ca acea retragere, zisă strategică, care îngăduie adversarului să ocupe poziţii de natură să-i asigure biruinţa; este o renunţare la afirmarea

personalităţii noastre – personală şi naţională, fiindcă ea rezultă, în fond, din lipsă de reacţiune, o mărturie a laşităţilor noastre, a apatiei şi neputinţei de a ne împotrivi străinului ce l-am socotit pe nedrept înzestrat cu virtuţi, adesea supraomeneşti.

Alte consecinţe ale emotivităţii noastre şi, deci, a ospitalităţii noastre – care ne-a împins la o completă toleianţă – este şi imitaţia servilă a tot ce este străin, a tot ce ne vine de peste hotare, rezultând din felul nostru de a ne subestima pe noi şi de a supraevalua pe străini. Robi ai acestor imitaţii, am reuşit să ne înăbuşim originalitatea spirituală şi – fiindcă n-a necesitat nicio sforţare – am adoptat instituţii străine, adică frânturi de psihologii ale altora: cultură şi pedagogie, justiţie şi administraţie, – fel de a ne îmbrăca şi judeca, etc., toate puse în serviciul individului iubitor de situaţii şi de glorie, dar n-am creat – din nevoile noastre fireşti – ca să le punem în serviciul poporului şi destinului nostru etnic. „În Apusul european – scrie psihologul Rădulescu-Motru – individualismul se manifestă pe planul vieţii sociale şi economic*? este creator de instituţii, pe când individualismul românesc este o simplă creaţie subiectivă, un egocentrism, sub influenţa factorului biologic ereditar.

Felul de a aprecia pe străini este încă una din tristeţile psihologiei poporului nostru, fapt care rezultă – cum am spus-o mai sus – din neputinţa lui de a se afirma, din timiditatea lui nativă, din reminiscenţele vieţii lui de rumân sau de iobag, din multele prejudecăţi căpătate de-a lungul veacurilor. Astfel, am atribuit tuturor străinilor numai virtuţi, i-am suprapreţuit în toate manifestările lor, dezbrăcându-ne în schimb pe noi de tot ce am avut şi avem frumos şi nobil. Şi, de aceea, am primit, în sânul nostru, tot ce alte popoare au zvârlit ca balast şi netrebnic, pe toţi inşii în conflict cu justiţia şi morala curentă. Toate cele enumerate până aci sunt un produs al slăbirii re acţiunii noastre etno-biologice. x.

În această slăbire a rezistenţei, stă întreaga tragedie a sufletului nostru: un popor care percepe limpede situaţiile, apreciază de asemenea limpede împrejurările şi trage consecinţele logice decurgând din premise formal şi material adevărate, dar nu este capabil să preîntâmpine primejdia, să organizeze reacţiunea şi să creeze valori economice şi spirituale, prin atitudini eroice – singurele valabile şi grăitoare. Dacă s-au înregistrat reacţiuni, şi aceasta în mod intermitent, apoi ele au îmbrăcat caracterul de impulsivitate, fără durata şi stăpânirea de sine necesară în lupta grea de afirmare naţională. Cu aplicaţii de origine slavă spre misticism şi cu filosofia fatalistă, el a reacţionat dârz, dar a slăbit repede. Puternicul resort ce susţine sufletul în lupta grea pentru existenţă îi lipseşte. Este un temperament impulsiv, dar nu o voinţă şi atitudine dârză, continuu susţinută.

Neputinţa lui de a reacţiona o găsim întipărită în toate manifestările lui: în artă şi în literatură, în viaţa economică şi în cea spirituală. În poezie şi literatură, găsim eroi abulici, personagii slabe ea reacţiune. Meşterul Manole se zvârle în gol fără a reacţiona în alt fel; ciobanul moldovean se plânge Mioriţei, dar nu-l vedem luând atitudine ca să evite osânda la care a fost supus; în satire şi în „Doina”, poetul Eminescu cheamă în ajutor pe Vlad Ţepeş sau roagă pe archimândrit să tragă clopotele ca să scoale pe morţi care să scape pe cei vii de primări şi alte necazuri; eroii lui Br.-Voineşti sunt nişte neadaptaţi, ca şi fiinţele timide ale lui Popovici-Bănăţeanul şi ca şi abulicul erou din „întunecare”, etc., în muzica românească, nu găseşti expansiune şi îmbărbătare, ci mai mult plâns şi depresiune; în poezia poporană, întâlneşti contemplare şi înfrăţire cu toate elementele neînsufleţite ale firii – poetul se plânge florilor şi frunzelor, se jăluieşte nourilor şi apelor, dar nu încinge arma şi nu încleştează pumnii ca să se ia la piept cu adversarul şi cu natura. Nu găsim, nicăieri, astăzi, un Robinson românesc. Literatura şi

muzica noastră sunt arte statice – dacă pot să mă exprim aşa – şi nu o literatură şi muzică dinamică; după cum avem o şcoală statică şi atâtea însuşiri frumoase, dar statice, nu dinamice. În toată literatura noastră, nu întâlnim o reacţiune dârză împotriva străinilor şi a atâtor evrei, şi anumiţi streini, care au chinuit veacuri populaţia noastră şi ne-au tulburat şi stricat viaţa de stat şi de naţiune.

Literatura din Ardeal face, pare-se, excepţie de la aceste constatări. Aici, găsim marşul „Deşteaptă-te, Române!”, Noi vrem pământ!”, La arme!” al lui Iosif, etc. I. Slavici ne redă atâtea ilustraţii de voinţă dârză şi atitudine creatoare, caractere ce le regăsim şi în „Ion” al lui Rebreanu. Dacă luăm în considerare şi luptele lor de afirmare pe teren economic şi naţional – pe calea înfăptuirilor negustoreşti şi bancare, pe calea armelor, prin biserică, ştiinţă istorică şi arena, publică – vom trage încheierea că ele nu se aseamănă întru totul eu manifestări similare ce au avut loc în Vechiul Regat – însăşi revoluţiile de aci s-au soldat cu expulzări şi nu cu sânge şi alte pierderii Românii din Balcani ies cu totul din aprecierile ce facem asupra structurii sufleteşti a poporului românesc. Toate manifestările acestor Români sunt numai reacţiuni dârze şi continue şi, numai datorită acestui comportanţent, au putut supravieţui şi vor birui mereu. De-abia 10% Evrei au putut să se măsoare cu ei în Macedonia şi n-au călcat niciunu! pragul oraşelor aromâneşti. Restul de 90% Evrei au trăit în mizerie îndeletnicindu-se cu meseriile cele mai josnice.)

Cine n-a văzut, oare, prin târgurile sau prin munţii noştri, un tânăr vlăjgan, de proporţii herculeane, Român vânjos – şi ca el, sute de mii – care, cu câteva lovituri de topor, doboară la pământ stejarul de sute de ani, dar acelaşi Hercule rămâne împietrit în faţa străinului „în faţa Evreului, hâd şi pistruiat, devenit stăpân ucigător al frumoaselor şi bogatelor noastre păduri. Şi cine n-a văzut, oare, pe acel Român neaoş care, cu răbdare de fier şi

neînfricat, scormoneşte aurul sair cărbunele din măruntaiele pământului şi doboară munţii cu dinamita, sau înfrăţeşte văile prăpăstioase cu poduri temerare şi superbe, dar

1) Prof. N. Pandelea, în manualul de geografica României pentru clasa IV, schiţează, în felul următor, psihologia Românului după provincii. Moldovenii, datorită vicisitudinilor istorice, sunt cei mai blajini, ospitalieri şi idealişti şi puţin practici, lipsiţi de iniţiativă, prea resemnaţi, dar excelenţi ostaşi. Moţul e cel mai trist om din tot cuprinsul ţării, singurul Român tăcut şi posac, iar când râde, varsă sânge, mândru şi statornic, la el cuvântul dat e sfânt şi este siugxirul revoluţionar. Mocanul e rasă vânjoasă, om de iniţiativă, fără frică de nimic şi de nimeni – comparabil cu vechiul Normand, care se avântă în larg pe nişte bărci cât coaja de nucă. Este bun colonizator. Olteanul! este practic şi energic, îndrăzneţ şi plin de iniţiativă, excelent agricultor şi negustor. Le-am reprodus aceste apreciări, fără a ni le însuşi în totul. Asupra problemei ce ne interesează în acest capitol a se vedea: … Naţionalismul constructiv al lui Pempiliu Nicolau Vezi şi I. Simionescu – Tara noastră 1937.

rămâne mut în faţa noului stăpân investit eu o hârtie, smulsă de la autorităţi. Sau care duşman, din cei mai puternici şi bine organizaţi, nu i-a văzut pe aceşti Români smulgând victorii cu braţele goale şi cămăşile sumese sau zvârlind în aer cetăţile Sevastopolului, Cherciului şi a Stalingradului 1 Şi bietul Român este întocmai ca acel om însetat care moare lângă izvorul cu apă limpede şi binefăcătoare şi care – deşi ştie că numai acest lichid îi va mântui viaţa – nu este în stare, totuşi, să poruncească muşchilor de a se întinde ca să apuce vasul mântuitor.

Dacă ne transpunem pe scena social-politică, vom da de aceleaşi nobile slăbiciuni. Au fost, la noi, mişcări naţionaliste şi antisemite şi ele durează, teoretic, de aproape şase decenii. Dar ele au îmbrăcat caracterul de

intermitenţă şi nu cel permanent şi practic. Toate acestea şi-au strigat fiinţa lor teoretică numai la zile mari, dar nu şi-au dovedit spiritul practic şi de creaţie eroicăl potrivit nevoilor noastre permanente, toate îşi îmbrăcau haina antisemită numai la anumite date solemne şi începeau din ce în ce mai tare, ca, pe urmă, să slăbească, încet încet... Şi, de aceea, când noi ne strigam prin cuvinte durerea, duşmanii noştri – în speţă, Evreii, – lucrau; când noi scriam şi ţipam, sau spărgeam geamuri dar le plăteam scump de tot, ei lucrau şi acaparau; când noi ne cutremuram la tragedia autohtonilor, ei acaparau mai departe, ne boicotau, complotau şi îşi creşteau – prin invazii tăcute – numărul lor până la sufocare, devastând în ritm şi mai violent bogăţiile noastre, speculând şi mai sălbatic nevoile poporului, suferinţele şi durerile noastre. Ei ne cunoşteau psihologia cu toate scăderile noastre, ei se înarmau cu tot ce era necesar unei armate de invazii, iar noi ne înarmam numai cu vorba şi cu plânsul nostru. Şi ţăranii noştri când au făcut revoluţii şi tinerii noştri când se puneau în fruntea mişcărilor naţionaliste, toţi erau însufleţiţi de pasiuni trecătoare şi de emoţii bruşte, dar nu de o voinţă activă condusă de raţiune.

Tot datorită acestei relaxări a voinţei, Românul, când a avut în mâini parte din comerţ şi industrie, le-a părăsit ca să se apuce de alte îndeletniciri şi de alte rosturi, care nu reclamă sforţări susţinute de care a avut oroare, nici riscuri şi răspunderi. Şi, de aci, goana lui de a face şi din copii ceea ce a putut să fie sau n-a avut timpul să ajungă.

Numai un temperament optimist, altoit pe o filosofie creştină, l-a făcut să rămână, mereu, acelaşi nepăsător faţă de loviturile sorţii, acelaşi imperturbabil în vâltoarea vicisitudinilor vieţii şi au trecut toate, singur el a rămas de-a lungul veacurilor, cu aceiaşi fiinţă fizică, dar cu mult schimbat ca înfăţişare psihică. Toate neamurile străine şi-au imprimat, în structura lui sufletească, câte ceva din fizionomia specifică: Dacul – instinctele lui artistice,

adânca lui credinţă religioasă şi vitejia legendară; Turcul – fatalismul şi bunătatea lui sufletească; Slavul – misticismul cu imperturbabintatea stepelor sale, optimismul nedezminţit, alături de lipsa de voinţă şi legăturile cu tradiţia cea mai înapoiată; Grecul – mai ales la orăşeni, fastul îmbătător, supleţea, tendinţa de a parveni, etc. Şi, de aceea, pare cam neserioasă interpretarea dictonului: „Apa trece, pietrele rămân”. În adevăr, apa a trecut şi pietrele au rămas, dar ele n-au rămas colţuroase, ci apa şi frecăturile le-au rotunjit, le-au sfărâmat adesea, le-au pulverizat. Neamurile străine au fost şi au trecut – sau parte din ele au rămas asimilându-se, sau nu – dar şi-au lăsat imprimate înnoi, în sufletul nostru, parte din caracteristicele sufleteşti – mai cu seamă scăderile lor naţionale. A fost mereu insultat, oprimat şi amăgit, dar a răbdat şi a sfârşit prin a se resemna faţă de loviturile sorţii, rămânându-i doar speranţa în mai bine, încrederea într-un dumnezeu – bun, milostiv şi drept. De aceea, în aşteptarea unui om bun şi drept, el a acordat credit tuturor noilor veniţi şi s-a văzut mereu înşelat.

De aci, atâtea contradicţii foarte curioase. Aci este imperturbabil, aci se impresionează de cea mai slabă adiere potrivnică; aci risipeşte bunuri pentru nimicuri, aci este zgârcit pentru întreţinerea lui fiziologică; leneveşte luni întregi şi face lucruri grele, dându-le peste cap, în scurt timp; este sclav al tradiţiei celei mai înapoiate şi imită cu uşurătate şi mare pagubă tot ce este nou şi strălucitor – apucături şi instituţii, haine şi idei. Îi repugnă sforţările continue oricât de uşoare. Pentru Român, nu există, în timpul iernii, nici vite, nici familie, nicio sforţare care să-l răpească dulcii leneviri de vacanţă care durează luni întregi. De aceea, el şi familia lui ies din iarnă ca nişte naufragiaţi sau ca animalele ce au hibernat, mistuindu-şi grăsimea… ce n-au avut-o nici în toamnă.

Românul n-a cunoscut forţa miraculoasă a unui individualism bine înţeles şi nici puterea asociării, a muncii

în colectivitate disciplinată şi cu răspundere mutuală, unde tot insul se încadrează ideii de ordine, în perspectiva creării de bunuri spirituale şi materiale care să-i asigure independenţa. El nu, este nici individualist în înţelesul burghez al cuvântului – Este, însă, prin instinct, gregar. „A ieşi din rândul lumii – zice R.

— Motru – este, pentru săteanul român, nu un simplu risc, ci o nebunie”. Şi, totuşi, n-au prins la noi nici colaborările cooperatiste de niciun fel. Din două consideraţiuni: cooperaţia n-a fost o creaţie spontană, ci o imitaţie transplantată oficial în teren nedesţelenit, şi, în al doilea rând, că banul public – după concepţia comună – este banul nimănuia şi, deci, poate fi însuşit de orişicine. La Românii din Macedonia, s-a afirmat individualismul, – puternic şi creator – de oarece, acolo, n-a fost cu putinţă – într-un stat cu totul dezorganizat ca ordine şi stabilitate – o cooperare de forţe morale şi economice pe timp îndelungat. În Ardeal, potrivit condiţiunilor speciale, a prins şi o formă şi alta de activitate economică şi morală.

Individualist sau colectivist, Românul, oriunde ar trăi şi din înălţimea oricărei deregătorii ar privi, el rămâne sclavul colectivităţii, sclavul clanului – familie, club, cerc de prieteni, cunoştinţe, etc. El nu poate privi lucrurile pe plan abstract. De aceea, va căuta – chiar cu riscul scăderii prestigiului personal şi acela al instituţiei – să-şi aranjeze pe toţi ai lui în cele mai fruntaşe locuri şi, în tot timpul vieţii, ePva trăi ca musca prinsă în păienjeniş, rob al clanului. De această deficienţă sufletească, au ştiut să se servească foarte abil Evreii şi toţi străinii şi pe câtă vreme aceştia sau ales cu mari câştiguri, Românul numai cu toate ponoasele.

Produs al unei religii ortodoxe care a făcut din Român un popor extrem de blând, iubitor, evlavios şi iertător, darnic şi ospitalier, mai mult ca la oricare alte popoare, şi produs al unor minunate împletituri de bogăţii şi frumuseţi fizice ale solului natal, el se lasă, de

asemenea, sedus repede de înălţimea şi nobleţea unei cauze frumoase. La un moment dat, el poate deveni, pe prietenie, şi antisemit şi antibulgar şi antimaghiar, dar această convertire este pur intelectuală şi ocazională, ea nu este urmată de atitudini concrete. Sau, dacă îl urneşti greu pentru anumite atitudini, apoi se lasă – uşor, după prima noapte de odihnă. Şi, de aceea, el rămâne acelaşi permanent client al Evreului, acel aş tribut aţ al Bulgarului, acelaşi frate bun cu Ungurul – pentru toţi rămânând o bucată de pâine alături de el, un colţişor în inima lui. Românul n-a cunoscut mişcări naţionale şi religioase împotriva străinilor. Antisemitismul, de pildă, a fost şi este încă o frumoasă teorie, a fost o ideologie abstractă, nu o doctrină care să-i revoluţioneze întreaga – fiinţă sufletească şi să-l ţină sub o permanentă presiune, reci amându-i şi aplicaţii pe teren. El s-a angajat în asemenea mişcări numai de dragul de a se angaja. Înregimentat de oamenii politici în luptele politice, el a reacţionat potrivit firii lui – întâi cu energie fierbinte şi, pe urmă, încet, mai încet, până când s-a stins, fără urmă.

Tot aşa pentru Român – oricare ar fi el – personalitatea este o noţiune frumoasă, o haină din cele mai scumpe şi reprezentative cu care se îmbracă la zile mari, dar goală de conţinut. Fiindcă câştigarea personalităţii reclamă sforţări îndelungi şi niciodată terminate, presupune abdicări morale şi renunţări fizice, la multe bunuri şi bucurii trecătoare, fiindcă această idee – care are mult din esenţa divinităţii – este ceva în veşnică devenire, dar niciodată dusă la capăt şi încheiată. Potrivit firii noastre naţionale umilite, nu se va îngădui în nicio instituţie afirmarea unei personalităţi şi, când o asemenea atitudine va avea loc, ea va fi interpretată, cu drept cuvânt, ca o jignire profundă adusă întregului corp în care ea a îndrăznit să se producă. Întocmai ca atunci când în un stup de albine va pătrunde un şoarece sau altă gânganie străină, acestea vor fi înăbuşite eu ace ucigătoare sau vor

fi Împachetate în un înveliş impermeabil de ceară, tot astfel, va avea loc şi certificarea sau mortificarea în instituţia unde s-a putut produce e> asemenea afirmare a personalităţii[830]).

Una din condiţiile fundamentale – mai bine zis fructul mult aşteptat al personalităţii este demnitatea. Şi această lipsă de demnitate se traduce prin aceea că, pentru anumite interese personale sau de partid, am tolerat toate condiţiile de viaţă care au dus la degradarea poporului suveran în stat şi au creat condiţii optime de dezvoltare şi de supremaţie a elementelor străine. Partidele care, în adevăr* au confrăţit cu poporul nostru nu şi-au potrivit mijloacele pentru atingerea scopului urmărit şi, fără sifnţul realităţilor, au bătut, decenii lungr apa în piuă, fără a fi putut realiza vreo înjghebare economică. Mitropolitul Andrei Şaguna a înţeles altfel în Ardeal şi, ca atare, şi-a potrivit mijloacele de luptă, prin instituţii culturale şi religioare, ca şi prin aşezăminte bancare. Dar în el clocotea o altă psihologic ce se cerea imperios tradusă în faptă, dârz şi încontinuu, o psihologie sud-balcanică.

Demnitatea, individuală sau naţională, este una din manifestările cele mai de preţ ale personalităţii. Uitaţi-vă, la o gară mare, în aşteptarea unui tren. Grupuri de ţărani stau trântiţi pe lespezile de pe peroane sau pe scândurile murdare din sălile de aşteptare şi ronţăie resturi de

---

830 in şcoală, ca atare, se va asupri personalitatea oricui – elev sau profesor – sub o avalanşă funerară de regulamente, metode şi poveri programatice, care vor sfârşi prin n o ucide In faşă. Nu se va îngădui nici o ieşire din comun, ci vom face şcoală abstractă şi copiată, fără apel la personalitatea elevului şi nici la iniţiativa lul. lu şcolile practice, ca şi lu cele teoretice, sc va proceda la fel. Toate greutăţile se vor lăsa pe ûeama unei singure funcţiuni – a memoriei. Manualele vor fi pline de basme, de elegii si doine plângăreţe ; dar nu se va proslăvi personalitatea cuceritorilor. In domeniul ştiinţelor, al geografici şi etnografici şi al acelora care au cucerit – prin ştiinţă şi comerţ, prin industrie şi artă – o poziţiuuc frumoasă pentru ţara lor şi pentru progresul umauiâţiL

mămăligă veche ca să-şi îmblânzească foamea – ei, creatori de valori economice, – ei, producători de toate. Alături, la mese albe ca zăpada şi încărcate cu flori exotice, hălăduiesc, cu fripturi rare şi vinuri scumpe, tocmai aceia care n-au produs un bob de grâu, care n-au creat nimic cu mâna lor, care n-au scris un vers, care n-au propagat o credinţă de pe tribună sau de pe catedră, care n-au dat niciodată piept cu duşmanul, ci au ştiut doară să trăiască din specularea tuturor slăbiciunilor şi viţiilor unei clase fără afinităţi sufleteşti cu ţara. Trenul se pune în mişcare. Ei – aceşti străini, adică Evreii – călătoresc, impertinenţi, în papuci de marochin şi în pijamale de lux, pe paturi moi sau pe canapele de pluş – în trenurile de lux; iar la coada garniturilor, în vagoane murdare şi întunecate, ca nişte vite duse în înjunghiere, călătoresc aceia care fac din ţara noastră o ţară bogată şi aceia care, cu sângele şi membrele lor, i-au asigurat hotarele.

Numai lipsa aceasta de demnitate naţională ne-a dus la depersonalizarea Românului, la degradarea lui din poziţiimile ce i se cuvenea[831]). Umilinţa ca şi neputinţa au ajuns virtuţi naţionale şi ele au fost propovăduite de pe amvon şi de pe catedră, strivindu-se personalitatea elevului şi a binecredinciosului şi se oglindeau în alcătuirea bugetului sub care sta, strivită, viaţa slujbaşului. Au fost predicate peste tot de toţi factorii chemaţi să întărească fiinţa naţiunii şi s-a lăudat cuminţenia, marea cuminţenie a poporului nostru.

Încă două însuşiri negative ale sufletului românesc sunt: risipa timpului şi risipa rodului muncii noastre. Pe câtă vreme, economia acestor două bunuri constituie o însuşire din cele mai de preţ a unei voinţe energice, este stâlpul clasei burgheze pe care se sprijină fiinţa statului şi

---

831 I. Veverca – Procesul destrămării vechilor forme, in Encid. Rom. vol. III, 237 urm. şi Doc. priv. la istoria Românilor, vol. I (1763 – 1844). Sup. I, vol. III (1709 – 1812). 2) Vezi Gh. Stanciu – Agonisirea la Români, p. 20 – 21 şi izvoarele citate.

a naţiunii.

Economia cu puterile ei miraculoase este rezultatul unei lungi evoluţii şi al unor grele sforţări şi renunţări la bucurii trecătoare şi este, totodată, un instrument preţios pentru vuitoare câştiguri, ea fiind temelia independenţei spirituale şi economice, păstrătoare şi creatoare de alte bunuri sufleteşti şi materiale. Fără economia psihologică, sufletul nostru va fi veşnic o tabula rasa, va trăi în un veşnic prezent. Prin economie, ne înfrăţim cu prevederea – una din superiorităţile omului faţă de animal. Fără economisire de bunuri materiale, vom trăi de azi pe mâine, robi ai atârnării spirituale, politice şi economice a străinului.

Noi, din misterul de a cruţa rodul muncii noastre, va trebui să creăm o ştiinţă, o artă, o economie românească, o doctrină politică austeră, sprijinită de legi draconice, ca, astfel, să câştigăm ceva din multul ce am pierdut. Ziua economiei, ca şi aceea a cărţii, a mamei, a laptelui, a copilului şi alte de astea rămân toate vorbe şi vorbe goale, rămân simboluri fără conţinut, îndeletniciri fastuoase de care vor râde generaţiile viitoare. Fiindcă suntem un popor care ne lăudăm cu două fapte: că cumpărăm foarte scump, adică risipim şi că nu dăm cea mai slabă preţuire timpului. Alte popoare din „Timpul costă bani” şi-au făcut o evanghelie.

Această risipă a timpului şi bunurilor am învăţat-o nu numai din contactul cu lumea apuseana. Domniile fanariote şi războaiele ruseşti şi austriece purtate pe pământul nostru, precum şi mai târziu Francezii rămaşi în urma războaielor napoleoniene au importat moravuri şi apucături şi un nou fel de a ne îmbrăca şi gândi. S-a produs, în felul[832]

832 Numai această lipsă de demnitate ne face să menţinem instituţia Oltenilor cu prăvălia In spinare, desculţi şi in zdrenţe, ceeace degenerează o rasă viguroasă. Şi In Bucureşti sunt peste 9000 tineri care trâesc în condiţiuni degradante.

acesta, o revoluţie profundă în toate manifestările vieţii sociale şi de stat. Importul de manufacturi apusene a izgonit viaţa patriarhală de până acum. Şi s-au importat, cum zice un cronicar contemporan – generalul francez Langeron, pe la 1824 – toate vechiturile din prăvăliile de la Paris şi Viena, plătite foarte scump la Iaşi, mobile şi căleşti şi trăsuri elegante austriece cu mari cheltuieli. Doamnele au început să-şi strice viaţa de familie, să se îmbrace luxos, să înveţe limbi şi dansuri străine. S-a produs, cum zice I. Veverca, o adevărată destrămare a vechilor forme de viaţă. Boierii au început să-şi întindă latifundiile. Din 1713 sate câte erau în Moldova către sfârşitul sec. XVIII, 927 erau boiereşti, 215 mănăstireşti, 25 domneşti şi de-abia 595 sate de ţărani liberi.

— Boierii, atraşi de viaţa de lux a capitalei, îşi părăseau conacele şi a început, astfel, viaţa de absenteism şi de arendare a pământurilor. Evreii şi străinii au alergat îndată bucuroşi să-i suplinească. S-a impus ţăranului o muncă şi mai grea, pe cât creşteau cerinţele boierului, iar zilele de boieresc şi de clacă creşteau necontenit.)

— De altfel, boierii şi cucoanele uimeau Apusul cu îmbrăcămintea lor elegantă şi preţioasă, ca şi prin risipa ce o făceau cu e deosebită falã, precum

* stârneau admiraţia şi ţarului Alexandru I şi curţii imperiale – aceasta pe la începutul sec. XIX 2). Cu timpul, ţăranul boierului a devenit rob al străinului şi Evreului. Am vorbit şi în altă parte de ravagiile suferite de boierime şi de ţărănime odată cu introducerea formei capitaliste a vieţii, când moşiile şi munţii se vindeau pe o butcă vieneză sau pe o haină luxoasă, iar munca ţăranului gemea sub regimul învoielilor agricole.

În felul acesta, s-a ajuns ca Românul, din orice clasă ar face parte, să nu cunoască binefacerile economiei şi nici câştigurile prevederii. De aceea, atunci când el are, va risipi cu largheţa unui maharajah, iar atunci când nu are, va răbda ca ursul în bârlog sosirea unor timpuri mai bune.

Ca boier, va scăpăta, iar ca slujbaş sau muncitor, va cheltui salariul într-o săptămână sau îl va lua ca acont cu luni înainte. Speranţa – atâta i-a mai rămas – îi va fi cel mai bun prieten şi aliat. Mese întinse, praznice scumpe, fără rost şi fără sfârşit, acestea constituie delectarea lui de căpetenie. Pentru a lua parte la asemenea praznice, Românul nu va cruţa nici bani, nici timp, nici odihnă şi nici sănătatea lui şi a vitelor lui. Merge cale de poşte întregi ca să ia parte la praznice, la baluri, la delectări inutile. Zilele de alegeri sau de manifestări politice erau, pentru Român, adevărate bucurii, 1

praznice aşteptate cu bucuria copilului care aşteaptă o pereche de ghete sau de haine noi de sfintele sărbători.

Supus nesiguranţei ce o dictează intemi>criile şi la un câştig problematic, ţăranul român, ca şi boierul, ar fi trebuit – indiferent de calitatea pământului – să fie econom, ba zgârcit, cu rodul muncii lui. HI trăieşte, ca atare, de azi pe mâine. Şi se întemeiază pe prejudecata că Dumnezeu are grijă de el, că pământul este destul de darnic ca să-i satisfacă cel mai redus standard de viaţă. La toată această risipă, îl îndeamnă şi cultul fastului – el ţine să trăiască, în virtutea imitaţiei, ca şi cei mari şi bogaţi, care, câştigând totul fără trudă, îl risipesc fără grijă şi cruţare. Risipeşte, de aceea, totul, cu bucuria unui copil. Schimbă produse scumpe pe lucruri de nimica, vătămătoare sau inutile – p ăst ramă şi peşte sărat, rochii de mătase şi şoşoni strălucitori, băuturi scumpe şi otrăvitoare sau îşi vinde pământul scump şi puţinul avut ca să înveţe pe copil carte, cu care nu va avea ce face. De aceea, ţine prea puţin la conservarea lui individuală şi a familiei. Din vremuri imemoriale, n-a înaintat, sub acest raport, cu un pas măcar. S-ar crede că Dacii trăiau în condiţii higenice şi sociale mai bune ca ţăranul de astăzi. Standardul de viaţă îi este redus la minimum cu putinţă, de aceea nu reacţionează faţă de nicio stare de lucruri.

Această risipă sau pasiune a risipei este redată în

dictoanelele cunoscute: „Ce am avut şi ce am pierdut?” sau „Unde s-a dus miia, ducă-se şi suta!” Sau este redată plastic de haiducul oltean când cântă; „Cinci câştig, şapte mănânc, ce-mi rămâne la chimir”. Ca să preîntâmpine nevoi urgente, ţăranul, ca şi orăşeanul, se împrumută pentru a consuma în condiţii cât de grele şi oneroase, de la orişicine şi mai ales de la Evreu. Tragedia acestor împrumuturi se oglindeşte în suferinţele îndurate de-a lungul veacurilor, în crahurile financiare şi în distrugerea clasei boiereşti. Ceea ce se practică de individ se practică cu aceiaşi uşurinţă şi pe plan politic – guvernele noastre s-au împrumutat pentru a se consuma în orice condiţii. Risipitor cu bunurile cele mai preţioase, Românul n-a apreciat îndeajuns nici ajutoarele venite din partea statului şi, de aceea, a vândut, pe preţuri de râs şi pe lucruri inutile, toate aceste ajutoare în natură – păsări şi animale de rasă, pomi fructiferi sau seminţe selecţionate de tot felul –, cum scria odată publicistul Vion.

Datorită faptului că a cucerit – fără sforţări şi fără jertfe – bunurile spirituale şi câştigurile democratice, Românul – atunui când a fost dezbrăcat de ele – nu le-a dus lipsa şi nici dorul şi nici nu va lupta pentru recâştigarea lor. Alte popoare, care le-au câştigat cu asprime, nu vor îngădui aşa ceva şi le vor apăra cu aceiaşi asprime.

Reclamarea pasivă necesită puţine sforţări sau niciuna, pe când lupta (lârză îşi îndelungă nu e cunoscută nouă.

Timpul pentru Român, este, pare-se, un duşman tot aşa de nesuferit ca şi banul, ca şi bogăţia lui. De aceea, el îl va risipi fără cruţare şi fără nicio părere de rău. „Anumite date consacrate prin vechi tradiţii – scrie filosoful R.

— Motru – îi vor marca timpul de muncă şi nu îşi va îngădui nicio schimbare în această regularitate ce i-au trasat-o strămoşii, care… au ştiut mai bine ca el. Se va apuca, deci, de munca câmpului, dar numai atunci când va

spune tradiţia – ceasul lui deşteptător – şi nu la anumite date prielnice ce i le oferă timpul de faţă”. Ca şi Slavul şi Turcul, el ştie să aştepte, să aştepte mereu, cu o impresionantă resemnare pasivă, zile mai prielnice, vremuri mai bune. Iar pentru ca să nu scape anumite întruniri publice îşi neglijează câmp şi vite şi familie, nesocotind, astfel, interese superioare ale existenţei sale. Filosoful R.

— Motru spune: „Timpul este pentru Român orişice, numai monedă nu. J, a târg stă şi se tocmeşte ceasuri întregi pentru un lucru de nimic. Tot aşa la petrecere pierde zile şi nopţi întregi”. Şi mai departe: „Românul nu munceşte metodic, ci în salturi, are lungi perioade de odihnă, iar la nevoie dă pe brânci şi face muncă de sclav”[833]).

Nu există popor mai risipitor – după câte am văzut –

---

833 Iată cum Alfred Fouillée, în a sa , .Iţxqţiisse psychologique des peuples européens" caracterizează sufletul slav: sensibilitate impresionabilă şi expansivă; mobilitate nervoasă, inegalitate şi neconstanţâ ; fond melancolic datorit tristului climat şi îndelungilor nenorociri ; puţină grijă de ziua dc mâine – fatalism şi resemnare: lâncezeală, lciievirc şi lipsă dc prevedere ; alături de toate acestea, adevăratul slav păstrează un fond de bun humor ; inteligenţă vie. pripită şl simplistă ; logică rectilinii, radicală şi care tinde la absolut : o marc uşurinţă dc asimilare şl de imitaţie : mlădiere yi flexibilitate, malcabilitatc şl ductilitate care îi permite toute formele fără a schimba fondul; etc. Instinctele sociale foarte dezvoltate – ospitalier, primitor, sociabil; in -.familie, mulţime dc diminutive; – socialişti şl individualişti – iubind egalitatea In libertate şl Iu servitute ; sentimentul probităţii mediocru ; cntusiasmul naşte brusc, dintr-u» nimica, tot aşa cum un nimica 11 abate ; oboseşte repede nu din slăbiciune, ci din plictiseală ; caritatea şl bunătatea 11 sunt calităţi dc tcnieiu ; îmbrăţişează cu bucurie zilele dc sărbători, noţiunea timp 11-arc preţ. nici sens pentru cl. repetă mereu : numai ••decât, dar nu se grăbeşte nlclodutft. Cu răbdarea şi resemnarea la voia lui D-zeii şi cu liniştea Interioară, el ou măreţia dc suflet In tnccrc&ri, dar şi stăpânirea dc sine in momentele grave ale vieţii. Voinţa li este mal puţin energică, mai impulsivă şi mai puţin stăpână pc sine ; sforţarea viguroasă, dnr momentană şl inegală, iar munca susţinută ti je lungă durată nu II este simpatică; etc.

de valori economice Dar, cu aceiaşi necruţare, risipeşte şi timpul, acest element fugitiv şi însezizabil, în mod concret, dar creator de bogăţii materiale şi de valori spirituale. Şi, după cum ştie să-l risipească şi să-l biciuiască ea să treacă mai repede, tot, cu aceiaşi artă, ştie să-l aştepte. Şi îl aşteaptă cu o răbdare puţin cunoscută altor popoare. Răbdarea la Români este una din virtuţile naţionale.

Acestea fiind zise, să ne rezumăm cât mai scurt.

Poporul nostru este un popor profund religios, cu aplicaţii spre misticism; naiv şi în permanenţă credul; foarte emotiv şi impresionabil faţă de soarta oricărui străin; cu tendinţă nestăpânită şi nejustificată de supraevaluare a acestuia şi de subestimare a sa; crezându-se apt de a guverna statul, cu dispreţ pentru orice îndeletnicire practică, pentru avutul şi timpul său; sclav al formelor şi frazelor goale; incapabil de a înţelege forţa miraculoasă a asociării; structură reactivă foarte slabă; totuşi, un temperament foarte optimist, etc.

Henri Ford, aflând din gura unui Român de puterea de reacţiur. e a poporului nostru şi că avem i Evreu la <7, Români, el, cunoscător prefund al psihologiei poporului evreu, i-a argumentat, răspicat, că nu avem 1 Evreu la 7 autohtoni, ci că avem 7 Evrei la 1 Român[834]).

Stăpâni pe toate aceste elemente ale psihologiei poporului nostru, să analizăm câteva laturi ale poporului evreu, care, în lupta sa dârză, reuşind oarecum să ne

834 Rev. ,.Valahul" din Iulie – August, 1937.

O Ce erau aceşti Khazari? Găsim in „Grand Dictionnaire Larousse", tom. 9. cele de mai jos : Khazarii erau un popor de origină, controversată, tchoude (ciudă)! sau scitică şi locuiau, dm vremuri foarte îndepărtate, ţinutul delà nordul Mării Caspice! Scriitorii bizantini ii socoteau ca Turci orientali. Deveniţi puternici, an făcut mai multe incursiuni in ţările vecine, mai ales in Persia. Ca să scape de aceste năvăliri regele Kobad al Perşilor a inch/s trecătorile Dughestanului, după care sunt încă urme rămase la Derbent. Profitând, totuşi, de atacurile Turcilor şi ale împăratului din Orient. Khazarii au năvălit, sub Succesorii lui Kobad, trecând totul prin sânge şi foc.

altereze pe plan fundamental personalitatea etică şi etnică, 11-a putut să iasă decât biruitor.

Evreul, cu Talmudul în mână, ne-a biruit!

b) Psihologia şi etica poporului evreu.

De la capul locului, trebuie să ne fixăm elementele constitutive ale noţiunii de popor evreu, ceea ce se confundă cu însăşi noţiunea de religie evreiască, de psihologie şi etică a poporului evreu. Aceste elemente cu caracter de fatalitate sunt: starea nomadă, înrudirile cu alte popoare, mentalitatea sau concepţia lor despre lume şi viaţă, părerile despre sine ca popor şi idealurile ce le urmăresc şi, în sfâişit, religia evreiască desemnând acelaşi lucru cu noţiunea de popor evreu, depozitara tuturor acestor elemente care, la rândul lor, o constituie şi îi dau viaţă.

Nomadismul acestui popor de când a apărut pe orizontul istoriei lumii este unul din caracterele lui fundamentale – nomazi până la întemeierea statului iudeu, nomazi, mare parte, în timpul cât acesta dăinuieşte şi, de atunci, mereu nomazi, veşnic biciuiţi şi alungaţi de peste tot – stare semibarbară pe care W. Sombart o numeşte una din fatalităţile poporului lui Israel.

Purtându-şi această, fatalitate mereu şi peste tot, ei

La căderea Sasanizilor, nu devenit stăpâni pe o parte din Armenia. Arabii, sub Ibrahim Ibn Goiat, au obţinut asupra lor o victorie strălucită. Dar o frântură a Khazarilor supusese o parte din Crimeea – Dams sau Doros devenind reşedinţă. Unul din şefi se căsători cu o prinţesă, fiica lui Justinian II şi una din prinţesele Kliazare cu Constantin Copronim. Aceasta sc făcu creştină şi luă numele de Ireim In acest interval. Khagaiiul Khazarilor îşi alese drept capitală Balanjar sau Atei, pe Volga. Puterea lui a început să scadă odată cu întemeierea imperiului Rusiei. In 948 le u fost luată fortăreaţa SarkeI şi, la începutul sec. XI. au pierdut Crimvca. De atunci, minele lor ca stat aparte a dispărut din istoria lumii.

Vezi Vol. XI. p. 404. Astăzi incă, ti dese in aulah şi iu câteva orăşele din Da ghestan. Tersk, Kuban şi guberniile Baghimscaia şi Kcaterinod r. 2) Knoclopedie «le J-Islam, 1929, p. 901, v. II.

au dus cu ei o a doua fatalitate – cultul banului care le-a fost însăşi natura fiinţei lor, însăşi rhţiunea lor de a exista, toate actele fiindu-le dictate numai de această concepţie materialistă asupra vieţii: banul şi stăpânirea lumii prin el le-a fost idealul suprem. Părerea lor despre ei înşişi se rezumă în aceste cuvinte: Poporul lui Israel a fost ales de lehovah să săvârşească o singură stăpânire a lumii prin Israel.

Un alt element constitutiv al rasei evreieşti îl formează înrudirile cu popoare de origine mongolă-khazară. N. Iorga a spus-o, întotdeauna, răspicat: „Eu nu cred în semitismul celer mai mulţi Evrei care derivă din Cazani mongoli trecuţi la religia evreiască”. Şi, ca să ne lămurim asupra acestor Evrei, ne vom servi de datele ce ni le serveşte Enciclopedia rusească şi aceea a Islamului. După cea dintâi, Evreii Khazari, astăzi Evrei munteni sau Dagli Ciufiit, erau, cu câteva veacuri în urmă, foarte numeroşi, iar în multe părţi din Daghestan, unde nu mai există actualmente, se găsesc urme de ruine. Arabii, cucerind, în jumătatea sec. VIII, Daghestanul, au găsit Eviei în număr important – aduşi de regii asirieni – şi este tot temeiul să se creadă, că, de la aceşti Evrei caucazieni, a pornit propaganda printre Khazarii Caucazului de nord, ceea ce a dus la îmbrăţişarea legii iudaice de Khazarii Khagani1). După Enclopedia Islamului, raporturile regatului Khazar şi Bizanţ ar fi fost tulburate prin persecuţiunile contra Jidrvilor întreprinse de împărat între 919 – Q44; alţii menţionează ospitalitatea de care s-au bucurat în regatul Khazarilor Evreii expulzaţi din Bizanţ, în aşa măsură încât şi vice regele Khrgan şi prinţul Şamandar din Daghestan, înrudit cu cel dintâi şi demnitarii adoptaseră această religie 2). Dacă ne referim la Evreii din Rusia de sud, din Galiţia şi Moldova, vom vedea, că, pe lângă celelalte caracteristici ale Ovreilor apuseni, aceştia, prezintă trăsături mongole – ca ochii mici, nasul cârn, pometele obrajilor ieşite, ceea ce ne duce la încheierea că

Ovreii aceştia au sânge turanic care ar proveni de la acel trib al Khazarilor convertit la iudaism. Şi adevărul este că la Ovreiul din Rusia apare foarte des conformaţia capului cu caracteristici turanice V Dar chiar Ovreii veniţi pe alte căi – din Spania şi Apus – nici aceştia nu sunt semiţi curaţi. Împotriva opiniei lui Di odor, Englezul Chamberlain îi găseşte o amestecătură de semiţi cu Asirieni, care par a fi strămoşii Armenilor – de unde o mare mobilitate a spiritului şi temperamentului de nomad ca la Arabi şi un spirit mercantil şi insinuant ca la Armeni[835]). Aşa că, nici cei veniţi pe căile sud-est şi n-vest, nici cei strecuraţi pe căile n. est şi est, nu pot pretinde a avea origine curat semită, în realitate, ei fiind asirieno-semiţi şi ebrecturaniei sau khazaro-mongoli.

Oricare ar fi origina lor şi ori de unde ar veni, toţi Evreii sunt un produs al religiei lor, precum religia a fost un produs al unui exclusivism feroce. Prin aceste credinţe, ei se deosebesc de toate celelalte popoare şi au căpătat caracteristici ce le poartă de-a lungul secolelor, în peregrinarea lor fără sfârşit. Şi, totuşi, ei n-au spiritul religios, ei sunt insensibili la acea atitudine de înaltă comunicare cu ce este divin şi mai înalt. Iar dacă dau ascultare preceptelor religioase, aceasta o fac ca să aibă în ele un îndemn şi un sprijin şi, mai cu deosebire, o justificare morală. Rothschild, care, cu o singură lovitură la bursă distrugea fericirea unei lumi întregi, găsea, seara, în cetirea cărţilor sfinte, o înaltă reculegere.[836]) Instrucţie şi cult, divin înseamnă unul şi acelaşi lucru la Evrei – ignoranţa este socotită păcat de moarte, de unde derivă tot dispreţul pentru profesiunile care reclamă sforţări fizice şi nu aptitudini intelectuale 3).

Religia evreiască este o doctrină aspră, crudă,

---

835 J. D. Protopopescu, o. c. 45. 2) W. Sombart, op. cit. 271 şi 280. 3) Ibid.

8363 40 – 41.

utilitaristă şi mai ales sectară, diametral opusă religiei iubirii, o doctrină a răzbunării, produs implacabil al unei asociaţii de rabini şi scriitori care s-au străduit să construiască, prin ea, un suflet ce se adoră pe sine şi dispreţuieşte de moarte pe celelalte popoare. Şi, pe câtă vreme această religie exclude de la locaşurile ei, zise sfinte, copilul şi femeia, adică tocmai acele fiinţe chemate să îndulcească raporturile între oameni, doctrina creştină îşi deschide inima şi înţelegerea ca şi porţile bisericii oricui, întregului univers, ea fiind propovăduită în locaşuri luminoase şi primitoare, în casa omului sau în aer liber, pe uscat ca şi pe mare, în toate limbile, iar nimenea – faţă de ea, în sfera şi cuprinsul ei – nu este străin, barbar sau duşman, ci toţi sunt îmbrăţişaţi cu o nemărginită iubire şi într-o limbă înţeleasă de toate fiinţele, iar adevărurile ca şi regulile morale au o valoare universală. Blândeţe şi iubire stă scris pe frontispiciul bisericii – „Iubeşte pe aproapele tău, ca pe tine însuţi!” – şi se aude prin glasul preotului, al clopotelor şi al cântecului care a dat capodopere muzicale. Ură şi lăcomie se desprinde din blestemele ce ies din gura rabinilor şi a cantorilor, în sinagogă sau havră, asemănătoare unui cuib de conspiraţie împotriva ordinii universale! Şi, de aci, derivă un exclusivism sălbatic – ea fiind singura religie care nu umblă după prozeliţi – după cum şi o bandă de gangsteri se închide în ea însăşi.

Religia mozaică este o religie de forme geometrice asupra căreia Moise a calculat rece şi cu multă migală, sau, cum ar zice XV. Sombait, a fost creaţia unui Şofer – a unui erudit, edificată după un plan prestabilit, ca soluţia rece şi calculată a unei probleme diplomatice.[837]) Acelaşi cugetător găseşte că raţionalismul sau intelectualismul care îi formează structura axială nu cunoaşte misterul şi este inamic a tot ce este artă, creaţie, muncă de imagini,

837 şi 2) Ibid., 269 – 272. 3) Talmudul este un complex de legi privitoare la orga

bucurie sensibilă şi găseşte la baza religiei evreieşti aceleaşi idei directoare care caracterizează capitalismul – şi una şi altul însufleţite de acelaşi spirit. Dar ceea ce înrudeşte încă mai mult religia iudaică de capitalism este reglementarea contractuală, propriu-zis, reglementarea comercială a raporturilor între Iehovah şi Israel[838]).

Din acest contract, Iehovah a ieşit – mereu, pare-se – sau umilit şi înşelat, sau pocăit şi ponegrit. Iar Iehovah apare ca un zeu crud, răzbunător cu legea talionului în mână, odios, imoral, mincinos, trivial, nedrept, naiv, contractant care nu-şi respectă semnătura, îndemnător la adulter şi complice la hoţie – el îi va ajuta la ieşirea din Egipt, pe care l-a lovit cu zece plăgi, ca să fure vasele de argint şi de aur şi hainele localnicilor, etc. Cărţile lor sfinte sunt un cod civil şi penal, un manual administrativ, un drept constituţional şi un tratat de conomie politică evreiască. În acestea, găseşti lista de preţuri pentru faptele bune, preţul biletului de intrare în imperiul lui Iehovah – de unde, origina indulgenţelor – pomenile şi calităţile săvârşite sunt socotite în taleri; ele maj cuprind şi sfaturi despre modul de a strânge averi, régulé de trafic cu camătă faţă de Evrei şi faţă de goi, reconfortare după lupta istovitoare de peste zi şi justificare integrală a tuturor fărădelegilor.

Cărţile *sfinte ale* Evreilor sunt: Biblia, Mişna – interpretarea acesteia, Talmudul[839]) care modifică şi interpretează învăţămintele celei dintâiu şi Sulhan Aruch – codificarea Talmudului, operă a rabinului talmudist sfântul Iosif Card. Cunoaşterea celor ioo legi cuprinse în această carte se datorează Evreilor creştinaţi. Nu numai atât. Eieeare rabin sau şofer-învăţat îşi are interpretarea

---

838n izarea administrativă, juridică, politică, religioasă, social-conjugolă. de higieuă, etc.

839A lcătuit prin sec. II d. C. de 70 robini in Tiberinda din Palestina, are ca temeiu Peu- tateucul sau Thora cuprinzând cele cinci cărţi ale lui Moise : Genesa. Exodul. Leviticul. Numerele şi Dcutcronoraul.

proprie a acestor coduri şi emite reguli de purtare, toate având ca scop final distrugerea ordinii creştine de astăzi şi asigurarea în lume a dominaţiei iudaice, prin conspiraţie şi puterea banului[840]). După B.P. Hăjdeu, Talmudul[841]) este o voluminoasă colecţie de legi rabinice. În el, se comentează cuvintele lui Moise. Dacă rabinul este mâncău sau beţiv sau afemeiat, va recomanda ta virţuţi – voinţe ale lui Moise: mâncarea sau vinul sau femeia. Toţi rabinii sunt egali în puteie, iar Talmudul nu se contrazice nicioată. Ovreiul este dator, deci, a asculta pe fiecaie rabin. Talmud nu înseamnă nici Mişna sau Ghemara, nici Talmudul nu e mic sau mare, ci Talmud înseamnă tot ce a lucrat, în decurs de iS secole şi tot ce vor lucra în veacurile viitoare, toţi Rabinii. Dacă M i se a fost legislatorul unui stat, fiecare rabin este un mijlocitor între Moise şi Evreii fără ţară. În rugăciunea de dimineaţă, trei ne să se spună: „O, Doamne, dezrădăcinează, surpă, dărâmă şi nimiceşte pe toţi Neovreii!"

z Din cuprinsul acestor cărţi sfinte şi din interpretările de-a lungul veacurilor, precum şi din Protocoalele Sionului, se desprind două mari puncte luminoase: *a*) că poporul evreu este poporul ales de

---

840 în 1523. a apărut, la Veneţia, Talmudul aşa numit palestinian, iar în 1524, Talmudul numit babilonic. (Din discursul lui V. Conta în Constituanta din 4 şi 5 Sept. 1879). După rabinul Bedaride, Talmudul este un haos inform, un aglomerat de comentarii şi opiniuni a o mulţime de rabini Care bat câmpii, dar pe ale cărei opinii trebue să le urmeze iudaismul. (Din răspunsul deputatului Gh. Mârzescu către dr. rabin uet deman din Viena, in raportul comisiunii parlamentare din 1879, p. 147). Talmudul a fost ţinut secole dearândul secret. La noi, a fost tradus, in 1803, de hahamul renegat care s-a numit Neofit şi a apărut sub numele de ..înfruntarea Jidovilor-- şi s-a retipărit la Iaşi in 1872. In 1805. l-a tradus şi B. P. Hăşdeu. Kahalul este organizarea politico- rcligioasâ a. Evreilor in cuprinsul unui stat creştin – un stat in stat – cu tribunalul special Bet – Din care judecă diferendele intre Evrei şi apucă sancţiuni, organizează specularea şi acapararea – în sfârşit, toate loviturile mpotriva statului creştin.

841 Talmudul ca profesiune de credinţă a poporului israel.t i860. Buc...

Iehovah cu misiunea de a stăpâni lumea, dar *b*) că toate celelalte popoare trebuie distruse pentru ca stăpânirea lumii prin Iuda să se poată realiza.

Vom ilustra toate cele de mai sus cu câteva citaţii din Biblie şi din celelalte cărţi sfinte, precum şi din elucubraţiile gânditorilor evrei-şoferim, din care reiese ura conspirativă ce urmăreşte dărâmarea ordinii sociale şi politice a lumii creştine.

Cetind anumite pasagii din Vechiul Testament, rămâi înmărmurit de indecenţele cuprinse într-însul. În ele, găsim origina a tot ce este promiscuitate în viaţa de familie dintotdeauna a Evreilor.

Sarah, nesimţindu-se în puteri să nască, a spus soţului Avram: ... Iată, m-a închis Domnul ca să nu nasc. Intră dar la slujnica mea (Egipteanca Agar), poate vei dobândi copii de la ea". Şi a ascultat Avram vorba Sarei. Şi, astfel, Sarah a născut pe Ismail. Avram avea atunci 86 ani.

Alta. Lavan, însurat cu soră-sa Rebec a, avea un fecior Iacob şi două fete: Lia cu ochii bolnavi şi Rachila, frumoasă la chip şi mândră la faţă foarte. Iacob a iubit pe Rachila şi a servit şapte ani la Lavan ca să o ia de nevastă. Şi Lavan a băgat pe Lia înăuntru la Iacob şi pe slujnica Zelfa. Iacob a slujit încă 7 ani şi a luat pe Rachila cu slujnica Valla. Şi una şi alta, văzându-se din când în când sterpe, îşi dădeau lui Iacob pe slujnica respectivă. Şi astfel, Iacov a avut 10 feciori: 5 cu sora Lia, 1 cu sora Rachila, 2 cu Zelfa şi 2 cu Valla – Aşa stă scris în „Facerea" cap. 16 şi cap. 9.

În cap, 19 al „Facerii" – prima carte a lui Moise – stă scris un poem tot aşa de plastic şi caracteristic. „Şi a zis cea mai în vârstă către cea mai tânără: Tatăl nostru (Loth) este bătrân şi nimenea nu este pre pământ care să intre la noi, după cum este obiceiul a tot pământul. Vino dar să adăpăm pe tatăl nostru cu vin şi să dormim cu dânsul şi să ridicăm din tatăl nostru sămânţă". Şi au adăpat pe tatăl lor

cu vin în două nopţi de-a rândul. Dar tatăl lor n-a ştiut când a dormit cu ele şi când s-a sculat. Şi au zămislit amândouă fetele din tatăl lor. Şi aşa a devenit tatăl Moavitenilor şi al Amavitenilor.

În cap. 16 din „Facerea”, în „Tăierea împrejur”, stă scris: Iehovah vorbea mereu cu Avram. Odată i-a zis: „Eu sunt şi iată care-i legământul meu cu tine: vei fi tată a o mulţime de popoare”... „toţi cei de parte bărbătească ai voştri să se taie împrejur, tot pruncul de parte bărbătească născut la voi în casă sau cumpărat cu bani de la alt neam care nu-i de seminţia voastră să se taie împrejur în ziua opta”. Şi Avram s-a tăiat la 99 ani şi a făcut la fel cu toţi din casa lui.

Am dat câteva ilustraţii de principiile morale care stau la fundamentul familiei evreieşti, principii care au hrănit înţelepciunea filosofilor, rabinilor şi şoferimilor de-a lungul secolelor, precum ne dovedesc şi totala lipsă a oricărei afinităţi între ceea ce Evreul înţelege prin familie şi ciudatele moravuri ce i-au stat diutotdeauna la temelie.

Acuiţi să spicuim câte ceva din Talmud şi din toate comentariile acestuia, precum şi din studiile ce le-au întreprins marii gânditori rabini şi conducători ai comunităţilor şi asociaţiilor secrete evreieşti.

Iată, de pildă, cum Evreii îşi exaltă orgoliul naţie n-ai la aşa grad că îţi vine să te întrebi dacă nu cumva te găseşti într-o casă de sănătate unde pensionarii îşi etalează fiecare boala care i-a pus în cămaşa de forţă. Zenov reflectează aşa: „De n-ar fi iudeu, n-ar fi nici binecuvântare pe pământ, nici ploaie, nici raze solare; din care cauză neamurile goilor nici n-ar putea să existe fără iudei. Lumea s-a creat numai pentru iudei. – Altul, tot aşa de orgolios: „Lumea s-a înfiinţat ca un merit al Iudeilor; când li s-a dat Legea, au obţinut perfecţiunea absolută de care sunt lipsite toate popoarele lumii”. (Parasa Germisimdbar 106). Sau altul, pe aceiaşi gamă: „Dumnezeu a răzleţit pe iudei peste toată lumea, numai de

aceea ca să poată aduce noroc şi binecuvântare neamurilor”. (Rabinul Samiga în Mikai 109 a.). Sau ca Abarbanel în Ad. Isaia V: „Numai Iudeii înseamnă ceva în lumea aceasta; ei sunt similari cu grâul, goii sunt pleava”. Sau ca Mein ben Salbai: „B1 – Domnul – este înrudit cu noi, în consecinţă, noi îi suntem rubedenii, pentru că, în psalmul 148, ne-a relevat că stăm aproape de dânsul şi aşa poate că suntem rubedenii cu îngerii”. Sau ca Simeon în Ialkut Simoni, 308 b: „Domnul judecă cu sinceră bucurie popoarele lumii, dar este întristat când e nevoit să pedepsească un singur israilitean”. Sau, în Mednas Tillim, 10: „Domnul va judeca noaptea popoarele lumii, fiindcă acestea dorm în păcatele lor; iar pe israiliteni îi va judeca ziua, pentru că dânşii studiază legile”» Oarba trufie a rabinilor, orgoliul ridicol al gânditorilor evrei îi duce şi la alte clasificări vecine cu demenţa. Când Nabucodonosor a oferit mâna fiicei sale lui Ben Şira, acesta i-a tăiat-o scurt: „Eu sunt fiu de om, nu de animal”. (Şira 86) Sau „Prerogativa iudelor faţă de celelalte popoare este aceea că între toate neamurile de pe pământ, abia dacă există vreun bărbat binecuvântat, pe când iudeii cu toţii sunt nişte oamenii deştepţi”. (Seba Abraham în Zerov haman, 131 b.). Sau ca Scheftal Horviz: „Sufletul fiecărui iudeu, în parte, are valoare mai mare înaintea lui Dumnezeu decât sufletul unui întreg popor”. (Şefa tal.) Sau şi mai înălţător, ca Abadath Lapkodes (Pasosa Cheleg chajiucud V, 11 b): „Fiecare bărbat israelitean este fiu de rege, iar celelalte neamuri sunt sclave”. Sau ca Aberom (Matteh Aharom, 19): „Precum lumea n-ar putea să existe fără cele patru anotimpuri, tot aşa n-ar fiinţa omenirea fără iudei”. Isaia Prorocul este şi el exaltat de măreţia neamului său când zice: „Lumea s-a plăsmuit numai pentru iudei; ei sunt fructul, celelalte neamuri ulceluşe goale”. (Seneiuchoth habbenith, 145 a.). Simeon este şi mai transcendent; „Dacă n-ar fi iudei, atunci nici binecuvântare n-ar fi în lume, nici stelele nu s-ar ivi, nici ploaia n-ar picura”. (Iahut Saului 47

a)! Ca şi învăţatul Menahem când zice: „Voi, fiii lui Israel, sunteţi oameni, dar celelalte popoare nu-s oameni, pentru că sufletele lor derivă de la spiritele demonice, iar al lui Israel de la spiritul sacru al lui Dumnezeu”.

Vom reda, pentru frumuseţea stilului şi logica atât de preţioasă, încă câteva perle stilistice pentru a căror şlefuire s-au străduit, vreme de aproape două milenii, marii şi înţelepţii rabini şi gânditori. Iată unul din ei: „Israelitenii sunt mai simpatici Domnului decât îngerii chiar. (Cholin 91 b). Şi „Germenul străinilor derivă din regnul animal”. (Jebamoth 94 b.). Foarte elegant şi ştiinţific se exprimă Rabinul Scheftel când scrie în Şefa tal: „Iudeilor li se cuvine numele de om, dar cei nelegiuiţi, cum sunt creştinii idolatri, îşi trag originea de la spiritul spurcat şi se numesc porci, iar soţiile lor vite încălţate”. Şi îl completează Abarbanel când opinează: „Poporul ales este demn de viaţa eternă; eelelelalte neamuri sunt analogia, identitatea măgarilor. Casele goilor sunt nişte grajduri de vite”. (Benaehoth 25 b.).

Creştinismul este asemănat mereu cu un animal – în specie, cu un câine. Talmuldul, referindu-se la versetul 18 din cap. XII al Exodului, stabileşte că sărbătorile sunt aranjate pentru Iudei, iar nu pentru neovrei, pentru câini (Megillah 7 b.) ca şi Moses ben Nachmann care spune acelaşi lucru.

Dar nani terminat cu insultele şi cu ura gânditorilor evrei împotriva noastră. Porunca lui Iehova, înscrisă în versetele 12 şi 13 din Biblie, din Paragraful „învierea legământului”, sună astfel: „Să nu cumva să faci legământ cu locuitorii ţării unde ai să intri, ca să nu fie o cursă pentru tine, dacă veţi locui împreună; dimpotrivă, să le dărâmaţi altarele şi să le trântiţi la pământ idolii”. Celebrul Maimonides – Vulturul Sinagogii cum este cunoscut – în ura lui nestăpânită, scrie: „Poruncit este către dătorii lui Israel şi ereticii, cum este Iisus Nazarineanul şi urmaşii lui, trebuie omorâţi şi zvârliţi în vâltoarea osândei veşnice”.

(Tr. Gittin, 57).

Ura contra lui Iisus se vede la tot pasul în Talmud. Faimosul Rabin Kimelii îl numeşte – apostat, schismatic, eretic. Este numit, cu orice prilej, fiul al teslarului, dar nu fiu al lui Dumnezeu, idol, semizeu, nebun, strigoiu, nelegiuit, fermecător, sau aliat cu diavolul, fiu al viţelului sau al adulterului, sau îl însoţeşte impreeauţiunea: „Fie-i pe veci şters numele şi amintirea din omenire!” Doctrina lui Iisus, este, după Talmud, o erezie, eretic este ucenicul său Iacob şi eretică evanghelia lui, eretici toţi creştinii, pentru că ei cred neclintit că Dumnezeirea ar consta din corp şi sânge. (Tr. Abaţia XVII, 1; Tr. Sabbath, 116 şi Marw Marmaiscli, 110, 3).

Am citat cam multe comentarii şi porunci ale rabinilor şi înţelepţilor evrei[842]), ca să ne dăm seama de ridicolul ce le îmbracă pe toate, de toată aceea logică stupidă tivită peste tot cu măgărie, de toată înfrăţirea tuturor a – cei mai mulţi din ei cotaţi ca savanţi şi mari filosofi – în caraghiozlâcuri şi gogomănii, în naivităţi şi platitudini de cugetare. Şi din toate acestea, se desprinde – precum se vede – orgoliu] nestăpânit al acestui neam de a se proclama poporul ales de Jehovah să stăpânească universul. Nu există un colţişor cât de neînsemnat din inimă pentru iubirea creşti unor, nu există un colţ cât de modest în sinagoga lor pentru neevrei. Pretutindeni şi dintotdeauna, îi însoţeşte ura cea mai barbară: „Pe cel mai bun dintre creştini ucide-l” – se spune în Talmud. Această carte sfântă interzice Ovreilor să aibă milă de un goi sau să-i scape viaţa: „Dacă cineva vede un goi, aproape să moară, să-l ucidă. Dacă un goi se găseşte lângă un puţ, să-l azvârle înăuntru; iar dacă este o scară în puţ, s-o tragă afară… şi să astupe intrarea puţului cu o piatră, zicând: fac aceasta pentru ca vitele mele să nu cadă înăuntru. Dacă scapă un goi din groapa în care a căzut, mântuieşte un

842 Vezi „Por. Vremii" din 1938 şi alte ziare şi lucrări.

idolatru"[843]).

Acestea toate le spun rabinii – comentatori ai Bibliei şi ai Mişnei, cugetători, filosofi, conducători ai colectivităţilor evreieşti, din toate timpurile şi din toate ţările. Hahamii – acei măcelari chemaţi să prepare carnea cuşer – sunt tot aşa de nestăpâniţi în ura lor împotriva creştinilor: „Trebuie să ucizi pe cel mai bun dintre goi mi" (Tob sebegoim harog)" sau „Trebuie să smulgi inima goi-ului şi să omori pe cel mai bun dintre creştini" sau „Cel ce varsă sângele unui goi aduce o jertfă lui Dumnezeu!" Rabbi Salman zice: „Celui mai blând dintre şerpi scoate-i ochii, iar pe cel mai bun dintre creştini ucide-l!" Ura contra bisericii creştine este exprimată prin acest blestem: „Spurcata spurcatelor, necurata necuratelor, să fii afurisită!" înţelepţii Sionului recomandă şi poruncesc: „Jidovul comite o faptă creştinească atunci când în public insultă pe Mântuitorul Christos, prezentându-l ca un idol, fiu al viţelului şi al adulterului".

Toate aceste îndemnuri legate de răsplata lui Iehovah au dus la acele crime rituale – multe din ele poate imaginare, totuşi, altele posibile prin veracitatea datelor ce le însoţesc – crime monstruoase care au dat naştere la procese senzaţionale în care au fost angajate prestigiul justiţiei şi însăşi fiinţa celor două popoare. Istoria Evului mediu abundă de asemenea omoruri rituale. Între 1071 şi 1670 – se înregistrează vreo cinci zeci de cazuri, atestate de istorici, demni de toată încrederea,[844]) Hahamul Neofit, întors la creştinism, autorul „Praştiei" sau a cărţii „înfruntarea jidovilor asupra legii şi a obiceiurilor lor", scrie acestea: „A ucide pe creştini şi a le lua sângele este o taină a Ovreilor sau, mai bine zis, o rătăcire, care astăzi

---

843 Dr. N. Paulescu – Spitalul, Coranul, Talmudul. Cahalul, Francmasoneria.

844B ucureşti, 1913. 2) Blestemul contra bisericii sună astfel in limba ebraică : ..Şacâţ te saţine vâsaef tâsavinichi hăirimi." 3) Dr. N. Paulescu, o. c. ;,

este cunoscută căci o au scris mulţi”. Dar „să se ştie că această taină nu este cunoscută de toţi Jidovii, ei numai de Rabini sau Hahami, de cărturarii şi fariseii lor, ce se numesc de dânşii liasindem. Şi această taină o păzesc ei cu mare scumpătate”. Şi mai departe. Rabinii încredinţează această taină „fiilor lor cu blesteme îngrozitoare, ca aceştia să nu o descopere nici proştilor dintre Ovrei, nici creştinilor, chiar dacă li s-ar întâmpla să sufere tot felul de munci. Astfel, de pildă, mărturisesc, în frica lui Dumnezeu, că atunci când tatăl meu mi-a pus pe cap cornul acela

— Ce se numeşte „tăfilis” – mi-a descoperit taina privitoare la sângele de creştin şi m-a afurisit pe toate stihiile cerului şi ale pământului, ca să nu descopăr secretul acesta, nici chiar fraţilor mei. Şicând mă voi căsători şi voi avea până la zece feciori, să nu îl fac cunoscut decât numai unuia singur, adică aceluia care va fi mai deştept, mai învăţat şi, în acel aş timp, capabil de a-l înţelege, iar la partea muierească nu trebuie niciodecum să-l descopăr”. Şi îmi mai spuse: „Fiule, să nu te primească pământul, de vei dezvălui taina aceasta măcar de ţi se va întâmpla să te faci şi creştin”).

B.

— Duică le numeşte toate acestea „nocturne labirinte ale stupidităţii religioase” şi expresia acesteia este chassidismul – acea sectă descinsă din cele mai decăzute ghetto-uri galiţiene, care întreţin şi propagă incultura şi de-l mai degradant misticism şi cabalism, ceea ce îndepărtează de o înţelegere cu poporul băştinaş. Dr. I. Barasch vorbeşte în acelaşi sens şi cu aceiaşi silă de dbassidiştii din Moldova. Este foarte instructiv a se ceti operele acestor doi scriitori şi acelea a lui K. Lippe

— Die Gesetzsammlung des Judenspiegels, şi a lui S. Schechter – Chassidimii, tradusă de dr. I. Nacht.

Şi toată această concepţie religioasă este opera rabinilor polonezi, despre care scriitoarea evreică P. Berthold – Bertha Pappeuheim spune că sunt nişte inculţi

şi şarlatani, toţi dându-se ca „zadic” – făcători de minuni, ajutaţi de agenţi care le fac reclamă în tren, prin càrci cu me şi la târguri. În anticamerele acestor rabini, sub poartă, oriunde, se povestesc istorii înfloritoare despre negoţul de fete. Sunt împotriva culturii şi, dacă se întemeiază vreo şcoală, rabinul părăseşte târgul pângărit. Şi, totuşi, înrâurirea lor e îngrozitoare – aceştia conduc neamul ales al lui Israel.

Pentru ca să dărâme cu uşurinţă biserica creştină, li se îngăduie şi trecerea prin botez la creştinism. Aceasta o atestă şi Graetz în Istoria Evreilor (v. II, p. 367). Kahalul din Constantinopol îngăduia, în 1490, rabinului Arleg să se boteze, dar să devină preoţi şi călugări, ca astfel, să dărâme cu uşurinţă biserica. Şi recomanda ca pe copii să-i facă avocaţi şi să-i lase să se amestece în toate afacerile statului, ca astfel, să încovoaie pe creştini. Dar după cinci sute de ani, în 1924, Mar ran îi au cerut prin petiţie rabinului superior din Ierusalim ca să fie din nou primiţi în sânul comunităţii evreieşti ca unii care n-au încetat de a mai fi evrei.[845]) Pe de altă parte, conversiunea alter neamuri la iudaism este neîngăduită. Afară de tribul Khazarilor – Mongoli trecuţi la mosaism, nu se pomeneşte de conversiuni în masă sau individuale în favoarea lui Iehovah. Marii hahami s-ar fi opus la această conversiune în masă, dar faptul a avut loc în epoca întunecoasă and comunicaţiile cu centrele spirituale evreieşti erau cu neputinţă*). Numai astfel se explică şi preferinţa lor de a trăi unii alături de alţii, ghetto-ul este o creaţie a lor şi nicidecum, la origine, impus lor. Tot goim-ul este un animal în chip de cm, de aceea, nu se admite intrarea în comunitatea evreiască, adică alături de îngeri şi de făptura lui Dumnezeu, a animalelor cu chip de om şi, iarăşi, de aceea, nu există misionari mozaici, religia în osai că nu

---

845p . 54. 31 rbkL, ibid. 4) Ibid, ibid. 5> Vezi perioadele anterioare din lucrarea de faţă.

umblă după prozeliţi *).

Căsătoria mixtă este, de asemenea, îngăduită tot din interese naţionale. Căsătoria unui ovreiu cu o creştină este o crimă, dar o Ovreică se poate căsători cu un goim, numai dacă prin aceasta se trag foloase 4) lucru practicat de altfel din cele mai vechi timpuri la noi 5). Gamăta faţă de Ovrei nu este îngăduită, dar este permisă faţă de goi şi se îngăduie caracterul de distrugere. Specula de tot felul este singura meserie ce îi pasionează – comerţ şi zărâfie sunt activităţi esenţialmente parazitare şi care nu comportă niciun risc. Kahalul recomandă ca Evreii să vândă marfa scump la goimi, dar cu ceva la sută mai ieftin la Evrei. Karl Marx, Ovreiul, părintele comunismului de astăzi, scria: „Baza iudaismului este o pasiune practică şi o mare poftă de câştig; cultul religios o împilare, adevăratul Dumnezeu li este banul”. Iar Spinoza, filosoful olandez, tot Evreu, spunea că acest popor este cangrena societăţilor de neam neevreu – astfel, încât exterminarea lor ar fi o binefacere pentru omenire. Însuşi Bernard Bazare, istoricul antisemetismului, şi el Evreu, stigmatiza materialismul sec. XIX ca secolul Evreilor. Iar Fourrier, unul din părinţii comunismului, considera pe Evrei ca o plagă a umanităţii, ca vrăjmaşi ai tuturor naţiunilor.

Am spus mai sus că Evreii sunt un produs al religiei lor, precum această religie rigidă a fost produsul unui egoism feroce. Însuşi Moise, întemeietorul acestei cumplite religii, din ură cumplita pentru Egipteni, îi îndemna să vadă în orice neevreu un duşman al lui Iehovah şi el este acela care a încheiat cu Dumnezeu un contract în condiţii foarte avantajoase – în schimbul adoraţiunii către Iehovah, acesta asigurându-le stăpânirea bunurilor materiale şi a lumii acesteia. Talmudul li este constituţia naţională, religia li este o mâinile – f est are exterioară a naţionalităţii – religie, Talmud şi naţiune sunt noţiuni identice. Religia ovreiască nu poate fi separată de naţionalismul evreiesc, afară numai dacă o altă biblie ar

putea fi făcută pe de-a întregul – scria Nahum Sokolow, delegat al naţiunii lui la Paris. În Talmud, copiii găsesc nu numai o dogmă şi o doctrină teologică, dar chiar o morală şi o politică, o metodă de a gândi şi o regulă de viaţă. Oricare au fost vicisitudinile şi suferinţele prin care au străbătut, oricare a fost mediul în care au copilărit şi crescut, Evreii rămân mozaici. În două mii de ani – scrie Hitler – Evreul na suferit nicio schimbare – sau prea puţine – în structura sa intimă, în caracterul său. Ne aducem aminte de emoţia produsă în opinia publică de cele scrise de un elev evreu Haim N. Hilari us Rodrigo din ei. VI a liceului „G. Lazâr" din capitală, eveniment care a făcut vâlvă, la vremea lui, şi în Senatul ţârii. El scria, în scrisoarea adresată colegilor de clasă, printre altele: „Am devenit însă şi fără suflet pentru voi şi în odăile înguste ale ghetto-ului am studiat mai departe Biblia şi Talmudul pe care fiecare copil de la vârsta de 4 ani începe a le învăţa pe de rost. Aceasta exersează créerai, îl face apt pentru gândiri înalte".[846]) Aşa scria elevul Haim Hilarius şi el scria în numele întregii naţiuni evreieşti oploşită la noi şi bucurându-se de toate bunătăţile ce nici Iehovah cu care au contractat nu li le-a putut da până astăzi, în altă ţară. Evreii rămân, aşa dara, în afara noţiunii de civilizaţie. Evreu şi creştin sunt două noţiuni exclusive. Ei nu pot, cu niciun chip, oricare ar fi aparenţele, să se adapteze vieţii mediului în care trăiesc. Biblia şi Talmudul care le învaţă încă de la vârsta de patru ani le alterează orice predispoziţie umană ar avea-o. Fiindcă Talmudul le recomandă furtul – însuşi Moise în ajunul ieşirii din Egipt le-a recomandat la toţi să fure vasele de argint şi de aur şi hainele Egiptenilor; le recomandă ascunderea lucrurilor găsite, frauda, câmâtâna, jurământul fals, crima cea mai abominabilă, distrugerea bisericii şi a celorlalte

---

846) Din des baterile la Senat in zi na de I Martie, 1937. 2) Idee a politică a iudaismului, München. 1924-

aşezăminte sociale fără de care nu poate fiinţa civilizaţie; fiindcă acel aş Talmud le exalta orgoliul spunându-le mereu că sunt up neam ales şi că toate celelalte neamuri sunt robi, nemernici şi rite de muncă. Hans Kohn – *filosof* şi teolog evreu – vorbind de sufletul evreu şi de evoluţia lui, spune acestea: „Dacă în acest imperiu – clădit din singura libertate interioară şi fără bază exterioară – n-a încolţit nicio idee noua, atunci nicio idee veche n-a fost părăsită” *). Talmudul rămâne, prin urmare, codul unei bande de laşi asasini, care lucrează numai la întuneric şi înarmează cu cele mai teribile arme poporul aşezat în mijlocul ţărilor civilizate.

Din această carte sfântă este eliminată caritatea şi în frunte stă scrisă crima. Sf. Ioan le spunea Evreilor acestea: „Voi aveţi pe Diavolul de tată şi ţineţi să faceţi poftele tatălui vostru. El, de la început, a fost oinorâtor de oameni şi cu adevărat nu sta laolaltă, pentru că nu este adevăr într-însul. Când spune minciuni, grăieşte dintru ale sale, căci este mincinos şi părintele minciunii”[847]).

Ceea ce îi face pe Evrei una din cauzele dezordinii economice a lumii este – spune să deu – hidoasa cununie a trei calităţi negative: tendinţa de a câştiga fără muncă – de unde frauda în toate şi devine i upositilă orice concurenţă între neevrei şi ei; lipsa ruşinii – acea gingaşă oglindă a simţului de demnitate şi, în sfârşit, vrăjmăşia contra tuturor* popoarelor, prin acea formidabilă putere ce îi leagă pe toţi, socotind ţara unde loc usée ca o simplă staţiune de călătorie, unde se opresc o zi două ca să despoaie pe inocenta gazdă.

În toată activitatea Evreilor rezidă făţărnicia – scrie blajinul nostru prozator I. Al. Br.

— Voineşti – nevoia lor imperioasă şi permanentă de a ascunde adevărul. Conştient sau din instinct, ei

---

847 Evanghelia lui Ioan, cap. 8 versete 42 – 44 – 47. 2) Vezi articolele publicate in „Universul" şi W. Sombart, o. c.

consideră adevărul ca cel mai mare adversay Fondul învăţăturii evreieşti este dialectica, acea disciplină care face-pe copii capabili de cele mai miraculoase arguţii şi răstălmăciri – ceea ce explică minunata lor aptitudine pentru negoţ, pentru profesiunea de avocat, pentru presa politică… *).

Imboldul care mână pe Evrei de veacuri, spa nea odată Dostoiewski este auzimea. Istoria, care nu ştie să uite nimica, ne dă o mulţime de date scăldate în sânge şi care trebuie să ne pună pe gânduri. În Egipt, au însemnat o mare pacoste – urâţi de zei şi de oameni. Curând după aşezarea lor, ei au robit poporul prin acaparare şi camătă. La măsurile luate de Faraoni, ei provoacă răscoale şi asasinară, într-o noapte, pe toţi primii născuţi ai Egiptenilor. Bohoris strânse oastea şi îi izgoni, după ce avură grijă să fure toate lucrurile de preţ ale localnicilor. În amintirea acestei nopţi cumplite, ei serbează Peisach. În Persia, lucrurile avură loc aidoma. Marele ministru Hainan sfătui pe regele Xerxes – Al asverus să-i izgonească din ţară. Dar Evreii dăruiră regelui pe frumoasa Esthera, care, prin influenţa ei irezistibilă, făcu pe rege să condamne la moarte pe Haman şi să dea mână liberă Evreilor ca să nimicească pe partizanii marelui fost ministru. Şi, în amintirea acestui masacru. Evreii serbează zilele de Purim – zilele destinelor, când unii altora îşi fac daruri şi petrec în carnaval. În anul 66 d.Hr., Evreii se răscoală în Palestina şi măcelăresc aproape un milion de Romani şi Greci, fără a fi reuşit să răscoale Grecia, Roma şi Africa de nord. Tacitus scria despre aceasta: „Orientul vrea să se răscoale şi Iuda vrea să stăpânească lumea”. În anul 70, Titus, după patru ani de război, îi astâmpără şi le distruge Ierusalimul. În anul 116, dezlănţuită altă revoluţie în Africa de nord şi Palestina, în Cipru şi în Cirenaica. Numai în aceste două ţinuturi, masacrară 500.000 neiudei – bărbaţi, femei şi copii. De data aceasta, împăratul Traian le potoli setea de sânge. În anul 134, revoluţia este condusă de Bar

Koscheba – Eiul Stelelor, pe care revoluţionarul din 66 şi 116, Akiba ben Iosef, îl proclamă Messia. Acesta puse stăpânire pe toată Asia Mică cu cele 950 oraşe, unde asasină sute de mii de neiudei. Generalul ever al lui Adrian îi potoli pentru totdeauna, omorând pe Koscheba şi condamnând la moarte pe Akiba ben Iosef.[848]) Neputând să-şi atingă supremaţia lumii prin revoluţii, au recurs la desfrânate ca să dizolve astfel tăria statelor antice. Prin aceste amante, prin Kahaluri, magi şi doctori care mişunau pe lângă curţile vechilor imperii, toţi aceşti şarlatani îndrăzneţi îşi făceau loc până în cele mai înalte cercuri şi, toţi laolaltă, săpau la temelia marilor imperii, servind cahalurile lor. În urma acestora, urmau implacabil bancherii şi cămătarii care desăvârşeau opera tuturor celorlalţi[849]).

În zilele noastre. Rusia şi Spania au cunoscut oribilele masacre antice şi au pierdut – în sânge şi în foc – tot ceea ce veacuri lungi au conlucrat ca să creeze.

Iată redate până acum câteva trăsături mari, fundamentale, din structura sufletească a acestui popor, care nu şi-a legat destinul de noi, ca patrie şi, ca atare, nici de poporul nostiu. De aceea, pentru Evreu, n-a existat dragoste de ţară. El venea la noi ca să câştige şi să submineze – ţară, armată, şcoală, biserică, suflet, tot, tot. El venea ca să câştige şi o părăsea ca să câştige mai mult în altă parte sau ca să digereze în linişte ceea ce a furat de la noi. Patrie n-a existat pentru el, sat natâl n-a existat pentru el. Patria şi satul natal i-a fost dugheana, cârciurpa, negoţul, matrapazlâcurile. Câmpii mănoase şi largi orizonturi, munţi cu codri frumoşi şi ape argintii, nostalgia ţării unde s-a născut şi datinile frumoase ale noastre, etc., dacă au făcut din Român o fire contemplativă şi blajină, pe

---

848 Vezi „Por. Vremii", 1938. 2) Rev. Muncitorului – D. I. Cucu : Israel, duşmanul

849•• menirii 1943-

Evreu toate acestea nu l-au putut schimba şi înduioşa. Fiindcă el n-a venit ca să contemple, ci să cucerească. El n-a venit să admire, ci să cântărească în tone şi în aur sunător. El n-a venit să se înduioşeze, ci să câştige, să oprime firile contemplative, să ingénu ne he popoarele blajine şi ospitaliere. De aceea, Evreul n-a putut da la noi măcar un singur vers care să exprime încântarea lui faţă de neasămuitele frumuseţi ale naturii şi ale omului şi niciun ditiramb în slava marilor noştri înaintaşi. Veşnic robit banului, veşnic alungat din ţară în ţară, fără legături trainice cu niciuna, însuşiri de acestea gingaşe nu s-au putut sălăşlui în sufletul lui, vândut lui Maminonn, robit viţelului de aur, supus orbeşte Talmudului.

N-a cunoscut niciun scrupul în niciun domeniu al vieţii – imoralitate în afaceri, promiscuitate în familie, desfrâuiare în viaţa socială şi politică a ţărilor, bolşevistne, anarchisme, nihilisme, războaie, revoluţii, etc., toate i-au fost deopotrivă de dragi şi de preţioase. Totul a fost armă binevenită pentru a închega afaceri – munca uşoară şi vicleană, înşelăciunea şi delaţiunea, soţia şi copila, religia şi cultura, organizaţiile masonice şi împingerile la lupte fratricide, mituiri şi răzvrătiri peste tot, presă imundă şi ştiinţe oculte, literatură bolnavă şi pornografică, speculare în zile grele a alimentelor şi tuturor stă biciuirilor omeneşti, comploturi la sănătatea publică şi conspiraţii la ordinea în stat, distrugerea izvoarelor de bogăţie şi a tuturor forţelor de rezistenţă ale naţiunii ce le-a oferit ospitalitate, crime şi sperjururi, calomnii şi spionagii, etc. Mijlocitori în toate afacerile, fără nicio alegere – bani şi conştiinţe, carne vie şi odoare sfinte, cruci, icoane şi cărţi religioase, steaguri naţionale în care nu cred, simboluri ce nu le-au creat şi nu le aparţin – totul a format obiect de speculă. Niciun ideal moral în viaţă asemănător cu al altor popoare, ci unul pur iudaic, hrănit de un exclusivism feroce, dezbrăcat de orice conţinut moral, gol de orice criteriu de judecare şi apreciere a faptelor sociale la

lumina unui ideal moral universal valabil, etc. Totul este rezervat de Iehovah pentru neamul ales – bunuri materiale şi numai acestea, ca, prin ele, să-şi asigure izbânda, iar prin cetăţi cu caracter religios – stat în stat – să promoveze individualitatea etnică, să-şi asigure supremaţia peste popoarele neiudee, prin crime abominabile.

Poporul român, înzestrat cu atâtea virtuţi simpatice, s-a găsit, pe neaşteptate, în faţa poporului evreiesc căruia îi este străin bunul simţ şi care n-a cunoscut nici simţul estetic în niciuna din manifestările vieţii – nici în familie, nici în meşteşugul lui şi nici în domeniul artelor. Peste tot şi în toate, se exprimă şi se lăfăieşte promiscuitatea, şantajul, scandalul, murdăria, pervertirea, etc. În limbă – bolboroseală neînţeleasă, ştearsă de acea tonalitate fină şi nuanţată ce caracterizează fiinţa umană, fără timbrul caracteristic unui suflet superior, parcă auzi – urmăreşte-i la un colţ de masă t – când vorbesc în <lor sau în grup: bârfeală, amestec ţie murdării şi obscenităţi, şoapte subversive, chemări la complot, îndemnuii la speculă

De-a lungul tuturor celor expuse până în prezent, noi ivam făcut altceva decât să stabilim anumite trăsături psihologice şi etice ale poporului evreu – urmărindu-i faptele de când a descălecat pe meleagurile ţării noastre. Dacă o facem şi de data aceasta, o facem ca să redăm, în linii mari, o paralelă etică şi psihologică a celor două popoare conlocuitoare – poporul român autohton şi poporul evreu năvălitor.

Deasupra unui popor băştinaş – cu suflet deschis şi limpede ca apa de izvor, naiv, credul şi primitor – năvăleşte poporul evreu cu sufletul închis şi barbar, exclusivist şi viclean, care, la tot pasul, este preocupat de a întinde curse şi de a specula toate ignoranţele şi slăbiciunile noastre – chiar cele mai nobile. HI vine şi cu o înţelegere fină, repede şi integrală a sufletului băştinaşului, cu o mobilitate spirituală uimitoare, cu o flexibilitate morală dusă până la dezgust şi cinism, cu o aprehensiune repede a

împrejurărilor de natură să-i asigure izbânda. El vine cu aptitudini atavice de a face cârciumă, negoţ şi cămătărie – indiferent de principii morale şi indiferent unde – t-l şi în templu făcea negoţ şi cămătărie. Pe câtă vreme, poporul român este un individualist – în felul lui –, poporul evreu, în aparenţă individualist, lucrează ca o colectivitate bine închegată, cimentată de principiile aspre şi exclusiviste ale Talmudului. Ce putea face oare, faţă de un asemenea popor, elementul băştinaş trăind în patriarhalitate, cu o psihologie gingaşă şi domoală, păşind cu timiditate pragul unei vieţi noi, cu o morală blândă şi cu o religie îmbrăţişătoare a tuturor a; ce putea face, oare, faţă de un popor, a cărui morală, religie şi psihologie sunt dictate de Talmud şi mereu susţinute de vigilenţa neadormită şi barbară a rabinilor şi talmudiştilor şi care n-are altă tradiţie decât prescripţiunile din cărţile lor sfinte, comandate de Kalial şi pietrificate de o practică de mii de ani. Evreul vine la noi cu puterea unor asociaţii vaste, cu capitaluri formidabile, capitaluri şi voinţe concentrate în câteva mâini, care jonglează cu sufletul, cu industria, cu comerţul şi bogăţiile ţării, peste care era stăpân necunoscător până acum poporul nostru.

Ce au însemnat, oare, Evreii în câmpul artelor noastre? N-au contribuit cu nicio aşchie la ceea ce a creat acest popor naiv şi atât de deschis la suflet, *la* arta lui poetică care ne-a dat pe „Mioriţa” şi la atâtea capodopere literare, la meşteşugul artistic al săpăturilor în lemn *şi al* cusăturilor în fir pe pânză şi la toată industria lui casnică. Ne-au dat însă, acea presă imundă şi literatură obscenă care ne-a otrăvit sufletele „fântânile curate ale spiritualităţii noastre** – cum le numea N. Iorga. Câteva cazuri fericite, care au avut puterea să se smulgă din blestemul vechiului ghetto stăpânit de ură şi de lăcomie, au putut să dea puţin din ce ar fi dat cei mulţi care au rămas în întunecimile Talmudului. Haina i-au ţesut-o ai noştri sau alţii; hârtia i-au fabricat-o tot ai noştri; poezia şi

muzica ce i-ar fi putut delecta tot ai noştri şi alţii le-au dat-o. Evreii n-au produs nimica. Un caracter negativ dar frapaht al culturii evreieşti este în orice caz absenţa artei – zice Edmond FJeg. J) Chiar templul din Ierusalim, aşa cum poate fi reconstituit şi care rezuma toată activitatea artistică a poporului evreu, era şi acesta construit de architecţi fenicieni şi, oricât de impunător, nu putea fi comparat templelor din Luxor, Acropjp sau din Chartres 2). Puţinele şi fericitele excepţii pe câmpul muzicei, ştiinţei, literaturii şi vieţii tee ne mice, demonstrează de ce au putut fi capabili acei Evrei care au ieşit din sclavia întunecoasă a Talmudului.

N-au adus niciun serviciu patriei adoptive unde au câştigat averi şi prestigiu. Ca ostaşi, au deservit-o în toate ocaziile. Un comandament rabinic sună aşa: „Dacă pleci la luptă, rămâi cel din urmă, ca să te poţi înapoia cel dintâi!” Am dat, cu alt prilej, date elocvente care ilustrează afirmaţiunea de mai sus şi încă ceva – anume că au introdus necinstea şi panica şi spionagiul în interesul duşmanului. Din zecile de mii de milionari care s-au produs în această ţară, numai numele unui Jacques Elias străluceşte pe frontispiciul unui institut de înaltă caritate umanitară. Este singurul care a avut curajul să înfrunte asprele comandamente ale Talmudului pe întinsul căruia caritatea omenească nu are loc. Dincolo de acest Elias, ei n-au dat o stea roşie, deşi bieţii Români au fost despuiaţi de toate averile lor în timpul atâtor nenorociri, războaie şi revolte.

S-au încrustat implacabil în cuirasa unei religii exclusiviste şi n-au închegat nicio legătură sinceră şi caldă cu inediul înconjurător, ci au rămas un corp străin bine organizat în organismul nostru – un popor evreiesc, o naţiune evreiască, o comunitate religioasă evreiască – trei noţiuni identice ca sferă şi conţinut. Ne-au distrus prim crâşmă, prin camătă, prin speculă, prin mituire. Au săpat la temelia moravurilor noastre curate de altă dată prin

prostituare a întregii vieţi spirituale, prin falsificare a tot ce era curat în noi – prin mituire a cărnii şi a conştiinţei. Şi ca şi melcul se retrăgeau în ghetto-ul lor. Manasse spunea lui Frunză: „În capul Leii vom trăi noi, părinţii ei şi eu. Când te vei crede mai fericit, vom tresări noi ca stafii între voi şi vă vom despărţi” 3).

I. Al. Brătescu-Voineşti se întreabă cu drept cuvânt: „Dacă Evreii n-au contribuit cu nimica la realizarea instrumentelor civilizaţiei, dacă i) şi 2) La pensée juive... 3) R. Rom o n-M a na see.

tvau avut oameni de ştiinţă, cugetători, artişti, în architectură, în sculptură şi pictură, atunci de unde pretenţia de popor ales? Ba, dincontra. Dacă ei n-au contribuit la crearea unei civilizaţii care să se integreze în aceea a umanităţii, în schimb, au organizat crime abominabile, distrugând ţări şi popoare cu sumedenie de opere de artă, cu sute şi mii de biserici ce împodobeau această civilizaţie.

Nicolae Iorga rostea în „Neamul Românesc” aceste triste constatări când legi studipe duc poporul nostru la ruină: „Atunci străinul apare – străinul, adică Evreul care pândeşte toate slăbiciunile şi prevede toate agoniile. HI vine mecanic, ca o fatalitate a sorţii, înlocuind toate deficienţele şi folosindu-se de toate păcatele. HI vine cu ce-l stăpâneşte, cu ce ştie şi poate, cu singurul lucru care-l interesează pe dânsul – muşchi care ajută fărâmiţarea trunchiurilor atinse de putrêziciune”.

Solon, marele reformator şi moralist, a dat Atenienilor acest sfat: „Morala – acest amestec de bine, frumos, adevăr şi drept – e temelia societăţii”. Dar aşa ceva n-a putut concepe capul lui Moise şi nici acela al Talmudiştilor. Şi, tocmai prin această despărţire de concepţia etică soloniană, prin această negaţiune, Evreii surpă temelia umanităţii şi trăiesc dincolo de ea.

Fiindcă în manifestul A.I.U. din i860, Adolphe Crémieux, întemeietorul ei, scria: „Uniunea pe care dorim

s-o creăm noi nu va fi nici franceză, nici engleză, nici irlandeză sau germană, ci va fi o Uniune Evreiască Universală”.

Şi am să închei capitolul de faţă repetând rândurile scrise de un Evreu polonez cu privire la ceea ce Evreii au reuşit să realizeze în Franţa, încă până în 1914, afirmaţiuni şi constatări amare şi impertinente ce se potrivesc în totul cu planurile lor de dominaţiune iudaică universală: „Stăpânim asupra Franţei în virtutea aceluiaşi drept ce l-au invocat Europenii ca să nimicească Pieile-Roşii şi să aservească pe Cafri şi pe Congolezi: dreptul rasei suprioare asupra unei rase inferioare. Este o lege a naturii”. Acest Evreu se cheamă Is ac Bltimehen şi este autorul a două lucrări care aveau darul să trezească în Franţa sentimentul de orgoliu ca rasă şi ca – naţiune, dar care, în loc să organizeze lupta împotriva iudaismului, îşi vărsa sângele preţios şi îşi nimicea civilizaţia milenară împotriva unor vecini cu care putea; a închege numai legături de prietenie şi de colaborare la nimicirea duşmanilor civilizaţiei şi la promovarea culturii şi *eticei* europene. În virtutea aceluiaşi drept, au săpat, adânc *la* temelia moravurilor noastre curate de altă dată, prin mituirea şi falsificarea a tot ce era curat în noi – corectitudine, solidaritate, conştiinţă creştină *şi* naţională.

ÎNCHEIERE

Am ajuns – cu ajutorul Celui Prea înalt! – după ani lungi de muncă trudnică, la capătul sforţărilor mele. Din înălţimea la care am urcat, se impune o privire de sinteză şi o încheiere.

Dacă, până în 1903, am găsit date relativ suficiente cu privire la Evrei, începând cu secolul nostru, ele ne lipsesc sau cu desăvârşire sau în mare parte, asemenea preocupări nefigurând în programul de activitate al guvernelor, ceea ce ne-a îngreuiat mult nevoia de a reda aşa cum am dorit tot tragicul situaţiei de la noi. Numai datorită luptei întreprinsă de presa naţionalistă, am putut

umple cu ceva marile goluri.

În tot lungul cercetărilor noastre şi de al ringul istoriei universale, n-am întâlnit niciun cuvânt bun despre Evrei – de la Babilon la Karl Marx, de la Tacitus la Spinoza, Bernard Lazare şi mai încoace, iar la noi, de la Petre Şchiopul, până în zilele noastre. Pentru toţi cercetătorii, evrei sau arieni, Evreii ne apar ca un popor duşman al adevărului şi crud, ca parazit şi neasimilabil – cu un cuvânt, ca un popor primejdios.

Evreii sunt de dată recentă la noi. S-a împlinit abia un veac de când au început a se stabili cu gând de statornicire vecinică – întâi, ca cârciumari şi cămătari, pe urmă – ca meseriaşi şi agenţi de legătură şi, mai încoace, ca mari negustori, industriaşi şi financiari, iar în ultima fază, ca acaparatori ai întregii noastre vieţi naţionale – capabili, să determine, cum se exprimă un scriitor, crize economice şi financiare, să influenţeze soarta ţării, să colonizeze oraşe şi provincii, să impieteze asupra libertăţii unui mediu întreg. Necesari unei societăţi în dezvoltarea sa istorică, numai ca factor economic corect, ei au nesocotit, însă, repede, acest atât de nobil rol şi au devenit, tot atât de repede, o primejdie despre care s-a dat de mult alairaa, neauzită, însă, decât de foarte puţini şi foarte târziu.

Deşi viaţa lor în Ţările Româneşti a fost o frăţească primire, ei nu s-au socotit, totuşi, demni de o asemenea atitudine, prin a se împrieteni şi asimila cu băştinaşii – proces care a avut loc cu atâtea masse ele Slavi, Germani, Unguri, Greci, etc. – ci au trăit o viaţă de ghetto: cu moravuri şi apucături, cu tendinţe şi aspiraţii în contradicţie organică cu moravurile şi aspiraţiile noastre. Aşa că n-au dovedit, niciodată şi cu niciun prilej, că ci, oaspeţi nedoriţi, erau obligaţi moralmente de a se fi integrat vieţii naţiunii şi a statului român, în tot intervalul dezvoltării şi evoluţiei lui, în condiţii grele – adesea peste puterile mici şi slabe ale noastre.

Din capul locului, ne-am propus să nu tratăm pe Evrei în abstract, ci în ambianţa morală şi social-cconomică însufleţită de alţi agenţi. Şi am statornicit că, în organismul naţional, s-au distins ilustraţii demne de laudă şi că, încă, rezidă, în străfundurile poporului nostru, energii nebănuite. Pornind, însă, de la o premisă intenţionat falsă, am încărcat cu privilegii de tot felul şi pe oamenii de creaţie – foarte puţini, dar mai cu deosebire pe vagabonzi şi heimatloşi – imensa majoritate, indivizi certaţi cu legea. Şi, astfel, am creat o industrie privilegiată, un comerţ privilegiat, o finanţă privilegiată, o şcoală potrivită scopurilor urmărite de Evrei, o avocatură şi architect ură, o medicină şi farmacie, după dorinţele lor, iar din băştinaşi am făcut sau vite de muncă la Evrei sau slujbaşi prost plătiţi în serviciul statului – cu forţă publică şi justiţie, cu institut de emisiune şi cu tot angrenajul juridic şi economicotinanciar la cheremul lor. Finanţe, proprietate, frumuseţea întreagă a ţării, tot binele, toată munca şi îndurarea unui întreg popor contribuie la bunăstarea evreiască. Pe deoparte, 18 milioane robotesc, din zori până în noapte, pe de altă parte, Evreii – neamul parazitar care huzureşte din această trudnică suferinţă a unei întregi colectivităţi.

Au mai fost la noi şi Cherchezi şi Kurzi şi Lăzi şi Turci şi Tătari şi Greci Kefaloniţi şi alte neamuri, dar marea lor parte a plecat fără părerea noastră de rău, fără a ne fi atacat fiinţa noastră etnică şi sufletească, restul s-a pierdut în marea masă a naţiunii, lăsând doar ca reminiscenţă ceva ochi mongoli sau nume, ca Tătaru, Turcu, Cerchezu, etc. Pe câtă vreme, Evreii au adus cu ei destrămarea morală. Fiindcă a face negoţ, după Evrei, însemnază a specula; a face industrie este a huzuri pe spinarea unui popor întreg; a face presă înseamnă a săpa la temeliile morale ale instituţilinilor creştine, adică a descompune, a destrăma. Aşa că, dacă au întemeiat industrii, şi-au asigurat, în prealabil, şi legi de proteguire şi de punere la adăpost de

orice concurenţă din afară şi, sub scutul acestor privilegii, ei au speculat munca şi agonisita unui întreg popor; dacă au întemeiat târguri şi târguşoare, aceasta n-au făcut-o de dragul unor înalte principii, ci ca să facă din ele vaduri de acaparare integrală şi sângeroasă a produselor; dacă au importat capitaluri, au făcut-o în scopul de a aservi libertatea poporului şi de a exporta înzecit mai mult aur. Pe câtă vreme, a face negoţ şi a face industrie – după vechii noştri negustori şi industriaşi – însemna a îndeplini un sacerdoţiu, o funcţiune socială în slujba norodului. Industriaşul şi negustorul trăiau în cuprinsul unei frăţii sau bresle – o parte din beneficiu îl dăruiau operelor de caritate şi de valoare culturală mai largă sau mărginită la mahalaua sau la satul lor şi aveau de umplut golul unei cutii a Milelor. Şi toţi se mărgineau la câştiguri modeste şi munceau o viaţă întreagă ca să-şi statornicească un rost, nu erau biciuiţi de febra de a deveni bogaţi peste noapte, trecând peste mizeria obştească. Când interveni au tendinţe contrarii, atunci intervenea şi autoritatea cu toată a ei greutate ca să restabilească vechiul echilibru. Şi nu s-au pomenit negustori care să-şi renege angajamentele solemne legate numai prin garanţia sau greutatea cuvântului dat, fără hipoteci grele şi fără poliţă cu două sau trei giruri. Ci, sub povara cuvântului dat, deveneau, adesea, din bogaţi, oameni săraci şi se retrăgeau ca să-şi ducă ultimele zile în modestie, dar cu obrazul curat şi cinstirea cuvenită. *x*) Dacă vom trage în cumpără numai destrămarea morală ce au adus Evreii şi parte din străini acestei înalte concepţii despre negoţ şi industrie, va fi de ajuns să stabilim enormele pagube ce le-am putut suferi numai sub acest raport. Destrămarea morală caracteristică activităţii acestui popor este comandată de doi factori de comandamentul talmudic după care Evreii sunt neamul ales şi, deci, chemat să stăpânească lumea şi de concepţia materialistă asupra vieţii – ei trebuie să stăpânească bogăţiile pământului şi, numai prin dezagregare morală,

vor reuşi întru aceasta.

Nicăiri şi niciodată, n-au fost persecutaţi – la noi, nici nu se poate vorbi despre asemenea atitudini – aşa cum au vrut să arate scriitorii ce i-am lăsat să istorisească la începutul părţii a IV. Numai popoarele, în mijlocul cărora s-au strecurat, au luat măsuri de apărare, instinctul lor de conservare a reacţionat. Şi au trăit, liberi în activitatea lor şi nesupăraţi, numai acolo unde au găsit condiţii prielnice de dezvoltare. Evreul unde găseşte împotrivire nu mai poate trăi; unde se împiedică de o autoritate care ştie să-şi facă respectate legile, nu poate să răsufle; unde găseşte spirit de economie, se simte sufocat; unde inventează gusturi anticipat, dar nu i se răspunde; unde nu reuşeşte să sape autoritatea şi rezistenţa morală, acolo nu mai este de el şi se mută pe alte meleaguri. În Ardeal, n-ar fi reuşit Evreii dacă nu erau luaţi în braţe de autoritatea maghiară cu credite largi şi legi draconice ca să-i năpustească împotriva elementului românesc. În comunele aromâneşti din i) Este de cel mai mare interes educativ şi instructiv să se viziteze pinacoteca Camerei de Comerţ şi de Industrie din Bucureşti, unde dai, la tot pasul, de figuri, măreţe şi bogate, ale vechilor noştri negustori, pe pânze în uleiu. Tot atât de instructiv şi educativ este şi Muzeul care conţine vechile noastre zapise, corespondenţa şi atâtea materiale ce aparţineau acestor negustori.

Macedonia nu s-au încumetat să se aşeze, fiindcă se loveau de rezistenţa mai tenace a elementului autohton. În Ţările Nordice, n-au găsit atmosferă primeioasă.

Din toate cele expuse până aci reise un mare adevăr: Evreii sunt un popor primejdios – aiurea, ca şi la noi. Evreii sunt primejdioşi prin toate ale lor aptitudini şi apucături, dar şi prin solidaritatea de rasă care leagă pe toţi Evreii din orice colţ al lumii cu cei de la noi, care, şi aceştia, sunt legaţi, prin aceleaşi tainice şi trainice legăminte, de la unul la altul – cel de la Sătmar şi de la Hotin cu cel de la Bucureşti şi TScverin. Încă ceva. Ei mai sunt legaţi şi prin

legături mai intime, de familie: un Evreu de la noi are câte un frate sau văr, câte un copil, nepot sau cumnat, răspândiţi, toţi aceştia, nu fără rost şi precugetarê, în marile centre ale Europei – ba şi dincolo de Ocean. Şi, prin aceşti agenţi, în raporturi foarte strânse unii cu alţii, stăpânesc toate legăturile şi nevoile, toate corespondenţele noastre cu străinătatea. În asemenea condiţii, biata noastră ţară este întreţesută într-un păienjeniş din care nu va putea să scape, dacă nu ţinem seamă de această solidaritate ce caracterizează şi cimentează poporul lui Isreal, precum şi de dreptul nostru suveran de a ne organiza, potrivit nevoilor prezente şi aspiraţiilor noastre de viitor.

Avem o ţară bogată în toate – în bogăţii fizice şi în element uman capabil sau destul de maleabil să răspundă oricăror chemări. Dacă suntem, însă, o ţară bogată şi râvnită de toţi, suntem, în schimb, o ţară cu populaţie săracă şi batjocorită. Noi trebuie să avem încredere în steaua noastră, în misiunea noastră europeană. Şi, de aci, ţara noastră trebuie administrată în condiţii ca pe întinsul ei să trăiască un popor îndestulat şi mândru de sine.

Dar pentru aceasta se impune să căpătăm un nou sistem de apucături. Din paralelajntre psihologia şi etica poporului nostru cu acelea ale poporului evreu, rezultă că am avut raţiuni suficiente să ieşim striviţi din lupta cu acest popor. Mai presus ca toate, ne lipsesc însuşirile ce caracterizează o clasă burgheză – corectă şi creatoare. Noţiunea de clasă burgheză implică un mănunchiu de stări psihologice şi etice care îi constituie esenţa. Anume: o voinţă perseverentă; muncă – dar muncă disciplinată; simţ de ordine şi de răspundere în toate, precum şi un cult pentru profesiunea aleasă; spirit de iniţiativă şi de economie a timpului şi banului, dus adesea la zgârcenie; respectul cuvântului dat; atenţie susţinută şi multilaterală, ceea ce întăreşte simţul de prevedere; aptitudini moştenite sau căpătate prin educaţie; curaj în tot ceea ce

întreprindem – după o matură chibzuinţă; o ţinută etică cât mai apropiată de aceea a vechilor noştri negustori.

Toate acestea le vom putea căpăta prino reorganizare profundă a felului nostru (le-a simţi, cugeta şi lucra – ca individ şi ca stat. Ţara aceasta trebuie smulsă din ghearele iudaismului. Problema evreiască trebuie rezolvată şi pe cale internă şi pe cale internaţională. Pe cate internă, pregătindu-ne noi înşine de a le lua locul, pentru ca alţii străini să nu vie a se substitui lor. Urmând ca, la apropiatul tratat de pace, să se dea soluţia definitivă acestei probleme care ne-a tulburat viaţa naţională de la aşezarea lor printre noi. Şi, ştimei, pe Evreii buni – foarte puţini la număr – care ne-au cinstit munca, cultura şi idealurile, îi vom regreta, pe câtă vreme, Evreilor răi, care nu s-au putut lepăda de tainiţele Talmudului, din vina lor şi numai a lor, nevrând să se încadreze unei vieţi ordonate şi creatoare, să le grăbim plecarea, chiar cu cele mai grele jertfe băneşti.

Una din primele reforme care ne va duce la ţintă este reorganizarea şcolii – cea teoretică şi cea practică – după principii cu totul pragmatice, în vederea pregătirii elementelor capabile de iniţiativă în orice domeniu. Şcoala care, pe 1929 – 38, ne-a dat circa 3.000 alacişti români şi a scos pe piaţă, până în 1940, câţiva negustori care nu trec dincolo de numărul zece, o asemenea şcoală nu poate fi numită şcoală naţională. Şcoala aceasta nouă este datoare să ne înveţe toate însuşirile ce constituie noţiunea de clasă burgheză. Şi această şcoală va trebui să formeze în noi încă şi vechile noastre virtuţi burgheze. În caz contrariu, izbânda

— Spre marea noastră durere – nu va fi a noastră. Căci ce va însemna oare dacă noi vom fi spoliatorii şi nu Evreii sau alţii? În acest caz, pe vasta şi complicata scenă a vieţii economice, va trona, mereu, aceiaşi minciună şi acel aş parazitism care ne-a dus la destrămarea de astăzi.

Concomitent cu aceasta, va trebui să intervină încă

doi factori: un sistem de legi de proteguire severă a capitalului financiar şi uman autohton, a comerţului şi industriei româneşti şi organizarea unui credit larg, pe garanţii reale, dar şi pe garanţii mutuale, între noii negustori şi industriaşi. Sub acest raport, instituţiunile de credit vor trebui să-şi exercite marea lor chemare, contribuind, fiecare din ele, după puteri, la formarea şi întărirea clasei burgheze româneşti. Dacă şi de astă dată, vor abdica de la rolul lor atât de măreţ, atunci ele vor rămâne nişte spelunci care au urmărit interese egoiste şi numai atât. Preoţi şi învăţători, chiar intelectualii şi corpurile Constituite sunt chemate, fiecare, să-şi facă datoria, îndrumând şi încurajând, sub toate formele. Una din marile îndatoriri este şi aceea de a învăţa pe ţăran să muncească, aşa: à la el, în vacanţele lui atât da lungi. Patria se poate ridica numai prin munca tuturor a şi, numai prin muncă, îşi va îndeplini misiunea în Europa nouă.

D-l prof. S. Mehedinţi, în prefaţa lucrării „Aromânii”, aşternea aceste amarnice gânduri şi convingeri Cum au dat (Românii Macedo

neni) străinilor, aşa au dat şi fraţilor lor din stânga Dunării. B destul să amintim pe Şagiina, Mocioni şi alţi fruntaşi ai Românismului. Ce ar fi fost Românii din Ardeal, fără marele mitropolit şi om de stat Andrei Şaguna? Şi ne-ar fi dat şi mai mult, tuturor Românilor legaţi de Carpaţi şi Dunăre, dacă am fi fost mai chibzuiţi. În secolul al iQ-lea, când s-a ivit marca invazie evreiască, în loc să ajute pe Sârbi, Bulgari şi Greci, cu munca şi cu averile lor (câte danii mari numai în Grecia!) Aromânii, ca burghezi, ar fi putut împiedica la timp năvala negustorilor şi meseriaşilor străini în oraşele României. Iar în secolul al 20-lea, după întregirea hotarelor statului român, ei ar fi fost elementul cel mai pot tivit să se măsoare cu insulele alogene din Banat, Ardeal, Bucovina şi alte ţinuturi, unde stăpânirea duşmanilor ne-a dăruit cu o burghezie atât de pestriţă”. Şi ceva mai jos: „Urmaşilor nu le va veni să creadă o

smintenie atât de odioasă. Cui va putea intra în cap că statul român întregit, în cei din urmă zece ani, n-a mai găsit de cuviinţă să dea paşaport Românilor din Balcani, ca să se aşeze în România? De înţeles, nu va înţelege nimeni, această sălbatică prostie, dar de blestemat e sigur că toţi urmaşii noştri vor blestema pe cei care au zăvorât uşa din faţă înaintea fraţilor, deschizând-o pe cea din dos (ba uneori şi pe cea din faţă) streinilor?. Iar \ rof. A. Cardaş spunea undeva: credem că Românii macedoneni sunt cei mai indicaţi pentru asemenea mari realizări în satele moldoveneşti”.

Am reprodus aceste citate ca să reamintim, încă odată, că în neamul românesc, rezidă energii creatoare, înzestrate cu însuşiri de natură să se măsoare tocmai cu acel popor proclamat ca singurul capabil să facă negoţ şi industrie. Din fericire, în neamul nostru.ro i înesc, sălăşluesc atâtei energii încă nepuse în valoare, aflate – unele în cuprinsul hotarelor, ca Mărgineni, Mocani, Olteni, etc., altele zvârlite de o soartă nenorocoasă şi de complicităţi criminale dincolo de graniţele actuale şi peste Atlantic – şi unii şi alţii dascăli capabili să formeze o clast burgheză din clemente autohtone.

Bt ceterum censeo...

Problema evreiască trebuie definitiv lichidată!

Tipărit în atelierele $. A.R. „Cartea Românească*, din Bucureşti Bul. Regele Carol 1 Nr. 3, Reg. Corn. Nr. 311/931 Soc, Ilfov, în luna Sept. 1943.

1) St. Şi Doc., II, p. 32. no. 150 – 153 şi Istoria Evreilor. 2) Vezi şi art. „Pe urmele Judei în ţările noastre-l * 3, III, de J.G. Dimitriu, în Porunca Vremii, 11.9.1937.

3) V. Urechea, v îşi. Rom., – V, p. 234 şi urm, no. 87.4) N. Iorga, îşi. Com. II.

P* 39.5) Doc. Caliinachi, îl, p. 173 no. j... 6) Descriptio Moldaviae de D. Cantemir, cap. XVI, p. 120.

din 15 Aprilie 1938.

1) Vezi Ionescu-Gion: Istoria Bucureştiului; N. Iorga,

conferinţă citată şi „Medici şi medicină în trecutul românesc1 de Dr. S. Ţovaru, vezi AHâciu, o c., p. 609; Dr. Pompei Gli. Samarian – Medicină şi farmacie în trecutul românesc, v. I şi II, Buc. 1938.2) Gazeta evreiască. No. 22 din 17 Iulie 1942. Vezi Dr. Dazăr Mayersolin – Evreii în medicină. 1915 şi lucrările fraţilor Schwartzfeld din „Anuarul pentru Israeliţi", precum şi alte completări ulterioare ale dr. M.A. Halevy şi L. Mayersolin. 3) J. Lavhonry, o c.

I. Ţ Oct. 1937.9* Activitatea Agir-ului în 1937.2 *) De la marele congres al AGIR-ului

<len i («Mai 1937. Vezi Uuiv, din 19 Mai şi alte ziare.

„Şi 2) Ziarele.

vina şi restul ţării de C.N.R. – unde, de altfel, astăzi, sunt toate concentrate şi bine sistematizate. Numerele curente 1 – 4 de la rubrica „Ibmoile urbane evreieşti" privesc averile administrate de guvernăminte, iar cele de la 5 – 11 de C.N.R. Cele dintâi reprezintă averi intrate în patrimoniul statului până în 15 Iulie 1942» ce e de ftl doilea reprezintă imobile declarate până în 21 Sept. 1942. Şi anume 31.138 faţă de 29.430 preluate. Din toate acestea, 2" din Bucureşti şi 794 din provincie sunt definitiv intrate în patrimoniul statului prin hotărâri definitive ale tuturor instanţelor – curţi de apel şi comitete centrale de judecată.

1) Der Staat Rumänien und das Rechtsverhältnis des Juden în Rumänien, Berlin. 1879

1) Vezi art. „Să fim corecţi" al lui Napoleon Aiié publicat în „Curentul" dia

Dec. 1937.1.2) Şi 3) Vezi ziarele din Ianuarie 1938.